Ref

Statens
offentliga
utredningar
1973:22
Justitie-
departementet

Utsökningsbalk

Förslag av lagberedningen
Utsökningsrätt XII

SOU

Stockholm 1973

Statens offentliga utredningar
1973: 22
Justitiedepartementet

Utsökningsbalk

Förslag av lagberedningen

Utsökningsrätt XII

Stockholm 1973

ISBN 91-38-01357-6

Data-Fotosättning: Svenska Reproduktions AB Sthlm 1973
Tryckning: Rotobeckman

Till Konungen

Lagberedningen får härmed avlämna betänkande med förslag till utsökningsbalk.

Förslaget bygger i flera viktiga avsnitt på de delbetänkanden på utsökningsrättens område som beredningen tidigare avlämnat (Utsökningsrätt I—VI, VIII och XI) och vad som därefter förekommit i dessa lagstiftningsärenden.

Beredningen har samrått med sin rådgivande nämnd, i vilken ingår sekreteraren i Landsorganisationen Bert Ahlgren, lantbrukaren Leif Cassel, riksdagsledamoten lantbrukaren Robert Dockered, direktören i Svenska arbetsgivareföreningen Erik Forstadius, förbundsjuristen i Tjänstemännens centralorganisation Stig Gustafsson, advokaten Gunnar Lindh, riksdagsledamoten redaktören Lisa Mattson och riksdagsledamoten skoldirektören Karl-Erik Strömberg.

I beredningens arbete på nu förevarande betänkande har medverkat följande särskilda sakkunniga, nämligen kronofogden Nils Frykholm, kronodirektören Ragnar Jungkvist, direktören Pontus Modigh och professorn, numera justitierådet Lars Welamson. I betydelsefulla avsnitt har beredningen därjämte samrått med professorn, numera justitierådet Henrik Hessler. Beredningen har i övrigt på särskilda punkter haft överläggningar med andra representanter för det praktiska rättslivet.

Vid utarbetandet av detta betänkande har beredningen utgjorts av undertecknade, f. d. justitierådet Gösta Walin, ordförande, hovrättsassessorn Torkel Gregow, ledamot, och hovrättsassessorn Peter Löfmarck, sekreterare. Under arbetets slutskede har departementssekreteraren Bengt Larson varit biträdande sekreterare hos beredningen.

Underdånigst

Gösta Walin

Torkel Gregow *Peter Löfmarck*

Stockholm den 16 april 1973.

Innehåll

Förslag till

Utsökningsbalk

1 kap. Exekutionsväsendet 13

2 kap. Vissa gemensamma bestämmelser 14

Inledande föreskrift 1 § Parter 2—6 §§ Skepp, luftfartyg och fast egendom 7—10 §§ Pant- och retentionsrätt 11—13 §§ Ställande av säkerhet m. m. 14—16 §§ Beräkning av fordran som ej är förfallen och ränta 17—18 §§

3 kap. Exekutionstitlar 16

Inledande bestämmelser 1—4 §§ Dom 5—13 §§ Förlikning 14 § Lagsökningsutslag och betalningsföreläggande 15—16 §§ Skiljedom 17—20 §§ Förbindelse angående underhållsbidrag 21 § Annan exekutionstitel 22—23 §§ Invändningar mot verkställighet 24—25 §§ Upphävande av exekutionstitel 26 §

4 kap. Införsel 20

Allmänna bestämmelser 1—4 §§ Särskilda förutsättningar för införsel 5—7 §§ Förfarandet 8—13 §§ Företrädesordning 14—18 §§ Arbetsgivares skyldigheter 19—21 §§ Verkan av införsel 22—23 §§ Redovisning och fördelning 24—26 §§ Införsel i sjukpenning m. m. 27 § Påföljd 28 §

5 kap. Utmätning 24

Inledande bestämmelser 1—3 §§ Upplysningsplikt 4 § Utmätningsordningen 5—8 §§ Förfarandet 9—14 §§ Fordran som fastställts till betalning ur viss egendom 15 § Förhållandet till tredje man 16—25 §§ Återvinning 26 § Verkan av utmätning eller betalning 27—30 §§ Sammanträffande av utmätningar 31—32 §§ Hävande av utmätning och annan rättelse 33—35 §§

6 kap. Undantag från utmätning 29

Undantag med hänsyn till gäldenärens behov 1—4 §§ Undantag på grund av egendomens beskaffenhet eller särskild föreskrift 5—11 §§ Pantsatt egendom m. m. 12 § Förfarandet vid prövningen 13—14 §§

7 kap. Säkerställande av utmätning 32

Åtgärder beträffande lös egendom 1—11 §§ Provisorisk åtgärd 12 § Åtgärder beträffande fast egendom 13—15 §§ Anmälan till register 16 §

8 kap. Utmätning av avlöning m. m. 34
Inledande bestämmelser 1 § Avlöning 2—9 §§ Pension eller livränta 10—11 §§ Påföljd 12 §

9 kap. Vissa gemensamma bestämmelser om exekutiv försäljning m. m. 35
Allmänna föreskrifter 1—7 §§ Andel i egendom 8—9 §§ Tredje mans rätt till betalning 10—15 §§ Insättning av influtna medel 16 § Avbrytande av verkställigheten 17 § Handräckning efter försäljning 18 §

10 kap. Försäljning av lös egendom i allmänhet och indrivning av utmätt fordran m. m. 38
Försäljning 1—8 §§ Egendom som innehas under äganderättsförbehåll 9 § Indrivning av utmätt fordran 10—13 §§ Åtgärder efter utmätning av pantbrev m. m. 14—17 §§

11 kap. Försäljning av registrerat skepp 41
Inledande bestämmelser 1—2 §§ Tidsfrist för försäljning 3 § Utlösnings- och anslutningsrätt 4—5 §§ Åtgärder före auktion 6—8 §§ Förhandling och sakägarförteckning 9—13 §§ Villkor för försäljning 14—17 §§ Auktionen 18—23 §§

12 kap. Försäljning av registrerat luftfartyg m. m. 46

13 kap. Försäljning av fast egendom 47
Inledande bestämmelser 1—2 §§ Förberedande åtgärder 3—5 §§ Förvaltning av utmätt fastighet 6—10 §§ Tidsfrist för försäljning 11 § Utlösnings- och anslutningsrätt 12—13 §§ Försäljning av fastighetstillbehör 14—17 §§ Åtgärder före försäljning på auktion 18—22 §§ Bevakningssammanträde 23 § Sakägarförteckning 24—31 §§ Villkor för försäljning på auktion 32—37 §§ Auktion på fastighet 38—44 §§ Vissa rättsföljder av auktion 45—48 §§ Gemensamt intecknade fastigheter 49—55 §§ Fortsatt inteckningsansvar 56 § Försäljning under hand av fastighet 57—61 §§ Försäljning av villkorlig rätt till fastighet eller av andel i fastighet m. m. 62—68 §§

14 kap. Redovisning och fördelning av influtna medel 61
Tid för redovisning m. m. 1—5 §§ Fördelning 6—12 §§ Särskilda bestämmelser beträffande skepp, luftfartyg m. m. och fast egendom 13—15 §§ Utbetalning av medel 16—22 §§

15 kap. Verkan av exekutiv försäljning m. m. 65

16 kap. Annan verkställighet 65

17 kap. Handräckning 67
Allmänna bestämmelser 1—4 §§ Kvarstad för fordran 5—9 §§ Kvarstad till säkerhet för bättre rätt 10 § Annan säkerhetsåtgärd 11—12 §§ Återgång eller hävande av säkerhetsåtgärd 13—16 §§ Återställande av besittning, avhysning m. m. 17—20 §§ Handräckning när exekutionstitel finns 21 §

18 kap. Kostnader vid verkställighet eller handräckning 69
Inledande bestämmelser 1 § Förrättningskostnader 2—7 §§

Uttagande av förrättningskostnad hos svaranden 8—14 §§ Andra kostnader 15—21 §§ Solidariskt ansvar 22—23 §§ Tvist vid fördelning av medel 24—25 §§ Särskilda bestämmelser 26—28 §§

19 kap. Gemensamma bestämmelser om förfarandet 73
Parts ansökan m. m. 1—7 §§ Förhör 8—12 §§ Tvångsmedel 13—14 §§ Kronofogdemyndighetens beslut 15—18 §§ Prövning av tvist 19—21 §§ Klagan över kronofogdemyndighets beslut 22—31 §§ Besvärsinlaga och förklaring m. m. 32—37 §§ Vissa bestämmelser om förfarandet i hovrätten 38—41 §§ Fullföljd till högsta domstolen 42—44 §§ Särskilda rättsmedel 45 §

Motiv

1 Inledning 81
1.1 Beredningens direktiv, nordiskt samarbete m. m. 81
1.2 Gällande rätt m. m. 83
1.3 Utländsk rätt 86
1.4 Beredningen 87

2 Huvudgrunder för en ny balk 92
2.1 Organisationen 92
2.2 De exekutiva ärendena 97
2.3 Exekutionstitlar 98
2.4 Verkställighet av betalningsförpliktelse 101
2.5 Förfarandet vid utmätning 103
2.6 Annan verkställighet 108
2.7 Handräckning 109
2.8 Kostnader vid verkställighet eller handräckning 111
2.9 Allmänna regler för förfarandet 111

3 De särskilda kapitlen i utsökningsbalken 115
3.1 Exekutionsväsendet (1 kap. UB) 117
1 § 117 2 § 119 3 § 120 4 § 122 5 § 123 6 § 124 7 § 125 8 § 126 9 § 126

3.2 Vissa gemensamma bestämmelser (2 kap. UB) 127
Inledande föreskrift 127
1 § 127
Parter 127
2 § 127 3 § 128 4 § 128 5 § 129 6 § 129
Skepp, luftfartyg och fast egendom 133
7 § 133 8 § 134 9 § 135 10 § 135
Pant- och retentionsrätt 136
11 § 136 12 § 136 13 § 137
Ställande av säkerhet m. m. 138
14 § 138 15 § 141 16 § 142
Beräkning av fordran som ej är förfallen och ränta 143
17 § 143 18 § 143

3.3 Exekutionstitlar (3 kap. UB) 145
Inledande bestämmelser 146
1 § 146 2 § 146 3 § 148 4 § 149

Dom 150
5 § 150 6 § 152 7 § 153 8 § 160 9 § 161 10 § 161 11 § 163
12 § 166 13 § 166
Förlikning 168
14 § 168
Lagsökningsutslag och betalningsföreläggande 168
15 § 168 16 § 169
Skiljedom 171
17 § 172 18 och 19 §§ 173 20 § 175
Förbindelse angående underhållsbidrag 175
21 § 175
Annan exekutionstitel 176
22 § 176 23 § 179
Invändningar mot verkställighet 179
24 § 179 25 § 187
Upphävande av exekutionstitel 187
26 § 187

3.4 Införsel (4 kap. UB) 192

3.5 Utmätning (5 kap. UB) 202
Inledande bestämmelser 209
1 § 209 2 § 210 3 § 211
Upplysningsplikt 212
4 § 212
Utmätningsordningen 217
5 § 217 6 § 221 7 § 221 8 § 223
Förfarandet 224
9 § 224 10 § 225 11 § 227 12 § 230 13 § 230 14 § 232
Fordran som fastställts till betalning ur viss egendom 232
15 § 232
Förhållandet till tredje man 236
16 § 239 17 § 241 18 § 246 19 § 250 20 § 255 21 § 258
22 § 260 23 § 262 24 § 264 25 § 265
Återvinning 266
26 § 266
Verkan av utmätning eller betalning 274
27 § 274 28 § 276 29 § 284 30 § 285
Sammanträffande av utmätningar 287
31 § 287 32 § 288
Hävande av utmätning och annan rättelse 288
33 § 289 34 § 291 35 § 292

3.6 Undantag från utmätning (6 kap. UB) 293

3.7 Säkerställande av utmätning (7 kap. UB) 302
Åtgärder beträffande lös egendom 307
1 § 307 2 § 308 3 § 311 4 § 312 5 § 314 6 § 314 7 § 315
8 § 316 9 § 317 10 § 317 11 § 319
Provisorisk åtgärd 319
12 § 319
Åtgärder beträffande fast egendom 320
13 § 320 14 § 321 15 § 321
Anmälan till register 321
16 § 321

3.8 Utmätning av avlöning m. m. (8 kap. UB) 323

3.9 Vissa gemensamma bestämmelser om exekutiv försäljning m. m. (9 kap. UB) ... 327
Allmänna föreskrifter ... 328
1 § 328 2 § 329 3 § 330 4 § 332 5 § 334 6 § 334 7 § 335
Andel i egendom ... 335
8 § 335 9 § 338
Tredje mans rätt till betalning ... 339
10 § 339 11 § 340 12 § 341 13 § 342 14 § 345 15 § 345
Insättning av influtna medel ... 346
16 § 346
Avbrytande av verkställigheten ... 346
17 § 346
Handräckning efter försäljning ... 347
18 § 347

3.10 Försäljning av lös egendom i allmänhet och indrivning av utmätt fordran m. m. (10 kap. UB) ... 349
Försäljning ... 350
1 § 350 2 § 350 3 § 352 4 § 353 5 § 354 6 § 355
7 § 356 8 § 357
Egendom som innehas under äganderättsförbehåll ... 358
9 § 358
Indrivning av utmätt fordran ... 361
10 § 361 11 § 361 12 § 362 13 § 363
Åtgärder efter utmätning av pantbrev m. m. ... 364
14 § 364 15 § 365 16 § 365 17 § 366

3.11 Försäljning av registrerat skepp (11 kap. UB) ... 368

3.12 Försäljning av registrerat luftfartyg m. m. (12 kap. UB) ... 371

3.13 Försäljning av fast egendom (13 kap. UB) ... 374

3.14 Redovisning och fördelning av influtna medel (14 kap. UB) ... 381
Tid för redovisning m. m. ... 384
1 § 384 2 § 385 3 § 386 4 § 387 5 § 387
Fördelning ... 389
6 § 389 7 § 390 8 § 391 9 § 393 10 § 395 11 § 395 12 § 396
Särskilda bestämmelser beträffande skepp, luftfartyg m. m. och fast egendom ... 396
13 § 396 14 § 397 15 § 397
Utbetalning av medel ... 397
16 § 398 17 § 401 18 § 402 19 § 403 20 § 404 21 § 404
22 § 405

3.15 Verkan av exekutiv försäljning m. m. (15 kap. UB) ... 407
1 § 410 2 § 412 3 § 415 4 § 416 5 § 419 6 § 421

3.16 Annan verkställighet (16 kap. UB) ... 422
1 § 430 2 § 435 3 § 436 4 § 437 5 § 442 6 § 445 7 § 449
8 § 451 9 § 451

3.17 Handräckning (17 kap. UB) ... 452
Allmänna bestämmelser ... 457
1 § 457 2 § 458 3 § 459 4 § 460
Kvarstad för fordran ... 461
5 § 466 6 § 469 7 § 472 8 § 473 9 § 475
Kvarstad till säkerhet för bättre rätt ... 477
10 § 477

Annan säkerhetsåtgärd 479
11 och 12 §§ 479
Återgång eller hävande av säkerhetsåtgärd 480
13 § 481 14 § 482 15 § 484 16 § 484
Återställande av besittning, avhysning m. m. 484
17 § 485 18 § 488 19 § 489 20 § 490
Handräckning när exekutionstitel finns 490
21 § 490

3.18 Kostnader vid verkställighet eller handräckning (18 kap. UB) 492
Inledande bestämmelser 498
1 § 498
Förrättningskostnader 499
2 § 499 3 § 500 4 § 501 5 § 501 6 § 502 7 § 502
Uttagande av förrättningskostnad hos svaranden 503
8 § 503 9 § 504 10 § 505 11 § 505 12 § 506 13 § 506
14 § 507
Andra kostnader 507
15 § 508 16 § 509 17 § 510 18 § 510 19 § 511 20 § 511
21 § 512
Solidariskt ansvar 513
22 § 514 23 § 514
Tvist vid fördelning av medel 515
24 § 515 25 § 515
Särskilda bestämmelser 515
26 § 515 27 § 516 28 § 517

3.19 Gemensamma bestämmelser om förfarandet (19 kap. UB) 519
Parts ansökan m. m. 520
1 § 520 2 § 523 3 § 525 4 § 527 5 § 528 6 § 530 7 § 534
Förhör 534
8 § 535 9 § 537 10 § 538 11 § 539 12 § 540
Tvångsmedel 542
13 § 542 14 § 544
Kronofogdemyndighetens beslut 548
15 § 548 16 § 550 17 § 551 18 § 552
Prövning av tvist 554
19 och 20 §§ 554 21 § 556
Klagan över kronofogdemyndighets beslut 559
22 § 561 23 § 563 24 § 564 25 § 564 26 § 567 27 § 568
28 § 573 29 § 574 30 § 574 31 § 575
Besvärsinlaga och förklaring m. m. 575
32—35 §§ 575 36 § 576 37 § 577
Vissa bestämmelser om förfarandet i hovrätten 577
38 och 39 §§ 577 40 § 577 41 § 579
Fullföljd till högsta domstolen 580
42 § 580 43 och 44 §§ 580
Särskilda rättsmedel 582
45 § 582

4 Organisationsfrågan, övergångsbestämmelser och följdlagstiftning 587

4.1 Organisationsfrågan 587
4.2 Övergångsbestämmelser 591
4.3 Följdlagstiftning 593

5 Bilagor
Förkortningar 595
Sammanställning 599

Förslag till

Utsökningsbalk

Härigenom förordnas, att i Sveriges rikes lag skall efter rättegångsbalken införas en ny balk, benämnd utsökningsbalk, av följande lydelse.

1 KAP.

Exekutionsväsendet

1 § Denna balk är tillämplig i fråga om verkställighet som gäller betalningsskyldighet eller annan förpliktelse samt beträffande handräckning som rör lös eller fast egendom eller eljest anges i balken.

2 § Verkställighet och handräckning åvilar kronofogdemyndighet.
Om indelning i kronofogdedistrikt förordnar Konungen.

3 § Hos kronofogdemyndigheten handläggs ärendena av kronofogde och andra hos myndigheten anställda tjänstemän enligt bestämmelser som Konungen meddelar.

Konungen äger meddela föreskrifter om överlämnande av ärende från en kronofogdemyndighet till annan och om kronofogdemyndighetens handläggning i övrigt av ärenden som avses i denna balk.

4 § Mot förrättningsman gäller samma jäv som i 4 kap. rättegångsbalken föreskrivs i fråga om domare. Han skall dock ej anses jävig därför att han på tjänstens vägnar har tagit befattning med saken eller att gärning förövats mot honom i eller för hans tjänst.

5 § Vissa frågor som uppkommer i ärenden om verkställighet får hänskjutas till rättegång enligt vad som anges i denna balk.

6 § Talan i exekutiva ärenden fullföljs från kronofogdemyndigheten till hovrätt.

Högsta domstolen är överrätt i exekutiva ärenden som fullföljs från hovrätt.

7 § Konungen bestämmer i vilken omfattning åtgärd eller beslut som endast avser ärendes beredning får vidtagas eller meddelas av en ledamot i hovrätten eller av tjänsteman vid denna samt, när ärende fullföljts till högsta domstolen, av tjänsteman vid denna.

Detsamma gäller förordnande att åtgärd för verkställighet eller handräckning ej skall äga rum tills vidare.

8 § Beträffande ärenden som rör böter, viten, förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av brott och ärenden som gäller skatter eller allmänna avgifter äger Konungen meddela bestämmelser som avviker från denna balk.

9 § Finns andra särskilda bestämmelser om verkställighet eller handräckning, skall de tillämpas.

2 KAP.

Vissa gemensamma bestämmelser

Inledande föreskrift

1 § För tillämpningen av denna balk gäller följande gemensamma bestämmelser.

Parter

2 § Den som begär verkställighet eller handräckning hos kronofogdemyndigheten kallas sökande.

3 § Sökandens motpart hos kronofogdemyndigheten kallas svarande eller, i ärende som rör fordran mot honom, gäldenär.

När viss egendom svarar för fordran, skall vad som sägs om gäldenär i tillämpliga delar gälla ägaren även om han ej är personligen betalningsskyldig.

4 § Med svarandens hemvist förstås den ort där han är bosatt samt, beträffande dödsbo, den ort där den döde senast var bosatt och, beträffande annan juridisk person, den ort som enligt 10 kap. rättegångsbalken grundar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

5 § Den som ej är sökande eller svarande kallas tredje man.

Tredje man mot vilken gäldenär själv har fordran kallas sekundogäldenär.

6 § Beträffande parts behörighet samt ställföreträdare eller ombud för och biträde åt part har 11 och 12 kap. rättegångsbalken motsvarande tillämpning, om ej annat föreskrivs.

Kronofogdemyndigheten får vid behov anlita tolk. Kostnaden betalas av allmänna medel.

Skepp, luftfartyg och fast egendom

7 § Bestämmelser om registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg är tillämpliga även på dylik egendom vilken är införd i register utom riket som motsvarar skepps- eller luftfartygsregistret eller är intecknad utom riket, om ej annat följer av särskilda föreskrifter.

De bestämmelser som i 5 kap. 28 § andra stycket meddelas om skepp, luftfartyg och reservdelar samt i 7 kap. 5 § om skepp och luftfartyg är dock ej tillämpliga på egendom som avses i första stycket ovan.

8 § Med skepp likställs skeppsbygge. Härvid skall vad som sägs om skeppsregistret i stället avse skeppsbyggnadsregistret.

9 § Bestämmelser om registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg gäller i tillämpliga delar även andel i och villkorlig rätt till sådan egendom, om ej annat föreskrivs.

10 § Med fast egendom avses fastighet, visst område av fastighet, samfälld mark samt andel i och villkorlig rätt till sådan egendom.

Vad som i denna balk sägs om fast egendom gäller i tillämpliga delar även tomträtt.

Pant- och retentionsrätt

11 § Med panträtt i fartyg avses, såvitt angår skepp, sådan panträtt som behandlas i 261—293 §§[1] sjölagen (1891:35 s. 1) och, beträffande andra fartyg, handpanträtt.

12 § Med panträtt i fast egendom avses sådan panträtt som behandlas i 6 kap. jordabalken.

Bestämmelser som meddelas om pantbrev i fast egendom gäller i tillämpliga delar även vilandebevis.

13 § Med retentionsrätt avses rätt att kvarhålla annan tillhörig lös egendom till säkerhet för fordran.

Ställande av säkerhet m.m.

14 § När säkerhet föreskrivs, skall den bestå av pant eller borgen. Borgen skall ställas såsom för egen skuld och, om den ställs av mer än en person, vara solidarisk. Är säkerheten ej godkänd av den till vars förmån säkerheten skall gälla, skall den prövas av kronofogdemyndigheten.

Om bank skall ställa säkerhet, får godtagas utfästelse av banken att infria den förpliktelse som säkerheten skall avse. Med bank likställs annan penninginrättning som Konungen bestämmer.

Säkerheten skall tagas i förvar av kronofogdemyndigheten.

15 § När säkerhet skall tagas i anspråk av kronofogdemyndigheten, får pant tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom. Borgen får genast utsökas.

16 § Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej ställa säkerhet eller förskottera förrättningskostnad, när det annars är föreskrivet.

Vite får ej föreläggas staten.

Beräkning av fordran som ej är förfallen och ränta

17 § Fordran, som ej är förfallen till betalning och icke löper med ränta före förfallodagen, beräknas till det belopp som efter fem procent årlig

[1] Hänvisningen avser det förslag till lag om ändring i sjölagen som remitterats till lagrådet den 26 april 1972.

ränta utgör fordringens värde. Motsvarande gäller, om utfäst ränta är lägre än fem procent.

18 § När medel som sökanden eller annan sakägare fått lyfta skall återbäras, utgår sex procent årlig ränta.

Detta gäller dock ej i den mån det beror på den som är berättigad till medlen att de ej har återburits.

3 KAP.

Exekutionstitlar

Inledande bestämmelser

1 § Verkställighet enligt denna balk får äga rum på grund av handling som nedan anges som exekutionstitel.

2 § Exekutionstitlar är med de begränsningar som anges i det följande

1. domstols dom och beslut,
2. förlikning som är stadfäst av domstol,
3. lagsökningsutslag och betalningsföreläggande,
4. skiljedom,
5. förbindelse angående underhållsbidrag,
6. förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild bestämmelse eller vad som eljest gäller får verkställas,
7. annan handling som enligt särskild bestämmelse får användas för verkställighet.

Vad som sägs om verkställighet av domstols dom eller beslut gäller i tillämpliga delar även förvaltningsdomstols avgöranden. Härvid räknas länsrätt eller skatterätt som underrätt och kammarrätt som hovrätt.

3 § Vad som i det följande sägs om dom gäller, om ej annat föreskrivs, i tillämpliga delar även domstols avgörande som betecknats utslag eller beslut.

Med betalningsföreläggande avses domstols bevis enligt lagsökningslagen (1946:808) att utmätning får äga rum.

4 § I vad mån verkställighet på grund av utländska exekutionstitlar får äga rum här i riket framgår av särskilda bestämmelser.

Dom

5 § Dom får verkställas utan särskilda villkor, när den har vunnit laga kraft.

Har talan fullföljts endast mot viss del av dom, får domen i övrigt, när det kan ske, verkställas utan särskilda villkor, om ej annat förordnas med anledning av nämnda talan.

6 § Dom som ej har vunnit laga kraft får verkställas i fall och under villkor som anges i 7—11 §§.

Om hinder mot att utmätt egendom i sådant fall säljs eller influtna medel betalas ut finns bestämmelser i 9 kap. 3 § samt 4 kap. 24 § och 14 kap. 16 §.

7 § Dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts i mål angående växel eller check får verkställas genast.

Tredskodom får verkställas genast i fråga om betalningsskyldighet som har ålagts den uteblivna parten, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning.

Annan dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast, om gäldenären ej

nedsätter pengar som svarar mot fordringen jämte förrättningskostnader eller som pant ställer motsvarande tillgodohavande hos bank jämte ränta eller

i fråga om underrätts dom ställer annan säkerhet för fordringen jämte förrättningskostnader och ränta.

Fullgör gäldenären vad som sägs i tredje stycket först sedan åtgärd vidtagits för verkställighet av domen, skall åtgärden återgå, om det kan ske.

8 § Dom varigenom någon förpliktats att utge viss lös egendom får verkställas genast, om säkerhet ställs för återbäring av egendomen jämte avkastning.

9 § När högre rätt förklarat talan mot dom förfallen, får domen, utan hinder av ansökan om målets återupptagande, verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av ansökningen.

10 § Dom varigenom dömts till böter, vite, förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av brott får ej på grund av 7—9 §§ verkställas förrän den har vunnit laga kraft.

11 § Är i lag föreskrivet att dom får verkställas utan hinder av att den ej äger laga kraft, sker verkställigheten enligt vad som gäller om dom som vunnit laga kraft, om ej annat följer av samma lag.

Dom som enligt särskilt förordnande får verkställas utan hinder av att den ej äger laga kraft verkställs också enligt vad som gäller om dom som vunnit laga kraft, om ej rätten föreskrivit särskilt villkor.

12 § Ansökan om resning eller återställande av försutten tid, beslut varigenom sådan ansökan har beviljats eller besvär över domvilla utgör ej hinder mot verkställighet, om ej annat förordnas med anledning av ansökningen eller besvären.

13 § Är dom så otydlig eller ofullständig att därav ej framgår hur det har dömts i saken, skall sökanden hänvisas att anföra besvär över domvilla.

Om dom synes innehålla uppenbar oriktighet till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende, skall part föreläggas att söka rättelse i domen.

Förlikning

14 § Förlikning som är stadfäst av domstol verkställs lika som dom vilken har vunnit laga kraft, om ej annat förordnas med anledning av fullföljd talan.

Lagsökningsutslag och betalningsföreläggande

15 § I fråga om verkställighet av utslag i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts gäller vad som i 7 § sägs om tredskodom.

16 § Betalningsföreläggande verkställs lika som dom vilken har vunnit laga kraft, om gäldenären ej sökt återvinning.

När återvinning har sökts, gäller vad som i 7 § tredje och fjärde styckena sägs om underrätts dom, om det ej i målet förordnas att verkställighet icke får äga rum.

Skiljedom

17 § Skiljedom som grundas på skiljeavtal får verkställas i vad därigenom dömts mellan parterna, om

1. skiljeavtalet ej innehåller förbehåll om rätt för part att klandra domen och
2. omständighet ej föreligger som gör domen ogill även om talan icke förs mot domen samt
3. det ej heller görs sannolikt att domen kan hävas enligt 21 § lagen (1929:145) om skiljemän.

I fråga om ersättning till skiljeman får skiljedomen verkställas, om tiden för parts talan mot domen i denna del har gått till ända utan att sådan talan blivit väckt och det ej föreligger omständighet som avses i första stycket under 2.

18 § Beträffande skiljedom som, utan att skiljeavtal föreligger, har med stöd av bestämmelse i lag eller annan författning meddelats enligt lagen (1929:145) om skiljemän har 17 § motsvarande tillämpning.

19 § Annan skiljedom som enligt lag eller annan författning skall lända till efterrättelse får verkställas, om det ej föreligger omständighet som gör domen ogill även om talan icke förs mot domen.

20 § Har talan mot skiljedom väckts vid domstol när det får ske, kan rätten förordna att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

Förbindelse angående underhållsbidrag

21 § Skriftlig förbindelse angående underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken eller angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt barnavårdslagen (1960:97) får, om den har bevittnats av två personer, verkställas i den mån ej annat följer av särskilda föreskrifter.

Har talan om förbindelsen väckts vid domstol, kan rätten förordna att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

Annan exekutionstitel

22 § När beslut av förvaltningsmyndighet får verkställas, tillämpas vad som gäller om dom, om ej annat är föreskrivet. Om saken ej blivit slutligt prövad, anses beslutet lika som underrätts dom.

Har talan mot beslutet väckts vid domstol när det får ske, kan rätten förordna att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

23 § När verkställighet får äga rum på grund av annan handling, tillämpas vad som särskilt föreskrivs i tillämplig lag eller annan författning.

Invändningar mot verkställighet

24 § Visar svaranden att han har fullgjort betalningsskyldighet eller annan förpliktelse för vilken verkställighet söks, får verkställighet ej äga rum. Kvittningsförklaring gäller som betalning, om motfordringen är ostridig eller eljest klar och i övrigt allmänna förutsättningar för kvittning föreligger.

Gör svaranden gällande att annat särskilt förhållande som rör parternas mellanhavande utgör hinder mot verkställighet och kan invändningen ej lämnas utan avseende, får verkställighet ej heller äga rum.

Åtgärd som redan vidtagits i ärendet skall återgå, om det kan ske.

Kronofogdemyndighetens beslut med anledning av invändning som avses i första eller andra stycket hindrar ej att saken prövas i rättegång.

25 § Om särskilda villkor med hänsyn till förfallotiden för underhållsbidrag m.m. finns bestämmelser i 4 kap. 5 och 6 §§ samt 5 kap. 2 §.

Upphävande av exekutionstitel

26 § Upphävs exekutionstitel, skall sökt verkställighet omedelbart inställas.

Har åtgärd för verkställighet vidtagits i ärendet, skall den, om ej annat förordnats, såvitt möjligt återgå utan avvaktan att det avgörande varigenom exekutionstiteln upphävts har vunnit laga kraft. I ärende om införsel eller utmätning skall dock vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande hävas innan avgörandet äger laga kraft. Kronofogdemyndigheten skall på begäran utsöka vad borgenären i sådant ärende skall betala tillbaka och i annat ärende, om hinder ej möter, återställa besittning eller annat förhållande som rubbats.

Den som har fått verkställighet är även skyldig att ersätta skada som svaranden lidit genom verkställigheten.

4 KAP.

Införsel

Allmänna bestämmelser

1 § Införsel får äga rum för

1. underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken,
2. bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960:97) eller till hjälptagares försörjning enligt 40 § lagen (1956:2) om socialhjälp,
3. skatter och allmänna avgifter i fall som föreskrivs i lag eller annan författning,
4. böter och viten.

2 § Genom införsel får tagas i anspråk

1. arbetstagares avlöning, vare sig den utgår som tidlön, ackordslön, provision eller annan gottgörelse,
2. annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares,
3. periodiskt vederlag för utnyttjande av patent, mönsterrätt eller växtförädlarrätt eller av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant eller för överlåtelse av rörelse,
4. vad som utgår såsom pension eller livränta.

Med livränta skall, såvitt angår införsel för fordran som avses i 1 § 1 eller 2, jämställas sjukpenning och annan dagersättning som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning.

För vissa fall när gäldenären ej har skälig lön finns särskilda bestämmelser i 21 §.

3 § Vad som föreskrivs om införsel i avlöning har motsvarande tillämpning vid införsel i annan förmån. Bestämmelser om arbetsgivare gäller därvid den som utger förmånen.

4 § Införsel äger ej rum när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person.

Särskilda förutsättningar för införsel

5 § Införsel för underhållsbidrag förutsätter att bidragsbelopp som får uttagas enligt andra stycket utestår obetalt eller att gäldenären vid två eller flera tillfällen under de två senaste åren före införselbeslutet har underlåtit att betala i rätt tid och det är anledning antaga att detta skall upprepas.

Genom införsel får endast uttagas bidragsbelopp som har förfallit till betalning tidigast två år före början av den kalendermånad under vilken verkställigheten skall ske. Vid tillämpning härav anses bidrag som avses i 7 kap. 10 § föräldrabalken ej ha förfallit till betalning innan det blivit bestämt till beloppet.

Genom införsel får ej uttagas annat bidragsbelopp än sådant som är förfallet när verkställighet skall ske eller som förfaller näst därefter.

6 § Införsel för kommuns fordran på bidrag får ej avse annat bidrag än sådant som belöper på tid efter att beloppet har fastställts eller, när fastställelsen skett på ansökan, efter att ansökningen gjordes.

Bestämmelserna i 5 § har motsvarande tillämpning.

7 § Införsel för skatter och allmänna avgifter får äga rum så snart förutsättningar för indrivning föreligger enligt vad som föreskrivs därom.

I fråga om böter och viten gäller 3 kap. 10 §, om ej annat följer av särskilda bestämmelser.

Förfarandet

8 § Införsel söks hos kronofogdemyndigheten där gäldenären har sitt hemvist. Har gäldenären ej hemvist här i riket, upptages ansökningen där arbetsgivaren finns.

9 § Innan beslut om införsel meddelas skall gäldenären beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt. Gäldenären behöver dock ej höras när han byter anställning och beslut skall meddelas om införsel hos den nya arbetsgivaren.

10 § Kronofogdemyndigheten bestämmer dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (införselbeloppet), dels ett belopp som skall förbehållas gäldenären för eget underhåll och familjens behov samt till fullgörande av betalningsskyldighet till annan som vid införsel har lika rätt som sökanden eller bättre rätt än denne (förbehållsbeloppet).

Vid införsel för engångsbelopp i fall som avses i 1 § 1 eller 2 skall kronofogdemyndigheten vid behov fördela beloppet på skilda poster efter vad som är skäligt med hänsyn till den tid för vilken beloppet är avsett och övriga omständigheter. De särskilda posterna anses vid tillämpning av införseln förfallna enligt vad som sålunda har bestämts.

11 § Om särskilda skäl föreligger, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att anpassa sättet för avlöningens utbetalande så att införsel kan verkställas i därför lämpad ordning.

12 § Beslut om införsel skall ändras, om anledning föreligger.

Införsel för bidrag som avses i 1 § 1 eller 2 skall hävas, om gäldenären betalar förfallna bidrag och det är anledning antaga att bidragsskyldigheten skall fullgöras för framtiden.

13 § Kronofogdemyndigheten skall underrätta arbetsgivaren angående beslut om införsel och i fråga som avses i 11 eller 12 §.

Företrädesordning

14 § Införsel för underhållsbidrag har företräde framför skatteavdrag. Vid annan införsel har skatteavdraget företräde.

15 § Är fråga om införsel för fordringar som är upptagna under skilda nummer i 1 §, har de inbördes företräde efter nummerordningen.

Vid samtidig införsel för två eller flera underhållsberättigade fördelas innehållet belopp efter de löpande bidragens storlek. Bidrag som avses i 7

kap. 10 § föräldrabalken räknas härvid som löpande på sex månader. Om mera innehållits än som svarar mot de löpande bidragen, har bidrag som stått ute längre företräde vid fördelningen av det överskjutande beloppet.

Delbetalning som inflyter på viss underhållsberättigads fordran avräknas i första hand på det belopp som stått ute längst och alltjämt kan uttagas genom införsel.

Av fordringar som avses i 1 § 2—4 har under varje nummer vad som stått ute längst företräde.

16 § Om underhållsbidrag som avses i 5 kap. 5 § giftermålsbalken överstiger vad som skäligen bör tillkomma familjen, får bidraget vid tillämpning av 15 § jämkas med hänsyn till annan fordran för vilken införsel äger rum samtidigt. Föreligger särskilda skäl, får sådan jämkning ske även av annat underhållsbidrag, om detta uppenbart överstiger vad som skäligen behövs för den underhållsberättigades försörjning.

Första stycket har motsvarande tillämpning, om skatteavdrag eller utmätning ej kan äga rum till följd av införsel för underhållsbidrag som avses där.

17 § Införsel går före utmätning. Införsel för fordran som avses i 1 § 4 skall dock jämkas eller hävas, om utmätning därigenom kan äga rum för annan fordran.

Har införsel för viss fordran beviljats i vederlag som avses i 2 § första stycket 3 eller i pension eller livränta och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, har införselfordringen företräde till betalning ur vad som inflyter till följd av utmätningen. I fråga om fordran som avses i 1 § 1 eller 2 gäller det nu sagda bidragsbelopp som har förfallit till betalning när beslut om utmätning meddelas eller förfaller näst därefter.

Belopp som har innehållits genom införsel får ej utmätas för annan fordran hos gäldenären.

18 § Införsel får äga rum utan hinder av att gäldenären är i konkurs, i den mån avlöning eller annat som införseln gäller ej skall ingå i konkursboet enligt 27 § konkurslagen (1921:225).

Arbetsgivares skyldigheter

19 § Införselbeloppet skall innehållas endast i den mån avlöningen överskjuter förbehållsbeloppet.

Arbetsgivaren skall tillställa kronofogdemyndigheten innehållet belopp på tid och sätt som myndigheten bestämmer. Om särskild anledning föreligger, får arbetsgivaren åläggas att omedelbart tillställa myndigheten innehållet belopp.

20 § Betalar arbetsgivaren avlöning i uppenbar strid mot beslut om införsel eller underlåter han att inom föreskriven tid eller på anfordran tillställa kronofogdemyndigheten innehållet belopp, får genast hos arbetsgivaren utsökas vad denne skolat innehålla eller har innehållit.

21 § Arbetar gäldenären i annans förvärvsverksamhet utan lön eller mot uppenbart för låg ersättning och kan till följd därav fordran som avses i

1 § 1 eller 2 ej uttagas genom införsel, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att, för tid efter att beslut därom meddelats och till dess annat förordnas, till myndigheten utge så mycket som kunnat uttagas genom införsel om skälig lön utgått för arbetet. Innan beslut meddelas skall gäldenären och arbetsgivaren beredas tillfälle att yttra sig.

Åtgärd som avses i första stycket räknas lika som införsel. Underlåter arbetsgivaren att utge belopp som har bestämts genom beslutet, har 20 § motsvarande tillämpning.

Verkan av införsel

22 § När införsel har beviljats, får gäldenären ej förfoga över sin rätt genom överlåtelse eller på annat sätt så att verkställigheten hindras eller försvåras, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

23 § Har medel innehållits för fordran som avses i 1 § 2, 3 eller 4, är gäldenären ej längre betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av innehållet belopp, även om det icke kan tagas ut hos arbetsgivaren.

Redovisning och fördelning

24 § Medel som har influtit genom införsel skall redovisas utan dröjsmål.

Har införsel för fordran som avses i 1 § 1 eller 2 ägt rum på grund av dom eller beslut som ej äger laga kraft eller får verkställas som dom vilken vunnit laga kraft, får medlen icke utbetalas utan att säkerhet ställs.

25 § Tvist om fördelningen av influtna medel hindrar ej att utbetalning sker i enlighet med kronofogdemyndighetens beslut, om ej särskilda skäl föreligger.

26 § Ändras beslut om fördelning eller utbetalning av influtna medel, skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka.

Införsel i sjukpenning m.m.

27 § Beträffande införsel i sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 2 § andra stycket kan Konungen föreskriva de avvikelser i fråga om förfarandet som föranleds av ärendenas beskaffenhet.

Påföljd

28 § Arbetsgivare, som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid tillställa kronofogdemyndigheten belopp som skolat innehållas enligt beslut om införsel, döms till böter.

Vid införsel i annan förmån än avlöning har första stycket motsvarande tillämpning beträffande den som utger förmånen.

5 KAP.

Utmätning

Inledande bestämmelser

1 § Utmätning får äga rum i fall då verkställighet av betalningsskyldighet är medgiven enligt 3 kap., om ej annat följer av 2 § nedan.

I fall då kronofogdemyndigheten enligt särskild föreskrift i denna balk får utsöka fordran eller kostnad får också utmätning ske.

2 § Utmätning på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 21 § får ej ske för bidrag som har förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, om gäldenären gör gällande att bidraget är betalt och invändningen ej kan med hänsyn till omständigheterna lämnas utan avseende. Härvid anses bidrag som avses i 7 kap. 10 § föräldrabalken ej ha förfallit till betalning innan det blivit bestämt till beloppet.

Utmätning för underhållsbidrag till make får ej heller ske på grund av sådan förbindelse, om makarna icke under den tid som bidraget avser levde och alltjämt lever åtskilda på grund av söndring eller efter hemskillnad.

3 § Genom utmätning får tagas i anspråk egendom som ej är undantagen enligt 6 kap. eller särskild föreskrift.

I den mån pantbrev i skepp eller fast egendom ej utgör säkerhet för fordran får det utmätas hos den intecknade egendomens ägare. Motsvarande gäller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

För utmätning av avlöning m.m. gäller enligt 8 kap. särskilda villkor.

Upplysningsplikt

4 § Gäldenären är skyldig att noggrant uppge sina tillgångar.

Tredje man är skyldig att lämna upplysningar om fordran som gäldenären har eller kan förmodas ha hos honom eller om annat mellanhavande med gäldenären.

Utmätningsordningen

5 § Av utmätningsbar egendom bör i första hand tagas i anspråk sådan tillgång som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären.

Borgenär vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt har dock rätt att i första hand få utmätning av egendom vari förmånsrätten gäller. Han äger ej få utmätning av annan tillgång, om det är till skada för annan sökande. Detta hindrar ej att, när det behövs, annan tillgång får utmätas för fordringen, om det sker på villkor att betalning skall i första hand utgå ur den egendom vari borgenären har förmånsrätt.

6 § Registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom får ej utan särskild begäran av sökanden

utmätas för annan fordran än sådan som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen.

7 § Tillgångar som hör samman bör såvitt möjligt ej skiljas.

Vad som är tillbehör till fartyg, luftfartyg eller fast egendom får ej utmätas särskilt för sig.

Omfattar inteckning i luftfartyg även reservdelar, får ej någon av de på viss plats förvarade reservdelarna utmätas särskilt för sig utan inteckningshavarens samtycke.

8 § Beträffande utmätning av egendom som är belagd med kvarstad för fordran finns bestämmelser i 17 kap. 9 §.

Förfarandet

9 § Utmätning söks hos kronofogdemyndigheten där gäldenären har sitt hemvist.

Utmätning av egendom som finns på annan ort får även sökas där egendomen finns eller, i fråga om fartyg eller luftfartyg, där det väntas. Utmätning av fartyg får även sökas på fartygets hemort. Utmätning av fordran får också sökas där sekundogäldenären finns, även om fordringen skall anses finnas på annan ort.

Kronofogdemyndighet som ej är behörig enligt första eller andra stycket kan utan hinder därav i brådskande fall vidtaga åtgärd som avses i 7 kap. 12 § innan ärendet överlämnas till kronofogdemyndighet som är behörig.

10 § Utmätningsförrättning skall hållas utan dröjsmål och om möjligt inom fyra veckor från att behövliga handlingar har inkommit.

Lämnar sökanden anstånd med utmätning och fortfar anståndet över sex månader från dagen för ansökningen, kan denna förklaras förfallen.

Om sökanden två eller flera gånger ger anstånd sedan förrättning blivit utsatt, kan ansökningen också förklaras förfallen.

11 § Har två eller flera sökt utmätning hos samma gäldenär, skall utmätning för fordringarna ske samtidigt, om ej någon av sökandena därigenom uppehålls oskäligt.

Vad som i 4 kap. 16 § första stycket sägs om jämkning av underhållsbidrag vid införsel har motsvarande tillämpning vid utmätning.

12 § Innan utmätning sker skall gäldenären underrättas om ärendet så tidigt att han kan beräknas få rådrum att bevaka sin rätt.

Föreligger risk att gäldenären skaffar undan eller förstör egendom eller är saken eljest brådskande, behöver gäldenären ej underrättas. Underrättelse behövs ej heller, om gäldenären saknar känt hemvist och det ej kunnat klarläggas var han uppehåller sig.

13 § Om skälig anledning föreligger, kan gäldenären åläggas att inställa sig till förhör.

Kronofogdemyndigheten kan även ålägga gäldenären att inge förteckning över sina tillgångar. Vid behov kan myndigheten förordna lämplig person att biträda gäldenären vid upprättande av förteckningen.

Gäldenären är skyldig att på heder och samvete skriftligen bekräfta de

uppgifter om sina tillgångar som han lämnat vid förhör eller i förteckning.

14 § Gäldenärens frånvaro hindrar ej att utmätning sker, om det icke behövs att gäldenären får tillfälle att yttra sig vid förrättningen.

Är gäldenären ej närvarande men anträffas hans make, någon anställd eller annan som har hand om egendomen, skall denne anmodas att närvara.

Fordran som fastställts till betalning ur viss egendom

15 § Har domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom, skall egendomen anses utmätt.

Denna verkan förfaller, om ej begäran om försäljning görs hos kronofogdemyndigheten inom två månader från att avgörandet vunnit laga kraft.

Förhållandet till tredje man

16 § Egendom får utmätas hos gäldenären, om denne enligt vad som sägs nedan får antagas vara ägare eller egendomen eljest på grund av vad som blivit upplyst kan antagas tillhöra honom.

17 § Gäldenären antages vara ägare till lös egendom som är i hans besittning, om det ej framgår att den tillhör tredje man och egendomen ej utgörs av registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

Registrerat skepp eller registrerat luftfartyg antages tillhöra gäldenären, om denne är inskriven som ägare och det ej framgår att egendomen tillhör tredje man.

Överlåtelse av skepp på vilken 19 §[1] sjölagen (1891: 35 s. 1) är tillämplig utgör, även om förvärvaren fått skeppet i sin besittning, ej hinder mot att det utmäts hos överlåtaren innan förvärvaren sökt inskrivning av sitt förvärv eller skeppet anmälts för avregistrering.

18 § Om gäldenären och hans make eller annan som sammanbor med honom har lös egendom i sin gemensamma besittning, antages de vara samägare, såvida det ej görs sannolikt att egendomen tillhör endera och det ej heller framgår att den tillhör någon annan.

19 § Sker utmätning av lös egendom enligt 16—18 §§ oaktat tredje man har gjort gällande bättre rätt, skall kronofogdemyndigheten, om skäl föreligger, förelägga tredje mannen att väcka talan i saken mot sökanden och gäldenären inom en månad från att föreläggandet har delgivits honom. Detsamma gäller, om tredje man gör gällande bättre rätt först sedan utmätning har skett.

Första stycket har motsvarande tillämpning, om tredje man gör gällande att han äger utrustning eller annat som framstår såsom tillbehör till utmätt egendom.

Väcker tredje man ej talan i enlighet med föreläggande enligt första eller andra stycket, har han förlorat sin rätt mot sökanden, om ej denne har väckt

[1] Hänvisningen avser SjöLförslaget i lagrådsremissen.

talan i saken mot tredje mannen inom den nämnda tiden.

20 § Om det finns anledning antaga att gäldenären är ägare till annan lös egendom än registrerat skepp eller registrerat luftfartyg utan att sådant fall som avses i 16—18 §§ föreligger, får egendomen utmätas med förbehåll för tredje mans rätt.

Kronofogdemyndigheten skall, om det finnes ändamålsenligt, förelägga sökanden att väcka talan i saken mot tredje mannen inom en månad från att föreläggandet delgivits honom. Väcker sökanden ej talan i enlighet med föreläggandet, skall utmätningen hävas, om icke tredje mannen har väckt talan i saken mot sökanden inom den nämnda tiden.

21 § Har fordran eller annan rättighet blivit utmätt och råder tvist om fordringens eller rättighetens bestånd, har 20 § andra stycket motsvarande tillämpning.

Detta gäller även när tvisten i fall som avses i 3 § andra stycket rör i vad mån pantbrev eller annan inteckningshandling utgör säkerhet för fordran.

22 § Gäldenären antages vara ägare till fast egendom på vilken han har lagfart, om det ej framgår att den tillhör tredje man.

23 § När överlåtelse av fast egendom beror av villkor som ännu ej är uppfyllt, utgör överlåtelsen ej hinder mot utmätning av egendomen för fordran hos överlåtaren. Utmätningen omfattar i sådant fall även överlåtarens rätt mot den som har förvärvat egendomen. Uppfylls villkoret, gäller utmätningen därefter endast överlåtarens rätt mot förvärvaren.

Utmätning av fast egendom får även äga rum för fordran hos den som förvärvat egendomen, fastän hans förvärv beror av villkor. Återgår hans förvärv, omfattar utmätningen därefter endast den rätt som han i sådant fall har mot den som överlät egendomen.

24 § Sker utmätning av fast egendom och gör tredje man gällande bättre rätt till egendomen eller vad som framstår som tillbehör, har 19 § motsvarande tillämpning.

25 § Sedan utmätt egendom har sålts eller utmätt fordran indrivits har 19 och 24 §§ motsvarande tillämpning beträffande rätten till influtna medel, om ej tredje mannen efter meddelat föreläggande förlorat sin rätt mot sökanden.

Om tredje mans rätt i övrigt sedan utmätt egendom har sålts finns bestämmelser i 15 kap.

Återvinning

26 § Har gäldenären bortgivit egendom eller har hans ekonomiska ställning försämrats genom annan rättshandling som kan vara föremål för återvinning vid konkurs och saknar han utmätningsbara tillgångar som förslår till betalning av sökandens fordran, har 28—34 och 36—38 §§[1]

[1] Hänvisningen avser det förslag till lag om ändring i konkurslagen som framlagts i Utsökningsrätt X. Betr. alternativ text se s. 273.

konkurslagen (1921:225) motsvarande tillämpning. Härvid skall dagen för ansökan om utmätning räknas som fristdag.

Finner kronofogdemyndigheten att rätt till återvinning föreligger, får egendom som är föremål för återvinning eller fordran som följer av rätt till återvinning utmätas för sökandens fordran.

Bestrider tredje man att rätt till återvinning föreligger och kan invändningen ej lämnas utan avseende, har 20 § andra stycket motsvarande tillämpning.

Uppkommer efter återvinning överskott i utmätningsärendet, skall det redovisas till tredje mannen.

Verkan av utmätning eller betalning

27 § När beslut om utmätning har meddelats, får gäldenären ej till skada för sökanden förfoga över egendomen genom överlåtelse eller på annat sätt, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

Första stycket utgör ej hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i egendomen. Om förbud mot pantsättning av sådan handling när den tagits om hand av kronofogdemyndigheten finns bestämmelser i 7 kap. 6 § och 13 kap. 5 §.

Om nyttjandet av utmätt egendom m.m. finns bestämmelser i 7 kap. 4 § andra stycket och 13 kap. 6—10 §§.

28 § Utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet, om ej annat följer av andra stycket eller 8 kap. 6 §.

Utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom medför ej förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen upptages på inskrivningsdag. Antecknas samma dag mer än en utmätning, skall den utmätning som skedde först ha företräde. Om här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som har utmätts här blir utmätt i främmande stat innan det tagits om hand av kronofogdemyndigheten, skall den rätt som vunnits genom den förra utmätningen gälla som panträtt.

Utmätning av fast egendom medför företräde framför rättighet i egendomen, om ärende angående anteckning om utmätningen upptages senast på den inskrivningsdag då inskrivning av rättigheten söks.

29 § Medel som gäldenären i anhängigt ärende inbetalar till kronofogdemyndigheten anses omedelbart utmätta i ärendet, om betalningen ej har skett med villkor som strider häremot.

30 § Utmätning medför befogenhet för kronofogdemyndigheten att bevaka gäldenärens rätt mot sekundogäldenär eller annan tredje man eller söka dödning av skuldebrev eller annan handling.

När andel i dödsbo har utmätts, kan myndigheten begära att boets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman eller att skiftesman förordnas. För skifte som innefattar eftergift av gäldenärens rätt fordras myndighetens samtycke enligt 27 §.

Sammanträffande av utmätningar

31 § Om viss egendom utmäts av mer än en kronofogdemyndighet, skall ärendena i fortsättningen handläggas gemensamt av den som de i samråd beslutar eller kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemvist bestämmer.

32 § Innan kronofogdemyndighet enligt 31 § överlämnar ärende skall den vidtaga sådana i 7 kap. föreskrivna åtgärder som ej bör anstå.

Hävande av utmätning och annan rättelse

33 § Om det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett att utmätt egendom tillhörde tredje man, skall utmätningen hävas, såvida ej tredje mannen efter meddelat föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden. Har egendomen sålts, gäller hävandet av utmätningen endast rätten till influtna medel.

Utmätning skall också hävas, om försäljning av egendomen eller indrivning av utmätt fordran ej kan antagas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig.

Om villkor för att försäljning skall få ske finns bestämmelser i 9—13 kap.

34 § Finner kronofogdemyndigheten av annat skäl att utmätt egendom ej bort utmätas, skall rättelse ske.

Sådan rättelse får dock ej vidtagas senare än två veckor från utmätningen annat än om talan har fullföljts mot denna.

35 § Kronofogdemyndigheten skall, om ej särskilda skäl föranleder annat, höra sökanden innan utmätning hävs enligt 33 § eller annan rättelse sker enligt 34 §.

6 KAP.

Undantag från utmätning

Undantag med hänsyn till gäldenärens behov

1 § Från utmätning undantages

1. kläder och andra föremål som tjänar uteslutande till gäldenärens personliga bruk, till skäligt värde,
2. möbler, husgeråd och annan utrustning, i den mån egendomen är nödvändig för ett hem och dess skötsel,
3. arbetsredskap och annan utrustning som behövs för gäldenärens förvärvsverksamhet eller yrkesutbildning samt djur, foder och sådant som i övrigt behövs för hans försörjning, allt till skäligt värde,
4. föremål med sådant övervägande personligt värde för gäldenären att det måste anses uppenbart obilligt att taga egendomen i anspråk,

5. hyresrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad eller behövs för hans förvärvsverksamhet, även om hyresrätten får överlåtas,

6. bostadsrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad, om gäldenären ej vid förvärv av bostadsrätten åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer och det ej med hänsyn till gäldenärens behov och bostadsrättens värde är oskäligt att bostadsrätten undantages från utmätning,

7. pengar, banktillgodohavande, annan fordran och förnödenheter, i den mån annat ej är föreskrivet och tillgången skäligen fordras för underhåll åt gäldenären till dess inkomst som täcker behovet är att vänta, dock icke utan synnerliga skäl för längre tid än en månad.

2 § När gäldenären har familj, bestäms vad som får undantagas enligt 1 § med skälig hänsyn även till vad familjen brukar eller behöver.

Om gäldenären eller någon som tillhör hans familj lider av lyte eller allvarlig sjukdom, skall det beaktas.

Undantag enligt 1 § 7 bestäms med skälig hänsyn även till gäldenärens underhållsbörda.

3 § Vid utmätning hos dödsbo har 1 och 2 §§ motsvarande tillämpning i fråga om dödsboet tillhörig egendom som den dödes efterlevande familj brukar eller behöver. I stället för 1 § 7 gäller dock 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken.

I övrigt är 1 och 2 §§ ej tillämpliga vid utmätning hos juridisk person.

4 § Om egendom som avses i 1 § 1—3 har sådant värde att den ej kan undantagas enligt vad som sägs där, får utmätning ske med förbehåll att gäldenären efter egendomens försäljning skall av den behållna köpeskillingen utfå visst skäligt belopp för att kunna anskaffa vad han behöver i den sålda egendomens ställe.

Undantag på grund av egendomens beskaffenhet eller särskild föreskrift

5 § Egendom, som till följd av sin beskaffenhet eller enligt föreskrift vid gåva eller i testamente eller på annan grund som gäller mot borgenärerna ej får överlåtas, får ej heller utmätas, om ej annat följer av lag eller annan författning.

6 § Medel, som för särskilt angivet ändamål har anvisats gäldenären av staten, kommun eller annan menighet eller av samfund, stiftelse eller inrättning med allmännyttigt syfte eller har insamlats bland allmänheten, får ej utmätas, om det strider mot det angivna ändamålet.

Sedan medlen har betalats ut gäller förbudet mot utmätning så länge de hålls avskilda.

7 § Skadestånd, som tillkommer gäldenären med anledning av personskada, frihetsberövande, falskt åtal, ärekränkning eller annat sådant, får ej utmätas medan skadeståndet innestår hos den som skall utge det. Har skadeståndet bestämts att utgå såsom livränta, gäller det sagda rätten till livräntan.

Sedan skadeståndet har betalats ut får vad som hålls avskilt ej utmätas, om skadeståndet skulle tillgodose försörjningsbehov som alltjämt kvarstår eller, i annat fall, mindre än två år förflutit från att medlen betalades ut.

8 § Rätt till pension eller till annan livränta än som avses i 7 § får ej utmätas i den mån rättigheten behövs för gäldenärens försörjning och fullgörande av underhållsskyldighet som åvilar honom. Detta gäller dock ej, om gäldenären vid förvärv av rättigheten har åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer.

9 § När rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant ej får utmätas, får ej heller rätt till vederlag för utnyttjande av rättigheten utmätas innan denna har utnyttjats så som förutsätts för att vederlag skall utgå och vederlaget kan beräknas.

10 § Beträffande utmätning av avlöning eller därmed jämställd ersättning eller belopp vilka utgår som pension eller livränta meddelas föreskrifter i 8 kap.

Om förbud mot utmätning i vissa andra fall gäller särskilda bestämmelser.

11 § Medel som ej får utmätas medan de innestår hos annan får ej heller sedan de utbetalats utmätas förrän nästa dag.

Pantsatt egendom m.m.

12 § Bestämmelserna i 1—9 §§ hindrar ej, att utmätning äger rum för fordran som är förenad med pant- eller retentionsrätt i egendomen.

Nämnda bestämmelser hindrar ej heller utmätning av egendom som har belagts med kvarstad för fordran, i den mån utmätning är tillåten enligt 17 kap. 9 §.

Förfarandet vid prövningen

13 § Gäldenären skall lämna de uppgifter som är tillgängliga för honom och som behövs för kronofogdemyndighetens prövning av vad som bör undantagas från utmätning. Myndigheten skall förfara efter vad som är känt eller kan utrönas utan omgång.

14 § Anvisar gäldenären viss egendom till utmätning, hindrar bestämmelserna i 1—11 §§ ej att egendomen utmäts, om den kan överlåtas och utmätning ej uppenbart strider mot vad som är påkallat av hänsyn till gäldenärens eller hans familjs behov.

7 KAP.

Säkerställande av utmätning

Åtgärder beträffande lös egendom

1 § Utmätning av lös egendom skall omedelbart säkerställas genom åtgärder som föreskrivs nedan.

I fall som avses i 5 kap. 15 § skall dock åtgärd för säkerställande av utmätningen ej utan särskilt yrkande vidtagas innan försäljning begärts.

Utöver vad som sägs nedan skall kronofogdemyndigheten vidtaga de åtgärder som behövs i varje särskilt fall.

2 § Pengar samt löpande skuldebrev och annat bevis vars företeende utgör villkor för fordrans utkrävande eller rättighets utövning skall tagas i förvar.

Detsamma gäller, om pantbrev i skepp eller fast egendom eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg utmäts hos den intecknade egendomens ägare.

Anträffas ej bevis som nämns i första eller andra stycket, utgör det icke hinder mot utmätning, om det kan antagas att beviset undanhålls eller förkommit. I sådant fall skall sekundogäldenär eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

3 § Utmäts annan fordran eller rättighet än som avses i 2 §, skall sekundogäldenär eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

Vid utmätning av rättighet som avses i 7 kap. jordabalken eller av byggnad på ofri grund skall fastighetens ägare underrättas. Om utmätning av bostadsrätt underrättas bostadsrättsföreningen.

4 § Annan lös egendom än som avses i 2 och 3 §§ skall tagas i förvar eller utmärkas som utmätt och, om det är lämpligt, förseglas.

Kronofogdemyndigheten bestämmer i vad mån egendom som ej tages i förvar eller förseglas får nyttjas.

5 § Bestämmelsen i 4 § första stycket hindrar ej utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som ej är tillgängligt.

6 § Pantbrev eller inteckningshandling, som gäller i utmätt skepp eller luftfartyg eller i utmätta reservdelar till luftfartyg och ej har belånats, skall på anmodan överlämnas till kronofogdemyndigheten och får därefter ej pantförskrivas utan myndighetens tillstånd.

7 § Äganderättsförbehåll hindrar ej att egendomen tages i förvar, utmärks eller förseglas, om förvärvarens rätt utmäts.

Överlåtaren skall underrättas om utmätningen.

8 § Även egendom som är i tredje mans besittning får tagas i förvar, utmärkas och förseglas, när sådan åtgärd föreskrivs i 2—6 §§. Tages

egendomen ej i förvar, skall förbud meddelas innehavaren att utan kronofogdemyndighetens tillstånd utge egendomen eller vidtaga annan åtgärd därmed till skada för sökanden.

Om tredje man har pant- eller retentionsrätt till egendom som tages i förvar, innehar kronofogdemyndigheten egendomen för hans räkning.

9 § Även andra handlingar än som nämnts ovan får tagas i förvar, om de visar gäldenärens rätt till utmätt egendom eller behövs vid nyttjande av egendomen. 8 § har motsvarande tillämpning.

10 § Kronofogdemyndigheten skall förteckna utmätt lös egendom och uppskatta dess värde. Vid behov får sakkunnig person anlitas för värderingen.

Även handlingar som tages i förvar skall förtecknas.

Myndigheten får försäkra utmätt lös egendom.

11 § Utmäts egendom som redan är utmätt för annan fordran eller belagd med kvarstad, anpassas förfarandet därefter.

Provisorisk åtgärd

12 § Kan utmätning av viss lös egendom ej verkställas genast, får kronofogdemyndigheten likväl vid behov taga egendomen i förvar eller vidtaga annan åtgärd som anges i 1—10 §§.

När sådan åtgärd vidtagits, har 5 kap. 27 § motsvarande tillämpning.

Åtgärden får ej upprätthållas längre än som är nödvändigt. Har utmätning ej följt inom två veckor, skall åtgärden hävas. Är tvist om sökandens fordran anhängig vid domstol, kan dock denna förordna att åtgärden skall bestå tills vidare.

Åtgärder beträffande fast egendom

13 § Om åtgärder beträffande utmätt fast egendom och om dess nyttjande finns föreskrifter i 13 kap. 3—10 §§.

14 § I fall som avses i 5 kap. 23 § skall tredje mannen underrättas och förbud meddelas honom att till annan än kronofogdemyndigheten eller den myndigheten anvisar betala eller återbetala köpeskilling eller utge annat som på grund av avtalet kan tillkomma gäldenären.

15 § Kronofogdemyndigheten får försäkra utmätt fast egendom.

Anmälan till register

16 § Angående anmälan för anteckning i register finns särskilda bestämmelser.

8 KAP.

Utmätning av avlöning m. m.

Inledande bestämmelser

1 § I fråga om utmätning av avlöning eller belopp vilka utgår som pension eller livränta gäller de särskilda bestämmelser som meddelas nedan.

Med avlöning jämställs annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares.

Bestämmelserna i detta kapitel är ej tillämpliga när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person.

Avlöning

2 § Avlöning som innestår hos arbetsgivaren får ej utan gäldenärens medgivande i ärendet tagas i anspråk, om det med skäl kan antagas att gäldenären gjort vad han förmått för att betala skulden.

Första stycket gäller dock ej i fråga om ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad.

Ersättning som utgår i stället för semester och innestår hos arbetsgivaren får ej i något fall utmätas utan gäldenärens medgivande i ärendet. Detta gäller även semestermedel som av arbetsgivaren har betalats till särskild kassa och innestår hos denna.

3 § När hinder ej möter enligt 2 §, får förordnande om utmätning meddelas beträffande avlöning som förfaller under viss i förordnandet angiven tid eller beträffande viss avlöningspost.

Förordnandet får endast omfatta belopp som uppenbart överstiger vad som åtgår för gäldenärens och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Om förordnandet avser ersättning som nämns i 2 § andra stycket, skall särskild hänsyn tagas till detta förhållande.

Skatteavdrag har företräde framför utmätning. Om förhållandet mellan införsel och utmätning finns bestämmelser i 4 kap. 17 §.

4 § Utan gäldenärens medgivande i ärendet får utmätning ej under ett och samma kalenderår tillämpas sammanlagt längre tid än tre månader eller, om fordringens art ger särskild anledning till det, sex månader. Utmätning får ej heller under två kalenderår efter varandra ske så att avlöningen kommer att i en följd eller utan större uppehåll tagas i anspråk under längre tid än som nyss sagts. Det bör om möjligt undvikas, att avlöningen tages i anspråk under gäldenärens semester eller i omedelbar anknytning till denna. Gäldenären kan återkalla sitt medgivande när utmätning har tillämpats sex månader eller förhållandena ändrats väsentligt.

Bestämmelserna i första stycket är ej tillämpliga i fall som avses i 2 § andra stycket. Meddelas i annat fall förordnande om utmätning beträffande viss avlöningspost, skall det vid tillämpning av första stycket anses gälla den tid på vilken den posten belöper.

5 § I ärende om utmätning av avlöning har bestämmelserna om införsel i

4 kap. 9, 11—13, 19, 20 och 22 §§ motsvarande tillämpning.

6 § Utmätningen skall vid tillämpning av förmånsrättslagen (1970:979) anses verkställd när det belopp som skall innehållas har förfallit till betalning.

7 § Sedan avlöning har betalats ut gäller om utmätning av medlen vad som sägs i 6 kap.

8 § Samtidigt som avlöning utmäts i den ordning som sägs här ovan får även annan tillgång utmätas till säkerhet för sökandens fordran. Med vidare åtgärd i den delen får anstå under högst ett år i avvaktan att avlöning innehålls till betalning av fordringen.

9 § Försätts gäldenären i konkurs, får förordnande om utmätning ej tillämpas beträffande avlöning som förfaller under konkursen.

Pension eller livränta

10 § Bestämmelserna i 2—9 §§ gäller i tillämpliga delar även beträffande utmätning av belopp vilka utgår som pension eller livränta. Om beloppen förfaller med längre mellanrum än en månad, skall vid tillämpning av 4 § iakttagas att utmätning ej får ske i vidare mån än om de förfallit månadsvis.

11 § Har enligt 10 § förordnande om utmätning för viss fordran meddelats beträffande belopp vilka utgår som pension eller livränta och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, skall den senare utmätningen anses ha skett även för obetald del av den förra fordringen.

Påföljd

12 § Vad som i 4 kap. 28 § föreskrivs om påföljd när beslut om införsel ej iakttages har motsvarande tillämpning i fråga om utmätning enligt detta kapitel.

9 KAP.

Vissa gemensamma bestämmelser om exekutiv försäljning m. m.

Allmänna föreskrifter

1 § Utmätt egendom säljs genom kronofogdemyndighetens försorg enligt vad som sägs nedan och i 10—13 kap.

I 10 kap. finns föreskrifter om indrivning av utmätt fordran och åtgärder beträffande utmätt pantbrev eller annan inteckningshandling.

Bestämmelser om försäljning av utmätt egendom gäller i tillämpliga delar även när egendom skall säljas exekutivt under konkurs.

2 § Visar sökanden att hans fordran är förenad med bättre förmånsrätt än som följer av utmätningen, kan han begära att försäljningsvillkoren bestäms med hänsyn till förstnämnda förmånsrätt. Såvitt angår egendom för vilken enligt 11—13 kap. skyddsbelopp skall bestämmas gäller om sådan begäran vad som föreskrivs om utövning av borgenärs anslutningsrätt.

3 § När utmätning har skett på grund av dom som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke, om domen ej äger laga kraft eller får verkställas som om den vunnit laga kraft. Motsvarande gäller, om utmätning har skett på grund av betalningsföreläggande och gäldenären sökt återvinning.

Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får ej heller i annat fall säljas utan gäldenärens samtycke, om ej exekutionstiteln äger laga kraft eller får verkställas som om den vunnit laga kraft.

Lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård bör utan hinder av första eller andra stycket säljas så snart som möjligt.

4 § Har tredje man eller sökanden enligt 5 kap. 19, 20, 24 eller 26 § förelagts att väcka talan och är tvisten av väsentlig betydelse, får den utmätta egendomen ej utan tredje mannens samtycke säljas innan tvisten blivit slutligt avgjord eller, om föreläggandet givits tredje mannen, tiden för väckande av talan utgått. Egendom som avses i 3 § tredje stycket ovan får dock säljas utan tredje mannens samtycke. Rör tvisten utmätt pantbrev eller annan inteckningshandling, gäller 10 kap. 15—17 §§.

Pågår i annat fall rättegång om utmätt egendom, får kronofogdemyndigheten ge det anstånd som är påkallat av omständigheterna.

5 § I övrigt gäller att försäljning av utmätt egendom skall ske utan onödigt dröjsmål. I 11—13 kap. finns särskilda tidsfrister beträffande sådan egendom som avses där.

Kronofogdemyndigheten får bevilja anstånd på begäran av utmätningssökanden eller gäldenären. På begäran av gäldenären får dock anstånd beviljas endast om utmätningssökanden medger det eller särskilda skäl föreligger.

6 § När utmätning skett hos dödsbo, får egendomen ej utan dödsboets samtycke säljas innan en månad förflutit från att boupptecknings förrättades eller tiden därför gick ut eller, om boet förvaltas av boutredningsman, innan uppgörelse skett med borgenärerna.

Försäljning får dock ske, om sökanden har särskild förmånsrätt i egendomen på annan grund än utmätningen eller om det föreligger sådant skäl till försäljning som nämns i 3 § tredje stycket.

När andel i dödsbo har utmätts, bör skifte avvaktas, om det ej medför oskäligt dröjsmål.

7 § I fråga om fast egendom anges särskilda hinder mot försäljning i 13 kap.

Andel i egendom

8 § Om andel i viss lös eller fast egendom har utmätts, kan kronofogdemyndigheten på yrkande av sökanden, gäldenären eller annan delägare

förordna att hela egendomen skall säljas. Yrkande som någon av nämnda sakägare framställer skall delges de övriga med föreläggande att inkomma med yttrande inom viss tid. I fråga om hinder mot försäljningen har 6 och 7 §§ lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt motsvarande tillämpning.

Första stycket får ej utan synnerliga skäl tillämpas i fråga om egendom som ingår i enkelt bolag eller partrederi.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej andel i fordran, om andelen med fördel kan indrivas för sig. I annat fall har bestämmelserna motsvarande tillämpning i fråga om såväl indrivning som försäljning av fordringen.

9 § Bifalles yrkande om försäljning som avses i 8 §, anses hela egendomen utmätt. Försäljning får ej äga rum innan beslutet har vunnit laga kraft.

Framställs ej yrkande som avses i 8 § eller vinner sådant yrkande ej bifall, skall den utmätta andelen bjudas ut till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet eller, i fråga om andel i fordran, drivas in när det kan ske. Detsamma gäller, om yrkande som avses i 8 § har bifallits men försäljning av hela egendomen ej kommer till stånd.

Tredje mans rätt till betalning

10 § Den som har sjöpanträtt i annat fartyg än registrerat skepp eller i gods i fartyg eller har luftpanträtt i luftfartyg som ej är registrerat eller i gods i luftfartyg skall för att få betalning anmäla sin fordran innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand, senast när fördelning skall äga rum.

Om sådan borgenärs rätt till betalning ur egendomen är ostridig eller styrks, kan han även begära att denna säljs för fordringen. Har sådan begäran framställts, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för utmätningssökandens fordran förfaller.

11 § Borgenär som innehar utmätt egendom med pant- eller retentionsrätt är skyldig att taga betalning i förtid i den ordning som anges i 14 kap. men är icke pliktig att avstå från sin rätt utan att hans fordran blir betald, om ej försäljning sker för fordran med lika eller bättre rätt.

12 § Den som har förmånsrätt enligt 5 § förmånsrättslagen (1970:979) och anmäler sin fordran enligt vad som anges i 10 § ovan har rätt att få betalning, om det ej är obehövligt för att trygga honom eller dem som har sämre förmånsrätt i egendomen enligt förstnämnda lagrum.

Vid prövningen skall hänsyn tagas även till säkerhet som borgenären på annan grund har i gäldenären tillhörig egendom.

13 § För konkursbos kostnader, vilka enligt 81 § konkurslagen (1921:225) får uttagas ur egendom som säljs exekutivt under konkurs, utgår betalning, om de anmäls enligt vad som anges i 10 § ovan.

Skall fartyg eller luftfartyg som ej är infört i skepps- eller luftfartygsregistret eller gods i fartyg eller i luftfartyg säljas exekutivt under konkurs, äger även borgenär som för sin fordran har förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § förmånsrättslagen (1970:979) rätt att erhålla betalning, om fordringen anmäls i nämnd ordning.

14 § Om rätt till betalning när registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom utmätts finns särskilda bestämmelser i 11—13 kap.

15 § Angående rätt till betalning ur överskott när fordran eller kostnad ej anmälts i tid finns bestämmelse i 14 kap. 8 § andra stycket.

Insättning av influtna medel

16 § Medel som influtit i utmätningsärende skall utan dröjsmål insättas i bank mot ränta. Finns anledning antaga att utbetalning kommer att ske inom två veckor från att medlen influtit, behöver dock insättning i bank ej ske.

Avbrytande av verkställigheten

17 § Verkställigheten skall avbrytas, om influtna medel förslår att täcka sökandens fordran och fordringar med lika eller bättre rätt till betalning ur medlen samt kostnad som skall uttagas i ärendet.

Undantag från första stycket kan följa av 10 § andra stycket ovan, 11 kap. 5 §, 12 kap. 1 och 2 §§ samt 13 kap. 13 §.

Handräckning efter försäljning

18 § När utmätt egendom sålts, har köparen rätt att vid behov få handräckning enligt 17 kap. 17 § för att komma i besittning av vad han förvärvat.

10 KAP.

Försäljning av lös egendom i allmänhet och indrivning av utmätt fordran m. m.

Försäljning

1 § Utmätt lös egendom säljs på offentlig auktion enligt vad som sägs nedan, om ej annat bestäms med stöd av 8 §.

Auktion hålls av kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anlitar.

Detta kapitel gäller ej sådan lös egendom som avses i 11 och 12 kap.

2 § Auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kan det förutses att sammanträde behöver hållas för fördelning av köpeskillingen, skall kungörelsen innehålla uppgift om sammanträdet.

Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall i god tid underrättas särskilt.

3 § I den mån anledning föreligger skall kronofogdemyndigheten vid auktionen lämna en kortfattad redogörelse för vad som förekommit i ärendet och ange villkoren för försäljningen.

4 § Inrop får ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Innehar tredje man egendomen med pant- eller retentionsrätt och är han ej enligt 9 kap. 11 § pliktig att avstå från pant- eller retentionsrätten utan att hans fordran blir betald, får egendomen säljas endast om köpeskillingen förslår till betalning av fordringen.

Utan hinder av första och andra styckena skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det.

5 § Köpeskillingen för inropad egendom skall betalas genast. Kronofogdemyndigheten kan dock ge anstånd med undantag för handpenning som myndigheten bestämmer. Egendomen skall hållas inne till dess full betalning sker.

Om köpeskillingen eller handpenningen ej betalas genast efter inropet, skall egendomen ropas ut på nytt.

Har anstånd givits, blir inropet ogiltigt, om full betalning ej sker inom föreskriven tid.

6 § Sker ej inrop som godtages och fullföljs, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att egendomen blivit såld och saknas anledning antaga att den kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, har 2—5 §§ motsvarande tillämpning. Anmälan av fordran som skett för en auktion gäller även för senare försäljningsförsök.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

7 § När ny auktion hålls sedan inrop har blivit ogiltigt enligt 5 § tredje stycket, skall handpenningen tagas i anspråk för bestridande av förrättningskostnaderna för den förra auktionen samt för vård och förvaltning av egendomen under tiden mellan försäljningarna. Om köpeskillingen vid den nya auktionen understiger det bud som antagits vid den förra, skall återstoden av handpenningen användas för att så långt den förslår täcka skillnaden. Vad som ej behöver tagas i anspråk härtill skall återlämnas. Blir egendomen ej såld vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som blivit onyttiga och ersättning enligt 18 kap. 15 §. Vad som ej behöver tagas i anspråk återlämnas.

8 § Utmätt egendom, som ej kan antagas vara föremål för okänd sjö- eller luftpanträtt, får säljas under hand, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås. Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall om möjligt beredas tillfälle att yttra sig i frågan.

Innan egendom säljs under hand skall anbud infordras. Lämnas ej anbud som godtages, skall auktion utsättas.

I fråga om försäljningsvillkoren tillämpas 4 och 5 §§.

Fullföljs ej köpet, har 7 § motsvarande tillämpning. Vad som i 7 § första stycket sägs om auktion gäller även försäljning under hand.

Egendom som innehas under äganderättsförbehåll

9 § Har utmätning skett av gäldenärs rätt till egendom som han förvärvat av tredje man under äganderättsförbehåll och är lagen (1915:219) om avbetalningsköp tillämplig på avtalet, får försäljning ej äga rum utan att betalningsskyldighet som åvilar gäldenären fullgörs enligt 6 § tredje stycket nämnda lag, om ej gäldenären enligt avtalet är berättigad att överlåta sin rätt utan tredje mannens samtycke eller denne samtycker.

Har tredje mannens samtycke inhämtats, skall den som förvärvar gäldenärens rätt ensam svara för dennes skyldigheter enligt avtalet.

Första och andra styckena har motsvarande tillämpning i fråga om egendom som har förvärvats under äganderättsförbehåll utan att lagen om avbetalningsköp är tillämplig. Om gäldenärens betalningsskyldighet i avtalet bestämts på ett från avbetalningsköp avvikande sätt, får vid försäljning tillämpningen av 6 § tredje stycket nämnda lag jämkas till vad som finnes skäligt.

Indrivning av utmätt fordran

10 § Har fordran utmätts, skall kronofogdemyndigheten söka driva in fordringen hos sekundogäldenären i stället för att sälja den.

11 § Kronofogdemyndigheten skall utan dröjsmål anmoda sekundogäldenären att till myndigheten betala sin skuld, om den är förfallen till betalning.

Myndigheten får med sekundogäldenären avtala om förtida betalning och den nedsättning av fordringens belopp som kan föranledas därav.

12 § Betalar sekundogäldenären ej frivilligt, skall kronofogdemyndigheten utsöka fordringen, om exekutionstitel finns.

Vad som i 5 kap. 21 § första stycket föreskrivs om föreläggande för sökanden att väcka talan när tvist råder om fordrans bestånd får tillämpas även när sekundogäldenären underlåter att betala utmätt fordran ehuru tvist ej råder.

13 § Fordran som ej kan indrivas inom rimlig tid får säljas, om det finnes lämpligt och ej eljest hinder möter.

Åtgärder efter utmätning av pantbrev m.m.

14 § När pantbrev i skepp eller fast egendom blivit utmätt, får antingen den intecknade egendomen tagas i anspråk enligt 15 § eller pantbrevet pantförskrivas till sökanden enligt 16 §.

Pantbrev får ej säljas.

15 § Om sökanden vill att den intecknade egendomen skall tagas i anspråk, skall yrkande därom framställas inom en månad från utmätningen.

Har föreläggande givits enligt 5 kap. 21 § andra stycket, får beslut att egendomen tages i anspråk ej meddelas innan tvisten blivit slutligt avgjord, om ej rätten finner att hinder icke möter.

När kronofogdemyndigheten meddelat beslut om att den intecknade egendomen tages i anspråk, anses den utmätt.

16 § Pantförskrivning av pantbrevet sker genom att kronofogdemyndigheten till sökanden utfärdar bevis att det utgör pant för dennes fordran och överlämnar pantbrevet eller, om annan än den intecknade egendomens ägare innehar detta, underrättar innehavaren om pantförskrivningen. I underrättelsen skall anges att innehavaren ej får utlämna handlingen till skada för sökanden. Andel i pantbrev som tillkommer delägare i intecknad egendom får ej pantförskrivas för sig.

Bestämmelsen i 15 § andra stycket har motsvarande tillämpning beträffande pantförskrivning av pantbrevet.

17 § Bestämmelserna i 14—16 §§ har motsvarande tillämpning efter utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

Pantförskrivning av inteckningshandlingen omfattar ej personligt betalningsansvar som enligt handlingen åvilar svaranden. Är inteckningshandlingen obelånad, skall kronofogdemyndigheten anteckna på handlingen att ansvarigheten upphört.

11 KAP.

Försäljning av registrerat skepp

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt skepp som är infört i skeppsregistret säljs på offentlig auktion enligt vad som sägs nedan.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller ej försäljning av andel i eller villkorlig rätt till skepp.

2 § I fall då skepp skall säljas exekutivt under konkurs eller enligt 10 § andra stycket[1] sjölagen (1891:35 s. 1) på begäran av ägaren räknas det som utmätt, när begäran om försäljning inkommit till kronofogdemyndigheten och skeppet tagits ur drift.

Tidsfrist för försäljning

3 § Utmätt skepp bör säljas inom fyra månader från att beslut om utmätning meddelades eller, i fall som avses i 5 kap. 15 § eller 2 § ovan,

[1] Hänvisningen avser SjöLförslaget i lagrådsremissen.

begäran om försäljning inkom till kronofogdemyndigheten, om ej hinder möter eller anstånd beviljas enligt 9 kap. 5 §.

Utlösnings- och anslutningsrätt

4 § Borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av skeppets försäljning får utlösa sökanden. Han träder därigenom i sökandens ställe.

Den som vill utlösa sökanden skall, innan skeppet har sålts, till kronofogdemyndigheten betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader.

5 § Hör skeppet till konkursbo, kan förvaltaren, om arvode eller annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen skall utgå ur skeppet, begära att skeppet säljs för den fordringen.

Borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt eller panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § förmånsrättslagen (1970:979), kan begära att skepp som hör till konkursbo säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning ur skeppet är ostridig eller styrks. Om borgenär vars fordran är förenad med sjöpanträtt har framställt sådan begäran, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för konkursboets eller annan borgenärs räkning förfaller.

Borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt i utmätt skepp som ej hör till konkursbo, har samma befogenhet som enligt andra stycket. Begagnar han sig därav, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för exekutionsfordringen förfaller.

Bestämmelserna i 4 § har motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa konkursbo eller borgenär som begärt att skeppet säljs för fordran som anges ovan.[1]

Åtgärder före auktion

6 § Auktion skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kungörelsen skall innehålla uppgift om sammanträde för fördelning av köpeskillingen.

Innehavare av fordran som bör iakttagas vid auktionen skall i kungörelsen uppmanas att anmäla sin rätt till kronofogdemyndigheten senast vid auktionen.

7 § Minst trettio dagar före auktionen skall underrättelser om försäljningen sändas till sökanden och ägaren samt till kända borgenärer som har sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt. Blir sådan borgenär känd senare, skall underrättelse genast sändas till honom. Har registermyndigheten uppgift om adress, skall den användas. Underrättelse till utrikes ort skall om möjligt sändas med flygpost.

8 § Har auktionen ej blivit utlyst så som angivits i 6 och 7 §§, skall den inställas och ny tid utsättas, om bristen är väsentlig och ej kan avhjälpas på annat sätt.

Förhandling och sakägarförteckning

9 § Vid början av auktionen skall kronofogdemyndigheten lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i handlingarna och för vidtagna

[1] Ang. alternativ text se s. 370.

åtgärder. Innehavare av fordran som bör iakttagas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den. Har sådan fordran anmälts hos kronofogdemyndigheten före auktionen, skall det meddelas.

Närvarande sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig om anmälda anspråk och de villkor som skall gälla för försäljningen.

När förhandlingen har avslutats, upprättas sakägarförteckning.

10 § I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran för vilken skeppet svarar på grund av sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt samt förrättningskostnader.

Om skeppet hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen. Är skeppet därjämte utmätt, upptages fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § förmånsrättslagen (1970:979).

Med fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning avses även fordran för vilken skepp tagits i anspråk enligt 10 kap. 15 § samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

11 § Fordringarna upptages efter det företräde som gäller enligt lag. Ränta och annan biförpliktelse upptages före fordringens kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat.

Förrättningskostnaderna upptages närmast före exekutionsfordringen.

Fordran upptages i förteckningen även om den är beroende av villkor eller tvistig. Är panträtt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas, upptages fordringen med det företräde som tillkommer den om inteckningen beviljas.

När försäljning begärts av förvaltaren i konkurs, anses konkursboet som sökande utan förmånsrätt, om ej annat följer av 5 §.

12 § Fordran upptages med det belopp till vilket den beräknas uppgå den dag då fördelningssammanträde skall äga rum. Beträffande fordran med sjöpanträtt skall iakttagas vad som föreskrivs i 249 § andra stycket andra punkten[1] sjölagen (1891:35 s. 1). Panträtt på grund av inteckning får ej åtnjutas för mer än pantbrevets belopp jämte tillägg enligt 264 §[1] sjölagen. Understiger fordringen pantbrevets belopp, upptages återstoden som ägarhypotek.

Om i skeppet gäller pantbrev som ej innehaves av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej blivit anmäld, upptages pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg.

Ägarhypotek upptages utan tillägg enligt 264 §[1] sjölagen.

13 § I övrigt anges i sakägarförteckningen

1. sammanlagda beloppet av fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen och förrättningskostnaderna (skyddsbeloppet) samt vilka fordringar som är skyddade,
2. det lägsta bud som måste avges för att skeppet enligt 14 § skall få säljas,
3. betalningsvillkoren.

[1] Hänvisningen avser SjöLförslaget i lagrådsremissen.

Villkor för försäljning

14 § Vid försäljningen skall skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen för skeppet och andra medel som finns att tillgå.

15 § Köpeskillingen skall betalas kontant. Efter medgivande av borgenär vars fordran enligt sakägarförteckningen är förenad med panträtt på grund av inteckning får dock vad som faller inom köpeskillingen och pantbrevets belopp innestå i avräkning på köpeskillingen, om det ej är fråga om sådan fordran som avses i 11 § tredje stycket.

I sakägarförteckningen skall anmärkas, om fordran ej får innestå.

16 § Den som ropar in skeppet är skyldig att efter inropet lämna handpenning som motsvarar en sjättedel av köpeskillingen, dock ej mindre än de förrättningskostnader som skall utgå ur skeppet.

Handpenningen skall betalas kontant, om ej inroparen ställer säkerhet för beloppet. Som säkerhet får godtagas även fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning i skeppet, om den täcks av köpeskillingen och kan anses betryggande.

Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej lämna handpenning men blir i fall som avses i 22 § ersättningsskyldiga intill motsvarande belopp.

Ogulden del av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast vid det sammanträde som enligt 6 § kungjorts för köpeskillingens fördelning.

När köpeskillingen till fullo betalats, får köparen komma i besittning av skeppet.

Köparen blir personligen betalningsskyldig för vad som enligt överenskommelse har avräknats på köpeskillingen och den förra ägaren blir fri från ansvar härför.

17 § På begäran av de sakägare vilkas rätt beror därav kan försäljningen, såvitt avser annat än erläggande av handpenning och den återstående kontanta köpeskillingen samt köparens rätt att komma i besittning av skeppet, ske på andra villkor än som anges i detta kapitel. Skyddsbeloppet får höjas även om borgenär som ej själv begärt försäljning motsätter sig det.

Auktionen

18 § Innan skeppet ropas ut skall redogörelse lämnas för innehållet i sakägarförteckningen. Upplysning skall lämnas om att skeppet ropas ut med förbehåll att inrop skall prövas enligt 19 §.

19 § Innan inrop godtages skall kronofogdemyndigheten pröva, om det i 14 § angivna villkoret för försäljning är uppfyllt. Även om detta är förhållandet får inropet ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Utan hinder av första stycket skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det. Sökanden kan medge att inrop godtages fastän förrättningskostnaderna ej blivit täckta.

Inrop får icke mot sökandens bestridande godtagas, om exekutionsfordringen ej täcks.

20 § Sedan inrop godtagits skall inroparen omedelbart lämna föreskriven handpenning. Kronofogdemyndigheten kan dock på begäran göra ett kort uppehåll i handläggningen för att bereda inroparen tillfälle att anskaffa handpenning, om uppehållet ej kan antagas medföra beaktansvärd olägenhet. Lämnas ej handpenning, skall skeppet ropas ut på nytt.

Fullgör ej inroparen sin betalningsskyldighet enligt 16 § fjärde stycket, är inropet ogiltigt.

21 § Sker ej inrop som godtages och fullföljs genom att handpenning lämnas, skall nytt försäljningsförsök göras, om sökanden begär det inom en vecka från auktionen. Har inrop blivit ogiltigt enligt 20 § andra stycket, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att skeppet blivit sålt och saknas anledning antaga att skeppet kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, har 6—20 §§ motsvarande tillämpning. Anmälan som skett för en auktion gäller även för senare auktion.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

22 § När ny auktion hålls sedan inrop blivit ogiltigt enligt 20 § andra stycket, skall handpenningen tagas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp skall uppnås som vid den förra auktionen jämte sex procent årlig ränta däråfrån utsatt dag för köpeskillingens fördelning till och med den nya dagen för sådan fördelning och för att även förrättningskostnad och ersättning enligt 18 kap. 15 § med anledning av den nya auktionen skall täckas. Detta gäller även om ändrade förhållanden inträtt. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas när den nya inroparen fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir skeppet ej sålt vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som blivit onyttiga och ersättning enligt 18 kap. 15 §. Vad som ej behöver tagas i anspråk återlämnas.

23 § Köparen skall fullgöra sin betalningsskyldighet enligt 16 § fjärde stycket även om auktionen överklagas.

Utan hinder av att auktionen överklagas får köparen komma i besittning av skeppet, om ej annat har förordnats enligt 19 kap. 40 § andra stycket innan han blivit berättigad därtill. Får han på grund av sådant förordnande ej komma i besittning av skeppet och är hindret ej hävt inom tre månader från utsatt dag för köpeskillingens fördelning, får han frånträda köpet och återfå vad han betalat jämte upplupen ränta, om han gör anmälan därom hos kronofogdemyndigheten medan hindret alltjämt består.

12 KAP.

Försäljning av registrerat luftfartyg m. m.

1 § Beträffande exekutiv försäljning av registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg har bestämmelserna i 11 kap. motsvarande tillämpning, om ej annat föreskrivs nedan.

I fråga om vissa främmande luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådana luftfartyg skall även tillämpas lagen (1955:229) i anledning av Sveriges tillträde till 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller ej försäljning av andel i eller villkorlig rätt till luftfartyg eller reservdelar.

2 § Vad som i 11 kap. 5, 7 och 10 §§ sägs om sjöpanträtt skall i stället gälla luftpanträtt.

Kungörandet av auktion enligt 11 kap. 6 § skall ske minst sex veckor i förväg. Underrättelser enligt 11 kap. 7 § skall sändas i rekommenderade brev minst en månad före auktionen. Innehåller inskrivningsboken uppgift om adress, skall den användas. Bestämmelsen i 11 kap. 8 § är tillämplig även beträffande dessa föreskrifter.

3 § Vad som i 11 kap. 12 och 15 §§ sägs om pantbrev och tillägg skall i stället gälla intecknat skuldebrev och ränta som anges i 19 a § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg. I fall som avses i 11 kap. 12 § andra stycket upptages, i stället för tio procents tillägg, ett års ränta enligt det intecknade skuldebrevet.

Om reservdelar skall säljas på begäran av borgenär som icke har inteckning för sin fordran, får skyddsbelopp enligt 11 kap. 13 § 1 ej i något fall bestämmas högre än till två tredjedelar av det värde som i ärendet har åsatts reservdelarna av sakkunniga som kronofogdemyndigheten anlitat.

I fall som avses i andra stycket får ej heller den som har inteckning i reservdelarna, sedan de sålts, till skada för borgenär som icke har inteckning göra sin rätt gällande till högre belopp än som svarar mot två tredjedelar av köpeskillingen minskad med förrättningskostnaderna. Därvid skall i fall som avses i 11 kap. 22 § handpenning för reservdelarna läggas till köpeskillingen, i den mån den ej skall tillkomma inroparen.

4 § Vid försäljning av flera luftfartyg skall varje luftfartyg utropas för sig. Luftfartyg som är i samma ägares hand och svarar för samma fordringar skall dock utropas gemensamt, om ägaren eller borgenär ej begär särskild försäljning av visst eller vissa luftfartyg. Särskild sakägarförteckning skall upprättas för egendom som utropas för sig. Beträffande fordran för vilken flera luftfartyg svarar skall i förteckningen anmärkas, att mindre belopp än som anges i förteckningen kan komma att falla på egendomen till följd av att köpeskillingen för annan egendom lämnar tillgång till betalning av fordringen eller del därav.

Första stycket har motsvarande tillämpning vid försäljning av luftfartyg och intecknade reservdelar. Luftfartyg och reservdelar får dock ej utropas gemensamt, om fordran bevakats av borgenär som ej har inteckning i reservdelarna.

Reservdelar som ej utropas gemensamt med luftfartyg kan på begäran av ägaren eller borgenär utropas i skilda poster, med förbehåll att försäljning av sådan post sker endast om försäljningen med hänsyn även till de bud som avges för andra poster kan godtas enligt 11 kap. 19 §.

5 § Omfattar inteckning flera luftfartyg eller luftfartyg och reservdelar, får fordringen innestå enligt 11 kap. 15 § endast om all den intecknade egendomen blivit utmätt och säljs vid gemensamt utrop.

I stället för 11 kap. 16 § sjätte stycket gäller 33 § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg.

13 KAP.

Försäljning av fast egendom

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt fast egendom säljs på offentlig auktion enligt vad som sägs nedan, om ej annat följer av 15 eller 57 §.

2 § Vad som i detta kapitel sägs om fordran som är förenad med panträtt gäller även fordran för vilken fast egendom tagits i anspråk enligt 10 kap. 15 § samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek, om ej annat följer av särskilda bestämmelser nedan.

Förberedande åtgärder

3 § Utmätt fastighet skall beskrivas och värderas så snart det är lämpligt med hänsyn till det fortsatta förfarandet. Tillbehör skall anges i beskrivningen och värderas för sig i den mån det är påkallat med hänsyn till deras värde eller av annan orsak.

Om fastighet som är intecknad gemensamt med annan fastighet skall säljas och särskilt taxeringsvärde saknas för någon av fastigheterna, skall var och en av dem värderas.

Vid behov får sakkunnig person anlitas för beskrivning och värdering.

4 § Fastighetens ägare skall på anmodan tillhandahålla de handlingar som visar hans äganderätt eller tjänar till upplysning om rättigheter som besvärar fastigheten eller om tillbehör till denna och uppge vilka som har fordran eller rättighet som bör iakttagas vid egendomens försäljning. Kronofogdemyndigheten skall även på annat sätt söka införskaffa utredning i dessa hänseenden samt om den belastning som rättighet utgör och det vederlag som utgår.

5 § Pantbrev som gäller i fastigheten och ej är belånat skall på anmodan överlämnas till kronofogdemyndigheten och får därefter ej pantförskrivas utan myndighetens tillstånd.

Förvaltning av utmätt fastighet

6 § Ägare till utmätt fastighet får ej minska dess värde genom att överlåta tillbehör eller genom att annat än till husbehov avverka skog, bedriva grus- eller stentäkt eller på annat sätt utnyttja naturtillgångarna eller förändra fastigheten. Om ej annat följer av 8 eller 9 §, får han i övrigt tillgodogöra sig vanlig avkastning till dess fastigheten sålts och skall tillträdas av köparen. Sådan rätt föreligger dock ej i fråga om växande gröda eller annan avkastning som förklarats ingå i försäljningen.

Ägaren får ej upplåta rättighet som går utöver vad som är medgivet enligt första stycket. Kronofogdemyndigheten kan förbjuda honom att upplåta rättighet som kan försvåra fastighetens försäljning.

På begäran av ägaren kan kronofogdemyndigheten medge undantag från första eller andra stycket i den mån det kan ske utan intrång i utmätningssökandens rätt och i övrigt är lämpligt.

7 § På begäran av borgenär kan kronofogdemyndigheten vid behov taga vård om tillbehör till fastigheten.

8 § Arrendeavgift, hyra eller annan avkastning som förfaller till betalning under förfarandets gång skall, om borgenär begär det och skäl föreligger, uppbäras av kronofogdemyndigheten eller syssloman som myndigheten förordnar. Kronofogdemyndigheten skall i sådant fall utan dröjsmål meddela den betalningsskyldige förbud att betala till annan än myndigheten eller sysslomannen.

9 § Kan det befaras att ägaren vanvårdar fastigheten eller förfogar över den i strid mot 6 § eller att egendomen på annat sätt försämras i större mån, kan kronofogdemyndigheten på begäran av borgenär förordna syssloman att omhändertaga och förvalta fastigheten.

10 § Arrendeavgift, hyra och annan avkastning som syssloman uppbär skall redovisas till kronofogdemyndigheten vid tidpunkt som myndigheten bestämmer.

Tidsfrist för försäljning

11 § Utmätt fastighet bör säljas inom fyra månader från att beslut om utmätning meddelades eller, i fall som avses i 5 kap. 15 § eller 9 kap. 1 § tredje stycket, begäran om försäljning inkom till kronofogdemyndigheten, om ej hinder möter eller anstånd beviljas enligt 9 kap. 5 §. Anstånd får ej utan synnerliga skäl medges utöver ett år från nämnda tidpunkt.

Utlösnings- och anslutningsrätt

12 § Borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av fastighetens försäljning får utlösa sökanden. Han träder därigenom i sökandens ställe.

Den som vill utlösa sökanden skall, innan fastigheten har sålts, till kronofogdemyndigheten betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader.

13 § Hör fastigheten till konkursbo, kan borgenär som har fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten begära att denna säljs för

hans fordran, om hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrks. Om borgenär vars fordran enligt lag är förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten har framställt sådan begäran, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för konkursboets eller annan borgenärs räkning förfaller.

Borgenär, vars fordran enligt lag är förenad med särskild förmånsrätt i utmätt fastighet som ej hör till konkursbo, har samma befogenhet som enligt första stycket. Begagnar han sig därav, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för exekutionsfordringen förfaller.

Vill borgenär ansluta sig enligt första eller andra stycket, skall han anmäla det hos kronofogdemyndigheten senast två veckor före bevakningssammanträdet.

Bestämmelserna i 12 § har motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa den som har anslutit sig enligt första eller andra stycket.[1]

Försäljning av fastighetstillbehör

14 § Är det sannolikt att tillbehör kan med fördel säljas för sig utan samtidig försäljning av fastigheten i övrigt, skall kronofogdemyndigheten utsätta sammanträde för prövning av frågan. Till sammanträdet skall myndigheten kalla sökanden, fastighetens ägare och envar för myndigheten känd innehavare av panträtt i fastigheten eller av annan rättighet som kan påverkas av försäljningen.

Blir vid sammanträdet närvarande sakägare ense om att tillbehör bör säljas för sig, förordnar kronofogdemyndigheten i enlighet därmed, om ej särskilda skäl föranleder annat. Uppnås ej enighet om särskild försäljning, får myndigheten förordna därom endast om synnerliga skäl föreligger.

Råder tvist om tillbehör, har 9 kap. 4 § motsvarande tillämpning.

15 § Särskild försäljning av tillbehör sker enligt bestämmelserna om försäljning av utmätt lösöre.

Tillbehör som säljs för sig upphör att höra till fastigheten, även om det ej skils från denna.

16 § Vad som influtit genom särskild försäljning av tillbehör tillkommer dem som har fordringar med rätt i fastigheten med det företräde mellan dem som gäller enligt lag. Den som har fordran med panträtt i fastigheten kan avstå från betalning utan att det minskar hans rätt i fastigheten i övrigt. Innehavare av fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får dock ej avstå från betalning ur tillbehörsmedel under annan förutsättning än att samtycke till avståendet lämnats av såväl ägare till övriga av inteckningen besvärade fastigheter som innehavare av panträtt vilken gäller i en eller flera av fastigheterna med lika rätt som eller sämre rätt än inteckningen.

Avstående som inverkar på villkoren vid fastighetens försäljning på auktion skall ske senast vid bevakningssammanträdet och kan därefter ej återkallas.

17 § Om medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör

[1] Ang. alternativ text se s. 376.

förslår att förnöja sökanden samt dem som har bättre rätt och ej avstått från betalning, skall förfarandet avbrytas, såvida ej egendomen är avträdd till konkurs och förvaltaren begär att förfarandet skall fortgå.

Åtgärder före försäljning på auktion

18 § Tid och plats för auktion på fastighet bestäms av kronofogdemyndigheten.

Fastighetens ägare och innehavare av nyttjanderätt till fastigheten är skyldiga att låta fastigheten visas på lämplig tid.

19 § För förhandling om försäljningen skall bevakningssammanträde hållas antingen samma dag som auktionen eller lämplig dag före denna.

20 § Auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kungörelsen skall innehålla uppgift om bevakningssammanträde och sammanträde för fördelning av köpeskillingen.

Har kronofogdemyndigheten förordnat om särskild försäljning av tillbehör, får kungörelsen ej utfärdas förrän försäljningen har vunnit laga kraft och köpeskillingen betalats eller frågan om sådan försäljning förfallit.

21 § Sökanden, ägaren samt kända innehavare av fordringar och rättigheter som bör iakttagas vid auktionen skall i god tid särskilt underrättas om denna.

Har anslutning enligt 13 § ägt rum, skall underrättelse därom ske enligt första stycket.

22 § Har auktionen och sammanträdena ej blivit utlysta så som angivits i 20 och 21 §§, skall de inställas och nya tider utsättas, om bristen är väsentlig och ej kan avhjälpas på annat sätt.

Bevakningssammanträde

23 § Vid bevakningssammanträdet skall kronofogdemyndigheten lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i handlingarna och för vidtagna åtgärder. Innehavare av fordran eller rättighet som bör iakttagas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den. Har sådan fordran eller rättighet anmälts hos kronofogdemyndigheten före sammanträdet, skall det meddelas.

Närvarande sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig om anmälda anspråk och de villkor som skall gälla för försäljningen.

Om tillbehör har sålts för sig, behandlas särskilt hur den behållna köpeskillingen för tillbehöret skall användas, i den mån det inverkar på villkoren för fastighetens försäljning.

Sakägarförteckning

24 § När förhandlingen vid bevakningssammanträdet har avslutats, upprättas sakägarförteckning.

25 § I sakägarförteckningen upptages förutom exekutionsfordringen

1. fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970:979) och som förfaller till betalning senast den tillträdesdag som anges i 36 §,

2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten,

3. nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besvärar fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på skriftlig handling som är tillgänglig, dock ej sådan rättighet som skall bestå oavsett fastighetens försäljning,

4. förrättningskostnaderna.

Om fastigheten hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkursen.

26 § Fordringar och rättigheter upptages efter det företräde som gäller enligt lag. Ränta och annan biförpliktelse upptages före fordringens kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat.

Förrättningskostnaderna upptages närmast före exekutionsfordringen.

Fordran eller rättighet upptages i förteckningen även om den är beroende av villkor eller tvistig. Är panträtt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas eller är inskrivning av rättighet sökt men ännu ej beviljad, upptages fordringen eller rättigheten med det företräde som tillkommer den om inteckningen eller inskrivningen beviljas.

När försäljning begärts av förvaltaren i konkurs, anses konkursboet som sökande utan förmånsrätt, om ej anslutning skett enligt 13 §.

27 § Fordran upptages med det belopp till vilket den beräknas uppgå på tillträdesdagen, dock med den begränsning som kan följa av att panträtt ej får åtnjutas för mer än pantbrevets belopp jämte tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken. Understiger fordringen pantbrevets belopp, upptages återstoden som ägarhypotek.

Om i fastigheten gäller pantbrev som ej innehaves av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej blivit anmäld, upptages pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg.

Ägarhypotek upptages utan tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken.

28 § Rättighet upptages utan att något belopp anges.

29 § I övrigt anges i sakägarförteckningen

1. sammanlagda beloppet av fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen och förrättningskostnaderna (skyddsbeloppet) samt vilka fordringar som är skyddade,

2. i vad mån behållen köpeskilling för tillbehör skall användas för betalning av fordringar som upptagits i förteckningen,

3. det lägsta bud som måste avges för att fastigheten enligt 32 § skall få säljas,

4. vilka rättigheter som enligt 33 § första stycket är skyddade utan förbehåll eller enligt 33 § andra stycket skall förbehållas vid försäljningen,

5. betalningsvillkoren och tillträdesdag.

Av fordran som gäller endast i andel i fastigheten skall vid tillämpning av första stycket 1 medräknas så mycket som med hänsyn till andelens storlek och fordringens läge täcks, när övriga fordringar med bättre rätt än

exekutionsfordringen samt förrättningskostnaderna är fullt täckta.

Köpeskilling för tillbehör får ej tagas i anspråk för betalning av fordran inom skyddsbeloppet i vidare mån än som har angivits i sakägarförteckningen.

30 § I sakägarförteckningen skall i förekommande fall erinras om

1. verkan av underlåten uppsägning av arrende- eller hyresavtal i fall som avses i 46 § andra stycket samt rätt till förlängt avtal eller skadestånd som enligt lag tillkommer arrendator eller hyresgäst om han blir uppsagd med anledning av fastighetens försäljning,
2. rätt att bo kvar såsom hyresgäst som enligt lag tillkommer bostadsrättshavare,
3. rätt att bo kvar på fastigheten som kronofogdemyndigheten enligt 36 § tredje stycket har medgivit ägaren.

31 § Om försäljningen enligt 37 § skall ske på avvikande villkor, upprättas sakägarförteckningen i enlighet därmed.

Villkor för försäljning på auktion

32 § Vid försäljningen skall skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen för fastigheten, behållen köpeskilling för tillbehör i den mån den enligt sakägarförteckningen skall användas till betalning av fordringar inom skyddsbeloppet, behållen avkastning och andra medel som finns att tillgå.

33 § Tomträtt som inskrivits är vid försäljningen skyddad utan särskilt förbehåll. Annan nyttjanderätt samt servitut och rätt till elektrisk kraft är skyddade utan särskilt förbehåll, om rättigheten har bättre rätt än exekutionsfordringen.

I andra fall än som avses i första stycket skall nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft särskilt förbehållas, om det saknas anledning antaga att de belastar fastigheten till beaktansvärd skada för innehavare av fordran med bättre rätt. Härvid skall rätt till betalning på grund av ägarhypotek ej anses som fordran.

Talan mot beslut varigenom rättighet förbehållits enligt andra stycket får föras endast av den som bestritt att förbehållet görs. Innehavare av rättighet som ej sålunda förbehållits får icke föra talan mot beslut i denna fråga.

Rättighet som ej enligt första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och icke heller förbehållits enligt andra stycket kan skyddas genom förbehåll vid auktionen enligt 39 §.

34 § I avräkning på köpeskillingen för fastigheten skall innestå kapitalbeloppet av sådan fordran inom skyddsbeloppet som är förenad med panträtt och icke enligt sakägarförteckningen skall betalas med köpeskilling för tillbehör. Detta gäller dock ej, om

1. fordringen är förfallen till betalning senast på tillträdesdagen och borgenären yrkat kontant betalning,
2. fordringen är sådan som avses i 26 § tredje stycket eller
3. fordringen är förenad med panträtt endast i andel i fastigheten.

För ägarhypotek skall, även om det faller inom skyddsbeloppet, kontant betalning alltid erläggas.

I den mån avräkning ej skall ske enligt första stycket skall köpeskillingen för fastigheten betalas kontant, om ej inroparen visar att han avtalat annat med den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad. Om det enligt förteckningen är ovisst vem ett belopp tillkommer, får det ej avräknas.

35 § Den som ropar in fastigheten är skyldig att efter inropet lämna handpenning som motsvarar en tiondel av köpeskillingen, dock ej mer än som enligt 34 § skall betalas kontant eller mindre än de förrättningskostnader som skall utgå ur fastigheten.

Handpenningen skall betalas kontant, om ej inroparen ställer säkerhet för beloppet. Som säkerhet får godtagas även fordran som är förenad med panträtt i fastigheten, om den täcks av köpeskillingen och kan anses betryggande.

Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej lämna handpenning men blir i fall som avses i 43 § ersättningsskyldiga intill motsvarande belopp.

Ogulden del av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast vid det sammanträde som enligt 20 § kungjorts för köpeskillingens fördelning.

36 § Som tillträdesdag räknas den dag då enligt kungörelse fördelningssammanträdet skall äga rum. Kronofogdemyndigheten kan dock medge inroparen att taga vård om fastigheten eller del därav före tillträdesdagen.

Kronofogdemyndigheten får förordna att ogulden avkastning av fastigheten, som enligt 8 eller 9 § skolat betalas till myndigheten eller syssloman och som har förfallit under tiden till och med den dag köparen tillträtt fastigheten, skall tillkomma denne. Om sådan avkastning i annat fall betalas till köparen, skall denne redovisa därför till myndigheten.

Har förra ägaren ej annan bostad, kan kronofogdemyndigheten tillåta honom att bo kvar på fastigheten högst tre månader efter tillträdesdagen.

37 § På begäran av de sakägare vilkas rätt beror därav kan försäljningen, såvitt avser annat än erläggande av handpenning och den återstående kontanta köpeskillingen samt tiden för tillträde, ske på andra villkor än som anges i detta kapitel. Skyddsbeloppet får höjas även om borgenär som ej själv begärt försäljning motsätter sig det.

Begäran som avses i första stycket skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

Auktion på fastighet

38 § Vid auktionen skall, i den mån det är påkallat med hänsyn till värdet av fastighetens tillbehör eller av annan orsak, anges vilken egendom som skall följa fastigheten och i vad mån egendom som framstår som tillbehör ej skall följa den. Vad sålunda angivits är avgörande för vad försäljningen omfattar i den delen. I övrigt ingår i försäljningen vad som enligt lag utgör tillbehör till fastigheten. Råder tvist om tillbehör, skall det anmälas.

Redogörelse skall lämnas för innehållet i sakägarförteckningen. Upplysning skall lämnas om att fastigheten ropas ut med förbehåll att inrop skall prövas enligt 40 §.

39 § Om sakägarförteckningen upptager rättighet som ej enligt 33 § första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och ej heller har förbehållits enligt 33 § andra stycket, skall fastigheten först utropas utan förbehåll om rättighetens bestånd och därefter med sådant förbehåll. Uppnås vid det senare utropet bud som täcker fordringar med bättre rätt än rättigheten eller som, utan att täcka dem, är lika högt som eller högre än budet vid det föregående utropet, har budet vid det senare utropet företräde. Att ägarhypotek icke täcks utgör ej hinder mot att bud med förbehåll för rättigheten godtages.

Upptager sakägarförteckningen två eller flera sådana rättigheter som avses i första stycket, skall fastigheten först utropas utan förbehåll för någon av rättigheterna och därefter med förbehåll först endast för den rättighet som har bästa rätt och efter hand för ökat antal rättigheter enligt deras inbördes ordning. Bud som skyddar flera rättigheter än annat bud har företräde framför detta, om det ej leder till sämre täckning av fordran som har bättre rätt än någon av rättigheterna.

När bud med förbehåll för rättighet ej täcker fordringar med bättre rätt, kan rättighetshavaren skydda sin rättighet genom att betala skillnaden mellan det budet och bud utan förbehåll för rättigheten eller så stor del av skillnaden som behövs för att täcka fordringar med bättre rätt.

Om rättighetshavare i fall som avses i andra stycket är villig att betala enligt vad som sagts i tredje stycket men det sålunda erbjudna beloppet, till följd av att flera tillskott behövs, ej ensamt eller i förening med annat tillskott som bjuds är tillräckligt för att hans rättighet skall skyddas, skall fastigheten utropas med förbehåll för rättigheten och den eller de rättigheter som är skyddade genom tidigare bud och annat tillskott som bjuds.

Om borgenär vars fordran ej blivit täckt genom visst bud godtager budet, skall fordringen vid tillämpning av första — fjärde styckena anses täckt.

Om rättighetshavare i stället för att betala ställer säkerhet, skall det gälla.

40 § Innan inrop godtages skall kronofogdemyndigheten pröva, om det i 32 § angivna villkoret för försäljning är uppfyllt. Även om detta är förhållandet får inropet ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Utan hinder av första stycket skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det. Sökanden kan medge att inrop godtages fastän förrättningskostnaderna ej blivit täckta.

Inrop får icke mot sökandens bestridande godtagas, om exekutionsfordringen ej täcks.

41 § Sedan inrop godtagits skall inroparen omedelbart lämna föreskriven handpenning. Kronofogdemyndigheten kan dock på begäran göra ett kort uppehåll i handläggningen för att bereda inroparen tillfälle att anskaffa handpenning, om uppehållet ej kan antagas medföra beaktansvärd olägenhet. Lämnas ej handpenning, skall fastigheten ropas ut på nytt.

I fall som avses i 39 § skall handpenning lämnas för varje inrop, även om fastigheten skall ropas ut på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fullgör ej inroparen sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, är inropet ogiltigt.

42 § Sker ej inrop som godtages och fullföljs genom att handpenning lämnas, skall nytt försäljningsförsök göras, om sökanden begär det inom en vecka från auktionen. Har inrop blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att fastigheten blivit såld och saknas anledning antaga att fastigheten kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, har 18—41 §§ motsvarande tillämpning. Anmälan av fordran eller rättighet som skett för en auktion gäller även för senare auktion.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

43 § När ny auktion hålls sedan inrop blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall handpenningen tagas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp skall uppnås som vid den förra auktionen jämte sex procent årlig ränta därå från tillträdesdagen till och med den nya tillträdesdagen och för att även förrättningskostnad och ersättning enligt 18 kap. 15 § med anledning av den nya auktionen skall täckas. Detta gäller även om fastigheten säljs med förbehåll för rättighet som ej förbehållits vid den förra auktionen eller ändrade förhållanden inträtt. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas när den nya inroparen fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir fastigheten ej såld vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som blivit onyttiga och ersättning enligt 18 kap. 15 §. Vad som ej behöver tagas i anspråk återlämnas.

44 § Sedan auktion som lett till försäljning av fastigheten har vunnit laga kraft och köparen fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Visar inroparen att han bjudit för annans räkning, skall köpebrev utfärdas till denne.

Vissa rättsföljder av auktion

45 § Sedan fastigheten har sålts svarar den ej för fordran som avses i 25 § första stycket 1.

Borgenär som har pantbrev kan ej efter fastighetens försäljning mot köparen göra gällande panträtt i fastigheten för större fordran än som avräknats på köpeskillingen jämte utfäst ränta därå från tillträdesdagen samt framtida skadestånd och kostnad som föranleds av fordringsförhållandet.

Köparen blir personligen betalningsskyldig för vad som enligt överenskommelse har avräknats på den kontanta köpeskillingen och den förra ägaren blir fri från ansvar härför. I fall som avses i 44 § andra stycket blir även den som gjort inropet betalningsskyldig.

46 § Köpare som fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket får tillträda fastigheten på den dag som bestämts för köpeskillingens fördelning. Han svarar därefter för ägares skyldigheter i den mån de skall fullgöras efter tillträdesdagen.

Vill köparen att i sakägarförteckningen upptagen arrende- eller hyresrätt, som ej är skyddad enligt 33 § första stycket eller förbehållits enligt 33 § andra stycket eller vid auktionen, skall upphöra, åligger det honom att inom en månad från tillträdesdagen säga upp avtalet. I annat fall gäller avtalet mot honom. Beträffande den tidpunkt vid vilken arrende- eller hyresavtal skall upphöra med anledning av uppsägning gäller vad som är föreskrivet i fråga om uppsägning efter frivillig överlåtelse av fastighet.

Om rätt i vissa fall för arrendator eller hyresgäst att begära förlängning av avtalet eller att få ersättning vid uppsägning finns särskilda bestämmelser.

47 § I fråga om rättighet som ej skall upphöra omedelbart efter fastighetens försäljning gäller följande bestämmelser.

På arrendeavgift, hyra eller annat vederlag för rättigheten som förfaller till betalning mer än sex månader eller, i fråga om arrende, mer än ett år efter tillträdesdagen får rättighetshavaren ej avräkna fordran hos den förra ägaren. I fråga om sådant belopp gäller ej heller betalning som rättighetshavaren erlagt till den förra ägaren eller annan uppgörelse med denne.

Fordran som rättighetshavare förvärvat eller förskottsbetalning eller uppgörelse som skett efter att fastigheten utmätts får ej åberopas mot köparen, om rättighetshavaren ägde eller bort äga kännedom om utmätningen.

Angående rättighetshavares rätt till ersättning av tidigare ägare om rättigheten upphör med anledning av fastighetens försäljning finns bestämmelser i 7 kap. 19 och 20 §§ jordabalken.

Underlåter köpare att fullgöra tidigare ägares skyldigheter mot rättighetshavare enligt 46 § första stycket, har 7 kap. 20 § första och tredje styckena jordabalken motsvarande tillämpning.

48 § Köparen skall fullgöra sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket även om auktionen överklagas.

Utan hinder av att auktionen överklagas får köparen tillträda fastigheten på den bestämda dagen, om ej dessförinnan annat har förordnats enligt 19 kap. 40 § andra stycket. Får han på grund av sådant förordnande ej tillträda fastigheten och är hindret ej hävt inom tre månader från den bestämda tillträdesdagen, får han frånträda köpet och återfå vad han betalat jämte upplupen ränta, om han gör anmälan därom hos kronofogdemyndigheten medan hindret alltjämt består.

Gemensamt intecknade fastigheter

49 § När någon av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, har den som har fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen rätt att indraga annan av de intecknade fastigheterna i försäljningen, om den svarar för det intecknade beloppet eller del av detta före den fastighet som skall säljas. Skall denna säljas för panträttshavarens fordran eller för fordran som har lika eller bättre rätt, får

han även indraga fastighet som svarar för inteckningen först efter den fastighet som skall säljas.

Yrkande om indragning skall framställas hos kronofogdemyndigheten senast vid bevakningssammanträdet. Det skall delges fastighetens ägare med föreläggande för honom att inkomma med yttrande inom tid som myndigheten bestämmer. Bevakningssammanträde och auktion skall inställas, om det behövs för att yrkandet skall hinna prövas. Härvid har 22 § motsvarande tillämpning.

Bifalles yrkandet, anses den indragna fastigheten utmätt när beslutet meddelas. Den får ej säljas innan beslutet vunnit laga kraft.

50 § Om en av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, skall fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen upptagas i sakägarförteckningen med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Beloppet skall betalas kontant, om ej annat avtalas mellan köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad.

51 § Om samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas på auktion och förhållande som anges i 52 § andra stycket ej föreligger, upprättas gemensam sakägarförteckning för fastigheterna. Rättighet i någon av fastigheterna skall härvid anses upplåten i dem alla. Vid auktionen utropas fastigheterna gemensamt.

52 § Skall flera av gemensamt intecknade fastigheter men ej alla säljas på auktion, gäller 53—55 §§.

När samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas, gäller likaledes 53—55 §§, om

1. fastigheterna har olika ägare,
2. någon av fastigheterna med stöd av 49 § indragits i försäljningen,
3. någon av fastigheterna endast i andra hand svarar för gemensam inteckning,
4. någon av fastigheterna besväras av särskild inteckning,
5. någon fastighets ansvar för gemensam inteckning ej avser inteckningens hela belopp,
6. det yrkas av innehavare av sådan rättighet i någon av fastigheterna som ej skall bestå oavsett om fastigheten säljs eller
7. det i annat fall yrkas av ägare eller borgenär vars rätt kan bero därav.

Yrkande som avses i andra stycket 6 eller 7 skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

53 § Särskild sakägarförteckning skall upprättas för varje fastighet som skall säljas. Förteckningen upprättas som om försäljningen begärts på grund av den bästa gemensamma inteckningen, om ej exekutionsfordringen har bättre rätt. Fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning upptages för varje fastighet med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Kan ansvaret komma att vid försäljningen vidgas härutöver, skall det anmärkas. Beträffande fastighet som svarar endast i andra hand anges om sådant ansvar kan ifrågakomma.

När fastighet har indragits i försäljningen enligt 49 §, skall vid beräkning

av tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken anses som om fastigheten blivit utmätt samtidigt med den ursprungligen utmätta fastigheten.

54 § Vid auktionen skall fastigheterna utropas var för sig. Därefter skall de utropas gemensamt, om de har samma ägare. Efterföljande gemensamt utrop skall även eljest äga rum, om full betalning ej uppnåtts för fordran för vilken samtliga fastigheter svarar eller fastigheternas ägare är ense om att de skall utropas gemensamt.

Uppnås vid gemensamt utrop högre bud än summan av buden vid de särskilda utropen, skall budet vid det gemensamma utropet ha företräde. Den köpeskilling som bjudits vid det gemensamma utropet skall fördelas på fastigheterna efter de värden som åsatts dem i ärendet. Fastighets andel i den gemensamma köpeskillingen utgör dock minst vad som bjudits för den fastigheten vid särskilt utrop. Har någon av fastigheterna utropats med tillbehör som ej ingick i det värde efter vilket dess andel i köpeskillingen skall beräknas eller utropats utan tillbehör som omfattades av nämnda värde, skall den fastighetens värde vid tillämpningen av det sagda jämkas efter vad som påkallas av nämnda förhållande. Uppgår i fråga om någon av fastigheterna dess andel i köpeskillingen och andra tillgängliga medel ej till skyddsbeloppet och skall därför frågan om den fastighetens försäljning förfalla, skall de övriga fastigheterna utropas gemensamt.

Uppnås ej bud som förslår till betalning av någon del av exekutionsfordringen, får ej någon av fastigheterna säljas.

Har fastighet indragits i försäljningen med stöd av 49 §, skall den ursprungligen utmätta fastigheten utropas först. Om därvid ej uppnås bud som förslår till betalning av någon del av exekutionsfordringen, får fastigheten ej säljas. Blir den ej såld, skall ej heller den indragna fastigheten säljas.

Fastighet som endast i andra hand svarar för fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får ej säljas för den fordringen innan det visat sig att betalning ej kan utgå ur den fastighet som svarar i första hand. I andra hand ansvarig fastighet får ej heller säljas, om dess ägare eller annan sakägare betalar den brist för vilken fastigheten skall svara eller ställer säkerhet för beloppet. Gemensamt utrop av fastigheterna behöver ej ske annat än om särskilda skäl föreligger.

55 § Om rättighet har förbehållits vid särskilt utrop, skall förbehållet gälla även vid efterföljande gemensamt utrop. Har rättigheten ej förbehållits vid det särskilda utropet, tillämpas 39 § även vid det gemensamma utropet.

Vid tillämpning av 40 § skall prövningen huruvida avsevärt högre köpeskilling kan uppnås avse den sammanlagda köpeskillingen för samtliga fastigheter som inropats vid auktionen.

Handpenning skall lämnas efter varje inrop, även om inropad fastighet skall utropas på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fordran som på grund av gemensam inteckning är förenad med panträtt i såld fastighet betalas kontant, om ej köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad avtalar annat.

Fortsatt inteckningsansvar

56 § Sådant förordnande av kronofogdemyndigheten om fortsatt inteckningsansvar som avses i 6 kap. 12 § jordabalken får meddelas på begäran av köparen.

Har fastighet sålts i fall som avses i 6 kap. 12 § andra stycket andra eller tredje punkten jordabalken, får förordnande om fortsatt inteckningsansvar meddelas beträffande gemensam inteckning som besvärar fastigheten endast om fastigheten i förhållande till de andra gemensamt intecknade fastigheterna svarar för hela inteckningen och den fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckningen har blivit täckt. Om medel som influtit genom särskild försäljning av tillbehör utfaller på pantbrevets belopp, får förordnande ej meddelas beträffande motsvarande del av inteckningen.

Begäran om förordnande enligt denna paragraf skall framställas senast vid sammanträdet för köpeskillingens fördelning. Därvid skall pantbrevet inges, om det ej förut är tillgängligt för kronofogdemyndigheten.

Försäljning under hand av fastighet

57 § Utmätt fastighet får säljas under hand, om försäljning i sådan ordning finnes mera ändamålsenlig än försäljning på auktion och det är tillförlitligt utrett vilka fordringar och rättigheter som belastar fastigheten.

Innan fastigheten utbjuds till försäljning under hand skall ägaren och sökanden beredas tillfälle att yttra sig.

58 § Vid försäljning under hand skall köparen åläggas att svara för alla fordringar som på grund av panträtt, utmätning eller eljest är förenade med förmånsrätt i fastigheten och förrättningskostnaderna, i den mån ej borgenär kan erhålla betalning ur andra tillgängliga medel eller avstår från förmånsrätt i fastigheten eller sökanden medger att försäljning får ske utan att förrättningskostnaderna blir täckta. Rätt på grund av ägarhypotek anses icke som fordran.

Fordran som är förfallen till betalning skall betalas kontant, om ej köparen visar att han avtalat annat med borgenären eller betalning skall utgå ur särskilt tillgängliga medel. Om ej sökanden avstått från täckning av förrättningskostnaderna, skall vad som behövs för sådan täckning betalas kontant.

Före försäljningen upplåten rättighet som grundas på skriftlig handling skall förbehållas. Härvid har 47 § motsvarande tillämpning.

Köparen skall lämna handpenning enligt vad som i 35 § föreskrivs i fråga om inrop på auktion. Återstoden av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast fyra veckor efter att köpehandling upprättats. Försummas det, är köpet ogiltigt.

Blir köpet ogiltigt, har bestämmelserna i 43 § om handpenning motsvarande tillämpning. Vad som i 43 § första stycket sägs om auktion gäller även försäljning under hand.

I övrigt bestämmer kronofogdemyndigheten köpevillkoren.

59 § Försäljningen sker genom upprättande av köpehandling som underskrivs av kronofogdemyndigheten och köparen.

Försäljningsvillkoren skall godkännas av ägaren. Har försäljningen

föregåtts av auktion utan att därvid godtagbart inrop skett, behövs dock ej godkännande, om försäljningen sker på gynnsammare villkor.

Om ägaren ej godkänt försäljningsvillkoren, skall han genast underrättas om skedd försäljning.

60 § Har köparen fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 58 § fjärde stycket och försäljningen vunnit laga kraft, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Överklagas försäljningen, har 48 § motsvarande tillämpning.

61 § Säljs ej egendomen under hand, skall den utbjudas till försäljning på auktion, om ej sökanden avstår därifrån.

Försäljning av villkorlig rätt till fastighet eller av andel i fastighet m. m.

62 § Bestämmelserna i 3—61 §§ gäller i tillämpliga delar även när utmätning skett medan gäldenärens rätt är villkorlig eller när utmätning av fast egendom icke avsett hel fastighet, om ej annat följer av 63—68 §§.

63 § Har i fall då överlåtelse av fastighet är beroende av villkor fastigheten blivit utmätt för fordran hos överlåtaren, får försäljning icke ske förrän det visar sig om villkoret uppfylls.

Om del av fastighet genom överlåtelse kommit i särskild ägares hand och fastigheten blivit utmätt för fordran hos överlåtaren innan fastighetsbildning som enligt lag utgör villkor för överlåtelsens giltighet kommit till stånd, har första stycket motsvarande tillämpning. Skulle det medföra betydande tidsutdräkt att avvakta huruvida fastighetsbildningen kommer till stånd, får dock fastigheten säljas med förbehåll för den rätt som tillkommer förvärvaren. Försäljningen omfattar då även gäldenärens rätt mot förvärvaren. Köparen svarar för gäldenärens skyldigheter mot förvärvaren.

64 § Har i fall då förvärv av fastighet eller del av fastighet är beroende av villkor egendomen blivit utmätt för fordran hos förvärvaren, skall kronofogdemyndigheten utbjuda gäldenärens rätt till egendomen till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet. Kommer försäljning till stånd, svarar köparen för gäldenärens skyldigheter mot sin fångesman. Ansökan om inteckning, som gjorts samma dag som utmätningen eller senare, förfaller genom försäljningen, om ej kronofogdemyndigheten på begäran av köparen förordnar annat.

Kan utan betydande tidsutdräkt avvaktas om det för förvärvet gällande villkoret uppfylls, kan anstånd med försäljningen medges tills det visar sig om så blir fallet. Uppfylls villkoret, sker försäljning i den ordning som i allmänhet gäller för exekutiv försäljning av fast egendom.

När försäljning som skett enligt första stycket har vunnit laga kraft och köparen fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar kronofogdemyndigheten köpehandling.

65 § Bestämmelserna i 63 och 64 §§ gäller ej, om den fordran för vilken utmätning skett var förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten.

66 § Om villkoret uppfylls i fall som avses i 63 § eller förvärvet går åter i fall som avses i 64 § andra stycket, skall kronofogdemyndigheten driva in eller bjuda ut till försäljning vad som därefter tillkommer gäldenären och omfattas av utmätningen. Härvid tillämpas den ordning som enligt 9 och 10 kap. gäller i fråga om utmätt fordran eller rättighet.

67 § Har endast andel i fastighet blivit utmätt men skall enligt 9 kap. 8 § hela fastigheten säljas på auktion, skall av sakägarförteckningen framgå vilka fordringar och rättigheter som belastar varje särskild andel. Skyddsbeloppet skall bestämmas så att fordringar, som gäller i den först utmätta andelen enbart eller i nämnda andel jämte annan andel och som har bättre rätt än exekutionsfordringen, samt förrättningskostnaderna blir fullt täckta.

Är någon av delägarna i konkurs, får borgenär utöva anslutningsrätt enligt 13 § även om han har förmånsrätt endast i andel av fastigheten.

68 § När andel i fastighet sålts enligt 9 kap. 9 § andra stycket och försäljningen har vunnit laga kraft samt köparen fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

14 KAP.

Redovisning och fördelning av influtna medel

Tid för redovisning m. m.

1 § Medel som har utmätts eller efter utmätning influtit till kronofogdemyndigheten skall redovisas enligt vad som sägs nedan.

När två eller flera sakägare finns, fördelar kronofogdemyndigheten medlen.

2 § Redovisning skall ske så snart som möjligt.

Medel, som har influtit innan utmätt egendom sålts när det skall ske, behöver dock ej redovisas förrän försäljning ägt rum eller förfarandet har avbrutits. Om det influtna beloppet i annat fall är ringa och det kan antagas att ytterligare medel skall inflyta, får det avvaktas.

3 § Om annat ej föreskrivs, skall behållen avkastning av utmätt egendom fördelas tillsammans med köpeskillingen, när egendomen har sålts. Detsamma gäller ersättning som har influtit med anledning av misslyckat försök att sälja egendomen och tillskott som någon vid försäljning av utmätt egendom har betalat för att bevara sin rätt.

Medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör till fastighet skall fördelas samtidigt med köpeskillingen för fastigheten.

4 § När vid auktion eller försäljning under hand säkerhet för handpenning har ställts av köparen och köpeskillingen ej betalas senast på bestämd dag,

skall kronofogdemyndigheten taga säkerheten i anspråk, om det behövs för betalning av vad nämnda köpare har att svara för.

Motsvarande gäller när annan sakägare har ställt säkerhet för belopp som skall fördelas.

5 § Vad som i detta kapitel sägs om influtna medel gäller även ränta som upplupit på sådana medel till och med den i 8 § angivna fördelningsdagen.

Ränta på belopp som därefter innestår tillkommer den som finnes berättigad till beloppet.

Fördelning

6 § För fördelning av influtna medel hålls fördelningssammanträde, när det är föreskrivet eller i annat fall är oklart hur medlen skall fördelas.

Sammanträde som ej blivit utsatt i samband med kungörande av auktion skall, om det med hänsyn till okända sakägare eller eljest är behövligt, särskilt kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Sökanden, gäldenären och andra kända sakägare skall kallas till sammanträdet.

7 § Vid sammanträdet skall kronofogdemyndigheten redogöra för vad som skall fördelas och för de fordringar som har anmälts eller skall beaktas utan anmälan.

Vad som i detta kapitel sägs om fordran har motsvarande tillämpning beträffande kostnad som får uttagas ur influtna medel.

8 § De fordringar som skall beaktas upptages med de belopp till vilka de uppgår på fördelningsdagen. Som fördelningsdag räknas härvid den dag till vilken sammanträde är utsatt, även om hinder då möter att verkställa fördelningen. När sammanträde ej hålls, räknas den dag då kronofogdemyndighetens beslut meddelas som fördelningsdag.

Begär borgenär betalning för fordran som ej har anmälts i tid, skall utdelning utgå av överskott, om sådant uppkommer.

9 § Är fordran eller därmed förenad förmånsrätt beroende av villkor eller tvistig eller är förmånsrätt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas, skall vad som belöper på fordringen avsättas i avvaktan att villkoret uppfylls eller förfaller eller att tvisten eller frågan om inteckning blir slutligt avgjord.

Borgenär vars fordran eller förmånsrätt är tvistig skall, om tvisten ej redan är föremål för prövning, föreläggas att inom en månad från att föreläggandet har delgivits honom väcka talan mot sakägare som medlen skall tillkomma om borgenärens anspråk bortfaller. Väcker borgenären ej talan i enlighet med föreläggandet, har han förlorat sin rätt till medlen, om ej motparten har väckt talan i saken inom den nämnda tiden.

Kan fördelningen av tillgängliga medel ej utan betydande olägenhet för parterna avslutas utan att tvisten blivit avgjord, skall kronofogdemyndigheten, om det finnes ändamålsenligt, själv pröva tvisten enligt vad som sägs i 19 kap. 19 och 20 §§.

10 § När medel avsätts enligt 9 § första stycket, skall anges hur det skall förfaras med dem om fordringen helt eller delvis bortfaller.

11 § Om alla berörda sakägare är ense, skall fördelningen ske i enlighet därmed.

12 § Blir medel tillgängliga efter att fördelning ägt rum, skall sammanträde utsättas, om det är oklart vem som har rätt till medlen.

Särskilda bestämmelser beträffande skepp, luftfartyg m. m. och fast egendom

13 § När skepp, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fastighet har sålts på auktion enligt vad som sägs i 11, 12 eller 13 kap., skall fördelningen ske i enlighet med sakägarförteckningen, om det ej framgår att fordran understiger vad som anges i förteckningen. Angående begränsning av inteckningshavares rätt vid försäljning av intecknade reservdelar till luftfartyg finns föreskrift i 12 kap. 3 § tredje stycket.

I fråga om fordran som ej har upptagits i förteckningen gäller 8 § andra stycket.

14 § Har utmätt fastighet sålts under hand, skall köpeskillingen och andra tillgängliga medel fördelas i första hand enligt köpevillkoren och i övrigt enligt de grunder som gäller för upprättande av sakägarförteckning.

15 § Om förfarandet har avbrutits utan att utmätt egendom som avses i 13 § blivit såld, skall influtna medel fördelas enligt vad som sägs där, om sakägarförteckning upprättats, och i annat fall enligt de grunder som gäller för upprättande av sådan förteckning. Annan borgenär än sökanden har dock ej rätt att ur medlen få betalning för annat än ränta och kostnader, om hans fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning.

När tillbehör till fastighet har sålts särskilt för sig, skall borgenär, som icke avstått från betalning, få utdelning med tillämpning av 13 kap. 16 § även om fastigheten ej säljs.

Utbetalning av medel

16 § Medel får ej utbetalas utan att säkerhet ställs, om

1. utmätning skett på grund av dom som avses i 3 kap. 7 § första eller tredje stycket, om ej domen äger laga kraft eller får verkställas som om den vunnit laga kraft, eller på grund av betalningsföreläggande, om gäldenären har sökt återvinning,
2. utmätning skett hos dödsbo för fordran som ej var förenad med särskild förmånsrätt i egendomen och den tid som anges i 9 kap. 6 § första stycket ej har gått till ända,
3. utmätning skett för belopp som kronofogdemyndigheten har fastställt enligt 16 kap. 4 § andra stycket eller ålagt enligt 18 kap. 15—19 §§ och beslutet ej har vunnit laga kraft,
4. rätten till medlen är beroende av besvär som anförts över utmätning eller utmätt egendoms försäljning eller av talan som avses i 5 kap. 19, 20, 24, 25 eller 26 §,
5. fördelning som skett vid fördelningssammanträde ej har vunnit laga kraft,
6. i annat fall tvist råder om vem som är betalningsberättigad.

17 § Medel som har avsatts enligt 9 § får mot säkerhet utbetalas till

1. vinnande borgenär, när tvist som föranlett att medlen avsatts har prövats av domstol,

2. den för vilken medlen har avsatts, om kronofogdemyndigheten finner skäl att medge utbetalning,

3. den som medlen skall tillkomma i andra hand, om den för vilken medlen har avsatts ej vill lyfta dem och kronofogdemyndigheten finner skäl att medge utbetalning.

18 § Besvär över verkställd fördelning hindrar icke att belopp som ej berörs av besvären betalas.

Om tvist enligt 9 § tredje stycket skall prövas av kronofogdemyndigheten och fördelningen uppskjuts, får belopp som ej berörs av tvisten betalas i förskott.

19 § När medel skall utbetalas, skall iakttagas vad som i allmänhet gäller om skyldighet för borgenär att förete eller återställa fordringsbevis eller säkerhet som lämnats för fordran.

Pantbrev i skepp eller fast egendom, vilket utgör säkerhet för fordran på vilken betalning utfallit, skall företes även om borgenären icke är skyldig att återställa pantbrevet, om ej kronofogdemyndigheten finner skäl att medge undantag. Detsamma gäller skuldebrev som är intecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet ej följer redan av första stycket.

När köpare av såld egendom åberopar att den som enligt sakägarförteckning är berättigad till betalning har medgivit honom avräkning på köpeskillingen, har första och andra styckena motsvarande tillämpning vid kronofogdemyndighetens prövning av överenskommelsen.

20 § Om borgenär för vilken utdelning har beräknats ej inom ett år från att fördelningen vunnit laga kraft företer fordringsbevis eller i övrigt fullgör vad som enligt 19 § krävs för att han skall få lyfta medlen, får dessa mot säkerhet betalas ut till den som i andra hand är berättigad till dem, om ej särskilda skäl föranleder till annat.

Är det oklart vem medlen skall tillkomma i andra hand, skall fördelningssammanträde hållas.

21 § Om alla berörda sakägare medger att belopp får utbetalas utan säkerhet när sådan annars krävs, skall det ske.

Kronofogdemyndigheten kan i andra fall avstå från att kräva säkerhet för utbetalning, om det är uppenbart att den är obehövlig.

22 § Ändras beslut om fördelning eller utbetalning, skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka. Motsvarande gäller, om medel som någon fått lyfta enligt 16 eller 17 § skall tillkomma annan sakägare eller om borgenär fått lyfta medel enligt 20 § och den som har bättre rätt till medlen anmäler sig och fullgör vad som krävs för betalning till honom.

15 KAP.

Verkan av exekutiv försäljning m. m.

1 § Exekutiv försäljning som har vunnit laga kraft ger köparen samma rätt till den sålda egendomen som frivillig försäljning, om ej annat följer av vad som sägs nedan.

2 § När utmätning enligt lag ger företräde framför överlåtelse av egendomen eller upplåtelse av särskild rätt till denna, gäller det även till förmån för den som vid exekutiv försäljning förvärvar egendomen.

Detsamma är förhållandet, om tredje man efter föreläggande enligt 5 kap. 19 eller 24 § har förlorat sin rätt mot sökanden.

3 § När försäljning av registrerat skepp eller fast egendom har vunnit laga kraft och köpeskillingen erlagts, har den som på annat sätt förvärvat egendomen från gäldenären eller någon hans företrädare förlorat sin rätt mot köparen.

Även den som åberopar att gäldenärens eller någon företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl ej gällde mot rätta ägaren har förlorat sin rätt mot köparen, om gäldenärens åtkomst var inskriven eller, i fråga om fast egendom, lagfart var beviljad för honom när försäljningen ägde rum.

4 § Om exekutivt såld egendom frångår köparen, är gäldenären skyldig att i den mån fordran mot honom blivit betald genom försäljningen eller han själv fått del av köpeskillingen ersätta köparen skada som denne lidit. Har gäldenären förfarit vårdslöst i ärendet, är han skyldig att ersätta även annan skada som han vållat köparen.

Borgenär är, i den mån han fått betalning, skyldig att solidariskt med gäldenären ersätta köparen skada som denne lidit, om borgenären ej var i god tro när han mottog betalningen.

5 § När exekutiv försäljning av egendom eller indrivning av utmätt fordran medför att tredje mans rätt till egendomen går förlorad, skall vad som i 4 § sägs om köpares rätt till skadestånd av gäldenären och borgenär ha motsvarande tillämpning i fråga om skada som tredje mannen lidit.

6 § Tredje man vars rätt gått förlorad enligt 3 § andra stycket har rätt till ersättning av staten enligt de bestämmelser som gäller när sådan ersättning skall utgå med anledning av att ägarens rätt gått förlorad genom frivillig försäljning.

Staten inträder i tredje mannens rätt enligt 5 §.

16 KAP.

Annan verkställighet

1 § Verkställighet som avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet meddelas enligt vad som sägs nedan.

2 § Verkställighet söks hos kronofogdemyndigheten där svaranden har sitt hemvist eller egendom som är i fråga finns eller där verkställigheten eljest med fördel kan äga rum.

3 § Innan verkställigheten genomförs skall svaranden beredas tillfälle att yttra sig. Om skälig anledning föreligger, kan svaranden åläggas att inställa sig till förhör.

Om saken är brådskande, får kronofogdemyndigheten genast vidtaga behövlig åtgärd. Så snart som möjligt skall prövas om åtgärden skall bestå.

4 § Verkställigheten sker genom att kronofogdemyndigheten förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom eller att myndigheten själv vidtager behövlig åtgärd. När det finnes lämpligt, kan överlämnas åt sökanden att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd.

Om verkställigheten avser utgivande av viss vara och svaranden ej efterkommer föreläggande att utge varan, får kronofogdemyndigheten på begäran av sökanden fastställa varans värde och genast utsöka beloppet.

Föreskrift i exekutionstiteln som avser verkställigheten hindrar ej att denna genomförs på annat sätt, om det behövs.

5 § Kronofogdemyndigheten får vid behov anskaffa transportmedel, hyra utrymmen för förvaring och vidtaga andra åtgärder som föranleds av verkställigheten samt teckna försäkring.

Innan sådana åtgärder vidtages bör parterna höras, om det kan ha betydelse för dem.

6 § Avhysning får verkställas tidigast fjärde dagen efter att kronofogdemyndigheten underrättat svaranden. Underrättelse behövs ej, om svaranden saknar känt hemvist och det ej kunnat klarläggas var han uppehåller sig.

Om anledning föreligger, får kronofogdemyndigheten medge särskilt anstånd med avhysningen under högst en vecka. Föreligger synnerliga skäl, får tiden för sådant anstånd utsträckas till högst fyra veckor, om skälig ersättning betalas för hela den anståndstid som medgivits av myndigheten och i övrigt ej vållas otillbörligt intrång i sökandens eller annans rätt.

I fall då mer än tre månader förflutit från att exekutionstiteln vann laga kraft till dess ansökan om verkställighet gjordes får kronofogdemyndigheten vid behov ge anstånd ytterligare högst fyra veckor, om skälig ersättning betalas även för den tiden.

7 § Avhysning får genomföras även mot tredje man som hindrar sökanden i utövningen av hans rätt, om det är uppenbart att tredje mannen saknar fog för att motsätta sig verkställighetens genomförande.

Kronofogdemyndigheten skall höra och i god tid förbereda tredje mannen när anledning föreligger.

8 § Om hinder mot avhysning finns särskilda bestämmelser i lagen (1936:320) om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter.

9 § Handräckning som rätten beviljat enligt 15 eller 26 kap. rättegångsbalken genomförs enligt 17 kap. i denna balk.

17 KAP.

Handräckning

Allmänna bestämmelser

1 § Handräckning får meddelas i fall som anges i detta kapitel eller när det särskilt föreskrivs.

2 § De bestämmelser som i 16 kap. 2 och 3 §§ meddelas i fråga om verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet har motsvarande tillämpning beträffande handräckning.

3 § Handräckning får ej beviljas utan att sökanden ställt säkerhet för skada som kan tillfogas svaranden.

Säkerhet behöver dock ej ställas, när handräckning söks enligt 17 eller 21 § eller om sökanden i annat fall ej förmår ställa säkerhet och har visat synnerliga skäl för sin rätt.

4 § Är talan väckt vid domstol, får ansökan om handräckning som rör målet ej upptagas av kronofogdemyndighet utan särskilda skäl.

Om handräckning enligt 15 eller 26 kap. rättegångsbalken beviljas av rätten, skall kronofogdemyndigheten på begäran genomföra den. Härvid gäller vad som sägs nedan, om rätten ej har meddelat särskild föreskrift.

Kvarstad för fordran

5 § Kvarstad för fordran får beviljas, om sökanden visar sannolika skäl för sin rätt och det skäligen kan befaras att svaranden undandrager sig att betala sin skuld. Kvarstaden skall läggas på så mycket av svarandens egendom att fordringen kan antagas bli täckt.

Vad som i 5 kap. 3—7, 11, 13, 14 och 16—18 §§, 20 § första stycket, 22 och 23 §§ samt 6 kap. föreskrivs om utmätning har motsvarande tillämpning när fråga är om kvarstad för fordran.

Kvarstad för fordran får ej läggas på avlöning eller annan förmån som avses i 8 kap. innan den har betalats ut och kan utmätas.

6 § När beslut om kvarstad för fordran har meddelats, får svaranden ej överlåta egendomen eller till skada för sökanden förfoga över den på annat sätt, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

I fråga om verkan av kvarstaden i övrigt och dess säkerställande har 5 kap. 27 § andra stycket och 30 § samt 7 kap. och 13 kap. 3—10 §§ motsvarande tillämpning.

7 § Har kvarstad lagts på fordran, skall kronofogdemyndigheten på begäran av part söka hos sekundogäldenären driva in vad som är förfallet till betalning.

Om lös egendom, som har belagts med kvarstad, hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård, får den på begäran av part säljas i den ordning som gäller för utmätt egendom, om ej särskilda skäl föranleder annat.

8 § Egendom som är belagd med kvarstad får ej till skada för borgenären beläggas med ny kvarstad för annan fordran än sådan som uppkommit innan kvarstaden beviljades. Därjämte skall iakttagas, att om annan egendom finns att tillgå, denna bör tagas i anspråk i första hand.

Första stycket utgör ej hinder mot kvarstad för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen.

9 § Vad som i 8 § sägs om hinder mot ny kvarstad har motsvarande tillämpning när utmätning söks för annan fordran.

Om med kvarstad belagd egendom utmäts för fordran som uppkommit innan kvarstaden beviljades och ej är förenad med särskild förmånsrätt i samma egendom, skall denna anses utmätt samtidigt för kvarstadsborgenärens fordran.

Kvarstad till säkerhet för bättre rätt

10 § Kvarstad till säkerhet för bättre rätt till egendom får beviljas, om sökanden visar sannolika skäl för sin rätt och det skäligen kan befaras att svaranden skaffar undan, väsentligt försämrar eller på annat sätt förfogar över egendomen till skada för sökanden.

Bestämmelserna i 6 och 7 §§ gäller i tillämpliga delar även när kvarstad beviljats till säkerhet för bättre rätt till egendom.

Annan säkerhetsåtgärd

11 § Om någon i annat fall än som avses i 5 eller 10 § visar sannolika skäl för anspråk som han gör gällande och det skäligen kan befaras att svaranden genom att utöva viss verksamhet eller företaga eller underlåta viss handling hindrar eller försvårar utövningen av sökandens rätt eller väsentligt förringar dess värde, får kronofogdemyndigheten förordna om lämplig åtgärd för att säkerställa sökandens rätt.

12 § Åtgärd enligt 11 § kan innebära förbud för svaranden att utöva viss verksamhet eller annat föreläggande att beakta sökandens anspråk, förordnande av syssloman eller meddelande av föreskrift som är ägnad att på annat sätt förebygga intrång i sökandens rätt.

Återgång eller hävande av säkerhetsåtgärd

13 § Kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd som beviljats av kronofogdemyndigheten återgår, om ej talan har inom en månad från beslutet väckts vid domstol eller, i fall talan skall prövas i annan ordning, enligt vad som gäller därom.

Talan som ej skall prövas av domstol eller annan myndighet anses väckt när prövning har påkallats hos motparten eller förfarandet inletts i annan ordning.

14 § Säkerhetsåtgärd skall genast hävas, om svaranden ställer säkerhet som tillgodoser ändamålet med åtgärden eller om det på grund av upplysta omständigheter finnes att åtgärden ej bort äga rum eller eljest skäl till åtgärden ej längre föreligger.

15 § Återkallas eller förfaller talan som har väckts i saken, skall säkerhetsåtgärden också hävas.

16 § Är rättegång anhängig vid domstol, skall fråga om hävande av säkerhetsåtgärd som kronofogdemyndigheten har beviljat prövas av rätten.

I annat fall prövas frågan av kronofogdemyndigheten.

Återställande av besittning, avhysning m. m.

17 § Har någon egenmäktigt rubbat annans besittning eller vidtagit annan olovlig åtgärd beträffande lös eller fast egendom eller hindrar någon på annat sätt olovligen utövningen av rätt till viss egendom, får kronofogdemyndigheten bevilja handräckning för återställande av besittning eller annan rättelse, om saken är uppenbar.

18 § Vad som i 16 kap. 4 och 5 §§ sägs om verkställighet gäller i tillämpliga delar även när handräckning som avses i 17 § ovan skall genomföras.

19 § När handräckning enligt 17 § gäller avhysning, skall vid dess genomförande iakttagas vad som sägs i 16 kap. 6 §.

Om avhysningens genomförande rör annan än svaranden, har 16 kap. 7 § motsvarande tillämpning.

20 § Om handräckning har beviljats enligt 17 §, är svaranden oförhindrad att väcka talan vid domstol.

Handräckning när exekutionstitel finns

21 § Om skäl föreligger, får handräckning beviljas även om sökanden har exekutionstitel som ger rätt till verkställighet.

Säkerhetsåtgärd som beviljats i sådant fall skall hävas, om sökanden underlåter att begära verkställighet inom skälig tid.

18 KAP.

Kostnader vid verkställighet eller handräckning

Inledande bestämmelser

1 § I fråga om kostnaderna vid annan verkställighet än införsel och vid handräckning gäller vad som sägs nedan.

Vad där föreskrivs om kostnaderna vid handräckning utgör ej hinder för rätten att i mål om huvudsaken pröva vem som skall slutligt svara för kostnaderna.

Vid införsel utgår ej kostnadsersättning.

Förrättningskostnader

2 § För förrättningskostnader utgår ersättning till staten enligt taxa som Konungen utfärdar och särskild ersättning för kostnad som ej skall anses täckt genom ersättning enligt taxan. Särskild ersättning kan jämkas av kronofogdemyndigheten, om anledning föreligger.

I ärenden som Konungen bestämmer utgår ej ersättning för förrättningskostnad.

3 § Sökanden svarar mot staten för förrättningskostnaderna, om ej annat följer av 4, 5 eller 26 §.

I fråga om kostnad för åtgärd som begärts av annan än sökanden i ärendet skall den som begärt åtgärden anses som sökande till denna. När enligt 13 kap. 49 § fastighet har dragits in i försäljning av gemensamt intecknad fastighet, skall dock sökanden i ärendet svara även för kostnad som föranleds av indragningen, om han har sämre rätt än den som begärt indragning.

4 § Sökanden är ej skyldig att svara för förrättningskostnaderna i ärende om verkställighet som avses i 4 kap. 20 § eller 8 kap. 5 § jämförd med 4 kap. 20 § eller om handräckning i fall som avses i 9 kap. 18 §.

5 § Vid avhysning är sökanden ej skyldig att svara för kostnad för transport från fastigheten eller för hyra av förvaringslokal eller för annan åtgärd som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust.

6 § Förrättningskostnad för vilken sökanden svarar skall förskotteras av honom, om kronofogdemyndigheten begär det.

Betalas ej förskott inom förelagd tid, får verkställigheten eller handräckningen inställas. Kronofogdemyndigheten kan i sådant fall även häva redan vidtagen åtgärd.

7 § Om sökanden ej har förskotterat förrättningskostnad för vilken han svarar och kostnaden ej får eller kunnat i ärendet uttagas hos svaranden, får den genast utsökas hos sökanden.

Uttagande av förrättningskostnad hos svaranden

8 § Kronofogdemyndigheten skall självmant uttaga förrättningskostnad hos svaranden enligt vad som anges nedan.

9 § Förrättningskostnad för utmätning och senare åtgärd i sådant ärende uttages ur köpeskillingen för såld egendom, behållen avkastning eller andra tillgängliga medel. Den får vid behov genast utsökas hos svaranden.

10 § Förrättningskostnad för annan verkställighet får genast utsökas hos svaranden, om ej annat följer av exekutionstiteln.

11 § Förrättningskostnad för säkerhetsåtgärd, vilken alltjämt består när verkställighet äger rum för fordran eller annat anspråk som sökanden åberopat för säkerhetsåtgärden, räknas som förrättningskostnad för verkställigheten.

12 § Om egendom som är belagd med kvarstad för fordran blir utmätt för annan fordran, skall förrättningskostnad för kvarstaden räknas som förrättningskostnad i ärendet om utmätning.

13 § Om lös egendom som belagts med kvarstad säljs enligt 17 kap. 7 § andra stycket eller 10 § andra stycket, uttages förrättningskostnad för försäljningen ur behållningen.

Har med anledning av kvarstad på fast egendom förordnats om åtgärd som avses i 13 kap. 8 eller 9 §, uttages kostnad för åtgärden ur behållen avkastning.

14 § Förrättningskostnad för handräckning enligt 17 kap. 17 § får genast utsökas hos svaranden, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Andra kostnader

15 § Om den som söker verkställighet har i god tid och minst två veckor förut uppmanat svaranden att fullgöra vad som åligger honom eller eljest särskilda skäl föreligger, kan kronofogdemyndigheten ålägga svaranden att utge skälig ersättning till sökanden för arbete och kostnader som hänför sig till ansökningens upprättande och bevakning av sökandens rätt i ärendet. Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, centralmyndigheten för rättshjälpen äger fastställa taxa som skall tillämpas vid bestämmande av sådan ersättning.

Har försök till verkställighet föregått ansökningen, kan kronofogdemyndigheten även ålägga svaranden att till sökanden utge ersättning för förrättningskostnad som hänför sig till det ärendet.

16 § Om sökanden i fall som anges i 16 kap. 4 § första stycket efter anvisning av kronofogdemyndigheten själv utför åtgärd som ingår i verkställigheten, kan myndigheten ålägga svaranden att utge ersättning till sökanden för åtgärden, såvida förrättningskostnad i ärendet enligt 10 § ovan får utsökas hos svaranden.

17 § Ogillas eller avvisas ansökan om verkställighet, kan kronofogdemyndigheten ålägga sökanden att utge skälig ersättning till svaranden för arbete och kostnader som vållats denne.

18 § Den som i ärende om verkställighet vållat part eller tredje man kostnad genom påstående eller invändning som uppenbart saknade fog kan av kronofogdemyndigheten åläggas att ersätta kostnaden, oavsett hur ärendet avgörs i övrigt.

19 § Bestämmelserna i 17 och 18 §§ har motsvarande tillämpning vid handräckning.

I fråga om handräckning enligt 17 kap. 17 § gäller även 15 och 16 §§ ovan i tillämpliga delar.

20 § Den som vill få ersättning enligt 15—19 §§ skall framställa yrkande därom i ärendet och uppge vari kostnaden består. Den mot vilken yrkandet riktas skall beredas tillfälle att yttra sig, om det ej är uppenbart obehövligt.

Framställs yrkandet utan giltig anledning först efter att utmätning,

annan verkställighet eller handräckning ägt rum, får det avvisas även om ärendet ännu ej har avslutats.

21 § Ersättning som enligt 15—19 §§ har ålagts part eller tredje man får genast utsökas.

Ersättning som enligt 15 § tillkommer sökanden i ärende om utmätning uttages i ärendet utan särskild begäran och utgår därvid med samma rätt som exekutionsfordringen i övrigt.

Solidariskt ansvar

22 § När två eller flera är skyldiga att svara för kostnad som avses i 2—21 §§, skall de svara solidariskt, om ej särskilda skäl föranleder annat.

23 § Den som medan ärende är anhängigt hos kronofogdemyndigheten träder i sökandens, svarandens eller tredje mans ställe kan åläggas att solidariskt med företrädaren svara för redan uppkommen kostnad som avses i 2—21 §§, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Tvist vid fördelning av medel

24 § I fråga om kostnader i tvist som avses i 14 kap. 9 § tredje stycket tillämpas 18 kap. rättegångsbalken.

25 § Beslut, varigenom kronofogdemyndigheten ålagt ersättningsskyldighet enligt 24 §, verkställs lika med dom som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket.

Särskilda bestämmelser

26 § Kronofogdemyndigheten får befria sökanden från att svara för förrättningskostnad, om skyldigheten skulle vara betungande. Härvid har 6—8 §§ rättshjälpslagen (1972:429) motsvarande tillämpning.

27 § Om part åtnjuter allmän rättshjälp i ärende hos kronofogdemyndigheten, skall myndigheten vid tillämpning av 15—19 §§ ovan och 31 § tredje stycket rättshjälpslagen (1972:429) fastställa vilket belopp som part skall betala till statsverket. Om saken är brådskande, får myndigheten, utan hinder av 22 § tredje stycket andra punkten rättshjälpslagen, även bestämma biträdesersättning.

28 § I tvist som avses i 14 kap. 9 § tredje stycket skall kronofogdemyndigheten vid tillämpning av rättshjälpslagen (1972:429) räknas som allmän domstol.

19 KAP.

Gemensamma bestämmelser om förfarandet

Parts ansökan m. m.

1 § Ansökan om verkställighet eller handräckning görs skriftligen eller muntligen. Skriftlig ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud. Muntlig ansökan skall upptecknas av kronofogdemyndigheten och, om myndigheten begär det, bestyrkas av sökanden.

Exekutionstitel och andra handlingar som sökanden vill åberopa skall inges i huvudskrift eller styrkt avskrift. Om endast avskrift inges, får myndigheten infordra huvudskriften när det behövs.

2 § Har ansökan gjorts hos kronofogdemyndighet som ej är behörig enligt 4 kap. 8 §, 5 kap. 9 §, 16 kap. 2 § eller 17 kap. 2 §, skall ärendet genast överlämnas till kronofogdemyndighet som enligt vad handlingarna visar är behörig. Ansökan anses gjord när den inkom till den förra myndigheten.

3 § Är ansökan så ofullständig att den ej kan läggas till grund för prövning i sak, skall kronofogdemyndigheten förelägga sökanden att inom viss tid avhjälpa bristen vid påföljd att ansökningen annars ej upptages till prövning.

4 § Bevis eller fullmakt som visar att den som uppger sig vara ställföreträdare eller ombud är behörig skall företes, om kronofogdemyndigheten finner det behövligt.

Visar ombud eller biträde oskicklighet eller oförstånd eller är han eljest olämplig, får kronofogdemyndigheten avvisa honom som ombud eller biträde i ärendet.

5 § Beträffande inkommande handlingar har 33 kap. 3 § rättegångsbalken motsvarande tillämpning.

Anmälan eller annan åtgärd som skall ske innan utmätt egendom säljs, sammanträde avslutas eller beslut meddelas kommer dock ej i betraktande, om den ej hunnit bli känd dessförinnan.

6 § Underlåter part eller tredje man att fullgöra något som åligger honom i ärende hos kronofogdemyndigheten och finns anledning antaga att han har laga förfall, skall underlåtenheten ej leda till påföljd eller eljest läggas honom till last i ärendet. Auktion eller bevakningssammanträde behöver dock ej uppskjutas eller inställas annat än om synnerliga skäl föreligger.

Om den som enligt meddelat föreläggande skall väcka talan inom viss tid visar laga förfall före utgången av den tiden, skall kronofogdemyndigheten utsätta ny tid.

I frågan när laga förfall skall anses föreligga tillämpas 32 kap. 8 § rättegångsbalken.

7 § Framställs enligt 1 kap. 4 § jäv mot förrättningsman, skall beslut i frågan meddelas genast. Motsvarande gäller, om han själv finner sig vara jävig.

Utan hinder av jäv får förrättningsmannen vidtaga åtgärd som ej kan uppskjutas utan olägenhet.

Förhör

8 § När förhör med svaranden skall äga rum i ärende om utmätning, verkställighet enligt 16 kap. eller handräckning, kallar kronofogdemyndigheten parterna.

Part får föreläggas att inställa sig personligen vid vite, högst ettusen kronor.

Sökanden kan även föreläggas att inställa sig vid påföljd att hans ansökan annars avvisas.

9 § I ärende som anges i 8 § får, om det behövs, även tredje man, som är sakägare eller enligt denna balk är skyldig lämna upplysningar, åläggas att inställa sig till förhör. Därvid har första och andra styckena i 8 § motsvarande tillämpning.

10 § Kronofogdemyndigheten får utdöma vite som har förelagts enligt 8 eller 9 §. Har ändamålet med vite förfallit, får vitet ej utdömas.

Uteblir svaranden och har vite förelagts honom, får han hämtas.

11 § Part eller annan som inställt sig till förhör får tillerkännas ersättning av allmänna medel för resa och uppehälle, om kronofogdemyndigheten finner att han skäligen bör ersättas för inställelsen. Myndigheten får bevilja förskott på ersättningen.

Den som ej är part kan även tillerkännas ersättning för tidsspillan.

12 § Kronofogdemyndigheten kan förordna att vad som förekommit vid förhör ej får yppas obehörigen. Den som uppsåtligen bryter häremot döms till böter, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Tvångsmedel

13 § Om kronofogdemyndigheten enligt 5 kap. 4 § eller 13 § andra eller tredje stycket, 16 kap. 4 § eller 17 kap. 5, 12 eller 18 § förelägger svaranden eller tredje man att fullgöra något, får föreskrivas det vite i pengar som finnes behövligt. Om synnerliga skäl föreligger, får som vite sättas fängelse, högst tre månader.

Fråga om utdömande av vite som har utsatts enligt första stycket skall på talan av allmän åklagare eller sökanden prövas av den allmänna underrätt där kronofogdemyndigheten finns. Har ändamålet med vite förfallit, får vitet ej utdömas.

Om föreläggande ej iakttages, kan kronofogdemyndigheten ge nytt föreläggande utan hinder av att det förra ej har vunnit laga kraft.

14 § Kronofogdemyndigheten får i övrigt använda tvång för genomförande av förrättning enligt denna balk i den mån det med hänsyn till förrättningens ändamål och omständigheterna i övrigt framstår som befogat.

Myndigheten får dock ej bereda sig tillträde till bostad i innehavarens

frånvaro annat än om denne underrättats om tiden för förrättningen och håller sig undan eller om eljest särskilda skäl föreligger.

Kronofogdemyndighetens beslut

15 § Beslut meddelas skriftligen eller muntligen. Muntligt beslut skall uppteckнas.

Beslut skall i den mån det behövs ange de skäl på vilka det grundas.

När beslut får överklagas och talan är inskränkt till viss tid, skall beslutet innehålla vad den som vill fullfölja talan skall iakttaga. Den som vill klaga i annat fall får hos kronofogdemyndigheten begära underrättelse om vad han skall iakttaga.

16 § Vad som i detta kapitel sägs om beslut gäller i tillämpliga delar även åtgärd som företages utan särskilt beslut eller följer på beslut och som är av betydelse för part eller tredje man.

17 § Kronofogdemyndighetens beslut länder till efterrättelse omedelbart. Verkställighet eller handräckning fortgår även om klagan förs, såvida ej annat är särskilt föreskrivet eller förordnas.

Vite får dock ej utsökas innan beslut varigenom kronofogdemyndigheten utdömt vitet har vunnit laga kraft.

18 § Kronofogdemyndigheten skall självmant pröva fråga om ändring eller rättelse av beslut när sådan åtgärd är tillåten och anledning föreligger. Även fråga om verkställighets eller handräcknings avbrytande eller hävande prövas självmant av kronofogdemyndigheten, om ej annat är föreskrivet.

Beslut som till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet får rättas av kronofogdemyndigheten även sedan ärendet avslutats. Om det ej är obehövligt, skall part och annan sakägare beredas tillfälle att yttra sig innan rättelse sker.

Prövning av tvist

19 § I tvist som enligt 14 kap. 9 § tredje stycket skall prövas av kronofogdemyndigheten anses talan väckt när part framställde sitt yrkande.

Om väckt talan ej uppfyller de krav som ställs på stämningsansökan i tvistemål, skall myndigheten anmoda parten att avhjälpa bristen.

20 § Kronofogdemyndigheten skall utsätta muntlig förhandling i tvisten. Härvid gäller i tillämpliga delar vad som i 8 § första och andra styckena, 9 § såvitt angår tredje man som är sakägare, 10 § första stycket samt 11 och 12 §§ sägs om förhör. Uteblir part från förhandling, utgör det ej hinder för handläggning och avgörande av tvisten.

Om bevisning i tvisten gäller vad som i rättegångsbalken föreskrivs för tvistemål.

Tvisten avgörs i samband med fördelning av de medel som tvisten rör. Avgörandet upptages i beslutet om medelsfördelningen. Om synnerliga skäl föreligger, får dock tvisten avgöras för sig.

21 § Har enligt 5 kap. 19, 20, 25 eller 26 § eller 14 kap. 9 § andra stycket föreläggande meddelats att väcka talan vid domstol, är den allmänna

underrätt behörig där kronofogdemyndigheten finns, om ej annat följer av andra stycket.

Om föreläggande har meddelats enligt 5 kap. 19, 20, 24, 25 eller 26 § i fall då tvisten rör egendom som avses i 10 kap. 10 eller 12 § rättegångsbalken, gäller om domstols behörighet vad som sägs där.

Har föreläggande meddelats enligt 5 kap. 21 § första stycket eller 10 kap 12 § andra stycket, gäller om domstols behörighet vad som i allmänhet är föreskrivet därom. I fall som avses i 5 kap. 21 § andra stycket skall tvisten upptagas, när fråga är huruvida något finns att utmäta på grund av pantbrev i fast egendom, vid den domstol som anges i 10 kap. 10 § rättegångsbalken och eljest vid den allmänna underrätt där kronofogdemyndigheten finns.

I föreläggande skall anges domstol vid vilken talan skall väckas.

Klagan över kronofogdemyndighets beslut

22 § Talan mot kronofogdemyndighets beslut får föras av den som beslutet angår, om det gått honom emot. Sökande eller svarande får även klaga över att beslut gör intrång i tredje mans rätt.

23 § Klagan får ej föras över att kronofogdemyndighet har upptagit ärende som hör till sådan myndighets åligganden.

Om kronofogdemyndighet har förklarat sig obehörig, kan hovrätten efter besvär bestämma vilken kronofogdemyndighet som skall upptaga ärendet och hänvisa det till den myndigheten.

24 § Beslut om vad som enligt 4 kap. 10 §, 6 kap. 1—4 §§, 8 kap. 3 eller 10 § eller 17 kap. 5 § skall undantagas från införsel, utmätning eller kvarstad för fordran får ej överklagas av sökanden.

Om förbud mot klagan i viss fråga som rör försäljning av fastighet finns bestämmelse i 13 kap. 33 § tredje stycket.

25 § Särskild talan får ej föras mot

beslut varigenom begäran om hävande av utmätning eller annan rättelse enligt 5 kap. 33 eller 34 § har lämnats utan bifall,

beslut varigenom föreläggande har meddelats enligt 8 eller 9 § ovan eller

beslut som endast innefattar förberedelse till senare åtgärd och ej rör tredje man.

Den som är missnöjd med beslut varigenom föreläggande har meddelats enligt 8 eller 9 § kan begära prövning av föreläggandet i samband med talan mot beslut varigenom det har tillämpats.

Till bemötande av motparts ändringsyrkande får part, ehuru han ej själv har fullföljt talan, påkalla prövning av beslut mot vilket särskild talan ej får föras.

26 § Klagan förs genom besvär till hovrätten. Besvärsinlagan skall tillställas kronofogdemyndigheten.

27 § Besvär över beslut om införsel eller om utmätning som avses i 8 kap. får anföras utan inskränkning till viss tid.

I fråga om annan utmätning får sökande eller svarande anföra besvär inom tre veckor från att beslutet har delgivits honom. Tredje man får anföra besvär över sådan utmätning utan inskränkning till viss tid. För

besvär över beslut som avses i 9 kap. 9 § första stycket eller 13 kap. 49 § tredje stycket gäller dock nyssnämnda tid.

Besvär över exekutiv försäljning skall anföras inom tre veckor från försäljningen. Klagan över sakägarförteckning som ej avser upphävande av auktion får dock ej föras annat än genom besvär över köpeskillingsfördelning.

Besvär över beslut om fördelning eller utbetalning av medel skall anföras inom tre veckor från beslutet.

Besvär över kronofogdemyndighets beslut i andra fall skall anföras inom tre veckor från att beslutet har delgivits klaganden.

28 § Besvärstalan som ej har fullföljts inom rätt tid skall avvisas av kronofogdemyndigheten, om ej annat följer av andra stycket. Har besvärsinlaga inkommit till hovrätten före besvärstidens utgång, skall den omständigheten att inlagan inkommit till kronofogdemyndigheten först därefter ej föranleda att den avvisas.

Om laga förfall visas före utgången av besvärstiden, skall kronofogdemyndigheten utsätta ny tid.

29 § Klagan över att förrättningsman handlagt ärende oaktat han var jävig får ej föranleda hävande av åtgärd som han har vidtagit, om klaganden får anses tillgodosedd genom utförandet av talan i hovrätten.

30 § Vid bifall till besvär över viss åtgärd får även senare åtgärd i ärendet, som ej vunnit laga kraft mot klaganden när besvärsinlagan inkom, hävas när det kan ske.

31 § Bifalles talan mot fördelning, gäller det till förmån även för den som ej själv har fört talan.

Besvärsinlaga och förklaring m. m.

32 § I besvärsinlaga skall klaganden uppge

1. det beslut mot vilket talan förs,
2. grunderna för besvärstalan,
3. den ändring i beslutet som yrkas.

Klaganden skall i inlagan uppge de bevis som han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. Skriftligt bevis som ej har ingetts tidigare skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid inlagan.

Besvärsinlagan skall vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller hans ombud.

33 § Kronofogdemyndigheten skall anmoda klaganden att skyndsamt avhjälpa brister i besvärsinlagan, om det behövs.

34 § Kronofogdemyndigheten skall bereda motpart tillfälle att inkomma med förklaring, om skäl föreligger och det ej föranleder oskäligt dröjsmål.

35 § Förklaring skall innehålla yttrande rörande de grunder som klaganden har anfört för sin besvärstalan och ange de omständigheter som förklaranden vill anföra.

Vad som i 32 § andra och tredje styckena sägs om besvärsinlaga har motsvarande tillämpning på förklaring.

36 § Vad som i 18 § sägs om kronofogdemyndighetens prövning av fråga om ändring eller rättelse av beslut eller om verkställighets eller handräcknings avbrytande eller hävande gäller även när anförda besvär ger anledning därtill.

När skäl föreligger, kan myndigheten förordna att ärendet skall vila tills vidare i avvaktan på hovrättens beslut.

37 § Besvärsinlagan och andra handlingar i ärendet skall, om ej klaganden blir tillgodosedd genom tillämpning av 36 § första stycket eller återkallar sin talan, sändas till hovrätten så snart som möjligt. Därvid skall kronofogdemyndigheten bifoga eget yttrande.

Om klaganden har blivit tillgodosedd eller återkallat sin talan innan ärendet överlämnats till hovrätten, prövar kronofogdemyndigheten frågan om kostnaderna enligt vad som sägs i 18 kap.

Vissa bestämmelser om förfarandet i hovrätten

38 § Föreligger mot besvärstalans upptagande annat hinder än som avses i 28 §, får den omedelbart avvisas av hovrätten.

39 § Uppfyller besvärsinlagan ej föreskrifterna i 32 § eller är den eljest ofullständig, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Efterkommer klaganden ej föreläggandet och består bristen i att inlagan ej innehåller bestämt yrkande eller att grunderna för klagandens talan ej är tydligt angivna eller är bristen eljest så väsentlig att inlagan är otjänlig för prövning i sak, skall hans talan avvisas.

40 § Hovrätten får ej utan att kronofogdemyndigheten eller hovrätten har givit motpart tillfälle att inkomma med förklaring göra ändring i det överklagade beslutet såvitt rör dennes rätt.

Hovrätten kan dock omedelbart förordna, att åtgärd för verkställighet eller handräckning ej skall äga rum tills vidare eller att sådan åtgärd skall genomföras och bestå till dess annat förordnas. Om synnerliga skäl föreligger, får hovrätten också omedelbart förordna att vidtagen åtgärd skall hävas.

41 § Hovrättens beslut länder till efterrättelse lika som kronofogdemyndighets beslut.

I ärende om införsel eller utmätning skall dock vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande återgå innan hovrättens beslut vunnit laga kraft.

Fullföljd till högsta domstolen

42 § Talan mot hovrätts beslut förs genom besvär till högsta domstolen.

Beträffande sådan talan skall i stället för 54 kap. 1—8 §§ rättegångsbalken iakttagas följande.

43 § Har hovrätten i där uppkommen eller dit fullföljd fråga som avses i 25 § första stycket meddelat beslut som ej är slutligt, har 25 § motsvarande tillämpning.

Om hovrätten innan ändringsyrkandet prövas slutligt har utlåtit sig i fråga som avses i 40 § andra stycket eller angående föreläggande som

avses i 13 § eller har utdömt vite eller ålagt ansvar för förseelse i rättegången, skall talan mot beslutet föras särskilt.

Har hovrätten i annat fall utlåtit sig över omständighet som gäller målets behandling och rör beslutet ej tredje man, får talan mot beslutet ej föras annat än i samband med huvudsaken. Beträffande sådant beslut har 25 § tredje stycket motsvarande tillämpning.

44 § Mot beslut, varigenom hovrätten har funnit kronofogdemyndigheten behörig i ärende som hör till kronofogdemyndighets åligganden eller hänvisat ärende till kronofogdemyndighet som hovrätten funnit behörig, får talan ej föras. Detsamma gäller beslut varigenom hovrätten har återförvisat ärende till kronofogdemyndigheten. Om hovrättens prövning innefattar avgörande av fråga som inverkar på målets utgång, får dock talan föras mot beslutet.

Över hovrätts beslut i fråga om jäv mot förrättningsman får klagan ej föras.

Särskilda rättsmedel

45 § Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken får tillämpas även på kronofogdemyndighetens beslut i ärenden som avses i denna balk.

Vad som i 58 kap. 11 och 12 §§ rättegångsbalken sägs om återställande av försutten tid skall även gälla när föreläggande har meddelats enligt 5 kap. 19, 24 eller 25 § eller 14 kap. 9 § andra stycket ovan.

Användning av särskilda rättsmedel får ej utan synnerliga skäl föranleda att exekutiv försäljning hävs.

MOTIV

1 Inledning

1.1 *Beredningens direktiv, nordiskt samarbete m. m.*

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 september 1957 tillsattes en särskild utredning för förberedande översyn av utsökningslagen (UL) och därmed sammanhängande lagstiftning. I direktiven angavs bl. a., att arbetet borde ta sikte på att kartlägga problemen och planlägga en blivande reform. Genom rundfrågor insamlade utredningen material om de brister som yppats på utsökningsrättens område. På förslag av utredningen genomfördes också ett par smärre reformer.[1]

Genom beslut den 30 september 1960 förordnade Kungl. Maj:t, att lagberedningen fr. o. m. den 1 oktober 1960 skulle ta upp frågan om reformering av UL och därmed sammanhängande lagstiftning. Därvid anförde dåvarande chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, bl. a. följande.

Utsökningsrätten regleras i huvudsak i utsökningslagen, som trädde i kraft den 1 januari 1879. Lagen är alltjämt i väsentliga delar oförändrad. Helt naturligt är den numera i hög grad föråldrad, och en fullständig omarbetning av lagstiftningen framstår såsom nödvändig. Lagberedningen bör nu gripa sig an med detta arbete. Det är många frågor av svårlöst och komplicerad natur som ingår i detta stora lagstiftningskomplex. Jag vill i detta sammanhang endast nämna några av dessa spörsmål. En fråga som träder i förgrunden gäller utformningen av införselinstitutet och möjligheterna att utvidga tillämpningen av detta institut. Användning av införsel kan tänkas komma i fråga såvitt angår skadestånd på grund av brottslig gärning. Under senare år har ofta, bl. a. i riksdagen, framkommit önskemål om åtgärder för att effektivisera betalningen av sådana skadeståndsfordringar. Möjligt är att införsel i lön kan visa sig vara en lämplig form för uttagande även av andra typer av fordringar. Bland andra spörsmål, som det finns anledning att uppmärksamma vid utredningen, må nämnas frågorna om den omfattning i vilken egendom bör undantagas från utmätning, om åtgärder i syfte att hindra att utmätt egendom säljes till underpris, om skyddet för tredje man och om förutsättningarna för att bruka våld vid utsökningsförrättning. Verkställighetsförfarandet vid vräkning bör övervägas med beaktande av att ur sociala synpunkter stötande resultat bör undvikas utan att fastighetsägarens intressen i oskälig grad eftersättes. Vidare må framhållas, att

[1] Se SFS 1958:608 och 609 samt 1960:480—482 och 539.

den omstridda frågan om skydd för fosterbarn mot olämpliga förflyttningar icke kan anses ha blivit slutgiltigt löst genom den nya barnavårdslagen. Såsom uttalats i propositionen med förslag till barnavårdslag (se prop. 1960: 10 s. 456) bör detta problem upptagas till prövning vid revisionen av utsökningslagstiftningen.

I fråga om konkursrätten, som står utsökningsrätten nära, har icke i nämnvärd mån framkommit kritik mot utformningen av den nuvarande lagstiftningen. Beredningen bör dock vara oförhindrad att, i den mån anledning därtill visar sig föreligga, upptaga frågor om reformer även på detta rättsområde.

Såsom framhölls i det utskottsutlåtande som låg till grund för 1945 års riksdagsskrivelse torde särskild uppmärksamhet böra ägnas frågan om den lämpligaste organisationen av de exekutiva myndigheterna. Därvid måste dock beaktas, att delar av detta problemkomplex redan är föremål för uppmärksamhet från flera andra utredningars sida.

Arbetet synes böra inriktas på att enligt traditionen från 1734 års lag sammanföra de väsentliga delarna av lagstiftningen i en balk. Huruvida jämväl konkurslagstiftningen, som är mycket detaljrik, bör ingå i balken torde få närmare prövas vid utredningen; möjligen kan det finnas lämpligt att göra en uppdelning av lagmaterialet så, att de viktigare bestämmelserna upptages i balken, medan övriga regler får kvarstå i särskild lag.

Enligt vad som upplysts förberedes i viss utsträckning reformering av utsöknings- och konkursrätten även i övriga nordiska länder. Beredningen bör vid uppdragets fullgörande följa och hålla kontakt med detta reformarbete och i den utsträckning förutsättningar därför finnes verka för nordisk enhetlighet på området. Det torde få ankomma på beredningens ordförande att deltaga i de överläggningar som kan komma till stånd med sakkunniga från de övriga nordiska länderna.

Med hänsyn till den gällande lagstiftningens otidsenlighet kan det finnas behov av att vissa frågor bringas till en snar lösning. Beredningen bör därför vara oförhindrad att, i den mån den under utredningsarbetets gång finner anledning därtill, framlägga förslag till partiella reformer i avvaktan på översynen av lagstiftningen i dess helhet.

För nordiska överläggningar inom exekutionsrätten utsågs från dansk sida professorn B. Gomard, från finsk sida landshövdingen K. G. R. Ahlbäck och från norsk sida f. d. sorenskriver O. F. Harbek. Under första hälften av 1960-talet ägde upprepade överläggningar rum mellan dem och beredningens ordförande. De delegerade sökte därvid klargöra vilka ämnen som ägnade sig för lagsamarbete. Det ansågs emellertid inte föreligga förutsättningar för att upptaga ett mera vittsyftande program i tanke att uppnå en enhetlig nordisk lagstiftning på utsökningsrättens område. Redan organisatoriskt är skiljaktigheterna stora och de synes komma att bestå. De exekutiva reglerna har också nära samband med inskrivningsväsendet liksom med andra materiellrättsliga regler som företer betydande olikheter. De delegerade inskränkte sig till att diskutera de frågor som var aktuella i de olika länderna och som ansågs kunna vara av betydelse från nordisk synpunkt. Något intresse för gemensam systematisk genomgång av hela utsökningsrätten har inte yppats i de övriga nordiska länderna. Det kan här nämnas, att beredningen deltagit i utredning som i nordiskt samråd ägt rum av frågan om internordisk verkställighet av beslut rörande vårdnad om barn och rätt till umgänge med barn. Därvid framlades förslag till konvention angående verkställighet med anledning av beslut rörande vårdnad om barn m. m. (NU 1967: 4). Förslaget har inte ännu föranlett lagstiftning. I detta

sammanhang bör nämnas, att ett mera ingående samarbete däremot kommit till stånd inom den materiella konkursrätten.[2]

1.2 *Gällande rätt m. m.*

UL, som antogs år 1877 och trädde i kraft den 1 januari 1879, ersatte utsökningsbalken i 1734 års lag. Den har sedermera under årens lopp ändrats i många avseenden, ofta i samband med lagstiftning på andra rättsområden. Här kan särskilt nämnas 1912 års lagstiftning beträffande exekution i fast egendom. När landsfiskal vid 1917 års omorganisation av fögderiförvaltningen blev utmätningsman på landet, vidtogs åtskilliga ändringar av praktisk-organisatorisk art. Genom 1937 års lagsökningslag flyttades lagsökningsprocessen från utsökningsmyndighet till domstol. Med anledning av nya rättegångsbalken (RB) gjordes vidare år 1946 åtskilliga ändringar i UL.

På förslag av beredningen har därefter en rad mer eller mindre genomgripande reformer skett. I betänkandet Utsökningsrätt I (SOU 1961: 53) föreslog beredningen till en början ett flertal partiella reformer av begränsad räckvidd, främst rörande utmätningsinstitutet. — I Utsökningsrätt II (SOU 1963: 28) tog beredningen upp frågor som hade aktualiserats av statsmakternas beslut om reformering av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet. Detta beslut innebar bl. a., att exekutionsväsendet helt förstatligades den 1 januari 1965 och kronofogdemyndigheterna inrättades. Beredningens betänkande innehöll de förslag till ändringar i UL som omedelbart påkallades av förstatligandet. I betänkandet föreslogs också ny lagstiftning angående lagsökning och betalningsföreläggande. Enligt förslaget skulle mål om betalningsföreläggande överflyttas från allmän domstol till kronofogdemyndighet. Även andra väsentliga nyheter föreslogs. — I Utsökningsrätt III (SOU 1964: 57) lade beredningen fram förslag till ny införsellag och till ändring i ULs bestämmelser om beneficium och andra undantag från utmätning och om utmätning i lön m. m. — I Utsökningsrätt IV (SOU 1966: 7) tog beredningen upp sådana frågor som hade samband med då förestående lagstiftning angående fast egendom samt företagsinteckning. Beredningen föreslog också ändringar beträffande vissa exekutionsrättsliga frågor som inte nödvändigt hörde samman med den nya lagstiftningen men ansågs böra behandlas samtidigt. — I Utsökningsrätt V (SOU 1966: 38) föreslog beredningen nya regler angående verkställighet som rör vårdnaden om barn m. m. Bestämmelserna innebar bl. a. att handläggningen överfördes från exekutiv myndighet till länsstyrelsen såsom barnavårdsmyndighet. — I betänkandet Utsökningsrätt VIII (SOU 1968:64) framlade beredningen, med anledning av förslag om ny jordabalk, förslag till ny lagstiftning om exekution i fast egendom. I samband därmed behandlades också bl. a. exekutiv försäljning av luftfartyg och reservdelar till luftfartyg. — I Utsökningsrätt XI (SOU 1971: 45) tog beredningen slutligen i anledning av reformförslag inom sjörätten upp frågan om nya

[2] Se beredningens betänkanden U VII Ackordsförhandling, U IX Förmånsrättsordning m. m. och U X Konkursgrunderna, gäldenärens legitimation, återvinning, kvittning, solidariska skuldförhållanden m. m.

regler rörande exekution i fartyg. Samtidigt föreslog beredningen vissa andra begränsade ändringar som hade samband med fartygsexekution.

Samtliga de förslag som framlagts genom betänkandena Utsökningsrätt I—V och VIII har, efter en del jämkningar, genomförts, med undantag för förslaget i Utsökningsrätt II om lagsökning och betalningsföreläggande som ännu ej prövats slutligt.[1] Sistnämnda förslag är f. n. föremål för behandling i justitiedepartementet. Förslagen i Utsökningsrätt XI har med några jämkningar upptagits i en den 26 april 1972 beslutad lagrådsremiss som bl. a. innehåller förslag till lag om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m. (SfL) och till lag om ändring i UL (i det följande benämnt ULförslaget).

Beredningen har även avlämnat förslag om arbetsgivares rätt till kvittning, Utsökningsrätt VI (SOU 1967: 3), som hade visst samband med utsökningsrätten och även föranlett lagstiftning.[2]

Efter genomförandet av dessa reformer innehåller UL f. n. i huvudsak följande.

I 1 kap. finns bestämmelser om de myndigheter som har befattning med utsökningsmål. Konungens befallningshavande, dvs. länsstyrelsen, är överexekutor (ÖE). Kungl. Maj:t kan dock förordna särskild ÖE för viss del av län. Kronofogde är utmätningsman men kan sätta annan befattningshavare i sitt ställe. Rörande förhållandet mellan ÖE och utmätningsman föreskrivs i 1 kap. endast, att utsökningsmål upptages och prövas av ÖE, om inte annat stadgas, samt att utmätningsman har att fullgöra vad ÖE förordnar, verkställa dom och i vissa fall förrätta utmätning utan föreskrift av annan myndighet. Kapitlet innehåller vidare bl. a. bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter angående förfarandet i utsökningsmål. — I 2 kap. fanns tidigare bestämmelser om lagsökning. Kapitlet är upphävt.

I 3 kap. finns de grundläggande bestämmelserna om verkställighet, i första hand på grund av dom eller beslut i tvistemål. Kapitlet innehåller närmare föreskrifter om kompetensfördelningen mellan ÖE och utmätningsman. I kapitlet regleras även verkställighet av vissa andra exekutionstitlar än domar och beslut i tvistemål, nämligen förlikning som har fastställts av domstol, skiljedom, utslag i lagsökningsmål, rättens bevis i mål om betalningsföreläggande, bötes- eller vitesbeslut i tvistemål och vissa beslut i utsökningsmål. — Med 4 kap. inleds de bestämmelser som gäller utmätning och verkan därav. Kapitlet reglerar utmätningsförfarandet fram till egendomens försäljning. Föreskrifter meddelas bl. a. om förfarandet, utmätningsordningen, gäldenärens beneficium och utmätning i lön m. m. samt om skydd för tredje mans rätt. — I 5 kap. meddelas bestämmelser om utmätt egendoms försäljning, i den mån särskilda föreskrifter inte finns. Försäljning av luftfartyg och intecknade

[1] U I: prop. 1963: 52, 1LU 21, rskr 207, SFS 1963: 255—260.
U II: prop. 1964: 126, 1LU 29, rskr 277, SFS 1964: 446—449.
U III: prop. 1968: 130, 1LU 48, rskr 362, SFS 1968: 621—631. Beträffande vissa av förslagen se även hänvisning vid U IV.
U IV: prop. 1967: 16, 3LU 24, rskr 132, SFS 1967: 140—146.
U V: prop. 1967: 138, 1LU 60, rskr 364, SFS 1967: 712—714.
U VIII: prop. 1971: 20, LU 11, rskr 126, SFS 1971: 494—504.
[2] Prop. 1970: 94, 1LU 42, rskr 262, SFS 1970: 215—216.

reservdelar därtill samt av fast egendom regleras i särskilda lagar (1971: 500 och 494) om exekutiv försäljning av sådan egendom (LfL och FfL). Även försäljning av registrerat skepp kommer att regleras av en särskild lag (SfL). — I 6 kap. behandlas utmätningsförfarandets slutskede, nämligen redovisning och fördelning av medel som har influtit till följd av utmätning. I 7 kap. fanns tidigare bestämmelser om tvångsförvaltning av fast egendom. Kapitlet är upphävt.

I 8 kap. ges bestämmelser om handräckning som kan meddelas av ÖE. Beträffande lös egendom kan ÖE besluta om kvarstad eller den mindre ingripande åtgärden skingringsförbud, medan i fråga om fast egendom endast skingringsförbud kan meddelas. Under vissa förutsättningar kan reseförbud meddelas. Även vissa andra säkerhetsåtgärder kan förekomma. Vidare finns bestämmelse om handräckning mot den som själv har tagit sig rätt. ÖE kan slutligen förordna om avhysning av arrendator och hyresgäst m. fl. Jämsides med ULs bestämmelser om handräckning finns bestämmelser om handräckning i tvistemål resp. brottmål i 15, 25 och 26 kap. RB. Bestämmelserna i 15 kap. RB rör endast handräckning i redan anhängig rättegång.

I 9 kap. UL ges bestämmelser om kostnader i utsökningsmål. Härefter ges i 10 kap. föreskrifter om klagan hos ÖE över utmätningsmans förfarande. Det avslutande kapitlet, 11 kap., innehåller regler om klagan över utslag i utsökningsmål. Enligt vad som föreskrivs där förs klagan över ÖEs utslag hos hovrätt. Mot hovrättens utslag kan talan i viss utsträckning fullföljas till högsta domstolen. Beträffande fullföljd av talan till hovrätten och högsta domstolen och rättegången där gäller i stort sett RBs bestämmelser (21 § Rp).

I fråga om verkställighet av dom i *brottmål*, varigenom dömts till böter eller vite eller till annan "påföljd" som innefattar betalningsskyldighet eller som eljest kan verkställas genom utsökning, gäller enligt 22 § förordningen om utsökningslagens införande (Up), att bestämmelserna om utmätning i UL skall tillämpas, med visst förbehåll. Beträffande böter och viten m. m. finns ytterligare bestämmelser i lagen (1964: 168) om verkställighet av bötesstraff och i förordningen (1917: 915) angående indrivning och redovisning av böter. Det bör vidare uppmärksammas, att UL inte är direkt tillämplig på utmätning för *skatter* och allmänna avgifter. Se 14 § 2 mom. Up.

Vid sidan av UL finns även andra viktiga exekutionsrättsliga författningar. Av dessa bör, utöver de tidigare berörda försäljningslagarna, i första hand nämnas införsellagen (1968: 621) som gäller underhållsbidrag, skatter m. m. I lagen (1921: 244) om utmätningsed regleras utmätningsgäldenärs skyldighet att uppge sina tillgångar under edsplikt. Betydelsefulla exekutionsrättsliga bestämmelser finns också i lagen (1915: 219) om avbetalningsköp (AvbL).

UL och InfL kompletteras av närmare föreskrifter som har meddelats i administrativ ordning, numera främst utsökningskungörelsen (1971: 1098) samt exekutionsavgiftskungörelsen (1971: 1027). FfL och LfL kompletteras av kungörelsen (1971: 1097) om exekution i fast egendom och kungörelsen (1971: 1102) om exekution i luftfartyg m. m. SfL torde också komma att kompletteras av en tillämpningsförfattning.

På grundval av konventioner med främmande stater har tillkommit flera lagar om verkställighet av utländsk dom m. m. De viktigaste är lagen (1932: 540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge, lagen (1962: 512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge samt lagen (1965: 723) om erkännande och verkställighet av vissa utländska domar och beslut angående underhåll till barn.

Beredningen har i tidigare betänkande redogjort för de önskemål om reformer som framförts innan beredningens arbete påbörjades.[3] Här bör nämnas, att frågan om en allmän revision av UL upptogs vid 1945 års riksdag. Första lagutskottet framhöll i avgivet utlåtande,[4] att UL var föråldrad och inte svarade mot nutida krav samt att bristerna kunde avhjälpas endast genom en fullständig omarbetning. En sådan omarbetning skulle därjämte innebära den väsentliga fördelen att de särskilda exekutionsrättsliga lagar som fanns vid sidan av UL kunde inarbetas i en ny lag. Det reformarbete som utskottet förordade var av stor omfattning och måste ta åtskillig tid i anspråk. Utskottet fann därför önskvärt, att utredningsarbetet inte skulle hindra trängande partiella reformer. Riksdagen biföll utskottets hemställan om revision av UL.[5] Önskemål om revision återkom även vid senare riksdagar.

1.3 *Utländsk rätt*

Danmark. Regler om exekution finns i lov den 11 april 1916 om rettens pleje, tredje bokens tredje—femte avsnitt. Verkställigheten åvilar som regel underrättsdomare, som i denna sin verksamhet benämns "foged". Klagan förs hos landsretten. Målen kan endast i begränsad omfattning föras vidare från landsret till højesteret.

Dom på betalningsskyldighet verkställs genom "udlæg". Vid sidan härav finns "udpantning" som är en förenklad form av verkställighet och får användas för indrivning av skatter och allmänna avgifter samt vissa andra fordringar, bl. a. underhållsbidrag. Udpantning skiljer sig från udlæg bl. a. däri, att det för verkställighet inte krävs dom eller annan liknande exekutionstitel. Udpantning har samma rättsverkningar som udlæg. Närmare bestämmelser finns även om verkställighet av andra förpliktelser än betalningsskyldighet.

Fogden kan i vissa fall meddela handräckning utan att det finns någon exekutionstitel, bl. a. i fråga om besittning till fast eller lös egendom.

Lagen innehåller också bestämmelser om "arrest" till säkerhet för fordran m. m. och om förbud att företa handlingar som strider mot annans rätt.

I ett år 1971 avgivet betänkande (nr 634) har föreslagits åtskilliga ändringar beträffande udlæg och udpantning.

[3] Se U I s. 33 ff.
[4] 1LU 39.
[5] Rskr 365.

Finland. Den finska utsökningslagen av den 3 december 1895 överensstämmer i huvudsak, beträffande såväl uppställning som innehåll, med UL sådan denna var före de reformer som har ägt rum under det senaste decenniet.

Norge. Bestämmelser om utsökning finns i lov den 13 augusti 1915 om tvangsfuldbyrdelse. Verkställighet åvilar underrätt (namsretten) och "namsmann". Namsmannens beslut och åtgärder kan överklagas till namsretten.

Betalningsförpliktelse verkställs genom "utlæg" som medför panträtt för borgenären. Beträffande dom på betalningsskyldighet som ej har vunnit laga kraft kan ske avsætning som medför i huvudsak samma rättsverkan som utlæg. Vidare finns en särskild verkställighetsform "utpantning" för indrivning av fordran som inte förutsätter dom eller annan exekutionstitel. Utpantning får användas endast vid vissa krav, nämligen skatter och allmänna avgifter samt vissa privata fordringar, bl. a. underhållsbidrag. Beträffande förfarandet och rättsverkan gäller i huvudsak detsamma som i fråga om utlæg. I lagen meddelas också närmare bestämmelser om verkställighet av anspråk som avser annat än betalning.

Säkerhetsåtgärden "arrest" kan beviljas för att säkerställa verkställigheten av betalningsskyldighet. Fråga om arrest prövas av domstol, där tvist om fordringen handläggs, eller av namsretten. Även andra säkerhetsåtgärder finns.

En kommitté har år 1954 lagt fram förslag till ny lov om tvangsfullbyrdelse. Förslaget har ännu inte föranlett lagstiftning. I ett år 1972 avgivet betänkande (NOU 1972: 20) har föreslagits en lov om fordringshavernes dekningsrett, som bl. a. innehåller regler om egendom ur vilken borgenär kan få betalt för sin fordran.

I den mån närmare uppgifter om nordisk rätt synts ha intresse redogörs därför i de olika avsnitt som beredningens förslag innehåller. Där lämnas också i viss utsträckning redovisning för gällande lagstiftning utanför Norden.

1.4 *Beredningen*

1.4.1 Enligt direktiven går beredningens uppdrag ut på en allmän revision av utsökningsrätten. Hit hör i främsta rummet verkställighet av domar och beslut eller andra exekutionstitlar men — om man utgår från ULs nuvarande tillämpningsområde — även olika former av handräckning.

Som den ovan lämnade redogörelsen visar har beredningen efter hand avlämnat en rad delbetänkanden med förslag i ämnet. Härigenom har en väsentlig del av arbetet på en ny utsökningsbalk blivit utfört. Beredningen utgår från att de nya regler som tillkommit på grundval av beredningens successiva förslag nu inte skall genomgående övervägas på nytt utan i allmänhet bör införas i balken i det skick vari de antagits av statsmakterna, frånsett de ändringar som följer av organisato-

riska nyheter och den nya redaktionella utformning som påkallas av att bestämmelserna införs i en större enhet. Detta gäller även i fråga om InfL som reglerar en praktiskt mycket viktig och i hög grad anlitad exekutionsform. Beredningen kommer i enlighet härmed inte att på nytt närmare motivera alla de bestämmelser som införts genom de successiva partiella reformerna. Förutom införsel har de nya regler som efter hand antagits behandlat bl. a. utmätning av avlöning och därmed jämförliga tillgångar, olika slags undantag från utmätning samt försäljning av luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg och fast egendom (LfL resp. FfL). Dessutom föreligger det förslag till särskild lag om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m. (SfL) som förut nämnts.

1.4.2 Vid utformningen av förslag till ny utsökningsbalk har beredningen haft att överväga vad som lämpligen bör införas i en sådan enhet. Det är inte alldeles entydigt vad som skall förstås med utsökningsrätt. I direktiven för beredningen har konkursrätten inte räknats till utsökningsrätt i egentlig mening, ehuru de båda rättsområdena står varandra nära, men beredningen skulle enligt direktiven vara oförhindrad att även ta upp frågor om reformer på konkursrättens område i den mån anledning därtill visade sig föreligga. Beredningen har också, som förut nämnts, avlämnat tre delbetänkanden som direkt eller indirekt hör dit.[1] Beträffande frågan om sammanförande av konkursrättsliga bestämmelser med utsökningsrättsliga regler i trängre bemärkelse anfördes i direktiven för beredningen, att det borde närmare prövas huruvida även konkursrätten — som är mycket detaljrik — borde ingå i en utsökningsbalk. Möjligen kunde det finnas lämpligt att göra en uppdelning av lagmaterialet så att de viktigare bestämmelserna togs in i balken medan övriga regler fick kvarstå i en särskild lag.

Karaktäristiskt för utsökningsrätten i egentlig mening är, att den alltigenom utgör en form av myndighetsutövning, vid vilken de exekutiva organen träder i verksamhet på framställning av enskild i "enskilda mål" eller av det allmänna i "allmänna mål". I konkursförfarandet prövas frågan om konkursbeslut av konkursdomaren eller rätten. Den förre har därjämte bl. a. en viss uppsikt över konkursbonas förvaltning. Den närmaste tillsynen utövas av en rättens ombudsman. I övrigt handhas emellertid konkursbona av förvaltare som representerar borgenärskollektivet. Det synes inte vara något att vinna med att i sin helhet sammanföra så olikartade förfaranden som exekution i egentlig mening och konkursförvaltning i en gemensam balk. Vad beträffar de särskilda avsnitten i konkurslagen (KL) kan det inledande 1 kap. i KL sägas i viss mån vara relativt fristående eftersom det uttömmande reglerar förutsättningarna för att någon skall kunna försättas i konkurs. Det hör emellertid ändå på många sätt samman med följande kapitel. Att utbryta den delen ur KL och överföra den till en ny utsökningsbalk skulle därför bryta ett naturligt samband med senare avdelningar i KL. Man kan snarare överväga att ur KL bryta ut regler som har en mera materiellrättslig innebörd, såsom bestämmelserna om vilken egendom som ingår i

[1] U VII, U IX och U X.

konkurs, återvinning, rätt att göra fordran gällande i konkursen, kvittning och utdelningsrätt t. ex. i solidariska skuldförhållanden.[2] Dessa inbördes ganska heterogena regelkomplex har emellertid även de samband med andra delar av KL och passar inte heller särskilt väl samman med den egentliga utsökningsrätten. Det har därför inte synts innebära någon vinning att ta in dem som en särskild avdelning i en utsökningsbalk för att på det sättet reducera KL till att i huvudsak gälla själva konkursförfarandet. Härtill kommer, att en dylik utbrytning ur KL förutsätter att en fullständig omarbetning av KL sker även i övrigt. Beredningen har på anförda skäl ansett att utsökningsbalken lämpligen bör begränsas till den egentliga utsökningsrätten. Reglerna för konkursförfarandet är också numera föremål för utredning av en särskild kommitté.[3]

Även frånsett konkursrätten föreligger vissa spörsmål om den lämpliga avgränsningen av vad som bör tas in i balken. Ett rättsområde som berör både utsökningsrätt och konkursrätt är förmånsrättsordningen. Beredningen har behandlat denna i betänkandet Utsökningsrätt IX, vilket föranlett en fristående lag i ämnet som ersatt 17 kap. HB. Bestämmelserna om förmånsrätt har grundläggande materiell betydelse och bör närmast ses som komplement till skuldebrevslagen m. m. Det är föga sannolikt, att någon ny handelsbalk kommer att utarbetas. Man kan därför vänta sig, att både skuldebrevslagen och förmånsrättslagen kommer att under överskådlig tid bestå som särskilda lagar. Beredningen har inte ansett att förmånsrättsordningen bör tas in i UB.

I ett tidigare delbetänkande Utsökningsrätt II har beredningen behandlat lagsökning och betalningsföreläggande. Reglerna om lagsökning ger föreskrifter om en specialprocess som snarast hör hemma inom rättegångsbalkens ram. Beträffande betalningsföreläggande föreslog beredningen i nämnda betänkande, att mål därom skulle handläggas av kronofogdemyndighet och tänkte sig då att bestämmelserna skulle införas i en blivande utsökningsbalk. Detta låter sig göra men inte utan en viss förlust ur systematisk synpunkt. Även om nämnda omläggning genomförs kan reglerna om betalningsföreläggande utan någon praktisk olägenhet kvarstå i en särskild lag. I detta sammanhang bör nämnas att både lagsökning och betalningsföreläggande är föremål för utredning inom justitiedepartementet, delvis med utgångspunkt från beredningens förslag. Resultatet av denna utredning bör inte föregripas.

Slutligen kan nämnas, att vissa regler om handräckning och även om verkställighet finns i lagen om avbetalningsköp. Beredningen har inte ansett lämpligt att ur den lagen bryta ut de bestämmelser som rör själva handräcknings- resp. verkställighetsförfarandet och överföra dem till den nya balken. En sådan åtgärd skulle, särskilt på grund av hänvisningar till materiella regler i AvbL, medföra att bestämmelserna blev mycket mera svårlästa än nu. Även i detta fall utgår sålunda beredningen från att vissa regler om ärenden som handläggs av kronofogdemyndighet

[2] Jfr U X.
[3] Se 1972 års riksdagsberättelse Ju: 54.

skall stå i en särskild lag. Här kan nämnas att AvbL f. n. överses av kreditköpkommittén.[4]

Enligt gällande rätt är UL inte direkt tillämplig på verkställighet med anledning av domar i brottmål eller på indrivning av skatter och allmänna avgifter. InfL är däremot direkt tillämplig på indrivning av böter och viten samt skatter och allmänna avgifter. Beträffande brottmålsdomar som ålägger böter, viten eller annan "påföljd" som kan verkställas genom utsökning innehåller 22 § Up föreskrift, att UL skall tillämpas med vissa förbehåll. Dessutom finns särskilda bestämmelser i förordningen (1917: 915) angående indrivning och redovisning av böter. I fråga om skadestånd i brottmål gäller enligt 22 § Up i alla avseenden att ULs bestämmelser om tvistemål skall gälla. Beträffande skatter och allmänna avgifter anges i uppbördsförordningen (1953: 272) i vad mån UL skall tillämpas.

Beredningen anser, att en ny balk — liksom f. n. är förhållandet med InfL — bör göras direkt tillämplig även på brottmålsdomar som innefattar betalningsskyldighet eller annan förpliktelse samt på indrivning av skatter och allmänna avgifter. Som framgår av det sagda innebär detta dock huvudsakligen en redaktionell nyhet, i synnerhet som det är praktiskt påkallat att Kungl. Maj:t får möjlighet att såvitt angår det allmännas krav göra vissa avsteg från de bestämmelser om anstånd o. l. som annars bör gälla.

Inom ramen för en på anfört sätt begränsad arbetsuppgift har beredningen övervägt vilka former för verkställighet och handräckning som är behövliga och lämpliga. Beredningen återkommer härtill i nästföljande avsnitt som behandlar huvudgrunderna för betänkandet.

1.4.3 Utarbetandet av förslag till utsökningsbalk har även aktualiserat organisatoriska frågor.

Exekutiv myndighet är f. n. i första instans kronofogdemyndighet (krfm) resp. överexekutor (ÖE). I tidigare betänkanden har nämnts, att beredningen tänkt sig att ÖE skulle avskaffas. Denna fråga har beredningen diskuterat med bl. a. representanter för justitie- och civildepartementen. Beredningen har nu tagit upp saken till slutlig behandling och föreslår att tanken fullföljs. Frågan behandlas närmare i avd. 2 och 4 i detta betänkande.

Utanför UL finns åtskilliga lagar som lägger olika befogenheter i ÖEs hand. Beredningen har granskat de bestämmelser som finns och förordar att ärendena i allmänhet överförs till krfm.

Förslaget till UB påkallar åtskilliga följdändringar i annan lagstiftning. I detta sammanhang kan nämnas 15, 25 och 26 kap. RB som rör olika former av handräckning i anslutning till tvistemål eller brottmål vid rätten. Bestämmelserna i dessa kap. hör nära samman med motsvarande regler i UL och de bestämmelser i ämnet som beredningen föreslår skola införas i UB. Nära samband med förslagets regler om handräckning har även AvbL.

[4] Se 1972 års riksdagsberättelse Ju: 53.

1.4.4 I terminologiskt hänseende vill beredningen här förutskicka att den vid återgivande av gällande lag i allmänhet inte använder termen utmätningsman utan i stället talar om kronofogdemyndigheten (krfm). Den förra termen förekommer inte i förslaget och krfm är redan f. n. överlag det organ som genom sina befattningshavare fungerar som utmätningsman. Den befattningshavare som handlägger exekutivt ärende betecknas emellertid i förslaget och motiven i vissa sammanhang som förrättningsmannen.

I UL talas om utsökningsmål. Beredningen har ansett det önskvärt att frågor om exekutiva åtgärder hålls skilda från rättegångsmål och betecknar därför de förra som ärenden. Även när gällande lag återges används så långt möjligt termen ärende i stället för beteckningen mål.

Beredningens förslag till utsökningsbalk (UB) har samband med andra aktuella lagstiftningsfrågor. Det har varit nödvändigt att referera till de förslag som förelåg i början av år 1973. I främsta rummet bör här erinras om det förslag till lag om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m. (SfL) som upptagits i förenämnda remiss den 26 april 1972 till lagrådet samt de i samma remiss upptagna förslagen till lagar om ändring i UL resp. KL. De senare förslagen åberopas i det följande under beteckningarna ULförslaget och KLförslaget. Det förslag till lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1) som upptagits i en annan nämnda dag beslutad lagrådsremiss benämns SjöLförslaget. Med skepp avses, om inte annat sägs eller framgår av sammanhanget, även skeppsbygge. Ett mindre förslag, till vilket också refereras i vissa sammanhang, avser ändring i RB och har upptagits i prop. 1973:30. Detta förslag åberopas under beteckningen RBförslaget. Nämnda prop. innehåller även förslag om vissa mindre ändringar i UL.

Förkortningen UB åsyftar självfallet beredningens förslag till utsökningsbalk.

2 Huvudgrunder för en ny balk

2.1 *Organisationen*

2.1.1 Vad beredningen anfört i inledningen visar, att en revision av utsökningsrätten förutsätter att även organisatoriska frågor blir föremål för överväganden. Det är uppenbart, att reglerna för exekution måste utformas med beaktande av den organisation som kan påräknas för deras tillämpning, liksom omvänt att organisationen måste byggas upp med tanke på de uppgifter som lagstiftningen lägger på de exekutiva organen. Ehuru det kan sägas att regelsystemet rent principiellt är det primära, anser beredningen lämpligt att vid en redogörelse för huvudgrunderna för en ny utsökningsbalk först beröra de betydelsefulla organisatoriska frågorna.

Som förut nämnts handläggs de exekutiva ärendena hos oss i första hand av krfm eller ÖE. Från ÖE fullföljs ärendena till hovrätt och därifrån till högsta domstolen, allt i den mån fullföljd överhuvud är tillåten. Det har tidigare ansetts vara en principiell fråga, huruvida vid en reform exekutiva ärenden borde redan i första instans anförtros domstolarna eller ligga hos särskilda organ. Som skäl att låta domstolarna handha exekutionen har åberopats det rent principiella argumentet att uppgiften tillhör rättsväsendet. Beredningen har redan i samband med 1964 års stora reform av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet uppmärksammat frågan och därvid uttalat sig för att exekutiva ärenden alltjämt skulle i första instans åvila särskilda exekutiva myndigheter.[1] Denna ståndpunkt utesluter naturligtvis inte att exekution tillhör rättsväsendet.

Till stöd för den rådande ordningen kan särskilt framhållas att det skulle vara främmande för domstolarna att ha ansvaret för de s. k. allmänna målen. Man kan svårligen ålägga dem att svara för indrivning av skatter, något som är krfms till sin omfattning största arbetsuppgift. Och att dela upp verksamhetsområdet så att s. k. enskilda mål läggs till domstol och allmänna mål blir kvar hos krfm skulle medföra betydande praktiska olägenheter.

[1] U II s. 32 ff och 82 f.

Beredningen anser sig nu kunna utgå från att exekutionen i enlighet med 1964 års beslut skall i första hand ligga hos krfm och inte hos domstol. I samband med 1964 års reform framfördes inte några önskemål om att domstolarna skulle svara för exekutionsväsendet i första instans. Och under beredningens fortsatta arbete har inte heller kommit fram sådana önskemål.

2.1.2 Flertalet exekutiva verkställighetsärenden handläggs f. n. av krfm i egenskap av utmätningsman. Hit hör — i grova drag — införsel, utmätning, verkställighet för uttagande av viss lös egendom, verkställighet av dom på avhysning samt handräckning enligt lagen om avbetalningsköp m. m. Utmätt luftfartyg m. m. eller fast egendom får emellertid f. n. inte säljas av krfm, utan ärendet skall, om det är anhängigt hos krfm, för ändamålet överlämnas till ÖE. Detsamma gäller enligt SfL i fråga om registrerat skepp. Andra ärenden anhängiggörs direkt hos ÖE, t. ex. fråga om fullgörande av leveransavtal men framför allt handräckning i olika former. Dessutom prövar ÖE förutsättningarna för verkställighet av svensk skiljedom samt i åtskilliga fall förutsättningarna för verkställighet av utländska domar m. m.

Detta innebär att för de flesta exekutiva ärenden finns inte mindre än fyra instanser, nämligen krfm, ÖE, hovrätt och högsta domstolen, samt att ärenden som rör utmätt luftfartyg m. m. eller fast egendom — liksom registrerat skepp enligt SfL — får under ärendets gång flyttas över från krfm till ÖE. Att antalet instanser nedbringas och en organisatoriskt enklare ordning även i övrigt genomförs är angeläget.

Beredningen anser det naturligt och ändamålsenligt, att man gör krfm till det organ som på exekutionssidan får motsvara allmän underrätt på den dömande sidan. Uppenbarligen är det fullt möjligt att utan risk för rättssäkerheten reducera antalet instanser på den exekutiva sidan genom att avskaffa ÖE som mellaninstans. Beredningen anser också, att en lämplig ordning vinns om de ärenden som nu handläggs av ÖE som första instans liksom försäljning av registrerat skepp, luftfartyg m. m. och fast egendom anförtros krfm. Detta förutsätter naturligtvis, att kvalificerad arbetskraft finns att tillgå hos sistnämnda myndighet och att det inom myndigheten sker en ändamålsenlig arbetsfördelning. Statsmakterna har nyligen fattat principbeslut om en stark minskning av antalet krfdistrikt.[2] Efter en sådan minskning bör nämnda krav kunna uppfyllas utan större svårigheter.

Beträffande försäljning av registrerat skepp, luftfartyg m. m. och fast egendom har beredningen i tidigare betänkanden[3] räknat med att, om ÖE avskaffas, sakkunniga förrättningsmän vid behov skulle kunna användas utanför det krfdistrikt där vederbörande är stationerad. I fråga om registrerade skepp och luftfartyg kan man överhuvud inte vänta sig, att det annat än på ett mycket begränsat antal ställen kan finnas förrättningsman med erfarenhet på området. Efter den eftersträvade minskningen av antalet krfdistrikt torde däremot i fråga om försäljning av fast egendom sakkunnig komma att finnas inom varje distrikt, möjligen med ett eller ett par undantag. Oavsett var den som an-

[2] Prop. 1972: 1 bil. 14 s. 14 ff, CU 7 och rskr 70.
[3] U VIII s. 74 f och U XI s. 35.

litas är stationerad, bör han i ett aktuellt ärende handla i den lokala krfms namn. Att utmätningsärende inte behöver flyttas från första till andra instans när den utmätta egendomen skall säljas innebär givetvis en organisatorisk fördel.

2.1.3 Som förut nämnts handlägger ÖE som första instans vissa ärenden om verkställighet av dom eller beslut eller av skiljedom, ehuru de praktiska åtgärder som behövs sedan ÖE meddelat beslut i ärendet ankommer på krfm. Till dylika ärenden hör bl. a. verkställighet av utländska domar eller beslut. Frågor om verkställighet av vissa utländska domar eller beslut eller av utländska skiljedomar tas upp av Svea hovrätt.

Beredningen har övervägt huruvida någon del av de hithörande ärenden som nu i första instans tas upp av ÖE borde gå till underrätt som då finge pröva förutsättningarna för verkställighet och ge direktiv om och hur verkställighet får äga rum. Det har emellertid inte ansetts ändamålsenligt att flytta dessa ärenden från ÖE till underrätt. Man vinner en betydligt enklare och mera överskådlig ordning, om de anförtros krfm som första instans. Krfm måste ju under alla förhållanden medverka vid verkställigheten och kvalificerade befattningshavare hos krfm bör kunna bemästra uppgiften. Beredningen vill påpeka, att den inte ämnar föreslå någon ändring i den nuvarande ordningen att förutsättningarna för verkställighet av vissa utländska domar eller beslut eller av utländska skiljedomar skall prövas av Svea hovrätt.

Av ärenden som ÖE nu handlägger i första instans intar i övrigt handräckningsärendena en särställning. Frågor om handräckning i form av kvarstad, skingringsförbud, reseförbud, återställande av besittning, avhysning eller annan rättsskyddsåtgärd handläggs f. n. också av domstol, när de uppkommer i samband med något aktuellt mål.

Även om införsel, utmätning och andra verkställighetsärenden skall handläggas av krfm i första instans kan man tänka sig att göra domstol ensam behörig att i första instans ta upp ansökningar om handräckning. Beredningen har emellertid inte funnit att detta skulle innebära någon vinning utan stannat för att det praktiskt lämpligaste är att behålla möjligheten för vederbörande att vända sig till exekutiv myndighet, vilken — om ÖE avskaffas — bör vara krfm. Ärenden om handräckning kräver snabbt ingripande t. ex. om det gäller skepp eller luftfartyg som väntas anlända till viss hamn eller flygplats. Sökanden bör därför kunna vända sig till den myndighet som är närmast till hands. Det är t. ex. i fråga om kvarstadsansökan inte möjligt att, om befogenheten att ingripa läggs hos domstol, alltid lita till just den domstol vid vilken eventuell talan i saken sedermera skall väckas. I andra fall, såsom vid återställande av besittning, är det kanske inte alls aktuellt att talan skall behöva väckas vid domstol. Det kan knappast bestridas, att den för praktisk verkställighet inrättade krforganisationen är bättre ägnad att tillgodose kraven på snabba ingripanden än domstolarna. De senares beslut om handräckning måste f. ö. under alla omständigheter befordras till krfm för att genomföras. Motsvarande gäller nu beträffande ÖEs beslut om handräckning. Efter ÖEs avskaffande kan krfm, om den får befogenhet att ta upp ärenden om handräckning,

både meddela beslut därom och själv befordra beslutet till verkställighet. Beredningen föreslår, att krfm får befogenhet att besluta om handräckning i huvudsak enligt vad som nu gäller för ÖE. Därvid förutsätts, att myndigheten blir utrustad med kvalificerad personal för ändamålet. Det sagda gäller även sådan handräckning som nu regleras i 191 och 192 §§ UL.[4]

Handräckning kan beviljas av ÖE inte bara direkt enligt ULs bestämmelser därom utan även på grund av hänvisningar i andra lagar till UL såsom i 72 § väglagen (1971: 948), 106 § lagen (1939: 608) om enskilda vägar, 148 § byggnadslagen (1947: 385), 18 § lagen (1942: 350) om fornminnen och 39 § naturvårdslagen (1964: 822). Sådana bestämmelser kommer att genomgås i samband med följdlagstiftningen. I stort sett torde inte finnas anledning att skilja mellan handräckning direkt enligt UL och handräckning på grund av hänvisning till ULs bestämmelser.

I åtskilliga författningar läggs speciella befogenheter hos ÖE, såsom att mottaga deposition av hyra m. m. Beträffande dessa befogenheter får i varje särskilt fall prövas, om ÖE bör ersättas av krfm eller någon annan myndighet. Antalet dylika ärenden och därmed förenat arbete är inte så stort att det i nämnvärd grad påverkar den nu aktuella organisationsfrågan.

Beredningen vill i detta sammanhang erinra om de ärenden rörande fördelning av medel enligt ULs regler som nu handläggs av länsstyrelsen. Bestämmelser därom finns i åtskilliga författningar, t. ex. i vattenlagen (1918: 523) 9 kap. 69 §, expropriationslagen (1972: 719) 6 kap. 18 §, ensittarlagen (1925: 334) 14 § och gruvlagen (1938: 314) 43 §. Eftersom fördelningen sker med tillämpning av reglerna om fördelning av köpeskilling för utmätningsvis såld fast egendom kan det synas rationellt att överflytta även dessa fördelningsärenden till krfm. Om det ej sker utan ärendena stannar hos länsstyrelsen, kan denna behöva anlita expert på hithörande frågor hos krfm eller på annat håll.

2.1.4 Som förut nämnts fullföljs exekutiva ärenden från krfm till ÖE och från ÖE till hovrätten. Om ÖE avskaffas, kan man tänka sig att talan från krfm skulle få fullföljas inte till hovrätt utan till tingsrätt eller annan domstol som dömer i första instans.

Om talan skall från krfm fullföljas till underrätt, kommer dock inte antalet instanser i exekutiva ärenden att minska, om ej särskilda begränsningar uppställs i fråga om fullföljd till högre instanser. Tvärtom skulle i alla ärenden som nu handläggs av ÖE som första instans liksom i ärenden angående försäljning av skepp, luftfartyg m. m. och fast egendom tillkomma en ny mellaninstans. Beredningen kan på andra sidan inte finna lämpligt att, om talan i exekutiva ärenden skulle fullföljas till underrätt, särskilt begränsa möjligheterna till fullföljd därifrån. Exekutiva ärenden erbjuder ej sällan svåra rättsliga problem som bör få prövas av överrätt.

[4] Hassler har däremot i SvJT 1972 s. 308 uttalat, att bestämmelser motsvarande 191 och 192 §§ UL inte hör hemma i förevarande sammanhang.

Vidare bör framhållas, att man knappast kan tänka sig att alla ärenden oavsett sin beskaffenhet skulle gå från viss krfm till en och samma underrätt. I stället torde man tvingas att dela upp ärendena på olika slags domstolar, t. ex. så att ärenden om försäljning av fast egendom går till fastighetsforum, ärenden om avhysning av hyresgäst till hyresdomstol osv. En sådan fullföljdsordning blir svåröverskådlig och kan befaras medföra svårigheter i tillämpningen. Vidare får man räkna med att talan skulle få fullföljas till underrätter med mindre domkretsar än krfms distrikt. Detta kan inte vara lämpligt. Det är i övrigt naturligtvis viktigt, att man snabbt kan få ett auktoritativt avgörande i saken.

Beredningen anser, att valet av överinstans bör stå mellan hovrätt och en särskild överinstans för exekutiva ärenden för hela riket. Det senare alternativet kan i förstone synas tilltalande från flera synpunkter. Ärendenas snabba avgörande kan befordras och enhetligheten i avgörandena främjas. Beredningen vill här erinra om att riksskatteverket nyligen utsetts till centralmyndighet för exekutionsväsendet och skall ersätta den mera provisoriska EON. Den nya myndigheten skall få betydande administrativa och praktiska uppgifter inte minst med tanke på skatteindrivningen. Bl. a. kommer eventuell central databehandling att förläggas dit. Beredningen kan emellertid inte finna lämpligt att i en centralmyndighet av den typen inbygga en över- och slutinstans för prövning av talan som fullföljs i exekutiva ärenden. Man skulle sålunda vara nödsakad att inrätta en självständig överinstans. Denna måste ha en sådan sammansättning att den kan väl fylla uppgiften att vara slutinstans även i rättsligt svåra exekutiva ärenden. En kollegial domstol är nödvändig. Beredningen har den uppfattningen att tillströmningen av besvär i kvalificerade ärenden inte blir tillräcklig för att motivera inrättandet av en särskild kollegial domstol för ändamålet. Härtill kommer att principiella erinringar kan framställas mot att låta exekutiva ärenden slutligt avgöras i en instans som är helt skild från domstolsväsendet i övrigt. De svåra frågor som uppkommer i dylika ärenden är av civilrättslig natur, och det är betydelsefullt att de bedöms på ett sätt som står i överensstämmelse med avgörandena när motsvarande frågor uppkommer utan samband med exekutiva ärenden. Inte minst i fråga om handräckning synes det olämpligt att talan fullföljs till en sådan central överinstans som nyss nämnts. Överhuvud kräver ett kvalificerat avgörande av svårare exekutiva ärenden att den som prövar saken har god överblick över hela civilrätten.

Exekutiva besvärsmål brukar i allmänhet avgöras på grundval av skriftligt material. Ibland kan det emellertid vara behövligt, att parterna inställer sig till muntlig förhandling. Om parterna eller deras ombud i så fall skall nödgas inställa sig i stationeringsorten för en central instans för hela riket skulle det givetvis innebära en avsevärd olägenhet för dem. Det finns dock den möjligheten att sammanträde hålls på en ort som ligger mera bekvämt till för parterna.

Sammanfattningsvis vill beredningen uttala, att det inte föreligger tillräckliga skäl för en så genomgripande omläggning av förfarandet i exekutiva ärenden som att ersätta prövningen i hovrätt och högsta domstolen med prövning hos en särskild central instans för hela riket.

2.1.5 Av det sagda följer att exekutiva ärenden enligt beredningens mening bör fullföljas från krfm till hovrätt. En farhåga är att detta kan leda till en besvärande arbetsbelastning för hovrätterna. Den sållning som hittills skett hos ÖE kan emellertid åstadkommas genom lämpliga regler för krfms eget handlande. Redan nu vidtar krfm i viss utsträckning s. k. självrättelse samt jämkningar enligt 12 § InfL vid införsel och enligt 67 a § UL vid utmätning av lön. Möjligheten till självrättelse bör vidgas. Av olika skäl, bl. a. för att man skall få en så enhetlig praxis som möjligt, är lämpligt att krfm genom befattningshavare i högre ställning rutinmässigt följer de underordnades tillämpning. Den överordnade befattningshavaren bör i praktiskt lämplig omfattning kunna vidta rättelse vid sådan rutinmässig granskning som här nämnts eller i anledning av skedda påpekanden. Dessutom torde en särskild granskning böra ske, när formliga besvär anförs över meddelat beslut eller vidtagen åtgärd. Detta låter sig göra, om besvär över krfms beslut skall — som beredningen anser lämpligt — inges till krfm som vid behov ger motpart del därav. Det material som därefter föreligger kan ge anledning till rättelse av beslutet. Om rättelse ej sker, sänds handlingarna vidare till hovrätten. I anslutning till det sagda vill beredningen framhålla, att enhetlig praxis hos krfm kan främjas även genom anvisningar från Kungl. Maj:t eller riksskatteverket, t. ex. i fråga om sådana rutinärenden som införsel samt beträffande beneficium o. l. Dylika anvisningar är enligt förslaget ej bindande men har givetvis ändå sin praktiska betydelse.

Den granskning som förutsätts skola ske hos krfm kan sägas innebära ett slags hos myndigheten inbyggd överprövning. Man bör naturligtvis fråga sig, om detta system innebär någon vinning jämfört med den nuvarande ordningen. En intern övervakning hos krfm av de underordnade befattningshavarnas tillämpning är emellertid under alla omständigheter önskvärd, och för allmänheten är det en vinst, om rättelse kan i ökad omfattning ske utan att det behöver anföras formliga besvär till högre instans. Naturligtvis är det angeläget att möjligheten till självrättelse inte missbrukas. Något missnöje har emellertid ej framkommit beträffande tillämpningen av vad som nu gäller. I de mera krävande ärenden som kommer att handläggas av överordnad kvalificerad befattningshavare blir det inte aktuellt med någon sådan rutingranskning som nyss nämnts, men visst utrymme för självrättelse med anledning av besvär m. m. finns även här. I fråga om försäljning av utmätt egendom och köpeskillingsfördelning e. l. kan självrättelse knappast komma i fråga.

Beredningen återkommer till krfms organisation i avd. 4. Frågan om handräckning behandlas närmare under 3.17 och reglerna om fullföljd under 3.19 i det följande.

De problem som är förenade med övergång till det nya systemet kräver givetvis särskild uppmärksamhet.

2.2 *De exekutiva ärendena*

2.2.1 UL omfattar både verkställighet av olika exekutionstitlar och handräckning som får äga rum utan att sökanden kan åberopa exe-

kutionstitel. Av vad som anförts i inledningen (under 1.4) framgår, att UB enligt beredningens mening bör i motsats till UL bli direkt tillämplig på verkställighet som rör böter och viten eller annan betalningsförpliktelse o. l. som åläggs i brottmål samt på indrivning av skatter och allmänna avgifter. Att låta den grundläggande lagstiftningen även i fortsättningen bli direkt tillämplig endast på en mindre del av de exekutiva ärendena synes sålunda mindre tillfredsställande. De avvikelser som i en del detaljer behövs är inte fler eller större än att de med stöd av bemyndigande för Kungl. Maj:t kan regleras i administrativ ordning. Givetvis får ej genom sådana avvikande bestämmelser göras intrång i enskild rätt. Vad som kan komma i fråga är regler som ger den exekutiva myndigheten större frihet att på det allmännas vägnar medge avbetalning och anstånd med försäljning o. l. Beredningen föreslår i enlighet med det anförda, att UB skall tillämpas på all verkställighet som gäller betalningsskyldighet eller annan förpliktelse att prestera eller underlåta något.

Förslaget är inte avsett att tillämpas på genomförande av beslag som sker med anledning av brott eller vilar på annan grund. Detta utesluter inte att krfm skulle kunna åläggas att vara åklagar- eller polismyndighet behjälplig vid sådan åtgärd. Beredningen utgår dock för sin del från att det inte finns anledning att använda krfms personal för ändamålet. Däremot finns det skäl att låta polismyndighet biträda krfm vid uppgifter för vilkas genomförande krfm inte är rustad.

2.2.2 I fråga om handräckning anger UL liksom RB en rad åtgärder som kan komma i fråga, delvis utan någon klar avgränsning i fråga om åtgärdernas beskaffenhet. Beredningen diskuterar i det följande vilka slag av ingripanden genom handräckning som bör tillåtas och förordar bl. a. att reseförbud inte skall få användas för att säkerställa civilrättsliga förpliktelser. Den handräckning som skall regleras i UB blir efter en sådan ändring i princip begränsad till åtgärder som rör lös eller fast egendom — i vidsträcktaste bemärkelse. Hit hör även avhysning, ehuru krfm för att sökanden skall komma i besittning av egendomen ibland även måste föra ut personer som vägrar att avlägsna sig eller hindra vederbörande att komma tillbaka. Beredningens förslag ger även möjlighet till handräckning i vissa fall då det kan vara konstlat att anse ingripandet röra lös eller fast egendom. Handräckning är föreskriven även i särskilda lagar. Sådana fall torde i allmänhet ingå under uttrycket handräckning som rör lös eller fast egendom. I den mån myndighets hjälp förutsätts i andra fall torde regelmässigt också av därom meddelad bestämmelse framgå, huruvida det är avsett att hjälpen skall lämnas av exekutiv myndighet i form av handräckning eller om den skall lämnas på annat sätt, t. ex. av polismyndighet. Skulle detta ej vara uttryckligen angivet, får man med ledning av motiv eller sakens natur pröva vad som bör anses gälla.

2.3 *Exekutionstitlar*

2.3.1 Beredningen har redan antytt, att "verkställighet" i den mening som åsyftas i förslaget förutsätter exekutionstitel av något slag. Den

avdelning i förslaget (3—16 kap.) som rör verkställighet inleds med bestämmelser om exekutionstitlarna i 3 kap. Förslaget omfattar i princip alla sådana exekutionstitlar som innefattar skyldighet för någon att betala pengar eller att fullgöra annan förpliktelse. Detta följer av det sätt på vilket balkens tillämplighetsområde bestäms (1 kap. 1 §). Hit hör givetvis åläggande att betala skadestånd oavsett om förpliktelsen vilar på civil eller kriminell grund. Verkställighet kan även avse förpliktelse att utge lös egendom, avträda fast egendom, upphöra med viss verksamhet som strider mot immateriellrättsliga regler osv. De utan jämförelse flesta exekutiva ärendena rör emellertid betalningsförpliktelse.

Balken skall även tillämpas på indrivning av böter men inte på annan påföljd som anges i 1 kap. 3 § BrB (dvs. fängelse, suspension, avsättning, disciplinstraff för krigsmän i den mån inte disciplinbot skall verkställas på samma sätt som böter, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering och överlämnande till särskild vård). Förslaget omfattar vidare verkställighet av exekutionstitel varigenom vite utdömts eller som föreskriver förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan som avses i 1 kap. 8 § BrB, i den mån den dömde därigenom ålagts betalningsskyldighet eller annan förpliktelse. Som tidigare nämnts skall förslaget inte vara tillämpligt på genomförandet av beslag. Sådan skyddsåtgärd ombesörjs av polismyndighet, om den inte beslutas och även verkställs av åklagare.

2.3.2 Bland exekutionstitlarna har domstols domar av gammalt stått i förgrunden. UL ger olika bestämmelser i fråga om lagakraftvunna och icke lagakraftvunna domar. Med domar jämställs i princip sådana beslut av domstol som ej betecknas domar. Förvaltningsdomstols avgöranden jämställs i förslaget med annan domstols domar och beslut. Förslaget syftar liksom UL i första hand endast på svenska domar och beslut. Utländska domar och beslut verkställs här i riket endast när det såsom i fråga om nordiska domar och beslut är särskilt föreskrivet. Förutom domstols dom eller beslut kan verkställighet äga rum av förlikning som fastställts av domstol, lagsökningsutslag, betalningsföreläggande[1], skiljedom samt förbindelse om underhållsbidrag.[2] Även beslut av annan myndighet än domstol kan bli föremål för verkställighet av exekutiv myndighet. När det gäller svenska domar, beslut eller förbindelser, anges i förslaget de förutsättningar under vilka verkställighet kan äga rum. Villkoren för verkställighet av utländska domar, beslut eller förbindelser tas inte upp i förslaget utan skall alltjämt regleras i särskilda lagar. Motsvarande gäller utländska skiljedomar. När verkställighet i hithörande fall är tillåten, skall den emellertid äga rum enligt de bestämmelser som förslaget innehåller, om ej annat föreskrivs.

Beredningens förslag skiljer liksom UL mellan domar och beslut som vunnit laga kraft och sådana som inte vunnit laga kraft när verkställighet är aktuell. Denna indelning får betydelse även för beslut av andra myndigheter än domstol, numera benämnda förvaltningsmyndigheter. Dessutom utgår förslaget från att RB och annan lagstiftning (såsom GB

[1] Med betalningsföreläggande förstås i beredningens förslag sådant bevis som meddelas enligt 25 § lagsökningslagen (1946: 808).

[2] Enligt UL även på grund av auktionsprotokoll.

och FB) fortfarande kommer att innehålla föreskrifter om att dom eller beslut får verkställas utan hinder av att laga kraft inte föreligger.

Av vad beredningen under 1.4 ovan anfört om balkens tillämplighetsområde följer, att till inhemska exekutionstitlar som här blir aktuella hör handlingar som innefattar åläggande att utge skatt eller allmän avgift. Verkställighet kan även ske på grundval av restlängder, oavsett om man anser att de innefattar något direkt åläggande eller ej. Förslaget anger inte de förutsättningar under vilka skatter och allmänna avgifter får indrivas. Detta skall alltså alltjämt regleras i UppbF eller motsvarande författning. Även i en del andra fall gäller f. n. att beslut av förvaltningsmyndigheter skall verkställas enligt ULs bestämmelser. Enligt förslaget skall de på motsvarande sätt verkställas enligt UB. I en del fall anges f. n. uttryckligen att sådant beslut som här avses får verkställas enligt UL. I andra fall har det betraktats som självklart eller grundats på gammal hävd att sådan verkställighet får äga rum.[3] Någon ovisshet i fråga om möjligheten till exekution har såvitt är känt inte yppats i tillämpningen. Beredningen har inte ansett behövligt att i UB söka uppräkna alla fall då verkställighet nu anses få äga rum utan sådan bestämmelse. Det är f. ö. svårt att nå en fullständig katalog. I nya lagar och författningar bör lämpligen anges, om verkställighet skall äga rum enligt UB.

Det bör i detta sammanhang erinras om att inom justitiedepartementet pågår utredning om avskaffande av lagsökningslagen och införande av en ny summarisk betalningsprocess (jfr U II). Beredningen har inte vid utarbetandet av sitt förslag kunnat ta hänsyn till denna revision.

2.3.3 I UL finns inga bestämmelser om vilka invändningar som kan framställas mot verkställighet när sökanden har exekutionstitel, frånsett att särskilda regler gäller om icke lagakraftvunna domar och beslut samt beträffande utmätning på grund av förbindelse angående underhållsbidrag. Det är emellertid klart att en gäldenär kan åberopa t. ex. att betalning skett sedan dom meddelats. Frågan är endast vilken bevisning som krävs av honom. Även kvittning kan i viss utsträckning åberopas. Preskription som inträtt efter doms meddelande får också åberopas. Dessutom kan förhållandena ibland ha ändrats efter doms meddelande, med verkan att verkställighet i enlighet med domen inte längre kan äga rum mot den förpliktades bestridande. Det är knappast möjligt att meddela några uttömmande eller mera detaljerade regler i detta ämne, men beredningen har ändå sökt att ge viss vägledning. I allmänhet bör det åligga exekutionssökandens motpart att styrka invändning mot exekutionstiteln. I viss anslutning till rättspraxis föreslår beredningen vidare, att verkställighet inte får äga rum när nya omständigheter eller annat särskilt förhållande skapat oklarhet och framställd invändning därför ej kan lämnas utan avseende. I sådana fall kan i stället kvarstad eller annan handräckning meddelas, om det är behövligt att sökandens rätt skyddas i avvaktan på att frågan blir utredd. Oklara frågor bör utredas av krfm, när det lämpligen kan ske. I annat fall får exekutionssökanden instämma saken till domstol. Vad krfm beslutar med anledning av in-

[3] Jfr Hassler s. 71 ff och Olivecrona s. 30 ff.

vändning mot sökt verkställighet skall ej hindra, att den nya materiella fråga som framförts genom invändningen prövas i rättegång.

2.3.4 Ett principiellt viktigt spörsmål beträffande tillämplighetsområdet för exekutionsrätten rör överlämnande av barn. Sådana ärenden handlades tidigare enligt 38 eller 191 § UL, när det var fråga om vårdnad i FBs mening och inte fråga om åtgärd enligt barnavårdslagen. I betänkandet Utsökningsrätt V framhöll beredningen, att det för nutida uppfattning var främmande att reglera dylika frågor genom bestämmelser som närmast avsåg verkställighet rörande egendom av olika slag. Verkställighet eller handräckning som rörde barn borde frikopplas från det vanliga exekutiva förfarandet och anförtros länsstyrelsen såsom överordnad barnavårdsmyndighet. I enlighet härmed föreslog beredningen, att i FB intogs ett nytt kapitel om verkställighet av dom eller beslut rörande vårdnad m. m. Där infördes även bestämmelser om handräckning som rörde barn och inte förutsatte föregående beslut av domstol. Beredningens förslag genomfördes år 1967. Det förslag till UB som nu framläggs gäller inte verkställighet eller handräckning varå 21 kap. FB är tillämpligt. Länsstyrelsen har numera ersatts av länsrätten i dessa ärenden.

2.4 *Verkställighet av betalningsförpliktelse*

2.4.1 Det har brukat anses självfallet att samhället måste erbjuda ett sanktionssystem för privaträttsliga eller offentligrättsliga krav. Beredningen har i betänkandet Utsökningsrätt III[1] framhållit, att man måhända kan tänka sig att det ekonomiska livet i det moderna samhället skulle kunna i viss utsträckning nöja sig med andra sanktioner än exekution, t. ex. avstängning från kredit eller andra former av blockad eller svartlistning. Att en ökad användning av sådan självhjälp skulle innebära någon vinst för samhället syntes dock svårt att inse, och på många områden var det helt visst ej genomförbart att ersätta den offentliga exekutionen med andra påtryckningsmedel. Att avskaffa exekution för affärslivets fordringsanspråk skulle också strida mot rättsordningen i alla kulturländer och utan tvivel vålla så stora problem att man ej kunde reflektera därpå. Däremot ansåg beredningen, att affärslivets anpassningsmöjligheter var av betydelse i fråga om de modaliteter som borde gälla för exekution i olika fall. Vad åter angick familjerättsliga underhållskrav o. l. påpekade beredningen, att de underhållsberättigade saknade möjlighet att tillvarata sina intressen med sådana privata sanktioner som i viss utsträckning stod affärslivet till buds. Det var därför välgrundat att man särskilt beaktade de familjerättsliga kraven. I fråga om det allmännas krav på skatter och andra allmänna avgifter måste likaledes tvångsåtgärder kunna tillgripas. Genom källskattesystemet hade man visserligen säkerställt, att större delen av därmed avsedda inkomstskatter flöt in utan exekutiva åtgärder i traditionell bemärkelse. För andra skatter kvarstod behovet av exekution oförminskat.

[1] Se U III s. 69 f.

Även för skatternas del var det emellertid påkallat att överväga olika modaliteter under beaktande av den ekonomiska betydelse som de exekutiva åtgärderna hade för det allmänna. Beträffande slutligen böter, viten o. l. var det enligt vad beredningen framhöll kriminalpolitiskt av stor betydelse att möjlighet till exekution för fordringen finns när betalning uteblir.

2.4.2 I Utsökningsrätt III framlade beredningen förslag till nya bestämmelser om införsel, utmätning av avlöning o. l. samt om undantag från utmätning. På grundval av förslagen antogs år 1968 bl. a. den nya InfL och lag om ändring i UL.

De nya bestämmelserna har utformats med särskild tanke på att man skulle förekomma obilliga verkningar för gäldenären. I samband därmed övervägde beredningen ingående, i vilka fall införsel i lön borde få äga rum. Någon större ändring föreslogs ej. Reglerna om utmätning av avlöning o. l., vilka är väsentligt mindre effektiva än reglerna om införsel, innebar en helt ny ordning. Av föredragande departementschefen uttalades i denna del bl. a.,[2] att om förslaget om löneutmätning skulle föranleda osund kreditgivning, borde övervägas att ingripa däremot genom att förbehålla sådan utmätning för vissa kategorier av fordringar eller, med omvänd metod, utesluta vissa slag av fordringar. Beträffande såväl införsel som utmätning jämställs pension och en del andra förmåner med lön. Vid vanlig utmätning har gäldenären genom 1968 års lagstiftning beretts ett långt större s. k. beneficium än förut och även andra fördelar.

I nyssnämnda betänkande berördes även möjligheten att i viss omfattning utesluta bostadsrätt från utmätning. Detta spörsmål lämnades emellertid öppet i avvaktan på resultatet av då pågående utredning rörande hela lagstiftningen om bostadsrätt. Beredningen har senare i yttrande över lagförslag om bostadsrätt förordat, att sådan rätt under närmare angivna förutsättningar undantas från utmätning. Förslag i ämnet framlades genom prop. 1971: 12 som också antogs av riksdagen.[3]

Beredningen har ej funnit anledning att föreslå några större ändringar i de regler som efter företagen revision av lagstiftningen nu gäller om införsel, löneutmätning och undantag från utmätning (inkl. gäldenärens beneficium). Någon tvekan synes sålunda inte råda om att införselinstitutet bör behållas för vissa kvalificerade krav — f. n. underhåll o. l., skatter m. m., böter och viten. Det kan vara föremål för delade meningar, huruvida böter och viten bör få indrivas genom införsel oaktat dylika krav är efterställda i förmånsrättsordningen. Även denna fråga diskuterades när beredningen framlade förslag till nya regler om införsel. Beredningen utgår från att den ståndpunkt som i enlighet med beredningens förslag intogs vid 1968 års lagstiftning skall upprätthållas.

De nya reglerna om löneutmätning ger möjlighet till sådan utmätning även för andra fordringar än som kan bli föremål för införsel. Utmätningsmöjligheten är kringgärdad av särskilda garantier mot missbruk. Tillämpningen av institutet föranledde till en början en del diskussion

[2] Prop. 1968: 130 s. 90.
[3] Se vidare s. 293 f.

men det missnöje som då förekom synes ha bottnat i missvisande uppgifter som i vissa inkassobyråers kravbrev förekom om lagstiftningens innehåll och kan inte motivera att bestämmelserna ändras. Beträffande tillämpningen kan i övrigt nämnas, att gäldenärer relativt ofta frivilligt godtar utmätning av avlöning. Departementschefens uttalande att eventuell osund kredit kunde motivera en omprövning har inte aktualiserats. Beredningen har därför utan sakliga ändringar tagit upp de nya bestämmelserna i sitt förslag.

Även gällande regler om vad som av olika skäl bör undantas från vanlig utmätning tas upp i väsentligen oförändrat skick.

Bestämmelserna om införsel, löneutmätning och undantag från vanlig utmätning har införts som tre särskilda kapitel (4 resp. 8 och 6 kap.) i UB.

2.5 *Förfarandet vid utmätning*

2.5.1 År 1963 gjordes efter förslag av beredningen[1] åtskilliga ändringar i de delar av UL som rör utmätningsförfarandet. Ändringarna synes ha slagit väl ut. Beredningen går nu vidare i samma riktning och föreslår, efter den systematiska översyn som skett, en hel del nya bestämmelser för att göra förfarandet i sin helhet tidsenligt. Därvid uppmärksammas bl. a. frågan i vad mån gäldenären skall vara skyldig medverka i utmätningsärende. Beredningen föreslår, att gäldenären uttryckligen åläggs upplysningsplikt i sådant ärende. Gäldenär kan f. n. åläggas att avlägga utmätningsed inför konkursdomaren. Den särskilda lagen därom synes kunna avskaffas. I stället föreslår beredningen, att oriktiga uppgifter som gäldenär lämnar krfm blir i behövlig omfattning straffbelagda. Myndigheten skall kunna tillhålla gäldenär att förteckna sina tillgångar och under straffansvar bekräfta förteckningen.

Det har bl. a. förekommit en viss kritik beträffande utmätningsmans möjligheter att i gäldenärens frånvaro ta sig in i hans bostad. F. n. ingår i arbetsrutinen, att förrättningsmannen anmäler att han ämnar göra besök i bostaden och därefter vid behov tar sig in med hjälp av låssmed. I regel finns, åtminstone i de större städerna, ingen hemma om besök görs på arbetstid. Förfarandet sammanhänger med de krav som ställs på bevis om brist på tillgångar men är inte tilltalande. En inskränkning av besöken i gäldenärens bostad är därför önskvärd. De besök som nu genomförs ger i praktiken inte så mycket, men vetskapen om att besök riskeras brukar ofta leda till frivillig betalning. Möjligheten till hembesök kan svårligen avskaffas helt men torde till en viss grad kunna ersättas av gäldenärens hörande i annan ordning. Det torde vara lämpligt att här pröva sig fram. Beredningen har därför inte föreslagit några närmare bestämmelser i lag om hur det skall förfaras utan förutsätter att anvisningar ges i administrativ ordning. Det sagda gäller inte när utmätning är aktuell hos företag som driver näringsverksamhet. Den bör ske i samma ordning som hittills. Besök för genomförande av utmätning i företags lokaler torde emellertid vara mindre vanliga. Ett företag

[1] U I.

som blir utsatt för utmätning är ofta moget för konkurs, om inte ackord kan utverkas.

2.5.2 Den förrättningsman som verkställer utmätning skall självmant söka tillse att tredje mans rätt ej kränks. Här möter en hel del praktiska svårigheter. Beredningen föreslår en i väsentliga delar ny reglering.

Beträffande utmätning hos den som är gift gäller f. n. den ordningen att vad som påträffas i makarnas hem antas tillhöra gäldenären, om inte motsatsen visas (69 § UL). Denna ordning synes inte rimlig. Om det ej görs sannolikt att viss egendom tillhör endera maken, skall den enligt förslaget anses tillhöra dem med samäganderätt. Motsvarande skall gälla när andra än makar bor tillsammans. I detta sammanhang kan erinras om att FfL innehåller bestämmelser som ger möjlighet att efter utmätning av andel i fastighet utvidga ärendet till att avse hela fastigheten, t. ex. om makar äger en fastighet till hälften var. Med fast egendom likställs tomträtt. Beredningen föreslår nu en motsvarande reglering beträffande annan egendom. Även här är det främst med tanke på makar och andra samboende som bestämmelsen är motiverad.

Nämnda utvidgning av det inledda förfarandet har skett för att det skall bli möjligt att nå godtagbart resultat av utmätning i samäganderättsfallen. Beredningen vill erinra om att den som har andel i fastighet eller annan egendom som avses i lagen (1904: 48 s. 1) om samäganderätt har möjlighet att under vissa förutsättningar framtvinga försäljning av egendomen. Förslagets bestämmelser om utvidgning av förfarandet när andel i viss egendom blivit utmätt innebär, att man slår samman utmätningsförfarandet och ett efterföljande förfarande enligt samäganderättslagen till ett gemensamt förfarande. Vad som efter försäljning av det hela belöper på andel som inte tillhör gäldenären skall redovisas till den andelens ägare eller dennes rättsinnehavare. Förslaget innebär sålunda självfallet inte att andelens värde får tas i anspråk för fordran mot utmätningsgäldenären. Befogenheten att sälja det hela bör ändå handhas med försiktighet och de skäl som i det särskilda fallet kan anföras mot tillämpning därav måste beaktas.

När lös egendom utmätts oaktat tredje man påstår bättre rätt till egendomen, bör krfm, om skäl föreligger, ge tredje mannen föreläggande att väcka talan inom viss tid vid äventyr att tredje mannen går förlustig sin rätt mot utmätningssökanden. En bestämmelse i sådan riktning har av gammalt funnits i 69 § UL beträffande viss lös egendom, och i fråga om fast egendom m. m. har likartad föreskrift på beredningens förslag införts i FfL. Beredningen föreslår att föreläggande skall kunna meddelas tredje man beträffande såväl lös som fast egendom utan undantag.

Förslaget anger en rad fall då gäldenären på grund av besittning eller registrering får presumeras vara ägare till lös eller fast egendom. I andra fall är det inte möjligt att på något yttre faktum grunda en presumtion att viss egendom tillhör gäldenären. Beredningen föreslår, att egendomen i så fall kan utmätas med förbehåll för tredje mans rätt. Krfm kan då enligt förslaget ge utmätningssökanden (i stället för tredje man) föreläggande att väcka talan vid äventyr att utmätningen annars hävs.

I förslaget upptas möjlighet till återvinning i samband med utmätningsförsök. Beredningen vill erinra om att bestämmelser om återvinning i anledning av ackord tidigare införts i ackordslagen (1970: 847). Det är främst i fråga om gåvor eller direkt otillbörliga dispositioner som återvinning i samband med utmätningsförsök kan få praktisk betydelse. Innebörden av förslaget är att den egendom som återvinns skall kunna tas i mät för den aktuella fordringen. Om överskott uppkommer efter återvinning, skall det tillställas återvinningssvaranden eller dennes rättsinnehavare.

2.5.3 UL innehåller inte några allmänna bestämmelser som anger vilka inskränkningar utmätning av viss egendom medför i gäldenärens rätt att förfoga över egendomen. Däremot finns speciella bestämmelser i fråga om verkan av beslut om införsel och löneutmätning, liksom beträffande utmätning av fast egendom. Beredningens förslag till UB upptar bestämmelser som avser att överlag reglera de inskränkningar som beslut om införsel eller utmätning medför i gäldenärens förfoganderätt. Därvid har också uppmärksammats, att krfm kan behöva handla i gäldenärens ställe och tillvarata dennes rätt, t. ex. efter utmätning av fordran eller genom begäran att boutredningsman förordnas i dödsbo eller genom att försäkra egendomen osv. Förslaget innehåller bestämmelser även härom.

När beslut om utmätning meddelats, behöver utmätningen ofta säkerställas, såsom genom att egendomen tas om hand eller vissa förbud utfärdas osv. Beredningen föreslår att delvis nya bestämmelser meddelas härom. I detta sammanhang bör nämnas, att beslut om utmätning av lös egendom i allmänhet enligt förslaget skall omedelbart ge förmånsrätt enligt FRL även om utmätningen ej hunnit säkerställas. Beträffande åtskilliga slag av lös egendom följer emellertid av förslaget förbud att utmäta egendomen utan att den är tillgänglig för säkerställande. Här i riket registrerade skepp och luftfartyg skall dock kunna utmätas även om de inte är omedelbart tillgängliga. Utmätningsbeslutet blir publicerat genom meddelande till inskrivningsmyndigheten och förmånsrätten har i förslaget knutits till denna anmälan. I fråga om skepp eller luftfartyg kan inträffa att det efter utmätning här i riket blir utmätt även utomlands. I så fall skall den förra utmätningen, liksom enligt ULförslaget, medföra panträtt. Även i fråga om utmätning av fast egendom har förmånsrätten knutits till anmälan hos inskrivningsmyndigheten.

Bestämmelser om utmätning upptas i 5 kap. och regler om säkerställande av utmätning i 7 kap. i förslaget.

2.5.4 Det exekutiva förfarandet kan lätt medföra att utmätt egendom säljs till underpris. Beredningen föreslog i betänkandet Utsökningsrätt IV att förrättningsmannen skulle kunna avvisa bud som var för lågt. Bestämmelser härom har, med viss begränsning, genomförts år 1967. Befogenheten utsträcks genom SfL.

Beredningen föreslår nu att befogenheten vidgas så att den blir generell. I väsentligen samma syfte föreslås särskilda bestämmelser om förfarandet efter utmätning av egendom som innehas under äganderättsförbehåll. I det föregående har nämnts att utmätning av andel i viss

egendom skall kunna föranleda försäljning av egendomen i dess helhet. Beträffande lös egendom i allmänhet och fast egendom har år 1967 resp. 1971, efter förslag i Utsökningsrätt IV och VIII, införts bestämmelser som gör det möjligt att sälja utmätt egendom under hand i stället för på auktion, om den förra försäljningsformen bedöms vara förmånligare. I fråga om registrerat skepp, luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg har av hänsyn till internationella konventioner inte ansetts möjligt eller lämpligt att tillåta exekutiv försäljning under hand. Beredningens förslag till UB intar samma ståndpunkt.

Utmätning av pantbrev skall enligt 1971 års lagstiftning rörande exekutiv försäljning av fast egendom liksom enligt ULförslaget inte leda till försäljning av pantbrevet utan antingen till att den egendom i vilken pantbrevet gäller säljs eller också till att pantbrevet pantförskrivs till utmätningssökanden. Beredningen föreslår nu att samma reglering skall gälla efter utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg.

Såvitt möjligt bör undvikas att utmätta fordringar eller rättigheter som är tvistiga säljs exekutivt. I denna del föreslås, att utmätningssökanden skall kunna föreläggas att väcka talan för att man skall få klarhet i saken.

Beträffande tillgodogörandet av utmätt fordran är det angeläget, att denna inte säljs utan såvitt möjligt indrivs i ärendet. UL innehåller f. n. i 88 b § en kasuistisk bestämmelse (lex Marsjö) i den riktningen. Beredningens förslag går längre och ger inte bara möjlighet att förelägga utmätningssökanden att väcka talan om sekundogäldenärens betalningsskyldighet — eventuellt genom ansökan om betalningsföreläggande — utan ålägger även krfm skyldighet att utsöka den utmätta fordringen, om exekutionstitel finns.

2.5.5 Beredningen föreslår vissa allmänna bestämmelser om utmätt egendoms försäljning. Dessa och vissa andra föreskrifter har tagits in som 9 kap. i förslaget. I 10 kap. regleras såväl försäljning av lös egendom i allmänhet som indrivning av utmätt fordran och åtgärder efter utmätning av pantbrev eller annan inteckningshandling.

Försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg samt fast egendom regleras i 11—13 kap. Registrerat skeppsbygge jämställs med registrerat skepp och tomträtt jämställs med fast egendom (se 2 kap. 8 § och 10 § andra st.). 11 kap. svarar mot det förslag om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m. (SfL) som upptagits i remiss till lagrådet den 26 april 1972, 12 kap. ersätter 1971 års lag om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m. (LfL) och 13 kap. ersätter utan några väsentliga ändringar 1971 års lag om exekutiv försäljning av fast egendom (FfL). Bestämmelserna bygger i samtliga tre kapitel på den s. k. täckningsprincipen, vilket innebär att ett s. k. skyddsbelopp skall uppnås för att egendomen skall kunna säljas. Härav följer som regel att egendomen inte kan säljas utan att fordringar som har bättre rätt än utmätningssökandens blir täckta. I såväl SfL som FfL sägs, att egendomen, även om skyddsbeloppet uppnås, inte får säljas om det bud som uppnås bedöms vara för lågt. Motsvarande regel föreslås nu gälla även beträffande luftfartyg och intecknade reservdelar till sådant fartyg. Förfarandet kompliceras i övrigt be-

träffande fast egendom av att man bör i största möjliga utsträckning skydda servitut, arrende- och hyresrätter m. m. Beträffande fast egendom stod tidigare tvångsförvaltning till buds. Institutet var inte praktiskt användbart och har på förslag av beredningen avskaffats genom 1971 års lagstiftning.

Vad som efter utmätning inflyter genom försäljning eller på annat sätt är ofta föremål för anspråk från flera intressenter. Utsökningsrätten måste i detta hänseende avspegla de civilrättsliga reglerna på olika områden. Enligt beredningens förslag skall den som har retentionsrätt till lös egendom i allmänhet vara i princip jämställd med handpanthavare i fråga om rättighetens skydd när egendomen utmäts för annans fordran. Förslaget ansluter i denna del till Utsökningsrätt XI och ULförslaget. I övrigt föreslås en del nyheter i fråga om förfarandet vid fördelning av tillgängliga medel m. m.

Beträffande betalningsanspråk som rör registrerat skepp eller luftfartyg m. m. och fast egendom bygger förslaget överlag på vad som redan genomförts med anledning av beredningens betänkanden Utsökningsrätt VIII och IX eller i fråga om skepp på de bestämmelser som på grundval av Utsökningsrätt XI upptagits i ULförslaget.

Regler om fördelning av köpeskilling m. m. har tagits in som 14 kap. i balken.

2.5.6 En principiellt viktig fråga är vilken verkan som försäljning av utmätt egendom skall ha på tredje mans rätt i fall då försäljningen sker utan något särskilt förbehåll. Det är självfallet ett önskemål att den som förvärvar egendomen inte skall riskera att den därefter frångår honom. Beredningen har inte ansett det möjligt att för alla fall föreskriva, att köparen skall vara skyddad genom sitt förvärv. Tredje man som underlåtit att efterkomma föreläggande om att väcka talan går emellertid enligt förslaget förlustig den rätt som han eventuellt har. I övrigt är principen i förslaget att exekutiv försäljning inte ger köparen bättre rätt än frivillig försäljning, om inte annat föreskrivs. Enligt allmänna regler är emellertid lös egendom i vidsträckt omfattning föremål för godtrosförvärv, och detta skall alltså enligt förslaget gälla även om egendomen säljs exekutivt. Troligen överensstämmer detta med gällande rätt. I fråga om utmätt fast egendom och registrerat skepp samt andel i och villkorlig äganderätt till sådan egendom innehåller 201 § 4 mom. i ULförslaget, att sedan den utmätta egendomen sålts, får utmätningen inte överklagas annat än i samband med klagan över försäljningen. Beredningen föreslår nu bl. a. med anledning av ÖEs avskaffande en ändring i den angivna regeln. Vidare innehåller 213 a § 1 mom. i samma förslag, att när försäljning av dylik egendom vunnit laga kraft och köpeskillingen erlagts, har den som på annat sätt förvärvat egendomen från gäldenären eller någon hans företrädare förlorat sin rätt mot köparen. Härmed regleras tvesalafallet. I 213 a § 2 mom. ULförslaget anges vidare, att även den som åberopar att gäldenärens eller någon företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl ej gällde mot rätta ägaren har förlorat sin rätt mot köparen, om vid försäljningen gäldenärens åtkomst var inskriven eller, i fråga om fast egendom, lagfart var beviljad för honom. I anslutning till denna be-

stämmelse innehåller 213 a § 3 mom. ULförslaget, att tredje man vars rätt gått förlorad enligt 2 mom. (alltså ej 1 mom.) i paragrafen är berättigad till ersättning av staten enligt de bestämmelser som gäller när sådan ersättning skall utgå med anledning av att ägarens rätt gått förlorad genom frivillig försäljning. Härmed åsyftas bestämmelser i JB och SjöLförslaget. Beredningens nu förevarande förslag upptar i 15 kap. samma bestämmelser som 213 a § ULförslaget. Det är antagligt att de framdeles bör utvidgas att gälla även beträffande luftfartyg, om inskrivningsväsendet för luftfartyg och reservdelar därtill utformas efter mönster av det system som införts beträffande fast egendom och i SjöLförslaget förordats i fråga om skepp.

Förslaget ger också bestämmelser om ersättningsskyldighet för gäldenären när tredje man tillhörig egendom sålts. I denna del innebär förslaget möjligen en begränsning av vad som f. n. kan förmodas gälla. Vidare blir ondtroende borgenär, som vunnit betalning, ersättningsskyldig enligt förslaget. Detta är antagligen en nyhet i förhållande till nu gällande rätt.

2.6 *Annan verkställighet*

Förslaget omfattar inte bara verkställighet av betalningsförpliktelse utan även verkställighet av annan förpliktelse som ej skall genomföras i särskild ordning. Under förslaget hör uttagande av lös egendom som någon ålagts att utge, genomförande av olika slags förvärv t. ex. av fast egendom och andra former för genomförande av rättsskydd. Det kan bl. a. vara fråga om att hindra motpart att driva viss verksamhet eller vidta vissa åtgärder, dvs. genomdrivande av förpliktelse för motparten att underlåta något. UL saknar praktiskt taget regler om hur verkställigheten i dessa fall skall gå till. Behov av närmare bestämmelser gör sig inte så ofta gällande, men regler kan inte undvaras och beredningen föreslår också i 16 kap. en del föreskrifter om förfarandet. Enligt dessa skall svaranden få tillfälle att yttra sig och han kan vid behov åläggas att inställa sig till förhör. Krfm skall få vidta provisoriska åtgärder när det behövs. För genomförande av verkställigheten skall krfm antingen ge svaranden lämpligt föreläggande eller själv vidta behövlig åtgärd. Möjlighet skall också finnas att överlämna åt sökanden att efter krfms anvisning själv vidta behövlig åtgärd. Krfm får anlita de hjälpmedel som behövs. Han får vidare teckna försäkring. Hithörande åtgärder kan vara både svåra att genomföra och kostnadskrävande. Samråd skall äga rum med parterna bl. a. för att sökanden inte skall belastas med större kostnader än han är beredd att förskottera eller i sämsta fall slutligt betala.

Beträffande avhysning ges i förslaget regler som väsentligen bygger på de bestämmelser som genomförts på grundval av beredningens betänkande Utsökningsrätt I. Möjligheterna till anstånd har dock vidgats något. Beredningen föreslår även bestämmelser i den principiellt viktiga frågan om dom och andra avgöranden på avhysning kan verkställas även mot tredje man som hindrar verkställigheten. Det har dock inte synts möjligt att mera i detalj reglera detta spörsmål i lag.

De bestämmelser om exekutionstitlar som beredningens förslag innehåller (3 kap.) gäller i tillämpliga delar även sådan verkställighet som nu är i fråga.

2.7 *Handräckning*

2.7.1 Som framgår av redogörelsen för gällande rätt under 1.2 innehåller UL även regler om handräckning. För sådan åtgärd krävs ej exekutionstitel. Hit hör kvarstad, skingringsförbud, reseförbud och vissa andra provisoriska skyddsingripanden samt återställande av besittning och avhysning.

Som förut nämnts förordar beredningen att krfm skall kunna både besluta och genomföra handräckning. Bestämmelser härom har intagits som 17 kap. i UB. Därvid förutsätts i fråga om vissa åtgärder att sökanden inom en kortare frist väcker talan i själva saken vid domstol eller i annan ordning som gäller för tvisten. I andra fall står det motparten/svaranden öppet att, om han anser sig kränkt, väcka talan i saken för att vinna rättelse. Beredningen utgår från att frågor om handräckning skall handläggas av befattningshavare som är väl kvalificerade för ärenden av denna beskaffenhet.

Enligt UL måste sökanden med företeende av ÖEs beslut om handräckning begära verkställighet hos krfm. Enligt förslaget genomför krfm sitt beslut om handräckning utan att sökanden behöver göra särskild framställning därom.

Förslaget berövar ej domstol den befogenhet som den nu har att i rättegång bevilja handräckning. Bestämmelser därom skall kvarstå i 15 och 26 kap. RB. Beslut varigenom domstol beviljat handräckning genomförs av krfm. Även genomförandet av domstols handräckningsbeslut skall hänföras under de bestämmelser som i förslaget ges om handräckning.

2.7.2 I fråga om de särskilda handräckningsformerna anser beredningen att reseförbud inte längre bör användas för att säkerställa ekonomiska anspråk. Beredningen vill här erinra om att det tidigare fanns lag (1917: 381) om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket. Lagen uppmärksammades i samband med utarbetande av förslag till ny införsellag m. m. (U III). Ehuru nämnda lag efter hand hade fått minskad användning ansåg beredningen — efter hörande av sakkunniga på området — att lagen hade praktiskt värde för underhållsberättigade som med lagens hjälp lättare kunde få uppgörelse med underhållspliktig som ämnade ta anställning utomlands. Beredningen föreslog för sin del vissa kompletteringar av lagen, men statsmakterna beslöt år 1969 att den skulle upphävas.

Sådant reseförbud som kan meddelas enligt UL torde vara mindre motiverat än det avflyttningsförbud för underhållsskyldiga som avsågs i 1917 års lag. Dessutom är det svårt att övervaka att meddelat reseförbud blir iakttaget. Det praktiska värdet av institutet är ringa och det inslag av personalexekution som reseförbud innebär är principiellt inte tilltalande. Ehuru reseförbud är ett allmänt förekommande institut i

främmande länder, föreslår beredningen därför att det avskaffas hos oss. Denna åtgärd bör omfatta inte bara reseförbud som nu kan meddelas av exekutiv myndighet utan även reseförbud som enligt RB kan beslutas av domstol för säkerställande av förmögenhetsrättsliga anspråk. Däremot föreslås ej någon inskränkning i möjligheten för domstol att meddela reseförbud i brottmål för säkerställande av den misstänktes lagföring. Beredningen föreslår inte heller någon ändring i KLs regler om reseförbud m. m. för konkursgäldenär.

Beträffande handräckningsåtgärder som riktar sig mot egendom finns hos oss dels kvarstad dels skingringsförbud. Kvarstad kan endast gälla lös egendom. Skingringsförbud kan avse såväl lös som fast egendom. Beredningen anser att de båda instituten bör slås samman till ett för samtliga fall gemensamt institut, benämnt kvarstad. De åtgärder som kvarstadens genomförande förutsätter skall emellertid i viss utsträckning kunna anpassas efter det praktiska behovet. Beredningen vill här nämna, att den föreslår bestämmelser som närmare preciserar rättsverkningarna av kvarstad och förordar att kvarstad på inteckningsbar egendom skall anmälas till och antecknas hos inskrivningsmyndigheten. Som förutskickats tidigare i beredningens betänkande Utsökningsrätt IX har beredningen i förevarande sammanhang närmare övervägt, huruvida kvarstad för fordran borde medföra förmånsrätt, och stannat för att under vissa förutsättningar ge den som vunnit kvarstad sådan rätt, om den kvarstadsbelagda egendomen blir föremål för utmätning för annan fordran. Det bör nämnas, att kvarstad enligt förslaget skall kunna meddelas inte bara för att säkerställa fordran utan även för att säkerställa bättre rätt till viss egendom.

Instituten reseförbud och skingringsförbud skulle enligt det sagda försvinna men vid sidan av kvarstad i dess nya bemärkelse bör alltjämt finnas andra former för ingripande i förebyggande syfte, t. ex. vid kränkning av patent m. m.

Handräckning meddelas f. n. relativt ofta med anledning av besittningsintrång e. l. (t. ex. avstängning av väg). Dessutom meddelas handräckning ofta för avhysning av hyresgäst som förverkat sin hyresrätt. Beredningens förslag ger motsvarande möjligheter och lämnar därvid en mera utförlig beskrivning av de fall då ingripande kan äga rum. Principen är, att exekutiv myndighet skall kunna ingripa när saken är uppenbar och föregående prövning av domstol därför inte behövlig. Självfallet bör i tillämpningen tas hänsyn till angelägenhetsgraden av att ingripande sker utan dröjsmål. Med hänsyn till att handräckning som nu avses inte får meddelas annat än om saken är uppenbar krävs inte att sökanden ställer säkerhet. I andra fall av handräckning skall sökanden som regel ställa säkerhet för skada som kan tillfogas svaranden.

2.7.3 Bestämmelserna i 15 och 26 kap. RB bör ändras på sätt som motsvarar de nya reglerna om handräckning i UB. Rättens möjlighet att meddela reseförbud i tvistemål bör alltså upphävas och instituten kvarstad och skingringsförbud även i RB sammanföras till ett enda institut benämnt kvarstad. I fråga om 25 kap. RB, som handlar om reseförbud i brottmål, bör vad som där sägs om reseförbud till skydd för skadestånd och liknande ekonomiska anspråk få utgå.

2.8 *Kostnader vid verkställighet eller handräckning*

Beträffande kostnaderna för myndighets åtgärder i exekutiva ärenden gäller f. n. att införsel är kostnadsfri. I övrigt är reglerna om kostnader olika för förfarandet hos krfm och förfarandet hos ÖE. Krfm kan inte i vanlig mening utdöma kostnadsersättning men skall ta ut avgifter för förfarandet hos myndigheten. ÖE har befogenhet att utdöma ersättning för parts kostnader hos ÖE enligt vad som finnes skäligt. Detta gäller i alla exekutiva ärenden, vilka ÖE prövar som första eller andra instans. Hit hör alltså även annan verkställighet än sådan som rör betalningsförpliktelse samt handräckning.

Beträffande införsel synes man böra behålla nuvarande ordning att den skall äga rum utan kostnad för parterna. Man synes inte heller böra komplicera förfarandet i införselärenden genom att ge krfm möjlighet att tillerkänna sökande eller svarande ersättning för egna kostnader. I ärende om utmätning bör alltjämt tas ut avgifter som ersättning för myndighetens handlande. Avgifterna bör såvitt möjligt indrivas hos svarandena men, om detta ej lyckas, som regel drabba sökandena.

Vid annan verkställighet än införsel och utmätning samt vid handräckning bör likaledes avgifter utgå men inte överlag få tas ut hos svaranden. Man måste sålunda här skilja mellan olika ärenden.

Beredningen föreslår även, att sökanden vid utmätning eller annan verkställighet skall kunna få ersättning för egna kostnader som ej hänför sig till stadgade avgifter, såsom ersättning för upprättande av ansökan om utmätning och bevakning av sökandens rätt i ärendet. Som förutsättning härför skall i allmänhet gälla, att svaranden i viss ordning anmanats att betala eller fullgöra annan förpliktelse.

Liksom ÖE nu kan utdöma kostnadsersättning när fråga är om handräckning för återställande av besittning e. l. skall även krfm vid handräckning kunna utdöma dylik ersättning. Även i övrigt föreslår beredningen vissa nya ersättningsregler.

I fall då förslaget ej ger rätt till kostnadsersättning kan krfm ej ålägga eller ta ut sådan. I hovrätt och högsta domstolen skall däremot allmänna regler om rättegångskostnader tillämpas i fråga om processen där.

Beredningens förslag uppmärksammar också behovet av befrielse från avgifter i exekutiva ärenden.

Bestämmelserna om kostnader vid verkställighet eller handräckning har upptagits som 18 kap. i förslaget.

2.9 *Allmänna regler för förfarandet*

2.9.1 I UL finns inte några mera principiella regler för förfarandet hos krfm eller ÖE. Liksom förhållandet varit i administrativa mål intill senaste tid har i stort sett överlämnats åt vederbörande att handla efter eget omdöme. Förrättningsmännen torde i tillämpningen ha ansett sig hindrade att ordna förhandling eller sammanträden annat än med stöd av uttrycklig föreskrift, frånsett att ÖE i viss utsträckning torde ha kallat parterna till överläggning när förhandling varit uppenbart be-

hövlig. UL innehåller bestämmelser om underrättelser till sakägare i en del fall utan att formligt sammanträde skall äga rum och om kungörande av en del förrättningar.

På förvaltningsrättens område har genom förvaltningslagen (1971: 290) och förvaltningsprocesslagen (1971: 291) förfarandet hos förvaltningsmyndigheterna och förvaltningsdomstolarna reglerats i betydelsefulla hänseenden. Varken FL eller FPL är tillämplig på exekutiva ärenden. Beredningen har emellertid beaktat den nya lagstiftningen vid utformningen av reglerna om förfarandet hos krfm.

Innan exekutionstitel i "enskilda mål" föreligger kan en långvarig och kostsam procedur ha föregått. Det är uppenbart angeläget, att exekutionsförfarandet inte blir så komplicerat att även det drar ut på tiden eller belastar sökanden med avsevärda kostnader. Det kan därför t. ex. inte krävas kontradiktorisk förhandling i alla ärenden med anledning av att emellanåt kan göras invändningar mot sökt verkställighet som man inte bör bortse från. Däremot är det angeläget att svaranden får tillfälle att yttra sig och att sökanden får svara på invändningar som svaranden gör. Möjlighet till förhandling bör stå till buds men inte anlitas i onödan. I ärenden om handräckning — som ej förutsätter exekutionstitel — kan vara påkallat att hålla förhandling i relativt sett fler fall än i verkställighetsärenden. Beredningen har ändå inte ansett lämpligt att föreskriva obligatorisk förhandling i ärenden om handräckning. Sådan skyddsåtgärd måste ofta genomföras snabbt för att den skall bli till nytta. Provisorisk handräckning kan visserligen äga rum och slutligt beslut då hinna föregås av förhandling, men även slutligt beslut bör kunna meddelas efter handläggning i enklare former, helst som det står svaranden fritt att efteråt framställa sina invändningar i rättegång som sökanden till säkerhetsåtgärd har att anhängiggöra eller som svaranden själv anhängiggör. Som regel skall sökanden ställa säkerhet och denna förpliktelse verkar naturligtvis starkt återhållande mot opåkallade framstötar.

Ofta är svaranden i ärenden om verkställighet eller handräckning ovillig att medverka. Han försummar också ej sällan att tillvarata sin rätt. F. n. åligger det krfm och ÖE att i stor utsträckning på tjänstens vägnar iaktta regler som gäller till skydd för svaranden. Beredningen anser att officialprincipen i denna begränsade mening bör gälla även framdeles. Detta är f. ö. en förutsättning för att man skall kunna i någon större utsträckning genomföra verkställighet eller handräckning utan sammanträde med parterna. Beredningen föreslår, att krfm skall — frånsett införselärenden — vid behov kunna utsätta förhör med parterna och ha vissa tvångsmedel för att framtvinga inställelse. Även vid förhör bör emellertid förrättningsmannen iaktta nämnda skyddsregler, om inte part avstår från skyddet. I viss utsträckning får det ankomma på part att själv göra de invändningar som kan vara motiverade. Av vikt är att part delges det beslut som meddelas så att han får tillfälle att överklaga beslutet, om han anser sig ha anledning därtill. Önskvärt är också, att besluten motiveras när det är behövligt för att klargöra vad krfm grundar sin bedömning på. Förhör skall i viss utsträckning kunna hållas även med annan än part.

Liksom f. n. bör krfm ex officio söka tillvarata även tredje mans rätt.

Förfarandet i verkställighets- och handräckningsärenden är inte offentligt i samma mening som rättegång i tvistemål. Allmänheten har inte tillträde till förrättning eller sammanträden. Beredningen anser inte heller lämpligt att införa offentlighetsprincipen i hithörande ärenden. Allmänheten skall sålunda ej beredas tillträde. Om förrättning äger rum utomhus, kan det emellertid ofta inte hindras att den bevittnas av andra som kommer tillstädes. Det möter inte heller hinder att förrättningsmannen håller sammanträde inomhus inför öppna dörrar, om parterna ej har någon befogad invändning däremot. I fråga om vissa förrättningar, såsom auktion på lös eller fast egendom, är direkt förutsatt att allmänheten skall ha tillträde för att kunna deltaga i budgivningen. Härmed åsyftas emellertid inte att tillgodose något berättigat krav från allmänhetens sida utan endast att uppnå bästa möjliga resultat av auktionen till båtnad för sökanden, svaranden och andra som har rättsliga intressen knutna till den egendom som skall säljas.

Akterna hos krfm är offentliga handlingar och tillgängliga för allmänheten i den mån inte annat stadgas i lag.

Det har länge varit ett önskemål att i lag införs bestämmelser om utmätningsmans rätt att bruka våld vid förrättningar som det ålagts honom att genomföra. Beredningens förslag innehåller sådana bestämmelser. De har på grund av sakens beskaffenhet måst bli allmänt hållna. I administrativ ordning kan därjämte lämnas vissa anvisningar hur krfm i olika situationer bör handla.

2.9.2 Beredningen har vid behandlingen av organisationsfrågan förutsatt, att krfm skulle ha vidsträckt befogenhet att självmant rätta eller ändra sina beslut när det är behövligt. Krfm bör även självmant pröva fråga om verkställighets eller handräcknings avbrytande eller hävande. Detta är uttryck för den begränsade officialprincip som nyss nämnts. Självfallet får detta ej leda till godtyckliga beslut fram och tillbaka utan syftar i stället till att upprätthålla en god och såvitt möjligt enhetlig praxis. För krfm bör gälla sådana interna föreskrifter att befogenhet att rätta eller ändra beslut förbehålls kvalificerade befattningshavare. Det kan bl. a. när besvär anförts bli aktuellt att med anledning av inhämtat yttrande från motpart eller från förrättningsmannen ändra dennes beslut. I fråga om införsel är särskilt vanligt att besluten jämkas, även om det inte tillkommit några nya omständigheter.

2.9.3 Liksom enligt UL skall krfm kunna förelägga tredje man eller part att, när tvist råder, väcka talan vid domstol. Möjligheten härtill har vidgats i förslaget men får givetvis inte missbrukas. Den syftar främst till att skapa klarhet så att t. ex. utmätt egendom kan säljas utan att tvist om gäldenärens rätt verkar nedpressande på priset eller en köpare riskerar att förlora egendomen. Att sälja en tvistig rätt bör såvitt möjligt undvikas.

I Utsökningsrätt XI föreslog beredningen att ÖE skulle ha viss befogenhet att i samband med fördelning av köpeskillingen för såld egendom själv pröva uppkomna tvister som det annars skolat tillkomma domstol att slita. Förslaget, som ansågs vara av praktisk betydelse främst

efter försäljning av fartyg, har tagits upp i ULförslaget. Beredningen föreslår nu att — om ÖE avskaffas — nämnda befogenhet skall tillkomma krfm. Självfallet måste kompetent jurist finnas för uppgiften. I mån av behov kan särskild sjörättsjurist eller annan specialist tillkallas, när det kan bli aktuellt att tillämpa bestämmelsen.

2.9.4 I det föregående har beredningen under 2.1.4 och 5 behandlat frågan om fullföljd av talan mot krfms beslut och föreslagit att — med avskaffande av ÖE — sådan talan skall få föras hos hovrätt. Mot vissa beslut bör särskild talan ej få föras. Besvär över krfms beslut skall inges till krfm som vid behov skall bereda klagandens motpart tillfälle att inkomma med förklaring. Vid behov bör även yttrande från förrättningsmannen inhämtas. Som förut nämnts bör krfm ha vidsträckt befogenhet att själv rätta eller ändra beslut, när anledning förekommer därtill. Genom den interna verksamheten för upprätthållande av en god och såvitt möjligt enhetlig praxis bör kunna hindras att tillströmningen av mål till hovrätten blir besvärande stor.

Beträffande förfarandet i hovrätten bör i stort sett gälla samma bestämmelser som för besvärsmål enligt RB. En del särskilda föreskrifter behövs emellertid. Det förtjänar särskilt nämnas, att när krfm skall pröva verkliga rättstvister i samband med köpeskillingsfördelning och talan fullföljs till hovrätt, har hovrätten särskild anledning att genom förhandling bereda parterna tillfälle att utföra sin talan på samma sätt som i tvistemål.

Mot hovrätts beslut skall talan kunna föras hos högsta domstolen. RBs bestämmelser om sådan talan och om förfarandet i HD skall i princip tillämpas även beträffande fullföljda exekutiva ärenden. Förslaget innehåller emellertid vissa avvikande regler. — Även frågan om användande av särskilda rättsmedel har uppmärksammats i förslaget.

2.9.5 Beredningens förslag förutsätter som nämnts, att det nuvarande institutet utmätningsed avskaffas. Det används inte så sällan, främst efter misslyckade utmätningsförsök i allmänna mål, men är enligt beredningens mening alltför omständligt. Att anlita underrätt för att gäldenär skall bekräfta eller komplettera sina uppgifter om vilka tillgångar han har synes inte behövligt. Enligt förslaget skall i stället gäldenären kunna höras av krfm och vid straffansvar åläggas att avge skriftlig försäkran om sina tillgångar. Straff för oriktig skriftlig försäkran finns i 15 kap. 10 § BrB. Liksom gällande lagstiftning om införsel och utmätning i lön innehåller förslaget även vissa straffbestämmelser för arbetsgivare m. fl. som ej ställer sig meddelat beslut till efterrättelse.

3 De särskilda kapitlen i utsökningsbalken

Beredningen har i nästföregående avdelning 2 redogjort för huvudgrunderna i dess förslag till utsökningsbalk. Därvid har också antytts hur förslaget i huvudsak disponerats.

De särskilda kapitlen är inte sammanförda till några angivna huvudavdelningar men är grupperade på motsvarande sätt. 1 och 2 kap. rör exekutionsväsendet i allmänhet och upptar vissa för balken gemensamma föreskrifter. Med 3 kap. inleds den stora avdelning som rör verkställighet (i motsats till handräckning). Bestämmelserna i 3 kap. om exekutionstitlar är — i tillämpliga delar — gemensamma för såväl verkställighet av betalningsskyldighet som annan verkställighet.

För verkställighet av betalningsskyldighet föreslås att det liksom f. n. skall finnas två exekutionsrättsliga förfaranden, nämligen införsel och utmätning. Införsel regleras i 4 kap., medan utmätning inkl. försäljning och köpeskillingsfördelning m. m. samt verkan av skedd försäljning behandlas i 5—15 kap. Angående anledningen till att reglerna om införsel placerats före reglerna om utmätning kan beredningen hänvisa till vad som sägs under 3.4. Inom nämnda 5—15 kap. har bestämmelser om den inledande åtgärden (utmätningen) och om skyddet för tredje man upptagits i 5 kap., varefter bestämmelser om undantag från utmätning och om säkerställande av utmätning m. m. ges i 6 och 7 kap. I nästföljande 8 kap. regleras utmätning av avlöning o. l. Därpå följer bestämmelser om försäljning av utmätt egendom i 9—13 kap. Av dessa innehåller 9 kap. vissa gemensamma föreskrifter, medan 10 kap. handlar om försäljning av utmätt lös egendom i allmänhet. 10 kap. innehåller även bestämmelser om indrivning av utmätt fordran m. m. I 11—13 kap. regleras försäljning av specialobjekten registrerat skepp (11 kap.), registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg (12 kap.) samt fast egendom (13 kap.).

I anslutning till 9—13 kap. ges i 14 kap. bestämmelser om redovisning och fördelning av medel som influtit i anledning av utmätning samt i 15 kap. om rättsverkningarna av exekutiv försäljning.

Verkställighet som avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet regleras i 16 kap. Om handräckning i form av kvarstad, återställande av besittning m. m. finns bestämmelser i 17 kap.

Därpå följande 18 och 19 kap. har mera renodlat processuell karaktär. 18 kap. handlar om kostnader vid verkställighet och handräckning, medan 19 kap. meddelar gemensamma bestämmelser om förfarandet hos krfm och om fullföljd till högre instans (hovrätt och högsta domstolen).

I det följande motiveras under 3.1—19 de olika bestämmelser som föreslås i 1—19 kap. UB. Behovet av övergångsbestämmelser behandlas under 4 i betänkandet.

3.1 Exekutionsväsendet (1 kap. UB)

Bestämmelserna i detta kap., som i gällande rätt närmast motsvaras av 1 kap. UL, behandlar förslagets tillämpningsområde och de exekutiva myndigheterna.

Ehuru förslaget i sin helhet benämnts Utsökningsbalk har förevarande kap. rubriken Exekutionsväsendet (jfr rubriken till 3 kap.). Detta kan sägas vara inkonsekvent, men en sådan underrubrik som "Utsökningsväsendet" för 1 kap. (resp. "Utsökningstitlar" för 3 kap.) ger bl. a. ett felaktigt intryck av att vara begränsad till uttagande av fordringar.

1 §

Paragrafen, som anger UBs tillämpningsområde, saknar direkt motsvarighet i gällande lag.

Av olika bestämmelser i 3 kap. UL jämfört med 14 och 22 §§ Up och av 8 kap. UL framgår, att UL är direkt tillämplig i huvudsak endast på det civilrättsliga området. ULs regler om verkställighet avser sålunda närmast domstols avgöranden i tvistemål inkl. summarisk betalningsprocess (37—43 och 47—52 §§), stadfäst förlikning (45 §), skiljedom (46 §) samt vissa beslut av överexekutor (51—53 §§). Härtill kommer verkställighet direkt på grund av vissa förbindelser om underhåll och auktionsprotokoll (54 a och 55 §§). Enligt föreskrift i 22 § 1 mom. Up är emellertid ULs regler om verkställighet med vissa förbehåll också tillämpliga på verkställighet av dom i brottmål, varigenom dömts till böter eller vite eller till sådan med brott förenad "påföljd" som innefattar betalningsskyldighet eller till "påföljd" som eljest är sådan att domen kan verkställas genom utsökning. I 2 mom. i samma paragraf föreskrivs vidare, att ULs bestämmelser om verkställighet i tvistemål skall i allo tillämpas på dom i brottmål, varigenom har dömts till skadestånd eller talan om enskilt anspråk eljest har bifallits. På grund av föreskrifter i andra författningar har ULs verkställighetsbestämmelser, särskilt de som gäller utmätning, gjorts tillämpliga även i andra fall. I följd av föreskrifter i uppbördsförordningen (1953:272, omtryckt 1972: 75) och uppbördskungörelsen (1967: 626) skall sålunda t. ex. ULs bestämmelser rörande utmätning med vissa modifikationer tillämpas även vid utmätning för skatter och allmänna avgifter. ULs regler om hand-

räckning är också på grund av föreskrifter i olika författningar tillämpliga i åtskilliga fall som inte omedelbart omfattas av UL.

Av förevarande paragraf i beredningens förslag framgår att UB innehåller regler om såväl verkställighet som handräckning. Verkställighet förutsätter som regel exekutionstitel i form av dom eller beslut av domstol eller annan myndighet eller av skiljenämnd, medan handräckning beviljas utan att någon exekutionstitel behöver föreligga.

I motsats till UL utgår förslaget från att UB i princip skall vara direkt tillämplig inte bara på verkställighet i tvistemål o. l. utan i alla fall då verkställigheten rör sådana förpliktelser som avses i 1 §, om inte annat är särskilt föreskrivet (jfr nedan). Detta gäller vare sig förpliktelsen fastställts av domstol, av administrativ myndighet eller i annan ordning, i den mån det är avsett att beslutet överhuvud skall vara exigibelt. Även indrivning av skatter och allmänna avgifter faller direkt under förslagets bestämmelser.

I överensstämmelse härmed sägs i förslaget, att balken är tillämplig i fråga om verkställighet som gäller betalningsskyldighet eller annan förpliktelse. Förutom typiska betalningsförpliktelser i pengar åsyftas skyldighet att utge varor t. ex. på grund av leveransavtal eller utge viss egendom på grund av bättre rätt, skyldighet att avflytta från fast egendom m. m. eller att inställa viss verksamhet, t. ex. om den strider mot patent osv. Av det sagda framgår att med förpliktelse avses inte endast skyldighet att företa positiv handling utan också skyldighet att underlåta handling eller verksamhet. Förutsättningarna i olika fall för verkställighet av sådana förpliktelser som nu nämnts anges i 3 kap. Där framgår emellertid inte i vad mån beslut av annan än svensk myndighet kan verkställas här. Svar på den frågan får sökas i andra författningar.

Beträffande förslagets tillämplighet i fråga om brottspåföljder och särskild rättsverkan av brott kan framhållas följande. Uttagande av böter och viten omfattas av förslaget. Frånsett böter och disciplinstraff för krigsmän i form av disciplinbot när straffet inte skall verkställas genom löneavdrag är förslaget däremot inte tillämpligt beträffande sådana påföljder som anges i 1 kap. 3 § BrB. Däremot skall förslaget — liksom UL[1] — tillämpas på förverkande och annan sådan särskild rättsverkan av brott som åsyftas i 1 kap. 8 § BrB, om dylik rättsverkan innefattar positiv eller negativ förpliktelse och verkställighet i annan ordning ej är föreskriven eller förutsatt. I fråga om förverkande åsyftas såväl sak- som värdeförverkande. I dom på sakförverkande brukar visserligen inte uttryckligen åläggas någon skyldighet för svaranden. Domen innefattar emellertid utan vidare en förpliktelse att utge den förverkade egendomen (jfr 36 kap. 12 § BrB). En annan sak är att det sällan blir aktuellt att anlita exekutiv myndighet för verkställighet av sakförverkande, eftersom den förverkade egendomen i regel har tagits i beslag. Bland andra särskilda rättsverkningar av brott kan nämnas skyldighet att utge skatt enligt förordningen (1961: 180) om tillverkning av

[1] Se NJA II 1947 s. 207 ff, Strahl, Om påföljder för brott 2 uppl. s. 311 f och T. Strömberg, Om konfiskation som brottspåföljd s. 319 ff. Se även 1 § 3 mom. förordningen (1917:915) ang. indrivning och redovisning av böter.

sprit och vin eller förordningen (1961: 181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat eller dubbel hundskatt enligt förordningen (1923:116) ang. skatt för hundar. Däremot skall sådan rättsverkan av brott som t. ex. förvisning enligt utlänningslagen (1954:193) eller återkallelse av körkort enligt körkortskungörelsen (1972: 592) verkställas i den ordning som gäller därom.

Även beträffande handräckning är förslaget avsett att i princip tillämpas generellt, i första hand såvitt angår handräckning som rör lös eller fast egendom. Även sådan handräckning kan komma att indirekt röra människor, t. ex. om en hyresgäst skall avhysas och vägrar att lämna lägenheten. Handräckningen avser i sådant fall att ge hyresvärden besittning till lägenheten men detta kan inte genomföras utan att — förutom hyresgästens möbler m. m. — även hyresgästen själv och andra som härleder sin rätt från honom avlägsnas. I förevarande paragraf anges, att även handräckning som ej rör lös eller fast egendom kan meddelas enligt balken, när det särskilt anges. I den mån det i det särskilda fallet kan vara tveksamt, huruvida avhysning rör lös eller fast egendom eller bör anses som ingripande mot person, kommer handräckningen i allt fall att inbegripas genom de föreskrifter i 17 kap. 17—20 §§ som förutsätter att alla former av avhysning hör hit. Även andra gränsfall kan tänkas vid tillämpning av sistnämnda lagrum. Vidare kan säkerhetsåtgärder som åsyftas i 17 kap. 11 och 12 §§ ibland röra så immateriella anspråk att det ter sig främmande att anse åtgärden röra lös eller fast egendom. Där förutsätts dock för säkerhetsåtgärd, att någons "rätt" kan föranleda anspråk mot annan fysisk eller juridisk person. Sådan rätt kan föreligga på civil eller kriminell grund och kan tillkomma såväl det allmänna som enskilda. I fråga om åtskilliga offentligrättsliga anspråk framgår emellertid klart av lag eller annan författning att deras genomförande ankommer på polisiär eller annan särskild myndighet t. ex. inom barnavården och beträffande allmän ordning såsom när det gäller att hindra någon att beträda av trafiksäkerhets- eller militära skäl förbjudna områden. Bestämmelserna om handräckning är inte tillämpliga i sådana fall. Det kan också tänkas vara tyst förutsatt att erforderlig åtgärd skall vidtas i särskild ordning även när det inte är utsagt.

Vad angår böter, viten och förverkande kan handräckning inte komma i fråga innan domstol eller annan behörig myndighet ålagt skyldighet för någon att utge pengar eller annan egendom. Krfm kan sålunda inte enligt förslaget själv konstatera att det sannolikt kommer att dömas till påföljd av ekonomisk art och på grund av en sådan förmodad framtida förpliktelse medge handräckning. (Betr. domstols befogenhet se däremot 26 kap. RB.)

Som förut nämnts gäller förslaget inte verkställighet eller handräckning rörande vårdnaden om barn. Bestämmelser härom finns i 21 kap. FB.

2 §

I UL är som förut nämnts handläggningen av exekutiva ärenden (f. n. betecknade utsökningsmål) i första instans uppdelad på ÖE och ut-

mätningsman. Om kompetensfördelningen mellan dem föreskrivs, att utsökningsmål upptas och prövas av ÖE, om inte annat stadgas (1 § 1 mom.), och att utmätningsman har att fullgöra vad ÖE förordnar, verkställa dom och i vissa fall utan föreskrift av annan myndighet förrätta utmätning (2 § 2 mom.). Som angetts under 1.4 och 2.1 föreslår beredningen att ÖE avskaffas. Krfm skall sålunda alltid vara första instans i exekutiva ärenden, frånsett Svea hovrätts befogenhet att pröva fråga om verkställighet får ske av vissa utländska exekutionstitlar samt domstols befogenhet enligt RB eller LL och myndighets befogenhet enligt annan lagstiftning att besluta om handräckning som därefter skall genomföras av krfm.

Enligt UL är kronofogde utmätningsman (2 § 1 mom.) men har rätt att enligt bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar sätta annan befattningshavare i sitt ställe (4 §). I förslaget anges endast att verkställighet och handräckning åvilar krfm, medan frågan vilken befattningshavare som får handla på myndighetens vägnar blir en intern behörighetsfråga som regleras i administrativ ordning. På samma sätt används i fortsättningen av förslaget termen kronofogdemyndighet — krfm — och inte förrättningmannen även i situationer då ärende redan blivit anhängigt hos krfm och det måste förutsättas att ärendet omhändertagits eller enligt arbetsfördelningen skall omhändertas av viss förrättningsman. Termen förrättningsman har förbehållits för vissa fall då den enskilda tjänstemannen och inte myndigheten åsyftas.

Krfdistrikten anges f. n. i kungörelsen (1964:366) om rikets indelning i krfdistrikt. Statsmakterna har under 1972 antagit riktlinjer för en ändring av indelningen i krfdistrikt.[1] Ändringen avses bli genomförd först sedan viss försöksverksamhet ägt rum. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter om indelningen. Förslaget anger endast, att Kungl. Maj:t förordnar om indelningen.

3 §

I varje krfdistrikt finns en eller flera kronofogdar och i åtskilliga distrikt även biträdande kronofogdar. I vissa distrikt har kronofogde tjänsteställning som kronodirektör. Dessutom finns ett antal andra tjänstemän som själva handlägger exekutiva ärenden eller behövs för expeditionella göromål (jfr 4 och 10—13 a §§ krfinstruktionen 1965:687, omtryckt 1971:425). Det bör liksom hitintills ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma vilka tjänstemän hos krfm som skall vara behöriga att handlägga olika slags exekutiva ärenden. I första stycket av förevarande 3 § föreslås, att ärendena hos krfm handläggs av kronofogde och andra hos myndigheten anställda tjänstemän enligt bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar. Förslaget använder här och i fortsättningen beteckningen ärende och inte — som UL — beteckningen mål.

Enligt bemyndigande som år 1963 intogs i 12 § UL meddelas närmare föreskrifter angående förfarandet i "utsökningsmål" av Kungl.

[1] Prop. 1972: 1 bil. 14 s. 14 ff, CU 7 och rskr 70.

Maj:t.[1] Även enligt beredningens förslag skall Kungl. Maj:t utfärda behövliga detaljföreskrifter, t. ex. i fråga om underrättelser, delgivning och samverkan mellan krfmr. Bestämmelse härom har tagits upp i andra stycket av förevarande paragraf. Detta ger givetvis inte Kungl. Maj:t befogenhet att avvika från UBs stadganden i materiellt eller processuellt hänseende. Av föreskrifterna bör liksom f. n. framgå bl. a. vad Kungl. Maj:t ansett böra krävas för att en mera allmänt hållen bestämmelse om underrättelser m. m. skall anses iakttagen.

Behörighet att ta upp och pröva ett och samma exekutiva ärende kan enligt ULs regler för den lokala kompetensen tillkomma två eller flera krfmr. Enligt UL kan Kungl. Maj:t f. n. ge krfm befogenhet att, när fråga är om utmätning av fast egendom på annan ort, eller i andra särskilda fall överlämna mål om utmätning till annan behörig krfm (56 § 4 mom.). Bestämmelsen har motsvarande tillämpning beträffande verkställighet av kvarstad och skingringsförbud (183 § 1 mom. och 185 § 2 mom. UL). Föreskrifter i ämnet som även gäller andra ärenden än som nu sagts har meddelats i 68—70 och 72—74 §§ UsK. Befogenheten att överlämna ärende till annan krfm har inte föranlett några olägenheter.

Beredningens förslag innehåller beträffande utmätning bestämmelser om krfms lokala kompetens vilka — i överensstämmelse med gällande rätt — bl. a. innebär, att krfm i gäldenärens hemvist är behörig att handlägga sådant ärende även om den egendom som skall utmätas finns i annat krfdistrikt (5 kap. 9 §). Ehuru krfm skall ha viss befogenhet att vidta åtgärd utanför det egna distriktet eller att påkalla biträde av krfm inom vars distrikt viss åtgärd behöver vidtas, kan det vara praktiskt ändamålsenligt, att krfm skiljer sig från ärendet och överlämnar det till annan behörig krfm. — Införsel skall enligt beredningens förslag handläggas av krfm i gäldenärens hemvist (4 kap. 8 §).[2] Det finns där ej utrymme för överlämnande från en behörig till annan behörig krfm. En annan sak är, att om gäldenären byter hemvist sedan införsel beviljats, ärendet bör överflyttas till den krfm som dåmera är kompetent. — I fråga om verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet innehåller UL ingen regel om den lokala kompetensen. Som huvudregel torde gälla, att verkställigheten skall sökas hos den krfm inom vars distrikt åtgärden skall vidtas. Beredningen föreslår en bestämmelse som ger möjlighet att välja mellan olika krfmr. Ansökan skall alltid kunna göras hos krfm i svarandens hemvist (16 kap. 2 §). Motsvarande föreslås beträffande handräckning (17 kap. 2 §). I dessa fall kan, liksom i fråga om utmätning, vara önskvärt att krfm kan överlämna ärendet till annan behörig krfm.

I enlighet med vad som f. n. gäller bör det framdeles ankomma på Kungl. Maj:t att föreskriva i vad mån exekutiva ärenden får av be-

[1] Sådana föreskrifter har meddelats i utsökningskungörelsen (1971: 1098), kungörelsen (1971:1097) om exekution i fast egendom och kungörelsen (1971:1102) om exekution i luftfartyg m. m.

[2] Frågan om befogenhet för krfm i gäldenärens hemvist att överlämna införselärende till krfm i utbetalningsorten övervägdes av beredningen i U III (s. 118 f), men möjligheten avvisades.

hörig krfm överlämnas till annan behörig krfm. I andra stycket av förevarande paragraf bemyndigas Kungl. Maj:t att meddela sådana föreskrifter. Bestämmelsen avser överlämnande *innan* verkställighet eller handräckning skett. Sedan exekution inletts bör ärende överlämnas endast vid sammanträffande av utmätningar (jfr 5 kap. 31 §). I annat fall kan svårigheter uppstå i fullföljdshänseende.

För det fallet att ansökan om verkställighet eller handräckning gjorts hos krfm som inte är behörig enligt reglerna om lokal kompetens finns i 19 kap. 2 § bestämmelse om att ärendet om möjligt skall överlämnas till behörig krfm.

Före 1963 års ändringar i UL ansågs det indirekt framgå av dåvarande 2 § UL, att utmätningsmans kompetens var begränsad till tjänstgöringsområdet. Då behov fanns av befogenhet för utmätningsman att i ärende som upptagits av honom vidta åtgärd utom tjänstgöringsområdet, infördes på förslag av beredningen som 3 mom. i paragrafen bestämmelse, enligt vilken Kungl. Maj:t kan ge krfm befogenhet att i ärende som upptagits av myndigheten påkalla eller själv vidta åtgärd utom tjänstgöringsområdet. Sådana föreskrifter har meddelats i 71—73 §§ UsK. Beredningen anser, att det inte behövs någon särskild bestämmelse i UB om en sådan detalj i den praktiska verksamheten, helst som exekutionsväsendet numera är helt statligt, och förslaget saknar därför motsvarighet till bestämmelsen i 2 § 3 mom. UL. Om det behöver närmare regleras, i vad mån krfm får eller bör påkalla biträde av annan krfm eller själv vidta åtgärd utanför sitt distrikt, kan Kungl. Maj:t utfärda föreskrifter med stöd av det generella bemyndigandet i andra stycket av förevarande 3 §.

Enligt sistnämnda bestämmelse får Kungl. Maj:t överhuvud meddela de tillämpningsföreskrifter som behövs för handläggningen av ärenden som avses i balken. Detta innebär ej att avsteg får göras från uttryckliga bestämmelser eller att krfms materiella prövning får regleras i administrativ ordning.

4 §

Enligt UL gäller mot ÖE och utmätningsman samma jäv som i RB stadgas i fråga om domare (6 § 1 mom.). ÖE eller utmätningsman skall dock inte anses jävig därför att han såsom domare eller befattningshavare vid domstol fattat beslut som rör saken. Inte heller kan jäv mot utmätningsman grundas på att han hos annan myndighet än domstol tagit befattning med saken eller vittnat eller varit sakkunnig däri eller på åtgärd som han vidtagit på tjänstens vägnar eller på gärning som förövats mot honom i eller för hans tjänst.

Eftersom ÖE skall avskaffas enligt beredningens förslag behövs regler om jäv endast i fråga om krfm. Beredningen föreslår som huvudregel — i överensstämmelse med vad som nu gäller — att jäv som i RB föreskrivs i fråga om domare skall gälla även mot förrättningsman i exekutivt ärende. De jävsbestämmelser till vilka förslaget hänvisar finns upptagna i 4 kap. 13 § RB. Eftersom det inte ofta torde inträffa att den som skall handlägga ett utsökningsärende har tidigare tagit befattning med saken vid domstol eller annan myndighet, torde

något undantag från regeln inte behövas för sådana fall. Skulle det inträffa att förrättningsman är jävig därför att han tidigare tagit befattning med saken vid annan myndighet, torde ärendet utan olägenhet kunna lämnas till annan befattningshavare. Något praktiskt behov av undantag för det fallet att förrättningsman vittnat eller varit sakkunnig i saken torde inte heller föreligga. Däremot innehåller förslaget bestämmelse att förrättningsman inte skall anses jävig därför att han på tjänstens vägnar (dvs. som exekutiv förrättningsman) tagit befattning med saken eller att gärning förövats mot honom i eller för hans tjänst.

I följd av att UB föreslås erhålla ett vidare tillämpningsområde än UL blir jävsreglerna tillämpliga även i s. k. "allmänna mål", t. ex. rörande utmätning för skatt. Något hinder mot att då tillämpa samma bestämmelser om jäv som i andra ärenden synes inte föreligga (jfr 60 § 1 mom. UppbF). Det bör måhända framhållas, att det förhållandet att förrättningsmannen är anställd i statens tjänst givetvis inte i och för sig gör honom jävig i ärende vari kronan är part. Att han på tjänstens vägnar företräder kronan i allmänna mål gör honom inte heller jävig enligt förslaget.

UL innehåller också regler om förfarandet när anledning förekommer att krf eller den som förordnats av krf är jävig, om talan mot beslut rörande jäv och om åtgärd som inte kan uppskjutas utan fara (6 § 2—4 mom.). I den mån dessa frågor behöver regleras i lag har bestämmelser tagits upp i 19 kap. (se 7, 29 och 44 §§).

5 §

Enligt beredningens förslag skall verkställighet åvila krfm. Tvister som uppkommer i verkställighetsärenden och bör slutligt avgöras skall dock i princip prövas av domstol. Detta gäller frågor om bättre rätt till egendom o. l. samt om fordringar som skall deltaga i köpeskillingsfördelning m. m. (se 5 kap. 19—21 och 24—26 §§, 10 kap. 12 § samt 14 kap. 9 §). I förevarande paragraf erinras om detta förhållande. Att även skiljemannaförfarande kan ifrågakomma har inte ansetts behöva nämnas.

Det har ansetts att exekutiv myndighet inte får hänvisa uppkommen tvist till domstol därför att det rättsliga bedömandet av saksammanhanget är tveksamt utan myndigheten har att själv pröva rättsfrågan.[1] Denna princip torde vara ofrånkomlig åtminstone såvitt angår rent exekutionsrättsliga tvistefrågor som naturligtvis just exekutiv myndighet bör pröva, t. ex. tolkning av reglerna om upprättande av sakägarförteckning. Men den exekutiva myndigheten måste regelmässigt också ta ståndpunkt till en rad andra rättsfrågor som är typiska för exekutiva ärenden även om tillämpliga regler därom inte direkt hör till exekutionsrätten, t. ex. tillämpning av förmånsrättsordningen. Åtskilliga gränsfall kan emellertid möta t. ex. när tvist råder om hur stor en fordran är eller vem som är rätt innehavare av fordran. Det främjar givetvis ärendenas fortgång om även sådana tvistefrågor prövas prejudiciellt av

[1] Jfr Alexanderson s. 66 f, Hassler s. 182 och Olivecrona s. 104. Se även U XI s. 96.

den exekutiva myndigheten, när saksammanhanget är utrett. Att exekutiv myndighet prejudiciellt prövar en fråga som inte hör till den egentliga exekutionsrätten leder inte till att tvisten som sådan blir rättskraftigt avgjord. Den bedömning som sker kan emellertid komma att läggas till grund för ett exekutionsrättsligt beslut som, om det inte undanröjs i ordinär eller extraordinär väg, medför att en senare rättegång i saken blir utan praktisk betydelse. Det är av vikt att krfm såvitt möjligt inte undandrar sig att pröva hithörande spörsmål och därigenom försvårar genomförandet av verkställighet eller handräckning. När saksammanhanget är oklart, kan det emellertid ibland vara ogörligt att ta ståndpunkt i rättsfrågan bl. a. därför att krfm — frånsett sådana fall som avses i 14 kap. 9 § tredje stycket i förslaget — inte får ta upp bevisning på samma sätt som domstol. Det är överhuvud inte avsett att, med nämnda undantag, det exekutiva förfarandet skall utvecklas till rättegång. Vidare måste erkännas, att även om saksammanhanget är klart, kan måhända rättsfrågan vara av så kvalificerad beskaffenhet att den inte bör prövas prejudiciellt av krfm, t. ex. ett tveksamt spörsmål av internationellrättslig beskaffenhet. Till sist bör erinras om att en del bestämmelser i förslaget, liksom i gällande lag, tydligt anger att det är förutsatt att där angivna tvister skall prövas av domstol eller i annan tillämplig särskild ordning.

6 §

Enligt gällande ordning får klagan över åtgärd av utmätningsman föras hos ÖE. Mot ÖEs beslut får besvär föras i hovrätten. Talan mot hovrätts beslut fullföljs i HD.

Som nämnts under 1.4 och 2.1 föreslår beredningen, att ÖE avskaffas och att talan från krfm skall fullföljas i hovrätten. Vidare bör möjlighet finnas att i samma begränsade utsträckning som gäller för mål i allmänhet fullfölja talan mot hovrättens beslut i HD. I enlighet härmed anges i förevarande paragraf, att talan i exekutiva ärenden fullföljs från krfm till hovrätt samt att HD är överrätt i exekutiva ärenden som fullföljs från hovrätt.

Beredningen utgår från att varje särskilt krfdistrikt skall så gott som undantagslöst höra till endast en hovrätts domkrets. Man synes emellertid få räkna med att i ett fall (i Gävleborgs län) krfdistrikt kommer att ligga inom två sådana domkretsar. Det bör tillkomma Kungl. Maj:t att reglera frågan vid vilken hovrätt talan mot krfms beslut då skall föras (jfr 2 kap. 6 § andra st. RB). Att uppdela ärendena efter territoriella grunder torde vara svårt. En mera fri prövning av anknytningen till den ena eller andra delen av distriktet kan tänkas (jfr 211 § UL). Beredningen håller emellertid före, att man med fördel kan bestämma att talan i alla ärenden som handlagts av krfm i distriktet får fullföljas till den hovrätt inom vars domkrets den folkrikaste delen av distriktet ligger, och detta även om ärendet skulle röra fast egendom i den andra delen. Det kan här erinras om att krfms behörighet i utmätningsärenden är grundad på flera slags anknytningsfakta, bl. a. gäldenärens hemvist. Det kan sålunda inträffa att beslut om utmätning meddelas av krfm i annat distrikt än det där utmätningsobjektet t. ex. fast egendom finns. Även försäljningen skall i sådant fall gå i den krfms namn. Om denna

ordning godtas, bör man också kunna godta att fullföljd av talan får ske hos en och samma hovrätt oaktat krfdistriktet är delat på två hovrätters domkretsar.

Bestämmelser om fullföljd av talan samt om förfarandet i hovrätten och HD har upptagits i 19 kap.

7 §

Enligt RB bestämmer Kungl. Maj:t i vilken omfattning åtgärd som avser allenast måls beredande får vidtas av en ledamot i hovrätten eller av tjänsteman vid denna (2 kap. 4 § andra st.). Bestämmelsen har motsvarande tillämpning beträffande utsökningsmål (21 § Rp). I fråga om mål som fullföljts till HD finns numera, sedan nedre justitierevisionen upphört som självständig myndighet och dess föredragande- och kansliorganisation inordnats i HD, inte någon motsvarande bestämmelse. Kungl. Maj:t har ansetts kunna meddela behövliga bestämmelser om beredningen av mål i HD även utan bemyndigande i lag.[1] Föreskrifter har meddelats i arbetsordningen (1947: 960, omtryckt 1972: 389) för rikets hovrätter och i instruktionen (1972: 151) för högsta domstolen.

I beredningens förslag har bemyndigande för Kungl. Maj:t tagits in som första stycke i förevarande paragraf. Någon saklig ändring i förhållande till vad som nu gäller åsyftas inte. Beredningen har ansett, att bemyndigandet beträffande exekutiva ärenden bör utvidgas till vissa interimistiska beslut. Enligt förslaget skall beslut i exekutivt ärende i regel omedelbart lända till efterrättelse (19 kap. 17 och 41 §§). Det blir därför ofta aktuellt att pröva fråga om inhibition när överklagande sker (jfr 19 kap. 40 § andra st.). Enligt beredningens förslag skall krfm få befogenhet att, när dess beslut överklagas, själv förordna att ärendet skall vila tills vidare i avvaktan på hovrättens beslut (19 kap. 36 § andra st.). Det synes emellertid dessutom, för att inte hovrätten eller HD skall belastas i onödan, vara önskvärt att inhibition kan beslutas av ledamot i hovrätt (referenten) resp. revisionssekreterare. Beredningen anser inte att detta behöver möta betänkligheter. Frågan om inhibition bör av referenten resp. revisionssekreteraren kunna hänskjutas till avdelningen, om han är tveksam. Om referenten i hovrätten eller revisionssekreteraren för sin del finner att en begäran om inhibition *inte* bör bifallas, skall frågan enligt förslaget alltid prövas på avdelningen. Till sist bör här påpekas, att inhibition kan beslutas utan att yrkande framställts därom.

I andra stycket av förevarande paragraf har i enlighet med det anförda angetts, att vad som sagts i första stycket också gäller förordnande, att åtgärd för verkställighet eller handräckning inte skall äga rum tills vidare. Bestämmelsen omfattar inte andra interimistiska beslut än inhibition (jfr 19 kap. 40 § andra st.). Kungl. Maj:t får meddela närmare föreskrifter beträffande omfattningen av befogenheten att förordna om inhibition. Sådan befogenhet bör inte ges annan tjänsteman i hovrätt än ledamot (referenten) resp. annan tjänsteman vid HD än revisionssekreterare.

[1] Prop. 1972:21 s. 31.

8 §

Som förut nämnts skall UB i princip generellt tillämpas på verkställighet som gäller förpliktelser och alltså även på indrivning av böter och viten, verkställighet av beslut angående förverkande av egendom och annan särskild rättsverkan av brott samt indrivning av skatter och allmänna avgifter (s. k. allmänna mål). Avvikande bestämmelser behövs emellertid för sådana ärenden i vissa avseenden, t. ex. i fråga om redovisning. Det torde lämpligen kunna överlåtas åt Kungl. Maj:t att meddela sådana avvikande bestämmelser. Detta innefattar ej befogenhet för Kungl. Maj:t att ge bestämmelser som gör intrång i enskild rätt eller att ålägga kronans motpart skyldighet att betala kostnader i vidare mån än i andra exekutiva ärenden. Vad som är behövligt är i stället vissa lättnader. I förevarande paragraf föreslås en bestämmelse som bemyndigar Kungl. Maj:t att meddela avvikande föreskrifter i ärenden som nu nämnts.

9 §

För vissa fall av verkställighet och handräckning behövs alltjämt särskilda bestämmelser i andra författningar. I förevarande paragraf föreskrivs, att om andra särskilda bestämmelser finns, de skall tillämpas. Som exempel på sådana bestämmelser kan nämnas 3 § andra stycket lagen (1964: 168) om verkställighet av bötesstraff, som ger en särskild bestämmelse om gäldenärens beneficium vid utmätning för böter eller vite, och 10—14 §§ AvbL, vari särskilda bestämmelser meddelas om handräckning för återtagande av gods som sålts genom avbetalningsköp.

3.2 Vissa gemensamma bestämmelser (2 kap. UB)

Detta kap. innehåller en del föreskrifter av gemensam betydelse för följande kap. i förslaget.

I 2—6 §§ anges beteckningar på parter och vissa andra sakägare i exekutiva ärenden (sökande, svarande, gäldenär, sekundogäldenär och annan tredje man). Vidare bestäms vad som förstås med svarandens hemvist. I fråga om partsrepresentationen hänvisas till RB.

Härefter följer i 7—10 §§ vissa bestämmelser som klargör tillämpligheten av föreskrifter i balken som rör registrerat skepp, registrerat luftfartyg m. m. och fast egendom. I 11—13 §§ tas upp vissa bestämningar som rör pant- och retentionsrätt.

Under 14—16 §§ föreslås bestämmelser om ställande av säkerhet m. m. i exekutiva ärenden och 17—18 §§ innehåller slutligen föreskrifter om beräkning av fordrans belopp och om ränta.

Inledande föreskrift

1 §

I denna paragraf har tagits upp en inledande föreskrift, vari anges att för tillämpningen av UB gäller de gemensamma bestämmelser som följer. Den innebär bl. a. att de bestämningar som ges i kapitlet endast gäller tillämpningen av UB, ehuru det inte angivits vid varje särskild paragraf.

Parter

2 §

Den som anhängiggör ett utsökningsärende kallas i UL i regel "borgenären" eller, när fråga är om annat än betalningsskyldighet, "sökanden". I vissa fall används andra beteckningar, t. ex "den vinnande" (39—42 §§) eller "den som talan anhängiggjort" (195 §). I SfL, LfL och FfL har den som begär utmätning benämnts sökanden och i vissa fall utmätningssökanden. Part som begär införsel kallas i InfL sökanden.

I förslaget används termen sökanden som generell beteckning för den som hos krfm begärt verkställighet eller handräckning. När miss-

förstånd skulle kunna uppkomma och fråga är om utmätning, används benämningen utmätningssökanden. Termen borgenären begagnas inte som beteckning på den som söker utmätning. Skälet är, att även annan än sökanden kan ha ställning av borgenär i utmätningsärendet, t. ex. den som har fordran vilken är förenad med panträtt i den utmätta egendomen.

3 §

Sökandens motpart i första instans kallas i UL vanligen "gäldenären", ibland även när fråga är om annat än betalningsskyldighet. Även vissa andra benämningar används, t. ex. "den tappande" (39 och 198 §§) eller "sökandens vederpart" (50 §). I InfL begagnas termen gäldenären som beteckning på sökandens motpart. Den person mot vilken exekution i skepp, luftfartyg eller fast egendom riktas kallas i SfL, LfL och FfL i regel ägaren.

I beredningens förslag kallas sökandens motpart hos krfm svarande eller — i ärenden som rör fordran mot honom — i allmänhet gäldenär. Bestämmelse härom har tagits upp i första stycket i 3 §. Den utesluter inte att annan beteckning används, när det ansetts lämpligare med hänsyn till sammanhanget. I 11—13 kap. benämns svaranden i regel ägaren. Det sammanhänger med att ägaren till egendom som avses där inte alltid samtidigt är gäldenär i vanlig mening.

Exekution för fordran riktar sig ibland mot visst objekt (lös pant, fartyg, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg, fastighet m. m.) som svarar för fordringen utan att ägaren eller överhuvud någon är personligen betalningsskyldig. I andra stycket av förevarande 3 § föreskrivs med tanke på sådana fall, att när viss egendom svarar för fordran, skall vad som sägs om gäldenär i tillämpliga delar gälla ägaren även om han ej är personligen betalningsskyldig. Som framgår av vad som nyss anförts har dock beträffande skepp, luftfartyg m. m. och fast egendom ansetts lämpligt att i 11—13 kap. direkt använda beteckningen ägaren i stället för gäldenären. Redan av det sagda framgår, att exekution för en och samma fordran kan rikta sig mot två svarande, nämligen om sökanden vänder sig dels mot den personligen betalningsskyldige dels mot ägaren av visst objekt som svarar för fordringen.

4 §

Gäldenärens hemvist grundar enligt UL behörighet för krfm i orten att upptaga ansökan om utmätning (56 § 1 mom. UL). Som hemvist anses den ort där gäldenären är bosatt samt, i fråga om dödsbo, den ort där den döde senast var bosatt och, i fråga om bolag eller annan som avses i 10 kap. 1 § tredje stycket RB, den ort som enligt detta lagrum gäller som hemvist. Bestämmelsen har motsvarande tillämpning beträffande verkställighet av kvarstad och skingringsförbud (183 § 1 mom. och 185 § 2 mom.). Enligt 10 kap. 1 § tredje stycket RB gäller som hemvist för bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning den ort där styrelsen har sitt säte eller, om säte för styrelsen ej är bestämt eller styrelse ej finns, där förvaltningen förs. Detsamma gäller i fråga om kommun eller annan sådan menighet.

Enligt förslaget till UB skall svarandens hemvist vara kompetens-

grundande för krfm i orten, inte bara i fråga om utmätning utan även beträffande införsel och annan verkställighet samt handräckning (4 kap. 8 §, 5 kap. 9 §, 16 kap. 2 § och 17 kap. 2 §). I förevarande paragraf har tagits upp en gemensam föreskrift om vad som skall förstås med svarandens hemvist.

För fysiska personer skall den faktiska bosättningen vara avgörande och för dödsbo den ort där den döde senast var bosatt. Beträffande sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 1 § tredje stycket RB skall den ort som enligt detta lagrum utgör hemvist och därmed grundar behörighet för domstol i tvistemål i allmänhet räknas som hemvist även i exekutiva ärenden. I dessa hänseenden överensstämmer förslaget med vad som f. n. föreskrivs i fråga om utmätning.

Hinder bör inte i och för sig möta mot att ansökan om verkställighet eller handräckning riktas mot kronan som svarande.[1] Trots att man inte behöver räkna med att sådan ansökan kan förekomma annat än rent undantagsvis bör en bestämmelse om var svaranden skall anses ha sitt hemvist inte sakna föreskrift beträffande kronan. Kronan söks i tvistemål i allmänhet där den myndighet som har att bevaka talan i målet har sitt säte (10 kap. 2 § RB). Motsvarande bör gälla i exekutiva ärenden.

I enlighet med det anförda föreskrivs i förevarande 4 §, att med svarandens hemvist förstås den ort där han är bosatt samt, i fråga om dödsbo, den ort där den döde senast var bosatt och, beträffande annan juridisk person, den ort som enligt 10 kap. RB grundar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

5 §

För den som inte är part i utsökningsärende använder UL — när inte undantagsvis någon preciserad term nyttjas — bl. a. beteckningarna "annan" (t. ex. 68 och 69 §§), "någon" (t. ex. 72 och 92 §§) eller "tredje man" (180 §). Vid utmätning av fordran som utmätningsgäldenären har kallas den som står i skuld till honom "den förpliktade" (56 § 2 mom. andra punkten) eller "den från vilken fordringen skall utgå" (73 § 1 mom. tredje punkten, 75 § 2 mom. och 88 b § 1 mom. första punkten).

Annan än part kallas enligt förevarande 5 § i förslaget tredje man. I ärende om utmätning eller annat som rör betalningsskyldighet för svaranden (gäldenären) kan exekutiv åtgärd komma att gälla fordran som svaranden har mot tredje man. Sådan tredje man kallas i förslaget sekundogäldenär. Det kan påpekas, att uttrycket sekundogäldenär inte är det enda preciserade uttryck som i förslaget används för att identifiera tredje man. Andra uttryck kräver emellertid ej någon förklaring.

Termen tredje man åsyftar i förekommande fall även den som utan att vara sakägare hörs i hithörande ärenden.

6 §

UL innehåller inte bestämmelser om part och ställföreträdare för part eller om ombud och biträde åt part i exekutiva ärenden. RBs reg-

[1] Jfr Förh. å 15 nord. juristmötet s. 181 ff och bil. VI, Hassler s. 53 not 3, Penser i TSA 1946 s. 148 ff, TSA 1947 s. 315 samt Jägerskiöld i FT 1954 s. 336 f.

ler om part och representant för part i tvistemål torde dock anses ha motsvarande tillämpning, i den mån de kan tillämpas.[1] I exekutiva ärenden som fullföljts till hovrätt eller högsta domstolen är RBs bestämmelser tillämpliga (21 § Rp).

Enligt RB kan varje fysisk eller juridisk person vara part i rättegång (11 kap. 1 § första st. och 2 § första st.). Om part inte råder över det om vilket tvistas eller om tvisten rör rättshandling som han inte själv får ingå, förs talan av den som är partens ställföreträdare (1 § andra st.). I fråga om talan på grund av skadegörande handling har de för brottmål meddelade bestämmelserna om processbehörighet i 20 kap. 14 § och 21 kap. 1 § första stycket RB motsvarande tillämpning. För juridisk person förs talan av dess ställföreträdare (11 kap. 2 § andra st.). Utlänning, som enligt lagen i sitt hemland är oförmögen att föra sin talan, får föra talan här i riket, om han är behörig därtill enligt svensk lag (3 §). Bevis att den som i rättegång uppges vara part eller vill föra talan som part eller ställföreträdare för part är behörig behövs ej, om inte rätten finner att bevis bör företes (4 §).

Beredningen föreslår, att de anförda bestämmelserna skall ha motsvarande tillämpning i exekutiva ärenden. Om ett verkställighets- eller handräckningsärende rör egendom som omyndig part råder över, får han sålunda själv föra sin talan, t. ex. i utmätningsärende mot honom som inte rör annan egendom än den han råder över. Grundas ett exekutivt ärende på rättshandling som omyndig part själv med laga verkan ingått, får han också själv föra talan i saken. Är t. ex. fråga om avhysning av en aderton- eller nittonåring som själv hyrt bostad för eget bruk (jfr 9 kap. 2 § första st. FB), får denne sålunda själv svara i ärendet. Om en ansökan hos krfm grundar sig på skadegörande handling, skall föreskrifterna i 20 kap. 14 § och 21 kap. 1 § första stycket RB ha motsvarande tillämpning. I t. ex. ett handräckningsärende rörande återställande av egendom som omyndig person olovligen tillgripit får denne själv svara i ärendet, men hans talan kan också föras av förmyndaren. — När part inte själv får föra sin talan, är partens ställföreträdare ensam behörig. Talan för omyndig förs då av förmyndaren. Om underårigs föräldrar båda är förmyndare och förvaltningen ej är delad enligt 13 kap. 8 § FB, förs talan av dem gemensamt.

Bestämmelserna om behörighet att vara part och behörighet att föra talan som eller för part skall självmant iakttas av krfm.[2] Bevis om behörigheten behövs dock ej annat än om krfm anser att sådant bevis bör företes (se även 19 kap. 4 § första st. i förslaget). Ofta torde behörigheten framgå av handlingarna i ärendet, t. ex. av en dom. Krfm bör inte kräva bevis utan att särskild anledning föreligger därtill.

I 11 kap. RB meddelas även bestämmelser om skyldighet för part och ställföreträdare att infinna sig personligen vid förhandling i tvistemål (5 §). Dessa regler passar inte så bra för exekutiva ärenden och omfattas ej av hänvisningen i förevarande paragraf. Beredningen har i 5, 16, 17 och 19 kap. tagit upp särskilda föreskrifter om skyldighet för part (och ställföreträdare) att i exekutivt ärende medverka personligen för

[1] Jfr Hassler s. 53 f och 57 f.
[2] Jfr NJA 1925 s. 378 samt Hassler s. 57 not 24.

att lämna upplysningar och ange sin ståndpunkt samt att inställa sig personligen vid förhör.

Från behörighet att vara part bör skiljas frågan vem som i ett exekutivt ärende är rätt part beträffande det anspråk som ärendet rör (saklegitimerad). Den frågan berörs inte i förevarande paragraf.

Parts talan får enligt RB föras genom ombud (se 12 kap. 1 § första st.). Som ombud får inte brukas annan än den som rätten med hänsyn till redbarhet, insikter och tidigare verksamhet finner lämplig att vara ombud i målet (2 § första st.). Vissa omständigheter utgör hinder att vara ombud (2—4 §§). Visar ombud oredlighet, oskicklighet eller oförstånd eller finnes han eljest olämplig, skall rätten avvisa honom som ombud i målet. Rätten kan också, om skäl är därtill, förklara honom obehörig antingen för viss tid eller tills vidare att brukas som ombud vid den rätten (5 §). Fullmakt för ombud skall ges muntligen inför rätten eller skriftligen. Skriftlig fullmakt skall vara egenhändigt undertecknad av parten (8 §). Skriftlig fullmakt skall företes i huvudskrift, när ombudet första gången för talan i målet vid rätten (9 § första st.). Beträffande fullmakt meddelas vidare bestämmelser bl. a. om vad fullmakt skall innehålla, i vad mån ombud får sätta annan i sitt ställe, den behörighet fullmakt medför och inskränkning i denna behörighet, återkallelse av fullmakt och avsägelse av partens talan samt verkan av att parten dör eller förlorar rådighet över tvisteföremålet (12—15, 18 och 19 §§). Part får vid utförande av sin talan anlita biträde. För sådant biträde gäller samma behörighetskrav som för ombud (22 §). Kapitlet innehåller vidare en del ytterligare föreskrifter angående ombud och biträde.

Åtskilliga av RBs bestämmelser om ombud och biträde kan i praktiken sällan få tillämpning i exekutiva ärenden. Bland bestämmelserna finns emellertid vad som motsvarar behovet för exekutiva ärenden. Även i övrigt synes reglerna, i den mån tillämpning kan komma i fråga, passa för sådana ärenden. Då det dessutom är praktiskt att samma regler gäller hos krfm som i överinstanserna (jfr 19 kap. i förslaget samt 21 § Rp), har beredningen ansett lämpligt att hänvisa till RBs bestämmelser om ombud och biträde åt part.

På ett par punkter har emellertid funnits anledning till avvikande reglering. Som tidigare nämnts skall enligt RB muntlig fullmakt ges inför rätten och skriftlig fullmakt företes, när ombudet första gången för talan i målet (12 kap. 8 § och 9 § första st.). Beredningen har ansett, att en viss frihet bör tillkomma krfm att efter omständigheterna pröva, om fullmakt behöver företes (jfr 2 § sista st. sista punkten lagen 1946: 807 om handläggning av domstolsärenden). Föreskrift härom har tagits upp i 19 kap. 4 § första stycket i förslaget. Som förut anförts kan rätten, i samband med att någon avvisas som ombud i målet, även förklara honom obehörig som ombud vid den rätten antingen för viss tid eller tills vidare. Beredningen har inte ansett att motsvarande befogenhet bör tillkomma krfm. Bestämmelse om avvisande av ombud har tagits upp i 19 kap. 4 § andra stycket.[3] En reservation för nämnda föreskrifter bör göras vid hänvisningen till RBs regler om ombud.

[3] Se motiven till denna paragraf.

I enlighet med det anförda anges i första stycket av förevarande 6 §, att beträffande parts behörighet samt ställföreträdare eller ombud för och biträde åt part har 11 och 12 kap. RB motsvarande tillämpning, om ej annat föreskrivs. Beträffande saklegitimation återkommer beredningen under 19 kap. 22 §. När egendom ingår i konkursbo, är konkursförvaltaren den som för talan beträffande egendomen.[4] Närmare bestämmelser om vad förvaltaren har att iaktta med avseende på egendom som ingår i konkursboet meddelas i KL.

I gällande rätt finns inte uttryckliga bestämmelser som medger krfm eller ÖE att anlita tolk. Befogenhet därtill anses dock finnas. Den som anlitas torde få ersättning av allmänna medel. Särskild avgift för statsverkets kostnad för tolk tas inte ut i ärendet (5 § andra st. exekutionsavgiftskungörelsen 1971:1027).

RB innehåller bestämmelser om anlitande av tolk i rättegång i 5 kap. 6—8 §§. Närmare föreskrifter om allmän tolk och om tolk för hörsel- och talskadade har meddelats i kungörelsen (1947:644) om anställande av allmän tolk m. m. och i kungörelsen (1968:204) om tolk för hörsel- och talskadade. Till allmän tolk och till tolk för den som är allvarligt hörsel- eller talskadad utgår enligt 5 kap. 8 § RB ersättning enligt särskilda bestämmelser vilka meddelats i nyssnämnda kungörelser. Annan tolk äger enligt samma paragraf åtnjuta arvode samt gottgörelse för kostnad och tidsspillan av allmänna medel enligt vad som rätten prövar skäligt. I brottmål vari åklagare för talan skall ersättningen betalas av statsverket.[5]

I FPL finns bestämmelser om tolk i 50—52 §§. Kostnaden för tolk betalas av allmänna medel. — I FL (9 §) föreskrivs beträffande tolk endast, att när myndighet har att göra med någon som inte behärskar svenska språket eller är allvarligt hörsel- eller talskadad, myndigheten får vid behov anlita tolk.

Krfm bör vid behov kunna anlita tolk i exekutivt ärende, om part eller annan som deltar i ärendet inte behärskar svenska språket eller är allvarligt hörsel- eller talskadad. Bestämmelse härom har tagits upp i andra stycket av förevarande 6 §. Beredningen har inte ansett, att bestämmelser behöver meddelas om jäv för tolk i exekutiva ärenden eller om ed eller försäkran.

Den som anlitas som tolk och inte fullgör uppdraget i tjänsten bör erhålla arvode samt gottgörelse för kostnader och tidsspillan. Ersättningen bör utgå av allmänna medel och kostnaden stanna på statsverket. Man kan förmoda, att tolk inte ofta behöver anlitas i exekutiva ärenden. Statsverkets kostnad torde därför bli obetydlig. I balken synes inte behöva anges mer än att kostnaden för tolk betalas av allmänna medel. Ersättningsgrunderna kan regleras i administrativ ordning.

Befogenheten att anlita tolk avser enligt FPL och FL inte bara muntliga mellanhavanden med den som inte behärskar svenska språket utan också fall då inlaga eller annan handling på främmande språk ges

[4] Jfr prop. 1971:20 s. 197, NJA 1930 s. 586 och Hassler s. 55 not 13.
[5] I prop. 1973:30 föreslås ändring i bl. a. 5 kap. 8 § RB i syfte att ersättningen överlag skall betalas av statsverket.

in till myndigheten eller denna skall meddela sig skriftligen med någon som inte förstår svenska, dvs. då skriftlig översättning kan behöva ske. Några särskilda bestämmelser om översättning har inte intagits i vare sig FPL eller FL. I RBförslaget har däremot införts sådana bestämmelser. 33 kap. 9 § i RBförslaget innehåller sålunda, att om en från part inkommen handling ej är avfattad på svenska språket, får rätten vid behov förelägga parten att tillhandahålla bestyrkt översättning eller uppdra åt lämplig person att översätta handlingen. Om föreläggande att tillhandahålla översättning ej efterkommes, får handlingen lämnas utan avseende. Ersättning åt den som biträtt rätten med översättning skall i tvistemål utgå av allmänna medel men part kan komma att få slutligt svara för kostnaden.

Beträffande krfms verksamhet kan erinras om att det i princip för verkställighet krävs att exekutionstiteln är svensk. Utländska domar och beslut m. m. får verkställas endast när särskilda bestämmelser medger det (se 3 kap. 4 § i förslaget). Sådana bestämmelser brukar innehålla föreskrift om att, när verkställighet söks, handling som är avfattad på utländskt språk skall — frånsett danska eller norska språket — vara åtföljd av översättning (se t. ex. 2 § sista st. lagen 1962:512 om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge). Handling får numera i princip inte avvisas därför att den inte är avfattad på svenska. Hur det förhåller sig i nyssnämnda fall, är måhända något ovisst. Antagligen bör ansökan avvisas, om sökanden inte efter föreläggande inkommer med behövlig översättning.

Med hänsyn bl. a. till att talan mot krfms beslut skall fullföljas till hovrätt synes RB i princip böra vara utgångspunkt för reglering av frågan om översättning av handling som inkommer till krfm. Beredningen anser, att bestämmelser härom lämpligen kan meddelas i administrativ ordning. Kungl. Maj:t torde, i den mån det anses lämpligt, kunna med stöd av 1 kap. 3 § i förslaget föreskriva, att handling som är avfattad på främmande språk skall vara åtföljd av översättning och att den får lämnas utan avseende om översättning inte inkommer. Krfm kan också bemyndigas att ombesörja översättning av handling. Ersättning för översättning av handling som sökanden inger skulle i andra ärenden än införsel kunna tas ut som förrättningskostnad, men beredningen förordar att ersättningen, liksom enligt FPL och FL, får stanna på statsverket.

Skepp, luftfartyg och fast egendom

7 §

Skepp, luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg kan bli föremål för exekutiva åtgärder i Sverige, ehuru egendomen är registrerad utomlands. Det är önskvärt att därvid, så långt som möjligt, får tillämpas samma bestämmelser som gäller för här i riket registrerad egendom.[1] I förevarande paragraf sägs därför att förslagets bestämmelser om registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reserv-

[1] Prop. 1955:13 s. 136 och 332.

delar till luftfartyg är tillämpliga även på dylik egendom vilken är införd i register utom riket som motsvarar skepps- eller luftfartygsregistret eller är intecknad utom riket, om ej annat följer av särskilda föreskrifter. Det är inte givet, att avvikelse alltid är uttryckligen föreskriven. Den kan följa av en mera allmänt hållen regel. Bestämmelsen ersätter 1 § tredje stycket SfL, jfr 1 § andra stycket LfL.

Enligt 5 kap. 28 § andra stycket i förslaget skall utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg eller av intecknade reservdelar till sådant luftfartyg inte medföra förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. I samma stycke stadgas vidare bl. a. att om här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som har utmätts här blir utmätt i främmande stat innan det omhändertagits av krfm, skall den rätt som vunnits genom den förra utmätningen gälla som panträtt. Dessa bestämmelser bör inte bli tillämpliga på skepp eller luftfartyg som är registrerat i annan stat eller på reservdelar som är intecknade i annan stat. Inte heller bör bestämmelsen i 7 kap. 5 § i förslaget, vilken medger s. k. distansutmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, få gälla skepp eller luftfartyg som är registrerat utom riket. I andra stycket av förevarande 7 § undantas nämnda bestämmelser från huvudregeln i första stycket. I följd härav blir inte heller 17 kap. 6 § andra stycket eller 10 § andra stycket i vad de hänvisar till 7 kap. 5 § tillämpliga på sådan utom riket registrerad eller intecknad egendom som här är i fråga.

Sådana särskilda föreskrifter som enligt första stycket kan föranleda undantag från huvudregeln finns såvitt angår skepp i 24, 259, 260 och 278—280 §§ SjöLförslaget och beträffande luftfartyg i lagen (1955: 229) i anledning av Sveriges tillträde till 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg. Det bör uppmärksammas, att medan nyssnämnda bestämmelser i SjöLförslaget i princip är tillämpliga på alla utländska skepp, gäller 1955 års lag endast luftfartyg som registrerats i stat som tillträtt 1948 års s. k. Genèvekonvention.[2]

Det bör erinras om att verkställighet eller handräckning som riktar sig mot utländskt skepp eller luftfartyg kan hindras av immunitetsregler. Här som eljest skall respekteras den immunitetsrätt som främmande makt åtnjuter enligt allmänna regler.[3] Lagen (1938:470) med vissa bestämmelser om främmande statsfartyg m. m. innehåller förbud mot utmätning av bl. a. krigsfartyg.

8 §

Paragrafen motsvarar 62 § 4 mom. ULförslaget och 1 § andra stycket SfL.

Första punkten innehåller bestämmelse om att med skepp likställs skeppsbygge. Svensk rätt har hittills saknat ett fullt utvecklat inteckningssystem för skeppsbyggen. Enligt SjöLförslaget skall skeppsbygge kunna utnyttjas som underlag för kreditsäkerhet på samma sätt som färdigt skepp och kreditförhållandena skall därigenom kunna ordnas rationellt i ett tidigt skede av bygget. Förslaget grundas på 1967 års

[2] Ang. tillämpning av 1955 års lag se NJA 1969 C 1335.
[3] Se bl. a. NJA 1942 s. 65.

konvention angående inskrivning av rätt till fartyg under byggnad (skeppsbyggnadskonventionen). En följd av de nya reglerna är att skeppsbyggen även i exekutivt hänseende skall behandlas som skepp.

Enligt 2 § SjöLförslaget skall föras ett för riket gemensamt skeppsregister över svenska skepp. För skepp som är under byggnad i Sverige skall enligt samma paragraf föras ett särskilt skeppsbyggnadsregister. Registren skall föras av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Avsikten är att registermyndigheten skall ingå som en integrerad del av en av landets tingsrätter. I andra punkten av förevarande 8 § i beredningens förslag stadgas, att vad som sägs om skeppsregistret skall beträffande skeppsbygge avse skeppsbyggnadsregistret.

9 §

I förevarande paragraf har tagits in föreskrift, enligt vilken bestämmelser om registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg skall i tillämpliga delar gälla även andel i och villkorlig rätt till sådan egendom, om inte annat föreskrivs. Med villkorlig rätt åsyftas villkorlig äganderätt. Villkorlig rätt till andel i skepp, luftfartyg och reservdelar till luftfartyg omfattas också av bestämmelsen (jfr vad som under 10 § sägs om fast egendom). Denna bör jämföras med 13 § andra stycket SjöLförslaget samt 89, 201 och 213 a §§ i ULförslaget.

Bestämmelsen gör det överflödigt att på olika ställen i förslaget särskilt ange att andel i visst objekt eller villkorlig rätt omfattas. I åtskilliga fall kan förslagets bestämmelser om skepp, luftfartyg och reservdelar inte tillämpas annat än på objektet som sådant. När tvekan möjligen kan uppstå, har undantag gjorts (se 11 kap. 1 § andra st. och 12 kap. 1 § tredje st.).

10 §

Termen "fast egendom" används i olika sammanhang i växlande betydelse. I 1 kap. 1 § JB sägs, att fast egendom är "jord" och att denna är indelad i fastigheter. I andra sammanhang används termen fast egendom, när man syftar på fastighet eller äganderätt till fastighet.[1] Enligt 13 kap. 26 § JB skall bl. a. ULs bestämmelser angående fast egendom och rättighet däri ha motsvarande tillämpning i fråga om tomträtt. När en sådan bestämmelse talar om fast egendom, gäller den alltså även tomträtt. Med nämnda hänvisning åsyftas f. ö. uppenbarligen även att vad som sägs om "fastighet" skall i tillämpliga delar gälla tomträtt.

När beredningen i tidigare sammanhang använt termen fast egendom, har beredningen utgått från att den inkluderar inte bara hel fastighet utan även andel i fastighet liksom villkorlig äganderätt till fastighet eller till andel i fastighet.[2] Vad som nu sagts om fastighet bör även gälla beträffande visst område av fastighet och mark som är samfälld för flera fastigheter.

Det synes önskvärt, att i UB införs en bestämmelse som upplyser om

[1] NJA II 1966 s. 8 f.
[2] Se t. ex. U VIII s. 107 f och U XI s. 100.

vad som där åsyftas med fast egendom. I första stycket av förevarande paragraf anges, att därmed avses fastighet, visst område av fastighet, samfälld mark samt andel i och villkorlig rätt till sådan egendom. Med villkorlig rätt åsyftas villkorlig äganderätt.[3] Att även villkorlig rätt till andel i fastighet omfattas av bestämmelsen torde vara uppenbart.

I andra stycket av förevarande 10 § har upptagits en erinran om att vad som sägs om fast egendom i tillämpliga delar även gäller tomträtt. Inte endast hel tomträtt utan även andel i tomträtt — och villkorlig rätt till tomträtt eller till andel däri — skall följa reglerna för fast egendom.

Vattenfallsrätt kan inte upplåtas numera men finns kvar på grund av äldre upplåtelser. Med hänsyn härtill bör i övergångsbestämmelser föreskrivas att vad som sägs om tomträtt skall gälla även vattenfallsrätt som upplåtits enligt äldre lag (jfr 12 § lagen 1970:995 om införande av nya JB).

Pant- och retentionsrätt

11 §

I paragrafen anges vad som i balken avses med panträtt i fartyg. Termen skall såvitt avser skepp åsyfta sådan panträtt som behandlas i 261—293 §§ SjöLförslaget, dvs. panträtt på grund av inteckning. Däremot avses med uttrycket panträtt i fartyg inte sjöpanträtt. Bestämmelsen har ansetts erforderlig med hänsyn till att terminologin är vacklande. Härigenom uppnås också överensstämmelse med SjöLförslaget. Bestämmelsen blir även tillämplig på skeppsbygge.

Andra fartyg än skepp, dvs. båtar enligt SjöLförslagets terminologi, kan inte intecknas men kan i stället vara föremål för handpanträtt (jfr 10 kap. 7 § HB). I fråga om sådana fartyg syftar termen panträtt på handpanträtt.

I fråga om utländska fartyg får bestämmelsen i 11 § motsvarande tillämpning, varvid den beträffande inteckningsbara fartyg skall syfta på panträtt som grundas på inskrivning enligt tillämplig utländsk lag. Såvitt avser utländska fartyg som ej kan intecknas åsyftas handpanträtt.

12 §

I första stycket av paragrafen anges vad som i förslaget avses med panträtt i fast egendom. Med termen åsyftas endast sådan panträtt som behandlas i 6 kap. JB, dvs. panträtt som upplåtits genom att fastighetens ägare överlämnat pantbrev som pant för fordran. En bestämmelse ansågs av beredningen, när förslag till FfL utarbetades, behövlig med hänsyn till att terminologin är vacklande. Reallaster enligt 17 kap. 6 § HB och likställda rättigheter (jfr numera 6 § 1 FRL samt punkt 2 i övergångsbestämmelserna till FRL) har åtminstone tidigare brukat betecknas som panträtter. Av beredningen föreslagen bestämmelse ansågs av departementschefen ej behövlig och medtogs därför ej i

[3] Jfr 62—64 §§ FfL.

propositionen med förslag till FfL. Beredningen tar emellertid nu ånyo upp bestämmelsen bl. a. därför att motsvarande fråga uppkommit beträffande fartyg (se 11 §).

Bevis att ansökan om inteckning i fast egendom förklarats vilande (vilandebevis) används i viss utsträckning som pant. Vad som i förslaget sägs om pantbrev i fast egendom bör i tillämpliga delar gälla även sådant bevis. Bestämmelse härom har tagits upp i andra stycket av förevarande paragraf (jfr 2 § tredje st. FfL). Den kan få betydelse bl. a. vid tillämpning av 5 kap. 3 och 21 §§, 7 kap. 2 §, 10 kap. 14—16 §§ samt ett flertal bestämmelser i 13 kap.

Ansökan om inteckning i skepp kan enligt SjöLförslaget ej förklaras vilande. Däremot skall inteckning i luftfartyg förklaras vilande i visst fall, nämligen då talan väckts om klander av den uppgivne ägarens fång eller om återgång därav (10 § lagen 1955:227 om inskrivning av rätt till luftfartyg). Skuldebrev som försetts med bevis om vilandeförklaring torde kunna belånas och på annat sätt bli föremål för omsättning. Angående vilandeförklaringen utfärdas emellertid inte någon särskild handling som motsvarar vilandebevis i fast egendom. Beredningen föreslår därför inte beträffande luftfartyg någon motsvarighet till föreskriften i andra stycket i förevarande paragraf. Skuldebrev med påtecknat bevis om vilandeförklaring utgör en värdehandling, som bör följa samma grundsatser som hittills. Hinder bör inte föreligga att utmäta sådant skuldebrev i den mån det inte är pantsatt (jfr 5 kap. 3 § andra st. i förslaget). Om borgenär vid försäljning av utmätt luftfartyg som säkerhet för fordran åberopar vilande inteckningsansökan, skall vad som belöper på fordringen avsättas enligt 14 kap. 9 § första stycket i avvaktan att frågan om inteckning blir slutligt avgjord. Här kan också nämnas, att en under 1972 tillsatt utredning har till uppgift att med ledning av den nya lagstiftningen om panträtt i skepp m. m. föreslå nya regler angående inskrivning av rätt till luftfartyg m. m. Det finns därför anledning antaga att institutet vilandeförklaring kommer att utmönstras beträffande luftfartyg.

13 §

Rätt för borgenär att till säkerhet för sin fordran kvarhålla annans egendom grundas i allmänhet direkt på lag, häri inbegripen oskriven lag.[1] I samtliga fall är fråga om rätt att kvarhålla lös egendom. Retentionsrätten är i princip skyddad mot ägarens borgenärer. Med retentionsrätt följer också förmånsrätt enligt 4 § 2 FRL.

Det torde emellertid vara möjligt att också i andra fall, med verkan även mot upplåtarens borgenärer, upplåta rätt att kvarhålla hans egendom till säkerhet för fordran. Förutsättning för att en sådan verkan skall inträda torde vara, att egendomen kan göras till föremål för pantsättning. Upplåtande av retentionsrätt i nämnda syfte är mindre vittgående än pantsättning och måste därför vara innesluten i den längre gående befogenheten att upplåta panträtt i egendomen. Beträffande upplåtelse av rätt att kvarhålla egendom i annat syfte än att ge med-

[1] Se härom Undén I s. 238 ff samt U IX s. 99 ff och U XI s. 83.

kontrahenten säkerhet för fordran är läget ett annat. Nyttjanderätt till lös egendom anses enligt vad som hittills i allmänhet antagits hos oss[2] inte vara bindande mot upplåtarens borgenärer eller mot annan tredje man. Upplåtelse av retentionsrätt som inte har till syfte att skydda en fordran kan inte gärna anses annat än som en ofullgången nyttjanderätt och kan fördenskull inte heller ha bättre skydd än nyttjanderätt. Tydligt är vidare, att det för upplåtarens borgenärer skulle kunna vara förenat med en avsevärd risk om alla slags retentionsrätter skulle vara skyddade mot dem. När med retentionsrätten avses att skydda fordran, kan egendomen alltid återkommas, om fordringen betalas. Skulle retentionsrätt som tjänar annat ändamål, vilket som helst, vara skyddad mot upplåtarens borgenärer, finns inte något motsvarande mått på den belastning som gäldenärens borgenärer skulle behöva avlyfta för att komma åt egendomen.

Även om man utan stöd av lagstiftning skulle godta att nyttjanderätt till lös egendom i vissa fall anses skyddad mot upplåtarens borgenärer, är därmed inte sagt, att även retentionsrätt till lös egendom, som inte tjänar till skydd för fordran, skall anses skyddad mot upplåtarens borgenärer.

Rätt att kvarhålla lös egendom till säkerhet för fordran är enligt UL i olika avseenden jämställd med panträtt i lös egendom (se 67 § 1 mom., 88 a och 157 §§). Även i fråga om skydd vid utmätning för annan fordran än retinentens är retentionsrätt enligt ULförslaget jämställd med handpanträtt (se 71, 92 och 138 §§). Enligt förslaget skall retentionsrätt för fordran vara helt likställd med handpanträtt i exekutivt hänseende (jfr 6 kap. 12 § första st., 7 kap. 8 § andra st., 9 kap 11 § och 10 kap. 4 § andra st., se även 5 kap. 5 § andra st. och 6 §, 9 kap. 6 § andra st. och 14 kap. 16 § 2). I vissa fall kan retentionsrätt för fordran äga rum i egendom som ej kan bli föremål för handpanträtt (se 11 kap. 5 § och 12 kap. 1 § jfrd med 11 kap. 5 §; jfr 10 kap. 7 § HB).

I förevarande 13 § anges, att med retentionsrätt i förslaget avses rätt att kvarhålla annan tillhörig lös egendom till säkerhet för fordran. I FRL framgår motsvarande begränsning dels av sammanhanget dels av texten i 4 § i lagen. FRL gäller endast "förmånsrätt till betalning". Den förmånsrätt som stadgas i 4 § 2 kan sålunda endast avse retentionsrätt för fordran.

I vissa fall har part i ett avtalsförhållande rätt att innehålla egendom som han skall leverera till den andra parten. En dylik s. k. detentionsrätt finns t. ex. stadgad i 39 § köplagen (1905:38 s. 1). Vad som i förslaget sägs om retentionsrätt avser inte detentionsrätt.

Ställande av säkerhet m. m.

14 §

Enligt UL skall i ett flertal fall ställas pant eller borgen. Även i SfL, LfL och FfL föreskrivs säkerhet i vissa situationer. Bestämmelser om säkerhet vid exekution finns också i en del andra författningar.[1]

[2] Se Undén I s. 6 med not 5 och där anvisad litteratur.
[1] Se t. ex. 95 § andra st. växellagen och 73 § andra st. checklagen.

Vissa generella regler om säkerhet meddelas i UL (48 §). Dessa bestämmelser är tillämpliga inte endast när pant eller borgen krävs enligt UL utan även när säkerhet eljest skall ställas i utsökningsmål. Det föreskrivs, att säkerhet, som inte har godkänts av motparten, skall prövas av den myndighet hos vilken säkerheten ställs. Borgen får inte godkännas av myndigheten, om inte borgensman svarar som för egen skuld och, om två eller flera tecknat borgen, de tillika svarar solidariskt.

Även enligt förslaget skall säkerhet ställas i åtskilliga fall (se t. ex. 3 kap. 7, 8 och 16 §§, 13 kap. 35, 39, 54 och 58 §§ och 14 kap. 16, 17 och 20 §§). I förevarande paragraf ges generella föreskrifter om beskaffenheten och prövningen av säkerhet och om omhändertagande av ställd säkerhet. I de särskilda bestämmelserna om säkerhet i förslaget sägs i allmänhet inte hur säkerheten skall vara beskaffad. I förevarande paragrafs första stycke anges, att föreskriven säkerhet skall bestå av pant eller borgen. Beträffande borgen föreslås i överensstämmelse med vad som f. n. gäller, att den skall vara proprieborgen och, om den ställs av mer än en person, solidarisk. Det kan erinras om att borgen, som tecknats av två eller flera utan förbehåll om delad ansvarighet, enligt 10 kap. 11 § HB medför solidarisk ansvarighet. I fråga om pant uppställer förslaget, i likhet med motsvarande bestämmelse i UL, inte några särskilda krav på dess beskaffenhet. Liksom gällande rätt innehåller förslaget att säkerheten skall prövas av myndigheten, om den inte godkänts av den till vars förmån den skall gälla. Med hänsyn till att säkerhet enligt förslaget alltid skall ställas hos krfm skall prövningen ankomma på denna myndighet. Prövningen skall ske med beaktande av att säkerheten skall vid behov kunna realiseras och därvid täcka den förpliktelse som avses bli garanterad.[2] Har säkerheten godkänts av den till vars förmån den skall gälla, behöver de särskilda kraven beträffande borgen inte vara uppfyllda. Motsvarande bör gälla det särskilda krav som i 11 kap. 16 § andra stycket, jfr 12 kap. 1 § första stycket, och 13 kap. 35 § andra stycket, jfr 58 § fjärde stycket, uppställs i fråga om säkerhet som består av fordran förenad med panträtt i den inropade egendomen, nämligen att fordringen täcks av köpeskillingen.[3] Som detta förutsätter att alla som är berättigade till utdelning ur köpeskillingen[4] är närvarande och godkänner säkerheten torde krfm i praktiken alltid få pröva sådan säkerhet. Av den föreslagna bestämmelsen och sakens natur följer, att den i vars intresse säkerhet skulle ställas kan helt avstå därifrån (jfr 14 kap. 21 §).[5]

Beredningen har inte ansett lämpligt att, såsom ifrågasattes under remissbehandlingen av Utsökningsrätt VIII, göra något undantag från att borgen av två eller flera skall vara solidarisk. Det kan emellertid påpekas, att hinder inte möter att lämna t. ex. två bankgarantier på särskilda belopp vilka sammanlagt täcker det belopp som skall säkerställas.

[2] Jfr Trygger II s. 155.
[3] Se betr. äldre rätt Almén, Om auktion II s. 233. Jfr dock Trygger II s. 156 not 3.
[4] Jfr Almén, Om auktion II s. 232 och Olivecrona, Förfarandet s. 133.
[5] Jfr Almén, Om auktion II s. 233.

Det har framställts önskemål att bl.a. bank befrias från skyldighet att ställa säkerhet. Som skäl för en sådan bestämmelse har anförts att garanti av svensk bank allmänt godtas som borgen och att det innebär en besvärande formalitet, om bank skall behöva anskaffa särskild säkerhet i form av borgen av tjänsteman i banken e. l. Beredningen har inte ansett lämpligt att, på sätt nu gäller för stat och kommun och även föreslås i 16 §, generellt befria bank från skyldighet att ställa säkerhet. Det kan ha sitt värde att i ärendet preciseras vilken risk som skall garderas och att man på det sättet även skyddar sig mot att invändningar framställs i efterhand och uppgörelse därigenom fördröjs. Beredningen vill däremot förorda att i förevarande 14 § införs bestämmelser som medger att en uttrycklig utfästelse av bank att svara för förpliktelsen i fråga skall kunna ersätta pant eller borgen. I ett andra stycke av paragrafen har därför intagits föreskrift, att om bank skall ställa säkerhet, får godtas utfästelse av banken att infria den förpliktelse som säkerheten skall avse. Om en sådan föreskrift meddelas, synes lämpligen med bank böra jämställas annan penninginrättning som Kungl. Maj:t bestämmer. En bestämmelse härom har upptagits som andra punkt i samma stycke. Hur vittgående förpliktelsen är om banken överlåter det anspråk som åberopats i ärendet, beror på utfästelsens avfattning.

I övrigt har beredningen föreslagit, att krfm i vissa fall som anges i 14 och 17 kap. skall kunna diskretionärt efterge krav på säkerhet, men har inte ansett sig böra sträcka befogenheten längre.

I tredje stycket av förevarande paragraf föreslås, att säkerheten skall tas i förvar av krfm. Detta överensstämmer med vad som redan f. n. torde gälla utan särskild bestämmelse.[6] De frågor som kan uppkomma beträffande bl. a. vård av pant och ersättning för kostnader som rör pants vård och förvaring får lösas med ledning av gängse panträttsliga regler (jfr 10 kap. 3 och 4 §§ HB).

Förslaget saknar — liksom gällande lag — regler om hur länge ställd säkerhet skall förvaras av krfm och vad som skall ske med säkerheten, frånsett de föreskrifter som meddelas om krfms ianspråktagande i vissa fall av säkerhet (se 14 kap. 4 § och 2 kap. 15 §). Det är emellertid tydligt, att säkerheten, när den inte längre får tas i anspråk av den till vars förmån den ställts eller av krfm och alltså inte längre tjänar något syfte, skall återställas. Har säkerhet ställts på grund av att viss förutsättning för verkställighet inte föreligger och uppfylls förutsättningen senare, skall säkerheten också återställas — t. ex. om den ställts av någon som sökt verkställighet på grund av icke lagakraftvunnen dom (jfr 3 kap. 8 § och 14 kap. 16 § 1) och domen senare vunnit laga kraft. Ibland kan det dröja avsevärd tid innan det blir klarlagt huruvida ställd säkerhet behöver tas i anspråk. Om t. ex. den som sökt handräckning ställt säkerhet för skada som kan vållas motparten (jfr 17 kap. 3 §) och meddelad handräckning undanröjs av överinstansen eller det anspråk för vilket handräckning beviljats finnes inte föreligga, kan det dröja innan det klarläggs huruvida sökanden är skyldig utge skadestånd. Dess-

[6] Jfr U VIII s. 210 och prop. 1971: 20 s. 291.

förinnan kan säkerheten inte återställas till honom.[7] Säkerhet som inte återställts till den som lämnat säkerheten skall förvaras av krfm (jfr tredje st. i förevarande 14 §) och bör inte utlämnas till motparten utan den förres medgivande.[8] Om den till vars förmån säkerhet ställts önskar begagna säkerheten, får han skaffa sig en exekutionstitel och begära utmätning i panten resp. hos borgensmannen. Hur krfm skall förfara när den själv skall ta i anspråk säkerheten, anges i 15 § i detta kap. Att därutöver i detalj reglera hur det skall förfaras i olika fall har inte synts möjligt, och en allmänt hållen bestämmelse i saken skulle inte ge någon vägledning. Man behöver knappast befara, att bristen på ytterligare lagbestämmelser skall vålla svårigheter i praktiken.

15 §

Den som inropat luftfartyg m. m. eller fastighet på auktion kan i stället för att lämna kontant handpenning ställa säkerhet för motsvarande belopp (17 § andra st. LfL och 35 § andra st. FfL). Detsamma skall gälla skepp (16 § andra st. SfL). Om inroparen inte betalar ogulden del av den kontanta köpeskillingen inom föreskriven tid, kan han bli ersättningsskyldig med högst handpenningens belopp (se 23 § LfL och 43 § FfL, jfr 22 § SfL). Motsvarande gäller exekutiv fastighetsförsäljning som sker under hand (58 § fjärde och femte st. FfL). För uttagande av vad köparen skall utge kan det behövas att säkerhet som han ställt tas i anspråk. Bestämmelser härom meddelas i UL (143 a § 1 mom.). Där föreskrivs, att om säkerhet för handpenning ställts hos ÖE och ogulden del av köpeskillingen inte betalas senast på bestämd dag, ÖE skall göra bruk av säkerheten, om det behövs för betalning av vad den förra köparen skall svara för. Säkerheten skall tas i anspråk på sätt som finnes ändamålsenligt. Pant får säljas i den ordning som gäller för utmätt lös egendom och borgen får utsökas. ÖEs beslut får omedelbart verkställas. Det sägs vidare (143 a § 2 mom.), att nämnda bestämmelser har motsvarande tillämpning när sakägare har lämnat säkerhet för belopp som skall fördelas samtidigt med köpeskilling. Denna föreskrift syftar på säkerhet för tillskott som rättighetshavare för att skydda sin rättighet ställt vid exekutiv försäljning av fastighet (39 § sista st. FfL) eller säkerhet som sakägare ställt för att subsidiäransvarig fastighet inte skall säljas (54 § sista st. FfL).

De nu anförda bestämmelserna i LfL och FfL samt SfL om ställande av säkerhet och om skyldighet för inropare att utge ersättning har tagits upp även i beredningens förslag till UB (se 11 kap. 16 § andra st. och 22 §, 12 kap. 1 § första st. och 13 kap. 35 § andra st., 39 § sista st., 43 §, 54 § sista st. och 58 § fjärde och femte st.). Föreskrift att sådan säkerhet under vissa förutsättningar skall tas i anspråk av krfm meddelas i 14 kap. 4 § i förslaget. I förevarande 15 § i 2 kap. regleras hur krfm skall förfara när den skall ta ställd säkerhet i anspråk.

Enligt 4 kap. 24 § och 14 kap. 16, 17 och 20 §§ får medel som influtit i införsel- resp. utmätningsärende under vissa förutsättningar betalas

[7] Jfr NJA 1942 s. 710 I.
[8] Jfr NJA 1942 s. 710 II.

ut, trots att det inte blivit slutligt fastställt att borgenären är berättigad till betalning. Som villkor för utbetalning gäller i dessa fall att säkerhet ställs för återbetalning. Befinnes senare, t. ex. genom att exekutionstiteln upphävts, utmätningen hävts eller fördelningsbeslut ändrats, att den som uppburit något inte är berättigad till beloppet, är han skyldig att återbetala vad han erhållit för mycket. Krfm får i sådant fall utsöka vad som skall betalas tillbaka. Såvitt avser det fallet att exekutionstiteln upphävts följer detta av 3 kap. 26 §. I övrigt finns bestämmelser om sådan befogenhet i 4 kap. 26 § och 14 kap. 22 §. Vid tillämpning av dessa bestämmelser får utmätning äga rum (jfr 5 kap. 1 § andra st.). Krfm kan därvid ta säkerheten i anspråk. Förevarande 15 § i 2 kap. gäller även i dessa fall.

Förslaget föreskriver, att pant får tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom och att borgen genast får utsökas. Det har ansetts onödigt att, som i 143 a § UL, också föreskriva, att krfm i övrigt förfar på det sätt som finnes mest ändamålsenligt. Beredningen har inte funnit något praktiskt behov av att i förevarande hänseende likställa utfästelse av bank e. l. enligt 14 § andra stycket i förevarande kap. med borgen. Den betalningsskyldige bör få tillfälle att betala frivilligt innan säkerheten tas i anspråk. Förslaget innebär, att det inte behövs någon särskild exekutionstitel för att krfm skall få realisera säkerheten (jfr betr. utsökande av borgen 5 kap. 1 § andra st. i förslaget). Det är tillräckligt, att krfm själv beslutar att säkerheten skall realiseras och bestämmer vilket belopp som skall uttas ur säkerheten.[1] Pant som utgörs av fordran bör såvitt möjligt indrivas i stället för att säljas (jfr 10 kap. 10—13 §§ i förslaget).

16 §

Kronan (staten), kommun, landstingskommun och kommunalförbund är enligt gällande rätt befriade från skyldigheten att ställa säkerhet i exekutiva ärenden (48 § 2 mom. UL[1]). En motsvarande befrielse föreslås i första stycket av förevarande paragraf. Med kommun avses den borgerliga primärkommunen, dvs. vad som tidigare betecknades som landskommun, köping eller stad (jfr 1 § första st. kommunallagen 1953: 753, omtryckt 1969:765).

Enligt ULförslaget skall kostnaden för utmätning eller annan åtgärd i sådant ärende förskotteras av den som begär åtgärden, om krfm eller ÖE påkallar det (198 § 3 mom.). Beträffande annan verkställighet är sökanden skyldig att på begäran av krfm förskottera kostnaden (199 § 3 mom. UL). Staten är dock befriad från skyldighet att förskottera avgifter som utgår i exekutivt ärende och att betala sådana avgifter, om de inte kan uttas i ärendet av motparten, och för kommun eller annan sådan menighet gäller detsamma i fråga om utsökningsavgift och försäljningsavgift men inte beträffande tilläggsavgift (6 § andra och tredje st. exekutionsavgiftskungörelsen 1971:1027). Motsvarande befrielse före-

[1] Jfr Trygger I s. 357, Hassler s. 300, Olivecrona, Förfarandet s. 149, U VIII s. 231 och prop. 1971: 20 s. 316.

[1] Se även 16 § tredje st. SfL, 17 § tredje st. LfL och 35 § tredje st. FfL.

ligger för vissa andra rättssubjekt. Enligt förslaget skall som regel sökanden resp. annan som begärt viss åtgärd vara skyldig att förskottera förrättningskostnaden i exekutivt ärende (18 kap. 3—6 §§). Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund bör emellertid alltjämt vara befriade från skyldigheten att utge förskott. Det har synts lämpligt att detta anges i UB (jfr 11 kap. 16 § tredje st., 12 kap. 1 § första st. och 13 kap. 35 § tredje st.). Bestämmelse i saken har tagits upp i första stycket av förevarande paragraf. Den innebär den ändringen i förhållande till gällande ordning, att kommun, landstingskommun och kommunalförbund helt befrias från att behöva förskottera kostnader. Bestämmelsen utgör givetvis inte hinder för Kungl. Maj:t att i administrativ ordning föreskriva befrielse för de i paragrafen nämnda rättssubjekten att betala kostnad som inte kan tas ut av motparten eller avstå från förskott eller ersättning för kostnader även i andra fall.

Som andra stycke har i enlighet med 9 kap. 8 § andra stycket RB upptagits föreskrift, att vite inte får föreläggas staten.

Beräkning av fordran som ej är förfallen och ränta

17 §

Beredningen föreslår i förevarande paragraf en regel om beräkning av fordran som inte är förfallen till betalning och ej löper med ränta före förfallodagen. Regeln innebär, att sådan fordran skall beräknas till det belopp som efter fem procent årlig ränta utgör fordringens aktuella värde. Motsvarande föreslås för det fallet att utfäst ränta är lägre än fem procent.

Förslaget överensstämmer i fråga om beräkningsgrunden med nu gällande regler om diskontering av fordran som skall beaktas vid exekutiv försäljning av luftfartyg m. m. eller fastighet eller som skall utgå ur köpeskillingen för vanlig lös egendom (12 § första st. LfL, 28 § FfL och 150 § 1 mom. UL) liksom med SfL (12 § sista st.). Den föreslagna bestämmelsen har emellertid fått en mera generell tillämpning. Diskonteringsregeln blir sålunda tillämplig — förutom i de fall som f. n. är reglerade — även i andra fall då det eventuellt kan bli aktuellt att beräkna nuvärdet av en ej förfallen fordran (jfr dock betr. utmätt fordran 10 kap. 11 § andra st. i förslaget).

18 §

Paragrafen behandlar frågan om ränta på medel som utbetalts i exekutivt ärende och som skall återbäras. Den som fått lyfta pengar vid verkställighet av dom är enligt gällande rätt skyldig att betala tillbaka beloppet, om domen ändras eller upphävs. Därvid skall ränta utgå med sex procent om året från lyftningsdagen (50 § UL). Har någon fått lyfta medel innan frågan om bättre rätt till medlen blivit slutligt avgjord och blir han skyldig att helt eller delvis återbära medlen, skall han likaså betala sex procent årlig ränta på beloppet (166 §). Undantag härifrån gäller, när utdelning beräknats för borgenär utan att fordringsbeviset företetts och borgenären inte anmält sig inom ett år från att fördelningen vann laga kraft (jfr 159 §) samt den som medlen i andra hand skall tillfalla har begagnat sin rätt att lyfta medlen. Om borgenä-

ren i sådant fall anmäler sig senare, är den som lyft medlen inte skyldig att betala ränta för längre tid än från att krfm eller ÖE krävt återbäring av beloppet.

Även enligt förslaget kan den som uppburit medel under verkställighet ibland bli skyldig att helt eller delvis betala tillbaka medlen. Detta gäller t. ex. om dom eller annan exekutionstitel ändras eller upphävs sedan verkställighet följt (3 kap. 26 §). Den som fått verkställighet skall i så fall betala tillbaka vad han fått lyfta i pengar. Ett annat fall är, att utbetalning äger rum innan fördelning vunnit laga kraft och fördelningen sedan ändras efter besvär (jfr 14 kap. 16 § 5). I dessa och andra fall då skyldighet föreligger att betala tillbaka uppburna pengar bör den återbetalningsskyldige i princip också betala ränta. Räntesatsen bör liksom i motsvarande fall enligt gällande rätt vara sex procent.[1] I enlighet härmed anges i första stycket av förevarande 18 §, att när medel som sökanden eller annan sakägare fått lyfta skall återbäras, utgår sex procent årlig ränta. Räntan räknas från den dag då medlen utbetalades och tillkommer den som är berättigad till kapitalbeloppet.[2]

Regeln att ränta skall utgå på pengar som betalas tillbaka bör emellertid inte gälla undantagslöst. I andra stycket föreslås, att vad som sägs i första stycket inte skall gälla i den mån det beror på den som är berättigad till medlen att de inte har återburits. Föreskriften åsyftar i första hand det fall som i gällande rätt regleras i 166 § andra punkten UL (jfr 14 kap. 20 § första st. i förslaget) men omfattar även andra fall, t. ex. då återbetalningen fördröjts på grund av att den som är berättigad till medlen inte tillhandahållit ett löpande skuldebrev, vilket utgjort villkor för återbetalningsskyldigheten.

[1] Reglerna om dröjsmålsränta enligt 9 kap. 10 § HB och om ränta i övrigt på det förmögenhetsrättsliga området är f. n. föremål för översyn av de sakkunniga rörande lagstiftning om köp av lös egendom. Se 1969 års riksdagsberättelse Ju: 24. Resultatet kan ev. föranleda att räntefoten i 2 kap. 18 § i beredningens förslag bör bestämmas annorlunda än som nu föreslås. Det är dock inte givet att sistnämnda räntefot skall följa reglerna för dröjsmålsränta.

[2] Jfr Trygger I s. 429 och Hassler s. 319.

3.3 Exekutionstitlar (3 kap. UB)

Med detta kapitel inleds den stora huvudavdelning i förslaget (3—16 kap.) som reglerar verkställighet i sedvanlig bemärkelse, till skillnad från handräckning.

I förslaget har eftersträvats att systematiskt och överskådligt ange vilka exekutionstitlar som kommer i fråga och förutsättningarna för att de skall kunna föranleda verkställighet. Som inledande bestämmelser tas bl. a. upp en katalog över exekutionstitlarna och erinran om att särskilda villkor gäller för utländska exekutionstitlar (1—4 §§). Därefter behandlas var för sig dom varmed likställs domstols utslag och beslut (5—13 §§), förlikning (14 §), lagsökningsutslag och betalningsföreläggande (15 och 16 §§), skiljedom (17—20 §§), förbindelse angående underhållsbidrag m. m. (21 §) och annan exekutionstitel (22 och 23 §§). Förslaget upptar inte några nya exekutionstitlar, frånsett att där nämns även vissa exekutionstitlar för vilka uttryckliga regler f. n. saknas. Däremot har auktionsprotokoll, som kan föranleda direkt verkställighet enligt 55 § UL, i förslaget uteslutits som exekutionstitel. Något beaktansvärt behov av verkställighet på auktionsprotokoll har inte ansetts föreligga. I övrigt innebär nämnda bestämmelser inte några större nyheter. Det skulle i och för sig vara önskvärt, att förutsättningarna för verkställighet på grund av olika exekutionstitlar kunde göras enklare och mera likformiga än f. n. Villkoren i olika fall har emellertid samband med andra förhållanden, t. ex. anspråkets natur, beskaffenheten av det förfarande som lett fram till exekutionstiteln och tillämpligt rättsmedel. Beredningen har därför inte ansett möjligt att rubba de nuvarande förutsättningarna i någon större utsträckning.

Vissa nyheter av större betydelse föreslås beträffande invändningar mot verkställighet därvid bl. a. regleras kvittning (24 och 25 §§). Nya föreskrifter föreslås också om verkan av att exekutionstitel upphävs (26 §).

Det kan här nämnas, att i 5 § uppmärksammas frågan i vad mån verkställighet kan äga rum när dom endast delvis överklagats.

1 §

Sådan verkställighet som avses i förslaget förutsätter att det finns exekutionstitel av något slag. Härav följer att den förpliktelse som skall verkställas måste vara fastställd på sätt som framgår av förevarande kap. innan verkställighet kan äga rum. I enlighet härmed anges i 1 §, att verkställighet enligt balken får äga rum på grund av handling som i balken anges som exekutionstitel. Härvid räknas ej som exekutionstitel beslut som verkställighetsmyndigheten själv meddelat i ärendet. Beslut av domstol varigenom förordnats om handräckning genomförs enligt bestämmelserna i 17 kap. om handräckning (jfr 16 kap. 9 § och 17 kap. 4 § andra st.) och räknas inte som exekutionstitel i förslagets mening.

Enligt vissa bestämmelser i förslaget får krfm genomföra olika slags åtgärder utan att det grundas på någon exekutionstitel (t. ex. 2 kap. 15 §, 3 kap. 26 § andra st. och 5 kap. 1 § andra st.). Sådan åtgärd anses enligt förslaget endast som ett led i det ärende som aktualiserats genom att verkställighet sökts på grund av en exekutionstitel.

Av 1 kap. 1 § i förslaget följer, att en handling skall innefatta betalningsskyldighet eller annan förpliktelse för att kunna utgöra exekutionstitel. Uttrycket förpliktelse tas härvid i sin allra vidsträcktaste betydelse (jfr s. 118 f). Betalningsskyldighet åvilar i regel någon viss person utan begränsning till särskild egendom, dvs. den förpliktade svarar med alla sina tillgångar. Därjämte kan eventuellt viss tillgång häfta särskilt för fordringen, t. ex. på grund av panträtt. Betalningsskyldighet kan emellertid ibland enbart rikta sig mot ägaren till viss egendom, t. ex. om den personliga betalningsskyldigheten preskriberats men fordringen är förenad med panträtt.[1] Ägarens övriga tillgångar kan då inte tas i anspråk vid verkställighet. Andra förpliktelser än betalningsskyldighet som åvilar någon avser som regel viss bestämd egendom frånsett bl. a. förpliktelser att underlåta visst handlande.

2 §

UL innehåller inte någon mera fullständig uppräkning av användbara exekutionstitlar. Där nämns endast några av dem, främst domstols dom eller annat avgörande i tvistemål och ÖEs beslut i utsökningsmål (jfr rubriken till 3 kap. UL). Detta sammanhänger med att UL är direkt tillämplig i huvudsak endast på det civilrättsliga området. Att exekutiv myndighet kan meddela verkställighet även i andra fall än som anges i UL framgår av olika författningar (jfr 14 § Up) men anses såvitt angår vissa myndigheters beslut kunna ske utan stöd av särskild föreskrift.[1]

Beredningen har i förevarande paragraf sökt förteckna domar, beslut och andra handlingar som enligt förslaget skall kunna föranleda verkställighet. I första stycket upptagen förteckning avslutas med två punkter som beträffande möjligheten att få verkställighet hänvisar till andra författningar. Dessa kan komma att ändras relativt ofta och det torde inte vara ändamålsenligt att katalogisera hithörande fall i UB. Förslaget

[1] Jfr Olivecrona s. 33 f och 127 f.
[1] Se härom vidare under 22 §.

lämnar också öppet i vad mån verkställighet av förvaltningsmyndighets beslut kan äga rum utan stöd av särskild föreskrift. Några olägenheter synes ej ha vållats av att möjligheten att få verkställighet ibland får prövas efter övervägande av beslutets beskaffenhet.

Som exekutionstitlar anges i förslaget 1) domstols dom och beslut, 2) förlikning som blivit stadfäst av domstol, 3) lagsökningsutslag och betalningsföreläggande, 4) skiljedom, 5) förbindelse angående underhållsbidrag, 6) förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild bestämmelse eller vad som eljest gäller får verkställas samt 7) annan handling som enligt särskild bestämmelse får användas för verkställighet. Förutsättningarna för verkställighet på grund av dessa exekutionstitlar behandlas närmare i de följande paragraferna. Där anges vissa villkor för verkställighet i olika fall.

I förevarande paragraf avses endast inhemska (svenska) exekutionstitlar. Utländska exekutionstitlar behandlas i 4 §.

Med domstol avses i punkt 1 såväl de allmänna domstolarna som särskilda domstolar, t. ex. arbetsdomstolen. Fastighets- och vattendomstolarna — dvs. tingsrätt i särskild sammansättning — omfattas givetvis också. Även förvaltningsdomstolarna inbegrips under termen domstol, såväl de allmänna förvaltningsdomstolarna regeringsrätten och kammarrätt som övriga, t. ex. skatterätt, länsrätt och försäkringsdomstolen.[2] Med domstol bör utan särskild föreskrift likställas befattningshavare vid domstol som beslutar självständigt och inte på domstolens vägnar, t. ex. konkursdomare. Såvitt avser allmän domstol åsyftas med dom och beslut inte bara avgöranden i tvistemål utan också avgöranden i andra mål och i ärenden. Utslag i lagsökningsmål och beslut i mål om betalningsföreläggande, vilka f. n. är de vanligaste exekutionstitlarna i "enskilda mål", nämns dock särskilt under punkt 3 (jfr 15 och 16 §§) och är sålunda inte inbegripna under vad förslaget innehåller om dom eller beslut i allmänhet. Termerna dom och beslut avser att ansluta inte bara till RBs indelning utan även till vad som numera gäller beträffande förvaltningsdomstols avgöranden (se vidare under 3 §). Domstols slutliga avgörande betecknas i en del fall — förutom i lagsökningsmål — utslag, t. ex. fastighetsdomstols avgöranden i fastighetsbildningsmål (16 kap. 10 § fastighetsbildningslagen 1970:988). Sådana avgöranden är sakligt sett att jämställa med dom och skall också enligt 3 § i förslaget likställas med dom.

Med punkt 2 i 2 § avses förlikning som blivit stadfäst av domstol genom dom enligt 17 kap. 6 § RB. Beträffande senare punkter i 2 § kan hänvisas till vad som vid 15—23 §§ sägs om verkställigheten.

Som framgår av motiven till 1 § omfattar 2 § ej krfms egna beslut om åtgärder i anhängiga ärenden. Det kan här även nämnas, att genomförandet av handräckning inte räknas som verkställighet i den mening som avses i förslaget och att rättens eller krfms beslut, varigenom handräckning beviljas, inte räknas som exekutionstitel i förslagets mening.

[2] Betr. vad som numera förstås med termen förvaltningsdomstol se prop. 1971:30 del 2 s. 293, 511 och 614 f samt Wennergren, Förvaltningsprocess s. 9, 22 och 98. — Ang. förvaltningsdomstols status som domstol se prop. 1971:30 del 2 s. 72.

Det är måhända f. n. tveksamt om förvaltningsdomstols beslut genomgående är verkställbart.[3] UL är inte direkt tillämplig på sådana beslut (jfr 14 § 2 mom. Up). Generella regler som anger i vad mån förvaltningsdomstols beslut får verkställas finns inte heller i annan lag. Åtskilliga beslut av förvaltningsdomstol kan på grund av sin beskaffenhet inte ligga till grund för verkställighet av exekutiv myndighet. Beträffande vissa beslut finns emellertid uttryckliga författningsbestämmelser om att de får verkställas i sådan ordning. Det gäller t. ex. enligt 59 och 60 §§ UppbF (1953:272) beslut angående skatt och vissa allmänna avgifter. När förvaltningsdomstols avgörande f. n. anses få verkställas av exekutiv myndighet utan stöd av uttrycklig bestämmelse, torde i princip ULs regler vara analogiskt tillämpliga.[4]

Prövningen av mål i förvaltningsdomstol sker i former som i stor utsträckning överensstämmer med prövningen av mål och ärenden vid andra domstolar. Numera finns också förhållandevis detaljerade bestämmelser om förfarandet i förvaltningsdomstolarna. Dessa får även i övrigt anses likställda med allmänna och särskilda domstolar. Beredningen anser att det saknas tillräckliga skäl att beträffande de närmare villkoren för verkställighet göra skillnad mellan förvaltningsdomstol och annan domstol. De bestämmelser som i förslaget ges om verkställighet av domstols dom eller beslut bör alltså gälla även förvaltningsdomstols avgöranden, i den mån bestämmelserna kan tillämpas på sådant avgörande.

Som förut nämnts omfattas förvaltningsdomstol av beteckningen domstol som används under punkt 1 i förevarande paragraf. Det skulle därför i och för sig inte behövas någon särskild bestämmelse om verkställighet av förvaltningsdomstols avgöranden. Beredningen har emellertid i klarhetens intresse ansett lämpligt att uttryckligen nämna dem. I andra stycket av förevarande 2 § anges sålunda, att vad som sägs om verkställighet av domstols dom eller beslut i tillämpliga delar även gäller förvaltningsdomstols avgöranden. I något fall är det av betydelse för verkställigheten av domstols avgörande om det har meddelats av underrätt eller överrätt (jfr 7 § tredje st. i förevarande kap.). Med tanke på sådana fall föreslås att som andra punkt i andra stycket upptas bestämmelse enligt vilken länsrätt och skatterätt skall vid tillämpning av förslaget räknas som underrätt och kammarrätt som hovrätt. Beträffande skatterätts beslut utgår beredningen dock från att det behövs särskilda föreskrifter angående verkställigheten (jfr 1 kap. 8 § i förslaget).

3 §

Domstols avgörande skall i de flesta fall ske genom dom eller beslut (jfr 17 kap. 1 § och 30 kap. 1 § RB och 9 § första st. lagen 1946:807 om handläggning av domstolsärenden samt 15 § kungörelsen 1971:974

[3] Se Herlitz, Förvaltningsrättsliga grunddrag s. 124 ff, Sundberg, Allmän förvaltningsrätt s. 662 f och Söderwall i FT 1944 s. 196 f. Se även andra uttalanden i litteraturen till vilka hänvisas under 22 §. Dessa uttalanden avser även myndigheter som efter 1971 års förvaltningsreform utgör förvaltningsdomstol.

[4] Jfr Herlitz, Föreläsningar i förvaltningsrätt III s. 539, Reuterskiöld, Föreläsningar i svensk stats- och förvaltningsrätt I s. 265 f och Ekenberg i FT 1944 s. 146 f.

om protokollföring m. m. vid de allmänna förvaltningsdomstolarna och 21 § kungörelsen 1971:455 om skatterätt och länsrätt) men i några fall, som anges i särskilda författningsbestämmelser, genom "utslag". Vad som i förslaget sägs om dom skall, om ej annat föreskrivs, enligt första stycket i förevarande 3 § i tillämpliga delar gälla även domstols avgörande som betecknats utslag. På samma sätt behandlas i förslaget de avgöranden som betecknas beslut.[1] I det följande nämner förslaget — frånsett lagsökningsutslag — inte utslag. Det förbehåll "om ej annat föreskrivs" som görs i bestämmelsen syftar närmast på lagsökningsutslag och betalningsföreläggande (jfr 15 och 16 §§).

Beredningen använder i förslaget termen "betalningsföreläggande" som beteckning på rättens bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum. Med betalningsföreläggande avses härvid även rättens beslut i fråga om borgenärs kostnad i målet (jfr 25 § LL). UL har f.n. inte någon motsvarande term (jfr 51 § 3 mom.).[2] I tillämpningen används uttrycket "slutbevis". Andra stycket i paragrafen innehåller bestämmelse om den innebörd som termen har i beredningens förslag.

4 §

Under 2 § har framhållits, att den inte avser utländska exekutionstitlar.[1] Utländska beslut och andra handlingar skall liksom f. n. få verkställas här i riket endast i den mån det är särskilt medgivet. Förevarande 4 § innehåller en erinran härom. Bestämmelser om verkställighet på grund av utländska exekutionstitlar finns f. n. bl. a. i lagen (1932: 540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge, lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge, lagen (1965:723) om erkännande och verkställighet av vissa utländska domar och beslut angående underhåll till barn och lagen (1929: 147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar. Bestämmelser om verkställighet på grund av utländsk exekutionstitel finns även i lagen (1899: 12 s. 9) om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut, lagen (1936:79) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Schweiz, lagen (1934:69) om erkännande och verkställighet av vissa, i anledning av konkurs meddelade utländska domar, lagen (1935:45) om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge, lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo, lagen (1929:404) om giltighet här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929, lagen (1969:12) med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg, lagen (1963:138) i anledning av

[1] Jfr 37 § 1 mom. UL.

[2] Termen betalningsföreläggande infördes genom 1946 års lagsökningslag (se NJA II 1947 s. 117 f) och ersatte den tidigare beteckningen handräckning för fordran. Den avser alltså enligt 1946 års lag inte något rättens beslut. Ehuru i dylika ärenden formligt föreläggande att betala inte meddelas, har termen synts beredningen utan olägenhet kunna användas som benämning på det bevis som rätten meddelar när en ansökan lämnas obestridd. Jfr U II s. 114 not 13.

[1] Jfr Trygger II s. 111, Hassler s. 65 f, Olivecrona s. 32. Se vidare SOU 1968:40, Verkställighet av utländska domar i förmögenhetsrättsliga mål.

Sveriges anslutning till de internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg samt angående befordran å järnväg av resande och resgods, lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m., lagen (1966:735) om erkännande och verkställighet av skiljedomar i vissa internationella investeringstvister och lagen (1969:200) om uttagande av utländsk skatt och allmän avgift. I nämnda lagar regleras också de närmare villkoren för verkställighet av utländsk exekutionstitel. När verkställighet är medgiven, skall förslagets bestämmelser om verkställighet tillämpas, om annat ej är föreskrivet.

Det torde i regel inte möta svårigheter att avgöra huruvida dom, beslut eller annan handling är att anse som svensk eller utländsk. I fråga om domstols eller annan myndighets avgörande beror svaret givetvis på om myndigheten är svensk eller utländsk. Skiljedom skall anses som utländsk, om den meddelats på utländsk ort, varvid den skall anses meddelad i den stat där skiljemannaförfarandet ägt rum (jfr 5 § lagen om utländska skiljeavtal och skiljedomar). Beträffande förbindelse angående underhållsbidrag kan frågan vara mera tveksam. Den nordiska konventionen angående indrivning av underhållsbidrag och därtill anslutande lag synes utgå från att svaret på frågan beror på var förbindelsen ingicks.[2] Enligt beredningens mening kan man inte gå så formellt till väga. Var en förbindelse skall anses ingången, kan f. ö. vara tveksamt. Det torde sålunda vara nödvändigt att beakta vilken anknytning förbindelsen i olika hänseenden har med vårt land. Om giltigheten av en förbindelse bör på grund av anknytningen till vårt land bedömas enligt svensk lag, synes principiellt också verkställighet böra få äga rum här. Ett sådant fall torde föreligga, om svenska makar, av vilka endera eller båda för sin utkomst arbetar i främmande stat, frivilligt reglerar fråga om underhåll till ena maken eller barn och därvid svenska formkrav iakttas. En förbindelse som fader till barn utom äktenskap underskriver utomlands men som godkänns av barnavårdsman för barnet här i riket bör räknas som svensk exekutionstitel, om svenska formkrav i övrigt har iakttagits.

Dom

Som förut nämnts avses med dom även förvaltningsdomstols avgörande. Med dom likställs domstols resp. förvaltningsdomstols avgörande som benämns utslag eller beslut (se 3 § första st.).

5 §

Dom i tvistemål får enligt gällande rätt utan särskilda villkor verkställas, så snart den vunnit laga kraft (37 och 38 §§ UL). Något särskilt anstånd är alltså inte medgivet den förlorande parten. Med dom i tvistemål avses även annat avgörande av domstol i sådant mål. När dom eller beslut i brottmål skall verkställas enligt UL, får också verkställigheten, sedan domen eller beslutet vunnit laga kraft, äga rum utan särskilda villkor (jfr 22 § Up).

[2] Jfr art. 1 första st. i konventionen och 1 § första st. i lagen samt NJA II 1962 s. 632.

Även enligt förslaget skall dom få verkställas utan särskilda villkor, när den vunnit laga kraft. Det dröjer så gott som undantagslöst så länge innan lagakraftägande dom föreligger att någon allmän föreskrift om anstånd i svarandens intresse inte synts motiverad. En annan sak är, att verkställighetens genomförande t. ex. i fråga om försäljning av utmätt egendom eller avhysning inte bör ske för brådstörtat.

Att dom vunnit laga kraft innebär, att den tid, inom vilken avgörandet kan angripas med ordinärt rättsmedel (enligt RB vad, besvär, revision, återvinning eller återupptagande och beträffande förvaltningsdomstols avgörande besvär), har gått till ända utan att talan har fullföljts.

När dom endast delvis överklagats, kan det vara tveksamt i vad mån domen får verkställas som lagakraftvunnen i återstående del. Om part som endast delvis vunnit bifall till den talan han väckt överklagar domen, bör denna kunna verkställas som lagakraftvunnen till den del som hans talan bifallits. Mera tveksamt är, i vad mån verkställighet kan ske, när den förlorande överklagat domen endast i viss del av vad som gått honom emot. Ändringssökandets omfattning kan då vara så oklar att verkställighet i viss del redan av den orsaken inte gärna kan ske. I övrigt är frågan huruvida dom i ej överklagad del skall anses som lagakraftvunnen beroende av om överrätten har möjlighet att undanröja eller ändra domen i del som ej angripits av klaganden (jfr bl. a. 50 kap. 25 § andra st. och 26 §, 51 kap. 24 § andra st. och 26 § samt 55 kap. 15 § RB).[1] Det senare spörsmålet är ej exekutionsrättsligt och beredningen har inte ansett sig böra gå närmare in på den frågan i förevarande sammanhang. Beredningen har emellertid ansett det önskvärt, att det ges en bestämmelse som upplyser om att verkställighet som regel kan ske utan särskilda villkor beträffande den del av domen som ej överklagats. En sådan bestämmelse har upptagits som andra stycke i förevarande 5 §. Verkställighet i den icke överklagade delen får äga rum "när det kan ske", dvs. när ej de olika delarna hör så nära samman att den ena delen ej i verkställighetshänseende kan skiljas från den andra. För att en dom som har överklagats skall kunna verkställas som lagakraftvunnen i någon del måste givetvis krfm ha förvissat sig om hur den fullföljda talan har begränsats. I den mån tvivel härom råder kan domen inte verkställas annat än om reglerna för verkställighet av ej lagakraftvunnen dom medger det. Som det finns en möjlighet att hela domen måste undanröjas i anledning av den talan som fullföljts till högre rätt bör den domstol där målet är anhängigt ha befogenhet att genom inhibitionsbeslut hindra verkställighet enligt 5 § i den icke överklagade delen av domen. Förslaget innehåller föreskrift härom.

Bestämmelsen i andra stycket avses skola bli tillämplig även i sådana fall som att en kärande, vilken vunnit delvis bifall till skadeståndsanspråk, fullföljer talan med yrkande om högre skadestånd eller att en svarande godtar utdömt skadestånd till viss del men vill befrias från skadestånd därutöver.

[1] Jfr Alexanderson s. 37, Hassler s. 63, Olivecrona s. 36 och Bomgren i TSA 1941 s. 240. Se även Trygger II s. 126 f, Kallenberg i TfR 1905 s. 170 och De ordinära devolutiva rättsmedlen 2 uppl. s. 203 f samt Wrede s. 58.

6 §

I fråga om dom som inte vunnit laga kraft gäller f. n. att verkställighet inte får ske i andra fall än som särskilt anges. Bestämmelser om att dom får verkställas trots att den inte vunnit laga kraft meddelas främst i UL men även i andra författningar, bl. a. i RB.

Även beredningens förslag utgår från att dom som ej vunnit laga kraft inte får verkställas utan stöd av särskild föreskrift. Det kan givetvis vara av stor betydelse för vinnande part att så snabbt som möjligt komma till sin rätt. Den förlorande parten har däremot intresse av att inte bli utsatt för verkställighet medan ovisshet råder huruvida domen skall stå sig. Om någon verkställighet överhuvud inte finge äga rum förrän domen vunnit laga kraft, skulle emellertid den förlorande parten alltid genom att överklaga domen kunna uppskjuta verkställigheten, låt vara att den vinnande kan i viss utsträckning tillgodoses genom kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd.

Vid övervägande av frågan i vad mån dom bör få verkställas utan att den vunnit laga kraft har beredningen inte underlåtit att beakta den reform som nyligen skett beträffande rätten att fullfölja talan till HD och regeringsrätten. Dessa domstolar har numera i princip ställning av prejudikatinstanser. De möjligheter som föreligger att få talan mot hovrätts resp. kammarrätts dom prövad vid sidan av prejudikatdispens är ytterst begränsade (se 54 kap. 10 § RB och 36 § FPL). Detta utgör i första hand skäl för att låta hovrätts och kammarrätts ej lagakraftvunna domar få verkställas i större utsträckning än f. n.[1] En sådan ordning kan tänkas motverka fullföljd enbart i syfte att uppskjuta verkställigheten. Tillräckliga erfarenheter har emellertid ännu inte vunnits av de nya fullföljdsreglerna.[2] Beredningen har därför inte ansett sig böra föreslå nya regler om generell verkställighet av hovrätts resp. kammarrätts ej lagakraftvunna domar. Det föreslås inte heller i övrigt några större ändringar i vad som nu gäller om verkställighet av dom innan den har vunnit laga kraft. Bestämmelser om sådan verkställighet har tagits upp i 7—11 §§. I enlighet härmed innehåller första stycket av förevarande paragraf, att dom som inte vunnit laga kraft får verkställas i fall och under villkor som anges i 7—11 §§.

I vissa sammanhang i förslaget anges att dom får verkställas "genast", när det därmed åsyftas att laga kraft inte behöver avvaktas. I gällande rätt används i motsvarande fall uttrycken "ändå att ändring i domen sökes" (39 och 41 §§ UL), "utan hinder av att den (domen) ej äger laga kraft" (95 § första st. växellagen och 73 § första st. checklagen) eller liknande.

Att dom i vissa fall skall få verkställas innan den vunnit laga kraft innebär inte, att full verkställighet skall få ske överlag. I sådana fall då det direkt föreskrivs att dom skall få verkställas som om den vunnit laga kraft skall visserligen ej några särskilda inskränkningar gälla, om inte inhibition kan äga rum och beslutas. I vissa andra fall föreslår beredningen — delvis i överensstämmelse med gällande rätt —

[1] Jfr prop. 1971:45 s. 98.

[2] Betr. antalet fullföljda mål till HD och ändringsfrekvensen i HD åren närmast före fullföljdsreformen kan hänvisas till SOU 1969:41 s. 40—45 samt Sveriges officiella statistik, Domstolarna 1970 (tabell 13, 14 och 36).

att utmätt egendom inte får säljas innan domen vunnit laga kraft eller att medel som influtit vid införsel eller utmätning inte får utbetalas innan domen vunnit laga kraft utan att säkerhet ställs. Sådana bestämmelser finns i 4 kap. 24 § (betr. införsel) samt i 9 kap. 3 § och 14 kap. 16 § i förslaget. Andra stycket i förevarande 6 § innehåller en erinran om dessa föreskrifter.

Det kan naturligtvis förekomma, att i en och samma dom åläggs två eller flera förpliktelser som faller under olika verkställighetsregler, t. ex. betalningsskyldighet och förpliktelse att utge viss lös egendom. I sådana fall blir olika verkställighetsbestämmelser tillämpliga i fråga om olika delar av domen.

När det i förevarande och följande paragrafer talas om verkställighet, avses även införsel, om förpliktelsen är sådan att införsel kan användas.

7 §

Denna paragraf reglerar verkställighet innan dom varigenom betalningsskyldighet ålagts har vunnit laga kraft. Paragrafen motsvaras i gällande rätt av 39 § och 49 § 1 mom. UL samt 95 § växellagen och 73 § checklagen.

När betalningsskyldighet ålagts, får enligt gällande rätt utmätning äga rum, även om ändring söks i domen (39 § 1 mom. UL). Gäldenären kan dock hindra utmätning genom att hos länsstyrelse nedsätta det utdömda beloppet och i ärendet styrka att nedsättning skett. I fråga om underrätts dom kan gäldenären även hindra utmätning genom att ställa pant eller borgen för vad som ålagts honom och för "skada, som genom uppehållet vållas kan". Med skada torde här avses ränta och exekutionskostnad.[1] Visar gäldenären efter utmätning att nedsättning skett och betalar han dessutom kostnaden för utmätningen och det utmätta godsets vård, skall utmätningen gå åter, om det kan ske. Borgenären är berättigad att lyfta nedsatt belopp mot pant eller borgen (39 § 2 mom. UL). Begagnar han inte denna rätt, skall medlen under vissa förutsättningar sättas in i bank. Anmäler borgenären hos länsstyrelsen att han inte vill lyfta, skall beloppet sålunda insättas i bank mot ränta. Yrkar gäldenären att pengarna skall sättas in i bank, skall länsstyrelsen förelägga borgenären viss tid att bestämma sig, om han vill utöva sin lyftningsrätt. Om den tiden försitts, skall länsstyrelsen sätta in medlen i bank. Utmätt lös egendom får lyftas av borgenären mot pant eller borgen för återbäring, om domen ändras (40 § 2 mom. UL).

Beträffande verkställighet av dom i växel- eller checkmål finns särskilda bestämmelser (95 § växellagen och 73 § checklagen). Sådan dom får verkställas genom utmätning och det utmätta godsets försäljning utan hinder av att domen inte äger laga kraft. Verkställigheten får inte uppehållas av att gäldenären bjuder säkerhet för vad som blivit utdömt. Gäldenären torde inte heller genom att nedsätta beloppet kunna hindra verkställighet av sådan dom.[2]

[1] Jfr Trygger II s. 128 f, Alexanderson s. 40, Hassler s. 358 not 16 och Olivecrona s. 37 not 7.

[2] Jfr 88 § 1851 års växellag (1851:27 s. 1), 21 § Up i denna paragrafs lydelse före 1881, 5 § 6 förordningen (1880:15 s. 26) om nya växellagens införande, NJA II 1877 nr 3 s. 147 och 1932 s. 603, Trygger II s. 138, Hassler s. 363 not 52 samt 15 § 1898 års checklag (1898:18 s. 1) och NJA II 1932 s. 644 f. Jfr dock Olivecrona s. 38 f.

Tredskodom varigenom betalningsskyldighet ålagts den uteblivna parten får enligt gällande rätt verkställas som lagakraftvunnen dom utan hinder av att återvinning sökts, om inte den domstol där talan om återvinning är anhängig förordnar annat (49 § 1 mom. UL). Fast egendom som utmätts på grund av sådan dom får dock inte säljas utan ägarens samtycke innan domen vunnit laga kraft.

Införsel för underhållsbidrag som fastställts genom dom får enligt gällande rätt äga rum först sedan domen vunnit laga kraft (5 § första st. första punkten InfL). I allmänhet har emellertid meddelats interimistiskt förordnande som får verkställas genast.

Förevarande 7 § ger föreskrifter om verkställighet av dom som ej vunnit laga kraft, om domen ålägger betalningsskyldighet och är sådan som anges i paragrafen. Där nämns i första stycket dom i mål angående växel eller check, i andra stycket tredskodom och i tredje stycket annan dom. Paragrafen avser inte betalningsskyldighet i form av böter, viten o. l. (jfr 10 §).

Enligt förslaget kan även införsel äga rum innan domen vunnit laga kraft. Det är en nyhet i förhållande till gällande rätt. Dom, varigenom ålagts skyldighet att utge underhållsbidrag, kan f. n. föranleda utmätning — även löneutmätning — oaktat domen inte vunnit laga kraft. Någon anledning att rubba denna regel har ej förekommit. Beredningen anser, att om den ståndpunkten godtas, konsekvensen kräver att även införsel skall få äga rum, och några betänkligheter kan knappast anföras däremot. Enligt 4 kap. 24 § andra stycket i förslaget skall emellertid medel, som influtit genom införsel, inte få utbetalas innan domen har vunnit laga kraft utan att säkerhet ställs, såvida ej domen får verkställas som om den vunnit laga kraft. Beträffande det fallet att verkställighet skett genom utmätning se 9 kap. 3 § och 14 kap. 16 §.

Medan 39 § UL gäller både betalningsskyldighet i pengar och betalningsskyldighet i varor,[3] avser den föreslagna bestämmelsen endast skyldighet att betala pengar. Betalning i varor har numera kommit ur bruk. Om det någon gång skulle förekomma att verkställighet begärs i fråga om skyldighet att prestera i varor, blir 16 kap. i förslaget tillämpligt (se bl. a. 16 kap. 4 § andra st.). Med betalningsskyldighet åsyftas i förslaget givetvis inte bara utdömd fordran jämte ränta utan också ålagd skyldighet att ersätta rättegångskostnader.

Enligt *första stycket* i förevarande 7 § i förslaget skall dom, varigenom betalningsskyldighet ålagts i mål angående växel eller check, få verkställas genast. Motsvarande bestämmelser i växel- och checklagarna bör upphävas. Utmätning för domen får ske utan särskilda villkor och kan enligt förslaget liksom enligt gällande rätt inte hindras genom att gäldenären ställer säkerhet eller nedsätter beloppet. Det kan vara i någon mån tveksamt, om det är motiverat att behålla särskilda verkställighetsregler för växel- och checkmål. Växlar används ofta som fordringsbevis vid avbetalningsköp m. m., då någon undantagsbestämmelse för verkställigheten inte är så välgrundad. Beredningen har dock inte ansett sig

[3] Jfr NJA II 1877 nr 3 s. 28 och Trygger II s. 126.

ha anledning att rubba på den traditionella undantagsställning som man även internationellt ansett att växel- och checkmålen bör ha.[4] Verkställigheten av dom i mål angående växel eller check omfattas dock inte av konventionerna på växel- och checkrättens områden. Egendom som utmätts på grund av växel- eller checkdom får enligt förslaget i princip säljas oaktat domen inte vunnit laga kraft. Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får dock enligt 9 kap. 3 § andra stycket inte utan gäldenärens samtycke säljas förrän domen vunnit laga kraft. Enligt 14 kap. 16 § 1 får vidare influtna medel som regel inte annat än mot säkerhet betalas ut innan domen vunnit laga kraft, om inte gäldenären samtycker.

Enligt *andra stycket* i 7 § får tredskodom genast verkställas i fråga om betalningsskyldighet som ålagts den uteblivna parten, om inte annat förordnas med anledning av talan om återvinning. Utmätning resp. införsel får i sådant fall äga rum utan särskilda villkor. Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får dock enligt 9 kap. 3 § andra stycket inte utan gäldenärens samtycke säljas innan exekutionstiteln vunnit laga kraft. Efter utmätning influtna medel får enligt 14 kap. 16 § utbetalas utan att säkerhet ställs.

Undantagsvis kan ett käromål bifallas genom tredskodom vilken meddelas i kärandens utevaro (jfr 44 kap. 8 § första st. RB). Rättsmedlet för den tillstädeskomna svarandeparten är i så fall vadetalan och inte återvinning. Sådan tredskodom omfattas inte av andra stycket utan faller under tredje stycket i 7 §, om den ålägger svaranden betalningsskyldighet. Inte heller medger bestämmelsen verkställighet av icke lagakraftvunnen tredskodom som avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet. Sådan dom kan dock i viss utsträckning verkställas enligt de följande paragraferna i detta kapitel innan den vunnit laga kraft. Förordnande om att verkställighet ej får äga rum (inhibition) meddelas av den domstol vid vilken återvinningstalan är anhängig. Mot sådant beslut får särskild talan inte föras enligt vad som framgår av 49 kap. 4 § första stycket och 8 § RB.[5]

Även om gäldenären söker återvinning med anledning av tredskodom varigenom betalningsskyldighet ålagts, får enligt beredningens förslag tredskodomen verkställas, såvida inte domstolen förordnar om inhibition. Sedan dom i återvinningsmålet vunnit laga kraft, har tredskodomen spelat ut sin roll och kan inte längre verkställas. Det är däremot inte sagt, att tredskodomen får ligga till grund för verkställighet efter att dom i återvinningsmålet meddelats men innan den vunnit laga kraft. Verkställighet kan då ske på grund av den senare domen enligt 7 § tredje stycket. Olika regler gäller emellertid för verkställighet av tredskodom och verkställighet av annan dom. JO (Lundvik) har för sin del uttalat, att enligt gällande rätt tredskodomen kan verkställas i denna situation.[6] Det syntes sålunda ej rimligt, att borgenären — som intill dess dom fallit i återvinningsmålet kunnat påkalla full verkställighet —

[4] Jfr 94 § andra st. växellagen och 72 § andra st. checklagen.
[5] Gärde m. fl. s. 643.
[6] JO 1969 s. 33 ff.

skulle komma i ett sämre läge därför att hans fordran efter ytterligare prövning ånyo godkänts. Motsatt ståndpunkt har emellertid intagits i ett hovrättsfall.[7] Enligt beredningens mening talar övervägande skäl för att tredskodomen skall anses ha spelat ut sin roll när dom meddelats i återvinningsmålet och att verkställighet av tredskodomen sålunda ej kan äga rum därefter. De fördelar i verkställighetshänseende som borgenären vunnit genom tredskodomen bör ej gälla sedan rätten meddelat dom efter en materiell prövning i målet. Verkställighetsåtgärd som redan hunnit vidtas på grund av tredskodomen skall dock givetvis bestå.

Vad nu sagts gäller det fallet att domen i återvinningsmålet i sak innebär ett fastställande av tredskodomen. Om tredskodomen upphävs genom domen i återvinningsmålet, följer redan av 26 § i förevarande kap. att den inte längre kan föranleda verkställighet.

Det anförda är tillämpligt även i fråga om lagsökningsutslag, mot vilket återvinning sökts (jfr 15 §).

Enligt *tredje stycket* i 7 § får även annan dom på betalningsskyldighet än som nämnts i första och andra styckena verkställas genast. Som förut nämnts kan gäldenären enligt gällande rätt hindra utmätning genom att nedsätta det utdömda beloppet. I fråga om underrätts dom kan gäldenären vidare uppnå samma resultat genom att ställa säkerhet för den ålagda betalningsförpliktelsen och för exekutionskostnaden. Gäldenären skall även enligt förslaget, så länge domen ej vunnit laga kraft, kunna hindra utmätning genom att säkerställa betalningsskyldigheten. Motsvarande gäller enligt förslaget i fråga om införsel. Beredningen har sålunda ansett att borgenärens intresse i hithörande fall är tillräckligt tillgodosett genom att borgenären blir säkerställd på ena eller andra sättet. I fråga om de medel som skall stå gäldenären till buds för att avvärja verkställigheten innebär förslaget vissa nyheter.

Gäldenären kunde ursprungligen enligt UL inte avvärja utmätning på grund av icke lagakraftvunnen underrättsdom på annat sätt än genom att ställa säkerhet. Utmätning på grund av hovrätts dom kunde gäldenären ej hindra annat än genom att nedsätta det utdömda beloppet. Att endast nedsättning ansågs böra utgöra hinder mot utmätning för hovrätts dom sammanhängde med att det vid den tiden som villkor för rätt att fullfölja talan mot hovrätts dom var föreskrivet att den tappande parten fullgjorde vad som ålagts honom.[8] Genom lagändring år 1901 slopades detta villkor. I samband därmed ändrades 39 § UL. Därvid bibehölls nedsättning som hinder mot utmätning på grund av hovrätts dom. Samtidigt blev nedsättning också hinder mot utmätning på grund av underrätts dom.[9] Det skäl som var främsta anledningen till att ställande av säkerhet inte vid ULs tillkomst ansågs böra hindra utmätning på grund av hovrätts dom saknar alltså numera aktualitet. Det kan därför ifrågasättas, om inte numera samma regler bör gälla för avvärjande av verkställighet av underrättsdom och hovrättsdom. Då det är

[7] SvJT 1966 rf s. 44. Jfr SvJT 1973 rf s. 33.
[8] Jfr NJA II 1877 nr 3 s. 29.
[9] Jfr NJA II 1901 nr 5 s. 159 ff.

mindre sannolikt att hovrättsdom ändras,[10] finns likväl skäl att ställa strängare krav på den prestation varigenom verkställigheten av sådan dom kan avvärjas. För borgenären är det förmånligare att nedsättning sker än att säkerhet ställs, bl. a. därför att han i förra fallet kan snabbare få betalning sedan domen vunnit laga kraft. Beredningen har därför stannat för att liksom nu skilja mellan underrättsdom och hovrättsdom.

Enligt förslaget skall med nedsättning jämställas att gäldenären ställer banktillgodohavande jämte ränta som pant. En sådan pant får anses lika betryggande som nedsättning. Banktillgodohavandet kan också tas i anspråk utan större omgång, om det behövs.

Nedsättning skall f. n. ske hos länsstyrelse, varefter gäldenären för att kunna undgå utmätning har att hos krfm styrka att sådan nedsättning skett. Förfarandet anses omständligt och nedsättning förekommer sällan i praktiken. Enligt beredningens mening kan nedsättning lämpligen ske hos krfm, dvs. i första hand den krfm som handlägger verkställighetsärendet. Det bör emellertid vara möjligt att göra nedsättning redan innan exekutivt ärende blivit anhängigt. I sådant fall bör nedsättningen lämpligen ske hos den krfm där gäldenären har sitt hemvist och en eventuell verkställighetsansökan alltså kan antas inkomma (jfr 4 kap. 8 § och 5 kap. 9 § i förslaget). Skulle sådan ansökan sedan göras hos annan krfm, får gäldenären upplysa om nedsättningen. De föreskrifter som kan behövas i dessa hänseenden kan meddelas i administrativ ordning.

När medel inbetalas till den krfm som handlägger verkställighetsärendet, måste denna noga skilja mellan nedsättning som hindrar verkställighet samt villkorslös betalning. I senare fallet skall i utmätningsärende inbetalda medel anses omedelbart utmätta (jfr 5 kap. 29 §). Gäldenär som inbetalar medel till krfm och endast åsyftar nedsättning bör ange detta. I annat fall får betalning antas vara åsyftad.

För att nedsättning skall hindra verkställighet måste det nedsatta beloppet svara mot det aktuella utdömda fordringsbeloppet, dvs. kapitalbelopp jämte utdömd ränta fram till nedsättningsdagen.[11] Att nedsatta medel inte behöver täcka ränta för längre tid sammanhänger med att medlen skall göras räntebärande i bank, låt vara att bankräntan kan vara lägre än den utdömda räntesatsen. Nedsatt belopp skall vidare täcka förrättningskostnader i ärendet (jfr 18 kap. 2, 3 och 6 §§). Härmed åsyftas förrättningskostnader som redan har uppkommit eller kan väntas uppkomma. I fråga om utmätning torde man i praktiken inte behöva räkna med annan kostnad än sådan som är avsedd att täcka det första ledet i ärendet (f. n. benämnd utsökningsavgift). Anledningen till att nedsättning även bör täcka förrättningskostnader är, att kostnaden för utmätning och senare åtgärd i sådant ärende skall belasta gälde-

[10] Beträffande ändringsfrekvensen för underrätts resp. hovrätts avgöranden kan hänvisas till Sveriges officiella statistik, Domstolarna 1970 (tabell 10—14, 33—36). Se även SOU 1969:41 s. 43. Beredningen har inte funnit anledning att göra någon närmare undersökning beträffande domar eller beslut som kan föranleda exekutiv verkställighet. Det kan erinras, att 1971 års fullföljdsregler ytterligare begränsat möjligheten att vinna ändring i hovrätts dom.

[11] Jfr Trygger II s. 129.

näre (18 kap. 9 §). I införselärende skall enligt förslaget liksom f. n. ej tas ut någon ersättning för kostnader.

Nedsättning måste ske utan förbehåll och får anses innebära en villkorlig betalning. Befriar överrätt gäldenären från betalningsskyldighet, skall denne givetvis återfå medlen (jfr 3 kap. 26 §). Om domen däremot vinner laga kraft eller efter överklagande fastställs genom dom som vinner laga kraft, tillkommer medlen borgenären. Medlen, som enligt förslaget skall ha nedsatts hos krfm, behöver då inte utmätas för att borgenären skall få lyfta dem.[12] (De skall inte heller enligt 5 kap. 29 § betraktas som utmätta i ärendet.) Gäldenären är givetvis inte berättigad att återta nedsatta medel (jfr 4 § lagen 1927:56 om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar, vilken inte är tillämplig på nedsättning enligt förevarande paragraf i förslaget).

Beredningen har inte ansett påkallat att föreslå någon motsvarighet till nu gällande bestämmelse om att borgenären får mot säkerhet lyfta nedsatta medel (39 § 2 mom. UL). Förslaget saknar också motsvarighet till den omständliga ordning som f. n. gäller i fråga om att göra nedsatta medel räntebärande. Sådana medel bör alltid insättas i bank mot ränta (jfr 9 kap. 16 §). Närmare föreskrifter härom bör meddelas i administrativ ordning.

Vad hittills sagts om nedsättning är i stort sett även tillämpligt på pantsättning av banktillgodohavande. Pantsättningen skall ske hos krfm och banktillgodohavandet skall motsvara fordringsbeloppet på dagen för pantsättningen inkl. då upplupen ränta och förrättningskostnader i ärendet. Även den ränta som löper på banktillgodohavandet skall omfattas av panträtten. Om banktillgodohavandet behöver tas i anspråk när sedermera lagakraftvunnen dom föreligger, skall det utmätas. Eftersom utmätt fordran i första hand skall indrivas hos sekundogäldenären i stället för att säljas (jfr 10 kap. 10—13 §§) och sekundogäldenären (banken) kan förutsättas betala frivilligt, torde man inte behöva räkna med annan kostnad än för själva utmätningen.

I fråga om underrätts dom skall även annan säkerhet enligt förslaget hindra verkställighet. I fråga om behörig krfm för mottagande av säkerhet gäller detsamma som förut sagts om nedsättning. Säkerheten skall bestå av pant eller borgen. Bestämmelser om dess beskaffenhet, prövning därav och säkerhetens omhändertagande meddelas i 2 kap. 14 §. Säkerheten skall ställas för fordringen jämte ränta, dvs. för vad som utdömts, samt för förrättningskostnader. I detta fall måste man räkna med att utmätning och försäljning kan behöva ske av ställd pant eller annan egendom eller att borgen behöver utsökas. Säkerheten skall därför omfatta inte bara kostnad i samband med ansökan om utmätning utan även annan förrättningskostnad som kan väntas uppkomma för den händelse säkerheten behöver tas i anspråk av borgenären. Består säkerheten i borgen, skall även den förrättningskostnad som kan uppkomma vid utmätning hos borgensmannen tas i beräkning. Om domen vinner laga kraft eller efter överklagande fastställs av överrätten och

[12] Jfr däremot betr. gällande lag Trygger II s. 208 och Hassler s. 171.

borgenären behöver ta säkerheten i anspråk, får han alltså begära utmätning i panten eller, om säkerheten består av borgen, vid behov skaffa sig exekutionstitel mot borgensmannen och begära utmätning hos denne. Av 6 kap. 12 § första stycket i förslaget framgår, att beneficiereglerna inte hindrar utmätning för fordran som är förenad med panträtt i egendomen.

I fråga om betalningsdom som avses i tredje stycket av 7 § föreslår beredningen, att vidtagen verkställighetsåtgärd skall såvitt möjligt återgå, om gäldenären i efterhand fullgör vad som anges i samma stycke. Bestämmelse härom har tagits upp som *fjärde stycke* i paragrafen. I 39 § 1 mom. tredje punkten UL föreskrivs f. n. att gäldenären i hithörande fall skall betala även förrättningskostnaden. Enligt tredje stycket i förslaget skall redan nedsättningen eller säkerheten täcka denna kostnad.

Hinder mot att verkställighetsåtgärd går åter föreligger t. ex. om den utmätta egendomen blivit såld, vilket undantagsvis kan ske oaktat domen ej vunnit laga kraft (jfr 9 kap. 3 § tredje st.). I sådant fall skall inte försäljningen rubbas därför att nedsättning sker eller säkerhet ställs. Inte heller bör, när utbetalning ägt rum, medlen återkrävas (jfr 14 kap. 16 § 1).

Domstol kan fastställa fordran att utgå ur viss egendom, t. ex. på grund av panträtt. Har förfallen fordran fastställts att utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom, skall enligt 5 kap. 15 § i förslaget egendomen anses utmätt. Denna utmätningsverkan inträder genast utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft. Beredningen har övervägt, om gäldenären bör kunna häva den utmätningsverkan som sålunda inträtt innan domen vunnit laga kraft. Då för utmätningsverkan i hithörande fall förutsätts att borgenärens fordran är förenad med särskild förmånsrätt, är det — även om förmånsrätten bestrids — knappast motiverat att ge gäldenären möjlighet att häva utmätningsverkan genom att ställa säkerhet. Större anledning föreligger måhända att gäldenären skulle kunna häva inträdd utmätningsverkan genom att nedsätta fordringsbeloppet hos krfm. En ordning som i nu berörda fall medger utmätningsverkans hävande genom säkerhets ställande eller nedsättning blir emellertid relativt svårförståelig. Härtill kommer att reglerna om förhindrande av verkställighet i tredje stycket i 7 § ej omfattar tredskodomar och enligt 15 § ej heller lagsökningsutslag. Fastställelse till betalning ur viss egendom sker i allmänhet lagsökningsvägen och någon ändring i fråga om lagsökningsutslags verkställbarhet synes inte lämpligen böra komma i fråga. Överhuvud kan det praktiska behovet av att genom nedsättning eller ställande av säkerhet kunna häva utmätningsverkan i fråga om hithörande egendom antas vara mycket ringa. De bestämmelser i förslaget som medger gäldenären att hindra eller häva utmätning på grund av dom som inte vunnit laga kraft har därför begränsats till fall då utmätning beslutas av exekutiv myndighet. — När domstol i annat fall än som avses i 5 kap. 15 § fastställer fordran att

utgå ur viss egendom, har borgenären att söka utmätning i vanlig ordning. I sådana fall är bestämmelserna i förevarande 7 § tillämpliga.

Beredningens förslag innehåller inte någon motsvarighet till den möjlighet som borgenären f. n. har att mot säkerhet för återbäring lyfta lös egendom som utmätts på grund av icke lagakraftvunnen dom (40 § 2 mom. UL). Regeln härom fyller numera knappast någon funktion och torde praktiskt taget inte tillämpas.[13] Om pengar utmäts enligt tredje stycket i förevarande paragraf eller utmätt egendom undantagsvis säljs innan domen vunnit laga kraft, får borgenären enligt förslaget lyfta medlen mot säkerhet (jfr 14 kap. 16 § 1). Motsvarande gäller beträffande medel som influtit genom införsel (jfr 4 kap. 24 § andra st.).

De regler om förtida verkställighet av betalningsskyldighet som ges i förevarande paragraf är inte tillämpliga beträffande böter, viten eller särskild rättsverkan av brott. Föreskrift härom meddelas i 10 §.

8 §

Dom varigenom någon förpliktats att utge viss lös egendom till annan (s. k. utgivningsdom) får enligt gällande rätt verkställas även om den inte äger laga kraft (41 § UL). För verkställighet innan domen vunnit laga kraft krävs, att sökanden ställer pant eller borgen för återbäring av godset. Kan han inte ställa säkerhet, skall kvarstad läggas på godset, om han yrkar det. Från skyldighet att utge viss lös egendom bör skiljas förpliktelse att fullgöra leveransavtal. Sådan förpliktelse omfattas inte av bestämmelsen.

Beredningen föreslår i förevarande 8 § en regel om verkställighet av utgivningsdom som i sak överensstämmer med den nu gällande bestämmelsen, frånsett att motsvarighet saknas till vad som däri föreskrivs om kvarstad. Bestämmelsen avser, att den, vars anspråk på bättre rätt till viss lös egendom godkänts av domstol, skall skyddas mot att egendomen undanskaffas, skadas eller förstörs innan lagakraftägande dom föreligger. Ett liknande skydd kan vinnas genom kvarstad enligt 17 kap. I fråga om fast egendom är den vinnande parten genom andra regler i stort sett skyddad mot obehöriga förfaranden. Förslaget medger liksom gällande lag full verkställighet. Egendomen skall alltså inte endast frântas svaranden utan också överlämnas till sökanden. Genom kravet på säkerhet för verkställighet innan domen vunnit laga kraft tryggas motpartens eventuella rätt till egendomen. Säkerheten skall täcka värdet av själva egendomen och av eventuell avkastning som faller av egendomen men däremot inte skadestånd som sökanden kan bli skyldig att utge enligt 3 kap. 26 §.[1]

Enligt beredningens förslag i fråga om handräckning skall krfm kunna under vissa förutsättningar bevilja kvarstad till säkerhet för bättre rätt till egendom (17 kap. 10 §). Om skäl föreligger, skall kvarstad kunna meddelas även om sökanden har exekutionstitel som ger rätt till verkställighet (17 kap. 21 §). I sådant fall behöver säkerhet inte ställas (17 kap. 3 § andra st.). Vidare kan enligt RB domstolen besluta kvarstad i målet. Domstolen bör liksom f. n. kunna befria kvarstadssökanden från

[13] Jfr Hassler s. 360 not 32 och Olivecrona s. 37 f.
[1] Jfr NJA II 1877 nr 3 s. 30 f, Trygger II s. 134 och Hassler s. 361 not 40.

att ställa säkerhet, om han är ur stånd därtill och har visat synnerliga skäl för sin talan. Beredningen har ansett, att dessa regler om kvarstad är tillfyllest om den vinnande parten inte förmår ställa säkerhet. Motsvarighet till den särskilda föreskriften i 41 § UL om kvarstad har därför inte tagits upp i förevarande paragraf i förslaget.

Förevarande paragraf gäller även när den som köpt gods på avbetalning ålagts att utge egendomen till säljaren. Under förutsättningar som anges i lagen (1915:219) om avbetalningsköp kan emellertid säljaren, i stället för att väcka talan vid domstol, söka handräckning hos krfm för återtagande av godset. I sådant fall krävs inte att säkerhet ställs för återbäring av egendomen.

Bestämmelsen om verkställighet av utgivningsdom innan den vunnit laga kraft är inte tillämplig, när någon ålagts att utge viss lös egendom såsom särskild rättsverkan av brott, t. ex. förverkande av egendom. Föreskrift härom meddelas i 10 §.

9 §

Enligt RB gäller, att om vadekärande i tvistemål uteblir från rättegångstillfälle för huvudförhandling i hovrätt, hans vadetalan är förfallen (50 kap. 19 § första st. RB). Han har dock rätt att hos hovrätten göra ansökan om målets återupptagande. Det skall i så fall ske inom två veckor från den dag då hovrättens beslut meddelades (50 kap. 20 §). Uteblir vadekäranden ånyo, är hans rätt till målets återupptagande förfallen. Det innebär att underrättens dom skall stå fast. Bestämmelserna har motsvarande tillämpning beträffande revisionstalan (55 kap. 15 § första st.). Har högre rätt i enlighet med de anförda lagrummen i RB förklarat att talan mot dom varigenom betalningsskyldighet ålagts är förfallen, får domen enligt gällande rätt verkställas som lagakraftvunnen utan hinder av att parten gjort ansökan om målets återupptagande, om inte annat förordnas (49 § 2 mom. UL).

Beredningen har i förevarande paragraf tagit upp en motsvarande bestämmelse som emellertid inte är inskränkt till betalningsskyldighet utan tillämplig oavsett vad förpliktelsen går ut på. Tillräcklig anledning att som gällande lag inskränka bestämmelsen till betalningsskyldighet har inte synts föreligga. Görs ansökan om målets återupptagande, kan hovrätten resp. högsta domstolen förordna om inhibition. Mot sådant beslut av hovrätten får särskild talan inte föras (jfr 54 kap. 3 och 4 §§ RB).

Bestämmelsen i förevarande paragraf är inte tillämplig i fråga om dom som avser böter, viten eller särskild rättsverkan av brott. Föreskrift härom har tagits upp i 10 §.

10 §

I fråga om verkställighet av påföljd för brott eller annan rättsverkan av brott gäller f. n. särskilda bestämmelser. Har i tvistemål någon fällts till böter eller vite, får beslutet inte verkställas genom utmätning förrän det vunnit laga kraft (52 § 1 mom. UL). I fråga om hovrätts beslut som inte vunnit laga kraft skall dock vad som i 39 och 40 §§ UL är föreskrivet om hovrätts dom i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Detta innebär beträffande hovrätts beslut, att utmätning får ske innan beslutet vunnit laga kraft. Som regel får dock den utmätta egendomen ej säljas.

Gäldenären kan emellertid genom att nedsätta beloppet hindra utmätning eller bringa verkställd utmätning att gå åter. Vad som sålunda är föreskrivet om beslut i tvistemål, varigenom någon fällts till böter eller vite, gäller även i fråga om verkställighet av dom i brottmål, varigenom dömts till böter eller vite eller till sådan med brott förenad "påföljd" som innefattar betalningsskyldighet (22 § 1 mom. första punkten Up). Ordet påföljd används här i annan mening än i BrB (jfr 1 kap. 3 och 8 §§ BrB). Är ådömd "påföljd" eljest sådan, att domen kan verkställas genom utsökning, och är inte särskild föreskrift meddelad om verkställigheten, har ULs regler om verkställighet i tvistemål motsvarande tillämpning (22 § 1 mom. andra punkten Up). Underrätts dom får dock inte verkställas förrän den vunnit laga kraft. Det anförda avser annan verkställighet än införsel. I fråga om införsel gäller, att införsel för böter och viten får äga rum så snart förutsättningar för indrivning föreligger. Beträffande böter eller viten som ålagts genom hovrätts dom får dock, innan domen vunnit laga kraft, införsel inte ske i annat fall än då domen avser disciplinbot (7 § InfL).

Den nuvarande ordningen, att hovrätts dom (eller beslut) i fråga om böter eller vite får föranleda utmätning innan den vunnit laga kraft motiverades på sin tid med att i annat fall talan kunde komma att fullföljas till HD endast för att vinna uppskov med betalningen och att tillströmningen av brottmål till den högsta instansen därigenom kunde komma att öka väsentligt.[1] Beredningen anser föga sannolikt, att om det även för utmätning krävs laga kraft i fråga om hovrätts dom varigenom ådömts böter, vite, förverkande av egendom eller annat dylikt, talan skulle komma att i någon beaktansvärd utsträckning fullföljas till HD endast i syfte att uppskjuta verkställigheten. Som skäl för att låta hovrätts resp. kammarrätts dom på böter, vite m. m. få verkställas genast kan vidare åberopas de nya reglerna om fullföljd till HD resp. regeringsrätten. Som antytts ovan under 6 § anser emellertid beredningen, att man bör vinna en tids erfarenheter av de nya fullföljdsreglerna innan dessa läggs till grund för sådana ståndpunktstaganden som det här gäller.

För verkställighet innan domen vunnit laga kraft kan i övrigt åberopas den kriminalpolitiska synpunkten att påföljd och även särskild rättsverkan bör följa så snabbt som möjligt på brottet. På andra sidan kan anföras flera skäl för att verkställighet inte skall få äga rum förrän domen vunnit laga kraft. Verkställigheten åsyftar inte i första hand att tillgodose något ekonomiskt intresse. Om verkställigheten behöver säkerställas i förtid kan handräckning komma i fråga. Böter ådöms ej sällan i samband med annan påföljd — t. ex. fängelse — som ej får gå i verkställighet innan domen vunnit laga kraft. Motsvarande gäller förverkande och annan särskild rättsverkan. Det synes vara en fördel, om det beträffande möjligheten till verkställighet får gälla samma regler för domen i dess helhet. Vidare kan erinras om att böter och vite f. n. tas ut i större omfattning genom införsel än genom utmätning. Införsel för böter och vite förutsätter även beträffande hovrätts dom redan enligt

[1] Jfr NJA II 1901 nr 5 s. 140 och 151.

gällande lag — frånsett disciplinbot — att domen vunnit laga kraft. Det är naturligtvis önskvärt, att enhetliga krav för verkställighet gäller i fråga om införsel och utmätning. En ordning som genomgående kräver laga kraft för indrivning är slutligen enklare att tillämpa för krfm. Beredningen anser därför att övervägande skäl talar för att dom, varigenom ådömts böter, vite, förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av brott, i princip inte bör få verkställas utan att den vunnit laga kraft, oavsett om domen meddelats av underrätt eller av överrätt. I enlighet härmed anges i förevarande 10 §, att sådan dom inte får på grund av 7—9 §§ verkställas förrän den har vunnit laga kraft.

Förslaget utesluter inte, att dom på grund av andra bestämmelser får verkställas innan den vunnit laga kraft. När det särskilt föreskrivs i lag att dom som inte vunnit laga kraft får verkställas, skall det gälla (jfr 11 §). Enligt 91 § första stycket militära rättegångslagen (1948:472) skall t. ex. domstols dom eller beslut varigenom disciplinstraff ålagts verkställas utan hinder av att domen eller beslutet inte vunnit laga kraft, om domstolen inte förordnat annat. Disciplinbot skall sålunda, om det blir aktuellt, kunna verkställas genast — genom införsel eller utmätning — om inte annat förordnats av domstolen.

Beträffande böter eller vite måste i fråga om verkställigheten också beaktas de särskilda bestämmelser som vid sidan av UB meddelas om sådan verkställighet. Beredningen syftar främst på föreskrifter i lagen (1964:168) om verkställighet av bötesstraff.[2] Enligt denna lag kan under vissa förutsättningar anstånd beviljas eller avbetalning medges innan exekutiva åtgärder vidtas och i vissa fall skall ådömda böter eller viten inte tas ut.

Ang. verkställighet av strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot se 48 kap. 3 § RB.

11 §

Bestämmelser om verkställighet av dom eller beslut som ej vunnit laga kraft finns även i andra författningar än UL. Enligt några bestämmelser får dom eller beslut av viss beskaffenhet verkställas utan särskilt förordnande, även om avgörandet inte vunnit laga kraft. Exempel härpå utgör reglerna i 17 kap. 14 § andra stycket första och andra punkterna och 30 kap. 12 § första stycket första och andra punkterna RB, enligt vilka vissa beslut i tvistemål eller brottmål skall gå i verkställighet genast. Andra fall är dom i växelmål eller checkmål (95 § växellagen och 73 § checklagen), fastighetsdomstols dom beträffande vissa frågor enligt lagen (1939:608) om enskilda vägar (40 § andra st.) och interimistiskt förordnande om underhållsbidrag enligt GB eller FB (15 kap. 11 § sista st. GB och 20 kap. 12 § jfrd med 10 § sista st. FB). I andra bestämmelser har i stället domstolen tillagts befogenhet att i dom eller beslut förordna om förtida verkställighet. Exempel på sådana föreskrifter finns bl. a. i RB. I 17 kap. 14 § första stycket RB föreskrivs en allmän befogenhet för domstol att i dom i tvistemål förordna, att domen får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft. Enligt 17 kap. 14 § andra stycket sista punkten och 30 kap. 12 § första stycket sista

[2] Bötesverkställighetslagen är f. n. föremål för översyn av förvandlingsstraffutredningen, se 1970 års riksdagsberättelse Ju:53.

punkten RB kan rätten i beslut, varigenom föreläggande meddelats part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, förordna att beslutet får verkställas utan hinder av att det inte äger laga kraft. Ytterligare bestämmelser av sådan innebörd finns bl. a. i 40 § tredje stycket lagen om enskilda vägar. I en del fall då verkställighet får ske innan domen eller beslutet vunnit laga kraft föreskrivs också i vad mån särskilda villkor skall gälla för verkställigheten (t. ex. 95 § växellagen, 73 § checklagen, 15 kap. 11 § GB, 20 kap. 12 § jfrd med 10 § sista st. FB och 40 § fjärde st. lagen om enskilda vägar).

När dom med stöd av lag eller domstols förordnande skall verkställas innan den vunnit laga kraft, sker verkställigheten enligt 42 § UL. Där föreskrivs, att dom, som enligt lag skall verkställas genast, går i fullbordan såsom lagakraftägande, om inte annat är stadgat (1 mom.). Detta innebär, att sådan dom verkställs utan särskilda villkor, om inte annat är föreskrivet. När domstol förordnat att dom får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft, går domen i verkställighet på samma sätt som lagakraftägande dom, om sökanden ställer pant eller borgen för skadestånd om domen ändras (2 mom.). Avser förordnandet verkställighet av hovrätts dom eller av beslut varigenom föreläggande meddelats någon att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, krävs dock inte säkerhet, om inte annat förordnats i domen eller beslutet. Vad som föreskrivs om dom gäller även annat domstols avgörande i tvistemål (jfr 37 § 1 mom. UL).

Bestämmelser om verkställighet i särskilda fall innan dom eller beslut vunnit laga kraft torde även framdeles regelmässigt böra meddelas i resp. författningar där det är aktuellt.[1] I UB bör regleras hur verkställigheten skall ske, i den mån inte särskilda villkor föreskrivs i de aktuella författningarna.

Första stycket av förevarande paragraf i förslaget innehåller, att när i lag är föreskrivet att dom får verkställas utan hinder av att den ej äger laga kraft, skall verkställigheten ske enligt vad som enligt förslaget gäller om dom som vunnit laga kraft, om ej annat följer av nämnda lag. Bestämmelsen förutsätter att lagstadgandet i fråga använder de ordalag som nu nämnts. Den blir sålunda bl. a. inte utan vidare tillämplig, om lagen endast föreskriver att domen får verkställas "genast", jfr 7 §. Hädanefter bör sålunda nämnda formel användas, när det önskas att dom eller beslut skall verkställas som om avgörandet vunnit laga kraft. Med tanke på äldre lagar som använder annat uttryck bör dock meddelas en övergångsbestämmelse. Enligt 3 § första stycket i kapitlet blir den nya bestämmelsen tillämplig även på avgörande som betecknats utslag eller beslut. Som förut antytts finns i GB och FB föreskrifter om att vissa rättens beslut går i verkställighet lika med lagakraftägande dom. I sådana fall är utan vidare klart att verkställighet skall ske helt i enlighet med reglerna för dom som vunnit laga kraft.

[1] Som framgår av 3 kap. 7 § i förslaget föreslås dock, att bestämmelser om verkställighet av dom i mål angående växel eller check förs över från växellagen resp. checklagen till UB.

I *andra stycket* av förevarande 11 § behandlas det fallet att domstol meddelat särskilt förordnande om att dom får verkställas utan hinder av att den ej äger laga kraft. Huvudbestämmelsen härom finns i förenämnda 17 kap. 14 § RB. Denna paragraf ger också möjlighet för rätten att ge motsvarande förordnande beträffande vissa beslut.

Enligt beredningens mening är den reglering som f. n. gäller enligt 17 kap. 14 § RB och 42 § 2 mom. UL onödigt restriktiv. Då omedelbar verkställighet på grund av underrätts förordnande enligt 17 kap. 14 § första stycket RB aldrig får ske utan att säkerhet ställs enligt 42 § 2 mom. UL kan förordnandet i praktiken bli värdelöst. Regleringen synes, jämförd med 15 kap. 11 § GB och 20 kap. 12 § FB, också mindre konsekvent. I sistnämnda båda fall behövs inte att för verkställighet av interimistiskt beslut ställs säkerhet. Om rätten däremot enligt 17 kap. 14 § första stycket RB förordnar om omedelbar verkställighet av dom i målet skall säkerhet ställas för att förordnandet skall få tillämpas, oaktat domen ju borde vara ett säkrare underlag för verkställighet än det interimistiska beslutet. Beredningen föreslår därför beträffande sistnämnda fall att verkställighet skall få ske som om domen vunnit laga kraft, såvida inte rätten särskilt föreskriver att säkerhet skall ställas för skadestånd om domen ändras. Saknas tillräcklig anledning att föreskriva säkerhets ställande — t. ex. när underhåll döms ut — bör verkställigheten få ske utan något särskilt villkor. I motsatt fall bör rätten föreskriva att säkerhet skall ställas. Det förtjänar framhållas, att det överhuvud bör vara särskilda skäl för att förordnande enligt 17 kap. 14 § första stycket RB skall meddelas och att de ordinära verkställighetsreglerna bör vara tillfyllest för vanliga fall då det inte är fråga om försörjningsbehov.[2] I fråga om betalningsskyldighet får förordnande om förtida verkställighet betydelse främst beträffande försäljning av utmätt egendom och utbetalning av influtna medel. I övrigt bör föreskrift om omedelbar verkställighet utan att krav på säkerhet uppställs inte meddelas när det föreligger risk för rättsförlust om domen ändras. Bestämmelse om ställande av säkerhet synes böra tas upp i 17 kap. 14 § första stycket RB eftersom det skall ankomma på rätten att ge föreskrift därom. Den förordade regleringen synes kunna göras enhetlig för underrätt och hovrätt.

När underrätt meddelat förordnande enligt 17 kap. 14 § andra stycket sista punkten — dvs. att beslut med föreläggande att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning får verkställas utan hinder av att det inte äger laga kraft — gäller som förut nämnts enligt 42 § 2 mom. UL att säkerhet inte behöver ställas annat än om rätten förordnat därom. Om första stycket i 17 kap. 14 § RB ändras så som nyss nämnts, bör sista punkten i andra stycket av paragrafen ändras på motsvarande sätt. Härigenom vinns en likformig samt för underrätt och hovrätt gemensam reglering av verkställighetsfrågan vare sig förordnande meddelats enligt första eller enligt andra stycket i 17 kap. 14 § RB. Första stycket sista punkten i 30 kap. 12 § RB bör ändras på motsvarande sätt.

[2] Jfr ang. återhållsamhet vid tillämpning av bestämmelsen NJA II 1943 s. 224 och 1947 s. 188.

Med utgångspunkt från att 17 kap. 14 § och 30 kap. 12 § RB ändras i enlighet med det sagda innehåller andra stycket i 11 § i förevarande 3 kap., att dom, som enligt särskilt förordnande får verkställas utan hinder av att den ej äger laga kraft, verkställs enligt vad som gäller om dom som vunnit laga kraft, om ej rätten föreskrivit särskilt villkor. Vad nu sagts om dom gäller även utslag eller beslut. Här kan tillfogas, att i en övergångsbestämmelse bör lämpligen ges befogenhet för krfm att kräva säkerhet, om det i annan lag än RB finns bestämmelse som ger möjlighet till förordnande att dom eller beslut får verkställas utan hinder av att avgörandet ej äger laga kraft. Det kan erinras om att, när domstol förordnat att dom eller beslut får verkställas genast, högre rätt kan med omedelbar verkan förordna, att vidare åtgärd för verkställighet inte får äga rum (50 kap. 8 § andra st. andra punkten, 52 kap. 7 § tredje st. andra punkten och 55 kap. 8 § andra st. andra punkten RB).

12 §

Att dom som vunnit laga kraft angrips med extraordinärt rättsmedel inverkar enligt gällande rätt i och för sig inte på frågan om verkställighet av domen. Ansökan om resning eller återställande av försutten tid eller beslut varigenom sådan ansökan beviljats eller besvär över domvilla får sålunda inte hindra doms fullbordan, om ej annat förordnas i anledning av ansökningen eller besvären (49 § 3 mom. UL). Beträffande resning och återställande av försutten tid gäller, att HD kan — under ärendets handläggning eller i samband med bifall till ansökningen[1] — förordna att vidare åtgärd för verkställighet av domen inte får äga rum till dess annorlunda föreskrivs (58 kap. 6 § tredje st. och 12 § andra st. RB). Vid besvär över domvilla gäller, att den domstol som prövar besvären kan förordna om inhibition av vidare verkställighet (59 kap. 3 § andra st. RB). Inhibition i sådant ärende kan inte gälla längre än till dess beslut meddelas i anledning av besvären. Bifall till besvären medför — i motsats till vad som gäller resning — alltid att domen undanröjs.[2] Vad som föreskrivs om dom har motsvarande tillämpning på rättens beslut (58 kap. 10 § och 59 kap. 4 § RB).

Vad beredningen i förevarande paragraf föreslår om särskilda rättsmedels inverkan på verkställigheten av dom överensstämmer i sak med gällande rätt.

13 §

Om en dom, när verkställighet söks, finnes vara så "mörk" eller ofullständig att det inte framgår av domen hur det dömts i saken, skall parterna enligt gällande rätt hänvisas att föra talan angående domvilla (47 § 1 mom. UL). Bestämmelsen ansluter till reglerna om besvär över domvilla. Dom som vunnit laga kraft skall sålunda efter besvär av den vars rätt domen rör undanröjas på grund av domvilla, om den är så "mörk" eller ofullständig att det inte framgår av domen hur det dömts i saken (59 kap. 1 § 4 RB). Vidare gäller, att om det, när dom skall verkställas, förekommer anledning att den till följd av skrivfel,

[1] Jfr NJA II 1943 s. 734.
[2] Jfr NJA II 1943 s. 745.

missräkning eller annat dylikt förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, skall part föreläggas att söka rättelse i domen (47 § 2 mom. UL). Denna regel har samband med RBs bestämmelse, att om rätten på grund av anmärkning eller eljest finner att dom eller beslut till följd av skrivfel, missräkning eller annat dylikt förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, skall rätten meddela beslut om rättelse, sedan parterna erhållit tillfälle att yttra sig (17 kap. 15 § första st. RB).

Beträffande förvaltningsdomstols beslut finns numera bestämmelser om rättelse i 32 § FPL. Beslut som till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet får rättas av domstolen. I vad mån förvaltningsdomstols avgörande som vunnit laga kraft kan undanröjas efter domvillobesvär torde vara osäkert.[1]

Beredningen föreslår i *första stycket* av förevarande 13 §, att om dom är så otydlig eller ofullständig att därav inte framgår hur det dömts i saken, sökanden skall hänvisas att anföra besvär över domvilla. Förslaget överensstämmer med motsvarande föreskrift i UL, frånsett vem som skall erhålla hänvisningen. Med hänsyn till att det är exekutionssökanden som i första hand har intresse av att otydligheten eller ofullständigheten undanröjs har beredningen ansett, att det är tillräckligt om hänvisningen att föra talan om domvilla kan ges till denne. Detta hindrar naturligtvis inte, att även motparten, om anledning föreligger, kan upplysas om möjligheten att föra sådan talan. Frågan vid vilken rätt besvär över domvilla skall föras och hur därvid skall förfaras regleras beträffande de allmänna domstolarna i 59 kap. RB. För domvillobesvär på grund av doms otydlighet eller ofullständighet gäller inte någon tidsbegränsning (jfr 59 kap. 2 § andra st. RB). Har domen inte vunnit laga kraft, kan parten i stället för att besvära sig över domvilla fullfölja talan mot domen, varefter överrätten kan undanröja den om domvilla förekommit (jfr 50 kap. 26 § första st., 51 kap. 26 § första st. och 55 kap. 15 § andra st. RB). Otydligheten eller ofullständigheten utgör hinder mot verkställighet så länge den består. Beträffande förvaltningsdomstols beslut kan bestämmelsen i första stycket tillämpas endast i den mån domvillobesvär anses kunna anföras.

I *andra stycket* av paragrafen föreslås i nära anslutning till gällande rätt, att om dom synes innehålla uppenbar oriktighet till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende, skall part föreläggas att söka rättelse i domen. Föreläggandet bör i allmänhet riktas till sökanden. Har anmärkning mot domen framställts av motparten, kan det ibland vara lämpligare att föreläggandet riktas mot denne. Föreläggande bör också kunna ges båda parterna. Huruvida påföljd bör föreskrivas för underlåtenhet att efterkomma föreläggande, får bero på omständigheterna. Påföljd för sökanden bör ofta vara, att ärendet avskrivs. I andra fall bör påföljden vara, att ärendet avgörs i befintligt skick.[2]

Det förekommer, att krfm ibland själv underrättar domstolen om oriktighet som uppmärksammats i en för verkställighet ingiven domsutskrift och översänder utskriften till domstolen för rättelse. Beredningens

[1] Jfr prop. 1971:30 del 2 s. 692.
[2] Jfr lagrådets uttalanden vid 1946 års ändringar i UL, NJA II 1947 s. 189.

förslag bör inte hindra ett sådant informellt förfarande, när det anses främja handläggningen av det exekutiva ärendet.

Vad som föreskrivs i förevarande paragraf bör utan särskild bestämmelse kunna tillämpas beträffande dom varigenom förlikning blivit stadfäst[3] samt lagsökningsutslag och betalningsföreläggande.[4] I fråga om stadfäst förlikning gäller detta dock inte förlikningens innehåll utan själva domen. Föreskrifterna bör även tillämpas beträffande andra exekutionstitlar, i den mån domvillobesvär kan anföras resp. rättelse kan ske (jfr 22 § första st.).[5]

Förlikning

14 §

Förliks parterna i tvistemål om det varom tvistas och begär de att rätten stadfäster förlikningen, skall det ske genom dom (17 kap. 6 § RB). Förlikning som sålunda har fastställts av domstol verkställs enligt gällande rätt i den ordning som är föreskriven för lagakraftägande dom (45 § UL). För att verkställighet skall få ske krävs alltså inte, att den dom varigenom förlikningen blivit stadfäst har vunnit laga kraft.[1] Några särskilda villkor gäller inte för verkställigheten.

Det torde sällan förekomma, att förlikning som blivit stadfäst av domstol visas inte vara gällande för part. Stadfäst förlikning torde alltjämt böra få verkställas, även om stadfästelsedomen inte vunnit laga kraft, och verkställigheten bör ske utan särskilda villkor. Bestämmelse härom har tagits upp i förevarande 14 §. Om talan fullföljs mot domen, bör emellertid överrätten ha möjlighet att inhibera verkställigheten. Enligt förslaget skall därför verkställighet inte få ske, om annat förordnas med anledning av fullföljd talan. Med denna föreskrift avses inte att ge den domstol som meddelar stadfästelsedomen befogenhet att förordna angående verkställigheten. Det bör också påpekas, att bestämmelserna om verkställighet av dom inte avser stadfäst förlikning, oaktat stadfästelsen skett genom dom (jfr dock vad som sagts ovan under 13 §).

Förevarande paragraf gäller endast förlikning som blivit stadfäst av svensk domstol (jfr 4 §). Enligt särskilda bestämmelser i andra författningar kan emellertid i vissa fall förlikning som blivit stadfäst av utländsk domstol eller har ingåtts inför utländsk domstol m. m. verkställas här i riket (se 2 § 2 lagen 1932:540 om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge samt 2 § andra st. lagen 1936:79 om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Schweiz).

Lagsökningsutslag och betalningsföreläggande

15 §

I fråga om verkställighet av utslag i lagsökningsmål varigenom betal-

[3] Jfr Hassler s. 100.
[4] Jfr NJA II 1947 s. 146.
[5] Jfr 19 § FL och SOU 1964:27 s. 656.
[1] Jfr NJA II 1877 nr 3 s. 33 f, Trygger II s. 139, Alexanderson s. 44, Hassler s. 63 och Olivecrona s. 29.

ningsskyldighet ålagts någon gäller enligt 51 § 1 mom. UL vad som i 49 § 1 mom. är föreskrivet om tredskodom. Detta innebär, att sådant utslag får verkställas som lagakraftvunnen dom utan hinder av att återvinning sökts, om inte domstol, vid vilken talan om återvinning är anhängig, förordnar om inhibition. Utmätt fast egendom får dock inte säljas utan ägarens samtycke innan utslaget vunnit laga kraft. Om rätten fastställt att fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, gäller en särskild regel, enligt vilken försäljning i sådant fall inte får äga rum utan ägarens samtycke förrän utslaget vunnit laga kraft. Bestämmelsen är f. ö. tillämplig inte bara beträffande lagsökningsutslag utan också i fråga om dom och tredskodom (51 § 2 mom. UL).[1]

I lagsökningsmål kan förordnas om kvarstad eller skingringsförbud och om avhysning (16 § LL). Beträffande sådan åtgärd gäller vad som i RB och UL föreskrivs för motsvarande fall. Härav följer, att förordnande om kvarstad eller skingringsförbud skall gå i verkställighet genast (jfr 17 kap. 14 § andra st. andra punkten RB). På grund av hänvisningen till UL torde även förordnande om avhysning som meddelas i lagsökningsmål få verkställas genast, om domstolen ej förordnat annat (jfr 53 § UL).[2]

Beredningen föreslår i förevarande 15 §, att i fråga om verkställighet av utslag i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet ålagts skall gälla vad som i 7 § sägs om tredskodom. Bestämmelsen, som i sak överensstämmer med gällande rätt, innebär, att utslaget får verkställas genast och utan särskilda villkor, om inte rätten med anledning av talan om återvinning förordnar om inhibition. Det kan erinras om att utslag, liksom dom och tredskodom, varigenom domstol fastställt att fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom, enligt förslaget medför att egendomen anses utmätt.

Försäljning av utmätt egendom regleras i 9—13 kap. i förslaget, varvid 9 kap. bl. a. innehåller vissa gemensamma bestämmelser om hinder mot försäljning. Enligt 9 kap. 3 § andra stycket får lös egendom som har betydande värde eller fast egendom inte utan gäldenärens medgivande säljas, såvida ej exekutionstiteln äger laga kraft eller får verkställas som om den vunnit laga kraft.

Kvarstad eller avhysning som beslutats i lagsökningsmål bör liksom f. n. få verkställas genast. Vissa bestämmelser om verkställighet av sådant förordnande bör finnas i LL, om denna kommer att finnas kvar. Fråga om ändring av 16 § i samma lag kommer att tas upp i samband med andra följdändringar till UBförslaget.

16 §

När ansökan om betalningsföreläggande lämnats obestridd, skall rätten på ansökningshandlingen teckna bevis, att utmätning får äga rum

[1] Jfr 51 § 2 mom. första punkten UL i paragrafens lydelse enligt 1937 års lag (1937:452) om ändring i vissa delar av UL, NJA II 1947 s. 191 f och prop. 1971:20 s. 293.

[2] Jfr NJA II 1964 s. 15 f, Lundvik i SvJT 1966 s. 646 och Olivecrona s. 39.

för fordringen. Motsvarande gäller, om endast en del av fordringen bestritts, och beträffande kostnad i målet. Enligt gällande rätt får därefter utmätning äga rum såsom enligt lagakraftägande dom (51 § 3 mom. UL). Visar gäldenären att han sökt återvinning, gäller om verkställigheten vad som är föreskrivet om underrätts dom i 39 och 40 §§ UL, om inte domstolen i återvinningsmålet förordnar att vidare åtgärd för verkställighet inte får äga rum.

Beredningen har inte funnit anledning att föreslå någon ändring i dessa regler. Att redan ansökan om återvinning — i motsats till vad som gäller om tredskodom och lagsökningsutslag — inverkar på verkställighetsfrågan sammanhänger med att rättens bevis i mål om betalningsföreläggande inte grundas på någon saklig prövning huruvida fordringsanspråket är befogat.[1]

Bestämmelser om verkställighet av betalningsföreläggande har i förslaget tagits upp i förevarande 16 § och därvid gjorts kortare och enklare än i gällande lag. I första stycket av paragrafen anges, att betalningsföreläggande verkställs lika som dom vilken vunnit laga kraft, om gäldenären inte sökt återvinning. När återvinning sökts, gäller enligt andra stycket vad som i 7 § tredje och fjärde styckena sägs om underrätts dom, om det ej i målet förordnas att verkställighet inte får äga rum.

Detta innebär att betalningsföreläggande verkställs utan särskilda villkor, om inte återvinning sökts. Söker gäldenären återvinning kan han hindra verkställighet genom sådan nedsättning eller ställande av säkerhet som i 7 § tredje stycket anges i fråga om underrätts dom. Dessutom kan domstolen i återvinningsmålet förordna om inhibition. Termen betalningsföreläggande används i förslaget som beteckning på rättens bevis att utmätning får äga rum (jfr 3 § andra st.). Paragrafen är tillämplig inte bara på själva fordringen inkl. eventuell ränta utan också på borgenärs kostnad som omfattas av rättens bevis. Om gäldenären sökt återvinning, får enligt 9 kap. 3 § försäljning av utmätt egendom i regel inte ske innan lagakraftägande dom föreligger. Åberopar gäldenären att återvinning sökts, får krfm vid behov ta reda på hur det förhåller sig. Betr. verkställigheten jfr i övrigt NJA 1972 s. 194.

Ansökning om betalningsföreläggande skall enligt 19 § andra stycket LL inges i två ex. Rättens bevis skall enligt 25 § första stycket LL tecknas på det exemplar av ansökningen som kvarligger hos rätten.[2] Av 51 § 3 mom. UL följer f. n., att borgenären, när han begär utmätning, skall inge ansökningen med däråt tecknat bevis samt räkning som han åberopat i målet. I beredningens förslag anges inte uttryckligen, vilka handlingar som borgenären skall inge när han söker verkställighet på grund av betalningsföreläggande (jfr 19 kap. 1 § i förslaget). Någon ändring i vad som nu gäller åsyftas dock inte. Närmare föreskrifter om vad sökanden skall inge kan meddelas i administrativ ordning.

[1] Jfr NJA II 1908 nr 4 s. 18.

[2] Detta sker i praktiken på så sätt, att beviset tecknas på särskild blankett som häftas fast vid ansökningen.

Under denna rubrik har beredningen tagit upp regler om verkställighet av skiljedom vilka i huvudsak motsvarar bestämmelserna i 46 § UL.

Bestämmelser om skiljemannaförfarande på grund av skiljeavtal meddelas i lagen (1929:145) om skiljemän. Dessutom finns en rad bestämmelser i lag eller författning som föreskriver skiljedom i särskilt angivna frågor.

Den som vill erhålla verkställighet på grund av skiljedom skall enligt gällande rätt göra ansökan därom hos ÖE (46 § 1 mom. UL). Sådan ansökan får inte bifallas utan att tillfälle lämnats motparten att svara. Föreligger inte hinder mot verkställighet, skall ÖE förordna om verkställighet. När sådant förordnande föreligger, verkställs skiljedomen lika som domstols lagakraftägande dom, om inte högre instans eller domstol, vid vilken talan mot skiljedomen väckts, förordnar annorledes (46 § 3 och 4 mom.).

Som anförts i den allmänna motiveringen (2.1.3) föreslår beredningen, att fråga om verkställighet av skiljedom skall prövas av krfm som första instans. Förslaget innehåller inte någon motsvarighet till den nuvarande föreskriften att ansökan om verkställighet av skiljedom inte får bifallas utan att motparten fått tillfälle att svara. Det ligger i sakens natur att krfm inte annat än i uppenbara fall kan medge verkställighet utan att svaranden blivit hörd.[1] Härtill kommer, att förslaget förutsätter att svaranden i regel får tillfälle att yttra sig innan åtgärd för verkställighet vidtas (jfr 4 kap. 9 §, 5 kap. 12 § och 16 kap. 3 §). Vissa anvisningar torde böra meddelas i administrativ ordning.

Beredningen förutsätter, att ansökan om verkställighet av skiljedom skall prövas av kvalificerad befattningshavare. Krfm bör, när hinder inte föreligger mot verkställighet, meddela ett särskilt beslut härom som kan överklagas för sig. Beslutet skall emellertid få tillämpas utan avvaktan på att det vunnit laga kraft (se 19 kap. 17 §). Verkställigheten sker utan särskilda villkor och kan inte hindras av svaranden genom att han ställer säkerhet e. l. När besvär anförts, kan hovrätten eller HD förordna om inhibition (jfr 19 kap. 40 § andra st.).

I praxis har ansetts, att ÖE kan förklara fråga om verkställighet av skiljedom vara så tvistig att den inte bör avgöras i den för exekutivt ärende föreskrivna ordningen.[2] Detta innebär att frågan hänvisas till prövning av domstol efter stämning. I enlighet härmed har även ansetts att domstol kan, utan föregående prövning av ÖE, pröva fråga angående verkställighet av skiljedom.[3] Förslaget åsyftar inte någon ändring av vad som sålunda gäller, frånsett vad som följer av att ÖEs uppgifter i fråga om verkställigheten övertas av krfm.

I förslaget har bestämmelserna om verkställighet av skiljedom de-

[1] Jfr NJA II 1929 s. 65.

[2] Jfr NJA 1898 s. 586, 1923 s. 206 och 630, 1924 s. 554, 1927 s. 560 och 1929 s. 77.

[3] Jfr NJA 1936 s. 194. Se även NJA 1933 s. 649. Jfr vidare Hassler i SvJT 1929 s. 202 f, Bomgren i SvJT 1932 s. 269 f, Marks von Würtemberg ib. s. 271 f, Engströmer ib. s. 469 ff, Bolding, Skiljedom s. 209 ff, Hassler s. 49, Hassler, Skiljeförfarande s. 140 och 144 och Olivecrona s. 22.

lats upp på fyra paragrafer. I 17 § behandlas verkställighet av skiljedom som grundas på skiljeavtal, s. k. konventionell skiljedom. 18 och 19 §§ reglerar verkställighet av skiljedom som enligt bestämmelse i lag eller författning skall lända till efterrättelse och som sålunda ej grundas på skiljeavtal, s. k. legal skiljedom. 20 § handlar om inhibition, när talan mot skiljedom väckts vid domstol.

Dessa bestämmelser avser endast svensk skiljedom. Frågan om verkställighet av utländsk skiljedom regleras i lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar (jfr 4 § i förevarande kap.).

17 §

Bestämmelserna i denna paragraf avser endast skiljedom som på grund av skiljeavtal meddelats enligt 1929 års skiljemannalag.[1] Med skiljeavtal jämställs förbehåll i bolagsordning eller föreningsstadgar om att tvist skall hänskjutas till skiljemän. Söker part verkställighet av sådan skiljedom, skall ÖE enligt gällande rätt förordna om verkställighet, om ej skiljeavtalet innefattar förbehåll om rätt för parterna att klandra skiljedomen eller det förekommer någon omständighet, på grund varav skiljedomen är ogill även om talan inte förs mot domen, eller motparten gör sannolikt att domen kan komma att på hans talan hävas enligt 21 § skiljemannalagen (46 § 2 mom. första punkten UL).

Förutsättningarna för verkställighet som söks av part har i *första stycket* av förevarande paragraf i förslaget tagits upp under särskilda punkter. Förslaget överensstämmer i sak med gällande lag, frånsett vad där föreskrivs om ÖEs förordnande. Detta gäller även det villkor som anges under punkt 3 — att det inte görs sannolikt att domen kan hävas jämlikt 21 § skiljemannalagen — ehuru lydelsen något jämkats i förhållande till gällande rätt. Verkställighet skall självfallet vägras enligt punkt 3 endast om det åberopade felet kan göras gällande av svaranden. Har tiden för klander gått till ända utan att talan väckts, kan invändning om klandergrund inte beaktas i verkställighetsärendet. Om skiljedom hävts, kan den självfallet inte verkställas (jfr 26 § i förevarande kap.).

Det åligger krfm att självmant tillse, att hinder mot verkställighet som anges under punkterna 1 och 2 inte föreligger. Däremot ankommer det på svaranden att enligt punkt 3 åberopa och göra sannolikt att domen kan hävas enligt 21 § skiljemannalagen.[2] Partiell ogiltighet av skiljedom utesluter inte, att domen kan verkställas i återstående del (jfr 20 § tredje st. nämnda lag). Av 22 § samma lag framgår, att verkställighet kan vägras även på den grunden att skiljedom är otydlig.

Part som söker verkställighet av skiljedom skall självfallet inge skiljedomen (i huvudskrift eller avskrift) till krfm. Liksom gällande rätt anger förslaget ej i vad mån sökanden bör förete även andra handlingar rörande skiljeförfarandet (jfr 54 § UL och 19 kap. 1 § i förslaget). Eftersom verkställighet inte får ske om skiljeavtalet innehåller förbehåll om rätt för part att klandra skiljedomen måste visas vad

[1] Jfr NJA II 1929 s. 67, Hassler s. 73 f och Hassler, Skiljeförfarande s. 140.

[2] Jfr NJA II 1929 s. 66, Hassler s. 74 och Hassler, Skiljeförfarande s. 141.

skiljeavtalet innehåller.[3] Är skiljeavtalet återgivet i domen, bör krfm i regel kunna nöja sig därmed. Krfm bör vara oförhindrad att infordra även andra handlingar, t. ex. inlaga eller protokoll i skiljemannaärendet, om det behövs. Om föreskrifter anses önskvärda i dessa hänseenden, bör de meddelas i administrativ ordning.

Om skiljeman söker verkställighet av skiljedom i fråga om förpliktelse för part att utge ersättning till honom, gäller f. n. att ÖE skall förordna om verkställighet, såvida tid för parts talan mot skiljedomen i denna del gått till ända och sådan talan inte visas vara förd samt det ej förekommer någon omständighet, på grund varav skiljedomen är ogill även om talan inte förs mot domen (46 § 2 mom. andra punkten UL). Part som är missnöjd med skiljemännens beslut angående ersättning till dem kan få frågan prövad av domstol, om han instämmer sin talan inom 60 dagar från att han fick del av skiljedomen (25 § skiljemannalagen). Det torde åvila sökanden att i verkställighetsärendet visa att skiljedomen delgetts motparten, medan den senare får styrka att han väckt talan.[4]

Enligt *andra stycket* i förevarande 17 § i förslaget får skiljedom verkställas i fråga om ersättning till skiljeman under i princip samma villkor som enligt gällande lag. I förslaget förutsätts dock, att det blivit utrett att part inte fört talan mot ersättningsbeslutet inom föreskriven tid. Det åvilar sökanden att visa detta, vilket kan ske genom bevis från den domstol som är behörig att pröva sådan talan. Eftersom det knappast kan råda någon tvekan om var talan skall väckas (jfr 26 § första st. och 17 § andra st. skiljemannalagen, se även 25 § sista punkten), kan detta krav inte anses betungande. Krfm skall självmant beakta, att skiljedomen inte är ogiltig enligt 20 § skiljemannalagen.

Som villkor för verkställighet i fråga om ersättning till skiljeman bör utan särskild föreskrift liksom enligt UL förutsättas, att skiljeavtalet inte innehåller förbehåll om rätt för part att klandra skiljedomen, dvs. rätt att föra talan mot domen på materiell grund.[5]

18 och 19 §§

Som förut nämnts skall skiljeförfarande i åtskilliga fall äga rum på grund av särskild bestämmelse i lag eller författning och sålunda utan att skiljeavtal föreligger. Ofta hänvisas i sådana bestämmelser beträffande förfarandet till vad som föreskrivs i skiljemannalagen. Att efter sådant förfarande meddelad s. k. legal skiljedom skall lända till efterrättelse anges ibland uttryckligen i vederbörande lag eller författning.

Som exempel på bestämmelser, enligt vilka skiljemannalagens regler skall ha motsvarande tillämpning beträffande legalt skiljemannaförfarande, kan nämnas 4 kap. 6 § 2 mom. vattenlagen (1918:523), 18 § 1 mom. gruvlagen (1938:314), 223 § 1 och 2 mom. lagen (1944:705) om

[3] Jfr NJA II 1929 s. 66 f och Hassler, Skiljeförfarande s. 142.
[4] Jfr NJA II 1929 s. 66 och Hassler, Skiljeförfarande s. 141 f.
[5] Jfr Hassler s. 75 not 58 och Hassler, Skiljeförfarande s. 142 not 11.

aktiebolag, 335 § lagen (1948:433) om försäkringsrörelse och 22 § uranlagen (1960:679).

Bestämmelser om legalt skiljemannaförfarande finns i övrigt bl. a. i 10—12 §§ lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled, 16 § lagen (1925:334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område, 70 § aktiebolagslagen och 65 § 1 mom. lagen om försäkringsrörelse.

Som legal skiljedom räknas inte utlåtande av synemän. I den mån sådana utlåtanden är verkställbara faller de under 23 § i förevarande kapitel.

Skiljedom som enligt lag eller särskild författning skall lända till efterrättelse utan att skiljeavtal föreligger får enligt gällande rätt verkställas sedan ÖE förordnat därom (46 § 4 mom. UL). Att skiljedom enligt lag eller författning skall lända till efterrättelse anses, om annat inte föreskrivs, förutsätta att domen inte kan klandras på materiell grund.[1] Det förekommer att uttrycklig föreskrift meddelas om att skiljedom skall lända till efterrättelse eller får verkställas, men sådan uttrycklig föreskrift är ej nödvändig för att verkställighet skall få äga rum. Ibland föreligger rätt att inom viss tid föra talan om klander på materiell grund. Om sådan talan ej väckts, skall skiljedomen efter klandertidens utgång lända till efterrättelse och därmed förutsättningen för verkställighet vara uppfylld.

För att skiljedom överhuvud skall komma i fråga för verkställighet förutsätts, att betalningsskyldighet eller annan förpliktelse ålagts genom domen (jfr 1 kap. 1 §). Om ett skiljeförfarande endast går ut på att bestämma t. ex. ett belopps storlek utan att samtidigt ålägga betalningsskyldighet, är skiljedomen ej i och för sig verkställbar. I ett par av de fall som avses i de tidigare nämnda bestämmelserna om legal skiljedom synes tveksamt, om skiljeförfarandet är avsett att resultera i en verkställbar skiljedom.

I beredningens förslag meddelas i 18 och 19 §§ bestämmelser om verkställighet av sådan "legal skiljedom" som avses i det föregående. Förslaget skiljer mellan legal skiljedom som meddelats med tillämpning av skiljemannalagens föreskrifter och annan legal skiljedom.

När skiljemannalagen med stöd av bestämmelse i lag eller författning skall tillämpas, torde samma författnings regler om skiljedoms ogiltighet och hävande av skiljedom på grund av formella fel gälla i tillämpliga delar.[2] Detsamma synes vara fallet i fråga om beslut angående ersättning till skiljeman. För verkställighet bör därför gälla samma villkor som i fråga om skiljedom som grundas på skiljeavtal. I enlighet härmed anges i 18 §, att 17 § har motsvarande tillämpning beträffande skiljedom som, utan att skiljeavtal föreligger, med stöd av bestämmelse i lag eller författning meddelats enligt skiljemannalagen. Att bestämmelse som ligger till grund för skiljemannaförfarande innehåller förbehåll om rätt för part att klandra domen på materiell grund

[1] Jfr Trygger II s. 144, Berglund, Några ord om legalt skiljemannaförfarande i svensk rätt s. 31 ff och Hassler s. 76.
[2] Jfr Berglund a.a. s. 36 f och 40.

utgör inte hinder mot verkställighet sedan klandertiden gått till ända utan att talan väckts.

I 19 § i förslaget regleras verkställighet av annan skiljedom som enligt lag eller författning skall lända till efterrättelse. Beredningen har ovan angett vad som skall förstås med att domen skall lända till efterrättelse. Om skiljedomen innehåller beslut om ersättning till skiljeman mot vilket talan får föras, får verkställighet i den delen inte äga rum före klandertidens utgång.

Beträffande skiljedom som avses i 19 § får enligt gällande rätt, utan uttrycklig bestämmelse, för verkställighet förutsättas, att det ej förekommit sådana grova formella fel under ärendets behandling som föranleder att domen skall utan vidare anses ogiltig.[3] Rätt att på grund av andra formella fel föra talan om skiljedoms hävande har enligt gällande rätt ansetts i och för sig sakna betydelse för verkställighetsfrågan. Beredningen har ej ansett behövligt att ta upp någon bestämmelse om hinder mot verkställighet på grund av påstående om felaktighet som eventuellt kan göras gällande genom talan vid domstol. Det synes tillräckligt, att domstol kan, om talan väckts, förordna om inhibition av verkställighet (jfr 20 §). I enlighet härmed anges i 19 § som villkor för verkställighet av sådan legal skiljedom som avses där, att det inte föreligger omständighet som gör skiljedomen ogill även om talan inte förs mot domen.

20 §

Domstol, vid vilken talan mot skiljedom som grundas på skiljeavtal är anhängig, kan enligt gällande rätt förordna om inhibition av verkställighet på grund av skiljedomen (46 § 3 mom. UL). Motsvarande befogenhet finns inte föreskriven i fråga om legal skiljedom.[1]

Beredningen föreslår en generell regel, enligt vilken domstol kan förordna att verkställighet av skiljedom tills vidare inte får äga rum om talan mot domen väckts när det får ske. Bestämmelsen, som tagits upp i förevarande 20 §, är sålunda tillämplig även beträffande legal skiljedom.

Med talan åsyftas här i första hand talan som grundas på formella skäl. Skiljedom som kan klandras på materiell grund får inte verkställas, såvida det inte är särskilt föreskrivet. Om emellertid sådan föreskrift föreligger och skiljedomen klandras på materiell grund, blir bestämmelsen tillämplig.

Förbindelse angående underhållsbidrag

21 §

För underhållsbidrag enligt GB eller FB får enligt gällande rätt införsel äga rum bl. a. i fall bidraget är fastställt genom skriftlig, av två personer bevittnad förbindelse (1 § 1 och 5 § första st. första punkten InfL). Införsel för kommuns fordran på bidrag enligt 72 § andra

[3] Jfr Trygger II s. 144 och Berglund a.a. s. 37.
[1] Jfr Trygger II s. 152.

stycket BvL för omhändertaget barn får äga rum, bl. a. om beloppet fastställts genom förbindelse enligt vad som är föreskrivet därom (1 § 2 och 6 § första st. första punkten InfL). Enligt 74 § andra stycket BvL kan sådan bidragsskyldighet fastställas genom skriftlig, av två personer bevittnad förbindelse. Även utmätning får äga rum på grund av förbindelser som nu nämnts (54 a § 1 mom. första punkten UL).

Beredningens förslag har i första stycket av förevarande 21 § tagit upp bestämmelse i ämnet. Den avser all verkställighet som kan komma i fråga, vilket i förevarande fall innebär införsel och utmätning. Förslaget avser inte att göra någon ändring i vad som gäller f. n. Beträffande innebörden av gällande rätt kan hänvisas till Utsökningsrätt I och Utsökningsrätt III.[1]

I 5 kap. 2 § andra stycket (jfr 54 a § 1 mom. andra punkten UL) innehåller beredningens förslag ett särskilt villkor för utmätning, när fråga är om underhållsbidrag till make som grundas på skriftlig förbindelse. Det innebär krav på att makarna under den tid bidraget avser levde och alltjämt lever åtskilda på grund av söndring eller efter hemskillnad. Första stycket i förevarande paragraf innehåller erinran om att begränsningar kan följa av särskilda föreskrifter. Till sådana föreskrifter kan även hänföras vad som i 5 kap. 2 § första stycket sägs om bidrag som förfallit till betalning tidigare än tre år före utmätningsansökan. Jfr betr. införsel 4 kap. 5 och 6 §§; se vidare 25 § i förevarande 3 kap.

Förbindelse angående underhållsbidrag m. m. kan bli föremål för rättegång. Enligt andra stycket i förevarande 21 § kan, när talan om förbindelsen väckts vid domstol, denna förordna att verkställighet t. v. inte får äga rum. Bestämmelsen ersätter liknande föreskrifter i 26 § InfL och 54 a § 3 mom. UL. Beträffande motiven till dessa bestämmelser kan även här hänvisas till Utsökningsrätt I och Utsökningsrätt III.[2]

Annan exekutionstitel

22 §

UL är inte direkt tillämplig beträffande verkställighet av förvaltningsmyndighets beslut (jfr 14 § 2 mom. Up). InfL däremot är direkt tillämplig även på vissa beslut som meddelats av sådan myndighet. Införsel får sålunda enligt vad som sägs i lagen äga rum för skatter och allmänna avgifter samt för böter och viten, även när sådan påföljd bestämts av förvaltningsmyndighet (1 § 3 och 4 InfL).[1] Införsel får vidare äga rum på grund av beslut, varigenom någon ålagts att utge bidrag till kommun enligt 72 § andra stycket BvL för omhändertaget barn eller enligt 40 § lagen om socialhjälp till hjälptagares försörjning (1 § 2 och 6 § första st. första punkten InfL). Sådant beslut meddelas av länsstyrelse som första instans.

Här kan nämnas att begreppet förvaltningsmyndighet efter 1971 års

[1] Se U I s. 40 ff och 131, prop. 1963:52 s. 52 ff och 167 ff, U III s. 120 ff, 128 f, 229 och 330 f och prop. 1968:130 s. 123, 125, 145 och 176.
[2] Se U I s. 46 och 131, prop. 1963:52 s. 61 och 169, U III s. 128 och 129 f och prop. 1968:130 s. 143.
[1] Jfr U III s. 112 f.

förvaltningsrättsreform har fått en mera preciserad innebörd.[2] Myndigheter vilka räknas som förvaltningsdomstol faller utanför. Verkställighet av förvaltningsdomstols beslut regleras av 5—13 §§ ovan (jfr 2 § andra st.).

Allmänna bestämmelser som anger i vad mån förvaltningsmyndigheters beslut får verkställas finns inte. De flesta förvaltningsbeslut kan inte föranleda verkställighet av exekutiv myndighet redan av den anledningen att de inte ålägger betalningsskyldighet eller annan liknande förpliktelse. Vissa förvaltningsbeslut får emellertid enligt uttryckliga författningsbestämmelser verkställas i sådan ordning. Det gäller t. ex. beslut angående skatter och vissa allmänna avgifter (59 och 60 §§ UppbF 1953:272), beslut rörande stämpelskatt och expeditionsavgift (37 § 1 mom. stämpelskatteförordningen 1964:308 och 25 § andra st. expeditionskungörelsen 1964:618) och beslut av befattningshavare vid krigsmakten om åläggande av ersättningsskyldighet (65 § militära rättegångslagen 1948:472). Även utan stöd av uttrycklig föreskrift torde verkställighet i viss omfattning kunna ske på grund av förvaltningsmyndighets beslut. Denna fråga är emellertid omstridd och oklar.[3] Enligt en åsikt skulle förvaltningsbeslut generellt vara verkställbara.[4] Enligt en annan mening kunde det på goda grunder ifrågasättas, om inte beslut varigenom betalningsskyldighet ålagts kunde som regel verkställas exekutivt, medan det knappast funnes stöd för en sådan ståndpunkt i fråga om andra förpliktelser.[5] En tredje mening går ut på att beslut av förvaltningsmyndighet bör anses verkställbara i den mån besluten får samma rättskraft som domstols dom, medan andra beslut inte skulle kunna verkställas, oavsett om de meddelats av lägre eller högre instans.[6] Det bör framhållas, att här åberopade uttalanden, som härrör från tiden före förvaltningsdomstolsreformen, även omfattar beslut av myndigheter vilka utgör förvaltningsdomstol.

När beslut av förvaltningsmyndighet får utan stöd av särskild föreskrift verkställas exekutivt, torde ULs bestämmelser vara analogiskt tillämpliga.[7] Det är dock ovisst i vad mån för verkställighet krävs att beslutet vunnit laga kraft.[8] Enligt 13 § FL kan besvärsmyndighet förordna, att överklagat förvaltningsbeslut tills vidare inte skall gälla. Se även 28 § FPL.

Beredningen har inte ansett lämpligt att i UB söka reglera i vilka fall beslut av annan myndighet än domstol får verkställas. En sådan reglering, som redan i fråga om aktuella förhållanden skulle möta

[2] Se 1 § FL samt prop. 1971:30 del 2 s. 316 f.

[3] Jfr, utöver den litteratur som anges i not 4—6, Hassler s. 71 ff, Olivecrona s. 30 f, Ekenberg i FT 1944 s. 131 ff och Söderwall ib. s. 191 ff.

[4] Se Reuterskiöld, Föreläsningar i svensk stats- och förvaltningsrätt I s. 265 f.

[5] Se Herlitz, Föreläsningar i förvaltningsrätt III s. 520 ff, särskilt s. 533—542. Se även Herlitz, Förvaltningsrättsliga grunddrag s. 120 ff och SOU 1946:69 s. 145 ff.

[6] Se Sundberg, Allmän förvaltningsrätt s. 661 ff.

[7] Jfr Herlitz, Föreläsningar i förvaltningsrätt III s. 539, Reuterskiöld a. a. s. 265 f och Ekenberg a. a. s. 146 f.

[8] Jfr SOU 1964:27 s. 465 ff, SOU 1968:27 s. 241 f, prop. 1971:30 del 2 s. 422, Ekenberg a. a. s. 147 och Håkan Strömberg i FT 1961 s. 247 ff.

betydande svårigheter, har knappast sin plats i UB och skulle f. ö. behöva oavlåtligt ändras. Förslaget utgår från att bestämmelser om möjligt bör meddelas i de författningar där vederbörande myndigheters befogenheter generellt eller speciellt regleras. Dessutom måste man räkna med att verkställighet kan äga rum utan stöd av särskild bestämmelse (jfr 2 § första st. 6). I UB bör däremot meddelas föreskrift om vad som skall gälla, när förvaltningsmyndighets beslut får verkställas. Beredningen har ansett, att man då kan i princip tillämpa vad som föreslås om domstols dom. I enlighet härmed anges i första stycket av förevarande 22 §, att när beslut av förvaltningsmyndighet får verkställas, skall tillämpas vad som gäller om dom, om ej annat är föreskrivet. Har saken inte blivit slutligt prövad — dvs. att den alltjämt kan prövas av högre instans — skall beslutet anses lika som underrätts dom. Att förvaltningsmyndighets beslut eventuellt kan bli föremål för omprövning vid ändrade förhållanden är — lika litet som beträffande domstols beslut — hinder mot att anse den aktuella saken "slutligt prövad".

Termen "beslut" bör fattas i vidsträckt betydelse. Därmed avses alla förvaltningsmyndighets avgöranden, oavsett hur de betecknas (utslag, beslut, förordnande osv.).

Förslaget innebär bl. a. att verkställigheten sker utan särskilda villkor, om beslutet har vunnit laga kraft (jfr 5 §). Beslut varigenom ålagts betalningsskyldighet eller förpliktelse att utge lös egendom får verkställas utan avvaktan på laga kraft (jfr 7 och 8 §§). Gäldenären kan genom nedsättning eller genom att ställa säkerhet (jfr 7 § tredje st.) hindra verkställighet av ett ej lagakraftvunnet beslut varigenom betalningsskyldighet ålagts. Innan beslutet vunnit laga kraft får utmätt egendom som regel inte säljas och influtna medel inte utbetalas utan att säkerhet ställs (jfr 9 kap. 3 § första st. samt 4 kap. 24 § andra st. och 14 kap. 16 § 1). När beslut får verkställas med stöd av särskild bestämmelse i lag eller annan författning, kan närmare villkor för verkställigheten vara föreskrivna i den författningen. Vad som på det sättet är särskilt föreskrivet skall iakttas.

Som förut anförts framgår av nu gällande InfL, att införsel får äga rum på grund av beslut om åläggande av ersättningsskyldighet enligt 72 § andra stycket BvL eller 40 § socialhjälpslagen. Sådant beslut har i analogi därmed ansetts kunna läggas till grund även för utmätning.[9] Det är uppenbart, att beslut enligt de angivna bestämmelserna även framdeles skall kunna verkställas inte bara genom införsel utan även genom utmätning, oaktat någon särskild bestämmelse härom inte tagits upp i förslaget.

Enligt gällande rätt torde i vissa fall talan kunna föras vid allmän domstol om att förvaltningsmyndighets beslut skall förklaras ogiltigt.[10] När sådan talan förts mot beslut som får verkställas i exekutiv ordning, bör domstolen kunna inhibera verkställigheten. Bestämmelse härom har

[9] Jfr Hassler s. 72. Se även NJA II 1918 s. 893.

[10] Jfr KlLU 1954:3 s. 4, SOU 1955:19 s. 47 ff, Herlitz, Förvaltningsrättsliga grunddrag s. 46, Sundberg a. a. s. 385 ff, Håkan Strömberg, Allmän förvaltningsrätt s. 210 f och Westerberg i Festskrift till Ivar Agge s. 434 ff.

tagits upp i andra stycket av förevarande paragraf (jfr 20 § och 21 § andra st.). När besvär anförts hos förvaltningsdomstol över förvaltningsmyndighets beslut, gäller 28 § FPL.

23 §

Förevarande paragraf rör verkställighet av annan handling än som avses i de föregående paragraferna.

Enligt särskilda bestämmelser i olika författningar får i åtskilliga fall verkställighet äga rum utan att det föreligger beslut av domstol eller annat organ som brukar räknas som myndighet. Sådana bestämmelser gäller främst betalningsskyldighet. Dessa föreskrifter avser bl. a. utlåtanden eller beslut av synemän eller andra förrättningsmän och beslut varigenom vissa föreningar eller inrättningar uttaxerar bidrag. Verkställighet får sålunda t. ex. ske på grund av synemäns utlåtande rörande företag enligt 3, 7 eller 8 kap. VL (10 kap. 75 § VL), utlåtande vid förrättning enligt 2 kap. lagen (1939:608) om enskilda vägar (40 § första st. nämnda lag), synemäns uppskattning av kostnaden för att bota väglottshavares försummelse (49 § samma lag), utlåtande av synemän angående stängselskyldighet eller betesreglering (32 § lagen 1933:269 om ägofred) och förrättningsmans beslut enligt lagen (1966:700) om vissa gemensamhetsanläggningar (35 § nämnda lag). Verkställighet får vidare äga rum bl. a. för bidrag som uttaxerats av styrelsen för vattenreglerings- eller torrläggningsföretag (3 kap. 20 § och 7 kap. 63 § VL), av flottningsstyrelse (33 § 2 mom. lagen 1919:426 om flottning i allmän flottled), av styrelsen för vägsamfällighet eller vägförening (63 och 89 §§ lagen om enskilda vägar), av styrelse för samfällighet enligt lagen om vissa gemensamhetsanläggningar (26 § nämnda lag) och av konkursförvaltning, när ömsesidigt försäkringsbolag försatts i konkurs (202 och 203 §§ lagen 1948: 433 om försäkringsrörelse).

De bestämmelser som medger verkställighet i dessa fall innehåller också närmare villkor för verkställigheten. Dessa innebär i regel, att verkställighet får ske som för lagakraftvunnen dom, ofta dock först sedan tid för klandertalan gått till ända. Exekutionstiteln utgörs av protokoll eller annan handling som återger beslutet, t. ex. debiteringslängd, uttaxeringslängd e. l.

I förevarande paragraf sägs endast, att om verkställighet får äga rum på grund av annan handling än som förut nämnts i kapitlet, tillämpas vad som är särskilt föreskrivet i tillämplig lag eller annan författning. I vad mån bestämmelse i ämnet överhuvud kan meddelas annat än genom lag är en fråga som regleras av grundlag.

Invändningar mot verkställighet

24 §

Gällande rätt saknar bestämmelser som reglerar vilka invändningar som svaranden kan göra mot verkställighet och verkan därav. Uppenbart är, att svaranden kan göra gällande att någon formell förutsättning för verkställighet brister, såsom att laga exekutionstitel inte föreligger. Han kan vidare bestrida, att sökanden är rätt part eller behörig att själv föra sin talan, att krfm är behörig att ta upp ansökningen osv.

Påståenden av denna natur har närmast till syfte att fästa myndighetens uppmärksamhet på ett villkor för verkställighet som den skall självmant beakta. Svaranden kan emellertid även i viss utsträckning göra materiella invändningar, även om det anspråk som sökanden åberopar blivit fastställt genom dom eller annat beslut. Han kan sålunda göra invändning om att förpliktelsen fullgjorts eller av annan orsak upphört m. m.[1]

Invändning om att sökandens anspråk upphört kan vara grundad t. ex. på att svaranden betalt aktuell skuld, att parterna träffat uppgörelse varigenom sökanden avstått från sitt anspråk eller att anspråket preskriberats. Svarandens rätt att få sådana invändningar prövade torde som regel vara begränsad till omständigheter som inträffat så sent att de inte kunnat beaktas vid den prövning av anspråket som ägt rum innan dom eller annan exekutionstitel meddelades.[2] Den omständigheten att viss motfordran inte åberopats i en process utgör dock inte hinder mot att senare åberopa motfordringen.

Invänder gäldenären i ärende om fullgörande av betalningsskyldighet att han betalt skulden, åligger det honom att bevisa det, om betalningen inte vitsordas av sökanden.[3] I praktiken krävs skriftligt bevis, dvs. kvitto. Visar svaranden efter att införsel eller utmätning skett att han betalt sökandens fordran, torde införseln eller utmätningen skola gå åter, om det kan ske.[4] Motsvarande torde gälla i fråga om en del andra hinder mot verkställighet.

En invändning av likartat slag är, att gäldenären i ärende om verkställighet av betalningsskyldighet åberopar rätt till kvittning med motfordran. Kvittning räknas ju, om förutsättningar därför föreligger, i princip lika som betalning. För att kvittningsförklaring skall godtas mot sökandens bestridande, torde f. n. anses vara en förutsättning — förutom att allmänna förutsättningar för kvittning föreligger — att svaranden kan åberopa dom eller annat myndighets beslut som tillerkänt honom motfordran samt att domen eller beslutet har vunnit laga kraft eller får verkställas lika med lagakraftvunnen dom.[5] Detta anses gälla även om sökandens egen exekutionstitel inte vunnit laga kraft, t. ex. när verkställighet söks enligt 39 § UL.

Det torde åligga gäldenären att styrka att förutsättningarna för kvittning föreligger. Om han kan göra det, lär krfm bruka förklara, att fordringarna i den utsträckning som gäldenärens motfordran täcker sökandens fordran har gått i avräkning mot varandra.[6] Här finns dock utrymme för vissa modaliteter i förfaringssättet. Gör gäldenären invändning om kvittning först sedan införsel eller utmätning skett och är

[1] Jfr Trygger II s. 224 f och Hassler s. 100 ff.
[2] Jfr NJA 1946 s. 609 samt Trygger II s. 225, Hassler s. 101, Olivecrona s. 86 och JO 1961 s. 160 ff.
[3] Jfr Trygger II s. 225 f, Kallenberg i TfR 1905 s. 173, Hassler s. 208 not 16, Olivecrona s. 86 f och JO 1957 s. 136 ff.
[4] Jfr Olivecrona s. 90.
[5] Jfr NJA 1890 s. 23, 1912 s. 6, 1925 s. 258 och 1943 s. 416 samt Trygger II s. 226 ff, Alexanderson s. 49 f, Hassler s. 209 f och Olivecrona s. 88.
[6] Jfr NJA 1908 s. 321 och 1912 s. 6 samt Trygger II s. 228, Alexanderson s. 50, Hassler s. 211 och Olivecrona s. 88.

nyss angivna villkor uppfyllt, torde verkställigheten skola gå åter, om det kan ske.[7]

Beredningen föreslår i *första stycket* första punkten av förevarande 24 §, att verkställighet inte får äga rum om svaranden visar att han fullgjort betalningsskyldighet eller annan förpliktelse för vilken verkställighet söks. Det är utan särskild föreskrift tydligt, att bestämmelsen inte åsyftar omständighet som bort anföras före den prövning av saken som innefattas i dom eller beslut som sökanden åberopat. Liksom f. n. ankommer det på gäldenären att styrka att betalning skett, om detta bestrids av sökanden. Detsamma gäller, om svaranden invänder att han fullgjort annan förpliktelse, t. ex. skyldighet att fullgöra leveransavtal. Han är i verkställighetsärendet praktiskt sett hänvisad till skriftliga bevis. Förhör med parterna kan dock äga rum. Vittnesförhör kan däremot enligt förslaget inte förekomma hos krfm i hithörande ärenden (i högre instans kan dock sådant förhör hållas). Om verkställighet vägras därför att betalning e. l. anses styrkt, innebär det inte hinder för sökanden att väcka talan vid domstol om att förpliktelsen ej är fullgjord, t ex. därför att kvitto var falskt eller avsåg annan förpliktelse.

Av bestämmelsen framgår motsättningsvis, att verkställighet skall ske om svaranden inte kan styrka invändning om att förpliktelsen fullgjorts. Det bör regelmässigt åligga svaranden att styrka invändningen genast, vid äventyr att verkställighet i annat fall äger rum. Uppskov kan lätt medföra rättsförlust för sökanden. Om denne påstår att betalning skett till obehörig person och påståendet inte kan lämnas utan avseende, kan vara motiverat, att verkställighet påbörjas trots att svaranden bör få tillfälle att styrka sin invändning. Styrks invändning sedan verkställighet påbörjats, skall redan vidtagen åtgärd gå åter, om det kan ske (tredje st.).

I andra fall kan det vara rimligt att verkställighet anstår något för att svaranden skall få visst rådrum för att styrka sin invändning. Det kan då finnas anledning för krfm att vidta provisorisk åtgärd (jfr 7 kap. 12 § och 16 kap. 3 §).

Sedan utmätning sökts betalar gäldenären ofta frivilligt sin skuld. Sker betalningen direkt till sökanden, är det gäldenärens sak att vid behov styrka att betalning ägt rum, om inte sökanden redan återkallat sin ansökan om verkställighet. Har återkallelse inte skett i fall då gäldenären påstår att han betalt skulden, bör krfm fråga sökanden hur det förhåller sig. Har endast själva utmätningsfordringen betalts, skall utmätning ske för förrättningskostnaderna i ärendet (jfr 18 kap. 9 §), om inte sökanden ändå återkallar ärendet i dess helhet. Beträffande sökandens processkostnader se 18 kap. 21 §.

Om gäldenären inte betalar sin skuld direkt till sökanden utan till krfm, skall beloppet i regel anses utmätt i ärendet (jfr 5 kap. 29 §). Det betyder, att utmätning av annan egendom skall hävas om sökanden är helt tillgodosedd men att ärendet fortgår med utgångspunkt från att i stället det inbetalade beloppet blivit utmätt.

[7] Jfr NJA 1910 s. 234 samt Alexanderson s. 50, Hassler s. 210 f och Olivecrona s. 90.

Om krfm, trots invändning av materiell innebörd, meddelar verkställighet, har svaranden möjlighet att få sin invändning prövad vid domstol, förutsatt givetvis att saken ej redan är rättskraftigt avgjord.

När verkställighet äger rum, skall krfm på löpande skuldebrev och om möjligt även på icke löpande skuldebrev anteckna betalning som sökanden erhåller och, om denne får full betalning, utlämna skuldebrevet till gäldenären (jfr 161 § UL och 99 § UsK).[8] Även på exekutionstiteln bör anteckning göras om skedd verkställighet. Värdet av en sådan anteckning är dock begränsat eftersom nytt exemplar av exekutionstiteln i regel kan anskaffas.

Av intresse är, hur det skall förfaras med åberopat fordringsbevis om krfm trots sökandens bestridande anser betalning styrkt. Krfm kan då inte utlämna skuldebrevet till svaranden. Inte heller får krfm i sådant fall anteckna på fordringsbeviset att fordringen är betald. Däremot bör krfm på fordringsbeviset och ingiven exekutionstitel anteckna, att verkställighet blivit sökt men har vägrats på grund av betalningsinvändning.

Föreskrifter i vad mån anteckning skall göras på fordringsbevis och exekutionstitel bör meddelas i administrativ ordning. Under 19 kap. 1 § behandlas vilka handlingar en sökande bör inge till krfm och i vilket skede av ärendet det bör ske. Närmare föreskrifter kan även härom vid behov meddelas i administrativ ordning. Krfm har enligt sistnämnda lagrum rätt att när det behövs infordra huvudskrift av handling som ingetts i avskrift. Efterkommer sökanden ej krfms begäran, får ärendet avskrivas.

I motiven till 19 kap. behandlar beredningen frågan i vad mån åtgärder och beslut som krfm meddelat kan ändras av krfm själv. När det gäller beslut varigenom krfm funnit hinder föreligga mot verkställighet, anser beredningen att ny ansökan om verkställighet bör i viss utsträckning kunna lämnas utan avseende, utan närmare prövning i sak. När ansökan om verkställighet avslagits med anledning av invändning om att förpliktelsen fullgjorts, bör sålunda en ny ansökan som inte grundar sig på nytillkomna omständigheter inte upptas till prövning. Om emellertid sökanden vänder sig till domstol och får fastslaget att förpliktelsen inte har fullgjorts, är han givetvis berättigad att göra en ny ansökan under åberopande av jämväl den nya domen. Detsamma bör gälla, om sökanden åberopar andra nya omständigheter som inte prövats i det tidigare ärendet. Vad som bör hindras är, att samma sak måste omprövas, kanske flera gånger och vid olika krfmr, utan att något nytt tillkommit som kan föranleda en annan utgång. Om krfms beslut överklagats och fastställts i högre instans, bör dennas beslut inte bli mera bindande än krfms beslut.

Har gäldenären gjort invändning om kvittning, uppkommer likartade frågor. De bör besvaras med utgångspunkt från den uppfattning om kvittnings rättsliga innebörd som godtagits i skuldebrevslagen (särskilt

[8] Jfr Allenmark s. 198 f och Hassler s. 322.

15 §). Detta innebär, att rättsverkningarna av kvittning inträder oberoende av någon judiciell prövning, dvs. i och med kvittningsförklaring — om nämligen förutsättningarna för kvittning förelåg.[9] Som förut nämnts anses f. n., att kvittning vid verkställighet inte kan äga rum annat än om gäldenärens motfordran fastställts genom dom som vunnit laga kraft eller genom annan exekutionstitel som får verkställas lika med lagakraftvunnen dom. Som skäl härför har anförts, att kvittning hindrar borgenären från att få utmätning i annan tillgång än motfordringen och därför måste ge borgenären samma trygghet som betalning.[10] Vidare har anförts att det ej vid utmätning kan fordras mindre för kvittning än vid lagsökning.[11] För att gäldenären i lagsökningsmål skall få kvitta sin skuld mot fordran hos borgenären krävs, att denna fordran är sådan att den kan utkrävas genom lagsökning, dvs. grundar sig på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis (1 och 14 §§ LL), samt att fordringen är klar och förfallen.

Beredningen anser, att rådande uppfattning ensidigt gynnar sökanden. Kvittning bör även vid verkställighet såvitt möjligt likställas med betalning. Det bör inte rimligen krävas, att motfordringen är domfäst. Detta gäller oavsett om svaranden har redan före verkställighetsärendet avgett kvittningsförklaring eller gör sådan förklaring i ärendet. Inte heller bör uppställas något formellt krav på att motfordringen grundas på skriftligt fordringsbevis. Det är emellertid inte lämpligt, att det exekutiva ärendet får svälla ut till något som liknar en process om motfordringens existens, och verkställigheten bör inte heller få vila i avvaktan att tvist om motfordringen prövas vid domstol. På grund härav kan inte vilken motfordran som helst beaktas i verkställighetsärende. Beredningen föreslår, att svaranden inte får åberopa kvittning med motfordran annat än om denna är ostridig eller eljest klar. Att fordringen är klar — ehuru den inte är ostridig — innebär att invändning som framställs mot fordringen är uppenbart ogrundad och därför kan lämnas utan avseende.[12] Att allmänna förutsättningar för kvittning också måste föreligga är tydligt.[13] Underhållsfordran kan t. ex. inte mötas med motfordran av vanlig beskaffenhet. Vidare måste motfordringen vara förfallen till betalning.

Den föreslagna bestämmelsen omfattar såväl det fallet att gäldenären yrkar kvittning först i verkställighetsärendet som att han åberopar en tidigare avgiven kvittningsförklaring. Ett först i det exekutiva ärendet framställt kvittningsyrkande bör regelmässigt anses innefatta en direkt kvittningsförklaring och inte bara en hemställan att krfm skall genom-

[9] Jfr Marks von Würtemberg-Sterzel, Lagen om skuldebrev 3 uppl. s. 86. Jfr också Walin i SvJT 1965 s. 95 ff. Se även Larsson i SvJT 1961 s. 81 ff och 161 ff, Olivecrona ib. s. 545 ff och 737 f, Ekelöf ib. s. 730 ff samt Rodhe, Obligationsrätt s. 69 ff och Lärobok i obligationsrätt 2 uppl. s. 33 ff.

[10] Jfr Trygger II s. 227.

[11] Jfr Trygger II s. 226 f.

[12] Jfr 3 § första st. lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt, U VI s. 64 f och prop. 1970:94 s. 29 f, Sigeman, Kvittningslagen s. 160 ff samt Walin-Rydin s. 170 f och 184 f.

[13] Jfr Rodhe, Obligationsrätt s. 53 ff och Lärobok i obligationsrätt 2 uppl. s. 34 ff. En kort redogörelse för de allmänna förutsättningarna för kvittning finns i U VI s. 13 ff.

föra kvittning. Medger sökanden eller styrker svaranden att förutsättningarna för kvittning föreligger i ärendet, får verkställighet inte äga rum. Förslaget jämställer alltså kvittning med betalning. Liksom vid invändning om betalning kan det knappast bli fråga om att styrka motfordran annat än med skriftliga bevis. Styrks kvittningsinvändning först sedan verkställighet påbörjats, skall redan vidtagen åtgärd gå åter, om det kan ske (tredje st.).

Som tidigare anförts synes man f. n. anse, att det är utmätningsmannen som skall förordna om kvittning när kvittningsgill motfordran föreligger. Detta härrör säkerligen från en äldre uppfattning att kvittning sker genom judiciell myndighets beslut.[14] Som förut nämnts anser beredningen att man även i ärende om verkställighet måste bygga på den ståndpunkt som skuldebrevslagen intar. Om krfm godtar en kvittningsinvändning, bör dess beslut därför innehålla att verkställighet inte kan meddelas. Krfms beslut innebär ej — lika litet som när invändning om betalning godtas — att saken blir rättsligt avgjord mellan parterna. Sökanden har alltså möjlighet att vända sig till domstol för att få fastslaget, att svaranden inte har kvittningsgill motfordran (jfr sista st.). Ogillas åter svarandens kvittningsinvändning, är denne på sin sida oförhindrad att väcka talan vid domstol (liksom han kan framställa samma invändning i annat verkställighetsärende).

Om krfm mot sökandens bestridande godtar kvittningsgill motfordran, får sökandens fordringsbevis inte utlämnas till svaranden. Däremot bör krfm på fordringsbeviset och ingiven exekutionstitel anteckna, att verkställighet sökts men på grund av kvittningsinvändning vägrats. Därvid måste motfordringen — främst i sökandens intresse — identifieras. Anteckning om att motfordran använts till kvittning bör också ske på fordringsbevis och eventuell exekutionstitel som svaranden åberopat. Om svaranden vägrar att inge fordringsbevis när det behövs, bör hans kvittningsinvändning avvisas. Vägledande bestämmelser i dessa hänseenden kan lämpligen intas i blivande tillämpningskungörelse till UB.

Om svarandens motfordran inte täcker hela sökandens fordran, får verkställighet äga rum för den överskjutande delen. Anteckningar på fordringsbevis och exekutionstitel skall naturligtvis avfattas på ett sätt som svarar mot detta förhållande. Eftersom rättsverkningarna av rättmätig kvittning inträder i och med kvittningsförklaringen upphör ränteberäkningen omedelbart på ömse sidor så långt kvittning skett.

Kvittningens natur är av betydelse även för frågan i vad mån krfms beslut att vägra verkställighet på grund av kvittningsförklaring skall hindra prövning av ny ansökan om verkställighet. Som framgår av det förut anförda är det svarandens kvittningsförklaring och inte krfms beslut som medför de materiella rättsverkningarna. Krfm endast konstaterar att förutsättningarna för kvittning förelåg och beslutar att på grund därav verkställighet inte kan äga rum. Om sökanden väcker talan vid domstol och denna förklarar att svaranden inte har kvittningsgill motfordran, kan sökanden återkomma och få verkställighet. Kan sö-

[14] Jfr Trygger II s. 228.

kanden åberopa andra nya omständigheter, bör han också vara berättigad att göra ny ansökan om verkställighet. I övrigt bör ny verkställighetsansökan avvisas.

Om krfm iakttar de regler som här angetts och gör vederbörliga anteckningar, bör ej inträffa, att löpande skuldebrev, som rätteligen skall anses betalt kontant eller genom kvittning, kommer i händerna på godtroende innehavare som skulle kunna göra fordringen gällande mot gäldenären. Självfallet kan gäldenär, om detta likväl skulle inträffa, på sin sida fordra ersättning av borgenären.

I *andra stycket* av förevarande paragraf behandlas invändning om att annat särskilt förhållande som rör parternas mellanhavande utgör hinder mot verkställighet. Sådana invändningar kan vara av skilda slag. Även omständigheter som krfm självmant har att beakta omfattas av föreskriften. Beredningen har ansett befogat, att man beaktar även vissa invändningar som gör verkställighetsfrågan så tvivelaktig att invändningen inte rimligen kan lämnas utan avseende. Hur mycket som skall fordras till stöd för att invändning som här avses skall beaktas, måste bero på grunden till invändningen och omständigheterna i det särskilda fallet. Det bör nämnas, att om verkställighet vägras i fall som nu avses, har sökanden möjlighet att vid behov söka kvarstad eller annan handräckning i avvaktan att saken blir prövad av domstol eller annan behörig myndighet.

Bestämmelsen i andra stycket är tillämplig beträffande såväl betalningsskyldighet som annan förpliktelse, t. ex. om svaranden invänder att sökanden efter att dom eller annan exekutionstitel tillkommit har beviljat honom anstånd med betalning. Detta fall skulle måhända analogivis behandlas enligt regeln i första stycket. Invändningen kan regelmässigt ej beaktas utan att den styrks. Undantagsvis kan det möjligen förekomma, att mellanhavandet mellan parterna blivit så komplicerat att ståndpunkt inte kan tas i exekutiv väg utan tvistefrågan bör bli föremål för domstols eller annan behörig myndighets avgörande. Ett annat exempel är, att svaranden gör invändning med avseende på motprestation som utgör villkor för förpliktelsen. Svaranden har t. ex. ålagts att betala visst belopp mot att viss egendom överlämnas till honom. I detta läge är det i princip sökanden som skall visa att hans prestation är fullvärdig. I fråga om verkställighet av skyldighet att utge viss lös egendom kan svaranden tänkas invända, att han överlåtit egendomen eller upplåtit panträtt till annan, med verkan att han inte kan utge egendomen (jfr NJA 1953 s. 499, där tredje man gjorde invändning om att han hade retentionsrätt i egendomen). Ett principiellt viktigt fall refereras i NJA 1968 s. 516: Sedan gäldenär och borgensmän i lagsökningsmål förpliktats att till långivaren/banken utge lånesumman, löste en av borgensmännen lånet, därvid på lagsökningsutslaget tecknades transport till honom. När samma borgensman med åberopande av utslaget sökte utmätning hos gäldenären, invände denne att borgensmannen med hänsyn till deras inbördes förhållande inte hade regressrätt mot honom. Enär vad huvudgäldenären anfört till stöd för invändningen inte kunde lämnas utan avseende, ansåg HDs majoritet, att hinder

förelåg mot utmätning.[15] Att försiktighet är påkallad när fråga är om att inställa verkställighet på grund av invändning som ej styrks till fullo är uppenbart.

Det bör kanske påpekas, att andra stycket i paragrafen inte avser invändning som rör de allmänna formella förutsättningarna för verkställighet. Sådana invändningar omfattas f. ö. inte heller av första stycket i paragrafen. Bestämmelsen gäller endast det materiella rättsförhållandet mellan parterna — deras mellanhavande.

I detta sammanhang kan erinras att det gjorts gällande att tioårspreskription skall ex officio beaktas av exekutiv myndighet.[16] Beredningen är ej övertygad om att detta numera kan anses vara gällande rätt. I ordinär process skall tioårspreskription inte beaktas självmant av domstolen, troligen inte ens om svaranden uteblivit. Det är mera tveksamt, om detsamma gäller i lagsökningsmål. I sådant mål synes preskription tidigare ha beaktats även utan invändning,[17] men i rättsfallet SvJT 1966 rf s. 35 har motsatt ståndpunkt intagits.[18] Beredningen anser att frågan om tioårspreskription inte bör tas upp av krfm annat än efter invändning. Om sådan framställs, åligger det sökanden att visa att preskription inte inträtt.

Om svaranden sedan verkställighet inletts styrker invändning om fullgörelse eller kvittning eller gör annan invändning som inte kan lämnas utan avseende och hinder sålunda föreligger mot verkställighet, bör redan vidtagen verkställighetsåtgärd gå åter, om det kan ske. Föreskrift härom har tagits upp i paragrafens *tredje stycke*. Hinder mot återgång kan föreligga t. ex. om utmätt egendom hunnit säljas. Även försäljning kan emellertid undanröjas, om den överklagas i tid.

En särskild invändning mot verkställighet behandlas under rubriken till 16 kap., nämligen att parterna enats om förlängt hyresförhållande sedan dom på avhysning meddelats. Här kan också nämnas, att under rubriken till 5 kap. och under 16 kap. 1 och 7 §§ uppmärksammas frågan i vad mån ett avgörande kan verkställas mot tredje man.

Som framgår av det tidigare anförda är det inte avsett, att krfms beslut med anledning av sådan invändning mot verkställighet som avses i förevarande paragraf skall utgöra hinder mot att vad som är tvistigt prövas i rättegång, vare sig krfms beslut går i ena eller andra riktningen. *Sista stycket* i paragrafen innehåller en erinran härom. Bestämmelsen ger ej domstol befogenhet att pröva fråga som inte hör till

[15] Utgången i rättsfallet innebar möjligen en rättslig nybildning, av vilken man ej får dra för vittgående slutsatser.

[16] Jfr NJA 1897 s. 595 och SvJT 1918 rf s. 106 samt Trygger II s. 224 not 2, Fehr, Fordringspreskription s. 292, Hassler s. 208 och Rodhe, Obligationsrätt s. 688 och Lärobok i obligationsrätt 2 uppl. s. 259.

[17] Jfr SvJT 1926 rf s. 23 och 1935 rf s. 58 samt Trygger II s. 43 och Fehr a. a. s. 291 f. Jfr även U II s. 38 f, Hassler i SvJT 1973 s. 179 och Lihné, Lagsökning s. 203 ff.

[18] I rättsfallet SvJT 1971 rf s. 17 förklarades, att borgenspreskription skall beaktas utan invändning. Sådan preskription kan em. avbrytas endast genom talans väckande.

domstols kompetens. En dom i målet rubbar inte heller i och för sig krfms förrättning, t. ex. försäljning av utmätt egendom.

25 §

4 kap. 5 och 6 §§ och 5 kap. 2 § i förslaget innehåller bestämmelser om hinder mot verkställighet som hänför sig till förfallotiden för underhållsbidrag eller bidrag som tillkommer kommun. Bidrag som nu sagts får sålunda uttas genom införsel endast i den mån bidragsbeloppet förfallit till betalning tidigast två år före början av den kalendermånad under vilken verkställigheten skall ske (4 kap. 5 § andra st. och 6 § andra st.). Härjämte gäller, att införsel inte får äga rum för annat bidragsbelopp än som är förfallet när verkställighet skall ske eller förfaller näst därefter (4 kap. 5 § tredje st. och 6 § andra st.). Vidare föreskrivs, att förbindelse som avses i 3 kap. 21 § inte får användas för utmätning i fråga om bidrag som förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, om gäldenären gör gällande att bidraget betalts och invändningen inte kan med hänsyn till omständigheterna lämnas utan avseende (5 kap. 2 § första st.).

Förevarande 25 § innehåller en erinran om nämnda villkor för verkställighet.

Upphävande av exekutionstitel

26 §

Upphävs dom på grund varav "utmätning, kvarstad eller annan verkställighet följt", skall enligt gällande rätt verkställigheten gå åter om det kan ske, även om klagan förs mot den dom eller det beslut varigenom förstnämnda dom upphävts (50 § UL). Sökanden skall också ersätta all skada. Den som fått lyfta eller tillträda något är skyldig att genast betala tillbaka lyft belopp med ränta resp. återställa mottagen egendom med fallen avkastning. Det sagda har motsvarande tillämpning, när en dom, utan att upphävas, helt eller delvis ändras på sådant sätt att underlaget för verkställighet rycks undan. De anförda bestämmelserna torde vara analogiskt tillämpliga, när annan exekutionstitel än dom upphävs eller ändras.[1]

I förevarande 26 § föreslås bestämmelser, som föreskriver inställande av verkställighet och återgång av redan vidtagna åtgärder när exekutionstitel upphävs. Bestämmelserna är direkt tillämpliga på alla slag av exekutionstitlar. Paragrafen inbegriper alltså även förvaltningsmyndighets beslut, skiljedom, förbindelse och annan exekutionstitel som efter klandertalan upphävs av domstol, när det kan ske. Och bestämmelserna avser inte bara sådana fall då domstols eller annan myndighets avgörande upphävs efter överklagande i ordinär väg utan också fall då avgörande upphävs efter anlitande av särskilt rättsmedel. Även undanröjande på grund av rättegångsfel e. d. hör hit.[2] Vad i förslaget sägs om upphävande av exekutionstitel gäller även partiell ändring. I sådant fall

[1] Jfr Trygger II s. 161 f och Hassler s. 116.
[2] Jfr NJA 1930 s. 313.

skall verkställighetens inställande och återgång anpassas till ändringens omfattning.

Enligt beredningens förslag skall sökt verkställighet omedelbart inställas, om exekutionstitel upphävs. Bestämmelse härom har tagits upp som *första stycke* i 26 §. Krfm skall ej avvakta att dom eller beslut varigenom exekutionstiteln blivit upphävd vinner laga kraft. Det förutsätts inte särskild begäran från svaranden för att verkställigheten skall inställas. Bestämmelsen gäller all verkställighet.

När exekutionstiteln upphävs, skall enligt förslaget verkställighetsåtgärd som vidtagits i ärendet såvitt möjligt återgå. Detta skall som regel ske utan avvaktan att det avgörande varigenom exekutionstiteln upphävts har vunnit laga kraft. Återgången avser att återställa det läge som rådde före verkställigheten, något som dock inte alltid är möjligt. Om utmätt egendom sålts, kan t. ex. egendomen inte återställas till gäldenären annat än om försäljningen överklagas och undanröjs. Ett annat fall är, att sökanden efter verkställighet av utgivningsdom förbrukat egendomen eller överlåtit den till någon som var i god tro.

Regeln att återgång skall ske genast är inte ovillkorlig. Domstol som i ny dom upphäver exekutionstiteln äger enligt förslaget förordna att återgång inte skall ske förrän den nya domen vunnit laga kraft. Anledning att meddela sådant förordnande kan föreligga, om bedömandet av en tveksam fråga varit avgörande för domen och omedelbar återgång av verkställigheten skulle medföra olägenheter som svårligen kan avhjälpas om högre instans skulle komma till annat resultat. Vad nu sagts om domstols dom har motsvarande tillämpning, när exekutionstitel upphävs genom annat avgörande av domstol eller genom annan myndighets beslut.

Det nämnda undantaget på grund av särskilt förordnande har emellertid inte ansetts tillfyllest i fråga om utmätning eller införsel. Vad först angår utmätning innebär återgång därav att den utmätta egendomen lämnas till gäldenärens fria rådighet. Om utmätning går åter men det beslut varigenom exekutionstiteln upphävts överklagas och högre instans fastställer exekutionstiteln, måste ny utmätning äga rum. Därvid måste bl. a. ny beneficieprövning ske. Gäldenären finnes kanske då sakna utmätningsbar egendom. Att överinstansen fastställt exekutionstiteln blir m. a. o. ett slag i luften. En sådan ordning är inte tillfredsställande. Medan fråga om exekutionstitelns bestånd är svävande bör därför redan verkställd utmätning i allmänhet inte gå åter. Beredningen vill här erinra om den situationen att verkställd utmätning upphävs därför att den utmätta egendomen anses tillhöra tredje man e. l. Om ÖE meddelar sådant beslut, gäller f. n. att redan verkställd åtgärd inte skall gå åter innan utslaget vunnit laga kraft, såvida inte ÖE förordnat därom (210 § 2 mom. UL). Detsamma gäller i fråga om hovrätts utslag eller beslut (218 § 2 mom. UL). Se nu 19 kap. 41 § andra stycket i beredningens förslag. Motsvarande synes böra gälla, när exekutionstitel upphävs.

Om en exekutionstitel som har föranlett införsel upphävs och uppburna belopp betalts tillbaka samt exekutionstiteln efter klagan åter

fastställs, kan det vara omöjligt för den som fått införsel att ånyo — åtminstone inom rimlig tid — få ut beloppet. Införsel gäller ofta underhållsbidrag, då det är särskilt olyckligt med åtgärder fram och tillbaka. Den som fått införsel för underhåll bör som regel inte bli återbetalningsskyldig förrän det genom lagakraftvunnet avgörande har fastställts att bidrag inte skulle utgå.

På anförda skäl anser beredningen, att vidtagna verkställighetsåtgärder inte bör utan vidare omedelbart gå åter när det är fråga om vare sig införsel eller utmätning. Domstol eller annan myndighet vilken upphäver exekutionstitel som föranlett införsel eller utmätning bör emellertid kunna förordna, att vidtagen verkställighetsåtgärd skall gå åter genast. Denna befogenhet bör endast begagnas när starka skäl föreligger, t. ex. därför att svaranden har betydande olägenhet av att vidtagna åtgärder t. v. består.

I enlighet med det sagda innehåller *andra stycket* första punkten av förevarande 26 §, att om åtgärd för verkställighet har vidtagits i ärendet när exekutionstitel upphävs, den skall såvitt möjligt återgå utan avvaktan att det avgörande varigenom exekutionstiteln upphävts har vunnit laga kraft, om ej annat förordnats. I andra punkten sägs, att åtgärd i ärende om införsel eller utmätning ej utan särskilt förordnande skall hävas innan avgörandet, dvs. det avgörande varigenom exekutionstiteln upphävts, äger laga kraft. I en tredje punkt har upptagits bestämmelse om krfms medverkan för att återställa det tidigare läget (se nedan).

Regeln att vidtagen åtgärd skall gå åter riktar sig inte bara till krfm utan också till den som sökt och fått verkställighet. I ärende om verkställighet av betalningsskyldighet är sålunda sökanden skyldig att betala tillbaka medel som han lyft. Skall införsel gå åter och har innehållet belopp ännu inte redovisats till sökanden, skall krfm utbetala beloppet till gäldenären. När utmätning skall gå åter, upphör rättsverkningarna av utmätningen. Har den utmätta egendomen inte hunnit säljas, skall krfm återställa egendomen till gäldenären. Har försäljning skett men influtna medel inte hunnit redovisas, skall dessa betalas ut till gäldenären. Härvid gäller dock vissa förbehåll. Det måste sålunda beaktas, att panthavare eller annan kan ha rätt till betalning ur medlen. Om åter den verkställighet som skall gå tillbaka avsett skyldighet att utge viss lös egendom eller att avflytta från lägenhet, skall sökanden medverka till att den besittning som rubbats genom verkställigheten återställs. Har i ärende om verkställighet av utgivningsdom egendomen omhändertagits men inte hunnit utlämnas till sökanden, skall krfm återställa den till svaranden.

När krfm i enlighet med det sagda skall återställa omhändertagen egendom eller utbetala ej redovisade medel, krävs inte någon särskild begäran från svaranden. I andra fall förutsätts, att svaranden enligt vad som sägs nedan begär att verkställigheten skall gå åter.

När sökanden skall betala tillbaka pengar som han lyft, är han skyldig att betala sex procents ränta. Bestämmelse härom finns i 2 kap. 18 § i förslaget. Skall egendom återställas, bör sökanden även utge avkastning som fallit av egendomen. Någon särskild föreskrift härom torde inte behövas här (jfr 3 kap. 8 §).

Återgång kan även gå ut över tredje man. Om utmätt egendom sålts, går dock försäljningen inte utan vidare åter. Har försäljningen inte vunnit laga kraft (jfr 19 kap. 27 § tredje st.), kan den emellertid enligt förslaget undanröjas efter besvär av gäldenären. I så fall behöver givetvis köparen inte återställa egendomen annat än mot återbekommande av vad han betalt jämte ränta. Gäldenären kan anföra besvär över skedd försäljning även om dom eller beslut varigenom exekutionstiteln upphävts ännu ej vunnit laga kraft. Denna talan bör prövas efter allmänna överväganden, om det är rimligt att, i det ovissa läget, häva försäljningen för att inte i motsatt fall kännbar skada skall vållas klaganden. Båda sidors rimliga anspråk kan då tänkas bli tillgodosedda genom att hovrätten låter besvärsmålet vila tills frågan om exekutionstitelns bestånd blivit slutligt prövad. I fråga om lös egendom som har betydande värde och fast egendom bör i detta sammanhang erinras om att förslaget uppställer förbud mot försäljning därav innan exekutionstiteln vunnit laga kraft, om denna inte är sådan att den får verkställas som lagakraftvunnen dom (9 kap. 3 § andra st.).

Om sökanden inte frivilligt fullgör sin skyldighet att betala tillbaka medel som han lyft eller att återställa besittning som rubbats, bör svaranden vara berättigad att vid behov få biträde av krfm för genomförande av verkställighetens återgång, utan att han för ändamålet behöver skaffa sig en exekutionstitel.[3] I enlighet härmed anges i andra stycket tredje punkten, att krfm, när verkställighet skall gå åter, skall på begäran utsöka vad borgenären i ärende om införsel eller utmätning skall betala tillbaka och i annat ärende, om hinder ej möter, återställa besittning eller annat förhållande som rubbats. Har sökanden ställt säkerhet för återbetalning kan krfm vid behov ta säkerheten i anspråk. Härvid gäller 2 kap. 15 §. Det innebär att någon särskild exekutionstitel inte krävs för att pant skall kunna tillgodogöras eller borgen utsökas. (Jfr 5 kap. 1 § andra st.) Genomförandet av återgången bör inte behandlas som ett nytt verkställighetsärende utan som ett led i det av sökanden anhängiggjorda ärendet. Avgift bör sålunda inte utgå för genomförande av återgången. Svaranden är även oförhindrad att, om han finner anledning därtill, föra talan vid domstol om verkställighetens återgång och frågor som har samband därmed, t. ex. om skadestånd.

Det kan inträffa, att tredje man sedan verkställighet skett har från sökanden i det exekutiva ärendet förvärvat rätt till egendom, beträffande vilken svaranden i ärendet begär att besittningen skall gå åter. Om det är uppenbart att tredje mans förvärv måste vika för svaranden, bör krfm kunna utan vidare genomföra återtagandet även mot tredje mannen. Kan svaranden enligt 17 kap. 17 § i förslaget få besittningen återställd genom handräckning mot tredje mannen, bör krfm kunna återställa besittningen även med stöd av nu förevarande paragraf. Om svaranden t. ex. avhysts från en lägenhet som sökanden hyr ut till annan och det är uppenbart att den senare upplåtelsen skall vika, bör krfm kunna återinsätta svaranden i lägenheten. En annan sak är, att den nya hyresgästen måste åtnjuta viss respit.

[3] Jfr Trygger II s. 161 och Hassler s. 117.

Verkställighet kan, även om den går åter, ha åsamkat svaranden skada. I *tredje stycket* i förevarande 26 § åläggs sökanden att ersätta sådan skada. Förslaget innebär, att svaranden är berättigad till ersättning för all förlust som tillskyndats honom genom verkställigheten, dvs. även för allmän förmögenhetsskada. Hit hör t. ex. förlust i följd av att utmätt egendom varit undandragen hans förfoganderätt eller att han efter avhysning haft högre kostnad för bostad. Bestämmelsen avser naturligtvis också t. ex. ersättning för egendom som sökanden är skyldig att återställa men inte har i behåll. Även kostnad som i verkställighetsärendet tagits ut av svaranden omfattas av bestämmelsen. Sökanden bör ersätta uppkommen skada oavsett om vårdslöshet eller försummelse ligger honom till last.[4] Kommer parterna inte överens om skadeståndet, måste frågan prövas av domstol. Skyldighet att utge skadestånd kan sålunda inte åläggas av krfm.

[4] Jfr Hassler s. 117 not 56. Jfr också Ekelöf i NJA 1943 s. 736. Betr. skada som åsamkats genom kvarstad eller annan handräckning se vidare rättsfall och litteratur som anges i not 3 vid 17 kap. 3 §.

3.4 Införsel (4 kap. UB)

Införsel i avlöning är en mycket anlitad exekutionsform vars betydelse snarare ökar än minskar. Bestämmelserna bör nu ha sin plats i UB. Införsel skall hållas isär från utmätning av avlöning som regleras i 8 kap. Beträffande såväl införsel som utmätning gäller att med avlöning jämställs vissa andra förmåner. De förmåner som kan bli föremål för utmätning enligt 8 kap. är dock mera begränsade än de förmåner som kan bli föremål för införsel.

Ehuru införsel bara kan äga rum i vissa slags tillgångar och endast får ske för vissa slags fordringar, har reglerna därom ansetts böra i UB få sin plats före reglerna om utmätning. Detta sammanhänger bl. a. med att utmätning är en långt mera komplicerad exekutionsform som — försäljning och redovisning inbegripna — i förslaget regleras i 5—15 kap. I 8 kap., vilket som tidigare nämnts rör utmätning av avlöning o. l., har i fråga om förfarandet i stor utsträckning kunnat hänvisas till reglerna i förevarande 4 kap. En annan möjlig placering av reglerna om införsel hade varit att införa dem efter avdelningen om utmätning och före reglerna om annan verkställighet än sådan som rör betalningsskyldighet. Frånsett att institutet införsel därigenom skulle få en mera undanskjuten plats än som svarar mot dess praktiska betydelse hade följden blivit, att man antingen måst i kapitlet om utmätning av avlöning införa fullständig reglering av detta förfarande och vidare i ett senare kap. om införsel fått i görlig mån hänvisa till nyssnämnda regler om utmätning av avlöning eller också fått i kapitlet om utmätning av avlöning hänvisa framåt till det senare kapitlet om införsel. Båda alternativen skulle medföra olägenheter i redaktionellt hänseende. Att reglerna om införsel i förslaget intagits före reglerna om utmätning stämmer också väl med den påtagliga realiteten att utmätning av avlöning enligt 8 kap. är en sekundär möjlighet att exekutivt ingripa mot den sorts tillgångar som båda instituten gäller. Beredningen vill understryka, att kapitlet om införsel kan sägas vara en avdelning för sig, jämställd med den avdelning bestående av 5—15 kap. som rör utmätning och vad därav följer. Även bestämmelser om redovisningen av medel som influtit genom införsel finns i 4 kap.

Bestämmelserna i detta kap. ersätter bestämmelserna i införsellagen

(1968:621) i vilken 2 § ändrats genom senare lagar (1970:494 och 1971: 397). InfL bygger på beredningens betänkande Utsökningsrätt III. Beredningens förslag förelades, utan väsentliga ändringar i sak, riksdagen genom prop. 1968:130, som också antogs av riksdagen (1LU 48 och rskr 362). Beredningen anser sig ej ha anledning att här ta upp till förnyad diskussion i vilken omfattning införsel bör få äga rum eller att överhuvud nu ta upp 1968 års lagstiftning till revision. Vissa smärre jämkningar har emellertid varit behövliga. I det följande kommer beredningen — utöver redogörelse för jämkningarna — endast att ge orienterande upplysningar och ange sambandet med andra bestämmelser i UBförslaget samt redogöra för vad som tillkommit under senare tid. InfL kompletteras av en hel del detaljbestämmelser om förfarandet som finns i utsökningskungörelsen (1971:1098). Några av dessa tillämpningsföreskrifter berörs i det följande.[1]

Här bör slutligen nämnas, att förhållandet mellan införsel eller utmätning i lön m. m. samt arbetsgivarens rätt att kvitta med motfordran hos arbetstagaren har reglerats i 5 § lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt.[2]

Allmänna bestämmelser

1—4 §§

Paragraferna motsvarar 1—4 §§ InfL.

I 1 § anges de fordringar för vilka införsel får äga rum. Under 1 i paragrafen upptas underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken. Härmed åsyftas i första hand underhållsbidrag som någon utger för att fullgöra lagstadgad underhållsskyldighet t. ex. till barn, föräldrar eller den med vilken han är eller varit gift. Utfästelse att lämna understöd åt en person, mot vilken vederbörande inte är underhållsskyldig enligt vad som stadgas i GB eller FB, kan däremot inte åberopas som grundval för införsel.

Underhållsbidrag skall i vissa fall utgå med annat belopp än som anges i exekutionsurkunden. Enligt lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag skall omräkning ske till följd av ändring i penningvärdet.[3] Denna lag torde ej kunna åberopas, när främmande rätt är tillämplig på frågan om skyldighet att utge underhållsbidrag.[4] Däremot torde eventuell lag i främmande stat om automatisk förhöjning av underhållsbidrag böra tillämpas här i riket vid indrivning av underhåll som fastställts enligt samma stats lag.[5]

[1] 1968 års InfL har behandlats hos Allenmark och hos Olivecrona samt av O. Beck-Friis m. fl., Införsel, utmätning i lön 2 uppl. och T. Wahlin, Införselobjektet i Jur. för:s i Lund skriftserie 5, 1969.

[2] Se härom Utsökningsrätt VI, prop. 1970:94, Sigeman, Kvittningslagen och Walin-Rydin s. 187 ff.

[3] Se Walin, Föräldrabalken s. 167 ff.

[4] NJA 1968 s. 372.

[5] Se prop. 1965:139 s. 14. Där talas om höjning av underhållsbidrag enligt lagstiftning i det land där ett avgörande har meddelats. Det riktiga bör emellertid vara att lagen i det land vars lag tillämpades i materiellt hänseende när underhållet fastställdes blir bestämmande för frågan om automatisk förhöjning. Jfr Walin, Föräldrabalken s. 169 f.

Begränsningen till underhållsbidrag enligt GB eller FB är inte avsedd att utesluta införsel för underhåll enligt utländsk lag i motsvarande fall, när giltig exekutionstitel finns.[6] I nordiskt land fastställda familjerättsliga underhållsbidrag kan indrivas inom Norden enligt konvention av år 1962 och i anslutning härtill utfärdad lag (1962:512). Sverige har vidare ratificerat en i Haag den 15 april 1958 dagtecknad konvention om erkännande och verkställighet av avgöranden om underhåll till barn och har även antagit lag (1965:723) om erkännande och verkställighet av vissa utländska domar och beslut angående underhåll till barn. För verkställighet krävs, att Svea hovrätt efter särskild prövning bifallit den underhållsberättigades ansökan om verkställighet. Ang. automatisk höjning av underhåll se vad som nyss sagts.

Införsel för underhållsbidrag kan sökas av den underhållsberättigade eller den som får företräda honom. Vidare kan barnavårdsnämnd som utgivit bidragsförskott använda införsel för sin regressfordran.[6a] Motsvarande torde gälla vårdnadshavare som förskjutit underhåll. Däremot kan en vanlig överlåtelse av förfallna underhållsbidrag inte grunda rätt till införsel. Om ansökningsförfarandet finns f. n. särskilda föreskrifter i 9—15 §§ UsK. I förslaget ges vissa allmänna bestämmelser därom i 19 kap.

Enligt 1 § 2 i förevarande kap. kan införsel ske för bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960:97) eller till hjälptagares försörjning enligt 40 § lagen (1956:2) om socialhjälp. Förevarande punkt omfattar inte nyssnämnda fall att barnavårdsnämnd återkräver utgivet bidragsförskott av den underhållsskyldige.

Införsel får enligt 1 § 3 även ske för indrivning av restförd skatt och allmän avgift i fall som föreskrivs i lag eller författning.[7] Med skatter och allmänna avgifter avses i första hand endast svenska skatter och avgifter. Beträffande utländsk skatt och allmän avgift ges bestämmelser i lag (1969:200) om uttagande av utländsk skatt och allmän avgift. Denna lag ger Kungl. Maj:t fullmakt att förordna, att sådan skatt eller avgift skall uppbäras och indrivas i samma ordning som svensk skatt eller allmän avgift.

Slutligen kan enligt 1 § 4 införsel ske för uttagande av böter och viten. Stadgandet omfattar böter av alla slag (dagsböter, penningböter och normerade böter), oavsett vilken myndighet som ålagt dem. Endast här i riket ålagda böter eller viten åsyftas, om inte annat är föreskrivet (jfr 2 och 4 §§ lagen 1963:193 om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m. m.). Vad angår vite kan införsel inte komma i fråga för uttagande av vite som bestämts genom avtal och alltså närmast har karaktär av skadestånd.

Beträffande 2 § kan förtjäna påpekas, att begreppet arbetstagare här har samma innebörd som enligt semesterlagen (1963:114). Det innebär,

[6] Jfr U III s. 105.

[6a] Jfr SvJT 1973 rf s. 10.

[7] Sådan föreskrift finns t. ex. i 60 § 4 mom. UppbF, se vidare förordningen (1958:295) om sjömansskatt, förordningen (1968:430) om mervärdeskatt samt kungörelsen (1924:513) angående uppbörd av automobilskatt m. m. Betr. indrivning vid bristande redovisning från arbetsgivare se 77 § UppbF.

att frågan får prövas enligt allmänna civilrättsliga grundsatser. För att inbegripa närstående fall har emellertid getts en kompletterande regel att med arbetstagares lön likställs annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares.[8]

Enligt 4 § äger införsel inte rum, när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person. För att krfm snabbt skall bli informerad om eventuellt dödsfall skall arbetsgivaren enligt 94 § andra stycket UsK anmäla detta för krfm inom en vecka från att arbetsgivaren fick kännedom därom.

Motiven till 1—4 §§ återfinns enligt följande.

1 § ersätter 2 § i beredningens förslag i U III som motiveras s. 105 ff. Se vidare dep. chefen prop. 1968:130 s. 92 ff och 121 f. Vad där sägs om kommunala bidragsfordringar är emellertid såvitt avser hänvisningen till bestämmelse i BvL felaktigt, jfr lagtexten. Se även lagrådet s. 219 samt lLU 1968:48 s. 65 ff.

2—4 §§ ersätter 1 och 13 §§ i U III som motiveras s. 81 ff och 174 i U III. Se vidare dep. chefen s. 94 ff och 122 f, lagrådet s. 220 f och dep. chefen s. 228. I fråga om 2 § se vidare prop. 1969:168 s. 348 och prop. 1971:40 s. 159.

Särskilda förutsättningar för införsel

5—7 §§

Dessa paragrafer motsvarar med vissa nedan angivna ändringar 5—7 §§ InfL. Första stycket första punkten i 5 § InfL innehåller bestämmelser om exekutionstitlar vid införsel. Eftersom regler om exekutionstitlar för all slags verkställighet upptagits i 3 kap. i förslaget har nämnda punkt utgått här. Beredningen vill erinra om att införsel enligt förslaget kan ske även på grund av icke lagakraftvunnen dom (se 3 kap. 7 §, jfr även 24 § i förevarande kap.).

I 5 § tredje stycket förutsätts, att bidragsbeloppet är förfallet när verkställighet skall ske eller förfaller näst därefter. Häremot korresponderar en i och för sig självklar bestämmelse i 102 § UsK om att medel som influtit i införselmål inte får tillhandahållas den underhållsberättigade förrän ifrågavarande bidrag är förfallet.

I 6 § första stycket första punkten InfL finns en bestämmelse om exekutionstitlar för kommuns fordringar — dvs. "förbindelse eller lagakraftvunnet beslut enligt vad därom är föreskrivet" — som saknas i nu förevarande kap. i förslaget. Regler om skriftlig förbindelse angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt BvL finns emellertid i 3 kap. 21 § första stycket. I fråga om införsel för bidrag som bestämts genom beslut, dvs. av länsstyrelse (72 § andra st. BvL eller 40 § lagen om socialhjälp) skall 3 kap. 22 § tillämpas. Detta innebär den nyheten, att införsel kan ske även om beslutet ej vunnit laga kraft.

I 7 § hänvisas beträffande böter och viten till 3 kap. 10 §, vilken skall gälla om ej annat följer av särskilda bestämmelser. Dom varigenom dömts till böter eller vite får enligt 3 kap. 10 § i allmänhet ej

[8] Införsel har ej medgetts i statligt omställningsbidrag, SvJT 1971 rf s. 10.

verkställas förrän den vunnit laga kraft (se närmare lagtexten och 3 kap. 11 §). Särskilda bestämmelser om böter finns emellertid i 53 och 91 §§ militära rättegångslagen (1948:472). Av dessa bestämmelser följer att dom eller beslut varigenom disciplinbot ålagts får verkställas innan domen eller beslutet vunnit laga kraft, såvida ej annorlunda förordnats. Enligt 48 kap. 3 § andra stycket RB gäller vidare godkänt straffföreläggande och föreläggande av ordningsbot som dom vilken har vunnit laga kraft. Verkställighet får således ske trots att det enligt 59 kap. 5—9 §§ RB finns vissa möjligheter att få föreläggandet undanröjt efter besvär.

5 § ersätter del av 4 § i U III som motiveras s. 120 ff. Se vidare dep.-chefen s. 123 ff, lagrådet s. 221 f och dep.chefen s. 228.

6 och 7 §§ ersätter 5 § i beredningens förslag i U III som motiveras s. 128 ff. Se vidare dep.chefen s. 125 ff.

Förfarandet

8—13 §§

Paragraferna motsvarar 8—13 §§ InfL (jfr betr. hemvist 2 kap. 4 §). Det har övervägts huruvida krfm borde få befogenhet att kalla gäldenären till förhör i ärende angående införsel (jfr ang. utmätning 5 kap. 13 §). Något praktiskt behov därav har dock inte ansetts föreligga.

I anslutning till 8 § finns i 31 § UsK bestämmelser om överlämnande av införselärende från en krfm till annan.

Beträffande 9 § kan erinras om att gäldenären i allmänna mål kan under indrivningsförfarandet ha genom kravbrev fått besked att införsel kommer att äga rum, om skulden ej betalas. Gäldenären behöver då enligt 39 § andra stycket UsK inte underrättas på nytt annat än om det har förflutit lång tid sedan kravet framställdes eller hans hörande är önskvärt av annat skäl.

I anslutning till bestämmelserna i 10 § kan nämnas, att krfm enligt 27 § UsK skall i beslut om införsel för underhållsbidrag föreskriva att införselbeloppet skall innehållas i den mån lönen *före* skatteavdraget överstiger förbehållsbeloppet. Detta kan leda till att sammanlagt för stora avdrag görs. Gäldenären kan emellertid i sådant fall få skatteavdraget jämkat (41 § 2 mom. UppbF).[9] Vid införsel för annan fordran skall föreskrivas, att införselbeloppet skall innehållas i den mån lönen *efter* skatteavdraget överstiger förbehållsbeloppet. I båda fallen skall gäldenären erinras om att han ej utan krfms medgivande får överlåta eller på annat sätt förfoga över sin rätt så att verkställigheten hindras eller försvåras (jfr 22 § i förevarande kap.) samt att överträdelse av förbudet kan medföra påföljd enligt 17 kap. 13 § BrB.

Ehuru beslut om införsel kan ändras eller hävas av krfm enligt vad som sägs i 12 §, har part även möjlighet att överklaga krfms beslut genom besvär till hovrätten. Besvären som skall tillställas krfm (19 kap. 26 §) kan enligt förslaget leda till att krfm själv ändrar sitt beslut (19 kap. 18 och 36 §§). Överinstans är enligt förslaget hovrätten i stället för ÖE enligt nuvarande ordning.

[9] Ang. tillämpning av äldre lag jfr NJA 1969 s. 90.

Den föreskrift om underrättelse till arbetsgivaren som ges i 13 § InfL kompletteras av föreskrifter om underrättelser i andra fall och om sättet för underrättelsers meddelande, vilka upptagits i en tabell fogad som bilaga till UsK.

8 § ersätter 3 § i U III som motiveras s. 114 ff. Se vidare dep.chefen s. 127 f.

9 § ersätter 6 § i U III som motiveras s. 133 ff. Se vidare dep.chefen s. 128 f.

10 § ersätter 7 § första stycket och 4 § fjärde stycket i U III vilka motiveras s. 136 ff och s. 127 f. Se vidare dep.chefen s. 130 ff och JR Conradi s. 222 f.

11 § ersätter 7 § tredje stycket i U III som motiveras s. 146 f (jfr s. 82 och 98). Se vidare dep.chefen s. 132.

12 § ersätter 12 § första och andra styckena i U III som motiveras s. 170 ff. Se vidare dep.chefen s. 132.

13 § ersätter 7 § fjärde stycket och 12 § tredje stycket i U III som motiveras s. 147 ff och 174. Se vidare dep.chefen s. 132 f.

Företrädesordning

14—18 §§

Dessa paragrafer motsvarar 14—18 §§ InfL. De kan sägas innehålla en speciell förmånsrättsordning för införsel. Av intresse är även 5 § lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt. Den allmänna förmånsrättslagen (FRL) är inte tillämplig, när olika införselberättigade fordringar konkurrerar vid införsel.

Beträffande 16 § bör framhållas, att vad där sägs om underhållsbidrag som avses i 5 kap. 5 § GB även gäller underhållsbidrag som här i riket eller utomlands fastställts enligt främmande lags bestämmelser i den mån de svarar mot nämnda lagrum i GB.

Av principiellt intresse är i övrigt bl. a. att införsel enligt 18 § får äga rum utan hinder av gäldenärens konkurs, i den mån ej avlöning eller annat som införseln gäller skall ingå i konkursboet enligt 27 § KL.

14 § ersätter 7 § andra stycket i U III som motiveras s. 144 ff. Se vidare dep.chefen s. 133.

15 § ersätter 8 § i U III som motiveras s. 149 ff. Se vidare dep.chefen s. 133 ff.

16 § ersätter 9 § i U III som motiveras s. 160 ff. Se vidare dep.chefen s. 137.

17 § ersätter 16 § i U III som motiveras s. 180 ff. Se vidare dep.chefen s. 137 ff, lagrådet s. 223 och dep.chefen s. 228.

18 § ersätter 17 § i U III som motiveras s. 185 ff. Se vidare dep.chefen s. 139.

Arbetsgivares skyldigheter

19—21 §§

Bestämmelserna motsvarar 19, 20 och 22 §§ InfL. Straffbestämmelsen i 21 § InfL har flyttats till 28 §. Det kan anmärkas, att straffbestäm-

melsen inte blir tillämplig enbart på den grunden att arbetsgivaren är ekonomiskt oförmögen att fullgöra sin betalningsskyldighet.[10] I UsK finns relativt utförliga bestämmelser om arbetsgivarens redovisning i införselärende.

19 § ersätter 10 § första och andra styckena i U III som motiveras s. 163 ff. Se vidare dep.chefen s. 139 f.

20 § ersätter 10 § tredje stycket första punkten i U III som motiveras s. 166 f. Se vidare dep.chefen s. 140.

21 § ersätter 14 § i U III som motiveras s. 174 ff. Se vidare dep.-chefen (under 22 §) s. 141, lagrådet s. 223 f och dep.chefen s. 228 f.

Verkan av införsel

22 och 23 §§

Denna rubrik är ny. I InfL står återstående bestämmelser under rubriken "Övriga bestämmelser".

I förslaget motsvarar 22 och 23 §§ de bestämmelser som nu finns i 23 och 24 §§ InfL.

I 25 § InfL sägs, att talan mot utmätningsmans beslut förs hos ÖE genom besvär och att klagan ej är inskränkt till viss tid. Enligt 19 kap. 26 § i beredningens förslag skall klagan över krfms beslut i stället föras genom besvär till hovrätten. Besvärsinlaga skall tillställas krfm. Klagotiden är enligt 19 kap. 27 § i allmänhet begränsad till tre veckor från att beslutet delgetts klaganden. Med hänsyn till den möjlighet att ändra beslut om införsel som finns i 12 § i förevarande 4 kap. kunde ifrågasättas att begränsa tiden för besvärs anförande. Beredningen har emellertid inte funnit anledning att förorda en sådan ändring. Besvär över beslut om införsel får sålunda enligt 19 kap. 27 § första stycket anföras utan inskränkning till viss tid.

Beträffande 26 § InfL kan hänvisas till 3 kap. 21 § i förslaget.

I 27 § InfL sägs, att införsel och åtgärd enligt 22 § InfL sker utan avgift. 22 § InfL ersätts av 21 § i förslaget. Detta innehåller i 18 kap. bestämmelser om kostnader vid verkställighet eller handräckning. Av 18 kap. 1 § framgår, att kostnadsbestämmelserna i det kapitlet inte är tillämpliga vid införsel. Enligt förslaget skall sålunda införsel liksom f. n. ske utan avgift. Detsamma gäller åtgärd som avses i 4 kap. 21 § första stycket (se andra st. i samma paragraf). I fråga om utmätning hos arbetsgivare i fall som avses i 4 kap. 20 § (jfr även 21 § andra st.) sägs i 18 kap. 4 § att sökanden ej är skyldig att svara för förrättningskostnad i sådant ärende. Kostnaden skall emellertid tas ut hos arbetsgivaren, om det finns möjlighet därtill. Det kan påpekas att part inte i införselärenden kan få ersättning för processkostnad hos krfm. — Vad här sagts om arbetsgivare gäller enligt 4 kap. 3 § även den som utger annan förmån än avlöning vari införsel kan beviljas.

22 § ersätter 15 § i U III som motiveras s. 178 ff. Se vidare dep.-chefen (under 23 §) s. 141 ff.

23 § ersätter 11 § i U III som motiveras s. 169 f. Se vidare dep.-chefen (under 24 §) s. 143.

[10] Se U III s. 177 not 3 samt NJA 1969 s. 326.

24 och 25 §§

InfL saknar bestämmelser i de avseenden som berörs i förevarande 24 och 25 §§. Beredningen har ansett lämpligt att i 24 § ta upp motsvarighet till regeln i 137 § UL, dvs. en föreskrift om att redovisning skall ske utan dröjsmål (jfr 14 kap. 2 § första st. i förslaget).

Som förut nämnts kan enligt förslaget införsel för underhåll äga rum på grund av dom som ej har vunnit laga kraft. I så fall bör medlen inte få utbetalas utan att säkerhet ställs, med undantag för sådana fall då verkställighet får äga rum som om domen vunnit laga kraft (jfr 3 kap. 11 §). Om domen ändras så att underhållsskyldigheten helt eller delvis upphävs, skall meddelad införsel i motsvarande mån gå åter. Det följer av 3 kap. 26 § i förslaget och beredningen kan hänvisa till vad som sägs där.

Införsel kan enligt 1 § 2 i förevarande kap. även äga rum på grund av länsstyrelses beslut om fastställande av bidrag som avses i 72 § andra stycket BvL eller 40 § socialhjälpslagen. Enligt 3 kap. 22 § skall i fråga om länsstyrelsens beslut tillämpas vad som gäller om dom.

I enlighet med det sagda har som andra stycke i 24 § i 4 kap. tagits upp bestämmelse, att om införsel för fordran som avses i 1 § 1 eller 2 ägt rum på grund av dom eller beslut som ej äger laga kraft eller får verkställas som dom vilken vunnit laga kraft, får medlen inte utbetalas utan att säkerhet ställs. Strängt taget hade det ej varit nödvändigt att här jämte dom nämna beslut (jfr 3 kap. 3 och 22 §§) men beredningen har trott att det skulle bli missvisande, om man endast nämnde dom i bestämmelsen. Vid införsel för fordran som nu nämnts kan inte i praktiken — frånsett förbindelse — väntas förekomma annan exekutionstitel än dom som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket eller därmed jämställda beslut (jfr 3 kap. 3 och 22 §§). Beredningen har därför ej ansett behövligt att begränsa nämnda regel på sätt som i 14 kap 16 § 1 skett beträffande utbetalning efter utmätning.

Enligt 1 § 3 kan införsel även äga rum för skatter och allmänna avgifter. Angående redovisning av indrivna skatter och restitution av vad som influtit för mycket, t. ex. om debitering ändras, finns bestämmelser bl. a. i UppbF. Sådana fall omfattas alltså inte av andra stycket i förevarande 24 § i förslaget. Andra stycket gäller ej heller införsel för böter och viten enligt 1 § 4.

Hur det skall förfaras när tvist om fördelning av influtna medel uppkommit, finns ej reglerat i InfL. I praktiken har det knappast varit några beaktansvärda problem förenade därmed. Beredningen har utgått från att krfm självmant får fatta beslut i saken och har ansett, att detta beslut som regel bör tillämpas omedelbart. I fråga om underhåll är angeläget att sökanden snarast får medlen, och man bör inte låta fördelningstvister stoppa upp förfarandet. Vid konkurrens mellan flera underhållsberättigade finns ofta möjlighet att, om krfms fördelningsbeslut skulle ändras efter besvär, åstadkomma rättelse vid fortsatt införsel. Om stat eller kommun sökt införsel, är det ingen särskild risk förenad med att utbetala medel till dem. Stat och kommun kan förutsättas komma att

betala tillbaka vad de eventuellt fått för mycket. När särskilda omständigheter föranleder därtill, bör krfm höra parterna innan beslut om fördelningen meddelas.

I undantagsfall kan vara olämpligt att genast tillämpa krfms beslut när tvist uppkommit. Krfm eller högre myndighet bör därför äga förordna att krfms beslut t. v. ej skall tillämpas. Här bör anmärkas, att om fördelningsbeslut i anledning av införsel inte överklagas, någon återbetalningsskyldighet inte kommer i fråga. Men beslutet har inte någon rättskraft annat än i fråga om de medel som direkt berörs därav. Genom krfms beslut har inte heller parterna emellan avgjorts vem som är rätt innehavare av fordran för vilken utdelning beräknats.

Med anledning av det anförda innehåller förslaget bestämmelse i 25 § att tvist om fördelningen av influtna medel ej hindrar att utbetalning sker i enlighet med krfms beslut, om ej särskilda skäl föreligger.[11] Syftet med uttagande av underhåll bör sålunda i allmänhet tillgodoses genom att influtna medel betalas ut till den underhållsberättigade utan dröjsmål. Krfm får då ta ståndpunkt i uppkommen tvist och omedelbart handla i enlighet därmed. I andra fall kan det, om saken verkligen är tveksam, finnas anledning att avvakta att krfms beslut vinner laga kraft.

Det kan här framhållas, att krfm inte torde vara skyldig att meddela formliga fördelningsbeslut varje gång utbetalning skall ske samtidigt till två eller flera eller om en sökande skall ha företräde framför annan. Den utbetalning som sker utan fördelningsbeslut får då den verkan att medlen, såvida beslutet om utbetalning vinner laga kraft, inte får återkrävas. Det kan med ett sådant förfaringssätt vara lättare för krfm att om någon sökande blivit missgynnad rätta till felet när det blir aktuellt att disponera senare influtna medel.

Ang. återbetalning av vad som oriktigt betalats ut föreslås en ny bestämmelse i 26 §.

26 §

Om fördelningsbeslut ändras efter överklagande och medlen redan har betalats ut, kan finnas möjlighet att åstadkomma rättelse vid fördelning av senare influtna medel. I andra fall bör återbetalning äga rum. Krfm torde inte enligt InfL ha befogenhet att genom utmätning utsöka vad någon fått uppbära för mycket annat än om det beslut varigenom fördelningen ändrats ålägger återbetalningsskyldighet eller om annan exekutionstitel som går ut på återbetalning har vunnits.

I 3 kap. 26 § regleras det fallet att exekutionstitel upphävs. Bestämmelserna är tillämpliga även när införsel ägt rum. Det kan emellertid erinras om att domstolarna ofta förklarar, att återbetalning av underhåll inte skall äga rum därför att exekutionstiteln upphävs. Vad som i nämnda lagrum sägs om upphävande av exekutionstitel är även tillämpligt, om dom t. ex. beträffande underhåll ändras så att underhållsbidragets belopp nedsätts.

[11] Jfr betr. gällande rätt U III s. 160 och 193.

Medel som influtit genom införsel skall i många fall fördelas mellan två eller flera sökande. Krfms fördelningsbeslut skall enligt 25 § som regel omedelbart tillämpas. Överklagande av fördelningsbeslut i införselärenden torde f. n. knappast förekomma och man har dessutom anledning antaga att överinstansen liksom vid meddelande av beslut om upphävande av underhållsskyldighet beaktar svårigheten för den som uppburit införselmedel för sådant ändamål att betala tillbaka vad han uppburit. Rättelse bör helst ske genom kvittning i samband med fördelning av senare inflytande belopp. Denna form av rättelse kan dock inte tillämpas beträffande underhåll för någon längre tid tillbaka eftersom underhållsberättigad därigenom skulle kunna ställas utan erforderligt underhåll. I den mån återbetalning skall äga rum bör principen emellertid vara att vad som betalats ut för mycket skall kunna återkrävas och vid behov utmätas.

Enligt 19 kap. 27 § första stycket i förslaget är talan mot beslut om införsel ej begränsad till viss tid. Däremot gäller enligt fjärde stycket i samma paragraf att besvär över beslut om fördelning av influtna medel måste anföras inom tre veckor. Besvär över införsel som inkommit innan beslut om fördelning av influtna medel vunnit laga kraft kan enligt 19 kap. 30 § i förslaget föranleda att det senare beslutet hävs. När det sker, bör krfm på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka.

Vad som nu sagts om beslut om fördelning mellan flera sökande har motsvarande tillämpning beträffande beslut om utbetalning av influtna medel, när fördelningsbeslut inte meddelats. Även beslut om utbetalning vinner enligt 19 kap. 27 § fjärde stycket laga kraft efter tre veckor.

I förevarande 26 § har beredningen upptagit bestämmelse med tanke på nämnda fall. Paragrafen innehåller, att om beslut om fördelning eller utbetalning av influtna medel ändras, skall krfm på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka. Av 19 kap. 41 § andra stycket i förslaget följer, att när hovrätten ändrat krfms beslut om fördelning eller utbetalning, får vad som skall betalas tillbaka utsökas först sedan hovrättens beslut vunnit laga kraft, såvida inte hovrätten förordnat annat.

Införsel i sjukpenning m. m.

27 §

Denna paragraf motsvarar 28 § första stycket InfL. Andra stycket i sistnämnda paragraf innehåller, att närmare föreskrifter angående tillämpningen i övrigt av InfL meddelas av Kungl. Maj:t (se UsK). Ett motsvarande, generellt bemyndigande för Kungl. Maj:t finns i 1 kap. 3 § andra stycket i förslaget.

Paragrafen ersätter 22 § 1 U III som motiveras s. 194 f. Se vidare dep.chefen (under 28 §) s. 143 f.

Påföljd

28 §

Paragrafen motsvarar 21 § InfL och ersätter 19 § i U III som motiveras s. 188 ff. Se vidare dep.chefen (under 21 §) s. 140 f.

3.5 Utmätning (5 kap. UB)

Detta kap. inleder den avdelning i förslaget som rör utmätning (5—15 kap.). I kapitlet behandlas frågor som har samband med själva utmätningen, i den mån de ansetts böra bli föremål för reglering inom UBs ram. Undantag från utmätning och säkerställande av utmätning behandlas dock i de närmast följande kapitlen. Bestämmelserna gäller även för den särskilda verkställighetsform som utmätning av avlöning o. l. utgör, i den mån de kan bli tillämpliga vid sådan utmätning. För utmätning av avlöning m. m. meddelas dessutom särskilda bestämmelser i 8 kap.

I kapitlet tas till en början upp vissa inledande allmänna bestämmelser som i sak inte innebär någon större nyhet (1—3 §§). Härefter följer bestämmelser om upplysningsplikt för gäldenären och tredje man, vilka väsentligen saknar motsvarighet i gällande lag (4 §). Utmätningsordningen regleras i huvudsaklig överensstämmelse med gällande rätt (5—8 §§). Bland därpå följande föreskrifter om förfarandet (9—14 §§) har bl. a. upptagits bestämmelser om skyldighet för gäldenären att inställa sig till förhör och på heder och samvete bekräfta sina uppgifter. Vidare föreslås rätt att jämka underhållsbidrag, när konkurrerande anspråk föreligger. Härefter följer bestämmelser om verkan av att domstol fastställt fordran att utgå med särskild förmånsrätt i vissa slag av egendom (15 §). En nyhet är, att — förutom fast egendom — även registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg skall anses utmätta genom betalningsfastställelsen. Nästföljande avsnitt rör förhållandet till tredje man (16—25 §§). Det ger principiellt viktiga presumtioner som förutsättning för utmätning, bl. a. för det fallet att makar eller andra har gemensam besittning. Där föreslås också möjlighet att verkställa utmätning med förbehåll för tredje mans rätt och vidgade eller nya bestämmelser om föreläggande för tredje man eller utmätningssökanden att väcka talan om äganderätten till utmätt egendom. Som en nyhet ges härefter bestämmelser om återvinning vid utmätning (26 §). Beträffande verkan av utmätning eller betalning som sker i ärendet meddelas också delvis nya föreskrifter (27—30 §§). Särskilt kan nämnas, att nya regler ges om den tidpunkt då utmätning medför förmånsrätt och att krfm fått befogenhet att bevaka gäldenärens

rätt beträffande utmätt egendom. Bestämmelser upptas också om sammanträffande av utmätningar (31 och 32 §§). Slutligen innehåller kapitlet vidgade regler om hävande av utmätning och annan rättelse (33—35 §§).

Beredningen har inte upprättat någon katalog över de olika slag av egendom som kan ifrågakomma till utmätning. Däremot anges i 6 kap. undantag från utmätning som skall gälla beträffande egendom som eljest skulle vara utmätningsbar. I övrigt har beredningen i olika sammanhang behandlat särskilda inbördes mycket heterogena problem i fråga om möjligheten att utmäta egendom i olika situationer. I detta hänseende kan hänvisas till vad som i det följande sägs, i förevarande kap. under 4 § om checkkonto, under 8 § om beslagtagen egendom, under 15 § om fastställelse till betalning ur utländskt fartyg, utländskt luftfartyg eller utomlands befintliga reservdelar till luftfartyg, under rubriken till 16—25 §§ om frågan i vad mån rättigheter till utmätt lös egendom (nyttjanderätt m. m.) skall respekteras och under 23 § om utmätning av villkorlig rätt till lös egendom, under rubriken till 6 kap. om frågan huruvida makes giftorättsandel kan utmätas och frågan om utmätning av andel i dödsbo, under 7 kap. 5 § om utmätning av intecknade reservdelar till luftfartyg, när reservdelslagret finns utomlands, under 9 kap. 11 § om verkan av generell pantförskrivning och pantförskrivning till säkerhet för viss kredit som får utnyttjas av gäldenären i mån av behov samt under 10 kap. 9 § om utmätning av avbetalningssäljares eller avbetalningsköpares rätt.

Innan beredningen går närmare in på de särskilda bestämmelserna vill beredningen dels beröra den principiella *frågan i vad mån exekutionstitel som ålägger betalningsskyldighet kan verkställas mot annan än den som i exekutionstiteln har angetts som förpliktad* dels översiktligt redogöra för de olika led som ingår i utmätningsförfarandet.

Det anspråk som godkänts genom en exekutionstitel kan överlåtas eller på annan grund övergå från en innehavare till annan.[1] Att så sker medför i allmänhet inte hinder mot exekution, men vid verkställigheten kan eventuellt göras andra invändningar mot den nya innehavaren än som kunnat göras mot tidigare innehavare. Sådana invändningar skall behandlas enligt reglerna i 3 kap. 24 § i förslaget. I viss utsträckning kan också en exekutionstitel användas även mot annan än den som anges som förpliktad i urkunden. Frågan när detta kan ske ställer sig väsentligt olika, om exekutionstiteln går ut på betalningsskyldighet och åberopas för utmätning, på ena, och om den avser utgivande av lös egendom, avhysning eller annat som omfattas av 16 kap. i förslaget, på andra sidan. I båda fallen är dock utgångspunkten, att exekutionstiteln inte kan utan vidare åberopas mot annan än den som anges i urkunden.

Såvitt angår betalningsskyldighet är undantagen få och begränsade. Om gäldenären avlider, kan enligt vad som allmänt antas exekution äga rum hos hans dödsbo. En annan sak är att betalningsskyldigheten för utdömda böter och utdömt vite bortfaller när den dömde dör, om inte dessförinnan lös egendom utmätts eller satts i allmänt förvar (35 kap. 7 § BrB). Däremot torde exekutionstitel mot den döde (eller mot

[1] Jfr SvJT 1973 rf s. 10.

hans dödsbo) ej kunna användas mot hans dödsbodelägare.[1a] De senares ansvar är reglerat i 21 kap. ÄB och det kan naturligtvis ofta, sedan skifte skett, vara enkelt att konstatera att delägarna ådragit sig betalningsansvar. Skulle delägare på den punkten framställa invändning som inte kan lämnas utan avseende, kan hans berättigade intresse tillgodoses genom att verkställighet vägras innan betalningsdom mot honom utverkats. Trots de skäl som sålunda kan anföras för exekutionstitelns omedelbara exigibilitet mot delägare vilken lagen utpekar som ansvarig har beredningen inte ansett tillräcklig anledning föreligga att fastslå en allmän sådan regel eller förorda en dylik tillämpning. Det är ofta lämpligare, att om dödsboets skulder inte betalas, ansökan görs om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs än att utmätning sker hos de särskilda delägarna. I rättspraxis har i fråga om vissa viktiga skatter medgetts, att utmätning för avlidens skatt får, sedan dödsboet skiftats, ske hos dödsbodelägare utan att exekutionstitel utverkats mot dödsbodelägaren.[2] Detta får måhända ses som ett praktiskt motiverat avsteg från den allmänna principen, grundat på att delägares ansvar är specialreglerat i tillämpliga skatteförfattningar. Till stöd för praxis' ståndpunkt kan också anföras, att debitering av skatt inte innefattar mycket mer än en uträkning av beloppet och att det kan synas meningslöst att kräva en ny uträkning för och debitering på varje särskild delägare eller en dom på betalningsskyldighet för envar av dem. Man kan emellertid fråga sig, om samma regel skall gälla i fråga om andra offentligrättsliga exekutionstitlar som väsentligen endast innefattar en uträkning och debitering av det beräknade beloppet. Beredningen vill för sin del inte framställa någon erinran däremot försåvitt dödsbodelägarna får tillfälle att göra invändningar enligt 3 kap. 24 § i förslaget.

Det kan i detta sammanhang förtjäna påpekas, att exekutionstitel som ålagt en sedermera avliden person betalningsskyldighet kan åberopas mot hans dödsbo även sedan detta avträtts till förvaltning av boutredningsman men att den däremot inte, om dödsboet avträds till konkurs, kan föranleda utmätning hos konkursboet annat än i egendom som på grund av panträtt o. l. häftar för fordringen (jfr 23 § andra st. och 195 § KL).

Även i fråga om en del andra intressenter än dödsbodelägare finns i lag stadgat betalningsansvar för närmare angivna skulder. I handelsbolag är t. ex. bolagsmännen enligt 19 § lagen (1895:64 s. 1) om handelsbolag och enkla bolag skyldiga att solidariskt såsom för egen skuld svara för bolagets skulder. F. n. torde man i allmänhet anse, att dom mot handelsbolaget inte kan utan vidare verkställas hos bolagsman.[3] Vad angår den samarbetsform som består i partrederi får enligt rättsfall

[1a] Olivecrona, Domen i tvistemål s. 178. Jfr Hassler, s. 206, som uttalar, att utmätning kan riktas mot dödsboet eller delägare däri som är ansvarig för gälden. Jfr även Kallenberg i TfR 1905 s. 171.

[2] NJA 1969 s. 418. Jfr SvJT 1972 rf s. 19.

[3] Trygger II s. 182, Ekelöf, Om interventionsgrunden s. 131 f, Hasselrot, Några spörsmål angående handelsbolag s. 61, Herslow s. 44, Kallenberg i TfR 1905 s. 171 f och 1907 s. 92 f och Nial, Om handelsbolag och enkla bolag s. 214 f samt SvJT 1921 rf s. 58. Jfr Hassler, s. 207, som betecknar frågan som tveksam.

utmätning ske hos partredarna för rederiets förbindelser,[4] oavsett om exekutionstiteln nämner den aktuella partredaren eller ej. I viss utsträckning kan en sådan tillämpning försvaras med att partredarna företräds av huvudredare och att dom i mål, där huvudredaren svarat, sålunda i själva verket riktar sig mot samtliga partredare. Så säkert grundad synes tillämpningen inte vara för alla fall. Beredningen har dock ingen saklig erinran mot tillämpningen, om invändningar mot exekutionen behandlas enligt vad som sägs i 3 kap. 24 § i förslaget.

Här kan även nämnas, att om rederiaktiebolag häftar för betalningsskyldighet som ålagts befälhavare på bolagets fartyg i denna hans egenskap, anses bolagets egendom kunna tas i mät.[5] I detta fall torde det emellertid utan vidare vara klart, att rederiet i målet företräds av befälhavaren och att rederiet alltså är part.

Om en person är betalningsansvarig på grund av borgen, anses dom mot huvudgäldenären inte kunna verkställas mot borgensmannen. Beredningen vill inte förorda något avsteg från denna princip.

Det har uttalats, att singularsuccession på svarandesidan i utsökningsmål inte torde kunna förekomma.[6] Bl. a. skulle, om utmätningsgäldenär på annan överlåter sin rätt till redan utmätt gods, överlåtelsen inte medföra succession i svarandeställningen.[7] Uttalandena synes knappast hållbara. Beredningens förslag utgår från att succession i partsställningen kan äga rum när svaranden representerar viss egendom mot vilken exekutionen riktas. Om utmätt egendom överlåts, är det t. ex. klart att den nya ägaren är den som skall företräda egendomen i fortsättningen. Eventuellt överskott — och vid överlåtelse av fast egendom m. m. även ägarhypotek — skall tillfalla den nya ägaren. Detta måste uppenbart medföra att nya ägaren blir jämte förra ägaren sakägare i utmätningsärendet, dvs. att åtminstone partiell succession sker på svarandesidan.

När intecknad fordran i lagsökningsmål fastställts till betalning ur fast egendom, har brukat anses, att lagsökningsutslaget inte kan verkställas mot ny ägare sedan dess utmätningsverkan förfallit (jfr 77 a § och 86 § 1 mom. UL).[8] Det synes inte tillräckligt motiverat, att när fordran fastställts till betalning ur visst objekt, vägra verkställighet enbart därför att objektet bytt ägare. Beredningen syftar här inte på det fallet att en person ålagts att betala en skuld intill visst belopp, motsvarande värdet av viss egendom (jfr t. ex. 13 kap. 14 § GB). Då kan verkställighet givetvis inte ske mot den som förvärvar egendomen. Att viss person såsom ägare ålagts att "med" viss egendom (t. ex. vanlig lös pant eller intecknad fastighet) betala fordran med panträtt i egendomen bör däremot inte hindra, att exekution sker i den egendomen även sedan den överlåtits, om ej godtrosförvärv ägt rum. Oavsett uttryckssättet har ju avsikten med och det reella innehållet i domen varit att fastställa den sakrättsliga förpliktelse som egendomen svarar

[4] NJA 1889 s. 383, Trygger II s. 183, Alexanderson s. 53, Herslow s. 44 och Hassler s. 207 vid not 11.
[5] NJA 1912 s. 186 och Hassler s. 207 vid not 12.
[6] Hassler s. 55 f. Se även SvJT 1962 rf s. 20.
[7] Hassler s. 56.
[8] U VIII s. 82. Se även U IV s. 111 med not 4 och där anförd litteratur.

för och vid sådant förhållande bör singularsuccession lika litet som universalsuccession hindra verkställigheten. Med den möjlighet att göra invändningar mot exekution som 3 kap. 24 § ger bör några betänkligheter inte möta mot en sådan tillämpning. Det bör understrykas, att här inte avses den betalningsskyldighet som kan ha ålagts tidigare ägare personligen utan endast förklaring att viss egendom skall med visst belopp svara för fordran, dvs. fastställelse att fordran får tas ut ur viss egendom. Om endast fordran mot gäldenären personligen ålagts, bör exekutionstiteln sålunda inte få användas för utmätning av panten sedan denna överlåtits till tredje man.[9] Beredningen har inte heller ansett, att utmätning bör få äga rum hos successor när det fastställts att ett kollektiv av lös egendom svarar för företagsinteckning och det först vid förrättningen kan slutligt avgöras vilken egendom som med anledning av betalningsfastställelsen kan tas i mät.[10]

Förutom fastställelse till betalning ur vanlig lös pant och intecknad fastighet kan som exempel på fall då verkställigheten bör fortgå nämnas fastställelse till betalning av fordran med sjöpanträtt eller luftpanträtt.

Med panträtt bör i förevarande sammanhang likställas retentionsrätt. Det bör sålunda i princip inte möta hinder att, sedan fordran med retentionsrätt fastställts till betalning ur egendomen, verkställa domen genom utmätning därav oaktat objektet överlåtits. Det kan tilläggas, att den realisationsrätt som i regel tillkommer handpanthavare och retinent ofta gör det obehövligt att tillgripa utmätning för att fordringen skall kunna tas ut ur egendomen.

Man kan möjligen diskutera huruvida en sådan förklaring som nyss nämnts om betalning ur viss lös egendom bör lämpligen exekveras just genom utmätning (jfr 10 kap. HB).[11] Enligt beredningens mening är emellertid utmätningsinstitutet väl lämpat för ändamålet. Att utmätningsobjektet fixerats genom exekutionstiteln innebär endast att man inte har anledning att tillämpa den s. k. utmätningsordningen eller beneficiereglerna. De sistnämnda hindrar ju inte exekution i pant eller egendom som innehas med retentionsrätt (67 § 1 mom. UL och 6 kap. 12 § första st. i förslaget).

Att verkställigheten oavsett ägarbyte regelmässigt skall fortgå när lös eller fast egendom redan tagits i mät är uppenbart.

Beredningen har inte ansett lämpligt att föreslå några nya bestämmelser som anger när utmätning får äga rum hos annan än den som utpekas i exekutionstiteln. Det bör i första hand fordras att exekutionstiteln har rättskraft mot vederbörande. Därutöver bör för tillämpningen vara vägledande, huruvida den förpliktelse som skall realiseras kan anses ha behållit sin identitet och om svaranden är tillräckligt tillgodosedd genom den möjlighet att göra invändningar mot verkställigheten som 3 kap. 24 § i förslaget erbjuder.

Som förut nämnts vill beredningen i förevarande sammanhang även översiktligt redogöra för de *olika led som ingår i utmätningsförfarandet.*

[9] Jfr NJA 1932 s. 467 och 1962 s. 188. Se även Olivecrona s. 129.
[10] Jfr U IV s. 111.
[11] Se Olivecrona s. 127 ff.

Av särskilt intresse är härvid fullföljdsreglernas inverkan på förfarandets fortgång liksom betydelsen av att den ena eller andra åtgärden under förfarandet vunnit laga kraft mot parterna i ärendet resp. mot tredje man.

Enligt 200 § UL kan klagan över krfms förfarande i utmätningsmål föras hos ÖE, i princip oavsett vad slags beslut eller åtgärd eller underlåtenhet som klaganden är missnöjd med. I vissa frågor som anges i 201 och 203 §§ är besvärstiden begränsad, ehuru i allmänhet inte för tredje man. Enligt 210 § får klagan över utmätning inte hindra förrättningens fullbordan eller egendomens försäljning och ej heller klagan över annan av krfm vidtagen åtgärd verka uppehåll däri med mindre ÖE förordnar annorlunda. — Enligt förslaget får krfms beslut eller åtgärder i allmänhet överklagas hos hovrätten, med vissa undantag som anges i 19 kap. 23—25 §§. I 19 kap. 17 § föreslås, att krfms beslut med visst undantag omedelbart länder till efterrättelse och att verkställighet (eller handräckning) fortgår utan hinder av klagan, om inte annat är särskilt föreskrivet eller förordnas. Har besvär anförts, kan krfm enligt 19 kap. 36 § andra stycket förordna att ärendet skall vila tills vidare i avvaktan på hovrättens beslut. Vidare kan hovrätten enligt 19 kap. 40 § andra stycket omedelbart förordna att åtgärd för verkställighet eller handräckning inte skall äga rum tills vidare eller att sådan åtgärd skall genomföras och bestå till dess annat förordnas. Om synnerliga skäl föreligger, får hovrätten också omedelbart förordna att vidtagen åtgärd skall hävas.

Utmätningsförfarandet är i fall, när det leder till försäljning, uppdelat på tre led. Det första ledet omfattar ansökan om utmätning, utmätningsbeslutet och dess säkerställande. Andra ledet utgörs av förberedelserna till försäljning och dennas genomförande. Tredje ledet omfattar fördelning av köpeskilling och andra influtna medel samt utbetalning därav (resp. avsättning av medel som inte kan utbetalas). De viktigaste beslut eller åtgärder under förfarandet som kan bli föremål för överklagande är utmätningsbeslutet, försäljningen och fördelningen av influtna medel.

Vad först angår utmätningen gäller enligt förslaget, att även om den inte överklagats kan sakägare begära att utmätningen hävs av skäl som anges i 33 § i förevarande 5 kap. Enligt 19 kap. 25 § kan särskild talan inte föras mot beslut varigenom ett sådant yrkande lämnats utan bifall. Tredje man kan emellertid enligt 19 kap. 27 § anföra besvär över utmätningen utan inskränkning till viss tid.

Besvär över utmätning hindrar inte, att försäljning äger rum, men denna kan inhiberas. Enligt förslaget skall besvär över försäljning även av tredje man anföras inom viss fix tid från försäljningen.

Om tredje mans anspråk blivit känt innan försäljning av den utmätta egendomen skett, finns enligt förslaget möjlighet att åstadkomma klarhet genom att tredje mannen enligt 19 eller 24 § i förevarande kap. föreläggs att väcka talan vid domstol. Försummar han att väcka talan, har han i ärendet förlorat sin rätt mot utmätningssökanden liksom mot köparen, om egendomen säljs (jfr 15 kap. 2 § i förslaget). Går utmätningen åter, har han sin eventuella rätt i behåll.

Blir tredje mans anspråk känt först sedan försäljning skett, kan krfm alltjämt ge tredje mannen föreläggande att väcka talan vid domstol (25 § i förevarande kap.). Tvisten kommer då att i realiteten gälla, huruvida utmätningssökanden skall få lyfta medel som influtit för egendomen. Dessutom inverkar tvistens utgång på frågan vem som skall få lyfta eventuellt överskott. (Se även 33 §.)

Att försäljning av utmätt egendom vunnit laga kraft utgör en förutsättning för att köparen skall kunna åberopa försäljningen som laga åtkomst. På andra sidan ger försäljningen inte köparen ovillkorligt skydd mot tredje man, som gör gällande att han hade bättre rätt än utmätningsgäldenären till den utmätta egendomen. I 15 kap. i förslaget anges de fall då köparen är skyddad mot tredje man. I princip skall tillämpas samma regler som vid frivillig försäljning, vilket bl. a. innebär att godtrosförvärv kan äga rum under de förutsättningar som eljest gäller. Därutöver skall emellertid försäljning av registrerat skepp eller av fast egendom stå sig mot tredje man under villkor som anges i 15 kap. 3 § även om en frivillig försäljning inte skulle bli gällande under motsvarande omständigheter (jfr ang. andel i skepp m. m. 2 kap. 9 §). Detta överensstämmer med ULförslaget. 6 § i 15 kap. innehåller vidare att tredje man, vars rätt gått förlorad enligt 3 § andra stycket i kapitlet, har rätt till ersättning av staten enligt samma bestämmelser som när sådan ersättning skall utgå med anledning av att ägarens rätt gått förlorad genom frivillig försäljning (se härom 18 kap. 4—7 §§ JB samt 349 och 351—353 §§ SjöLförslaget). Beredningen antar att försäljning av registrerat luftfartyg skall framdeles i nämnda hänseenden jämställas med försäljning av registrerat skepp.

I 15 kap. 4 och 5 §§ föreslås även regler, enligt vilka köpare av utmätt egendom som går förlustig egendomen, resp. tredje man som genom exekutiv försäljning gått förlustig sin egendom, får rätt till ersättning av utmätningsgäldenären och borgenär i ond tro som vunnit betalning.

Sedan beslut om köpeskillingsfördelning meddelats kan krfm inte enligt förslaget själv ändra eller rätta beslutet. Frånsett möjligheten att genom besvär, eventuellt extraordinära rättsmedel, vinna ändring skall köpeskillingsfördelningen lända till efterrättelse. Det gäller emellertid vid tillämpning härav att bestämma vad som blivit avgjort genom fördelningsbeslutet. Om t. ex. utdelning utfallit på viss fordran för vilken A stått antecknad som borgenär, hindrar det inte, att B kan göra gällande att fordringen tillhörde honom. Köpeskillingsfördelningen utgör inte hinder mot en sådan talan. Däremot kan fordringen i fråga inte utan att köpeskillingsfördelningen helt eller delvis undanröjs frånkännas rätt till betalning t. ex. därför att en tredje person C anser att han hade företräde enligt förmånsrättsordningen eller att nämnda fordran överhuvud inte existerade. Om någon formlig fördelning inte behövs och influtna medel utan vidare betalas ut till utmätningssökanden, får utbetalningsbeslutet samma rättsverkan som ett fördelningsbeslut (jfr 19 kap. 27 § fjärde st.).

Om försäljning vunnit laga kraft, måste uppmärksammas att det

begränsar möjligheten att ändra köpeskillingsfördelningen. Försäljningen och fördelningen kan i större eller mindre mån ha ett oupplösligt samband med varandra.

Det har sagts, att om exekutiv försäljning undanröjs, mister även skedd köpeskillingsfördelning sin betydelse eftersom intet finns att fördela.[12] Den som vid fördelning fått del i influtna medel torde dock i allt fall inte vara skyldig att återbetala vad han fått lyfta utan att rättsläget för hans del återställs, t. ex. genom att panthavare får åter den pant han hade före försäljningen.[13] Att återställa rättsläget kan emellertid vara helt eller delvis omöjligt.

I vad mån enligt gällande lag köpeskillingsfördelning utan vidare påverkas av att skedd försäljning undanröjs är enligt beredningens mening en tveksam fråga som knappast kan besvaras så kategoriskt som nyss antytts. En exekutiv myndighets utbetalning av medel kan inte utan vidare anses verkningslös därför att de medel som använts för ändamålet av en eller annan anledning inte bort utdelas. Förslaget utgår från att fördelning resp. utbetalning av influtna medel skall stå sig, om den inte undanröjs med anledning av besvär över utmätning eller försäljning (jfr 19 kap. 30 § i förslaget) eller särskild klagan. Det förtjänar påpekas, att undanröjande av skedd försäljning kan vara begränsat, t. ex. till att avse försäljning av tillbehör till fast egendom, och att det bör fastställas, om och i vad mån undanröjande av försäljning påverkar köpeskillingsfördelning.

I detta sammanhang vill beredningen nämna att speciella spörsmål inställer sig om *särskilda* (extraordinära) *rättsmedel* undantagsvis leder till att skedd försäljning undanröjs. Beredningen uppmärksammar vid 19 kap. 45 § i förslaget inverkan därav på köpeskillingsfördelning. Extraordinära rättsmedel kan också användas mot enbart köpeskillingsfördelning.

Inledande bestämmelser

1 §

I 3 kap. i förslaget anges vilka handlingar som kan ligga till grund för verkställighet och villkoren för verkställbarhet i olika fall. Till skillnad från införsel skall utmätning enligt förslaget generellt stå till buds, när verkställighet av betalningsskyldighet är medgiven enligt bestämmelserna i 3 kap. Föreskrift härom har tagits upp i första stycket av förevarande 1 §. Med betalningsskyldighet avses skyldighet att betala pengar. Förpliktelse att utge varor räknas ej i förslaget som betalningsskyldighet (jfr däremot 37 § 1 mom. 1 och 61 § UL) och verkställighet därav skall i förekommande fall ske enligt 16 kap.

Beträffande skriftlig förbindelse som avses i 3 kap. 21 § föreskriver 2 § i förevarande kap. vissa begränsningar i möjligheten att få utmätning. Bestämmelsen i första stycket i 1 § innehåller en erinran härom.

I flera bestämmelser i förslaget anges, att krfm får i där angivna fall utsöka fordran eller kostnad utan att betalningsskyldighet ålagts

[12] Trygger I s. 492, Hassler s. 426 och Olivecrona, Förfarandet s. 184.
[13] Trygger I s. 492.

genom exekutionstitel som avses i 3 kap. Sådana föreskrifter finns i 2 kap. 15 §, 3 kap. 26 §, 4 kap. 20, 21 och 26 §§, 8 kap. 5 §, 14 kap. 22 §, 16 kap. 4 § och 18 kap. 7, 9, 10, 14 och 21 §§, se även 19 kap. 17 §. I andra stycket av förevarande paragraf anges att krfm då får använda sig av utmätning för att utsöka fordringen eller kostnaden. Några särskilda villkor har inte föreskrivits, frånsett bestämmelsen i 14 kap. 16 § 3.

2 §

Enligt 3 kap. 21 § i beredningens förslag får skriftlig, av två personer bevittnad förbindelse angående underhållsbidrag enligt GB eller FB eller angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt BvL läggas till grund för verkställighet, i den mån ej annat följer av särskilda föreskrifter. Förevarande 2 § innehåller vissa sådana särskilda föreskrifter beträffande utmätning.

När bidrag skall utgå under en längre tid, kan lätt inträffa, att parternas anteckningar om erlagda belopp är bristfälliga och att kvitton förkommit. I första stycket meddelas en bestämmelse rörande underhållsbidrag som förfallit till betalning för relativt länge sedan. Bestämmelsen innebär, att utmätning på grund av förbindelse som nyss nämnts inte får ske för bidrag som förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan om utmätning gjordes, om gäldenären gör gällande att bidraget betalts och invändningen inte kan med hänsyn till omständigheterna lämnas utan avseende. Härvid skall bidrag som avses i 7 kap. 10 § FB, dvs. ersättning för förlossningskostnader åt moder till barn utom äktenskap m. m., anses ej ha förfallit till betalning innan det blivit bestämt till beloppet. Förslaget överensstämmer med 54 a § 2 mom. UL.[1]

Beredningen har övervägt, huruvida en motsvarande begränsning av verkställbarheten är motiverad när utmätning för underhållsbidrag söks på grund av dom. Detta spörsmål har en vidare innebörd och sammanhänger med frågan, om överhuvud dom skall, såsom nu i allmänhet är fallet, utan annan tidsbegränsning än som följer av fordringspreskription kunna utan särskild prövning läggas till grund för verkställighet. Såvitt beredningen känner till har gällande lag inte i praktiken föranlett olägenheter som påkallar begränsning av verkställbarheten. Om krfm beslutar utmätning i hithörande fall, kan beslutet överklagas till hovrätten. Denna kan bl. a. hålla förhör med part eller annan, om det finnes behövligt för utredningen (52 kap. 10 § RB). En kvalificerad prövning kan alltså ske inom utmätningsförfarandets ram. För vissa fall finns särskilda bestämmelser om att fordringsbelopp på andra grunder inte får indrivas efter viss tid. Sålunda bortfaller ådömda böter och utdömt vite när tre år förflutit från att domen vann laga kraft, om ej ansökan om böternas eller vitets förvandling dessförinnan delgetts den dömde (35 kap. 7 § BrB). Åtgärder för uttagande av skatt m. m. får i regel inte vidtas mot skattskyldig senare än fem år efter utgången av det uppbördsår, under vilket skatten skolat erläggas enligt verkställd debitering (71 § UppbF). Beredningen har därför inte upptagit någon särskild begränsning av verkställbarheten i fråga om be-

[1] Se U I s. 45 f och prop. 1963:52 s. 60 f.

talningsanspråk som stått ute länge. Regler om begränsning till tiden av exekutionstitlars verkställbarhet saknas också i de övriga nordiska länderna. Angående invändningar mot verkställighet se i övrigt 3 kap. 24 § i förslaget.

Det kan här nämnas att, med hänsyn till vad som föreskrivs i 4 kap. 5 § andra stycket i förslaget, någon motsvarighet till första stycket i förevarande paragraf inte behövs i fråga om införsel.

Det förekommer, att makar tillskapar skenfordringar och att maken/borgenären försöker få till stånd exekution hos andra maken för att skydda dennes egendom mot utomståendes fordringar. Bestämmelsen i andra stycket av förevarande 5 kap. 2 § syftar till att motverka sådana otillbörliga åtgärder i fråga om förbindelse angående underhållsbidrag (se även 11 § andra st.). Enligt förslaget får utmätning för underhållsbidrag till make ej ske på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 21 §, om makarna inte under den tid bidraget avser levde och alltjämt lever åtskilda på grund av söndring eller efter hemskillnad. Bestämmelsen motsvarar 54 a § 1 mom. andra punkten UL.[2]

3 §

Möjligheten att få utmätning skall ej såsom införsel vara begränsad till vissa speciella tillgångar. Med hänsyn till gäldenärens behov eller av andra skäl skall emellertid enligt förslaget liksom enligt UL gälla en rad undantag från utmätning. Bestämmelser om sådana undantag upptas i 6 kap. Sistnämnda kap. hänvisar (i 10 §) också till speciella förbud mot utmätning som finns i andra författningar. Första stycket i förevarande 3 § ger uttryck åt principen att utmätning får äga rum av egendom som inte är undantagen enligt 6 kap. eller särskild föreskrift.

I 91 a § UL anges uttryckligen, att i den mån pantbrev i fast egendom ej utgör pant för fordran, det får tas i anspråk genom utmätning hos fastighetens ägare.[1] Enligt ULförslaget skall bestämmelsen vidgas till att även omfatta pantbrev i skepp. Denna speciella bestämmelse förutsätter att utmätningsmöjligheten omfattar mer än det ägarhypotek som enligt 6 kap. 9 § JB resp. 270 § SjöLförslaget tillkommer fastighetens eller skeppets ägare, dvs. även tillägg enligt 6 kap. 3 § JB resp. 264 § SjöLförslaget. Beredningen har inte ansett sig kunna underlåta att införa en motsvarighet till bestämmelsen i sitt förslag. Föreskriften har tagits upp som första punkt i andra stycket av förevarande paragraf. Som andra punkt i samma stycke föreslås, att motsvarande skall gälla skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

I detta sammanhang bör påpekas att företagsinteckning inte kan medföra ägarhypotek och att det intecknade skuldebrevet inte kan utmätas för fordran mot den som driver den företagsintecknade verksamheten.[2]

[2] Se U I s. 45 och prop. 1963:52 s. 30 och 59 f.

[1] Bestämmelsen tillkom genom de ändringar som efter prop. 1971:179 skedde genom lag 1971:1211. Den har kritiserats av Olivecrona i SvJT 1973 s. 244 f.

[2] Se JO 1971 s. 398 f.

I tredje stycket upptas en bestämmelse som upplyser om att för utmätning av avlöning och vissa andra förmåner gäller särskilda villkor enligt 8 kap. i förslaget.

I anslutning till bestämmelserna i förevarande paragraf kan erinras om att beredningen under rubriken till förevarande kap. har hänvisat till en rad ställen i betänkandet där speciella problem angående möjligheten att utmäta tillgångar av olika slag behandlats.

Upplysningsplikt

4 §

Utmätningsgäldenären är enligt gällande rätt ej skyldig att medverka vid utmätning genom att lämna upplysningar om sina tillgångar (jfr 64 § 3 mom. första punkten UL, som endast gäller vad som bör undantas från utmätning). Gäldenären kan sålunda förhålla sig passiv. Han kan också som regel utan påföljd lämna osanna uppgifter.[1] Om han i samband med utmätningsförrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom tas i anspråk, gör han sig emellertid skyldig till straffbar handling (11 kap. 1 § andra st. andra punkten BrB).

Enligt lagen (1921: 244) om utmätningsed är emellertid gäldenär skyldig att på yrkande av borgenär upprätta förteckning över sina tillgångar och beediga förteckningen. Ansökan om avläggande av utmätningsed skall göras hos konkursdomaren och edgång kan alltså inte äga rum i utmätningsärende. Skyldighet för gäldenären att avlägga utmätningsed förutsätter, att misslyckat utmätningsförsök ägt rum inom sex månader innan ansökan gjordes om utmätningsed. Gäldenär som lämnar oriktig uppgift i förteckning till utmätningsed gör sig skyldig till straffbar handling (11 kap. 1 § andra st. och 3 § andra st. BrB).

Enligt *dansk rätt* är gäldenären skyldig att under den exekutiva förrättningen på begäran uppge vad han äger till fullgörande av fordringen och i övrigt meddela alla i detta hänseende behövliga upplysningar (520 § första st. retsplejeloven). Oriktiga uppgifter medför straffansvar.[2] Enligt *norsk rätt* är svaranden skyldig att på anmodan lämna de upplysningar om sina ekonomiska förhållanden som är nödvändiga för att verkställigheten skall främjas (37 § första st. lov om tvangsfuldbyrdelse). Skyldigheten är straffsanktionerad.[3] Den *finska utsökningslagen* föreskriver ej skyldighet för gäldenären att vid utmätning uppge sina tillgångar. Har misslyckat utmätningsförsök ägt rum, är gäldenären pliktig att på borgenärens yrkande hos ÖE eller domstol med ed styrka, att han ej äger annan tillgång än som uppgetts (3 kap. 33 § ULF). I *Förbundsrepubliken Tyskland* gäller, att om utmätning ej lett till att borgenären blivit förnöjd eller denne gör troligt att han ej skulle kunna bli helt tillgodosedd genom utmätning, är gäldenären skyldig att på begäran upprätta förteckning över sina tillgångar och beediga förteck-

[1] Beckman m. fl., Kommentar till brottsbalken I 3 uppl. s. 452, Hassler s. 108 och Olivecrona s. 84.
[2] Karnovs lovsamling 7 udgave s. 1842 samt Gomard s. 116 f.
[3] Alten s. 63.

ningen (807 § Zivilprozessordnung). Förfarandet äger rum vid domstol (som är överordnad exekutiv myndighet).[4] Enligt *schweizisk rätt* är gäldenären skyldig att vid utmätningsförrättning, i den mån det behövs för att tillfredsställande resultat skall uppnås, uppge sina tillgångar, däri inräknad egendom som ej finns i hans vård samt fordringar och rättigheter (art. 91 i Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs). Förtigande av tillgång är straffbart.[5]

Det är en uppenbar brist i nuvarande ordning hos oss, att gäldenären inte är skyldig att i utmätningsärendet lämna upplysningar om sina tillgångar och att han som regel utan påföljd kan försvåra utmätningsförfarandet genom att förhålla sig helt passiv eller t.o.m. lämna oriktiga eller vilseledande uppgifter. Förrättningsmannen skall visserligen efterforska utmätningsbar egendom men är i praktiken i stor utsträckning hänvisad till upplysningar från parterna.[6] Det har förekommit att gäldenär gömt undan värdehandlingar eller annan värdefull egendom och vägrat uppge var den finns. Om skyldighet åläggs utmätningsgäldenär att redan i utmätningsärendet uppge sina tillgångar, bör bättre resultat kunna uppnås i en del fall. Krfm bör därför ha möjlighet att under handläggningen av ärendet framtvinga uppgifter av gäldenären. Som ovan nämnts under 2.5.1[7] anser beredningen önskvärt, att man frångår nuvarande praxis att regelmässigt uppsöka gäldenärens bostad för att där utröna huruvida det finns utmätningsbar egendom. För att detta önskemål skall kunna tillgodoses måste gäldenären åläggas att medverka på ett annat sätt än nu.

Upplysningsplikten torde böra begränsas till gäldenärens tillgångar (hans aktiva). Något behov att i utmätningsärende kräva uppgifter om gäldenärens skulder (hans passiva) föreligger knappast. Skyldigheten att uppge aktiva bör omfatta alla tillgångar som har ekonomiskt värde.

I enlighet med det sagda föreslår beredningen i *första stycket* av förevarande 4 §, att gäldenären skall vara skyldig att noggrant uppge sina tillgångar. Häri skall även ingå behövliga upplysningar om var tillgångarna finns och rörande omständigheter som är av betydelse för att precisera dem (t. ex. om avbetalningar på fordran eller innehållet i ett kontrakt). Det närmare förfarandet när krfm skall avkräva gäldenären uppgifter regleras i 13 §. Vad där sägs hindrar givetvis ej att frågor ställs till gäldenären på ett mera formlöst sätt.

F. n. hålls alltid utmätningsförrättning i gäldenärens bostad, om ej egendom på annat ställe tagits i anspråk. Detta gäller även om förrättning nyligen ägt rum hos gäldenären i annat ärende utan att ge resultat. En sådan ordning var mera naturlig förr, när många människor inte hade andra tillgångar än lösöre i hemmet. Oavsett vilken egendom som finns att tillgå synes det numera ej så välmotiverat att förrättningsmannen skall rutinmässigt besöka gäldenären i hemmet. Även om detta i våra dagar oftast innehåller betydligt värdefullare egendom än i äldre tider är ändå inte så mycket att vinna, eftersom nuvarande regler

[4] Lent-Jauernig s. 92 f och Schönke-Baur s. 192 ff.
[5] Favre s. 154 f.
[6] Olivecrona s. 83 f, JO 1964 s. 156 och U I s. 58.
[7] Jfr även s. 547.

om gäldenärens beneficium är mycket liberala mot honom. Åtskillig egendom är f. ö. ofta köpt på avbetalning under äganderättsförbehåll från säljarens sida. Förrättningar i gäldenärens bostad ger därför i regel dåligt resultat. I de flesta fall finnes gäldenären sakna utmätningsbara tillgångar. Förfarandet innebär också olägenheter. Om gäldenären eller annan ej är hemma när förrättningsmannen inställer sig, anses denne ha rätt och skyldighet att ta sig in i bostaden med hjälp av portvakt eller låssmed eller på annat sätt.

Som förut nämnts anser beredningen att besöken i gäldenärens bostad kan minskas. Krfm bör i större utsträckning söka få underlag för sin bedömning genom att höra gäldenären på tjänsterummet eller utfråga honom per telefon, och hembesök bör göras endast om anledning därtill kvarstår. Det har sagts, att gäldenären ej sällan betalar frivilligt när det meddelats honom att hembesök utsatts att äga rum. Meddelande till gäldenären kan emellertid sannolikt utformas på annat sätt med ungefär samma verkan, t. ex. genom tillkännagivande att utmätning i avlöning riskeras eller att hembesök kan äga rum om gäldenären inte betalar. Om det av gäldenärens uppgifter framgår att han i bostaden har egendom som bör tas i mät, skall givetvis hembesök göras. F. n. förekommer det, att krfm gång efter annan får göra resultatlösa hembesök hos en och samma gäldenär. När resultatlöst hembesök skett enligt den nya ordningen, blir i allt fall krfm befriad från att upprepa besöket så snart ny utmätningsansökan inkommer. Beredningen föreslår ej några lagbestämmelser om när hembesök bör göras. Man får i viss utsträckning pröva sig fram och närmare anvisningar kan vid behov meddelas i administrativ ordning. Vad här sagts om hembesök gäller inte besök på fastighet eller i affärslokal, där gäldenären driver näringsverksamhet. I sådana fall kan krfm, om ej sökanden eller gäldenären själv anvisar utmätningsbar egendom, i regel inte underlåta att söka konstatera vilka inventarier m. m. som finns att tillgå.

Gäldenären kan enligt förslaget inte riskfritt lämna oriktiga uppgifter. Beredningen föreslår sålunda i 13 §, att gäldenär skall vara skyldig att bekräfta sina uppgifter under straffansvar. Arbetstagare riskerar också, att utmätning av avlöning äger rum, om han underlåter att uppge andra tillgångar.

En särskild fråga rör, under vilka förutsättningar krfm kan utfärda bevis att gäldenären funnits sakna utmätningsbara tillgångar. Om gäldenären är fysisk person eller dödsbo, anses sådant bevis f. n. i allmänhet kunna utfärdas endast när besök gjorts i bostaden. Den ordning som beredningen förordar bör inte hindra, att motsvarande bevis utfärdas, baserat på gäldenärens uppgifter och vad som i övrigt förekommit i ärendet. Sådant bevis bör få samma verkan som bevis om hembesök med negativt resultat, t. ex. vid ansökan om att gäldenären efter den misslyckade utmätningen skall försättas i konkurs. Varken den ena eller den andra metoden ger full visshet att gäldenären saknar utmätningsbara tillgångar.

När fråga är om utmätning av fordran eller rättighet, gäller enligt 73 § 1 mom. tredje punkten UL, att den, från vilken fordringen eller

rättigheten skall utgå, är skyldig att efter anmaning lämna krfm behövliga upplysningar om fordringens eller rättighetens innehåll. Om den upplysningspliktige ej efterkommer anmaningen, kan ÖE efter anmälan av krfm förelägga honom och utdöma vite. Bestämmelsen infördes år 1937 genom den s. k. lex Marsjö. Syftet var att bereda myndigheten möjlighet att få den utredning angående en fordrans eller rättighets innehåll som behövs för utmätning.[8] — I övrigt är någon skyldighet ej föreskriven för tredje man att lämna upplysningar för att underlätta utmätning.

Beredningen anser att tredje mans upplysningsplikt bör vidgas något. Det torde visserligen knappast vara behövligt att envar som kan veta något av betydelse för frågan om utmätning hos gäldenären åläggs skyldighet att lämna uppgifter i saken. Beredningen vill ej gå längre än att tredje man skall vara skyldig lämna upplysningar om eget mellanhavande med gäldenären, främst om fordran som gäldenären har eller kan förmodas ha mot tredje mannen. Bestämmelse härom har tagits upp som *andra stycke* i förevarande 4 §.

Med "mellanhavande" avses alla slags rättsförhållanden mellan gäldenären och tredje man som avser en utmätningsbar tillgång hos gäldenären. Givetvis åsyftas till en början den som är förpliktad mot gäldenären på grund av ett fordrings- eller rättighetsförhållande. Skyldighet att lämna uppgifter åvilar emellertid enligt förslaget även bl. a. den som har gäldenären tillhörig egendom som pant eller mottagit gäldenären tillhörig egendom i deposition eller lånat eller hyrt den eller den som slutit förlagsavtal med gäldenären. Om gäldenären nedsatt värdehandlingar i öppet förvar hos bank eller hyr bankfack, bör banken vara skyldig upplysa om depån resp. bankfacket. Skyldigheten för tredje man att lämna upplysningar bör omfatta allt som ligger inom ramen för rättsförhållandet. Upplysningsplikten aktualiseras genom att krfm anmanar tredje mannen att lämna upplysningar i saken.

Ett fall då gäldenärs medkontrahent måste lämna upplysningar gäller ifrågasatt utmätning av tillgodohavande på *checkkonto*. Därvid uppkommer bl. a. spörsmål i vad mån utmätning av sådant tillgodohavande går före bankens rätt att på kontot debitera inlösta checkar. Checklönekonton förekommer som bekant numera i betydande omfattning. Om gäldenären har dålig ekonomi, töms dock antagligen kontot mycket snabbt efter löneinbetalningen (jfr även 6 kap. 1 § 7 och 11 § i förslaget).

Vid bedömandet av nämnda fråga bör man noga hålla isär det rättsförhållande som genom öppnandet av checkkontot uppstår mellan kontohavaren och banken, på ena, samt den checkrättsliga betalningstekniken, på andra sidan. I förstnämnda rättsförhållande har parterna ömsesidiga förpliktelser som delvis kan vara skriftligt fixerade och i övrigt följer av rättsförhållandets beskaffenhet, sedvana osv. Den checkrättsliga betalningstekniken är inte utslagsgivande för rättsförhållandet mellan kontohavaren och banken.

Om tillgodohavande på checkkonto skall utmätas, gäller liksom i andra fall att utmätningssökanden i princip inte kan få bättre rätt än

[8] NJA II 1937 s. 790 f.

gäldenären har. Om banken t. ex. har kvittningsrätt mot kontohavaren, kan banken göra denna gällande även mot utmätningssökanden. En kvittningsförklaring måste emellertid för att godtas vid utmätning vara definitiv så att banken inte i själva verket skyddar gäldenären mot utmätning.

Utmätningssökanden bör inte heller få bättre rätt än innehavare av utställd check. Meddelande om utmätningen bör i denna konkurrens räknas lika som att check presenteras för inlösen. Meddelandet bör gå direkt till trassatkontoret.

Om bank, innan meddelandet om utmätningen ankommit, inlöst check eller om kontohavaren före meddelandet på annat sätt ådragit banken någon förpliktelse för vilken kontohavaren kan debiteras i deras mellanhavande, har banken rätt att åberopa det mot utmätningssökanden.

Om dessa utgångspunkter är riktiga, bör banken, såvitt angår inlösen av konkurrerande checkar, ha rätt att tillgodoräkna sig allt vad banken fullgjort innan meddelande om utmätningen nått banken. Om check som presenterats av kontohavaren eller annan blivit inlöst vare sig av trassatkontoret eller av annat bankens kontor, har banken obestridligen därigenom fullgjort en betalningsanmodan som faller inom checkkontoavtalets ram. Banken är en och samma medkontrahent vare sig förpliktelsen fullgörs av det ena eller av det andra kontoret. Att checkbetalningstekniken gör skillnad mellan inlösen på trassatkontor och inlösen på annat kontor (15 § sista st. checklagen 1932:131) ger banken en förmån i återgångshänseende mot endossent men bör inte tillmätas någon betydelse i det inbördes rättsförhållandet mellan kontohavaren och banken på grund av checkkontoavtalet.[9] Banken bör alltså anses ha blivit omedelbart berättigad att mot kontohavaren åberopa betalningen, oavsett om denna bokförts på checkkontot eller ej. Utmätningssökanden kan (liksom kontohavarens konkursbo) inte ha bättre rätt än kontohavaren.

Om check har honorerats av annan bank än trassatbanken men vid tidpunkten för underrättelsen om utmätningen inte inkommit till trassatbanken, torde checkbeloppet inte utan vidare få belasta checkkontot till skada för utmätningssökanden. I den mån trassatbanken generellt eller in casu åtagit sig ansvar för checkar som honoreras av annan bank måste dock trassatbanken anses berättigad att inte bara mot kontohavaren utan även mot dennes borgenärer åberopa det betalningsansvar som aktualiserats för banken genom att check honorerats av annan bank. Beloppet skall i enlighet härmed belasta kontot från den tidpunkt då betalningsansvaret blev aktualiserat genom att checken honorerades av den andra banken, även om checken ännu inte kommit in till trassatbanken när meddelande om utmätningen nådde banken. Att trassatbanken ökar checkkontos användbarhet genom sådant åtagande som nyss nämnts är uppenbarligen i kontohavarens intresse och måste anses förutsatt i checkkontoavtalet, även om det inte är uttryckligen utsagt.

Av det sagda framgår, att om tillgodohavande på checkkonto utmäts, trassatbanken kan behöva några dagar på sig innan den kan upp-

[9] Ordet inlösen används här i den populära betydelsen att checkinnehavaren får pengar på checken i bank.

lysa om hur stort belopp som fanns att tillgå i det ögonblick då meddelande om utmätningen nådde banken. Detta är en olägenhet som man får finna sig i. På motsvarande sätt kan en sekundogäldenär i andra fall behöva undersöka hur mycket han är skyldig, när utmätning av fordran mot honom ägt rum.[10]

Det är tydligt, att tystnadsplikt som är föreskriven t. ex. i 192 § lagen (1955:183) om bankrörelse får vika för skyldigheten att lämna upplysningar till krfm.[11]

När krfm ålägger tredje man att lämna upplysningar, kan enligt 19 kap. 13 § i förslaget vite föreskrivas. Krfm bör kunna kräva att få begärda upplysningar muntligen eller skriftligen. I administrativ ordning bör det förbehållas högre tjänstemän vid krfm att besluta om föreläggande.

Utmätningsordningen

5 §

Första stycket i paragrafen innehåller en allmän föreskrift om den ordning i vilken olika slags tillgångar skall tas i anspråk. Av utmätningsbar egendom bör i första hand tas sådan tillgång som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären. Bestämmelsen överensstämmer med 62 § 1 mom. första punkten UL.[1]

62 § 1 mom. UL innehöll tidigare mera detaljerade regler om utmätningsordningen. Om borgenär och gäldenär ej annorlunda sämjades, skulle först tas i mät andra lösören än luftfartyg, därnäst fordran eller annan rättighet som kunde överlåtas och sist luftfartyg eller fast egendom. Sådana obligationer eller andra värdepapper som med lätthet kunde förvandlas i pengar skulle i fråga om ordningen för deras utmätande anses lika med lösören. I 64 § föreskrevs att av lösören skulle sist utmätas vad gäldenären behövde för sin näring eller minst kunde umbära. Uppgav gäldenären viss egendom till utmätning, borde den

[10] Det bör kanske framhållas, att den betalningsanmodan som check innebär inte — för att bruka av lagrådet på sin tid använd terminologi — "förfallit" i och med att utmätning av tillgodohavande på checkkonto skett. (Jfr NJA II 1932 s. 625.) Om kontohavaren sätts i konkurs, anses däremot kontohavarens betalningsanmodan ha "förfallit". Uttrycket är knappast fullt adekvat. Vad som genom konkursen skett är att banktillgodohavandet undanryckts gäldenären och i stället disponeras av konkursboet. Lagrådet utgick i övrigt från att trassatbank som efter konkursbeslutet infriat check dels kunde kräva återbäring av checkinnehavaren dels, i den mån återbäring ej sker, kunde i konkursen bevaka fordran på ersättning för utbetalningen. (Motsatt ståndpunkt till synes hos Rabe, Bankjuridik s. 89 f och Rodhe, Checkrätt för bankmän s. 40 ff.) I fråga om bevakningsrätten måste man skilja mellan olika fall. Om checkens inlösen innebar att konkursgäldenären befriades från en skuld som kunnat bevakas i konkursen, bör banken rimligen på grund av checkkontoavtalet kunna bevaka det utbetalade beloppet. Om checkens inlösen till äventyrs inte medfört någon sådan lättnad, bör bevakningsrätt ej godtas. Var det konkursgäldenären som presenterade checken efter konkursbeslutet, bör beloppet tillgodoräknas banken, om det överlämnats till konkursboet. I annat fall har banken troligen inte ens bevakningsrätt.

[11] Se Nial, Banksekretessen 2 uppl. s. 31 ff, Olivecrona s. 124 och Westerlind, Banklagen s. 518 ff.

[1] Se U III s. 229 ff och prop. 1967:16 s. 142 och 144.

egendomen företrädesvis tas i mät, om det lämpligen och utan förfång för borgenär kunde ske och annan ordning ej var föreskriven. Mot den nu beskrivna ordningen var i sak ej så mycket att erinra men det ansågs vid år 1967 vidtagna ändringar i UL tillfyllest att ge en mera allmänt hållen regel, helst som det oftast inte finns så mycket att välja på.

Bestämmelsen i första stycket i förslaget innebär enligt sakens natur, att krfm skall söka finna egendom som kan ge sökanden betalning för hans fordran. Kan ett i och för sig utmätningsbart objekt ej antas ge något överskott sedan verkställighetskostnaden täckts, bör det ej utmätas.[2] Detta torde dock ej utan vidare kunna iakttas, när annan än sökanden har rätt till betalning ur köpeskillingen med företräde framför sökanden, t. ex. vid utmätning av skepp eller fastighet.[3] I sådana fall kan ofta inte vid utmätningstillfället avgöras om sökanden kan få någon betalning ur egendomen. På andra sidan gäller, att krfm ej skall utmäta mera än som behövs för att sökandens fordran skall bli betald och kostnaderna i ärendet ersatta. Vid valet mellan olika slag av egendom bör beaktas inte bara sökandens rätt att få betalning utan även hans intresse av att betalning inflyter utan onödigt dröjsmål. Tidsfaktorn kan dock ej tillmätas så stor betydelse, om sökandens intresse av snabb betalning ej är särskilt starkt och någon särskild risk inte är förenad med anstånd. Samtidigt bör i rimlig utsträckning hänsyn tas till gäldenärens behöriga intressen, särskilt att onödig värdeförstöring ej sker.

I första hand bör kontanta pengar, banktillgodohavande som kan lyftas omedelbart eller liknande likvida tillgångar utmätas. Utmätning av avlöning är ur gäldenärens synpunkt ofta ett förmånligt val men kan ej utan gäldenärens medgivande ske annat än under särskilda förutsättningar. Vissa spörsmål som kan uppkomma i fråga om utmätning av tillgodohavande på checkkonto har behandlats under 4 § ovan. I övrigt bör i allmänhet tas lös egendom som är lämplig att realisera och som gäldenären kan undvara med minsta olägenhet. Fast egendom liksom registrerat skepp eller luftfartyg bör i regel utmätas sist. Beträffande pantbrev eller intecknat skuldebrev som utmätts kan erinras om att det enligt 10 kap. 14 och 17 §§ i förslaget inte får säljas. Antingen skall den intecknade egendomen tas i anspråk eller också pantbrevet resp. inteckningshandlingen pantförskrivas till sökanden. I förra fallet löper sökanden större eller mindre risk att få svara för exekutionskostnaderna, varjämte förfarandet kräver sin tid. I senare fallet leder utmätningen ej till någon betalning i det aktuella ärendet. Från sökandens synpunkt kan det därför vara bättre att andra tillgångar utmäts.

Omtvistade eller eljest tvivelaktiga tillgångar bör ej utmätas, om säkra och ostridiga tillgångar finns.

Skulle sökanden och gäldenären vara överens om att viss egendom skall tas i anspråk, bör den egendomen utmätas, om det ej kränker tredje mans rätt. Även i andra fall bör hänsyn tas till gäldenärens

[2] Almén, PM s. 37, Hassler s. 222 och Olivecrona s. 68 samt U III s. 202. Se även 4 kap. 15 § ULF.
[3] Jfr Almén, PM s. 37.

önskemål, om det kan anses skäligen förenligt med sökandens intresse och i övrigt finnes motiverat.

Borgenär som till säkerhet för sin fordran har panträtt eller särskild förmånsrätt på annan grund är ej skyldig att i första hand hålla sig till den egendom vari förmånsrätten gäller.[4] Det står borgenären fritt att i stället begära utmätning av andra tillgångar. Enligt 62 § 2 mom. andra punkten UL gäller dock f. n. för vissa förmånsrättshavare undantag vid konkurrens med annan utmätningssökande.

Med särskild förmånsrätt förstås numera förmånsrätter som anges i 4—9 §§ FRL. Förmånsrätt enligt 10—14 §§ FRL kallas allmän förmånsrätt och hör alltså ej hit. Allmän förmånsrätt kan bara göras gällande i konkurs.

När utmätning skall äga rum för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i gäldenärens fasta egendom, luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg, skall enligt 62 § 2 mom. första punkten UL den egendomen först utmätas, om ej borgenären hellre vill ta betalt ur annan egendom.[5] Regeln är begränsad till nämnda specialobjekt. Den gäller ej egendom, vari borgenären har panträtt eller särskild förmånsrätt på annan grund. Enligt ULförslaget skall dock bestämmelsen vidgas till att även avse särskild förmånsrätt i fartyg.

Det ligger ej alltid i sökandens intresse, att egendom vari han har särskild förmånsrätt tas i anspråk i första hand. Hans fordran kan t. ex. ha sådan plats i förmånsrättsordningen, att det är tvivelaktigt om betalning kan utgå ur köpeskillingen för egendomen. Blir egendomen ej såld — vilket lätt kan inträffa i fall då ett visst skyddsbelopp skall iakttas — får sökanden vidkännas kostnaden för förfarandet. Om sådant specialobjekt som avses i 62 § 2 mom. UL tas i mät, kan det också dröja ganska länge innan sökanden kan få betalt för sin fordran. För gäldenären åter kan det vara viktigt att t. ex. fast egendom ej fråntas honom, särskilt om det endast är ett mindre belopp som utmätningen avser. Beredningens förslag saknar därför motsvarighet till 62 § 2 mom. första punkten UL.

Är sökandens fordran förenad med särskild förmånsrätt, synes naturligt att den egendom vari förmånsrätten gäller tas i mät för hans fordran, om han önskar det. Detta kan knappast vara tveksamt annat än i fråga om förmånsrätt enligt 5 § FRL, dvs. främst förmånsrätt på grund av företagsinteckning. Tillräcklig anledning att behandla sådan förmånsrätt på särskilt sätt torde dock ej föreligga. Enligt *andra stycket* första punkten i förslaget har sålunda borgenär, vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt, rätt att i första hand få utmätning av egendom vari förmånsrätten gäller. Beredningen utgår från att borgenär med särskild förmånsrätt som regel kommer att i sin ansökan ange huruvida han önskar att den egendomen eller annan tillgång skall tas i anspråk. Gör han ej det, kan förrättningsmannen lämpligen höra sig för hos honom. Något förbud att utan sådant hörande utmäta den egendom vari för-

[4] NJA II 1877 nr 3 s. 43, Almén, PM s. 34 och Olivecrona s. 128 f.

[5] Kritik mot bestämmelsen hos Almén, PM s. 33 ff, Hassler s. 168 och Sven Larsson, Om personligt betalningsansvar för inteckning s. 41 f.

månsrätten gäller eller annan lämplig tillgång bör dock ej uppställas. Beträffande vissa förmånsrätter måste beaktas att de preskriberas efter kort tid, t. ex. sjöpanträtter (248 § och 254 § första st. SjöLförslaget). Detta bör i allmänhet medföra att den egendom vari förmånsrätten gäller tas i anspråk i första hand, om ej sökanden begär annat. Ofta torde ej finnas annan utmätningsbar egendom än den vari förmånsrätten gäller.

Från principen att borgenär som har särskild förmånsrätt i viss egendom ej är skyldig att i första hand hålla sig till den egendomen gäller f. n. enligt 62 § 2 mom. andra punkten UL undantag, om utmätning skall ske på en gång för flera borgenärers fordringar. Då får borgenär, vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt i gäldenärens fasta egendom, luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg, inte för vad som kan utgå ur den egendomen ta betalt ur övriga tillgångar till förfång för annan borgenär. Bestämmelsen gällde ursprungligen endast förmånsrätt på grund av inteckning i fast egendom men tillämpningsområdet har efter hand vidgats att omfatta alla slags särskilda förmånsrätter i angivna objekt. Enligt ULförslaget skall bestämmelsen vidgas till att även gälla särskild förmånsrätt i fartyg.[6]

Enligt beredningens förslag i andra punkten av andra stycket skall regeln ytterligare vidgas och gälla alla fordringar som är förenade med särskild förmånsrätt i viss egendom, och borgenären skall ej få utmätning av annan tillgång, om det är till skada för annan sökande. Tydligt är att bestämmelsen ej blir tillämplig när den egendom som belastas av förmånsrätten tillhör annan än gäldenären i ärendet (t. ex. tredjemanspant). Det bör framhållas, att bestämmelsen enligt förslaget gäller till förmån för varje annan borgenär som vid utmätningstillfället sökt utmätning mot samma gäldenär, oavsett om utmätning för fordringarna sker samtidigt eller ej (jfr 11 § första st.). En sökande får anses lida skada genom att borgenär, vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt i viss egendom, får utmätning i annan egendom, om den förre på grund därav ej kan påräkna att få betalt för sin fordran.[7] Bestämmelsen kan bli tillämplig även när den som påstår att han lider skada har särskild förmånsrätt för sin fordran men hans möjlighet att få betalning ur därmed belastad egendom är osäker.[8]

Det kan naturligtvis förekomma, att den egendom vari sökanden har förmånsrätt finnes ej vara tillräcklig att ge honom full betalning eller att det är ovisst om den räcker till. För sådana fall föreslås som tredje punkt i andra stycket, att föreskriften i andra punkten ej hindrar att, när det behövs, annan tillgång får utmätas för fordringen, om det sker på villkor att betalning skall i första hand utgå ur den egendom vari sökanden har förmånsrätt. Detta innebär bl. a. att sökanden ej kan få utdelning av medel från annan tillgång innan det klarlagts att den egendom vari förmånsrätten gäller ej förslår.

[6] Betr. förarbetena se NJA II 1877 nr 3 s. 42 f, 1912 s. 100 f och 1955 s. 223, U VIII s. 213 f och prop. 1971:20 s. 295 f. Se även U XI s. 80 f.
[7] Trygger II s. 202.
[8] NJA II 1912 s. 101.

Ibland saknas personlig betalningsskyldighet för den fordran för vilken utmätning har begärts. Ett sådant fall föreligger, när gäldenärens betalningsskyldighet upphört genom preskription men borgenären har pant till säkerhet för sin fordran.[9] Ett annat fall då personlig betalningsskyldighet ej kan göras gällande i det aktuella ärendet är, att någon lämnat egendom som pant för annans fordran och borgenären söker betalning ur panten. Om utmätning i sådana fall skall äga rum hos någon som ej är personligen betalningsskyldig, är borgenären hänvisad till den egendom i vilken betalningsskyldigheten gäller. Någon uttrycklig föreskrift härom synes ej behövlig.

6 §

Enligt denna paragraf får registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom ej utan särskild begäran av sökanden tas i mät för annan fordran än sådan som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Bestämmelsen motsvarar 62 § 3 mom. UL.[1] Den härrör från 1912 års ändringar i UL och gällde ursprungligen endast fast egendom men vidgades år 1955 till att omfatta luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg. Enligt ULförslaget skall regeln även gälla registrerat skepp. Bestämmelsen har successivt vidgats även i fråga om de fordringar som utan särskild begäran får föranleda utmätning av egendomen.[2] Grunden till bestämmelsen är, att om egendom av angivet slag utmäts för fordran vilken ej är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, kan den ofta bli osåld därför att skyddsbeloppet ej uppnås. I sådant fall får utmätningssökanden betala kostnaderna i ärendet.

Med skepp likställs enligt 2 kap. 8 § i förslaget skeppsbygge (jfr 62 § 4 mom. ULförslaget).

I förevarande sammanhang kan förtjäna påpekas, att utmätning av egendom som anges i förevarande paragraf inte omfattar obelånat pantbrev resp. obelånad inteckningshandling som gäller i egendomen. På motsvarande sätt omfattar kvarstad på egendomen inte pantbrev resp. inteckningshandling i denna. Ang. möjligheten att utmäta pantbrev eller annan inteckningshandling som inte är belånad eller ej är belånad fullt se 3 § andra stycket i förevarande kap.

7 §

I första stycket anges att tillgångar som hör samman såvitt möjligt inte bör skiljas. Bestämmelsen som motsvarar 62 § 1 mom. andra punkten UL är tillämplig på både lös och fast egendom. Den grundas på antagandet att helheten sammanhållen regelmässigt representerar ett större värde än summan av delarnas särskilda värden och syftar sålunda till att undvika värdeförstöring.[1] Det kan böra framhållas, att regeln även är tillämplig på nyttjanderätt. Om byggnad på ofri grund tillhör

[9] 8 § förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer.

[1] Bestämmelsen var före 1967 års ändringar intagen i 63 § UL.

[2] Betr. förarbetena se NJA II 1912 s. 100 f och 1955 s. 223 f, U VIII s. 214 och prop. 1971:20 s. 295 f. Se även U XI s. 81.

[1] U III s. 231 och prop. 1967:16 s. 142 samt Trygger II s. 282, Hassler s. 152 ff och Olivecrona s. 65.

nyttjanderättshavare till marken och nyttjanderätten är utmätningsbar, bör därför byggnaden och nyttjanderätten regelmässigt följas åt.

Genom andra och tredje styckena skärps regeln i första stycket beträffande vissa specialobjekt. Enligt andra stycket får vad som är tillbehör till fartyg, luftfartyg eller fast egendom överhuvud ej tas i mät särskilt för sig. Bestämmelsen motsvarar 63 § 1 mom. och 78 § första punkten UL.[2] Den tillgodoser bl. a. inteckningshavares och andra förmånsrättshavares intressen. Beträffande fast egendom kan erinras om att beredningen i tidigare betänkande diskuterat möjligheten att utmäta tillbehör till fastighet för sig men avvisat tanken.[3] Däremot förordades, att om fastigheten blivit utmätt, tillbehör till denna skulle kunna säljas i särskild ordning. Regler härom infördes år 1967.

I tredje stycket anges, att om inteckning i luftfartyg omfattar även reservdelar, får ej någon av de på viss plats förvarade reservdelarna tas i mät särskilt för sig utan inteckningshavarens samtycke. Denna föreskrift motsvarar 63 § 2 mom. UL.[4] Principen i första stycket, att tillgångar som hör samman såvitt möjligt ej bör skiljas, är tillämplig även i fall som avses i tredje stycket. Det innebär, att inteckningshavarens samtycke till att viss reservdel utmäts inte befriar förrättningsmannen från att pröva huruvida den lämpligen bör utmätas för sig.

Förslaget innehåller i likhet med gällande rätt ej något särskilt förbud mot att reservdelar utmäts utan att luftfartyg som är gemensamt intecknat med reservdelarna utmäts samtidigt eller mot att luftfartyg utmäts utan att reservdelar som omfattas av samma inteckning utmäts samtidigt. Principen i första stycket av förevarande paragraf gäller dock även i dessa fall. Därvid måste beaktas de särskilda förhållanden som kan föreligga beträffande reservdelar, bl. a. att ett reservdelslager kan vara avsett för flera luftfartyg.[5] Detta kan exempelvis leda till att vid utmätning av ett av luftfartygen några reservdelar ej medtas.

78 § UL innehåller som andra punkt en bestämmelse rörande avkastning av fast egendom som tillkommer nyttjanderättshavare. I bestämmelsen som fick sin nuvarande lydelse i samband med 1971 års ändringar i UL[6] anges, att rätt till växande gröda eller annan ännu ej fallen avkastning av fast egendom som tillkommer nyttjanderättshavare ej får tas i mät för dennes skuld annat än genom utmätning av nyttjanderätten. Regeln utgår från att avkastningen i sådant fall alltjämt utgör tillbehör till fastigheten (se 2 kap. 1 § JB). Vad som uttalas genom bestämmelsen torde gälla utan särskild föreskrift eftersom nyttjanderätt ej gärna kan spaltas upp i olika delar som skulle kunna angripas var för sig. Bestämmelsen är kasuistisk och kan möjligen mot-

[2] Betr. förarbetena se NJA II 1902 nr 3 s. 62 och 1955 s. 224 samt U VIII s. 214 och prop. 1971:20 s. 299 f. Bestämmelsen i 63 § 1 mom. var före 1967 års ändringar intagen i 66 § 1 mom. Se även Trygger II s. 211 och 282, Hassler s. 152 ff och Olivecrona s. 63 ff.

[3] U IV s. 49 f. Jfr prop. 1967:16 s. 108 f.

[4] Betr. förarbetena se NJA II 1955 s. 224. Bestämmelsen fanns före 1967 års ändringar upptagen i 66 § 2 mom.

[5] Se NJA II 1955 s. 224.

[6] Se U VIII s. 214 f och prop. 1971:20 s. 299 f.

sättningsvis föranleda ett oriktigt antagande, att andra delar än rätten till blivande avkastning kan utbrytas ur nyttjanderätt och utmätas för sig. Beredningens förslag upptar därför ej någon motsvarighet till nämnda föreskrift.

8 §

I fråga om konflikt mellan kvarstad eller skingringsförbud samt utmätning föreskrivs i 72 § 2 mom. UL, att kvarstad eller skingringsförbud inte hindrar att egendomen utmäts. Om annan egendom finns att tillgå, bör dock sådan företrädesvis utmätas, om det är lämpligt och kan ske utan förfång för utmätningssökanden.

I beredningens förslag har bestämmelser i ämnet tagits upp i 17 kap. 9 §. Det kan erinras om att de nuvarande åtgärderna kvarstad och skingringsförbud föreslås bli sammanslagna till en gemensam form av handräckning, benämnd kvarstad. Egendom som belagts med kvarstad för fordran skall enligt nämnda lagrum ej till skada för borgenären få utmätas för annan fordran än sådan som uppkommit innan kvarstaden beviljades. Därjämte skall iakttas, att om annan egendom finns att tillgå, bör denna tas i anspråk i första hand. Det sagda utgör dock inte hinder mot utmätning för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Om kvarstadsbelagd egendom utmäts för fordran som uppkommit innan kvarstaden beviljades och som inte är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, skall denna anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran. Förevarande 8 § i 5 kap. innehåller en erinran om dessa bestämmelser.

Kvarstad kan enligt förslaget även meddelas till säkerhet för bättre rätt till viss egendom. Sådan kvarstad utgör inte i och för sig hinder mot utmätning. Blir egendomen utmätt, är det emellertid ovisst om utmätningen kan leda till försäljning. På ett eller annat sätt måste klargöras, huruvida den som fått kvarstaden har bättre rätt till egendomen. Det kan därför vara skäl att avstå från utmätning av egendomen, om annan egendom som ostridigt tillhör gäldenären finns att tillgå.

Egendom kan även bli föremål för annat tvångsingripande än kvarstad. I brottmål kan t. ex. egendom tas i beslag enligt 27 kap. RB. Bestämmelser om beslag finns även i andra författningar, t. ex. 15—17 §§ lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Beslag hindrar ej att egendomen utmäts[1] men beslaget påverkas ej av utmätningen utan måste respekteras. I ett rättsfall utmättes betalningsmedel, som hade tagits i beslag på grund av att de kunde antas vara förverkade enligt valutaförordningen (1959:264). Beslaget ansågs hindra utmätningsmannen att omhänderta medlen och utbetala dem till sökanden.[2] Krfm får alltså avvakta vad beslaget leder till för resultat. Beträffande verkan av att egendomen förklaras förverkad se 36 kap. 4 § tredje stycket BrB.

Beredningen har ej ansett påkallat att uppta någon föreskrift som erinrar om att beslag ej hindrar att egendomen tas i mät eller att utmätningen ej rubbar beslaget.

[1] NJA 1965 s. 97 I och Hjerner i Teori och praxis s. 194 ff.
[2] NJA 1965 s. 97 I. Se även Beckman m. fl., Kommentar till brottsbalken III 2 uppl. s. 378 f.

9 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om krfms lokala kompetens. Den har sin motsvarighet i 56 § UL. De nuvarande kompetensreglerna härrör från år 1963.[1] Enligt ULförslaget skall i 2 mom. göras ett tillägg beträffande fartyg och luftfartyg.[2] Beredningen vill här inledningsvis erinra om att kompetensreglerna i förslaget ej avser att lösa några internationellrättsliga problem. Huruvida exekutiv myndighet i Sverige överhuvud har rätt att verkställa utmätning av viss egendom, får avgöras efter andra överväganden.

Första stycket anger i överensstämmelse med 56 § 1 mom. första punkten UL, att utmätning söks hos krfm där gäldenären har sitt hemvist. Gäldenärens hemvist skall m. a. o. vara generellt kompetensgrundande. Krfm i det distrikt till vilket hemvistorten hör är alltså behörig att verkställa utmätning såväl av egendom som finns i det distriktet som av egendom utanför distriktet. Vad som skall förstås med gäldenärens hemvist anges i 2 kap. 4 §.

Utmätning av egendom som finns på annan ort får enligt *andra stycket* även sökas där egendomen finns, eller, i fråga om fartyg eller luftfartyg, där det väntas. Utmätning av fartyg får även sökas på fartygets hemort.[3] Vidare får utmätning av fordran också sökas där sekundogäldenären finns, även om fordringen skall anses finnas på annan ort. Med uttrycket "där sekundogäldenären finns" åsyftas i första rummet den ort där sekundogäldenär som är fysisk person har sitt hemvist men även, när sekundogäldenär är juridisk person, den ort där dess styrelse har sitt säte eller där filial, till vilken fordringen hänför sig, finns. — Beträffande fast egendom bör 10 kap. 10 § andra stycket RB tillämpas analogiskt.

Beredningen har övervägt, huruvida särskild föreskrift bör meddelas om var utmätning av pantbrev eller intecknat skuldebrev får sökas.[4] Utmätning kan enligt den generella regeln i första stycket i förevarande paragraf sökas hos krfm i gäldenärens hemvist. Av andra stycket torde vidare få anses följa, att behörighet även tillkommer krfm i vars distrikt pantbrevet resp. det intecknade skuldebrevet finns samt krfm i det distrikt där den intecknade egendomen finns. I sistnämnda fall grundas kompetensen på att pantbrevet resp. skuldebrevet kan sägas ge en rätt till betalning som är riktad mot egendomen.[5] Beredningen har ansett det onödigt omständligt att i lagen ta upp speciella föreskrifter för nu berörda eller andra fall av rättighetsutmätning. Behov av att kunna söka utmätning av pantbrev eller intecknat skuldebrev hos annan krfm än dem som nyss nämnts kan inte antas föreligga.

Krfm skall ex officio pröva sin behörighet. Enligt beredningens förslag

[1] U I s. 47 ff och prop. 1963:52 s. 61 ff.
[2] U XI s. 79 f.
[3] Beredningen föreslog i U XI att utmätning av luftfartyg skulle få ske på dess hemort. Av formella skäl ströks detta i ULförslaget. Frågan torde em. återkomma.
[4] Jfr prop. 1971:20 s. 309 f.
[5] Se U VIII s. 216.

skall talan ej få föras mot att krfm upptagit ärende som hör till sådan myndighets åligganden (19 kap. 23 § första st.).

I följd av bestämmelserna i första och andra styckena av förevarande paragraf kan behörighet att pröva ärende om utmätning ibland tillkomma krfm i två eller flera distrikt. Krfm bör då, oaktat den är behörig, i vissa fall kunna överlämna inkommet ärende till annan behörig krfm (jfr 56 § 4 mom. UL). Med stöd av 1 kap. 3 § andra stycket i förslaget kan föreskrifter härom meddelas i administrativ ordning. Vissa frågor beträffande sammanträffande av utmätningar och överflyttning av ärende först efter att utmätning skett regleras i 31 och 32 §§ i förevarande kap.

I *tredje stycket* anges i anslutning till 56 § 3 mom. UL, att krfm, som ej är behörig enligt första eller andra stycket, kan utan hinder därav i brådskande fall vidta provisorisk åtgärd som avses i 7 kap. 12 § innan myndigheten överlämnar ärendet till behörig myndighet. Att krfm, som inte själv är behörig att ta upp viss ansökan, skall sända den till krfm som enligt vad handlingarna visar är behörig framgår av 19 kap. 2 §.

Domstols beslut, varigenom förfallen fordran fastställts att utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom, skall enligt 5 kap. 15 § i förslaget medföra, att egendomen anses utmätt. Beredningens förslag innehåller inte några direkta bestämmelser om vilken krfm som är behörig att i sådant fall handlägga det exekutiva ärendet. Det är tydligt, att bestämmelserna i förevarande 9 § om den lokala kompetensen vid utmätning bör anses analogt tillämpliga. Eftersom mer än en krfm kan vara behörig enligt bestämmelserna i 9 § måste någon väljas. I fråga om fast egendom är uppenbart att ärendet bör handläggas av den krfm i vars distrikt fastigheten är belägen. Beträffande skepp, luftfartyg och intecknade reservdelar synes också lämpligast, att försäljningen ombesörjs av den krfm i vars distrikt egendomen finns. Om skepp inte ännu finns här i riket, bör domstolen i stället kunna sända sitt beslut till krfm i vars distrikt skeppet har sin hemort. Föreskrifter härom bör meddelas i administrativ väg. Beträffande luftfartyg saknas t. v. förutsättningar för en motsvarande ordning.

10 §

Enligt 88 c § 1 mom. UL skall utmätningsförrättning om möjligt hållas inom fyra veckor från att krfm mottog de handlingar som anges i 54, 54 a eller 55 § UL. Lämnar borgenären anstånd med utmätningen och fortfar anståndet över sex månader från mottagandet av handlingarna, är ansökningen förfallen. Denna ordning härrör från år 1963.[1] Bestämmelserna är ej tillämpliga i s. k. allmänna mål (punkt 13 i övergångsbestämmelserna till lagen (1971:495) om ändring i UL och 60 § 3 mom. UppbF).

I *första stycket* av förevarande 10 § anges, att utmätningsförrätt-

[1] U I s. 98 ff och prop. 1963:52 s. 121 ff. Bestämmelserna har redaktionellt ändrats genom SFS 1971:495.

ning skall hållas utan dröjsmål och om möjligt inom fyra veckor från att behövliga handlingar inkom. Med "behövliga handlingar" avses de som bör inges till krfm för att verkställighet skall kunna meddelas, främst exekutionstitel och fordringsbevis. För att tidsfristen skall börja löpa bör anses tillräckligt att vederbörliga handlingar ingetts i avskrift (jfr 19 kap. 1 § andra st.). Tidsfristen bör ej förskjutas därför att krfm eventuellt infordrar huvudskrift av en i avskrift ingiven handling. Bestämmelsen innebär, att utmätningsärenden skall även i fråga om eventuellt förhör med gäldenären förberedas på sådant sätt att utmätningsförrättning som regel kan äga rum inom fyraveckorsfristen. Det bör understrykas att fyraveckorstiden är en maximifrist för normala fall och att utmätning bör ske så snart som möjligt. Risk kan föreligga att gäldenärens tillgångar försvinner och sökanden kan med tanke på andra borgenärer ha intresse av att snarast få den förmånsrätt som utmätning ger.

Det har uttalats, att den nuvarande tidsfristen på fyra veckor vållar praktiska svårigheter vid planeringen av krfms arbete och föranleder att tjänstemän som har till uppgift att svara för allmänna mål, i vilka tidsfristen ej gäller, måste lösgöras för att överta enskilda mål trots de olägenheter som sådan åtgärd för med sig. Beredningen har inte för sin del ansett lämpligt att ändra fristen. När i förslaget anges att utmätningsförrättning om möjligt skall hållas inom fyra veckor från att behövliga handlingar har inkommit, krävs inte, att krfm skall göra mer än som organisationen medger. Inte heller kan bestämmelsen anses innebära något ovillkorligt krav på att personal som handlägger "allmänna mål" skall överföras till avdelning där "enskilda mål" handläggs för att tiden fyra veckor skall kunna hållas. Intresset av att arbetet i allmänna mål drivs rationellt och den planering som där skett inte störs kan i det särskilda fallet utgöra ett godtagbart hinder mot överflyttning av arbetskraft. På andra sidan kan fordringens indrivande i enskilt mål ha relativt stor betydelse för sökanden och krfm måste därför se till att arbetet hos myndigheten flyter fram i den ordning som lagen förutsätter och vid behov göra en sådan omplacering av arbetskraft som nyss nämnts, om den inte medför avsevärd olägenhet.

Den nuvarande bestämmelsen om anstånd med utmätning har i tillämpningen vållat krfm vissa andra problem. Sökandena lämnar ofta successivt flera anstånd på kort tid för att utmätningshotet skall utöva en kraftigare press på gäldenären att betala sin skuld än om anstånd ges för längre tid på en gång. Ej sällan lämnas anstånd först sedan förrättning satts ut och gäldenären i anledning därav tagit kontakt med sökanden. Sedan den utsatta förrättningen då inställts anses det åligga krfm att utan särskild begäran ta upp ärendet till fortsatt handläggning, när anståndstiden gått till ända. Enligt uppgift är det inte ovanligt att utmätningsförrättning måste i ett och samma ärende utsättas och inställas upprepade gånger. Att bevaka anståndstider och vidta olika åtgärder med anledning av sökandens önskemål betungar förrättningsmännen och stör arbetsplaneringen.

Mot den nuvarande ordningen kan principiellt invändas att utmätningssökanden i alltför hög grad styr offentlig myndighets förfarande

i ärendet. Det kunde övervägas att låta krfm besluta om anstånd (jfr vad som numera gäller beträffande anstånd med försäljning av utmätt egendom, 88 c § 2 och 3 mom. UL, 3 § LfL och 11 § FfL; se även 3 § SfL). En sådan lösning är dock ej så lämplig. Det kan bl. a. verka stötande, om krfm i strid mot båda parternas önskemål vägrar anstånd med utmätning. Om åter begäran om anstånd som görs av sökanden alltid bifalls, skulle några praktiska fördelar inte vinnas. En annan tänkbar lösning är, att sökanden får lämna anstånd endast tills vidare och att ärendet tas upp till fortsatt handläggning först efter begäran av sökanden. Krfm behöver då inte bevaka anståndstider men får fortfarande i en del ärenden utsätta och inställa förrättning upprepade gånger. Beredningen anser därför det lämpligaste vara att behålla befogenheten för sökanden att lämna anstånd intill högst sex månader men begränsa den så att besvärande missbruk kan förebyggas. I enlighet härmed anges i *andra stycket* av förevarande 10 §, att ansökningen kan förklaras förfallen om sökanden lämnar anstånd med utmätning och anståndet fortfar över sex månader från dagen för ansökningen, och upptas en kompletterande regel i tredje stycket.

Sexmånaderstiden i andra stycket räknas från den dag då ansökan om utmätning gjordes, även om fullständiga handlingar ej förelåg då. Överskrids tiden, krävs ett beslut om att ansökningen är förfallen. Sådant beslut bör regelmässigt meddelas. Undantagsvis kan dock sökanden antas ha haft fog för att meddela anstånd som sträcker sig över sexmånadersfristen. Han bör då beredas tillfälle begära att ärendet blir föremål för fortsatt handläggning.

Om sökanden lämnar anstånd två eller flera gånger sedan förrättning blivit utsatt, har krfm i *tredje stycket* fått diskretionär befogenhet att pröva, om anledning förekommer att förklara ansökningen förfallen. Som regel bör ansökningen förklaras förfallen när nämnda förutsättning föreligger. Om sökanden haft särskilda skäl att meddela anstånd, bör dock ärendet få fortleva.

Att ansökan förfallit enligt andra eller tredje stycket utgör ej hinder för borgenären att göra ny ansökan. (Därvid kan emellertid ny avgift komma att utgå.)

Bestämmelserna om tidsfrist för utmätningsförrättning och anstånd med utmätning passar mindre väl i ärenden som rör böter, viten, förverkande och annan särskild rättsverkan av brott eller skatter och allmänna avgifter. Enligt 1 kap. 8 § i förslaget äger Kungl. Maj:t beträffande sådana ärenden meddela bestämmelser som avviker från UB. Med stöd av sistnämnda bemyndigande kan förordnas att reglerna i förevarande paragraf ej skall gälla i dylika ärenden.

11 §

Föreligger samtidigt ansökan om utmätning från två borgenärer mot en och samma gäldenär, skall enligt 58 § UL utmätning verkställas på en gång för bådas fordringar, om det kan ske utan att den ena borgenären uppehålls i sin rätt på grund av hinder som föreligger för uttagande av den andres fordran. Bestämmelsen, som givetvis även skall

tillämpas när det föreligger fler än två ansökningar, hänger samman med att förmånsrätt på grund av utmätning räknas från utmätningen (8 § FRL) och ej från ansökningen. Det har ansetts att ingendera sökanden bör gynnas genom att han får utmätning för sin fordran före den andre.[1]

Beredningen avser ej att föreslå någon ändring i nämnda ordning enligt FRL. Tiden för utmätningen — ej ansökningsdagen — skall alltså fortfarande vara avgörande för uppkomsten av förmånsrätt. Tidpunkten preciseras dock i 5 kap. 28 § på ett annat sätt än nu. Se även 8 kap. 6 §. Utmätning torde därför alltjämt i princip böra ske samtidigt när två eller flera ansökningar om utmätning föreligger mot en och samma gäldenär, om det ej leder till att någon av dem uppehålls oskäligt. Bestämmelse i enlighet härmed upptas i *första stycket* av förevarande 11 §.

Bestämmelsen gäller i första hand när de olika ansökningarna är anhängiga hos en och samma krfm. Den bör emellertid såvitt möjligt tillämpas även när ansökningar gjorts i olika distrikt. Det förutsätts för tillämpningen i sådant fall givetvis, att upplysning om konkurrerande ansökan föreligger. Att ordna ett snabbt kommunikationssystem är naturligtvis inte oöverkomligt. Föreskrift om viss kontroll mellan distrikten inbördes kan meddelas i administrativ ordning.

Bestämmelsen är ej tillämplig, om utmätning på grund av viss ansökan redan hunnit verkställas när annan borgenär söker utmätning. I sådant fall kan samtidig utmätning ej komma till stånd. Tillfälliga hinder mot utmätning, t. ex. därför att lagakraftbevis ej ingetts när sådant krävs,[2] utesluter ej samtidig utmätning, om hindret kan undanröjas utan tidsutdräkt och det ej är oskäligt att annan sökande får vänta något. När utmätning sker samtidigt för två eller flera fordringar, torde det som regel vara lämpligt att tillgänglig egendom utmäts gemensamt för fordringarna.[3] Ibland kan detta emellertid vara opraktiskt, t. ex. om gäldenärens tillgångar förslår åt samtliga sökande och någon av dem är villig att medge anstånd med försäljning. Om någon sökandes fordran är förenad med särskild förmånsrätt, skall iakttas de bestämmelser som finns i 5 § andra stycket.

Det förekommer att mindre nogräknade gäldenärer tillskapar skenfordringar i syfte att helt eller delvis tränga undan legitima fordringsanspråk. Om krav mot gäldenären framställs vid domstol för att exekutionstitel skall erhållas, är rätten bunden av parternas sätt att utföra sin talan, bl. a. av gäldenärens medgivanden. Exekutionstitel kan också i vissa fall tillskapas utan medverkan av domstol eller annan myndighet, t. ex. förbindelse om utgivande av underhållsbidrag. Gäldenären kan i bägge fallen medverka till en exekutionstitel som i själva verket saknar reellt underlag. Om det avslöjas att någon fordran inte föreligger, skall givetvis utmätning inte äga rum till skada för den som verkligen har fordran.

[1] NJA II 1877 nr 3 s. 40 och Trygger II s. 181.
[2] Jfr Trygger II s. 181.
[3] Jfr Hassler s. 212 not 42.

Även om någon otillbörlig avsikt att tillskapa skenfordran ej förelegat kan ålagd betalningsskyldighet ibland vara sådan att det med hänsyn till gäldenärens villkor är otillfredsställande om beloppet i sin helhet får vid samtidig verkställighet konkurrera med andra fordringar. Saken har beaktats i fråga om införsel. Underhållsbidrag kan enligt 16 § InfL under vissa förutsättningar jämkas när införsel samtidigt skall ske för annan fordran. Bestämmelsen härom får ses mot bakgrund bl. a. av den företrädesordning som gäller enligt 15 § InfL. Underhåll har företräde framför fordringar av annat slag. Vid samtidig införsel för två eller flera underhållsberättigade skall innehållet belopp fördelas efter de löpande bidragens storlek. Om mera innehållits än som svarar mot de löpande bidragen, skall bidrag som stått ute längre ha företräde vid fördelningen av det överskjutande beloppet. Dessa regler i 15 § InfL har nu upptagits i 4 kap. 15 § i förslaget. Vid tillämpning av bestämmelserna får underhållsbidrag som avses i 5 kap. 5 § GB, om det överstiger vad som skäligen bör tillkomma familjen, jämkas med hänsyn till annan fordran för vilken införsel samtidigt äger rum, se 4 kap. 16 § första stycket i förslaget, som motsvarar 16 § första stycket InfL. Föreligger särskilda skäl, får sådan jämkning ske även av annat underhållsbidrag, om detta uppenbart överstiger vad som skäligen fordras för den underhållsberättigades försörjning.[4]

Någon motsvarande möjlighet att jämka ett alltför högt fordringsbelopp finns f. n. ej vid utmätning. Samtidig utmätning för flera fordringar ger enligt 9 § fjärde stycket FRL lika rätt. Det innebär att borgenärerna skall få betalt ur den utmätta egendomen i förhållande till fordringarnas belopp.

Även vid utmätning kan uppkomma behov av att i en konkurrenssituation jämka ett alltför högt fordringsanspråk. I fråga om vanliga fordringar saknas emellertid i regel utgångspunkter för bedömning huruvida beloppet är otillbörligt högt. Behovet av jämkning i konkurrenssituation torde främst göra sig gällande i fråga om familjerättsliga underhållsbidrag, särskilt underhåll makar emellan. Det synes därför lämpligt att utsträcka den befogenhet som nu ges i InfL till att gälla även vid utmätning men stanna därvid. Vad särskilt angår utmätning av avlöning o. l. enligt 8 kap. skulle det framstå som uppseendeväckande inkonsekvent, om inte jämkning kunde ske på samma sätt som vid införsel. Den förordade jämkningsmöjligheten innebär inte att själva betalningsskyldigheten nedsätts utan endast att en begränsning sker av det belopp med vilket vederbörande får konkurrera vid samtidig utmätning. Bestämmelsen har tagits upp som *andra stycke* i förevarande 11 §.

Mot bestämmelsen kan anmärkas att den vars fordran jämkats på nämnt sätt kan återkomma med ny utmätningsansökan eller med konkursansökan. Beredningen tror emellertid för sin del ej att den, med vilken gäldenären samverkat för att tillskapa fordringen, i praktiken kommer att inge konkursansökan. Föreligger ej någon konkurrens vid ny utmätning, kan han emellertid genom denna bli tillgodosedd på samma sätt som genom frivillig betalning.

[4] Betr. förarbetena se U III s. 160 ff och prop. 1968:130 s. 102 f och 137.

Som redan antytts är bestämmelsen tillämplig endast om det behövs av hänsyn till konkurrerande fordran. Någon särskild förutsättning beträffande den senare fordringens beskaffenhet är ej uppställd. Om den som samtidigt sökt utmätning är säkerställd genom särskild förmånsrätt, kommer emellertid jämkning ej i fråga.

Bestämmelsen avser jämkning av underhållsbidrag enligt GB eller FB.[5] Sådan underhållsfordran bör vid bestämmelsens tillämpning ej anses ändra karaktär därför att beloppet förfallit till betalning för länge sedan eller därför att fordringen övergått till annan än den underhållsberättigade.

Den föreslagna regeln bör tillämpas med försiktighet, särskilt när frågan om underhållsbidrag har prövats av domstol.

När fråga uppkommer om jämkning, bör krfm om möjligt bereda den underhållsberättigade tillfälle att yttra sig. Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning.

12 §

I första stycket anges, att gäldenären innan utmätning sker skall underrättas om ärendet så tidigt att han kan beräknas få rådrum att bevaka sin rätt. Enligt andra stycket behöver gäldenären dock ej underrättas, om risk föreligger att han skaffar undan eller förstör egendom eller saken eljest är brådskande. Underrättelse behövs ej heller, om gäldenären saknar känt hemvist och det inte kunnat klarläggas var han uppehåller sig (jfr 15 § delgivningslagen 1970:428). Om känt ombud finns, skall naturligtvis denne underrättas. De föreslagna bestämmelserna ersätter 59 § UL som erhöll sin nuvarande lydelse år 1963.[1]

Närmare föreskrifter angående underrättelse bör meddelas i administrativ ordning, bl. a. om underrättelses innehåll, sättet för överbringande av underrättelse och senare meddelande om tid och plats för utmätningsförrättning, när det ej kunnat anges i underrättelsen.[2]

Förslaget innehåller ej bestämmelser beträffande gäldenärens underrättande om krfms utmätningsbeslut. Föreskrifter härom har liksom f. n., efter 1971 års ändringar i UL (jfr 84 § UL före nämnda ändringar), ansetts böra meddelas i administrativ ordning. Att underrättelse sker genom delgivning av protokoll eller bevis har bl. a. betydelse för beräkning av besvärstiden (19 kap. 27 § andra st.).

13 §

Beredningen har ovan under 4 § föreslagit införande av en allmän bestämmelse om skyldighet för gäldenären att lämna uppgifter om sina tillgångar. Det kan även finnas andra orsaker till att gäldenären bör höras, t. ex. om kvittningsinvändning framställts.

Enligt första stycket kan gäldenären åläggas att inställa sig till förhör, om skälig anledning föreligger därtill. Vissa bestämmelser om sådant förhör meddelas i 19 kap. 8—12 §§. Därav framgår bl. a. att vite kan utsättas i krfms kallelse (19 kap. 8 § andra st.). Även sökanden

[5] Om någon åtagit sig underhåll som ej avses i GB eller FB, t. ex. till en sonhustru, torde jämkning a fortiori kunna komma i fråga.

[1] U I s. 73 ff och prop. 1963:52 s. 87 ff. Jfr NJA 1970 s. 340 och 1971 s. 375.

[2] Jfr 39—57 §§ UsK.

skall kallas till förhör (19 kap. 8 § första st.). Han kan vilja ställa frågor till gäldenären och även på annat sätt bidra till utredningen. I ärenden angående böter, skatter o. d. blir kallelse till särskild representant för sökanden som regel ej aktuell.

Uppgifter som gäldenären lämnar vid förhör bör uppteckas, bl. a. för att de skall kunna läggas till grund för bekräftelse på heder och samvete (jfr tredje st.).

Enligt andra stycket första punkten skall gäldenären även kunna åläggas att inge förteckning över sina tillgångar. I föreläggandet får föreskrivas vite (19 kap. 13 §). Detta skall i regel utsättas i pengar men fängelse, högst tre månader, får förekomma, om synnerliga skäl föreligger.

Gäldenärens ekonomiska förhållanden torde ofta vara så enkla att han kan på egen hand upprätta förteckning över sina tillgångar, åtminstone om han får vissa anvisningar av krfm, men ibland kan gäldenären behöva hjälp. För sådana fall föreslås i andra punkten av andra stycket att lämplig person kan vid behov förordnas att biträda gäldenären vid upprättande av förteckning. Kostnaden för biträdet bör — liksom annan förrättningskostnad — på krfms begäran förskotteras av sökanden, men denne bör kunna få utgiften ersatt av gäldenären (18 kap. 3, 6 och 9 §§).

Som tidigare antytts bör gäldenären under vissa förutsättningar vara underkastad straffansvar. I tredje stycket av förevarande 13 § föreslår beredningen skyldighet för gäldenären att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter som han lämnat vid förhör eller i förteckning. Om det behövs, kan det vid vite föreläggas gäldenären att bekräfta sina uppgifter på nu nämnt sätt (19 kap. 13 §). Bekräftelsen skall ske skriftligen. Den som i sådan skriftlig utsaga lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen kan straffas enligt 15 kap. 10 § BrB för osann försäkran, om han handlat uppsåtligen, och för vårdslös försäkran, om han handlat av grov oaktsamhet.

De uppgifter som gäldenären är skyldig att lämna vid straffansvar avser endast hans tillgångar. Skyldigheten är dock ej begränsad till en uppräkning av tillgångarna utan omfattar även andra med hänsyn till utmätningsärendet behövliga uppgifter om tillgångarna, t. ex. var de finns.

Enligt förslaget krävs ej någon begäran av sökanden för att gäldenären skall kunna åläggas att inställa sig till förhör eller inge förteckning över sina tillgångar eller att bekräfta sina uppgifter på heder och samvete. Om sökanden begärt att gäldenären på sådant sätt bekräftar sina uppgifter, måste krfm beakta yrkandet och de skäl som sökanden anfört. Bestämmelserna i förevarande paragraf är — liksom 4 § — tillämpliga även på gäldenär som är juridisk person. Det blir i sådant fall behörig ställföreträdare för gäldenären som har att lämna upplysningar och bekräfta dem på heder och samvete.

Gäldenärens upplysningsplikt kan endast aktualiseras i utmätnings-

ärende. Har sådant ärende avskrivits efter misslyckat utmätningsförsök, är gäldenären ej skyldig att lämna uppgifter om sina tillgångar utan att ny ansökan görs om utmätning.

Det bör förbehållas högre befattningshavare vid krfm att besluta enligt förevarande 13 §. Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning.

Bestämmelserna i paragrafen hindrar givetvis ej att förrättningsmannen söker erhålla upplysningar från gäldenären på ett mera formlöst sätt, t. ex. per telefon eller i samband med utmätningsförrättning. Upplysningar som gäldenären lämnar i sådan ordning kan dock enligt förslaget ej föranleda straffansvar.

De nu behandlade bestämmelserna om skyldighet för gäldenär att i utmätningsärende lämna uppgifter om sina tillgångar innebär en avsevärt enklare ordning än förfarandet enligt lagen om utmätningsed. Genomförs förslaget, bör den lagen avskaffas. Beredningen återkommer härtill vid behandling av följdändringarna till förslaget till UB.

14 §

I första stycket anges, att gäldenärens frånvaro ej hindrar att utmätning sker om det inte behövs att gäldenären får tillfälle att yttra sig vid förrättningen. I andra stycket sägs, att om gäldenären ej är närvarande men hans make, någon anställd eller annan som har hand om egendomen anträffas, skall denne anmodas att närvara. Paragrafen motsvarar 60 § UL, som fick sin nuvarande lydelse år 1963.[1]

Med hänsyn till att förslaget ej innehåller någon motsvarighet till bestämmelsen i 55 § UL om utmätning på grund av protokoll över offentlig auktion har förevarande paragraf i förslaget — i motsats till 60 § UL — kunnat erhålla generell tillämpning vid utmätning.

Uppskjuts utmätning på grund av gäldenärens frånvaro, kan förrättningsmannen enligt 7 kap. 12 § ta egendom i förvar eller vidta annan provisorisk åtgärd, om det behövs. Sker utmätning i gäldenärens frånvaro, finns möjligheten att häva den enligt 33 § eller att vidta annan rättelse enligt 34 § i förevarande kap., om misstag begåtts. Se även 19 kap. 18 och 36 §§.

I detta sammanhang vill beredningen framhålla, att om det är aktuellt att undersöka bankfack som gäldenären har, detta inte bör öppnas utan att han beretts tillfälle närvara. Vid behov kan krfm enligt 7 kap. 12 § låta plombera facket eller meddela banken förbud att medverka till att det öppnas, om gäldenären är tillfälligt förhindrad att komma tillstädes.

Fordran som fastställts till betalning ur viss egendom.

15 §

Har domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, skall enligt gällande rätt egendomen anses

[1] U I s. 73 ff, särskilt s. 86, och prop. 1963:52 s. 31 och 87 ff, särskilt s. 107 f.

utmätt (77 a § UL). Denna verkan förfaller, om borgenären ej senast två månader efter att beslutet vann laga kraft begär försäljning av egendomen (86 § UL).

Beredningen föreslog i Utsökningsrätt VIII att den utmätningsverkan som tillkom betalningsfastställelse i fast egendom skulle upphöra.[1] Detta kritiserades av åtskilliga remissinstanser och propositionen behöll dittillsvarande ordning.[2] Samtidigt vidgades den förutvarande bestämmelsen — som endast gällde intecknad fordran — till att avse alla fordringar med särskild förmånsrätt som fastställs att utgå ur fast egendom. Enligt departementschefen borde emellertid frågan ägnas uppmärksamhet under det fortsatta lagstiftningsarbetet på exekutionsrättens område. Ändringar i exekutionsväsendets organisation och den samlade överblick av exekutionsförfarandet som kunde vinnas i ett kommande förslag till UB kunde föranleda en omprövning av fördelningen av uppgifterna mellan domstolarna och de exekutiva myndigheterna.[3]

Även när domstol fastställt fordran att utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom är fråga om åläggande av betalningsförpliktelse, låt vara att den är begränsad till viss egendom. Gällande ordning innebär, att när betalningsfastställelse gäller fast egendom skall egendomen anses omedelbart utmätt, medan det fordras särskild ansökan om utmätning, när betalningsfastställelse gäller lös egendom, t. ex. fartyg. Detta är uppenbart inkonsekvent och man synes böra söka en mera följdriktig reglering. Beredningen har därvid, med hänsyn till den kritik som mötte dess tidigare förslag, övervägt hela frågan förutsättningslöst.

Om fordran fastställts att utgå ur viss egendom, har därmed blivit bestämt vilken egendom som skall tas i anspråk vid utmätning för fordringen. Det kan därför synas onödigt att kräva särskild ansökan om utmätning. Enligt beredningens förslag skall visserligen ÖE avskaffas och all slags egendom säljas av krfm. Krav på ansökan hos krfm om utmätning innebär därför ej att särskild myndighet kopplas in enbart för utmätningsbeslut. Självfallet medför dock krav på särskild utmätning en extra omgång (bl. a. delgivningsförfarande) och viss tidsutdräkt. Borgenärer med fordringar som är förenade med särskild förmånsrätt med kort preskriptionstid får också genom den omedelbara utmätningsverkan ökad möjlighet att undgå preskription, försåvitt denna avbryts genom utmätning. Beredningen anser därför, att man inte nu bör göra något avsteg från regeln i 77 a § UL, enligt vilken utmätningsverkan följer med fastställelse att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom. Samma verkan synes då lämpligen böra följa med beslut varigenom fastställts att fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg.[4] Även här kan utmätningsverkan medföra den fördelen att preskription avbryts till gagn för en eller flera borgenärer. Sjöpanträtt i fartyg preskriberas enligt SjöLförslaget t. ex.

[1] U VIII s. 83 f.
[2] Prop. 1971:20 s. 27, 94 ff, 156 ff och 298 f.
[3] Prop. 1971:20 s. 158.
[4] Jfr 1 § andra st. andra punkten LL.

redan ett år från fordringens tillkomst, om fartyget ej dessförinnan blir föremål för säkerställd kvarstad eller utmätning som åtföljs av exekutiv försäljning (248 § SjöLförslaget). Det kan i detta sammanhang erinras om att enligt ULförslaget skall registrerat svenskt skepp, svenskt luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant luftfartyg kunna utmätas även om egendomen ej är tillgänglig (77 § 2 mom. ULförslaget). Motsvarande gäller enligt beredningens förslag här i riket registrerat skepp eller luftfartyg (7 kap. 5 §). För att preskription av sjöpanträtt skall avbrytas fordras emellertid som nämnt, att utmätningen av skeppet även blivit säkerställd dvs. att skeppet tagits om hand.

Fordran kan också fastställas att utgå ur vanlig lös egendom, t. ex. på grund av pant- eller retentionsrätt. Sådant fastställelsebeslut kan meddelas t. ex. om den personliga betalningsskyldigheten gått förlorad genom preskription eller om någon ställt pant för annans skuld.[5] Det kan emellertid möta svårigheter att i hithörande fall identifiera vanlig lös egendom. Vidare märks, att egendomen kan förutsättas vara i borgenärens besittning eller innehas av tredje man för borgenärens räkning, när beslut om betalningsfastställelse meddelas, men att därefter pant- eller retentionsrätten kan ha upphört genom att egendomen utlämnats eller kommit på avvägar. Fastställelse att fordran skall utgå ur vanlig lös egendom torde f. ö. vara ganska sällsynt. Beredningen har därför inte ansett det ha något praktiskt värde att låta sådan betalningsfastställelse medföra utmätningsverkan. Ej heller bör fastställelse till betalning ur företagsintecknad egendom medföra utmätningsverkan.

Bestämmelse om utmätningsverkan har tagits upp i förevarande 15 §. Där anges, att om domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom, skall egendomen anses utmätt (utan avvaktan att beslutet vunnit laga kraft, jfr ang. utmätning genom krfms beslut 19 kap. 17 § i förslaget).

Bestämmelsen gäller vare sig fastställelsebeslutet meddelats genom lagsökningsutslag eller i vanlig rättegång. I fråga om skepp och luftfartyg m. m. åsyftas i första hand svensk sådan egendom (jfr 2 kap. 7 §). Fastställs undantagsvis här i riket fordran att utgå ur utländskt skepp eller luftfartyg (jfr nedan), synes hinder dock ej möta att anse egendomen utmätt med den verkan det kan få. Det kan erinras om att domstolen har möjlighet att i målet förordna om kvarstad på egendomen.[6]

Det kan här anmärkas, att gäldenären inte genom att ställa säkerhet eller nedsätta fordringsbeloppet kan hindra att domstolens avgörande får utmätningsverkan (jfr 3 kap. 7 § tredje och fjärde st.). Beredningen får hänvisa till vad som anförts därom i motiven till 3 kap. 7 §.

Omhändertagande av lös egendom som enligt förevarande 15 § skall anses utmätt eller annan åtgärd enligt 7 kap. beträffande egendomen skall enligt 7 kap. 1 § andra stycket i förslaget ej vidtas förrän särskilt yrkande därom framställs eller försäljning begärs.

Beträffande domstols befogenhet att fastställa fordran att utgå med

[5] Olivecrona s. 127 f.
[6] Betr. lagsökningsmål se 16 § LL.

förmånsrätt ur utländskt skepp eller luftfartyg vill beredningen tillägga, att domstolen måste pröva huruvida den internationellrättsligt är behörig att ta upp saken. För att sådan behörighet skall föreligga torde krävas antingen att yrkandet framställs i mål som även gäller ägarens personliga betalningsansvar eller också att skeppet eller luftfartyget finns här i riket. I förra fallet gäller tillämpliga internationellrättsliga regler om forum för vanliga fordringsmål. Att fordringen i sådant mål fastställs att utgå med förmånsrätt ur skeppet eller luftfartyget — med verkan att detta anses utmätt — får antagligen inte någon praktisk betydelse annat än om skeppet eller luftfartyget finns i eller senare kommer till vårt land och kan tas om hand för exekutionen. Det kan dock tänkas att domstolens beslut på grund av konvention skall respekteras i utlandet. Som utmätningsverkan i hithörande fall inte innebär att ny förmånsrätt tillskapas har det mindre betydelse, att nämnda verkan av beslutet kanske inte respekteras utomlands utan att skeppet eller luftfartyget även tagits om hand. I fråga om utomlands befintliga reservdelar till luftfartyg torde det vara meningslöst att här fastställa att fordran skall utgå med särskild förmånsrätt på grund av inteckning eftersom man inte torde kunna vänta sig att de skulle kunna med bibehållen sådan förmånsrätt i något fall överföras till vårt land.

Som förut nämnts gäller f. n. att utmätningsverkan som följer av betalningsfastställelse förfaller, om inte borgenären inom två månader från att beslutet vann laga kraft begär försäljning av egendomen. Beredningen har övervägt huruvida det inte beträffande betalningsfastställelse med utmätningsverkan bör gälla samma regler som för andra fall av utmätning, dvs. att krfm självmant tar upp ärendet till fortsatt handläggning. Saken torde emellertid ofta inte gå så långt som till försäljning, enär gäldenären betalar sedan egendomen blivit dömd i mät. Det skulle innebära onödigt merarbete för krfm att i alla dessa fall behöva självmant ta upp ärendet för eventuella åtgärder. I förslaget har därför behållits den nuvarande ordningen med skyldighet för borgenären att ta initiativ till försäljning och i andra stycket av förevarande 15 § föreskrivs sålunda, att utmätningsverkan förfaller om inte begäran om försäljning görs hos krfm inom två månader från att domstolens avgörande vunnit laga kraft (jfr 7 kap. 1 § andra st.). Enligt förslaget kan vissa sakägare inträda för att driva ärendet vidare (se 11 kap. 4 och 5 §§, 12 kap. 1 och 2 §§ samt 13 kap. 12 och 13 §§).

F. n. meddelas i 86 § 2 mom. UL bestämmelser om vissa handlingar som skall inges när borgenären begär försäljning av fastighet som dömts i mät och angående avskrivning av framställningen, om han inte efterkommer föreläggande att inkomma med handlingarna. Beredningens förslag innehåller inte — utöver de allmänna bestämmelserna i 19 kap. 1 och 3 §§ — några särskilda föreskrifter i ämnet. Ytterligare föreskrifter som kan behövas bör meddelas i administrativ ordning.

I fråga om behörig krfm när domstols beslut om betalningsfastställelse har utmätningsverkan kan hänvisas till motiven under 9 § ovan. I administrativ ordning bör föreskrivas skyldighet för domstolen att underrätta vederbörande krfm (jfr 1 § FeK).

Förhållandet till tredje man

Till skydd för tredje mans rätt vid utmätning sägs i 68 § UL generellt, att i gäldenärs bo ej får utmätas något som finnes tillhöra annan och att utmätning ej heller får ske till förfång för den rätt som annan äger till gäldenärens gods. I 69 § meddelas närmare bestämmelser för det fallet att annan påstår sig vara ägare till lös egendom som finns i gäldenärs bo. I fråga om fast egendom var tidigare endast det fallet reglerat att gäldenären överlåtit sådan egendom. Efter 1971 års lagstiftning rörande fastighetsexekution finns numera bestämmelser om förutsättningarna för utmätning när gäldenären resp. tredje man har lagfart liksom angående utmätning när äganderätten till fast egendom är tvistig eller villkorlig samt om förfarandet när tredje man påstår bättre rätt till utmätt fastighet (82 och 82 a §§ UL och 5 § FfL).

I fråga om andra rättigheter till lös egendom än äganderätt finns — utöver den allmänna regeln i 68 § UL — vissa bestämmelser i 71 och 72 §§ UL. I 71 § 1 mom. anges, att panträtt och retentionsrätt i gäldenärs lösa egendom ej hindrar att egendomen utmäts för annan fordran. Därjämte meddelas närmare bestämmelser om pant- och retentionsrättshavares ställning vid utmätning. I ULförslaget föreslås vissa ändringar i 71 § 1 mom. Se även 92 §, som också föreslås ändrad i ULförslaget. Vidare gäller enligt 72 § 1 mom., att om någon som ej har sådan rätt som anges i 71 § påstår att han äger förmånsrätt till betalning ur gäldenärs egendom, detta ej medför hinder för egendomens utmätande för annan gäld. Se även 6 kap. UL. I fråga om fast egendom regleras olika rättigheters ställning i FfL.

Förslaget upptar i förevarande kap. under 16—25 §§ bestämmelser om förutsättningarna för att egendom i olika fall skall få tas i mät hos gäldenären och om förfarandet när tvist råder angående utmätt egendom. 16 § ger en allmän regel om förutsättningarna för att egendom — lös eller fast — skall få tas i mät hos gäldenären. 17 och 18 §§ innehåller bestämmelser om betydelsen av besittning resp. samboendes gemensamma besittning till lös egendom och, beträffande vissa objekt, av inskrivning i gäldenärens namn. 19 § reglerar förfarandet, när tredje man påstår bättre rätt till utmätt lös egendom. 20 § ger möjlighet att utmäta lös egendom med förbehåll för tredje mans rätt, när det ej föreligger så starka skäl till stöd för gäldenärens äganderätt som anges i 16—18 §§ men det likväl finns anledning antaga att han är ägare. I 21 § meddelas bestämmelser om förfarandet när tvist råder om utmätt fordrans eller rättighets bestånd. 22 § reglerar lagfartens betydelse vid utmätning av fast egendom. 23 § innehåller bestämmelser om utmätning, när gäldenärens rätt till fast egendom endast är villkorlig. 24 § reglerar förfarandet, när tredje man påstår bättre rätt till utmätt fast egendom. 25 § slutligen innehåller bl.a. bestämmelser om tvist angående influtna medel sedan utmätt egendom sålts. — Tredje mans rätt vid och efter försäljning av utmätt egendom behandlas i 9—15 kap.

Syftet med bestämmelserna i 16 och följande paragrafer är i främsta rummet att ange under vilka förutsättningar egendom får tas i mät

för oprioriterad fordran hos gäldenären. Om fordran är förenad t. ex. med pant- eller retentionsrätt i viss egendom, får egendomen tas i anspråk för fordringen oavsett vem som vid den aktuella tidpunkten är ägare. Nämnda bestämmelser har då inte någon större praktisk betydelse. Egendomen kan även säljas utan risk för köparen oavsett tvist om äganderätten, men det kan av andra skäl vara önskvärt att sådan tvist slits innan försäljning sker. En sak för sig är vem som är behörig att vara svarande i det exekutiva ärendet när egendomen skall tas i anspråk. Även i denna fråga kan bestämmelserna vara till ledning men för vissa praktiskt viktiga fall finns särskilda föreskrifter (jfr 18 kap. 10 § JB och 22 § SjöLförslaget samt s. 205 f).

Förslaget innehåller ej någon särskild bestämmelse om att utmätning ej får ske till förfång för *rättigheter* i gäldenärens egendom vilka tillkommer tredje man. Det är självfallet, att utmätning ej får ske till skada för tredje man tillkommande rättigheter som åtnjuter skydd mot gäldenärens borgenärer. Frågan är bara vilka rättigheter som är skyddade.

I fråga om lös egendom åtnjuter pant- och retentionsrätt sakrättsligt skydd. Även borgenärer med särskild förmånsrätt på annan grund är skyddade såtillvida att de har rätt till betalning ur egendomen enligt sin turordning. Detta följer redan av FRL. I 9 kap. 10—15 §§ meddelas bestämmelser om tredje mans rätt till betalning m. m. efter utmätning av lös egendom. Under dessa paragrafer behandlas också vissa särskilda därmed sammanhängande spörsmål.

I princip torde andra rättigheter till lös sak än pant- och retentionsrätt — t. ex. nyttjanderätt — ej vara skyddade. Enligt vad som torde vara härskande uppfattning hos oss gäller i fråga om lös sak alltjämt regeln att köp bryter legostämma.[1] Detta innebär, att vid överlåtelse av egendomen nyttjanderättshavare får vika vare sig överlåtelsen är frivillig eller sker i exekutiv ordning. Det finns emellertid goda skäl att överväga undantag från principen, särskilt om nyttjanderättshavaren har besittning till egendomen. Man kan också tänka sig sådana begränsningar i principen som att nyttjanderättshavaren inte skall vara skyldig att lämna från sig egendomen i förtid annat än mot återbetalning av motsvarande vederlag som till äventyrs betalts i förskott och för kostnader som blir onyttiga. Principen skulle i så fall inskränkas till att nyttjanderättsupplåtelsen väl kan brytas med omedelbar verkan, men inte med så drastisk effekt som att nyttjanderättshavaren står helt rättslös frånsett skadeståndskrav mot en kanske insolvent upplåtare. En annan tänkbar modifikation är, att nyttjanderättshavare — liksom arbetstagare, om arbetsgivare kommer i konkurs — får finna sig i att avtalet upphör efter rimlig uppsägningstid men att den som bryter avtalet skulle för att få ut egendomen från nyttjanderättshavaren vara skyldig att betala tillbaka förskott som belöper på tid efter uppsägningstidens utgång. Enligt beredningens mening är det knappast hållbart att i längden stanna vid en så primitiv regel som att

[1] Se Undén I s. 6 med not 5 och där anvisad litteratur. Se även Bengtsson, Särskilda avtalstyper I s. 60 ff och Grönfors i Nordisk Gjenklang s. 430 ff.

nyttjanderätten, utan någon som helst hänsyn till nyttjanderättshavarens intresse, villkorslöst skall upphöra när egendomen säljs. Det torde emellertid ligga utom ramen för beredningens uppdrag att överväga behovet av bestämmelser som reglerar frågan om nyttjanderättshavares skydd vid frivilliga överlåtelser, och så länge nyttjanderättshavaren måste vika vid frivillig överlåtelse kan han inte gärna skyddas vid exekutiv försäljning.

En särskild fråga är, om principen att köp bryter legostämma även gäller när andel av lös egendom säljs. I fråga om fartyg, som är föremål för partrederi, utgår beredningen från att försäljning av partredares andel inte påverkar upplåtelser som partrederiet (eventuellt genom huvudredare) har gjort (jfr 53 § SjöLförslaget).[2] I fråga om annan lös egendom torde det troligen ej heller förhålla sig så, att överlåtelse av andel däri påverkar nyttjanderätt till egendomen. För förfogande över egendom som är föremål för samäganderätt fordras i princip att alla delägare medverkar. Detta torde gälla även ett handlande som går ut på att en redan upplåten nyttjanderätt skall bringas att upphöra genom uppsägning. Att nyttjanderätten skulle förfalla redan genom att en andel — stor eller liten — övergår till ny ägare kan inte antas. Den som förvärvar en andel och inte får övriga delägares medverkan till uppsägning, när sådan kan äga rum enligt vanliga regler, kan emellertid begära att god man förordnas enligt lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt. Gode mannen kan säga upp nyttjanderättsavtalet, om en sådan åtgärd finnes påkallad. God man kan även förordnas för att sälja egendomen. I senare fallet blir regeln köp bryter legostämma — med de modifikationer som enligt vad nyss sagts kan tänkas gälla — tillämplig om gode mannen ej gör förbehåll för nyttjanderätten. Det är naturligtvis mycket osannolikt, att en god man anser sig kunna underlåta att göra förbehåll för nyttjanderätt som upplåtits till egendomen och alltjämt gäller.

Om samtliga delägare utan medverkan av god man samtidigt eller successivt säljer sina andelar till en och samma köpare, bör denne troligen komma i samma ställning som om han förvärvat egendomen från ensamägare.

I fråga om immateriella rättigheter torde principen köp bryter legostämma knappast ha vunnit burskap, i den mån det överhuvud vore möjligt att tillämpa den på sådan egendom.

Beträffande byggnad på ofri grund kan åtminstone hyresrätt vara skyddad enligt vad som gäller vid frivillig överlåtelse av fast egendom.[3]

Exekutiv försäljning av lös sak torde f. n., som redan antytts, medföra samma verkan på nyttjanderätt som frivillig försäljning, dvs. att köp bryter legostämma (om det inte är fråga endast om andel i egendomen). Om rättspraxis skulle i fråga om frivillig försäljning göra någon modifikation i sistnämnda regel, är dock inte sagt att denna modifikation

[2] Se U XI s. 78. Se även U VIII s. 200; jfr s. 195.

[3] Se numera 7 kap. 2 § JB. Inskrivning av nyttjanderätt till byggnad på ofri grund kan dock inte ske.

skall godtas vid utmätning. Att den som ingått avtal om nyttjanderätt till viss sak eventuellt skyddas mot avtal om frivillig överlåtelse av egendomen till annan behöver sålunda inte medföra, att nyttjanderätten skall stå sig mot upplåtarens borgenärer.

Exekutiv försäljning av andel i lös egendom torde inte påverka före utmätning upplåten nyttjanderätt till egendomen i vidare mån än frivillig försäljning av sådan andel. Nyttjanderätten skall m. a. o. regelmässigt bestå.

Vad härefter angår fast egendom anges i 13 kap. i vad mån rättigheter som upplåtits av fastighetens ägare är skyddade vid exekutiv försäljning. Bestämmelserna gäller nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft. Fast egendom kan också belastas av — förutom panträtt på grund av inteckning och fordran med förmånsrätt enligt 6 § 1 FRL — rättigheter som gäller direkt enligt lag eller som förutsätter beslut vid förrättning, t. ex. enligt fastighetsbildningslagen eller vattenlagen. Sådana rättigheter gäller även om fastigheten säljs exekutivt. Beträffande tredje mans skydd vid exekutiv försäljning se särskilt 24—33 §§ i nämnda kap.

Förslaget innehåller ej någon allmän regel hur tvist, som rör frågan om tredje man har någon sakrättsligt skyddad rätt till gäldenärens egendom, skall lösas. När det gäller lös egendom, torde tredje mans påstående att han har panträtt eller retentionsrätt i gäldenärens egendom i allmänhet få godtas i ärendet, om han har egendomen i sin besittning. Har tredje mannen ej egendomen i sin besittning, kan anspråket regelmässigt lämnas utan avseende. Beredningen återkommer till frågan under 19 §.[4] Beträffande rättighet som rör fast egendom kan även hänvisas till 13 kap. 26 § tredje stycket.

16 §

En grundregel vid utmätning är att endast egendom som tillhör gäldenären skall tas i anspråk (jfr förenämnda 68 § UL). Med egendom avses även fordran eller annan rättighet. Enligt 69 § presumeras lös egendom som finns i gäldenärens besittning tillhöra gäldenären och får utmätas för hans skuld, om ej annan som påstår sig vara ägare till egendomen kan genast visa sin rätt. Den som har lagfart på fast egendom antas vara ägare till egendomen, om det ej styrks att den tillhör annan (82 § 1 mom.). Bestämmelser finns också för det fallet att tvist råder om äganderätten till fast egendom eller att överlåtelse av sådan egendom är beroende på villkor (82 § 2 mom. och 82 a §). I övrigt saknas i gällande lag uttryckliga bestämmelser om förutsättningarna för att egendom skall få tas i mät hos gäldenären.

Beredningen föreslår i förevarande 16 §, att egendom får utmätas hos gäldenären om denne enligt vad som sägs "nedan" (dvs. i 17, 18 och 22 §§) får antas vara ägare eller egendomen eljest på grund av vad som blivit upplyst kan antas tillhöra honom. Bestämmelsen gäller så-

[4] Se s. 254 f.

väl lös som fast egendom och avser alla slags tillgångar som kan utmätas, bl. a. även fordringar och rättigheter.

Enligt 17 § skall beträffande annan lös egendom än registrerat skepp eller luftfartyg gäldenären presumeras vara ägare om han har egendomen i sin besittning. I fråga om registrerat skepp eller luftfartyg presumeras han vara ägare om han är inskriven som ägare, och enligt 22 § presumeras han vara ägare till fast egendom på vilken han har lagfart. I 18 § ges en regel om presumtion för samäganderätt till lös egendom när samboende har den i gemensam besittning.

Enligt 16 § i förslaget får som nyss nämnts utmätning i andra fall ske av egendom som på grund av vad som blivit upplyst kan antas tillhöra gäldenären. Bestämmelsen omfattar bl. a. lös egendom som är i tredje mans besittning och lös egendom av sådan beskaffenhet att den ej kan vara föremål för besittning, t. ex. fordringar som ej grundas på löpande skuldebrev. Den avser också fast egendom som ej är lagfaren för gäldenären. I sådana fall saknas ofta något yttre faktum som utan vidare kan grunda presumtion för att egendomen tillhör gäldenären.

Att egendom "kan antagas" tillhöra gäldenären innebär, att det av utredningen i ärendet kan anses framgå att egendomen tillhör honom.[1] Tvist om äganderätten till viss egendom — lös eller fast — hindrar ej utmätning, om egendomen trots tredje mans anspråk kan antas tillhöra gäldenären (jfr 82 § 2 mom. UL). Krfm kan då hänvisa tredje mannen att väcka talan i saken mot sökanden och gäldenären (19 och 24 §§). Om utredningen ger stöd för att gäldenären är ägare men det i fall som ej omfattas av 16—18 §§ ändå finns utrymme för viss tvekan, ger 20 § möjlighet att utmäta egendomen med förbehåll för tredje mans rätt.

Alltför stora krav kan ej ställas på utredningen i ett exekutivt ärende. Det underlag som finns att tillgå består främst av upplysningar som lämnas av parterna eller tredje man och av skriftliga bevis. Sådana omständigheter som t. ex. att en bil i tredje mans besittning är registrerad i gäldenärens namn skall naturligtvis också beaktas. Krfm kan ej höra vittnen på ed eller höra part under sanningsförsäkran. Gäldenären är emellertid skyldig att lämna uppgifter om sina tillgångar samt att bekräfta uppgifterna på heder och samvete (4 § första st. och 13 §). För detta ändamål kan parterna kallas till förhör. Vidare åligger det tredje man att lämna upplysningar om mellanhavande som han har med gäldenären (4 § andra st.). Krfm skall kunna kräva att få sådana upplysningar muntligen eller skriftligen (jfr 19 kap. 13 §). I regel kan det ej begäras, att förrättningsmannen gör någon mera omfattande utredning rörande äganderätten till egendom som kommer i fråga för utmätning.

I princip får det anses åligga sökanden att styrka gäldenärens äganderätt, om den inte på grund av gäldenärens besittning eller eljest får presumeras enligt de bestämmelser som föreslås därom.

[1] Jfr Alexanderson s. 67 ff, Hassler s. 189 och Olivecrona s. 99 f och 105 ff, JO 1928 s. 108 ff samt U VIII s. 222 och prop. 1971:20 s. 300 f.

Vid bedömandet huruvida egendom kan antas tillhöra gäldenären skall givetvis tillämpas vanliga civilrättsliga regler, bl. a. bestämmelser till skydd för överlåtares borgenärer. I terminologiskt hänseende kan här framhållas, att när i lagstiftningen talas om att visst objekt "tillhör" någon, detta brukar vara liktydigt med att vederbörande betecknas som "ägare" till objektet. Detta innebär också regelmässigt, att han har separationsrätt i annans konkurs och att hans rätt är skyddad mot utmätning för annans gäld. Om vid överlåtelse av viss egendom görs äganderättsförbehåll eller uppställs likvärdigt villkor, brukar överlåtaren betecknas som ägare. Den rätt som han förbehållit sig är förenad med separationsrätt i köparens konkurs och skyddad mot utmätning för dennes gäld. Samtidigt anses förvärvaren på sin sida ha sakrättsligt skydd mot överlåtarens borgenärer. I fråga om vanliga omsättningsköp har det brukat sägas, att om egendomen är sådan som avses i lösöreköpsförordningen, äganderätten övergår till köparen först i och med tradition eller iakttagande av lösöreköpsförordningens bestämmelser. Uttryckssättet har emellertid kritiserats och man vill numera helst inte anknyta till talet om "äganderättens övergång". Beredningen återkommer under följande paragrafer till förutsättningarna för tredje mans sakrättsliga skydd när han förvärvat egendom från gäldenären.

Beträffande fordran eller rättighet kan tvist råda om dess bestånd, t. ex. när uppgiven sekundogäldenär påstår att skulden är betald. Sådan tvist hindrar ej i och för sig utmätning. Se härom under 21 §.

Utöver vad som följer av förevarande 16 § kan utmätning även ske i fall när det är medgivet enligt särskild föreskrift. Se 20 och 23 §§. Beträffande makar vilkas förmögenhetsförhållanden regleras av äldre GB skall beaktas bestämmelsen om gäldsansvar i 11 kap. 7 § äldre GB. Se vidare under 18 §.

Förrättningsmannen skall självmant beakta, att utmätningen ej kränker tredje mans rätt.[2] Han bör bl. a. utfråga gäldenären. Det är som bekant synnerligen vanligt att bilar, TVapparater m. m. inköps på avbetalning. Krfm måste anses skyldig att särskilt beakta möjligheten av att sådant gods är skyddat mot utmätning på grund av äganderättsförbehåll eller likvärdigt villkor och undersöka hur det kan förhålla sig därmed.[3]

Om utmätning kränker tredje mans rätt, kan denne överklaga utmätningen. I vissa fall kan utmätning hävas eller rättelse ske på annat sätt (33 och 34 §§ i förevarande kap.). Om tredje mans anspråk ej godtas, bör han underrättas om vad han har att iaktta för att bevara sin eventuella rätt. Även i andra fall kan underrättelse vara lämplig när tredje man berörs. Föreskrifter härom kan meddelas i administrativ ordning (jfr 44 § UsK).

17 §

Om annan påstår sig vara ägare till lös egendom som finns i gäldenärs bo men ej kan genast visa sin rätt, hindrar anspråket f. n. ej att

[2] Jfr Hassler s. 179 f och Olivecrona s. 101.
[3] Ang. vanlig köpares undersökningsplikt se SOU 1965:14 s. 35 ff och 94 ff.

egendomen utmäts (69 § 1 mom. UL). Lös egendom som finns i gäldenärens besittning presumeras alltså tillhöra gäldenären och får utmätas för fordran mot honom, om det ej framgår att egendomen tillhör tredje man (jfr 68 §).

Beredningen föreslår i *första stycket* av förevarande 17 § att gäldenären skall antas vara ägare till lös egendom som är i hans besittning, om det ej framgår att den tillhör tredje man och egendomen ej utgörs av registrerat skepp eller registrerat luftfartyg. Bestämmelsen, som ej är inskränkt till egendom i gäldenärens typiska lösörebo, grundas på antagandet att lös egendom regelmässigt tillhör den som har egendomen i sin besittning. Den sammanhänger också med den betydelse som tradition har för skydd mot överlåtarens borgenärer. Det är därför rimligt att utgå från att äganderätten tillkommer besittaren så länge annat inte har visats. För det fallet att gäldenären och make eller annan med vilken han sammanbor har gemensam besittning till lös egendom finns en särskild bestämmelse i 18 §.

Av vad beredningen anfört under 16 § framgår, att krfm inte får ta alltför lätt på uppgiften utan bör söka försäkra sig om att egendom som är i gäldenärens besittning också tillhör denne. I fråga om sådan egendom, t. ex. bilar och TVapparater, som i allmänhet köps på avbetalning av dem som inte har så gott om kontanter, bör krfm regelmässigt efterhöra hur gäldenären har förvärvat egendomen.

Bestämmelsen i första stycket är tillämplig ej endast på lösöre utan även på annan lös egendom som kan vara föremål för besittning, t. ex. värdepapper. I fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg ger dock besittningen ej enligt förslaget presumtion för äganderätt (jfr andra st.). Frågan om viss egendom skall anses vara i gäldenärens besittning avgörs enligt vad som i allmänhet gäller härom.[1]

För att den presumtion som besittning ger för gäldenärens äganderätt skall brytas är inte tillräckligt att hans rätt framstår som mer eller mindre oviss. Det krävs, att på grund av utredningen i ärendet kan anses styrkt att egendomen ej tillhör gäldenären. Även om vissa skäl förebragts till stöd för tredje mans anspråk på äganderätten men dennes rätt inte kan anses styrkt får alltså egendomen utmätas. Bestämmelse om slitande av tvist angående äganderätten meddelas i 19 §.

Vid prövningen av tredje mans äganderättsanspråk bör skiljas mellan det fallet att denne härleder sin rätt från gäldenären och andra fall. För att det skall kunna anses framgå att egendomen "tillhör" tredje man krävs i det förra fallet, att tredje mannens förvärv är sakrättsligt skyddat mot gäldenärens borgenärer enligt vad som gäller härom. Överlåtelse av lös sak eller värdepapper är i princip inte gällande mot överlåtarens borgenärer, om ej förvärvaren fått egendomen i sin besittning (se lösöreköpsförordningen samt betr. löpande skuldebrev 22 § första st. skuldebrevslagen; se även 1 § andra st. lagen ang. vissa utfästelser om gåva). Anspråk som grundas på överlåtelse från gäldenären skall därför som regel lämnas utan avseende av krfm, om egendomen finns

[1] Se bl. a. Undén I s. 27 ff.

kvar i gäldenärens besittning. Har lösören sålts med iakttagande av föreskrifterna i lösöreköpsförordningen, är dock det sålda fredat från utmätning för säljarens skuld, om mer än 30 dagar förflutit från att köpeavhandlingen företeddes inför rätten. Det förutsätts, att egendomen kan identifieras. Sökanden äger i viss ordning framställa invändning ("jäv") mot köpeavtalets giltighet (3 § i förordningen). Godset kan då beläggas med kvarstad och jävet skall fullföljas genom att talan väcks vid domstol. I detta sammanhang kan erinras om lagen (1944:302) om köpares rätt till märkt virke, enligt vilken ved eller annat virke som någon tillhandlat sig men som är kvar i säljarens vård ej får tas i anspråk för betalning av säljarens gäld, om virket blivit tydligt märkt för köparens räkning och det vid köp av sådant virke är brukligt att genom märkning ange vad som tillkommer köparen.

Åberopar tredje man annan grund för sitt äganderättsanspråk än överlåtelse från gäldenären, måste han styrka sin rätt och visa varför gäldenären innehar egendomen, t. ex. på grund av avbetalningsköp med äganderättsförbehåll eller som pant eller enligt nyttjanderättsavtal. Av de yttre omständigheterna kan vara uppenbart, att egendomen inte tillhör gäldenären, t. ex. när egendom lämnats till hantverkare för reparation. I andra fall torde som regel böra krävas, att tredje mans anspråk styrks med skriftligt bevis, såsom avbetalningskontrakt, pantavtal eller nyttjanderättskontrakt. Gäldenärens egna uppgifter har naturligtvis också sin betydelse men får ofta tas med försiktighet.[2] Gäldenär, som i samband med exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom tas i anspråk för att bereda borgenär betalning, gör sig skyldig till oredlighet mot borgenärer (11 kap. 1 § andra st. andra punkten BrB). Oriktig uppgift i skriftlig försäkran på heder och samvete skall också kunna straffas (jfr 5 kap. 13 § tredje st. i förslaget och 15 kap. 10 § BrB).

Beträffande kontanta pengar som påträffas hos gäldenären kan separationsrätt föreligga enligt lagen (1944:181) om redovisningsmedel. Även i andra fall kan tredje man ibland tänkas ha separationsrätt beträffande de penningmedel som gäldenären innehar.[3] Föreligger separationsrätt, får medlen ej tas i anspråk för fordran mot gäldenären.

När det är tveksamt om viss egendom i gäldenärens besittning tillhör gäldenären eller tredje man och saken ej genast blir klarlagd genom gäldenärens och tredje mans hörande jämte annan eventuell bevisning, ställs förrättningsmannen inför frågan, om han skall utmäta egendomen eller uppskjuta förrättningen för att lämna tredje mannen tillfälle att styrka sin rätt.[4] Hänsyn måste härvid tas till den risk för vilken sökanden utsätts om uppskov äger rum, och det bör också eftersträvas, att utmätningsförrättning ej behöver hållas mer än en gång i ett och samma ärende. Om förrättningsmannen inställt sig i gäldenärens bostad eller annan lokal, torde det oftast vara lämpligt att han omedelbart utmäter egendomen och upplyser tredje mannen om möjligheterna för honom att komma till sin rätt (jfr bl. a. 5 kap. 33 §). Ibland kan saken

[2] Jfr Trygger II s. 232 och Olivecrona s. 102.
[3] Jfr Walin i Festskrift för Ekeberg s. 532 ff.
[4] Jfr s. 240 f.

vara så tveksam att utmätning ej bör ske utan att tredje mannen fått tid att inkomma med bevis. Något längre uppskov kan det dock ej bli tal om. Uppskjuts förrättningen, kan förrättningsmannen enligt 7 kap. 12 § ta egendomen i förvar eller vidta annan provisorisk åtgärd, om det behövs.

I SjöLförslaget föreslås nya bestämmelser om registrering av skepp och om inskrivning av äganderätten till skepp. JBs regler om lagfart har tagits till förebild i grundläggande hänseenden. Varje svenskt skepp — varmed avses fartyg av viss minsta storlek — skall införas i ett skeppsregister som förs av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer (2 § och 11 § första st. SjöLförslaget). Förslaget utgår från att registermyndigheten skall ingå som en integrerad del av en tingsrätt. Undantag från registrering kan föreskrivas för icke-kommersiella statsfartyg (11 § första st.). Ägare av skepp är skyldig att anmäla skeppet för registrering, om det ej redan är infört i registret, samt att söka inskrivning av förvärvet (12 § första st. och 14 § första st.). Även villkorligt förvärv kan inskrivas (14 § tredje st.). Bestämmelserna om inskrivning av förvärv av skepp har motsvarande tillämpning i fråga om förvärv av andel i skepp (13 § andra st.). Beträffande skeppsbyggen gäller, att registrering (i skeppsbyggnadsregister) är fakultativ (11 § andra st.). — Över andra fartyg än skepp — i SjöLförslaget benämnda båtar — skall i den omfattning Kungl. Maj:t bestämmer föras ett båtregister (2 § andra st.).

Över luftfartyg finns hos luftfartsverket ett luftfartygsregister (2 kap. 1 § första st. luftfartslagen 1957:297). Ansökan om registrering skall göras av ägaren och åtföljas av utredning till styrkande av hans rätt (5 §). Sker ändring beträffande äganderätten till registrerat luftfartyg, är såväl den nya som den förutvarande ägaren skyldig att ofördröjligen göra anmälan därom (7 § första st.). Innehas luftfartyg på grund av köp utan att äganderätten övergått på innehavaren, skall innehavarens namn och den rätt som tillkommer honom antecknas i registret (10 § första st.). Det kan tilläggas att utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m. m. har till uppgift att med utgångspunkt i de nya fastighets- och sjörättsliga reglerna utarbeta nya bestämmelser om bl. a. inskrivning av äganderätt till luftfartyg.

SjöLförslagets bestämmelser om registrering av skepp och inskrivning av äganderätten till skepp innebär en tillräckligt betryggande ordning för att presumtion om äganderätten skall kunna grundas på inskrivningen (jfr betr. lagfartens motsvarande betydelse 82 § 1 mom. UL och 5 kap. 22 § i förslaget). Registreringen av luftfartyg torde i allmänhet vara lika betryggande, oaktat anteckning om äganderätten ej har samma betydelse i bl. a. sakrättsligt hänseende som beträffande skepp. Som framgår av vad nyss anförts kan reglerna om inskrivning av äganderätt till luftfartyg väntas i en nära framtid bli ändrade till närmare överensstämmelse med vad som gäller skepp. Beredningen föreslår därför, att registrerat skepp eller registrerat luftfartyg skall antas tillhöra gäldenären, om denne är inskriven som ägare och det ej framgår att egendomen tillhör tredje man. Bestämmelse härom har tagits upp i *andra stycket* av förevarande 17 §.

Bestämmelsen gäller även skepp eller luftfartyg som är registrerat i främmande stat (2 kap. 7 §). Av 2 kap. 8 § följer, att presumtionen också gäller beträffande registrerat skeppsbygge för vilket gäldenären är inskriven som ägare. Däremot omfattas inte fartyg som är registrerade i eventuellt båtregister.

Om tredje man gör anspråk på äganderätten till skepp för vilket gäldenären är inskriven som ägare och tredje mannen påstår att han förvärvat skeppet från gäldenären, måste beaktas, att ansökan om inskrivning är förutsättning för att förvärv av skepp skall få sakrättsligt skydd. Har skepp överlåtits och inskrivning sökts för förvärvet eller skeppet anmälts för avregistrering, får skeppet enligt 19 § SjöLförslaget därefter inte tas i anspråk för annan fordran mot överlåtaren än sådan som är förenad med pant- eller retentionsrätt i skeppet. Av bestämmelsen torde motsättningsvis följa, att om förvärvaren inte har sökt inskrivning av sitt förvärv eller anmält skeppet för avregistrering, hindrar överlåtelsen ej att skeppet tas i anspråk av överlåtarens borgenärer.

Av vad beredningen anfört under 16 § framgår, att när det i förslaget talas om att egendom "tillhör" annan än gäldenären skall underförstås att tredje mannen enligt de regler som gäller därom åtnjuter skydd mot gäldenärens borgenärer. I fråga om skepp ligger saken emellertid till på ett särskilt sätt. Det torde ligga nära till hands att beteckna den som genom överlåtelse förvärvat skepp som ägare även om han ännu inte sökt inskrivning av förvärvet eller gjort anmälan om avregistrering och därför, även om tradition skett, ej enligt 19 § SjöLförslaget är skyddad mot överlåtarens borgenärer. Uppenbart är också, att efter överlåtelse och i synnerhet efter tradition av skepp flertalet ägarfunktioner kan ha övergått till förvärvaren. Ett förtydligande är fördenskull påkallat beträffande skepp. Beredningen har som *tredje stycke* i förevarande 17 § i förslaget tagit upp en särskild bestämmelse. Enligt denna utgör överlåtelse av skepp på vilken 19 § sjölagen är tillämplig, även om förvärvaren fått skeppet i sin besittning, ej hinder mot att det utmäts hos överlåtaren innan förvärvaren sökt inskrivning av sitt förvärv eller skeppet anmälts för avregistrering.

Här kan vidare nämnas, att SjöLförslaget innehåller bestämmelse om godtrosförvärv av skepp. Förvärvar någon skepp genom överlåtelse från den vars förvärv var inskrivet men som inte var rätt ägare eller behörig att förfoga över egendomen på dennes vägnar, skall enligt 20 § förvärvet bestå, om förvärvaren sökt inskrivning och därvid var i god tro. Bestämmelsen gäller även när någon förvärvar skepp som fångesmannen redan har överlåtit till annan, dvs. tvesalafall. 20 § är även tillämplig på skeppsbyggen.

Även bilar och vissa andra fordon registreras (se bilregisterkungörelsen 1972:599). Någon prövning av äganderättsförhållandet äger dock ej rum och registreringen kan ej anses ge tillräckligt stöd för att fordonet skall presumeras tillhöra den som är antecknad som ägare. Beträffande bilar och andra fordon gäller därför enligt förslaget samma regler som för lös egendom i allmänhet (dvs. med undantag av registrerat skepp och

registrerat luftfartyg). Anteckning om ägare i bilregistret är dock naturligtvis ett viktigt indicium vid bedömande vem fordonet tillhör.[5]

18 §

Bestämmelserna i 69 § 1 mom. UL om utmätning av lös egendom i gäldenärens bo är även tillämpliga när utmätning skall företas hos make som sammanbor med andra maken och denne vill freda egendom (69 § 4 mom.). Detta innebär, att gäldenärens make ej kan rädda egendom från utmätning enbart med åberopande av att han har den i sin besittning utan måste styrka sin rätt till egendomen.[1] Det har ansetts, att 69 § UL inte är tillämplig, åtminstone ej direkt, när andra än makar sammanbor.[2] Det betyder, att den som sammanbor med gäldenären ej för att freda egendom från utmätning behöver styrka sin rätt och att det i stället är sökanden som skall styrka gäldenärens rätt.

Beträffande utmätning hos den som är gift och sammanbor med sin make innebär 69 § UL, att lös egendom i makarnas eller enderas besittning presumeras tillhöra gäldenären, oavsett mot vilken make den aktuella utmätningen riktar sig. Detta har motiverats med att besittningsfrågan ofta är oklar, särskilt därför att det ej sällan är svårt att avgöra om viss egendom skall anses vara i makarnas gemensamma besittning eller uteslutande i enderas besittning, och att makar lätt kan i samförstånd ändra besittningsförhållandet sig emellan, om någondera hotas av exekution.[3] Enligt förarbetena bör visserligen i många fall ej ställas alltför stora anspråk på den bevisning som gäldenärens make framlägger, varjämte skälig hänsyn bör tas till de föreliggande omständigheterna, däribland besittningsförhållandet. Vidare bör beaktas möjligheten för makar att på förhand anskaffa bevisning genom att upprätta förteckning enligt 6 kap. 9 § GB. Gällande ordning synes dock vara alltför hård mot gäldenärens make och kan lätt medföra materiellt oriktiga eller egendomliga resultat. Det förekommer, att viss egendom anses tillhöra ena maken vid utmätning hos denne och därefter anses tillhöra andra maken vid utmätning hos den senare.

Beredningen har ansett nödvändigt att söka finna en principiellt bättre grundad reglering. Den nuvarande ordningen var mera förståelig förr när i allmänhet endast mannen hade arbetsinkomst. Det är som bekant numera vanligt att båda makarna har sådan inkomst. Har bägge tillskjutit pengar vid inköp av egendom, får de i regel anses inneha egendomen med samäganderätt. Ofta är det svårt att i efterhand avgöra, om viss egendom som är i makars gemensamma besittning köpts av den ena eller den andra maken eller av båda gemensamt. Under sådana förhållanden synes rimligt att utgå från samäganderätt, om ej annat visas. Detta torde också ofta stämma rätt väl med verkliga förhållandet.[4] Beträffande ärvd egendom av något värde torde det vara

[5] Jfr Eilard, Svensk exekution i lagstiftning och rättstillämpning s. 212 f.
[1] NJA II 1921 s. 90 och 306.
[2] Hassler s. 181 och 187 f och Olivecrona s. 104 f.
[3] NJA II 1921 s. 90 och 306.
[4] Jfr NJA II 1921 s. 89 och Schmidt, Äktenskapsrätt 4 uppl. s. 80 f. Se även NJA 1930 s. 543.

lättare att styrka äganderätten. Oavsett vilket fång som make åberopar bör kravet på bevis inte ställas för högt. Presumtionen för samäganderätt bör kunna brytas, när endera makens äganderätt framstår som övervägande sannolik.

Enligt beredningens mening saknas anledning att göra skillnad mellan makar och andra samboende, t. ex. man och kvinna som sammanlever i äktenskapsliknande förhållande. Även i fråga om andra samboende, t. ex. syskon, torde presumtion om samäganderätt till lös egendom som är i deras gemensamma besittning innebära en rimlig intresseavvägning mellan dem resp. deras borgenärer.

I enlighet med det anförda föreslår beredningen i förevarande 18 §, att om gäldenären och hans make eller annan som sammanbor med honom har lös egendom i sin gemensamma besittning, de skall antas vara samägare, om det ej görs sannolikt att egendomen tillhör endera och det ej heller framgår att den tillhör någon annan. Om gäldenären är gift men makarna lever åtskilda, är bestämmelsen ej tillämplig. Beträffande andra än makar kan framhållas, att till samboende ej räknas att någon hyr möblerat rum i annans bostad. F. ö. kan böra nämnas, att makar eller andra kan ha haft gemensam besittning varefter den ene lämnat hemmet utan att boet delats. I sådant fall bör bestämmelsen tillämpas analogivis.

Bestämmelsen får inte så stor praktisk betydelse som kanske först kan synas. Eftersom förslaget förutsätter gemensam besittning blir det främst tillämpligt beträffande bohag och andra inventarier i det gemensamma hemmet men på grund av reglerna om beneficium torde vad som finns i ett ordinärt hem i allmänhet böra helt undantas från utmätning. Detta gäller naturligtvis även om det anses föreligga samäganderätt till egendom som finns i hemmet. Även annan lös egendom i de samboendes gemensamma besittning omfattas emellertid av bestämmelsen. Egendom i föräldrars och barns gemensamma bostad får i regel anses vara endast i föräldrarnas besittning. Frågan bör dock ibland bedömas annorlunda, t. ex. om ett vuxet barn sammanbor med någon av sina föräldrar. Bestämmelsen är ej tillämplig beträffande egendom som någon av de samboende kan anses ha uteslutande i sin besittning. Är det gäldenären som ensam besitter egendomen, följer av 17 § att denna får utmätas i dess helhet om det ej framgår att den helt eller delvis tillhör annan, antingen make eller annan samboende eller någon utomstående. Har den som sammanbor med gäldenären ensam besittningen, får egendomen enligt 16 § tas i mät endast om den på grund av vad som blivit upplyst kan antas tillhöra gäldenären. Av en jämförelse med 17 § framgår, att 18 § ej avser registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

När gäldenären och den som sammanbor med honom anses vara samägare till viss egendom, bör deras andelar anses lika stora, om ej annat visas (jfr 1 § andra punkten samäganderättslagen 1904:48 s. 1). Om det framgår att de samboende bidragit till förvärv av viss egendom i annan proportion, bör de anses ha andelar i samma proportion.[5]

[5] Jfr NJA II 1921 s. 89.

Bestämmelsen i förevarande 18 § kompletteras av föreskrift i 9 kap. 8 §, att när andel i lös egendom blivit utmätt, liksom när andel i fastighet utmätts, hela egendomen kan säljas. Vad som efter försäljning av hela egendomen belöper på andel som ej tillhörde gäldenären skall givetvis tillkomma den andelens ägare.

Presumtionen om samäganderätt skall som nämnts brytas, om det görs sannolikt att egendomen i dess helhet tillhör gäldenären eller den som sammanbor med honom. Till stöd för påstående om enderas äganderätt kan åberopas t. ex. räkningar, kvitton och räkenskaper. Hänsyn bör också tas till de föreliggande omständigheterna, bl. a. egendomens beskaffenhet. I fråga om makar erbjuder 6 kap. 9 § GB möjlighet att tillskapa ett särskilt bevis om äganderätten. Har makar upprättat förteckning över egendom som tillhör vardera eller en av dem och är förteckningen bekräftad på heder och samvete och försedd med intyg av vittnen om underskriften och dagen därför, skall förteckningen ha vitsord vid tvist om vilkendera maken egendomen tillhör, om det inte visas eller på grund av särskilda omständigheter kan antas att den är oriktig. Sådant vitsord tillkommer dock ej förteckningen, om tvisten uppstår vid utmätning som sker inom ett år från förteckningens upprättande (eller i konkurs vilken följer på ansökan som gjorts inom samma tid).

När den som sammanbor med gäldenären åberopar överlåtelse från denne, måste beaktas, att överlåtelsen ej är gällande mot dennes borgenärer om förvärvaren inte fått egendomen i sin besittning. Tradition kan i regel ej anses ha skett mellan samboende, om den ej tagit sig tydliga uttryck.[6] Det kan också erinras om att gåva mellan makar för sin giltighet kräver upprättande av äktenskapsförord, frånsett sedvanliga skänker vilkas värde ej står i missförhållande till givarens villkor (8 kap. 2 § första st. GB; se även 8 kap. 3 § GB).

Om det framstår som sannolikt att egendom i de samboendes gemensamma besittning tillhör gäldenären ensam, får den enligt förslaget utmätas i dess helhet. Är det i stället sannolikt att hela egendomen tillhör den som sammanbor med gäldenären, får den ej utmätas.

Förevarande paragraf är ej tillämplig på det fallet att andra än samboende har gemensam besittning till lös egendom. Det kan t. ex. vara fråga om egendom som förvaras på en av flera disponerad upplagsplats eller i ett bankfack till vilket två eller flera har tillgång. Någon allmän presumtion för samäganderätt i sådana fall kan inte anses grundad. Ej heller bör gäldenären utan vidare presumeras vara ensam ägare. För utmätning bör krävas, att egendomen eller andel däri på grund av vad som blivit upplyst kan antas tillhöra gäldenären (16 §). Om utrymme för tvekan kvarstår, kan enligt 20 § utmätning ske med förbehåll för tredje mans rätt. Påstår sambesittaren att han förvärvat egendomen från gäldenären, måste givetvis hänsyn tas till kravet på besittningsövergång för att överlåtelsen skall gälla mot överlåtarens

[6] Alexanderson s. 68 f, Hassler s. 187 f, Olivecrona s. 104 not 62 och Undén I s. 133 ff.

borgenärer. Det sagda gäller förhållandet mellan gäldenären och den som jämte honom har besittning till egendomen. I förhållande till tredje man som ej har gemensam besittning till egendomen tillämpas 17 §.

Beträffande makar vilkas förmögenhetsförhållanden regleras av äldre GB gäller f. n. vissa särskilda bestämmelser vid utmätning. Enligt 11 kap. 7 § äldre GB får vid utmätning i makars bo i regel endast undantas egendom som är enskild och som ej svarar för gälden. Om vid utmätning i makars bo endera vill undanta viss egendom därför att den enligt 11 kap. 7 § äldre GB eller lagen (1898:64 s. 10) om boskillnad ej bör gå i betalning för den gäld som söks och det inte med avseende på egendomens och gäldens beskaffenhet är uppenbart att utmätning ej får ske, skall enligt 70 § 1 mom. UL i dess lydelse före 1921 (jfr övergångsbestämmelse till lagen 1920:418 om ändring i UL) vad i 69 § UL är stadgat angående förfarandet i där avsett fall lända till efterrättelse, dock att föreskriften om gäldenärens instämmande inte skall tillämpas på andra maken. Det sagda skall också äga tillämpning, när make efter boskillnad vill freda egendom vid utmätning i andra makens bo.[7]

Vad beredningen föreslår i förevarande 18 § torde kunna tillämpas även när äldre GB är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden. Av äldre GBs förmögenhetsordning för makar följer emellertid bl. a. att hustruns egendom i viss utsträckning kan angripas för mannens gäld. Beredningens förslag inverkar inte på dessa regler om gäldsansvaret. I övrigt torde ej några särskilda regler vara motiverade för äktenskap på vilka äldre GB är tillämplig. Bestämmelsen i förevarande 18 § får i fråga om äldre äktenskap tillämpas, när lös egendom kan tänkas till en del vara ena makens enskilda egendom och till återstående del vara andra makens enskilda egendom eller samfälld egendom o. l. Det bör måhända tilläggas, att vad i förslaget sägs om samäganderätt inte har tillämpning på makars gemensamma rätt i äldre äktenskap till det samfällda boet. Detta skall enligt 11 kap. 7 § äldre GB vid utmätning i princip svara i sin helhet för makes gäld och det blir därför inte aktuellt att tillämpa någon presumtion om samäganderätt.

Före 1921 gällde enligt 70 § 2 mom. UL, att 1 mom. skulle tillämpas även när makars förmögenhetsförhållanden skulle bedömas enligt främmande lag och någon av makarna ville vid utmätning i makarnas bo eller andra makens bo freda viss egendom. Bestämmelsen upphävdes genom 1920 års ändringar i UL, och numera gäller 69 § 4 mom. UL för sådana fall. Beredningens förslag blir tillämpligt även när make åberopar främmande egendomsordning. Enligt den princip som stadgas i 35 kap. 2 § andra stycket RB får det ankomma på make, som åberopar främmande lag, att på anmodan av krfm styrka dess innehåll. Sker det ej omedelbart, bör utmätning få ske, om egendomen enligt svensk uppfattning kan antas tillhöra gäldenären. Visas senare att egendomen var fredad från utmätning, kan rättelse äga rum med direkt eller analogisk tillämpning av 33 § i förevarande kap. Jfr i dessa ämnen ang. tillämp-

[7] Se Trygger II s. 239 f.

ning av utländsk lag bestämmelserna i 1 och 2 §§ lagen (1912:69) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar.[8]

19 §

I 69 § UL föreskrivs, att om annan än gäldenären påstår sig vara ägare till utmätt lös egendom som finns i gäldenärens bo och vid utmätningen visar sannolika skäl för sitt påstående, skall krfm hänvisa honom att inom en månad väcka talan mot borgenären och gäldenären vid äventyr att han förlorar sin talan mot borgenären (1 mom.). Talan skall väckas vid den domstol till vilken krfms tjänstgöringsområde hör. Gör någon efter utmätningen anspråk på egendomen och sker ej rättelse, kan ÖE hänvisa honom att väcka talan (2 mom.).[1] Därvid skall vad som i 1 mom. sägs om verkan av sådant beslut ha motsvarande tillämpning. Vill borgenären själv väcka talan, står det honom fritt (3 mom.). Det sagda är också tillämpligt, när utmätning skall företas hos make som sammanbor med andra maken och denne vill freda egendom (4 mom.). 69 § UL innehåller vidare bestämmelser om hinder mot försäljning när tvist föreligger om äganderätten.

Även lös egendom som finns i tredje mans besittning anses — utan stöd av uttrycklig bestämmelse — kunna utmätas med hänvisning för tredje man att väcka talan om bättre rätt till egendomen.[2] Tredje man torde dock ej i sådant fall kunna åläggas att väcka talan inom viss tid vid äventyr att han förlorar sin rätt. Beträffande lös egendom som ej kan vara föremål för besittning, t. ex. fordran som ej grundas på löpande skuldebrev eller rättighet, har också ansetts att tredje man kan efter utmätning av egendomen hänvisas att väcka talan vid domstol om bättre rätt.[3] Ej heller i detta fall torde tredje man kunna åläggas att väcka talan inom viss tid.

Det är angeläget, att sådana tvister som här avses bringas ur världen på ett tidigt stadium innan man skrider till försäljning. Beredningen föreslår i förevarande 19 § nya bestämmelser i ämnet. Paragrafen omfattar alla slag av lös egendom — alltså även fordringar och rättigheter — och är tillämplig även beträffande lös egendom som är i tredje mans besittning. Den inbegriper även det fallet att gäldenärens make eller annan som sammanbor med honom gör anspråk på lös egendom som är i deras gemensamma besittning. Att bestämmelsen inte är tillämplig när utmätning sker med förbehåll för tredje mans rätt följer av 20 §.

I *första stycket* första punkten anges, att om lös egendom utmäts

[8] SOU 1969:60 innehåller förslag till ny lagstiftning om internationell äktenskapsrätt.

[1] Det har ansetts, att ÖE har friare händer än krfm vid avgörande huruvida tredje man bör hänvisas att väcka talan. Se Trygger II s. 235, Hassler s. 185 och Olivecrona s. 103 f.

[2] Trygger II s. 231, Alexanderson s. 68 och Hassler s. 189. Se även NJA 1932 s. 467.

[3] NJA II 1937 s. 795 samt Alexanderson s. 69 f, Hassler s. 189 f, Hellner, Om obehörig vinst s. 302 not 4, Hessler i Rättsvetenskapliga studier ägnade minnet av Phillips Hult s. 207 f, Karlgren i SvJT 1956 s. 258 not 34 och Olivecrona s. 106 not 65. Se även NJA 1884 s. 117, 1915 s. 50, 1938 s. 403, 1954 s. 177 och 1963 C 601 samt SvJT 1929 rf s. 8 och 1960 rf s. 2.

enligt 16—18 §§ oaktat tredje man gjort gällande bättre rätt, skall krfm, om skäl föreligger, förelägga tredje mannen att väcka talan i saken mot sökanden och gäldenären inom en månad från att föreläggandet har delgetts honom.

Krfm får enligt förslaget efter omständigheterna diskretionärt pröva huruvida det finns skäl att ge föreläggande. Pågår redan rättegång om egendomen, kan det ej anses behövligt att föreläggande meddelas. I vissa situationer kan tvisten vara utan större betydelse för det exekutiva ärendet, t. ex. om utmätning skett för fordran vilken är förenad med panträtt i egendomen. Tvisten inverkar då endast på frågan vem som i ärendet skall representera egendomen och vem som skall lyfta eventuellt överskott och på vissa andra sekundära frågor. Krfm skall även pröva i vad mån fog för tredje mannens anspråk kan finnas. Föreläggande skall ej ges, om anspråket är uppenbart ogrundat. Det bör här understrykas, att föreläggande i övrigt som regel bör meddelas endast på grund av att saksammanhanget är oklart, ej därför att den rättsliga bedömningen kan vara föremål för delade meningar.[4] Förutsättning för att föreläggande skall ges är i övrigt att tredje mannen själv gjort anspråk på äganderätten till den utmätta egendomen. Uppgifter av gäldenären som kan betvivlas bör regelmässigt inte i och för sig föranleda att föreläggande ges.[5] Föreläggande bör lämpligen meddelas i samband med utmätningsbeslutet, om tredje mannens anspråk är känt.

Föreläggande går ut på att tredje mannen skall väcka talan mot sökanden och gäldenären. Beredningen har ansett, att initiativ till process bör tas av tredje mannen även när utmätningen avser egendom som inte är i gäldenärens omedelbara besittning. Utmätning har ju i sådana fall ej kunnat ske utan att egendomen på grund av vad som blivit upplyst antagits tillhöra gäldenären. Talan skall enligt 19 kap. 21 § väckas vid den allmänna underrätt där krfm finns, dock att beträffande egendom som nämns i 10 kap. 12 § RB, dvs. byggnad på annans grund, gruva och för gruvdrift avsedd byggnad eller anläggning, tvisten skall prövas av rätten i den ort där egendomen finns. Talan skall väckas inom en månad från att föreläggandet delgavs tredje mannen. Överklagar han utmätningen och ogillas besvären, bör ny tid utsättas.[6] Enligt 13 kap. 4 § tredje stycket RB anses talan väckt, när ansökan om stämning inkom till rätten. Av bestämmelsen i förslaget att såväl sökanden som gäldenären skall instämmas följer, att om talan ogillas i första instans, den måste i högre instans fullföljas mot båda.[7]

Om tredje man först efter att utmätning skett påstår att den utmätta egendomen tillhör honom, bör krfm alltjämt kunna ge föreläggande att väcka talan. Föreskrift härom har tagits upp som andra punkt i första stycket. En särskild fråga är i vad mån krfm kan ge föreläggande sedan egendomen sålts, vilket då skulle gälla endast medel som influtit genom försäljningen.[8] Se härom under 25 § första stycket. Tredje man-

[4] Jfr s. 123 f.
[5] Hassler s. 180 och 182 not 31.
[6] Jfr NJA 1906 s. 21 samt Trygger II s. 233 not 2 och Hassler s. 185 not 51.
[7] NJA 1889 s. 532 samt Trygger II s. 233.
[8] Jfr Trygger II s. 235 f och Olivecrona s. 104.

nen har möjlighet att angripa försäljningen genom besvär (19 kap. 27 § tredje st.). Överklagar han även utmätningen och har han skäl för sitt anspråk, bör hovrätten i regel undanröja försäljningen och meddela föreläggande enligt förevarande paragraf. Undanröjs ej försäljningen, kan hovrätten meddela föreläggande i fråga om influtna medel (25 § första st. i förevarande 5 kap.).

Tredje man kan tänkas göra gällande, att något som framstår som tillbehör till utmätt lös egendom tillhör honom, t.ex. viss utrustning till en bil som ostridigt ägs av gäldenären. Krfm kan ofta lämna sådant anspråk utan avseende, t. ex. därför att ett äganderättsförbehåll ej kan göras gällande sedan saken infogats i annan egendom.[9] Om tredje mannens anspråk inte saknar fog, bör föreläggande kunna ges att väcka talan (jfr betr. tillbehör till fast egendom 5 § andra st. FfL). Bestämmelse härom har tagits upp som *andra stycke* i förevarande 19 §. Vad som sägs i första stycket skall ha motsvarande tillämpning. Föreläggandet skall sålunda riktas mot den som påstår bättre rätt och denne har att väcka talan mot såväl sökanden som gäldenären. Bestämmelsen kan få betydelse bl. a. vid utmätning av skepp (jfr 3 och 4 §§ SjöLförslaget).

Har föreläggande meddelats enligt förevarande paragraf, gäller enligt 9 kap. 4 §, att om tvisten är av väsentlig betydelse, egendomen som regel inte får utan tredje mannens samtycke säljas innan tvisten blivit slutligt avgjord eller tiden för väckande av talan utgått.

Tredje stycket i förevarande 19 § innehåller bestämmelse om påföljden av att meddelat föreläggande inte iakttas. Väcker tredje man ej talan i enlighet med föreläggande enligt första eller andra stycket, har han enligt förslaget förlorat sin rätt mot sökanden, om ej denne väckt talan i saken mot tredje mannen inom tid som anges i första stycket. Påföljden är ovillkorlig och inträder t. ex. om tredje mannen väckt talan endast mot sökanden, även om någon intressemotsättning ej råder mellan tredje mannen och gäldenären.[10] Det hjälper inte att gäldenären begär att få inträda i rättegången som intervenient, om tiden för talans väckande gått ut. Om laga förfall visas före tidens utgång, skall dock krfm utsätta ny tid (19 kap. 6 § andra st.). Har laga förfall ej kunnat anmälas i rätt tid, kan högsta domstolen återställa den försuttna tiden (se 19 kap. 45 § andra st. i förslaget).[11]

Enligt 69 § 3 mom. UL kan en sökande själv väcka talan i fall som avses i paragrafen. Det anges ej huruvida sökanden — för att tredje mannen skall vara bevarad vid sin rätt — skall ha väckt talan mot såväl tredje mannen som gäldenären eller om det är tillfyllest att talan av sökanden väcks mot tredje mannen. Olika meningar har uttalats i frågan.[12] I 5 § FfL anges för motsvarande fall beträffande fast egendom

[9] Se t. ex. NJA 1942 s. 195 och 1960 s. 9.

[10] NJA 1896 s. 326 och 1915 s. 50 och SvJT 1918 rf s. 12 samt Trygger II s. 233, Hassler s. 183 och Olivecrona s. 102 f.

[11] Jfr däremot betr. gällande lag NJA 1967 s. 303, vari tid för väckande av talan som avses i 69 § UL ansetts ej kunna återställas.

[12] Se Trygger II s. 233 och Hassler s. 184. Jfr prop. 1971:20 s. 528 f (lagrådet).

att talan från sökandens sida måste ha väckts mot såväl tredje mannen som gäldenären. Vid övervägande av denna fråga beträffande såväl lös som fast egendom har beredningen inte kunnat finna något bärande skäl för att sökandens talan skall behöva riktas även mot gäldenären. Sökanden har inte något intresse av att uppnå annat resultat än att hans rätt på grund av utmätningen skyddas och att egendomen kan säljas utan att tvist om äganderätten skapar otrygghet för en köpare och därmed försämrar resultatet av försäljningen. Om sökanden väckt talan endast mot tredje mannen och vinner bifall, är det tydligt att tredje mannen inte vidare kan mot sökanden göra gällande sitt äganderättsanspråk. Det måste också anses klart, att tredje mannen inte efter försäljning av egendomen kan mot köparen åberopa sitt underkända anspråk (se 15 kap. 2 §). Om åter sökandens talan mot tredje mannen ogillas, skall utmätningen hävas och några ytterligare komplikationer uppkommer inte i ärendet. Avgörandet vinner inte rättskraft mot gäldenären eller mot den som i annat ärende söker utmätning av egendomen. Denna olägenhet från tredje mannens synpunkt hade denne emellertid kunnat förebygga genom att instämma gäldenären. I förslaget anges därför att tredje mannen inte efter föreläggande förlorat sin talan mot sökanden, om denne har väckt talan i saken mot tredje mannen. Beredningen vill påpeka att detta står i överensstämmelse med 20 § i förevarande kap. Vad som under 20 § sägs om innebörden av sökandens talan när föreläggande meddelats sökanden har motsvarande tillämpning i nu förevarande fall. I detta sammanhang bör uppmärksammas den eventualiteten, att sökanden återkallar sin talan. Sedan svaranden ingått i svaromål skall dock målet prövas, om han yrkar det (13 kap. 5 § första st. RB). Oavsett denna möjlighet för tredje mannen att skydda sig anser beredningen, att han inte skall gå förlustig sin rätt av den anledningen att sökandens talan återkallas och målet avskrivs. I sådan händelse bör krfm i stället ge tredje mannen nytt föreläggande. Denna tillämpning synes också bäst förenlig med förslagets ordalydelse.

För sökandens talan gäller allmänna forumregler enligt 10 kap. RB. Sökanden måste emellertid också anses kunna väcka talan vid domstol som enligt 19 kap. 21 § i förslaget är behörig att pröva talan i saken som väcks av tredje man.

I föreläggandet skall anges vad tredje mannen har att iaktta, dvs. mot vem talan skall väckas, tiden för talans väckande och domstolen vid vilken talan skall väckas (jfr 19 kap. 21 § sista st.). Även påföljden av att talan ej väcks bör anges. Väcker tredje mannen talan i enlighet med vad som anges i föreläggandet, är han bevarad vid sin rätt, även om föreläggandet till äventyrs inte överensstämmer med lagbestämmelserna.

Det är tydligt, att den i tredje stycket angivna påföljden inträder även om tredje mannen väckt talan i enlighet med givet föreläggande men hans talan ogillas genom dom som vinner laga kraft eller målet avvisas eller avskrivs eller hans talan förfaller och det ej längre står honom öppet att fullfölja eller ånyo väcka talan. Om rättegång inte har inletts inom föreskriven tid eller den har avslutats utan att tredje mannens talan bifallits, bör sökanden styrka detta hos krfm genom att förete bevis

därom. Det exekutiva ärendet skall då tas upp på nytt. Om tredje mannen vinner processen, bör han vända sig till krfm med den lagakraftvunna domen. Utmätningen skall då hävas.

Beträffande den närmare innebörden av den påföljd som anges i tredje stycket bör framhållas, att tredje mannen i första hand förlorar sin rätt mot sökanden. Egendomen får då användas till betalning av dennes fordran.[13] Tredje mannen förlorar enligt 15 kap. 2 § även sin rätt i förhållande till den som förvärvar egendomen vid exekutiv försäljning. Däremot går han ej förlustig sin rätt mot gäldenären enbart genom underlåtenhet att väcka talan. Han kan alltså få ersättningsanspråk mot denne, se 15 kap. 5 §. I 15 kap. regleras även tredje mans rätt efter försäljning i fall då något föreläggande ej har meddelats.

När egendom sålts med förbehåll att äganderätten skall kvarstanna hos säljaren tills betalning skett, är som förut nämnts säljarens rätt skyddad om utmätning söks hos köparen. Skulle det någon gång vara tveksamt huruvida säljaren har sådan rätt till utmätt egendom, kan föreläggande att väcka talan meddelas enligt förevarande paragraf. Med uttryckligt äganderättsförbehåll torde böra jämställas förbehåll för säljaren att återta egendomen eller häva köpet, om betalning inte sker.[14] Även i sådant fall bör föreläggande kunna meddelas, om saken skulle vara tveksam.

Beredningen har övervägt, huruvida bestämmelserna i förevarande 19 § borde vidgas att gälla när tredje man påstår att han har pant- eller retentionsrätt som är skyddad mot ägaren/gäldenärens borgenärer. Panträtt till lös egendom eller retentionsrätt torde emellertid regelmässigt inte kunna föreligga utan att tredje mannen har saken i sin besittning eller denuntiation skett till annan som har besittningen eller till sekundogäldenär. När den som gör gällande pant- eller retentionsrätt har objektet i sin besittning, kan det inte lämpligen komma i fråga att ge honom föreläggande att stämma sökanden och gäldenären för att få fastslaget, om pant- eller retentionsrätt består eller hur stor panthavarens eller retinentens fordran är. Den som har besittningen bör liksom i andra fall ha förmånen att bli trodd, om inte hans påstående visas vara oriktigt eller med hänsyn till omständigheterna inte förtjänar avseende. Detsamma torde böra gälla, om annan innehar objektet och denne har denuntierats om pantsättning till tredje mannen. Av dessa skäl torde det inte vara lämpligt att i enlighet med principen i 19 § i förslaget förelägga pant- eller retentionsrättshavare som nyss nämnts att väcka talan för att hans rätt skall vara skyddad. Påstående om pant- eller retentionsrätt utesluter inte att egendomen utmäts och det föreligger sålunda inte från praktisk synpunkt samma anledning att tvisten blir prövad som när denna gäller äganderätten. Det kan visserligen tänkas vara av intresse att, när tvist råder om pant- eller retentionsrätts bestånd eller om beloppet av panthavarens eller retinentens fordran, få den frågan ur världen innan det blir aktuellt att sälja den ut-

[13] Trygger II s. 233 och Hassler s. 183.
[14] Se Undén I s. 107 med där gjorda hänvisningar.

mätta egendomen. Om egendomen säljs och tvisten är olöst när köpeskillingsfördelningen skall äga rum, kommer tvistigt belopp att avsättas enligt 14 kap. 9 § första stycket i förslaget, med föreläggande enligt andra stycket för borgenären att väcka talan.

Det skulle vara mera rimligt att ge föreläggande för den som påstår sjö- eller luftpanträtt — och sålunda inte har egendomen i sin besittning — att väcka talan i den ordning som anges i förevarande 19 § i förslaget. Något praktiskt behov härav kan dock knappast antas föreligga, bl. a. därför att sådan panthavare regelmässigt själv är intresserad av att egendomen säljs. Man kan inte heller gärna tänka sig att uppskjuta försäljning av den utmätta egendomen för att få sådan tvist avgjord. Det kan här erinras om att för bl. a. tvister om sjö- och luftpanträtt som är aktuella vid köpeskillingsfördelning finns speciella bestämmelser i 14 kap. 9 § tredje stycket i förslaget, vilka möjliggör att då komma snabbt fram till ett avgörande.

I fråga om fast egendom torde det inte heller föreligga något praktiskt behov av bestämmelser som möjliggör att ge den som påstår att han har fordran på grund av reallast eller panträtt föreläggande att väcka talan.

Med det sagda vill beredningen inte utesluta, att man i särskilda fall kan analogiskt tillämpa förevarande 19 § när tvist rör pant- eller retentionsrätt och en analogisk tillämpning inte skulle strida mot vad som bör följa av tredje mans besittning.[15]

20 §

När tredje man gör anspråk på äganderätt till lös sak som kommer i fråga för utmätning, bör krfm enligt gällande rätt antingen utmäta egendomen — eventuellt med hänvisning till tredje mannen att väcka talan om bättre rätt till densamma — eller också avstå från utmätning. Krfm torde i princip ej vara berättigad att utmäta gäldenärens eventuella rätt till egendomen.[1] Detsamma torde gälla byggnad på ofri grund. I fråga om egendom som sålts under äganderättsförbehåll torde krfm dock kunna lämna öppet, huruvida förbehållet alltjämt gäller. Beträffande andra fall då gäldenärs rätt till lös egendom utmäts torde också finnas utrymme för att lämna frågan om beståndet av gäldenärens rätt eller dess omfattning öppen.

För att utmätning skall få ske enligt någon av föregående paragrafer i förevarande 5 kap. krävs, att egendomen — på grund av besittning eller registrering eller vad som eljest blivit upplyst — kan antas tillhöra gäldenären. Beredningen har ansett, att möjlighet till utmätning bör finnas även om det måhända inte kan anses styrkt att gäldenären är ägare men det likväl finns anledning till antagande att egendomen tillhör honom. Om utmätning sker i sådant fall, bör förbehåll göras för tredje mans eventuella rätt. Äganderättsfrågan bör emellertid som regel klaras ut innan realisation sker. Bestämmelser i saken har tagits upp i förevarande 20 §.

[15] Jfr Hassler s. 194 not 85 och Olivecrona s. 107 f.

[1] Alexanderson s. 67 f, Hassler s. 146 f och 182 not 33 och Olivecrona s. 126.

I *första stycket* har angetts, att om det finns anledning antaga att gäldenären är ägare till annan lös egendom än registrerat skepp eller registrerat luftfartyg utan att det föreligger sådant fall som avses i 16—18 §§, får egendomen utmätas med förbehåll för tredje mans rätt. För att bestämmelsen skall få tillämpas krävs objektiva skäl till stöd för gäldenärens äganderätt. Om det framgår att egendomen tillhör annan än gäldenären, får den ej tas i mät.

Bestämmelsen är enligt förslaget ej tillämplig beträffande registrerat skepp eller registrerat luftfartyg. Är gäldenären inskriven som ägare till sådan egendom, får den utmätas, om det ej framgår att den tillhör tredje man (17 § andra och tredje st.). Är annan än gäldenären inskriven som ägare, får utmätning ske, om skeppet eller luftfartyget på grund av vad som blivit upplyst — i praktiken att gäldenären visas ha en fångeshandling — kan antas tillhöra honom (16 §). Vid tillämpning av de angivna bestämmelserna skall i fråga om skepp beaktas reglerna om inskrivningens materiella rättsverkan i 19 § SjöLförslaget. Det torde knappast finnas utrymme för utmätning av registrerat skepp eller registrerat luftfartyg i andra fall än som nu sagts, frånsett utmätning för fordran med pant- eller retentionsrätt. Av liknande skäl föreslår beredningen ej beträffande fast egendom någon motsvarighet till 20 §.

Bestämmelsen i 20 § åsyftar i första hand fordringar som ej grundas på löpande skuldebrev och rättigheter. I fråga om sådan egendom är det ofta svårt för förrättningsmannen att få tillräcklig utredning för att på ett tillfredsställande sätt kunna bedöma vem egendomen tillhör. Beträffande lös sak som finns i gäldenärens besittning blir bestämmelsen knappast tillämplig i praktiken (jfr 17 § första st.).

I *andra stycket* meddelas bestämmelser om lösandet av äganderättstvisten, när egendom enligt första stycket utmätts med förbehåll för tredje mans rätt. Enär gäldenärens rätt till egendomen i sådant fall ej stöds av någon presumtion, kan tredje mannen ej rimligen åläggas att ta initiativ till rättegång. Initiativet bör i stället komma från sökanden. Det synes ej behövligt att gäldenären instäms. Beredningen föreslår därför, att krfm, om det finnes ändamålsenligt, skall förelägga sökanden att väcka talan i saken mot tredje mannen. Saken gäller — i allt fall prejudiciellt — äganderätten till den utmätta egendomen. Sökandens talan bör emellertid strängt taget ej gå ut på mer än att han genom utmätning vunnit en rätt till betalning ur egendomen som gäller mot tredje mannen. Vid behov kan även yrkas åläggande för tredje mannen att utge egendomen till krfm. Något hinder bör dock ej möta, att sökanden låter sitt yrkande avse att gäldenären har bättre rätt till egendomen än tredje mannen, om man blott har klart för sig att dom i saken, trots en sådan utformning av hans talan, inte får rättskraft mot gäldenären. Krfm har enligt förslaget diskretionär befogenhet att pröva, om föreläggande skall ges. Föreläggande bör emellertid i allmänhet meddelas. Om rättegång redan pågår om äganderätten till egendomen, kan dock föreläggande underlåtas. Undantag kan vidare vara motiverat t. ex. om egendomen sålts till gäldenären under äganderättsförbehåll och det är oklart huruvida full betalning erlagts eller någon

mindre post kvarstår. Föreläggande bör lämpligen meddelas i samband med utmätningsbeslutet.

Enligt förslaget skall talan väckas inom en månad från att föreläggandet delgetts sökanden. Talan skall enligt 19 kap. 21 § väckas vid den allmänna underrätt där krfm finns. Beträffande egendom som avses i 10 kap. 12 § RB skall dock talan väckas vid rätten i den ort där egendomen finns. I föreläggandet skall anges — förutom den mot vilken talan skall väckas och tiden för talans väckande — behörig domstol (jfr 19 kap. 21 § sista st.). Även påföljden av att talan ej väcks bör anges.

Väcker ej sökanden talan i enlighet med givet föreläggande, skall utmätningen hävas, om ej tredje mannen väckt talan i saken mot sökanden inom den angivna tiden (andra st. andra punkten). Beträffande talan av tredje mannen mot sökanden gäller allmänna forumregler enligt 10 kap. RB. Sådan talan måste också kunna väckas vid domstol som enligt 19 kap. 21 § är behörig att pröva motsvarande talan som väcks av sökanden. Påföljden för sökanden av underlåtenhet att väcka talan är ovillkorlig, om ej laga förfall visats före utgången av tiden (jfr 19 kap. 6 § andra st.).

Det är uppenbart, att utmätningen också skall hävas, om sökanden visserligen väckt talan enligt givet föreläggande men hans talan ogillas genom dom som vinner laga kraft eller om målet avvisas eller avskrivs eller talan förfaller och det ej längre står sökanden öppet att fullfölja eller ånyo väcka talan. Om rättegång inte har inletts inom föreskriven tid eller den har avslutats utan att sökandens talan bifallits, bör detta styrkas genom bevis som företes hos krfm. Denna skall då häva utmätningen. Om sökanden vinner processen, får han vända sig till krfm och med åberopande av lagakraftvunnen dom begära att det exekutiva ärendet tas upp på nytt. — Hävs utmätningen på grund av att sökanden ej efterkommit meddelat föreläggande, kan sökanden göra ny ansökan om utmätning. Något formellt hinder föreligger ej att då på nytt utmäta samma egendom, men detta kan som regel inte vara praktiskt ändamålsenligt.

Att krfm i samband med utmätning förelagt sökanden att väcka talan hindrar ej att utmätningsbeslutet kan överklagas i vanlig ordning. Om talan har väckts i enlighet med föreläggandet, kan i det särskilda fallet vara lämpligt att rättegångsmålet vilar tills besvären över utmätningen blivit slutligt prövade.

Frågan om hinder mot försäljning när föreläggande meddelats regleras i 9 kap. 4 §.

Väcker sökanden talan mot tredje mannen om äganderätten till den utmätta egendomen eller väcker tredje mannen talan härom mot sökanden, torde av allmänna processrättsliga principer följa, att dom i målet ej blir bindande mot gäldenären. Saken rör emellertid dennes rätt och han torde vara berättigad att deltaga i rättegången som intervenient (jfr 14 kap. 9 § RB). Likaså torde sökanden, om rättegång angående egendomen pågår mellan gäldenären och tredje mannen när utmätning

sker eller om en av dem efter utmätningen väcker talan mot den andre, kunna inträda som intervenient i den rättegången. Frågan huruvida dom i målet får rättskraft mot sökanden torde enligt reglerna om succession under rättegång bero av om talan väckts redan innan utmätning skedde eller ej.

21 §

Tvist angående fordrans eller rättighets bestånd hindrar enligt gällande rätt ej att fordringen eller rättigheten tas i mät.[1] I fall då fråga om dess bestånd var beroende på särskild prövning när utmätningen skedde eller då var prövad genom beslut som ej vunnit laga kraft får som regel försäljning ej äga rum utan gäldenärens samtycke (88 b § 2 mom. UL). Exekutiv myndighet torde ej kunna förelägga part att väcka talan vid domstol om fordringens eller rättighetens bestånd.

Även förslaget intar den ståndpunkten att tvist om fordrans eller rättighets existens ej utgör hinder mot utmätning. För att utmätning skall kunna äga rum måste dock föreligga skäl till antagande, att gäldenären har en fordran eller rättighet.[2] Finns hos gäldenären handling som utgör bevis om fordran eller rättighet, torde innehavet därav ofta vara tillräckligt. I övrigt får krfm grunda sin bedömning på uppgifter från sökanden och gäldenären och från den mot vilken uppgiven fordran eller rättighet riktas.

Det är tydligt att en tvistig fordran eller rättighet ej utgör något begärligt försäljningsobjekt. Risk föreligger att egendomen till skada för parterna blir såld för en ringa del av sitt egentliga värde, kanske till någon som handlar i spekulationssyfte. Genom 1937 års ändringar i UL, den s. k. lex Marsjö, infördes vissa bestämmelser i UL som skulle förebygga sådana förluster (upplysningsplikt för sekundogäldenären eller motsvarande i fråga om rättighet, indrivning av fordran när så kunde ske i stället för försäljning, förbud mot försäljning av tvistig fordran m. m.). Beredningen har ansett, att tvist angående utmätt fordrans eller rättighets bestånd regelmässigt bör lösas innan krfm söker realisera den utmätta egendomen. Krfm bör därför kunna meddela föreläggande att väcka talan i saken vid domstol. Bestämmelse härom har tagits upp i *första stycket* av förevarande 21 §. Däri anges, att om fordran eller annan rättighet blivit utmätt och tvist råder om fordringens eller rättighetens bestånd, har 20 § andra stycket motsvarande tillämpning.

Tvekan om beloppet av viss fordran kan föreligga utan att man kan tala om tvist i vanlig mening mellan gäldenären och sekundogäldenären. Ibland kan klarhet utan större omgång vinnas efter några dagar, i andra fall måste man vänta längre tid. I sådana fall bör utmätning kunna äga rum omedelbart i avvaktan på närmare upplysningar. Ett fall som hör hit och förtjänar att särskilt uppmärksammas rör utmätning av tillgodohavande på checkräkning och har behandlats under 4 §.

[1] Se 88 b § 2 mom. UL, som utgår från att utmätning kan ske av fordran eller rättighet vars bestånd är föremål för rättegång. Se även NJA II 1937 s. 794, Trygger II s. 194 och Olivecrona s. 106.

[2] Jfr JO 1967 s. 102.

Bestämmelsen i första stycket innebär, att krfm kan förelägga sökanden att väcka talan mot den som den utmätta fordringen eller rättigheten riktar sig mot. Föremål för talan är fordringens eller rättighetens existens. Talan därom kan i fråga om fordran vid behov förenas med yrkande om åläggande för svaranden i målet att utge fordringsbeloppet eller, om endast en del blivit utmätt, motsvarande belopp till krfm. Föreläggande skall meddelas om det finnes ändamålsenligt. Pågår rättegång om saken när utmätning sker, bör föreläggande underlåtas. När tvisten endast gäller en mindre del av fordran eller motsvarande, kan det vara för betungande för sökanden, om föreläggande ges. (Jfr i övrigt 10 kap. 12 § andra st.)

Talan skall väckas inom en månad från att föreläggandet delgetts sökanden. Om behörig domstol gäller vad som i allmänhet är föreskrivet därom, dvs. bestämmelserna i 10 kap. RB (19 kap. 21 § tredje st. i förslaget). Av hänvisningen till 20 § andra stycket följer vidare, att utmätningen skall hävas om sökanden ej efterkommer föreläggandet att väcka talan mot tredje mannen och denne inte väckt talan i saken mot sökanden inom den angivna tiden.

Om anstånd med försäljning när tvist råder om utmätt fordrans eller rättighets bestånd finns bestämmelse i 9 kap. 4 § andra stycket.

Enligt 91 a § UL kan pantbrev i fast egendom utmätas hos fastighetens ägare, i den mån pantbrevet ej utgör pant. Råder efter utmätning av pantbrev tvist i vad mån det utgör säkerhet för fordran ("något finns att utmäta"), skall enligt gällande rätt krfm, om skäl är därtill, förelägga sökanden att inom en månad efter att föreläggandet delgetts honom väcka talan mot gäldenären och den som bestrider att något finns att utmäta (91 a § 4 mom. UL). Talan skall väckas vid den domstol som anges i 10 kap. 10 § RB. Efterkommer ej sökanden föreläggandet och är ej talan i saken väckt av annan part, går utmätningen åter (91 a § 5 mom.).[3] Enligt ULförslaget skall 91 a § vidgas till att även omfatta pantbrev i skepp. Beträffande sådant pantbrev skall emellertid talan väckas vid den domstol till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör.[4] Bestämmelserna i 91 a § gäller ej skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar därtill.

Enligt *andra stycket* i förevarande 21 § gäller vad som sägs i första stycket även när tvisten i fall som avses i 5 kap. 3 § andra stycket rör i vad mån pantbrev eller annan inteckningshandling utgör säkerhet för fordran. Bestämmelserna i 20 § andra stycket skall alltså tillämpas även i detta fall. Förslaget omfattar även det fallet att utmätningen avsett skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar därtill. I övrigt innebär förslaget smärre jämkningar i förhållande till vad som stadgas i 91 a § UL bl. a. såtillvida att sökanden ej behöver instämma gäldenären. Det är tillräckligt, att han väcker talan mot tredje mannen, dvs. mot den som bestrider att något fanns att utmäta. Bestämmelser om behörig domstol meddelas i 19 kap. 21 § tredje stycket. Enligt sista

[3] Betr. förarbetena se U VIII s. 219 ff, prop. 1971:20 s. 308 ff, 559 f och 579 och prop. 1971:179 s. 49. Se även Olivecrona i SvJT 1973 s. 248.
[4] Betr. förarbetena se U XI s. 90.

stycket i 19 kap. 21 § skall i föreläggande anges den domstol vid vilken talan skall väckas.

22 §

Enligt denna paragraf skall gäldenären antas vara ägare till fast egendom på vilken han har lagfart, om det ej framgår att den tillhör tredje man. Bestämmelsen motsvarar 82 § 1 mom. UL.[1] Av lagrummet framgår, att fastighet inte får tas i anspråk för fordran mot den som har lagfart, om det visas att han överlåtit fastigheten eller att denna av annan anledning tillhör tredje man. På andra sidan utgör den omständigheten att tredje man har lagfart ej hinder mot utmätning, om det visas att fastigheten tillhör gäldenären (16 §). Härvid krävs regelmässigt, att denne har en formellt riktig fångeshandling som leder tillbaka till senaste lagfart. Gäldenären har t. ex. förvärvat fastigheten av den som alltjämt har lagfart men gäldenären har ännu ej sökt lagfart. Även andra fall kan tänkas.

Med fast egendom avses även tomträtt (2 kap. 10 § andra st.). Lagfarten motsvaras beträffande tomträtt av inskrivning av upplåtelse eller förvärv av tomträtten.

I Utsökningsrätt VIII anfördes, att det för utmätning av fast egendom (och detsamma gäller tomträtt) i princip bör krävas att gäldenären äger fastigheten i det ögonblick då utmätning äger rum. UL gjorde emellertid genom 82 § ett betydelsefullt avsteg. Ehuru äganderätten till fast egendom civilrättsligt ansågs övergå redan genom upprättandet av överlåtelsehandling och det sålunda t. ex. vid köp var tidpunkten för köpekontraktets avslutande som var avgörande, föreskrev nämnda lagrum att överlåtelse inte i och för sig utgjorde hinder mot egendomens utmätande för förra ägarens gäld. Den som förvärvat egendomen kunde emellertid skydda sin rätt genom att söka lagfart inom viss tid efter utmätningen. Genom denna reglering hade lagstiftaren tvingat den som åberopade förvärv från gäldenären att åtminstone genom lagfartsansökan visa att det var något allvar med transaktionen. Bestämmelsen kunde alltså sägas ge ett visst skydd mot skenöverlåtelse. I övrigt framhöll beredningen, att lagrummet ej hindrade att utmätning av fastigheten skedde hos den nya ägaren, även om denne inte sökt lagfart. Det var oklart, hur det skulle förfaras om konkurrens uppstod mellan utmätning hos den som överlåtit egendomen och alltjämt hade lagfart därå samt utmätning hos den som förvärvat egendomen och ännu ej sökt lagfart på sitt fång. Beredningen ansåg regleringen i 82 § UL alltför ålderdomlig för att kunna bibehållas. En ny lag måste rimligen i fråga om fast egendom liksom beträffande annan egendom bygga på principen att utmätning inte får ske för annat än fordran mot ägaren — frånsett utmätning för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten.

Beträffande den i enlighet med beredningens förslag antagna nya ordningen har därefter uttalats, att det varit bättre motiverat att kräva lagfartsansökan för att en förvärvare av fast egendom överhuvud

[1] U VIII s. 86 f och 222 och prop. 1971:20 s. 161 f och 300 f.

skulle vara skyddad mot överlåtarens borgenärer.[2] Beredningen vill med anledning härav till stöd för den ståndpunkt som intogs i Utsökningsrätt VIII — utöver vad som där sägs — framhålla följande.

Enligt beredningens mening borde samma förutsättningar för skydd mot överlåtarens borgenärer gälla vid utmätning och konkurs. Så var inte fallet före 1971 års ändringar i UL. Om man vill uppnå kongruens med kravet på tradition av lös egendom för skydd mot överlåtarens borgenärer, bör inte heller lagfartsansökan som görs först viss tid efter utmätning eller konkursbeslut kunna medföra skydd mot överlåtarens borgenärer. I 19 § SjöLförslaget medges ej heller för motsvarande situation i fråga om skepp att inskrivningsansökan retroaktivt ger dylikt skydd.

I terminologiskt hänseende kan nämnas att den som förvärvat fast egendom brukar anses som "ägare" även innan han sökt lagfart, i allt fall om han betalt köpeskillingen. Detta behöver naturligtvis ej hindra att man kunde låta borgenärsskyddet för förvärvaren inträda först vid en senare tidpunkt. Beredningen är dock övertygad om att detta strider mot allmänna föreställningssättet och framför allt mot betalningsvanor vid fastighetsköp. Särskilt bör understrykas, att stora belopp betalas i handpenning redan vid köpeavtalet och resterande kontantdel av köpeskillingen vanligen på tillträdesdagen. En säljare torde i allmänhet inte önska att köparen söker vilande lagfart innan köpeskillingen betalts, allra minst om endast visst område sålts och det är ovisst om avstyckning får äga rum. Ovillkorligt krav på lagfartsansökan för skydd mot säljarens borgenärer skulle utsätta köparen för väsentligt ökad risk, om inte vanorna på marknaden ändras. Det bör slutligen påpekas, att om dagen för lagfartsansökan skulle bli avgörande för skyddet mot säljarens borgenärer, det måste införas en del nya bestämmelser i JB om konkurrens mellan utmätning och lagfartsansökan liksom om avslag på lagfartsansökan som görs först sedan överlåtaren försatts i konkurs. Vidare borde regleras, hur vid utmätning hos köparen av dennes "äganderätt" innan köparen sökt lagfart utmätningssökandens rätt resp. vid konkurs konkursboets rätt skall skyddas mot säljarens borgenärer, t. ex. genom att krfm resp. konkursboet åläggs söka lagfart för köparens räkning och utmätningssökanden resp. konkursboet får betala stämpelskatten m. m.

I 82 § 2 mom. UL föreskrivs, att tvist om äganderätten till fast egendom, varå gäldenären har lagfart eller vartill han har fångeshandling, inte utgör hinder mot utmätning. Det är emellertid utan särskild bestämmelse tydligt, att fast egendom, som på grund av presumtionsbestämmelsen i här förevarande 22 § eller på grund av vad som blivit upplyst i ärendet kan antas tillhöra gäldenären, får utmätas även om tvist råder angående äganderätten till fastigheten. Motsvarande gäller beträffande lös egendom. Förslaget saknar därför motsvarighet till bestämmelsen i 82 § 2 mom. UL.

Bestämmelse om förfarandet när tvist råder angående utmätt fast egendom har tagits upp i 24 §.

[2] Hessler s. 260 ff.

23 §

Att fast egendom överlåtits villkorligt hindrar ej att det värde som överlåtarens resp. förvärvarens villkorliga innehav representerar kan efter utmätning tillgodogöras av borgenärerna. Beredningen behandlade detta fall i Utsökningsrätt VIII och regler härom finns numera i 82 a § UL. Att överlåtelse av fast egendom beror av villkor som ännu ej är uppfyllt utgör enligt nämnda lagrum ej hinder mot utmätning av själva egendomen för fordran hos överlåtaren, liksom utmätning av egendomen får äga rum för fordran hos den som förvärvat egendomen, oaktat hans förvärv är villkorligt (1 mom. första punkten och 2 mom. första punkten). Vidare anges vad detta innebär, bl. a. om villkoret uppfylls resp. överlåtelsen går åter.[1] Se även 62—66 §§ FfL. I fråga om lös egendom saknar UL uttryckliga bestämmelser om utmätning av villkorlig rätt därtill. Däremot innehåller ULförslaget vissa regler rörande försäljning av villkorlig äganderätt till registrerat skepp, luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg (89 § 2 mom., 201 § 4 mom. och 213 a §).

Det synes lämpligt att även uppmärksamma utmätning av villkorlig rätt till lös egendom. Att villkorlig överlåtelse av lös egendom inte hindrar utmätning av kvarvarande eller förvärvad villkorlig rätt till egendomen hos överlåtaren resp. förvärvaren är tydligt.[2] Saken ligger emellertid något annorlunda till än beträffande fast egendom.

I fråga om fast egendom skall som nämnts enligt gällande lag själva egendomen tas i mät, oaktat gäldenärens rätt endast är villkorlig. Detta sammanhänger främst med att gäldenären kan söka inteckning i fast egendom oaktat den är utmätt. Utmätning som sker medan gäldenärens rätt är villkorlig måste därför — ehuru villkorligt — gälla i själva fastigheten för att den skall kunna ge åsyftad förmånsrätt i denna, om gäldenärens rätt till egendomen blir ovillkorlig. Vidare bör framhållas, att gäldenärens rätt till fast egendom kan vara villkorlig beträffande visst område av fastigheten — t. ex. efter överlåtelse av tomtmark som skall avstyckas — och ovillkorlig beträffande återstoden. Utmätningen bör ge samma rätt till det hela, med det villkor som gäller för gäldenärens innehav.

Vad nu sagts om utmätning av fast egendom när gäldenärens rätt är villkorlig är tillämpligt även i fråga om villkorlig rätt till ideell andel av fastighet och villkorlig rätt som tillkommer gäldenären såsom förvärvare av visst område av fastighet.

Beredningen har övervägt, om den nu angivna regleringen för fast egendom bör utsträckas till motsvarande situationer beträffande registrerat skepp eller registrerat luftfartyg. I fråga om sådan egendom utesluter emellertid utmätning möjligheten att inteckna egendomen (283 § första st. 6 SjöLförslaget och 12 § lagen 1955:227 om inskrivning av rätt till luftfartyg). Beträffande skepp gäller detta enligt uttrycklig bestämmelse även om endast gäldenärens villkorliga äganderätt utmätts.

[1] Betr. förarbetena se U VIII s. 87 ff och prop. 1971:20 s. 162 ff.
[2] Jfr Trygger II s. 194 f och 212 och Hassler s. 150 f.

Detsamma måste antas gälla i fråga om luftfartyg. Något behov av att förklara själva skeppet eller luftfartyget utmätt för att utmätningen skall ge åsyftad förmånsrätt föreligger alltså inte. Ej heller i övrigt finns skäl till en sådan ordning som gäller för fast egendom.

Beträffande skepp och luftfartyg liksom i fråga om annan lös egendom skall därför enligt förslaget utmätningen, när gäldenärens rätt är villkorlig, avse den rätt som gäldenären förbehållit sig resp. förvärvat enligt avtalet. Detta torde överensstämma med gällande rätt, även om beslut om utmätning som rör avbetalningsgods ibland avfattas på ett sätt som kan tyda på att utmätningen i första hand avsett godset som sådant.[3] Överlag gäller emellertid beträffande lös egendom, att om villkorlig överlåtelse skett och förvärvarens rätt enligt civilrättsliga regler inte är skyddad mot överlåtarens borgenärer, utmätning hos överlåtaren skall avse själva egendomen, t. ex. om den som förvärvat villkorlig äganderätt till registrerat skepp inte sökt inskrivning (se 19 § SjöL-förslaget) eller om villkorligt såld lös sak inte traderats och lösöreköpsförordningens bestämmelser ej heller har iakttagits. Vidare bör påpekas, att utmätningssökandens fordran kan vara förenad med pant- eller retentionsrätt i lös egendom som gäldenären överlåtit villkorligt. För sådan fordran får själva egendomen utmätas, om pant- eller retentionsrätten inte är beroende av det villkor som gäller för gäldenärens rätt till egendomen.

På andra sidan kan framhållas, att utmätning av gäldenärens villkorliga rätt till viss egendom kan vara utesluten på grund av att hans rätt inte får överlåtas (jfr 6 kap. 5 § i förslaget). I vad mån överlåtelseförbud som uppställs vid onerösa avtal är bindande är något tveksamt.[4] Utgångspunkten måste emellertid vara, att en överlåtare inte genom dylikt villkor i oneröst avtal får undandra förvärvarens borgenärer det värde som egendomen representerar.

Beredningen har inte ansett det behövligt att lagfästa vad som sålunda skall gälla, när gäldenären överlåtit eller förvärvat lös egendom under villkor som även gäller mot sökanden. Vad som utmäts i dessa fall blir inte saken utan gäldenärens rätt — en rättighet — även om objektet för rättigheten är en lös sak. Har t. ex. utmätning skett av säljarens rätt när egendom sålts enligt avbetalningskontrakt med återtagnings- eller äganderättsförbehåll, omfattar utmätningen även säljarens fordran mot köparen på utestående köpeskilling.[5] Om villkoret inte uppfylls och objektet återgår till säljaren, kommer utmätningen att gälla själva saken. Förmånsrätt i saken skall då anses ha uppkommit redan genom rättighetsutmätningen, vilken in dubio får antas omfatta all rätt med avseende på saken som tillkommer säljaren/gäldenären, alltså även möjligheten att återfå egendomen. Motsvarande gäller vid utmätning hos köparen.[6] Även sökanden kan tänkas vilja fullgöra resterande avbetal-

[3] Jfr t. ex. Olivecrona s. 108 och 125 f.
[4] U III s. 243 f.
[5] Jfr Eklund-Nordström s. 30, Hassler s. 150 not 56 och Olivecrona s. 126.
[6] Här kan böra uppmärksammas, att om gäldenären/köparen efter utmätningen fullgjort en avbetalning för gods som han förvärvat genom avbetalningsköp, bör frist för återvinning enligt 31 § KL av det värde som tillgodoförts utmätningssökanden genom avbetalningen räknas från den dag då denna ägde rum.

ning för att gäldenärens rätt skall bli villkorslös. I 7 kap. 7 § första stycket uppmärksammas säkerställande av utmätning av köpares rätt vid avbetalningsköp och i 10 kap. 9 § meddelas regler om försäljning av lös egendom som gäldenären förvärvat under äganderättsförbehåll.

Förevarande 23 § gäller i enlighet med det anförda endast fast egendom till vilken gäldenären har villkorlig rätt. Bestämmelserna motsvarar 82 a § UL. Bestämmelser om försäljning efter utmätning av villkorlig rätt till fastighet finns i 13 kap. 62—66 §§ i förslaget.

24 §

I fråga om utmätt fastighet gäller enligt 5 § första stycket FfL, att om tredje man påstår bättre rätt till densamma, ÖE kan förelägga tredje mannen att inom en månad efter att föreläggandet delgetts honom väcka talan mot sökanden och den som i ärendet antagits vara ägare till fastigheten. Talan skall väckas vid domstol som anges i 10 kap. 10 § RB. I andra stycket sägs, att första stycket har motsvarande tillämpning om annan än fastighetens ägare påstår att han äger byggnad eller annat som framstår som tillbehör till fastigheten. Efterkommes ej föreläggande enligt första eller andra stycket, är enligt tredje stycket talan mot sökanden förlorad, om ej sökanden inom tid som nyss nämnts själv väckt talan mot den som påstår bättre rätt och den som i ärendet antagits vara ägare.

Beredningen föreslår i förevarande 24 §, att 19 § skall ha motsvarande tillämpning om utmätning sker av fast egendom och tredje man gör gällande bättre rätt till egendomen eller vad som framstår som tillbehör till denna. Förslaget ansluter till nyssnämnda bestämmelser i 5 § första —tredje styckena FfL,[1] med den utvidgningen att regeln omfattar alla fall då utmätningen gäller fast egendom och inte enbart det fallet att utmätningen gäller fastighet som sådan. Bestämmelserna omfattar sålunda även den situationen att utmätning skett av ideell andel i fastighet eller av villkorlig rätt till fastighet eller andel däri. Vidare omfattas bl. a. det fallet att tvisten rör visst område av fastighet eller tillbehör. (Jfr 2 kap. 10 § första st.)

Utöver den nu nämnda utvidgningen innebär förslaget en mindre ändring av reglerna i 5 § FfL, nämligen såvitt angår verkan av föreläggandet för tredje man att väcka talan. Enligt 19 § i förslaget till vilken förevarande 24 § hänvisar skall tredje mannen, även om han inte själv väckt talan, vara bevarad vid sin rätt om sökanden instämt tredje mannen inom den tid som angetts i föreläggandet. Som nyss nämnts förutsätts i gällande lag för motsvarande situation att sökanden instämt även gäldenären. Beträffande motiven till den ändrade ståndpunkten och verkan av att sökanden återkallar sin talan kan hänvisas till vad som anförts under 19 §.

Av 19 kap. 21 § andra stycket framgår, att talan skall väckas vid domstol som anges i 10 kap. 10 § RB, dvs. fastighetsforum. Enligt 19 kap. 45 § andra stycket i förslaget kan tid för väckande av talan enligt förevarande paragraf återställas med tillämpning av 58 kap. 11 och 12 §§ RB. Se även 19 kap. 6 § andra stycket.

[1] U VIII s. 113 f och prop. 1971:20 s. 199 f, 527 ff och 570 f.

Regler om hinder mot försäljning av utmätt fast egendom, när föreläggande getts att väcka talan, meddelas i 9 kap. 4 §.

25 §

Det kan inträffa, att tredje man först sedan utmätt egendom sålts ger sig tillkänna och då påstår att den sålda egendomen tillhörde honom. Enligt gällande lag är måhända ovisst i vad mån föreläggande då kan ges.[1] Innebörden av 69 § UL är inte i alla avseenden klar och frågan står på motsvarande sätt öppen beträffande 5 § FfL.

Det behöver till en början klargöras, huruvida den omständigheten att besvär som tredje man anfört mot utmätning ogillats genom beslut som vunnit laga kraft hindrar honom att återkomma under förfarandets fortsatta gång.[2] Enligt beredningens mening bör den omständigheten att besvären ogillats inte medföra att tredje mannen förlorar sin rätt. Att så inte kan bli fallet i förhållande till gäldenären är uppenbart, men det synes inte heller föreligga tillräckliga skäl att låta tredje man förlora sin rätt mot sökanden. Tredje mannen bör sålunda i princip ha rätt att återkomma under det exekutiva ärendets fortsatta handläggning och hos krfm begära att utmätningen hävs eller utverka föreläggande att väcka talan. Han kan dock inte ånyo överklaga utmätningen. En annan sak är, att den prövning som skett i anledning av de anförda besvären kan ha en betydande bevisverkan och att det knappast i praktiken kan tänkas förekomma att tredje man under ärendets gång kan åstadkomma ny bevisning som föranleder att hans rätt anses styrkt eller att föreläggande ges honom att väcka talan. I detta sammanhang bör nämnas, att enligt förslaget även gäldenären kan föra talan mot utmätningsbeslut på den grunden att tredje man är ägare (19 kap. 22 §). Att ogillande av sådana besvär inte kan få beröva tredje man hans möjligheter att föra talan om saken under ärendets fortsatta handläggning synes uppenbart.

Även sedan försäljning skett finns utrymme för sådant föreläggande som avses i 19 eller 24 §, nämligen beträffande medel som influtit. När medel influtit genom att utmätt fordran indrivits, bör också föreläggande kunna meddelas i fråga om rätten till de influtna medlen lika väl som föreläggande tidigare kunnat meddelas beträffande rätten till själva fordringen.

Det bör framhållas, att de praktiska skälen att meddela föreläggande i nu berörda fall kan vara mindre vägande än när tvisten uppkommit på ett tidigare stadium. När tredje mannen visar skäl för sitt påstående om bättre rätt till influtna medel, kan nämligen krfm innehålla dessa — eventuellt nedsätta dem enligt lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar — och låta vederbörande själva ta initiativ efter gottfinnande. För att ej beloppet skall bli stående

[1] Enligt Trygger II s. 235 f kan föreläggande även då meddelas, se även Hassler s. 186 och Olivecrona s. 104.

[2] Uttalanden i doktrinen om verkan av att besvär över utmätning ogillats synes endast röra frågan i vad mån den som köper egendomen är skyddad mot tredje man. Jfr Hellner, Om obehörig vinst s. 299, Hessler i Rättsvetenskapliga studier ägnade minnet av Phillips Hult s. 206, Karlgren i SvJT 1956 s. 258, Trygger II s. 237 och Undén I s. 146.

de för länge eller sökanden på grund av tredje mans passivitet tvingas ta initiativ till rättegång när detta rimligen bort ankomma på tredje mannen har beredningen emellertid ansett lämpligt, att krfm kan ge föreläggande för denne att väcka talan om rätten till influtna medel. Bestämmelse härom har tagits upp i första stycket av förevarande 25 §.

Enligt förslaget skall bestämmelserna i 19 och 24 §§, som gäller tvist angående utmätt lös eller fast egendom, ha motsvarande tillämpning beträffande rätten till influtna medel när egendomen sålts. Motsvarande gäller när utmätt fordran indrivits. Krfm kan enligt förslaget föreläggа tredje mannen att väcka talan, om skäl föreligger därtill. Denna talan, som gäller bättre rätt till medlen, skall riktas mot sökanden och gäldenären. Föreläggande kan ges så länge beslut om fördelning eller om utbetalning ej meddelats. Om tredje mannen redan förlorat sin rätt mot sökanden i följd av reglerna i 19 eller 24 §, kan föreläggande inte komma i fråga. Detsamma gäller, om sökanden hade sådan särskild förmånsrätt i den utmätta och sålda egendomen att hans rätt var oberoende av vem som var ägare till egendomen.

Styrker tredje man att utmätt och såld egendom tillhörde honom, skall influtna medel som eljest skolat tillkomma sökanden eller gäldenären betalas ut till tredje mannen, med undantag för nyssnämnda fall då borgenären hade särskild förmånsrätt. Enligt 33 § första stycket kan samma resultat uppnås även utan rättegång, om ej tredje mannen förlorat sin rätt.

I 15 kap. föreslår beredningen bestämmelser om verkan av att utmätt egendom sålts, vilka även rör förhållandet mellan sökanden och tredje man. Andra stycket i förevarande 25 § innehåller en hänvisning till dessa bestämmelser.

Återvinning

26 §

I konkurs kan en rad rättshandlingar som skadat gäldenärens borgenärer bli föremål för återvinning enligt bestämmelser i KL. Enligt gällande rätt kan däremot återvinning ej äga rum med anledning av misslyckat utmätningsförsök. KLs materiella återvinningsregler är även tillämpliga när gäldenären fått ackord.

Vid sidan av KLs återvinningsregler finns bestämmelser av återvinningsliknande natur i vissa andra lagar. Om make genom äktenskapsförord givit andra maken egendom och gäld, för vilken givaren häftade när gåvan blev gällande, ej kan betalas av honom, skall enligt 8 kap. 5 § GB andra maken svara för vad som brister intill värdet av den överlåtna egendomen, om han inte kan styrka att givaren hade kvar egendom som uppenbarligen motsvarade hans gäld. I vissa fall, bl. a. om givaren vid utmätning befunnits sakna tillgång att betala sin gäld, svarar andra maken för gälden intill nämnda belopp, även om det inte är utrett vad som brister hos givaren. Motsvarande gäller, om make vid bodelning eftergett sin rätt (13 kap. 14 § GB). Enligt 3 § lösöreköpsförordningen är lösören som sålts med tillämpning av förordningens bestämmelser ej fredade från att utmätas för säljarens gäld

eller att räknas till hans konkursbo, om utmätning inträffar inom 30 dagar efter att avhandlingen företeddes inför rätten eller om säljaren försätts i konkurs efter ansökan som gjorts inom nämnda tid. En särskild tidsregel gäller, när konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847). I 117 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal ges regler om återkrav av vissa premiebetalningar. Om försäkringstagare försätts i konkurs efter ansökan som gjorts innan tio år förflutit från att livförsäkringsavtal ingicks och det visar sig att han under de tre senaste åren före konkursansökningen eller senare till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § ej kan utmätas, använt belopp som vid betalningstillfället ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, kan konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad som sålunda erlagts för mycket, i den mån tillgodohavandet förslår. Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen, gäller en särskild tidsregel.[1] De anförda bestämmelserna i lösöreköpsförordningen och försäkringsavtalslagen om konkurs har motsvarande tillämpning, om offentligt ackord fastställts.

På en del håll utomlands finns även regler om återvinning vid utmätning. I 29 § promulgationslagen till den *finska utsökningslagen* stadgas, att borgenär som begärt utmätning är berättigad till återvinning, om gäldenären till förfång för sina borgenärer avhänt sig egendom, iklätt sig förbindelse eller gynnat enskild borgenär under sådana omständigheter att återvinning kunnat ske till konkursboet, om konkurs sökts i stället för utmätning. Det åligger utmätningssökanden att väcka talan mot den från vilken återvinning skall ske inom 60 dagar, i regel räknat från att sökanden erhöll kännedom om utmätningen. I *dansk* och *norsk rätt* saknas bestämmelser om återvinning vid utmätning. Ej heller 1954 eller 1972 års norska förslag eller 1971 års danska förslag innehåller sådana regler. I *Förbundsrepubliken Tyskland* finns en särskild lag om återvinning utom konkurs (Gesetz betreffend die Anfechtung von Rechtshandlungen eines Schuldners ausserhalb des Konkursverfahrens). Varje borgenär som har exekutionstitel och vars fordran är förfallen till betalning är där berättigad till återvinning, om utmätning hos gäldenären ej lett till full betalning av fordringen eller det kan antas att utmätning ej skulle leda till full betalning (2 §). Återvinningsgrunderna motsvarar vissa grunder för återvinning i konkurs (3 § nämnda lag, jfr 31 och 32 §§ i Konkursordnung). Även enligt *schweizisk rätt* kan återvinning äga rum utom konkurs. Varje borgenär som erhållit bevis om att full betalning ej utgått för hans fordran vid utmätning är berättigad att väcka återvinningstalan (art. 285 i Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs). Återvinningsgrunderna är desamma som i konkurs (art. 286—288). Även i *England* och *Frankrike* kan återvinning äga rum vid utmätning.

KLs regler om återvinning avser att motverka dispositioner från gäldenärens sida som är till skada för borgenärerna, liksom att ge möjlig-

[1] I U X föreslås att tidsfristen skall förlängas även när konkurs föregåtts av förordnande av boutredningsman.

het att vinna rättelse när sådana dispositioner ägt rum. I viss utsträckning är det också möjligt att med återvinning angripa åtgärder som ej vidtagits av gäldenären själv. De skäl som talar för återvinning i konkurs synes också kunna åberopas för att återvinning skall kunna äga rum när borgenär ej kan få betalt för sin fordran genom utmätning, låt vara att vid utmätning ej alla borgenärerna utan endast en eller eventuellt några skall tillgodoses. Utmätningssökanden har visserligen möjlighet att få gäldenären försatt i konkurs och därefter yrka återvinning till konkursboet. Härigenom sätts emellertid i gång ett omständligt och kostsamt förfarande som är onödigt om det ej finns andra borgenärer som önskar konkurrera. Eventuellt kan en utmätningssökande någon gång förmå vederbörande att återställa egendomen eller dess värde genom att hota med konkurs och därpå följande återvinningstalan. Det synes dock ej tillräckligt med denna möjlighet.

Beredningen föreslår att möjlighet till återvinning införs vid utmätning. Sådan återvinning torde främst kunna få praktisk betydelse beträffande gåvor och direkt otillbörliga dispositioner. Bestämmelser i ämnet bör i materiellt hänseende anknyta till KLs regler om återvinning till konkursbo.

I betänkandet Utsökningsrätt X har beredningen framlagt förslag till nya regler om återvinning.[2] Återvinning kan enligt förslaget ske av gåva (29 §), av bodelning som innefattar avsevärd eftergift från gäldenärens sida eller varigenom egendom frångått gäldenären mot att fordran mot honom utlagts på hans lott (30 §), av utbetalning till närstående av oskäliga löne-, arvodes- eller pensionsbelopp (31 §), av vissa avsättningar till pensions- eller personalstiftelser (32 §), av betalning av skuld som gjorts med ovanliga betalningsmedel eller i förtid eller med belopp som avsevärt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning, om betalningen ej ändå kan anses som ordinär, och av kvittning under motsvarande omständigheter (33 §) samt av pantsättning och liknande säkerställelse som skett i efterhand (34 §). Härtill kommer återvinning av utmätning (35 §). Återvinningsfristerna i hittills nämnda fall växlar från tre månader till två år (mot närstående), räknat i förhållande till en närmare angiven fristdag (jfr 28 § 1). Nämnda regler kompletteras av en regel som gäller otillbörliga förfaranden och för återvinning förutsätter att andra parten var i ond tro (36 §). Återvinningsfristen är i detta fall fem år, utom såvitt angår återvinning från närstående då någon särskild frist ej skall gälla. Innebörden av återvinning är att utgiven egendom skall återbäras eller att ersättning skall utges (37 §). Rätten till återvinning kan jämkas, om synnerliga skäl föreligger. Förslaget beaktar även det fallet att tredje man återfått säkerhet som han ställt för någon gäldenärens förpliktelse. Återvinning kan vidare under vissa förutsättningar göras gällande mot den som från gäldenärens medkontrahent förvärvat egendom som är föremål för återvinning (38 §). 39 § i KLförslaget innehåller regler om talan rörande återvinning. Som 40 § tar förslaget upp bestämmelse om avräkning vid fullgörande av återbäringsskyldighet.

[2] Se U X s. 114 ff.

Bestämmelser om återvinning med anledning av utmätningsförsök har tagits upp i förevarande 26 § som bygger på det förslag som nyss redovisats.

Första stycket. Här anges, att om gäldenären gett bort egendom eller hans ekonomiska ställning försämrats genom annan rättshandling som kan vara föremål för återvinning vid konkurs och han saknar utmätningsbara tillgångar som förslår till betalning av sökandens fordran, har 28—34 och 36—38 §§ KL motsvarande tillämpning. Härvid skall dagen för ansökan om utmätning räknas som fristdag.

Som en av förutsättningarna för att återvinning skall få ske anges sålunda, att gäldenären saknar utmätningsbar egendom som räcker till betalning av sökandens fordran. Det är tillfyllest för återvinning att gäldenärens tillgångar endast täckte en del av fordringen. På andra sidan måste prövningen avse gäldenärens förhållanden i allmänhet och inte enbart frånvaron av utmätningsbara tillgångar på viss ort. Vilken utredning som krävs för att gäldenären skall kunna anses sakna utmätningsbar egendom är en fråga som uppkommer även i andra fall (t. ex. vid tillämpning av konkursgrunderna). Enligt beredningens förslag skall hembesöken i viss utsträckning kunna ersättas av förhör med gäldenären, vid behov under straffansvar. En sådan ordning hindrar ej, att krfm kan konstatera att gäldenären funnits sakna utmätningsbara tillgångar. Se vidare ovan under 4 §.

För bestämmelsens tillämpning krävs vidare, att frågan om återvinning gäller en "rättshandling" som kunnat bli föremål för återvinning vid konkurs. Förslaget medger ej återvinning av tidigare utmätning (jfr 35 § KLförslaget i U X). Utmätning är ej någon rättshandling i den mening som avses här. Däremot omfattas rättshandlingar företagna av annan än gäldenären i den mån sådan rättshandling faller under KLförslagets återvinningsregler, t. ex. kvittning som skett på grund av kvittningsförklaring avgiven av gäldenärens medkontrahent (jfr 33 § tredje st. nämnda förslag).[3] Även det fallet att rättshandling som gäldenären företagit har fullbordats av annan t. ex. genom denuntiation till medkontrahent (jfr 34 § andra st. samma förslag) omfattas.[4] Det bör måhända påpekas, att om rättshandling som gäldenären företagit ej gäller mot hans borgenärer, t. ex. därför att överlåten egendom ej traderats eller gåva till make ej skett i äktenskapsförords form, får egendomen utan vidare tas i anspråk genom utmätning för fordran mot gäldenären. Det blir då ej aktuellt att tillämpa den föreslagna återvinningsbestämmelsen.

Som nyss antytts medger förslaget inte, att rätt till återvinning med anledning av helt eller delvis misslyckat utmätningsförsök kan åberopas mot den som tidigare fått utmätning hos gäldenären. Sökandena i de båda utmätningsärendena är i princip likställda, frånsett möjligheten av särskild förmånsrätt på annan grund än utmätning. Den som vunnit förmånsrätt eller betalning genom den tidigare utmätningen kan därför inte gärna få stå tillbaka för sökanden i det senare ärendet. Det

[3] Se U X s. 152.
[4] Se även U X s. 160.

är inte heller i alla situationer möjligt att ge dem lika rätt (jfr verkan av mellankommande inteckning). Även andra komplikationer tillkommer. Saken har inte ansetts ha den betydelse att man bör ge rätt till återvinning av tidigare utmätning med anledning av att gäldenären vid senare utmätningsförsök saknar tillgångar som förslår till betalning av den då aktuella fordringen. Det skulle bl. a. även kräva särskilda regler om förmånsrättsordningen. Den som önskar återvinning av förmånsrätt eller betalning som vunnits genom utmätning får sålunda söka gäldenären i konkurs.

KLförslagets regler om återvinning förutsätter, att den rättshandling varom fråga är har varit till nackdel för gäldenärens borgenärer eller vissa av dem.[5] Motsvarande skall enligt förslaget gälla beträffande återvinning med anledning av misslyckat utmätningsförsök. Betalning av skuld som var förenad med betryggande och oangriplig pant i gäldenärens egendom skall t. ex. ej bli föremål för återvinning. Detsamma gäller ett ömsesidigt förpliktande avtal som ej innebär något gynnande av medkontrahenten. Innebörden av rätt till återvinning är att egendom som utgetts från någondera sidan skall återbäras eller att ersättning skall utgå (37 § 1 KLförslaget i U X).

För återvinning med anledning av utmätningsförsök skall i övrigt enligt beredningens nu föreliggande förslag gälla samma förutsättningar som skolat iakttas om gäldenären varit i konkurs. Sålunda får t. ex. gäldenärens medkontrahent, när återvinning äger rum enligt 29—34 §§, ej sättas i sämre situation än han var före den rättshandling som angrips. Han har t. ex. rätt att vid återvinning av betalning få tillbaka pant som han återställt till gäldenären med anledning av betalningen eller avräkna dess värde. Återvinningsfristerna, som enligt huvudregeln vid konkurs skall räknas till dagen för konkursansökningen, skall här räknas till dagen för utmätningsansökningen. I fråga om indrivning av böter, skatter m. m. torde ansökan få anses ha skett när utmätningsförsök ägt rum (jfr s. 284 f). Återvinningsbestämmelserna i KLförslaget inbegriper även rättshandlingar som ägt rum under tiden efter konkursansökningen och fram till konkursbeslutet. Tillämpat på utmätningsfallet innebär detta, att även rättshandlingar som ägt rum efter att ansökan om utmätning gjordes kan angripas, om det behövs.

Det synes ej föreligga behov av särskilda bestämmelser om viss tid inom vilken rätten till återvinning skall göras gällande sedan utmätningsförsök skett (jfr 39 § 2 KLförslaget). Fråga om återvinning kan enligt förslaget väckas så länge det exekutiva ärendet ej avslutats. Skulle till äventyrs någon gång fråga om återvinning uppkomma lång tid efter fristdagen, bör jämkning kunna ske, eventuellt till noll (jfr 37 § 3 i förenämnda KLförslag).

Återvinning kan under förutsättningar som anges i 38 § KLförslaget äga rum beträffande egendom som gäldenärens medkontrahent överlåtit till annan. Har gäldenärens medkontrahent avlidit, har sökanden samma rätt mot dödsboet som han haft mot den avlidne.

[5] Se U X s. 132 ff.

Återvinning vid utmätning skiljer sig från återvinning vid konkurs bl. a. såtillvida att vad som i förra fallet återvinns skall användas till betalning endast av viss borgenärs (sökandens) fordran, medan vid konkurs gäldenärens samtliga borgenärer, återvinningssvaranden inräknad, får konkurrera om vad som återvinns (med iakttagande av den vanliga förmånsrättsordningen). KLförslagets återvinningsregler är emellertid utformade på sådant sätt att de skall hindra obilliga verkningar för återvinningssvaranden. Rätten till återvinning kan sålunda jämkas, om det inte synes tillräckligt motiverat att rättshandlingen skall helt vika för utmätningssökandens fordran — t. ex. om gäldenären betalt en skuld med belopp som avsevärt försämrat hans ekonomiska ställning (jfr 33 § första st. i nämnda förslag) och sökandens fordran får anses likvärdig (jfr 37 § 3 och 4 samma förslag).

Andra stycket. I fråga om sättet för utövning av återvinning enligt förevarande 26 § i förslaget skall enligt andra stycket i paragrafen gälla, att om krfm finner rätt till återvinning föreligga, får egendom som är föremål för återvinning eller fordran som följer av rätt till återvinning utmätas för sökandens fordran. Det är alltså krfm som i första hand skall pröva om förutsättningar för återvinning föreligger (jfr nedan).

Skall återvinning ske av gåva till gäldenärens make eller bodelning och har maken på grund av bestämmelserna i 8 kap. 5 § eller 13 kap. 14 § GB betalt någon gäldenärens skuld, bör betalningen tillgodoräknas honom. Motsvarande gäller beträffande återvinning av bodelning mellan gäldenären och hans makes arvingar. Någon särskild bestämmelse härom torde ej behövas.[6]

Av fordran som uppkommer på grund av rätt till återvinning bör ej utmätas mer än som behövs för betalning av sökandens fordran och kostnaderna i ärendet. Återstoden får tredje mannen behålla (jfr fjärde st.).

Om egendom i tredje mans besittning skall utmätas och återbäras på grund av återvinning, bör samma regler tillämpas som då gäldenären tillhörig egendom i tredje mans besittning tas i mät, t. ex. i fråga om tvångsmedel mot tredje mannen. Någon exekutionstitel mot denne krävs sålunda inte för att egendomen skall kunna tas i förvar (jfr 7 kap. 8 §). Detta kan måhända synas hårdhänt mot tredje mannen (jfr 39 § KL-förslaget). Om tredje mannen ej medger att återvinning äger rum och hans invändningar inte kan lämnas utan avseende, blir emellertid tredje stycket i paragrafen tillämpligt. Enligt den bestämmelsen kan sökanden föreläggas att väcka talan i saken mot tredje mannen. Beredningen har därför inte ansett det praktiskt motiverat att föreslå en mera komplicerad ordning till skydd för tredje mans intressen. Utmäts fordran mot tredje man, blir reglerna i förslaget om utmätt fordran tillämpliga (se 10 kap. 10—13 §§). Det innebär, att fordringen skall om möjligt indrivas. I detta fall kan tvångsåtgärder ej vidtas mot tredje mannen, om det ej finns exekutionstitel mot honom.

[6] Jfr U X s. 170 f.

Tredje stycket. Utmätning enligt förevarande paragraf får ej äga rum annat än om krfm för sin del finner att förutsättningar föreligger för återvinning. Detta torde i allmänhet förutsätta, att fakta är i huvudsak ostridiga. Det kan emellertid tänkas att krfm trots framställd invändning finner förutsättningar för återvinning styrkta. Om utmätning sker oaktat tredje man bestritt återvinning och invändningen trots den bevisning som måste ha föregått utmätningen ej kan lämnas utan avseende, har krfm enligt förslaget möjlighet att hänvisa tvisten till rättegång. I enlighet härmed föreskrivs i tredje stycket av förevarande 26 §, att 20 § andra stycket har motsvarande tillämpning i den nämnda situationen. Det innebär, att krfm kan förelägga sökanden att väcka talan i saken mot tredje man. I allmänna "mål" skall föreläggandet riktas mot länsstyrelsen som representant för staten såsom sökande i ärendet. Talan skall avse att få fastslaget att rätt till återvinning föreligger. Det kan vara lämpligt, att sökanden även yrkar förpliktande för tredje mannen att återbära aktuell egendom resp. utge ersättning. Talan skall väckas inom en månad från att föreläggandet delgetts sökanden. Av 19 kap. 21 § första och andra styckena framgår, att talan skall väckas vid den allmänna underrätt där krfm finns resp. beträffande fast egendom och byggnad på annans grund m. m. i den ort där egendomen finns.[7] Väcker sökanden ej talan i enlighet med föreläggandet, skall utmätningen hävas, om ej tredje mannen väckt talan i saken mot sökanden inom nyssnämnda tid. — Föreläggande bör även kunna ges, om tredje mannen visserligen ej bestrider rätten till återvinning men underlåter att betala utmätt fordran (jfr 10 kap. 12 § andra st.).

Fjärde stycket. Uppstår överskott sedan egendom som utmätts enligt andra stycket har realiserats, skall det tillställas den från vilken återvinning skett. Bestämmelse härom har tagits upp i fjärde stycket.

Utmätning av egendom som återvinns kan gynna sökanden framför andra gäldenärens borgenärer. Den förmånsrätt eller betalning som vunnits genom sådan utmätning kan därför — liksom efter annan utmätning — i sin tur tänkas bli föremål för återvinning, om gäldenären försätts i konkurs och återvinningsfristen beträffande utmätningen ej gått till ända (jfr 35 § i förenämnda KLförslag). Även i detta fall måste fasthållas, att utmätningen skall ha varit till nackdel för borgenärerna eller vissa av dem. Har den rättshandling som blev föremål för återvinning från tredje man i utmätningsärendet företagits så långt före den sedermera i konkursen tillämpliga fristdagen att konkursboet inte kunnat göra gällande rätt till återvinning mot tredje mannen, bör den förmånsrätt eller betalning som utmätningssökanden vunnit genom återvinningen i utmätningsärendet vara skyddad. Återvinningen i utmätningsärendet med åtföljande förmånsrätt eller betalning till utmätningssökanden har då inte varit till skada för övriga borgenärer.

Om konkurs följer, torde konkursboet inte vara bundet av utgången i mål som utmätningssökanden anhängiggjort om rätten till återvin-

[7] Betr. forum för återvinningstalan enligt KL jfr U X s. 177 och Welamson, Konkursrätt s. 313 f. Se även 19 kap. 20 § JB.

ning. Självfallet är emellertid att återvinning som redan ägt rum måste beaktas om ny talan skulle väckas.

Som tidigare nämnts innehåller 117 § försäkringsavtalslagen bestämmelser om att vissa premiebetalningar kan återkrävas vid konkurs och offentligt ackord. Beredningen anser att paragrafen bör vidgas att gälla även vid utmätning och återkommer härtill i samband med övriga följdändringar.

Beredningens förslag i Utsökningsrätt X har såvitt angår återvinning inte ännu tagits upp till behandling i justitiedepartementet. Frågan anstår i avbidan på vad som skall hända med konventionsförslag rörande konkurs, vilket är aktuellt inom EG. Som det inte kan förutses när nyssnämnda förslag tas upp har beredningen ansett sig böra utarbeta förslag till en alternativ lagtext som utgår från nu gällande återvinningsregler i KL. Alternativet avviker endast beträffande första stycket i 26 § från de bestämmelser som intagits i UBförslaget och har följande lydelse.

26 § Har gäldenären försämrat sin ekonomiska ställning genom gåva eller annan rättshandling som enligt 28—30 §§, 32 §, 32 a §, 33 § första stycket eller 34 § konkurslagen (1921:225) kan vara föremål för återvinning vid konkurs och saknar han utmätningsbara tillgångar som förslår till betalning av sökandens fordran, har nämnda bestämmelser och 36—38 §§ samma lag motsvarande tillämpning. Vad där sägs om tiden för konkursansökningen skall i stället gälla dagen för ansökan om utmätning. När rätt till återvinning föreligger, kan den jämkas efter vad som finnes skäligt.
Finner kronofogdemyndigheten — — — sökandens fordran.
Bestrider tredje — — — motsvarande tillämpning.
Uppkommer efter — — — tredje mannen.

De återvinningsbestämmelser i KL till vilka första stycket i alternativförslaget i första hand hänvisar rör återvinning av gåva (28 §), av medel som lämnats till pensionsstiftelse m. m. (28 a §), av betalning av icke förfallen skuld m. m. och ställande av säkerhet (29 §), av betalning av förfallen skuld och ställande av säkerhet (30 §), av vissa avtal till skada för borgenärerna (32 §), av rättshandling med vissa aktieägare m. fl. (32 a §), av bodelning och rättshandling med make m. fl. (33 § första st.) och av vissa otillbörliga avtal (34 §). De återvinningsbestämmelser under 28—34 §§ KL som inte tagits med rör utmätning (31 §) och vissa rättshandlingar som ingåtts av dödsbo (33 § andra st.). Bestämmelserna om återvinning i sistnämnda fall har ansetts inte passa för situationen när återvinning aktualiseras vid utmätning.

De kompletterande bestämmelser som 36—38 §§ KL innehåller om återvinning och dess genomförande bör även iakttas i nu aktuella fall. Däremot kan 39 och 40 §§ KL inte vinna tillämpning.

Gällande KL ger i motsats till förenämnda KLförslag inte möjlighet att jämka konkursbos rätt till återvinning. En sådan möjlighet bör emellertid stå till buds vid återvinning i anledning av utmätning t. ex. för att inte utmätningssökanden skall gynnas framför borgenär som fått frivillig betalning. Alternativförslaget tar därför upp en regel därom.

Vad i KL sägs om tiden för konkursansökningen skall enligt alterna-

tivförslaget i stället gälla dagen för ansökan om utmätning. I KL tillmäts tredje mans kännedom om konkursansökningen betydelse för återvinning i en del fall. Motsvarande vikt kan inte tillmätas kännedom om utmätningsansökan. I övrigt kan nämnas att vad som i KL sägs om "beslut om egendomsavträde" kommer att i nu aktuella fall gälla beslutet om utmätningen. En del tänkbara svårigheter i övrigt när KLs återvinningsregler skall tillämpas i anledning av utmätning kan föranleda att nyssnämnda jämkningsregel bör tas i bruk.

Verkan av utmätning eller betalning

27 §

Beträffande utmätt fastighet innehåller 6 § FfL bestämmelser angående gäldenärens befogenheter i fråga om rätt att utnyttja naturtillgångar på fastigheten och att tillgodogöra sig dess avkastning. I fråga om rättsliga åtgärder föreskrivs, att gäldenären ej får minska fastighetens värde genom att överlåta tillbehör eller upplåta rättighet som går utöver hans egna befogenheter beträffande fastigheten. ÖE får förbjuda honom att upplåta rättighet som kan försvåra fastighetens försäljning. På begäran av gäldenären kan ÖE medge undantag från vad sålunda föreskrivs i den mån det kan ske utan intrång i sökandens rätt och i övrigt är lämpligt. I 7—10 §§ FfL meddelas ytterligare bestämmelser om förvaltningen av utmätt fastighet.

Beträffande utmätt lös egendom saknar gällande lag uttrycklig reglering av frågan i vad mån gäldenären får förfoga över egendomen (jfr i fråga om straffansvar 17 kap. 13 § BrB). Det är emellertid tydligt att gäldenären efter utmätning ej får vidtaga sådana dispositioner i fråga om egendomen som kränker sökandens intresse. Beträffande provisorisk åtgärd enligt 60 a § 1 mom. UL finns bestämmelse, att gäldenären, sedan åtgärd vidtagits, inte får till men för borgenären förfoga över egendomen. Se även 23 § InfL.[1]

Beredningen har ansett att vissa allmänna regler behövs och upptagit bestämmelser därom i förevarande 27 §.

Första stycket. Som huvudregel skall gälla att gäldenären inte får förfoga över utmätt egendom till skada för sökanden. Bestämmelsen avser i första hand rättsliga dispositioner. Överlåtelse av egendomen nämns särskilt i paragrafen. Andra rättsliga förfoganden som åsyftas är t. ex. upplåtelse av panträtt i egendomen (jfr andra st.) eller avstående från rättighet som blivit utmätt. Gäldenären kan t. ex. ej, sedan utmätning skett av honom tillkommande andel i dödsbo eller rätt på grund av testamente, med verkan mot utmätningssökanden avstå från sin rätt.[2] Han får ej heller efterge sin rätt vid arvskifte. Efter utmätning av pantbrev får han ej låta döda inteckningen. Bestämmelsen avser även faktiska åtgärder beträffande utmätt egendom, t. ex. undanskaffande eller förstörande av egendomen. Beträffande fast egendom finns

[1] Jfr betr. verkan av kvarstad och skingringsförbud Trygger I s. 433 f, Dillén i SvJT 1946 s. 321 ff, Hassler s. 379 f och 385, Karlgren i SvJT 1956 s. 250 f, Olivecrona s. 201 f och Nilsson-Stjernquist s. 178 f.

[2] Jfr betr. konkurs U X s. 112 f.

dessutom vissa särskilda föreskrifter i 13 kap. 6 §, som motsvarar 6 § FfL.

Överlåtelse av utmätt egendom som sker i strid mot första stycket i paragrafen blir i princip inte gällande mot sökanden.[3] Om utmätningen går åter, kan emellertid överlåtelsen åberopas av köparen. Denne bör även ha rätt till eventuellt överskott. Reglerna om godtrosförvärv i vidsträckt mening kan också medföra att överlåtelse blir gällande (jfr härom under 28 §). Ny inteckning i utmätt fastighet inverkar enligt förslaget inte på sökandens rätt, om utmätningen antecknas i tid (jfr 28 § i förslaget och 9 § tredje st. FRL). Inteckning i utmätt skepp eller luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg får inte beviljas (283 § första st. 6 SjöLförslaget och 12 § lagen 1955:227 om inskrivning av rätt till luftfartyg, jfr även härom under 28 §).

Inskränkningarna i gäldenärens rådighet inträder redan i och med att beslut meddelas om utmätning. Det förutsätts alltså inte att utmätningen säkerställts. Gäldenären bör genast underrättas om beslutet och erinras om förevarande bestämmelse. Som beredningen framhållit under 12 § bör föreskrifter angående underrättelse om beslutad utmätning meddelas i administrativ ordning. Om gäldenären sedan han fått del därav bryter mot förbudet, kan han straffas enligt 17 kap. 13 § första stycket BrB för överträdelse av myndighets bud.[4]

I vissa situationer kan det vara rimligt, att gäldenären får göra vissa i princip otillåtna dispositioner som rör egendomen. En sådan möjlighet kan främja frivillig betalning. Gäldenären har t. ex. möjlighet att av ett utmätt varulager själv sälja vissa objekt till ett godtagbart pris eller låna upp pengar mot att egendomen lämnas som pant. Om transaktionen kan genomföras på betryggande sätt och medlen skall användas till att betala sökandens fordran, kan anledning finnas att lämna tillstånd till åtgärden. Undantagsvis kan tillstånd också böra lämnas till en åtgärd som inte är avsedd att ge borgenären valuta, om dennes säkerhet likväl är betryggande. Enligt förslaget kan krfm efter diskretionär prövning medge dylika dispositioner. Sökanden skall höras innan tillstånd ges och dennes intresse skall givetvis tillvaratas.

Andra stycket. Gällande lag torde inte hindra att en gäldenär pantsätter pantbrev i fast egendom sedan den intecknade egendomen utmätts, om inte pantbrevet omhändertagits enligt 4 § FfL. Detsamma torde efter genomförande av SjöLförslaget komma att gälla beträffande skepp.[5] Gäldenären kan härigenom försämra den rätt som vunnits genom utmätning, nämligen om inteckningen meddelats innan utmätningen ägde rum. Försämringen ligger i det tillägg på pantbrevets belopp som kan komma att uttas av den nytillkomna panthavaren.[6] Motsvarande gäller beträffande ränta på skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg. Beredningen har övervägt, om inte utmätning av den intecknade egendomen borde utan vidare innefatta förbud mot

[3] Se U IV s. 69 och U VIII s. 115 samt Trygger II s. 294 not 3.
[4] Jfr betr. straffansvar på grund av motsvarande förbud vid provisorisk åtgärd och vid införsel U I s. 93 och prop. 1963:52 s. 114 samt U III s. 180.
[5] Ang. gällande rätt betr. fartyg se U XI s. 86.
[6] Jfr Olivecrona i SvJT 1973 s. 246.

pantsättning. Praktiska invändningar har emellertid framställts häremot av representanter för bankerna. Då s. k. sekundärpantsättning av pantbrev och annan inteckningshandling är vanlig, torde frågan inte ha så stor betydelse och beredningen har därför avstått från att fullfölja nämnda tanke. För att första stycket i förevarande 27 § inte skall anses medföra hinder mot pantsättning som nyss nämnts har som första punkt i andra stycket av paragrafen intagits uttrycklig föreskrift, att bestämmelsen i första stycket inte utgör hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i egendomen. Om det finns anledning förmoda att gäldenären har ägarhypotek eller att tillägg på pantbrevs belopp eller ränta på annan inteckningshandling inte är utnyttjad, kan krfm komplettera utmätning av den intecknade egendomen med utmätning av vad som sålunda finns att utmäta på pantbrevet eller inteckningshandlingen (jfr 3 § andra st. i förevarande kap.).

När registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg eller fastighet tagits i mät, kan krfm enligt 7 kap. 6 § resp. 13 kap. 5 § ta hand om pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i den utmätta egendomen. Därefter får den omhändertagna handlingen inte pantförskrivas. En erinran om dessa bestämmelser har intagits som andra punkt i andra stycket av förevarande 27 §.

Tredje stycket. Den i första stycket behandlade bestämmelsen om förbud för gäldenären att förfoga över utmätt egendom avser ej rätten att nyttja egendomen. Den frågan regleras såvitt angår lös egendom i 7 kap. 4 § andra stycket. I 13 kap. 6—10 §§, som motsvarar 6—10 §§ FfL, finns vissa särskilda bestämmelser om gäldenärens rätt att nyttja utmätt fastighet m. m. Tredje stycket i förevarande 27 § innehåller en erinran om nämnda bestämmelser.

28 §

Utmätning ger enligt 8 § FRL förmånsrätt i den utmätta egendomen. I FRL meddelas också bestämmelser om företrädesordningen mellan förmånsrätt på grund av utmätning och andra — särskilda eller allmänna — förmånsrätter. Det föreskrivs bl. a., att förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken sökts samma dag som utmätningen verkställdes eller senare (9 § tredje st.) samt att utmätning ger företräde framför senare utmätning av samma egendom och att utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt (9 § fjärde st.). Av bestämmelserna framgår att förmånsrätt uppkommer genom utmätningens verkställande och ej redan genom ansökan om utmätning. FRL anger däremot inte vilket led i verkställandet av utmätning som är avgörande. Den frågan regleras i UL.

Beträffande lös egendom föreskrivs i 77 § 1 mom. UL, att när utmätning är fullbordad så som sägs i 67 c § 1 mom. eller 73—76 §§, njuter borgenären förmånsrätt i det utmätta efter vad som stadgas i FRL.[1] Bestämmelse om fullbordan av utmätning som gäller pantbrev i fast egendom finns vidare i 91 a § 2 mom. UL. Enligt ULförslaget skall 91 a § UL vidgas till att omfatta även pantbrev i skepp. Åtgärder för

[1] Betr. förarbetena se NJA II 1877 nr 3 s. 54 f, U III s. 284 f och prop. 1968:130 s. 163 samt U VIII s. 215 och prop. 1971:20 s. 297 f.

fullbordan av utmätning kommer dock inte i fråga beträffande alla slag av lös egendom (t. ex. inte betr. vissa immateriella rättigheter). Redogörelse för innebörden av de bestämmelser till vilka 77 § 1 mom. hänvisar lämnas under 7 kap. Ehuru lagtexten ej ger någon antydan därom, torde vissa av de åtgärder som anges i 73—76 §§ UL ej vara avgörande för förmånsrätten. Det ligger sålunda i sakens natur att dennas uppkomst ej kan bero av att egendomen blivit värderad.[2] Utmätning av ägarhypotek har ansetts medföra förmånsrätt, oaktat meddelat betalningsförbud ej antecknats på inteckningshandlingen i enlighet med 74 § 3 mom. andra punkten UL.[3]

Enligt 77 § 2 mom. ULförslaget skall utmätning av registrerat svenskt skepp, svenskt luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant luftfartyg medföra förmånsrätt när beslutet om utmätning meddelas. Blir sådan egendom innan den omhändertagits utmätt i främmande stat, skall den rätt som vunnits genom den förra utmätningen gälla som panträtt.[4] Utmätning av annat fartyg än registrerat svenskt skepp eller av luftfartyg som ej är svenskt eller av gods i fartyg eller luftfartyg får anses fullbordad och medföra förmånsrätt, även om befälhavaren eller ägaren ej avfordrats de handlingar rörande egendomen som avses i 73 § 2 mom. första punkten ULförslaget.[5]

Utmätning av fast egendom är enligt 83 § 1 mom. UL fullbordad när beslut därom meddelats och medför därefter förmånsrätt enligt FRL. I fall då villkorlig rätt till fast egendom tagits i mät och utmätningen omfattar anspråk mot medkontrahent skall förbud meddelas denne att betala eller återbetala köpeskilling eller utge annat, som på grund av avtalet kan tillkomma gäldenären, till annan än krfm eller ÖE, om ärendet är anhängigt där (83 § 2 mom.).[6] Först därmed medför utmätningen förmånsrätt i den delen.

I förslaget regleras förmånsrättens inträde på ett annat sätt. Bestämmelser härom tas upp i första och andra styckena av förevarande 28 §. Paragrafen reglerar dessutom viss annan rättsverkan av utmätning, nämligen i förhållande till inskrivning av rättighet i fast egendom (varmed här ej åsyftas panträtt). Bestämmelse härom har intagits som tredje stycke i paragrafen.

Första stycket. Att förmånsrätt på grund av utmätning av lös egendom i allmänhet f. n. inträder först när utmätningen säkerställs har berott på en strävan att hindra uppkomsten av tysta förmånsrätter. Därvid har även hänvisats till vad som gäller i fråga om panträtt.[7] De skäl som brukar anföras mot att tillåta panträtt i lös egendom utan besittning[8] kan dock ej i samma utsträckning åberopas i fråga om förmånsrätt på grund av utmätning. Denna är en myndighetsåtgärd och skentransaktion är därför utesluten såvitt angår själva utmätningen. Beträffande åtgärder

[2] Se U III s. 284 not 1 och U XI s. 87.
[3] SvJT 1958 rf s. 24.
[4] Se U XI s. 73 ff och 87 f.
[5] Se U XI s. 84 och 87.
[6] Betr. förarbetena se U VIII s. 223 f och prop. 1971:20 s. 301 f.
[7] Se NJA II 1877 nr 3 s. 54 f. Se även Hassler s. 234 och Olivecrona s. 134.
[8] Se Undén I s. 56 f.

för säkerställande av utmätning gäller enligt förslaget, att de skall anpassas efter behovet i fråga om olika slags egendom och att närmare föreskrifter kan ges i administrativ författning. Det är knappast möjligt att för alla fall finna något gemensamt moment i säkerställandet till vilket förmånsrättens uppkomst kan knytas. Beredningen har därför ansett, att förmånsrättens uppkomst bör beträffande lös egendom i allmänhet lämpligen knytas till utmätningsbeslutet. Detta kommer t. ex. att gälla lös sak, löpande skuldebrev, banktillgodohavande, enkla skuldebrev och rättigheter. I detta sammanhang kan erinras om att straffansvar enligt 17 kap. 13 § BrB för den som rubbar utmätt gods anses inträda redan när utmätningsförklaringen meddelas.[9] En ordning som innebär att förmånsrätt här uppkommer i och med utmätningsbeslutet kommer dock inte att medföra någon större ändring i praktiken eftersom det enligt förslaget för att utmätning av lös egendom i allmänhet skall få ske som regel krävs att egendomen finns tillgänglig för förrättningsmannen (jfr 7 kap.).

Bestämmelse om att förmånsrätt på grund av utmätning av lös egendom som regel skall inträda redan i och med utmätningsbeslutet, utan avvaktan att utmätningen blir säkerställd, har tagits upp som första stycke i förevarande 28 §. Av förslaget följer bl. a. att om samma egendom utmäts successivt för flera fordringar, den utmätning som beslutats först ger företräde framför senare utmätning.[10] I protokoll eller annan handling i ärendet bör därför noggrant anges tidpunkten på dagen för meddelat beslut. Det kan erinras om att utmätning som regel skall ske samtidigt, om två eller flera sökt utmätning hos samma gäldenär (11 § första st. ovan). Vad angår de fall som nu avses i 83 § 2 mom. UL torde till följd av andra stycket i förevarande 28 § utmätning av de fordringsanspråk vilka som ett accessorium följer med utmätning av den fasta egendomen inte medföra förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen av den fasta egendomen tas upp på inskrivningsdag (jfr härom under andra st.).

Den angivna principen beträffande utmätning av lös egendom har emellertid inte kunnat göras undantagslös. Förbehåll har skett för vissa fall. Ett sådant anges i 8 kap. 6 § och gäller utmätning av avlöning m. m. som avses i nämnda kap. Undantag följer också av andra stycket i förevarande 28 §. Se även 29 §.

Beträffande det första fallet gäller f. n. enligt 67 c § 1 mom. UL, att utmätningen ej anses fullbordad förrän den som skall utbetala avlöningen e. l. har fått underrättelse om utmätningsbeslutet samt det belopp som skall innehållas är förfallet till betalning. Kravet på underrättelse synes i enlighet med principen i första stycket i förevarande 28 § böra slopas. Detta torde inte medföra någon olägenhet. Däremot bör kravet på att avlöningen förfallit till betalning stå kvar. Om utmätning av innestående avlöning sker först efter förfallodagen, kommer den att

[9] Se Beckman m. fl., Kommentar till brottsbalken II 2 uppl. s. 264 f, Trygger II s. 281, Hassler s. 234, Karlgren i SvJT 1956 s. 248, Olivecrona s. 134 f, Nilsson-Stjernquist s. 176 not 8 samt NJA 1899 s. 149.

[10] Se U IX s. 140.

omedelbart medföra förmånsrätt. I detta sammanhang kan anmärkas, att införsel går före utmätning (se 4 kap. 17 §). Om införselbeslut meddelas först efter förfallodagen för avlöning och utmätningsbeslut därefter meddelas beträffande samma avlöning, skall givetvis införseln gå före. Har åter utmätningsbeslutet meddelats efter förfallodagen men före införselbeslutet, går utmätningen före eftersom den är fullbordad redan innan införselbeslutet meddelats.

Utmätning ger enligt FRL förmånsrätt framför gäldenärens övriga oprioriterade borgenärer. Det är inträdet av denna verkan som regleras i första stycket i förevarande paragraf, liksom i andra stycket av paragrafen. Utmätning kan emellertid även ha betydelse i förhållande till tredje man som förvärvat rätt till egendomen. Denna verkan regleras inte här. Det kan nämnas att beredningen i Utsökningsrätt IX under 11 § i förslag till förmånsrättsordning intog en erinran om att förmånsrätt för fordran kunde få företräde som följde med förvärv av rättighet (t. ex. panträtt) och därigenom bryta den ordning som framgick av de egentliga förmånsrättsbestämmelserna.[11] Denna erinran ansågs emellertid av departementschefen onödig och fick utgå. I överensstämmelse med sistnämnda ståndpunkt har beredningen inte i det nu aktuella förslaget intagit någon erinran om de olika fall då utmätningen, frånsett förmånsrätten, kan ge företräde framför tredje mans rätt eller då utmätningssökanden får vika på grund av tredje mans rätt. I det speciella konkurrensfall som avses i tredje stycket av förevarande paragraf föreslås dock en precisering som hör samman med det nu berörda problemkomplexet. I övrigt kan vara lämpligt att här belysa spörsmålen beträffande vissa praktiska fall.

Om utmätningen avser lös sak eller löpande skuldebrev som överlåtits till tredje man men ännu inte traderats, skall utmätningen ge företräde. Jfr betr. lös sak lösöreköpsförordningen (1845:50 s. 1). I fråga om löpande skuldebrev sägs i 22 § skuldebrevslagen, att överlåtelse av sådant skuldebrev ej är gällande mot överlåtarens borgenärer med mindre förvärvaren fått handlingen i besittning. (Här och i det följande bortses från att bank sålt löpande skuldebrev, för vilket fall särskild regel gäller.) Enligt 7 kap. 4 § i förslaget skall vid utmätning av lös sak denna tas i förvar, när den ej anses kunna lämnas i gäldenärens vård. Egendom som lämnas i hans vård skall utmärkas och om det är lämpligt förseglas. Om saken utmäts utan att den finns tillgänglig, kan den överraskningen möta att egendomen i själva verket redan före utmätningsbeslutet hade överlåtits till och även traderats till tredje man. Denne är då skyddad. Detsamma gäller, om tredje mannen i fall då tradition äger rum först efter utmätningsbeslutet var i god tro när han fick saken i besittning. Skulle någon efter utmätningsbeslutet i god tro förvärva saken och få den i besittning, är han också skyddad. Vad här sagts om lös sak torde ha motsvarande tillämpning beträffande löpande skuldebrev.

Beträffande enkla skuldebrev och vissa rättigheter är det av betydelse

[11] Jfr U IX s. 140.

för en förvärvares rätt att denuntiation av överlåtelse sker hos den förpliktade. Enligt 31 § första stycket skuldebrevslagen är överlåtelse av enkelt skuldebrev ej gällande mot överlåtarens borgenärer med mindre gäldenären underrättats om åtgärden antingen av överlåtaren eller av den till vilken överlåtelsen skett. Dessutom gäller särskilda regler om gåva. När annan överlåtelse än genom gåva skett men utmätning beslutas innan denuntiation av överlåtelsen ägt rum, är förvärvaren ej skyddad, om denuntiation av *utmätningen* sker innan överlåtelsen hunnit denuntieras. Att denuntiation av utmätningen skall vara avgörande kan stödjas på 31 § andra stycket skuldebrevslagen, om man jämställer utmätningssökanden med godtroende förvärvare. Där sägs, att om enkelt skuldebrev överlåts till flera, tidigare överlåtelse gäller framför senare; dock äger den senare överlåtelsen företräde, om den tidigare än den andra meddelats gäldenären och förvärvaren då var i god tro. Eftersom utmätning i princip ger företräde, om den sker innan tredje mans förvärv denuntierats, är det berättigat att jämställa utmätningssökanden med godtroende förvärvare även om sökanden känner till den tidigare överlåtelsen.[12] Om däremot *överlåtelsen* denuntieras efter utmätningsbeslutet men innan detta hunnit denuntieras, är saken mera tveksam. Enligt beredningens mening bör i ett sådant fall utmätningssökanden få vika, om förvärvaren var i god tro när denuntiation ägde rum.[13]

Sker överlåtelse av enkelt skuldebrev efter utmätningsbeslutet, synes förvärvaren likaså böra få företräde, om överlåtelsen denuntieras innan utmätningen hunnit denuntieras och förvärvaren därvid är i god tro. Det kan teoretiskt tänkas vissa komplikationer, om t. ex. två successiva utmätningsbeslut denuntieras i omvänd ordning och denuntiation av överlåtelse kommit emellan. Beredningen har emellertid ansett att man kan bortse från sådana sällsynta eventualiteter.

I 32 § skuldebrevslagen meddelas bestämmelser om vissa enkla skuldebrev som i där angivna hänseenden skall jämställas med löpande skuldebrev. Bl. a. sägs att de i 22 § skuldebrevslagen givna bestämmelserna om överlåtelses verkan mot överlåtarens borgenärer skall äga tillämpning. Dessutom förklaras, att om sådant bevis som avses i bestämmelsen blir överlåtet till flera, skall den ha företräde som i god tro fått beviset i besittning. Härav torde följa, att i fråga om konkurrens mellan ej säkerställd utmätning och överlåtelse kommer att gälla samma regler som om skuldebrevet varit löpande.

Vad beredningen anfört beträffande konkurrens mellan utmätning av lös egendom i allmänhet och överlåtelse av sådan egendom kan sägas innebära analogisk tillämpning av reglerna om tvesala, i den mån inte reglerna om godtrosförvärv i inskränkt mening skyddar tredje man. Den analogiska tillämpningen av reglerna om tvesala modifieras dock av att tredje man för att vinna företräde framför utmätningssökanden måste vara i god tro när tradition till honom resp. denuntiation äger

[12] Jfr Karlgren i SvJT 1956 s. 249 f men på andra sidan SvJT 1958 rf s. 60. Se även Hessler s. 553.

[13] Jfr ang. gällande rätt Karlgren i SvJT 1956 s. 248 ff och Hessler s. 555 samt på andra sidan SvJT 1958 rf s. 60.

rum, även om överlåtelsen från gäldenären till honom skett före utmätningsbeslutet.

Vad här sagts om överlåtelse har motsvarande tillämpning på pantupplåtelse.

Andra stycket. Som förut nämnts skall enligt ULförslaget utmätning av registrerat svenskt skepp, svenskt luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant luftfartyg medföra förmånsrätt i och med att beslutet om utmätning meddelas. Detta har bl. a. samband med den i ULförslaget upptagna möjligheten att utmäta sådan egendom utan att den är tillgänglig, s. k. distansutmätning. I fråga om konkurrens med inteckning i skepp skall enligt 283 § första stycket 6 SjöLförslaget gälla, att ansökan om inteckning skall avslås, om skeppet, andel däri eller villkorlig äganderätt därtill blivit föremål för utmätning senast den inskrivningsdag inteckningen söks. Under arbetet på ny lagstiftning angående skeppshypotek m. m. har uppmärksammats, att inteckning kan komma att beviljas innan inskrivningsmyndigheten hunnit underrättas om beslutad utmätning.[14] När exekutiv försäljning skall ske, uppkommer t. ex. fråga om företrädet mellan inteckningen och utmätningen. Enligt den generella regeln i 9 § tredje stycket FRL har förmånsrätt på grund av utmätning företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken sökts samma dag som utmätningen verkställdes eller senare. 1967 års konvention rörande sjöpanträtt och fartygshypotek medger emellertid endast att sjöpanträtt och viss retentionsrätt ges företräde framför inskrivet hypotek (art. 5 mom. 1). Beträffande luftfartyg m. m. gäller, att ansökan om inteckning enligt 12 § lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg skall avslås, om det upplyses att egendomen tagits i mät före den dag inteckning söks eller samma dag. Frågan ligger här f. n. något annorlunda till än beträffande skepp.[15] I lagrådsremissen angående förslag till ändring i sjölagen har föredragande statsrådet uttalat[16] att problemet, som hade mera teoretisk än praktisk räckvidd, kunde utan nämnvärd praktisk olägenhet uppskjutas i avvaktan på revision av UL. Med denna ståndpunkt får, uttalas vidare, konkurrens mellan utmätning och felaktigt tillkommen inteckning tills vidare lösas med tillämpning av 9 § tredje stycket FRL, dvs. utmätningen får företräde.

Beredningen vill för sin del förorda att frågan om förmånsrättens inträde regleras enhetligt beträffande nämnda specialobjekt liksom för fast egendom. Gemensamt för dem är att de omfattas av inskrivningssystem som för skepp och fast egendom är i allt väsentligt lika uppbygg-

[14] Remiss till lagrådet 26 april 1972 av förslag till ändring i sjölagen m. m. s. 206 f. Jfr NJA II 1955 s. 166 och prop. 1966: 23 s. 124 och 166 f samt U IX s. 136.

[15] Betr. luftfartyg gäller enligt art. VI i 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg, att vid bl. a. utmätning eller exekutiv försäljning av luftfartyg eller rättighet i luftfartyg fördragsslutande stat ej är skyldig att till förfång för utmätningsborgenär eller köpare erkänna upplåtelse av bl. a. hypotek, om den mot vilken den exekutiva åtgärden är riktad har med vetskap om denna vidtagit upplåtelsen.

[16] Lagrådsremissen s. 207.

da. I fråga om inskrivningssystemet för luftfartyg och reservdelar härtill kan erinras om att den pågående utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m. m. enligt sina direktiv skall med utgångspunkt i de nya fastighets- och sjörättsliga reglerna utarbeta förslag till lagregler rörande bl. a. panträtt på grund av inteckning i luftfartyg. Den olikhet som t. v. råder utgör emellertid inte hinder mot att i nu förevarande avseende inbegripa även luftfartyg och reservdelar därtill i regleringen.

Första punkten i andra stycket av förevarande 28 § innehåller, att utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom ej medför förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Detta innebär t. ex., att inteckning, som söks efter utmätningsbeslutet men innan detta antecknas hos inskrivningsmyndigheten, skall vid tillämpning av 9 § tredje stycket FRL ge företräde framför utmätningen. Har samma egendom utmätts två eller flera gånger successivt, ger utmätning som antecknas tidigare dag företräde framför utmätning som antecknas senare dag. Omkastningen i förra fallet är inte i och för sig önskvärd. Såvitt angår utmätningar som sker i Sverige torde den dock knappast behöva förekomma, eftersom det kan förutsättas att anmälan till registret skall ske omedelbart. Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning (jfr 38 § första st. 4 SjöL-förslaget, 41 § första st. lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg och 19 kap. 21 § JB). Om utmätning sker på olika tider samma dag, gäller f. n. hos oss att den utmätning som skett tidigare på dagen har företräde. Det kunde övervägas att ge dem lika rätt, om de antecknas på samma inskrivningsdag. Beredningen har dock inte funnit anledning att föreslå sådan ändring.[17] Som *andra punkt* i andra stycket har därför upptagits bestämmelse, att om samma dag antecknas mer än en utmätning, den utmätning har företräde som skedde först. Om en tidigare utmätning undantagsvis skulle, på grund av att meddelande försenats, tas upp på senare inskrivningsdag än senare utmätning, medför förslaget att utmätningarna medför förmånsrätt i omvänd ordning. Det bör påpekas, att bestämmelserna inte får praktisk betydelse i fråga om fordran som domstol fastställt att utgå med särskild förmånsrätt i egendom som nu avses (se 15 §). I så fall har ju fordringen bättre förmånsrätt än som följer av utmätningen. Detsamma gäller givetvis, om utmätning söks hos krfm för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt.

Om fast egendom överlåtits under villkor som alltjämt gäller och utmätning av egendomen sker enligt 23 § hos överlåtaren eller förvärvaren, kommer utmätningen att omfatta även eventuell fordran mot medkontrahenten på grund av avtalet. Det torde ligga i sakens natur att förmånsrätt till detta accessorium inte på grund av första stycket i förevarande 28 § kan uppkomma tidigare än som beträffande huvudobjektet följer av andra stycket i paragrafen, nämligen den dag då ärende om anteckning av utmätningen upptas på inskrivningsdag.

Av bestämmelserna följer, att pantbrev på grund av inteckning som

[17] Jfr U IX s. 140.

undantagsvis söks under tiden mellan utmätningsbeslutet och dagen för inskrivningsmyndighetens anteckning om utmätningen ger förmånsrätt framför utmätningen, om inte inteckningen eventuellt undanröjs efter besvär. Att gäldenären inte genom att söka inteckning och sedan själv åberopa pantbrevet kan skjuta tillbaka utmätningssökanden torde emellertid vara självklart. Det skulle innebära ett förfogande till förmån för honom själv som står i direkt strid mot 27 § första stycket i förslaget. Efter pantsättning till tredje man torde denne vara skyddad mot utmätningssökanden enligt 27 § andra stycket, om han var i god tro. Inneliggande pantbrev kan också omhändertas enligt 7 kap. 6 § eller 13 kap. 5 §. Pantbrevet kan även utmätas.

Om utmätning sker av annat fartyg än här i riket registrerat skepp, inträder enligt första stycket i förevarande 28 § förmånsrätt i och med utmätningsbeslutet (jfr 2 kap. 7 § andra st.). Av 2 kap. 8 § följer att registrerat skeppsbygge likställs med registrerat skepp.

Som *tredje punkt* i andra stycket föreslås i överensstämmelse med 77 § 2 mom. andra punkten ULförslaget, att om här i riket registrerat skepp eller luftfartyg blir utmätt även i främmande stat innan det tagits om hand av krfm, skall den rätt som vunnits genom den förra utmätningen, dvs. den utmätning som skett här i riket, gälla som panträtt.

Även utmätning av egendom som avses i andra stycket i paragrafen kan komma att konkurrera med överlåtelse av egendomen till tredje man. Beträffande skepp följer av 19 § SjöLförslaget (jfr 17 § tredje st. i förevarande kap.), att om skepp överlåtits, förvärvet inte är skyddat mot överlåtarens borgenärer förrän inskrivning sökts för förvärvet. Något motsvarande stadgande finns inte i fråga om fast egendom. Efter genomförande av SjöLförslaget torde gälla, att utmätning går före förvärv av skepp om inte inskrivning av fånget sökts innan utmätningsbeslutet meddelas. Vidare gäller f. n. att utmätning av fast egendom går före överlåtelse, om avtalet ingås efter att utmätningsbeslutet meddelades. Detta innebär bl. a. att utmätning står sig mot överlåtelse som sker efter att utmätningsbeslutet meddelades, även om skeppsregistret resp. fastighetsboken inte visade att egendomen var utmätt. Något godtrosförvärv äger inte rum i sådant fall. I fråga om luftfartyg och reservdelar därtill kan däremot t. v. en förvärvare bli skyddad genom godtrosförvärv, om han får egendomen i sin besittning.

Beredningen föreslår inte någon ändring beträffande konkurrens mellan utmätning och överlåtelse av fast egendom. Om överlåtelse av fast egendom såsom f. n. skyddas mot överlåtarens borgenärer i och med avtalet, är det konsekvent att även utmätning ger företräde framför överlåtelse från gäldenären redan i och med utmätningsbeslutet. I fråga om skepp synes däremot följdriktigt att, då överlåtelse enligt 19 § SjöLförslaget blir skyddad mot överlåtarens borgenärer först genom ansökan om inskrivning, utmätning får företräde framför överlåtelse först i och med att ärende om anteckning av utmätningen tas upp på inskrivningsdag. En sådan lösning ligger också i linje med vad som i

anslutning till första stycket ovan anförts om förhållandet mellan utmätning och överlåtelse i fråga om lös egendom i allmänhet. Beredningen anser sålunda att utmätning av skepp bör medföra företräde framför överlåtelse från gäldenären, om ärende angående anteckning om utmätningen tas upp senast på den inskrivningsdag då ansökan görs om inskrivning av sådant förvärv. Detta bör gälla vare sig överlåtelsen av skeppet skett före eller efter utmätningsbeslutet. Inte heller beträffande skepp torde behövas en uttrycklig bestämmelse om konkurrensen mellan utmätning och överlåtelse. Om inskrivning av förvärv till äventyrs hinner sökas innan ärende angående anteckning om utmätning tagits upp på inskrivningsdag, ger inskrivningen företräde endast om förvärvaren var i god tro när han sökte inskrivning. Det torde följa av 27 § första stycket (jfr 20 § SjöLförslaget). Sedan utmätningen antecknats, kan inte en förvärvare som söker inskrivning göra gällande godtrosförvärv (jfr 20 och 23 §§ SjöLförslaget).

Vad som i förevarande sammanhang sagts angående ansökan om inskrivning gäller även anmälan om avregistrering (jfr 19 § SjöLförslaget).

Tredje stycket. Enligt 26 § första stycket FfL har inskriven rättighet i fast egendom företräde framför fordran med förmånsrätt på grund av utmätning, om inskrivning sökts före dagen för utmätningen. Med rättighet avses nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft (jfr 7 kap. JB). Med nyssnämnda bestämmelse bör jämföras föreskriften i 17 kap. 6 § andra stycket JB, som innehåller att inteckning ger företräde i förhållande till dylik rättighet, om inteckningen söks innan inskrivning av rättigheten söks, samt att inskrivning av rättighet ger företräde framför inteckning som söks på samma inskrivningsdag. Jfr även 9 § tredje stycket FRL.

Bestämmelsen i 26 § FfL synes böra ersättas av stadgande i förevarande 28 §, enligt vilket utmätning av fast egendom medför företräde framför rättighet i egendomen, om ärende angående anteckning om utmätningen tas upp senast den inskrivningsdag då inskrivning av rättigheten söks. Om rättigheten upplåtits efter utmätningen och upplåtelsen överskrider fastighetsägarens befogenhet enligt 13 kap. 6 § samt inskrivning söks tidigare dag än den då ärende angående anteckning om utmätningen tas upp, medför upplåtelsen ej företräde i fall den som förvärvat rättigheten var i ond tro.

29 §

I paragrafen anges, att medel som gäldenären i anhängigt ärende inbetalar till krfm skall anses omedelbart utmätta i ärendet, om betalningen ej skett med villkor som strider häremot. Bestämmelsen motsvarar 88 d § 2 mom. första punkten UL (se även andra punkten).[1]

Regeln gäller betalning som äger rum sedan ansökan om utmätning gjorts, vare sig betalningen sker inför hotet om utmätning eller utmätning redan skett. Beträffande indrivning av böter, skatter m. m. förutsätts, att indrivningsförfarandet avancerat så långt att ett utmätnings-

[1] Betr. förarbetena se U III s. 281 ff och prop. 1968: 130 s. 163 samt U VIII s. 225 f och prop. 1971: 20 s. 304 f. Bestämmelsen var före 1971 års ändringar intagen som andra punkt i 74 § 1 mom. UL.

ärende föreligger. I Utsökningsrätt III (s. 284) uttalas härom, att utmätningsmål i regel inte kan anses föreligga förrän krfm företagit utmätning eller åtminstone gjort ett försök därtill. Frågan kan komma i ett annat läge, om indrivningsförfarandet efter inrättandet av centralmyndighet eller införande av datasystem uppdelas så att endast ärenden där exekutiv åtgärd är aktuell överlämnas till krfm.

Uppkommer fråga om återvinning av betalningen enligt KLs bestämmelser, bör beaktas, att återvinning förutsätter att den aktuella rättshandlingen eller åtgärden varit till nackdel för borgenärerna eller vissa av dem.[2] Har egendom utmätts i ärendet innan betalning skedde till krfm, kan betalningen, om utmätningen i följd därav hävs, inte anses ha varit till nackdel för borgenärerna i den mån den motsvarades av den säkerhet som utmätningssökanden vunnit genom utmätningen. Återvinning av såväl utmätningen som den skedda betalningen kan emellertid tänkas äga rum. Återvinningsfristen räknas då från utmätningen. I fråga om inbetalat belopp som översköt den förut genom utmätning vunna förmånsrättens värde räknas fristen från att det överskjutande beloppet inbetalades.[3]

Något särskilt beslut krävs ej för att inbetalade medel skall anses utmätta. Denna verkan inträder sålunda omedelbart genom att medlen inbetalas. Anteckning om inbetalningen skall givetvis göras i ärendet. Det har ansetts överflödigt att i samband därmed fattas något formligt beslut om att de inbetalade medlen skall anses utmätta. I tveksamma fall bör dock krfm omedelbart ta ståndpunkt till frågan eftersom det kan bli aktuellt att, om 29 § ej är tillämplig, meddela beslut om utmätning av vad som har inbetalts.

30 §

Som förut anförts medför utmätning, att gäldenären i princip inte får förfoga över egendomen till skada för sökanden. Genom utmätningen torde krfm få befogenhet att vidta vissa rättshandlingar beträffande egendomen för att sökandens rätt skall tillvaratas. Bestämmelser härom saknas emellertid f. n. och det synes tveksamt, hur långt krfms befogenheter sträcker sig. Beredningen har ansett önskvärt att frågan regleras och tar i förevarande 30 § upp vissa befogenheter för krfm beträffande utmätt egendom.

Enligt *första stycket* i förslaget äger krfm bevaka gäldenärens rätt mot sekundogäldenär eller annan tredje man eller söka dödning av skuldebrev eller annan handling. Med stöd av denna bestämmelse kan krfm bl. a. avbryta preskription av en utmätt fordran eller bevaka fordringen i sekundogäldenärens konkurs. Krfm bör också kunna säga upp en utmätt fordran till betalning, t. ex. ett banktillgodohavande för vilket viss uppsägningstid gäller. Om rätt på grund av testamente anses kunna utmätas innan testamentet bevakats, torde också krfm efter sådan utmätning kunna bevaka testamentet, såvida den i 14 kap. 1 § ÄB

[2] Se U X s. 132 ff.
[3] Se U III s. 284 och U X s. 157.

föreskrivna tiden ej gått till ända, och låta delge testamentet med arvingarna[1]. Krfm skall däremot ej, om beredningens förslag i Utsökningsrätt X genomförs, vid utmätning av arvinges andel i dödsbo kunna klandra eller begära jämkning av testamente som inverkar på arvslotten (jfr förslag till 7 kap. 7 § och 14 kap. 6 § ÄB i nämnda betänkande).[2] Bestämmelsen avser överhuvud ej, att krfm skall behöva väcka talan vid domstol rörande utmätt egendom eller svara i mål angående denna. Har löpande skuldebrev eller annat presentationspapper förstörts eller eljest förkommit, kan handlingen enligt lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling dödas på begäran av den som förlorat handlingen. Om fordringen eller rättigheten är utmätt, kan gäldenären tänkas vägra att medverka till dödning. Ansökan därom kan därför behöva göras av krfm. Denna får vidare anses behörig att påkalla efterlysning av motbok rörande banktillgodohavande enligt 12 § nämnda lag. Beredningen ämnar i samband med följdändringarna till förslaget föreslå att dödning skall kunna äga rum även när det kan antas att gäldenären undanhåller bevis som här nämnts.

I *andra stycket* föreslås bestämmelser för det fallet att andel i dödsbo blivit utmätt. Krfm kan enligt förslaget i sådant fall begära att boets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman eller att skiftesman förordnas. (Jfr 19 kap. 1 § och 23 kap. 5 § ÄB.) Enligt 9 kap. 6 § tredje stycket i förslaget bör, när andel i dödsbo tagits i mät, skifte avvaktas, om det ej medför oskäligt dröjsmål. Här kan erinras, att enligt beredningens mening makes giftorättsandel ej är en sådan förmögenhetstillgång som kan utmätas innan bodelning skett (se under 3.6).

I fråga om förvaltning av dödsbo sedan gäldenärs arvsandel utmätts uppkommer frågan, huruvida gäldenären får deltaga i förvaltningen av boet om detta ej avträtts till förvaltning av boutredningsman. En sådan ordning kan sägas innebära viss risk för sökanden (jfr 27 §). Beredningen har dock ej ansett tillräckliga skäl föreligga att utestänga gäldenären från deltagande i förvaltningen. Redan av 27 § följer, att gäldenären inte utan krfms samtycke får medverka till förfoganden rörande boet som gör intrång i sökandens rätt, t. ex. ge bort värdefull egendom. Och som nyss nämnts kan krfm enligt förslaget begära att boet avträds till förvaltning av boutredningsman. Det har inte heller beträffande skifte som förrättas av delägarna synts lämpligt kräva, att gäldenären skall representeras av utmätningssökanden eller krfm eller att skifte alltid skall godkännas av sökanden eller krfm. Gäldenären får emellertid ej utan medgivande av krfm efterge sin rätt vid skiftet, vare sig skifte förrättas av delägarna eller av skiftesman. Detta torde följa redan av 27 §, men beredningen har ansett önskvärt att en särskild föreskrift meddelas därom. Under bestämmelsen, vilken tagits upp som andra punkt i andra stycket, bör falla alla dispositioner vid skiftet som är till skada för utmätningssökanden.

Det kan i detta sammanhang påpekas, att när skifte ägt rum, får utmätning av gäldenärens andel i dödsboet anses ha övergått till att

[1] Jfr betr. konkurs U X s. 113.
[2] Jfr betr. konkurs U X s. 113 och 236 ff.

avse den egendom som gäldenären erhållit genom skiftet. Ny utmätning krävs alltså ej. Överstiger värdet av egendomen sökandens fordran jämte kostnader, bör krfm häva utmätningen beträffande objekt som inte är behövliga för att utmätningssökanden skall bli tillgodosedd.

De befogenheter som förevarande paragraf tillerkänner krfm hindrar inte gäldenären att själv vidta åtgärder för att tillvarata sin rätt, t. ex. att göra ansökan om dödning av förkommen handling eller om dödsbos avträdande till förvaltning av boutredningsman. Gäldenären kan däremot ej göra krfms åtgärder om intet.

Sammanträffande av utmätningar

31 §

Bestämmelserna i förslaget om krfms lokala kompetens (5 kap. 9 §) kan medföra att viss egendom tas i mät av mer än en krfm. När detta undantagsvis händer bör ärendena sammanföras till någon av krfma för den fortsatta handläggningen. Enligt förevarande 31 § skall i sådant fall ärendena i fortsättningen handläggas gemensamt av den som krfma i samråd beslutar eller som krfm i gäldenärens hemvist bestämmer. Föreskriften ersätter 56 a § UL[1] men är ej inskränkt till lös egendom utan gäller även fast egendom. Det torde vara lämpligast att försäljning ombesörjs av krfm där egendomen finns, särskilt när det gäller fast egendom. Enligt förslaget kan vidare, liksom enligt gällande rätt, krfm i administrativ ordning bemyndigas att i vissa fall överlämna ärende till annan krfm innan utmätning sker (jfr 1 kap. 3 § andra st.).

Beredningen har övervägt, huruvida krfm bör i andra fall än vid sammanträffande av utmätningar kunna överlämna ärende till annan krfm för fortsatt handläggning sedan utmätning skett, t. ex. om den utmätta egendomen finns inom annat krfdistrikt och ej lämpligen kan flyttas (jfr 70 § FfL).[2] Genom överlämnande av ärende till annan krfm efter att utmätning skett uppkommer emellertid problem beträffande fullföljden, om krfma hör under olika hovrätter. Förslagets bestämmelser om besvär över beslut i exekutiva ärenden (19 kap. 27 §, jfr 26 §) skulle nämligen kunna medföra, att talan mot utmätningen och mot senare åtgärd, främst försäljning, kommer att föras vid olika hovrätter. Att åter ge speciella regler om forumfrågan i högre instans har synts onödigt komplicerat. Beredningen har därför ansett att man får reda sig utan en regel om överlämnande i fall som nu avses. Om det behövs, får den krfm som verkställt utmätningen anlita biträde av befattningshavare hos krfm i det distrikt där egendomen finns. En sådan ordning torde ej behöva medföra några praktiska problem.

[1] Betr. förarbetena se U I s. 68 f och prop. 1963:52 s. 84 f.

[2] Tidigare föreskrevs i 56 a § 1 mom. UL, att om krfm i gäldenärens hemvist tog i mät fast egendom på annan ort, skulle målet därefter överlämnas till krfm i den orten för att i fortsättningen, i vad på krfm ankom, handläggas av denna. Bestämmelsen slopades emellertid i samband med 1971 års ändringar beträffande fastighetsexekution. Se U VIII s. 211 f och prop. 1971:20 s. 294. Se även U XI s. 80.

32 §

Åtgärder för att säkerställa utmätning i enlighet med bestämmelserna i 7 kap. skall enligt förevarande paragraf i fall då ärendet skall överlämnas till annan krfm vidtas i anslutning till utmätningsbeslutet, om de inte lämpligen bör anstå.[1] Beträffande fast egendom regleras flertalet följdåtgärder i 13 kap. (jfr 7 kap. 13 §). I fråga om utmätning av villkorlig rätt till fast egendom innehåller 7 kap. bl. a. föreskrift om att denuntiation till tredje man skall äga rum (14 §). Sådan underrättelse bör givetvis lämnas i anslutning till utmätningsbeslutet. Det kan även här erinras om att krfm som utmäter egendom i annat distrikt skall kunna påkalla biträde av krfm i det distriktet för genomförande av erforderliga åtgärder (se 1 kap. 3 § andra st. och motiven till den bestämmelsen; jfr 2 § 3 mom. UL samt 71 och 73 §§ UsK).

Krfm som utmätt viss egendom bör också innan myndigheten enligt 31 § lämnar ärendet ifrån sig vidta vissa expeditionella åtgärder, såsom att underrätta vissa myndigheter. Föreskrift härom kan meddelas i administrativ ordning (jfr 46—48 §§ UsK).

Hävande av utmätning och annan rättelse

Efter förslag av beredningen infördes år 1963 möjlighet för krfm att, sedan utmätning av lös egendom skett, själv vidta rättelse. Enligt 77 § 2 mom. UL har sålunda krfm dylik befogenhet, om myndigheten på grund av anspråk som sägs i 69 § eller eljest finner att egendomen eller del därav inte bort utmätas. Innan rättelse sker skall tillfälle ges borgenären att yttra sig, om så kan ske. Rättelse får ej vidtas senare än två veckor från att förrättningen ägde rum. Krfm skall, om rättelse skett, genast underrätta dem vilkas rätt är i fråga samt ÖE, om klagan förts över utmätningen (77 § 3 mom.).[1] Enligt ULförslaget skall de anförda bestämmelserna ha sin plats i 77 § 3 och 4 mom. UL.

Rättelseinstitutet har enligt vad beredningen inhämtat fungerat väl i praktiken. Det synes lämpligt att fortsätta på den inslagna vägen och vidga möjligheten för krfm att i gäldenärens intresse besluta om rättelse i skedd utmätning. Som beredningen framhållit i den allmänna motiveringen motverkar en sådan befogenhet att alltför många ärenden förs upp till hovrätt.

Bestämmelser om självrättelse upptas i 33—35 §§ i förevarande kap. Visas att utmätt egendom tillhörde tredje man, skall rättelse enligt 33 § kunna ske så länge det är praktiskt möjligt. Denna paragraf innehåller även föreskrift om hävande av utmätning, när utmätt egendom ej kan antas ge överskott. Frågan om rättelse i andra fall regleras i 34 §. Tiden för vidtagande av rättelse enligt sistnämnda paragraf föreslås som regel begränsad till två veckor. I 35 § meddelas därefter en gemensam bestämmelse för det formella förfarandet.

Befogenheten att vidta självrättelse bör anförtros högre befattningshavare hos krfm. Föreskrift härom bör meddelas i instruktion för krfm

[1] Se närmare 7 kap. och motiven därtill.

[1] Betr. förarbetena se U I s. 94 ff och prop. 1963:52 s. 115 ff.

(jfr 12 § andra st. krfinstruktionen 1965:687 omtryckt 1971:425). Myndigheten skall självmant ta upp frågan, när anledning förekommer därtill (se 19 kap. 18 § första st. och 36 § första st.). Så bör ske vid den rutinmässiga granskning av underordnades arbete som högre befattningshavare förutsätts utföra och när misstag påpekas av gäldenären eller annan. Vidare skall rättelse kunna ske när formliga besvär anförts över meddelat beslut eller vidtagen åtgärd. Då det inte är avsett att befogenheten att vidta självrättelse skall leda till en självständig procedur vid sidan av huvudärendet, får enligt förslaget klagan ej föras över beslut, varigenom begäran om hävande eller annan rättelse enligt nu ifrågavarande bestämmelser lämnats utan bifall (19 kap. 25 § första st.). Däremot får utmätningssökanden föra talan mot beslut varigenom rättelse skett.

I fall då förevarande bestämmelser om hävande och annan rättelse ej är tillämpliga kan krfm, innan utmätt egendom sålts, med sökandens medgivande låta utmätning gå åter eller eljest ändra verkställd åtgärd till gäldenärens fördel.[2] I ärenden angående uttagande av böter, skatter m. m. kan krfm, i den mån direktiven för myndigheten medger det, i egenskap av representant för staten/borgenären helt eller delvis avstå från verkställd utmätning.

De föreslagna bestämmelserna avser ej att inverka på den befogenhet att rätta skrivfel, räknefel o. d. som tillkommer krfm (se 19 kap. 18 § andra st.).

33 §

I *första stycket* första punkten anges, att utmätning skall hävas om det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett att utmätt egendom tillhörde tredje man. Bestämmelsen är tillämplig beträffande såväl lös som fast egendom. Vad som sägs om rättegång gäller ej endast det fallet att tredje mannen efterkommit föreläggande att väcka talan (jfr 5 kap. 19 och 24 §§) och vunnit processen utan även andra fall då saken prövats i rättegång. Hävande kan ske även när tredje mans rätt styrkts på annat sätt, t. ex. med handlingar som visar äganderätten. Det bör emellertid uppmärksammas, att tredje man som ej efterkommer föreläggande att väcka talan förlorar sin rätt mot sökanden, om denne ej själv väckt talan i saken (5 kap. 19 § tredje st. och 24 §). I sådant fall kan beslut om hävande ej meddelas, även om tredje mans rätt till äventyrs skulle styrkas. Första punkten i första stycket innehåller en erinran därom. Att tredje mannen utan framgång anfört besvär över utmätningen hindrar däremot inte att denna hävs, om tredje mannens rätt styrks senare.

Om utmätt egendom endast till viss del tillhör tredje man, är bestämmelsen tillämplig i den delen. I fråga om tillbehör till fartyg, fastighet m. m. innehåller utmätningsbeslutet inte något särskilt uttalande om dem. Andra åtgärder kan emellertid följa som direkt rör vad som antagits vara tillbehör. Om sådant föremål finnes tillhöra tredje man, skall åtgärderna återgå enligt förevarande bestämmelse.

[2] Se Hassler s. 89 och 115 och Olivecrona s. 90.

Som förut nämnts skall hävande av utmätning på grund av att egendomen tillhörde tredje man kunna ske så länge det är praktiskt möjligt. Utmätning bör sålunda kunna hävas av krfm även efter försäljning av egendomen, så länge beslut om fördelning eller utbetalning ej meddelats. En sådan liberalitet synes vara en naturlig följd av att det ej kan förutsättas att tredje man som berörs av utmätningen får kännedom därom genast. Enligt förslaget äger tredje man anföra besvär över utmätning utan begränsning till viss tid (19 kap. 27 § andra st.). För besvär över exekutiv försäljning gäller enligt förslaget en tid av tre veckor från försäljningen (19 kap. 27 § tredje st.). Överklagas utmätningen inom samma tid och finns skäl för besvären, kan även försäljningen undanröjas (jfr 19 kap. 30 §). Som andra punkt i första stycket har upptagits, att om egendomen sålts gäller hävandet av utmätningen endast rätten till influtna medel.

Utmätningens syfte är att anskaffa betalning till sökanden för hans fordran. Utmätning bör därför i princip inte ske, om aktuell egendom ej kan antas inbringa så mycket att sökanden åtminstone till någon del får betalt för sin fordran (jfr 5 § första st. ovan och motiven därtill). Härvid måste beaktas, att förrättningskostnaden skall täckas innan sökanden får betalt för sin fordran. Om det först efter verkställd utmätning visar sig att realisation av egendomen ej kan väntas inbringa så mycket att sökanden kan få betalt med något beaktansvärt belopp, bör utmätningen hävas av krfm. I enlighet härmed föreskrivs i *andra stycket* av förevarande 33 §, att utmätning skall hävas, om försäljning av egendomen eller indrivning av utmätt fordran ej kan antas ge ett överskott — dvs. sedan kostnaden för försäljningen resp. indrivningen täckts — som gör åtgärden försvarlig. Bestämmelsen kan tillämpas t.ex. om uppskattningen av egendomens värde var för optimistisk eller egendomen visar sig vara belastad med panträtt som tar värdet i anspråk. Har förfarandet avancerat så långt att auktion inletts, bör hävande ej ske enligt förevarande bestämmelse som åsyftar att avbryta förfarandet innan det gått så långt som till auktion. Är auktion på gång, ingriper i stället föreskrifterna om att skyddsbelopp m. m. skall iakttas samt att inrop ej får godtas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås. De verkar i samma riktning.

I vissa fall då borgenär utövat anslutningsrätt, dvs. begärt att den utmätta egendomen skall säljas för hans fordran, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för utmätningssökandens fordran förfaller. Bestämmelser härom meddelas i 9 kap. 10 §, 11 kap. 5 §, 12 kap. 1 och 2 §§ samt 13 kap. 13 §. De gäller även när fråga uppkommer om utmätnings hävande enligt andra stycket i förevarande paragraf. Om den anslutande borgenären kan väntas få någon betalning, får utmätningen inte hävas därför att den ursprungliga utmätningssökanden inte kan väntas få någon betalning.

I anledning av bestämmelserna i förevarande paragraf kan erinras om att utmätning skall gå åter även i vissa andra fall, t. ex. om gäldenären före försäljningen frivilligt fullgör sin betalningsförpliktelse eller exekutionstiteln upphävs (jfr 3 kap. 26 §) eller om sökanden ej förskotterar förrättningskostnad inom förelagd tid (jfr 18 kap. 6 §). Ett annat fall

är, att auktion hållits utan att egendomen blivit såld och nytt försäljningsförsök ej skall göras (jfr 10 kap. 6 § fjärde st., 11 kap. 21 § fjärde st., 12 kap. 1 § första st. och 13 kap. 42 § fjärde st.).

I *tredje stycket* har tagits upp en hänvisning till bestämmelser i 9—13 kap. om villkor för att försäljning skall få ske. Uppfylls inte dessa villkor, kommer försäljning ej till stånd och utmätningen skall då gå åter under förutsättningar som anges i nämnda kap.

34 §

Förevarande paragraf avser fall då det av andra skäl än som avses i 33 § visar sig att utmätning ej bort äga rum. Enligt *första stycket* i paragrafen får sålunda krfm vidta rättelse, om den av "annat skäl" finner att utmätt egendom ej bort utmätas. Bestämmelsen är, liksom 33 §, tillämplig inte bara beträffande lös egendom utan också i fråga om fast egendom. Bestämmelsen medger liksom 33 § att rättelse begränsas till att avse endast en del av den utmätta egendomen.

Regeln avser bl. a. fall då hinder rätteligen förelegat mot verkställighet (jfr 3 kap. 24 §) eller utmätt egendom bort ingå i gäldenärens beneficium eller utmätning skett i strid mot annan föreskrift som hindrar utmätning eller då utmätningsordningen åsidosatts. Om egendomen överhuvud ej bort utmätas, skall rättelse gå ut på att utmätningen hävs. Bestämmelsen medger även att verkställd utmätning jämkas, t.ex. om krfm i efterhand finner att egendomen rätteligen bort utmätas med förbehåll för tredje mans rätt (jfr 5 kap. 20 §). För rättelse bör krävas att den är klart befogad.

Som förut nämnts får rättelse enligt 77 § 2 mom. UL ej ske senare än två veckor från förrättningen. Önskemål har framställts om förlängning av tidsfristen.[1] I beredningens förslag har detta önskemål såtillvida blivit tillgodosett som rättelse skall i fall som avses i 33 § första stycket, dvs. på grund av att egendomen visats tillhöra tredje man, kunna ske i det längsta. Rättelse enligt förevarande paragraf avser förhållanden som det ofta kan vara svårt att bedöma om någon längre tid förflutit från utmätningen, t. ex. om saken rör gäldenärens beneficium. Det kan också invändas, att förfarandet blir alltför lösligt om verkställda åtgärder får ändras när som helst. Frågan om tidsfristen för rättelse har dessutom samband med tiden för anförande av besvär över utmätning. Enligt förslaget skall sökande och gäldenär kunna anföra besvär över annan utmätning än löneutmätning inom tre veckor från delgivning av beslutet, medan tredje man får besvära sig utan begränsning till viss tid (19 kap. 27 § andra st.). Det måste anses mindre lämpligt, om gäldenären kan påkalla rättelse sedan besvärstiden för honom gått till ända utan att besvär anförts. Beredningen anser därför, att det ej bör komma i fråga att rättelse enligt förevarande paragraf får ske utan tidsbegränsning. Däremot kunde övervägas att något förlänga den nuvarande tidsfristen, t.ex. till tre veckor från utmätningen. Vid en tidsfrist av två veckor för rättelse har gäldenären ytterligare minst en vecka till

[1] Se prop. 1963:52 s. 119 och prop. 1971:20 s. 298.

förfogande för att anföra besvär över utmätningen, om han ej lyckats utverka rättelse. Beredningen anser att denna tidsfrist bör behållas för rättelse enligt förevarande paragraf. Om besvär anförts över utmätningen, bör dock rättelse kunna, i samband med den granskning som förutsätts äga rum innan handlingarna sänds till hovrätten, ske även efter utgången av tvåveckorsfristen (jfr 19 kap. 36 § första st.). Detta är särskilt motiverat av önskemålet att minska tillströmningen av mål till hovrätterna. I enlighet med det anförda anges i *andra stycket* av förevarande 34 §, att sådan rättelse som avses i första stycket inte får vidtas senare än två veckor från utmätningen annat än om talan fullföljts mot utmätningen. Tidsfristen bör räknas från utmätningsbeslutet även om säkerställandet sker senare.

Beträffande utmätning av lön m. m. innehåller förslaget, liksom i fråga om införsel, särskilda bestämmelser om befogenhet för krfm att ändra eller häva beslutet (se 8 kap. 5 § och 4 kap. 12 §).

35 §

Enär hävande av utmätning enligt 33 § eller rättelse enligt 34 § innebär en ändring till sökandens nackdel, bör denne regelmässigt höras innan sådan åtgärd vidtas. Sökanden kan också tänkas bidra med upplysningar eller synpunkter som påverkar bedömningen. Undantag bör dock kunna ske i vissa fall, t. ex. om det är uppenbart att fel begåtts och sökandens hörande ej kan avvaktas eller om sökanden ej kan anträffas. I enlighet härmed föreskrivs i förevarande 35 §, att krfm skall, om ej särskilda skäl föranleder annat, höra sökanden innan utmätning hävs enligt 33 § eller annan rättelse sker enligt 34 §. Gällande lag innehåller en liknande föreskrift i 77 § 2 mom. UL. Den föreslagna bestämmelsen är tillämplig även vid hävande av utmätning på grund av att egendomen ej kan antas ge överskott som gör försäljning eller indrivning försvarlig (jfr 33 § andra st.).

Krfm bör, när beslut meddelas om hävande eller annan rättelse, genast underrätta dem vilkas rätt är i fråga, dvs. i första hand sökanden och gäldenären men även annan som saken kan röra (jfr 77 § 3 mom. UL). Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning. Det är tydligt att även den som begärt hävande eller rättelse men ej fått bifall till framställningen bör underrättas.

Enligt förslaget skall besvärsinlaga tillställas krfm (19 kap. 26 § andra punkten), som självmant skall pröva fråga om hävande eller annan rättelse om anledning förekommer därtill (19 kap. 18 § första st. och 36 § första st.). Det kan förutsättas, att krfm ej förordnar om hävande eller annan rättelse sedan handlingarna vidarebefordrats till hovrätten och saken kommit under hovrättens prövning. Förslaget saknar föreskrift om att hovrätten skall underrättas (jfr däremot 77 § 3 mom. UL). Om det skulle anses önskvärt, kan emellertid sådan föreskrift meddelas i administrativ ordning.

3.6 Undantag från utmätning (6 kap. UB)

Bestämmelserna i detta kap. ersätter 64—67 §§ och delvis 67 e § UL, vilka fått sin nuvarande lydelse genom lagar om ändring i UL 1968:623, 1970:981 och 1971:481. De nuvarande bestämmelserna bygger — frånsett 65 § 1 mom. punkt 6 — liksom InfL på beredningens förslag i betänkandet Utsökningsrätt III. Beredningens förslag förelades, utan väsentliga ändringar, riksdagen genom prop. 1968:130 som antogs av riksdagen, se lLU 48 och rskr 362.

1970 års ändring i UL avsåg 67 § och var en följd av att, i samband med FRL, jordägares och hyresvärds retentionsrätt i arrendators resp. hyresgästs egendom upphävdes.

Den ändring i UL som vidtogs 1971 rörde utmätningsfrihet för bostadsrätt, en fråga som beredningen lämnade öppen i Utsökningsrätt III. Beredningen framhöll där, att det med fog kunde ifrågasättas att införa visst skydd mot utmätning av bostadsrätt, men då saken skulle uppmärksammas vid den utredning som anförtrotts bostadsrättskommittén gick beredningen inte närmare in på spörsmålet. Sistnämnda kommitté förordade i sitt betänkande Bostadsrätt (SOU 1969:4) endast att saken prövades i samband med en framtida översyn av de exekutionsrättsliga reglerna. I sitt remissyttrande över kommitténs betänkande behandlade beredningen frågan och framlade förslag om visst skydd mot utmätning av bostadsrätt. Beredningens förslag togs upp i samband med att bostadsrättskommitténs förslag behandlades i justitiedepartementet (prop. 1971:12). Enligt den ändring av 65 § 1 mom. UL som med anledning därav genomfördes avser skyddet (punkt 6) bostadsrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad men däremot inte bostadsrätt till s. k. lokaler. Skyddet gäller ej, om bostadsrättshavaren vid förvärvet åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer. Beredningen utgår från att detta skall — i överensstämmelse med vad beredningen föreslog i sitt yttrande — tillämpas även om gäldenären först efter att avtal om bostadsrätt slutits i en eller flera omgångar betalar in belopp på sätt som innebär att han åsidosatt tillbörlig hänsyn mot borgenärerna. Förutsättning för utmätningsfrihet är också, att det med hänsyn till gäldenärens behov och bostadsrättens värde inte framstår som oskäligt att bostadsrätten undantas från utmätning. Det före-

kommer inte sällan, att bostadsrättshavare pantsätter sin bostadsrätt, t. ex. för att finansiera grundavgiften. Reglerna om beneficium hindrar då inte att panten utmäts för pantfordringen (12 § första st. i förevarande kap.).

Det kan i detta sammanhang också påpekas, att den som har betalat högre överlåtelseersättning än bostadsrättsföreningens stadgar medger kan vägras medlemskap i föreningen. Detta gäller emellertid inte exekutivt förvärv. Att priset vid exekutiv försäljning överstiger vad som enligt stadgarna får tas ut vid frivillig försäljning får inte medföra, att exekutivköparen vägras inträde i föreningen (11 § första st. andra punkten bostadsrättslagen 1971:479).

Beträffande frågan vilken egendom som kan tas i mät vill beredningen här erinra om ett spörsmål som uppmärksammats efter att 1968 års ändringar i UL genomfördes, nämligen frågan om möjlighet att utmäta makes *giftorättsandel;* se JO 1971 s. 385 ff. Uppenbart är, att utmätning av makes giftorättsanspråk under inga förhållanden kan komma i fråga så länge giftorättsgemenskap gäller. Frågan aktualiseras först när giftorättsgemenskapen skall upphöra i följd av boskillnadsansökan, äktenskapets återgång, hem- eller äktenskapsskillnad eller makes död. Vid boskillnad utgör dagen för ansökningen den kritiska tidpunkten (9 kap. 3 § GB) under förutsättning att boskillnadsansökningen beviljas. I fråga om äktenskapets återgång, hem- eller äktenskapsskillnad är däremot den dag då domen vunnit laga kraft avgörande och, när make avlidit, tiden för dödsfallet. Vad saken gäller är alltså huruvida i tiden mellan giftorättsgemenskapens upplösning och bodelningen utmätning kan ske av makes giftorättsandel som sådan.

När giftorättsgemenskapen skall upplösas, antas vardera maken ha andelsrätt i den förmögenhetsmassa som bildas av makarnas giftorättsgods. Till dess andelarna utbrutits genom bodelning råder dock vardera maken (vid dödsfall den efterlevande) alltjämt över sitt giftorättsgods, se 9 kap. 5 §, 10 kap. 4 §, 11 kap. 16 och 23 §§ samt 12 kap. 4 § GB. Andra maken (resp. avliden makes arvingar och universella testamentstagare) kan under vissa förutsättningar påkalla, att giftorättsgods till visst värde sätts under särskild vård och förvaltning. Giftorättsgods, varöver make fritt äger råda, får enligt uttryckliga stadganden tas i mät för hans gäld utan hinder av boskillnad, hemskillnad eller äktenskapets upplösning, se 9 kap. 7 §, 10 kap. 4 §, 11 kap. 18 och 23 §§ samt 12 kap. 6 § GB.

Något stadgande i lag som lämnar direkt svar på den uppställda frågan om andelsrätten får utmätas finns inte. I motiven till 9 kap. 7 § GB gjorde emellertid lagberedningen på sin tid ett uttalande[1] som möjligen kan tyda på att lagstiftaren ej var främmande för tanken att utmätning av giftorättsandel skulle kunna äga rum. Efter att ha konstaterat att make under tiden mellan giftorättsgemenskapens upplösning och bodelningen har en delrätt i egendomsmassan yttrade beredningen, att det ej synts lämpligt att, innan denna delrätt utbrutits, makens borgenärer

[1] Se lagberedningens förslag till Giftermålsbalk m. m. 1918, s. 343, återgivet i NJA II 1921 s. 153.

skulle vara hänvisade att söka utmätning av nämnda rätt eller avvakta en bodelning innan de kunde erhålla utmätning för sina fordringar. Lika väl som vardera maken kunde till betalning av sin gäld använda det giftorättsgods, varöver han ägde råda, borde hans borgenärer, om frivillig betalning uteblev, kunna söka utmätning i sådan egendom.

Justitieombudsmannen Lundvik uttalade i förenämnda ärende, att GBs bestämmelser om egendomens förvaltning under tiden närmast efter giftorättsgemenskapens upplösning och om möjligheten att få utmätning i giftorättsgods starkt talade för att den äktenskapliga förmögenhetsordningen skulle i princip bestå fram till bodelningen, samt yttrade vidare bl. a. följande.

Utan tvivel skulle också en utmätning och efterföljande försäljning av makes andelsrätt i boet kunna leda till konflikter med åtskilliga grundläggande bestämmelser i GB. Enligt 13 kap. 2 § GB skall exempelvis vid bodelningen, om make häftar för gäld från tiden före giftorättsgemenskapens upplösning, av hans giftorättsgods tilläggas honom egendom till täckning av gälden. Man kan fråga sig, hur detta stadgande skall kunna tillämpas vid en bodelning mellan ena maken och en helt utomstående person, som köpt den andre (gäldbundne) makens andelsrätt. Något laga stöd för att ålägga köparen betalningsskyldighet för gälden finns icke. Att tillägga honom egendom till gäldens täckande utan att han svarar därför vore uppenbart orimligt. Lika orimligt vore, å andra sidan, att icke taga hänsyn till gälden. Detta skulle innebära en ökning av lotterna för både köparen och andre maken, medan borgenärerna fick hålla sig till gäldenären och den mycket ovissa tillgång som överskottet vid den exekutiva försäljningen kan utgöra. Problemet förefaller mycket svårlöst. En utväg vore kanske att ge borgenärerna betalt vid bodelningen. Men hur skulle det gå till och vilket stöd i lag finns för därav betingade åtgärder? — Även tillämpningen av andra bestämmelser i 13 kap. GB skulle medföra svårigheter. Detsamma gäller stadgandena i lagen den 15 maj 1959 med särskilda bestämmelser om makars gemensamma bostad.

Till det anförda kommer de rent exekutionsrättsliga problem som skulle kunna uppstå vid utmätning av en andelsrätt. Enligt 65 § utsökningslagen skall från utmätning undantas åtskillig egendom för gäldenärens behov, såsom kläder, möbler, husgeråd, arbetsredskap m. m. Om den gäldbundne maken saknar enskild egendom — — — måste frågas, om icke en utmätning och försäljning av hans andelsrätt i boet skulle komma att medföra ett åsidosättande av det sociala syfte som uppbär stadgandet i 65 § UL. Att tillämpa vad där sägs på andelsrätten såsom sådan synes icke möjligt och svårigheterna att på något sätt undantaga egendom till täckning av gäldenärens behov är uppenbara. — — — Vidare uppstår fråga, huruvida en föregående utmätning av andelsrätt skulle — mot lagens ord — innefatta hinder mot utmätning av särskilda föremål av giftorättsgods' natur och, om hinder ej möter mot senare utmätning, hur dessa två utmätningar skulle förhålla sig till varandra.

Helt övervägande skäl talar enligt min mening för att utmätning av andelsrätt i makars oskiftade bo icke bör få förekomma. Det kan diskuteras om det i stället är möjligt att utmäta den rätt som kan tillkomma gäldenären att vid bodelning få egendom tilldelad av andre maken. Man skulle i så fall undgå de förut berörda svårigheterna vid gäldstäckningen. Andra problem skulle emellertid uppkomma vid bodelningen, som skulle kräva medverkan av gäldenären, köparen samt gäldenärens make. Utan att närmare ingå på hithörande spörsmål vill jag som min mening säga, att utmätning ej heller bör komma i fråga av makes nu behandlade rätt.

För egen del vill beredningen tillägga att makes andelsrätt i den aktuella förmögenhetsmassan — dvs. med tillgångar och skulder —

svårligen kan anses överlåtbar såsom en vanlig förmögenhetstillgång. Den lämpar sig, även frånsett alla rättsliga komplikationer, inte för omsättning. Av KL följer visserligen, att makes konkursbo, om giftorättsgemenskapen upplösts, kan framtvinga bodelning och på det sättet åstadkomma att boet får sin andel i den förmögenhetsmassa som omfattas av giftorättsgemenskap. Konkursboet har trätt i stället för maken/gäldenären och torde vid bodelningen utöva makens befogenheter. Detta behöver dock inte förutsätta att makes andelsrätt skall betraktas som en vanlig överlåtbar förmögenhetstillgång utan kan grundas på att boet inträder i makes förvaltningsbefogenhet, såvitt rör makens eget bo i befintligt skick, och en därmed oupplösligt förenad befogenhet att få makes andel utbruten. Att konkursförvaltningen inte rimligen kan anses berättigad att sälja makes andelsrätt i klump synes också tydligt.

Om andelsrätten som sådan inte kan överlåtas, kan den inte heller bli föremål för utmätning. Av vad justitieombudsmannen anfört framgår också, att den rätt att få utmätning i makes giftorättsgods som enligt anförda bestämmelser i GB tillkommer borgenär knappast låter sig förena med rätt för maken att överlåta sin andelsrätt i förmögenhetsmassan. En sådan överlåtelse befriar ju inte maken från hans personliga ansvar för befintliga skulder. I GB förutsätts dessutom, att maken skall kunna ådraga sig *nya* skulder som kan göras gällande i den egendom han förvaltar. Att genom utmätning beröva make hans förvaltning — utan att som vid konkurs låta ett nytt organ träda i stället — sätter hela systemet i olag. Sådan utmätning av andelsrätt som här diskuteras skulle slutligen innebära en form av rättighetsutmätning som inte särskilt beaktas i beneficiereglerna, och dessa kan endast med påtagliga svårigheter bringas att fungera analogivis. Att helt lämna frågan om beneficium därhän måste anses uteslutet.

En disposition över giftorättsandel som bör särskilt nämnas här är, att ena maken efter förmögenhetsgemenskapens upplösning avstår sitt anspråk på andel i boet till andra maken. I vilken form ett sådant avstående kan ske med bindande effekt är inte veterligen närmare belyst. Man kan emellertid utgå från att ett avstående som i realiteten är en bodelning och sker i dennas form — dvs. med andra makens medverkan, skriftligen och med vittnen — är i princip bindande. Samtidigt är också tydligt, att avståendet inte, lika litet som vanlig bodelning, befriar make från gäldsansvar och att avståendet kan liksom vanlig bodelning angripas, om den avstående maken försätts i konkurs och frist för återvinning som anges i KL inte gått till ända. Att bodelning kan innebära ett blankt avstående från ena makens sida är inte något argument till stöd för att makes andelsrätt skall anses som en överlåtbar förmögenhetstillgång i vanlig bemärkelse.

Beredningen har särskilt övervägt, huruvida man kan anse det rättsligt godtagbart att som förmögenhetstillgång överlåta resp. utmäta enbart ena makens rätt att vid blivande bodelning få del i andra makens egendom, dvs. att få ett tillskott från andra maken. (Jfr JOs yttrande.) Beredningen anser inte att det bör godtas. Ett avstående från del i andra makens egendom bör följa reglerna för bodelning och bör inte bli verksamt mot borgenärerna utan att därmed också bodelning i sin helhet blivit eller skall anses genomförd. Avtal om grunderna för bli-

vande bodelning kan visserligen äga rum men torde inte ha någon självständig verkan mot borgenärerna.

Det bör kanske framhållas, att vad som här anförts om utmätning av makes andelsrätt i giftorättsmassan inte har någon tillämpning på utmätning av *arvinges andel i dödsbo*. Sådan utmätning föranleder inte några särskilda rättsliga komplikationer utom att gäldenären enligt gällande rätt inte torde få deltaga i förfoganden, som rör dödsboets egendom och kan göra intrång i utmätningsborgenärens rätt.[2] När andelen sålts, är köparen andelsägare. Beredningen har i 5 kap. 30 § andra stycket föreslagit, att när andel i dödsbo utmätts, krfm skall kunna begära, att boets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman eller att skiftesman förordnas samt att för skifte som innefattar eftergift av gäldenärens rätt fordras myndighetens samtycke. Vidare föreslås i 9 kap. 6 § tredje stycket, att när andel i dödsbo utmätts, bör skifte avvaktas, om det inte medför oskäligt dröjsmål. De mera väsentliga, rent praktiska olägenheter som nu är förenade med utmätning av arvinges andelsrätt torde därmed ha bragts ur världen.

Motsvarande gäller i fråga om *universell testamentstagares andel i dödsbo*.

Här kan även erinras om att beredningen under 5 kap. 4 § behandlat utmätning av tillgodohavande på *checkräkning* (jfr även under 1 § nedan). Under 10 kap. 9 § uppmärksammas vidare en del spörsmål som rör utmätning av säljarens eller köparens rätt till gods som sålts på *avbetalning*.

I det följande kommer beredningen att i huvudsak endast lämna orienterande upplysningar om bestämmelserna i förevarande 6 kap. och sambandet med andra bestämmelser i förslaget. Hänvisningar till uttalanden av departementschefen avser prop. 1968:130, om ej annat anges.

Undantag med hänsyn till gäldenärens behov

1—4 §§

Bestämmelserna ersätter 65 §, 67 § 3 mom. och delvis 64 § 2 mom. UL. De avser att ge gäldenären med familj skydd för hem och arbetsredskap m. m. Frånsett dödsbo skyddar bestämmelserna endast fysisk person. Aktiebolag och andra juridiska personer åtnjuter alltså inte något beneficium enligt nu berörda bestämmelser.

1 § motsvarar 65 § 1 mom. UL, jfr 65 § 1 mom. i U III som motiveras s. 233 ff. Se vidare dep.chefen s. 108 ff och 145. Ang. punkt 6 se dep.chefen i prop. 1971:12 s. 88 ff och 173.

Beredningen har under 5 kap. 4 § behandlat utmätning av tillgodohavande på checkräkning i allmänhet och vill, i anslutning till förevarande

[2] Beredningen utgår från att motsvarande gäller om utövning av rösträtt i bolag, förening m. m., när delägares lott (t. ex. aktier) blivit utmätt. När samägares andel utmätts kan, frånsett godtrosförvärv, inga förfoganden som gäldenären efter utmätningen gör beträffande andelen åberopas mot utmätningsborgenären eller exekutivköparen.

6 kap. 1 §, beträffande utmätning hos löntagare särskilt påpeka, att vad som insatts på checklönekonto åtminstone när det gäller löntagare i vanliga inkomstlägen som regel skäligen fordras för underhåll åt gäldenären under tid som anges i punkt 7 jämförd med 2 §. Det är därför sällan som det finns något att utmäta på kontot. Vidare bör observeras att på kontot insatt lön enligt 11 § i förevarande kap. inte får utmätas förrän nästa dag, såvida inte lönen med tillämpning av 8 kap. kunnat utmätas medan den innestod hos arbetsgivaren. Om utmätning av tillgodohavande på checklönekonto skulle aktualiseras, måste till en början konstateras hur stort det aktuella tillgodohavandet är sedan banken tillgodoräknats inlösta checkar enligt vad som sagts under 5 kap. 4 §. Från tillgodohavandet skall därefter avräknas vad som eventuellt inte får utmätas enligt 6 kap. 11 § i förslaget och dessutom skall enligt 6 kap. 1 § 7 och 2 § prövas huruvida beloppet behövs för gäldenären och hans familj. Vid sistnämnda bedömning skall emellertid även tas i betraktande andra likvida medel som gäldenären möjligen har tillgängliga.

2 § motsvarar 65 § 2 mom. UL, jfr 65 § 2 mom. i U III som närmare motiveras s. 238 ff. Se vidare dep.chefen s. 113.

3 § motsvarar 65 § 3 mom. och 64 § 2 mom. UL, jfr 65 § 3 mom. och 64 § 3 mom. i U III som motiveras s. 241 f resp. 232 f. Se vidare dep.chefen s. 113 och 145.

4 § motsvarar 67 § 3 mom. UL, jfr 67 § 3 mom. i U III som motiveras s. 256 f. Se vidare dep.chefen s. 156 f.

Undantag på grund av egendomens beskaffenhet eller särskild föreskrift

5—11 §§

I denna avdelning regleras sådana fall då egendom ej får tas i mät därför att dess beskaffenhet anses böra hindra utmätning eller därför att särskilda föreskrifter meddelats om undantag från utmätning. Vad gäller sistnämnda kategori kan erinras om de talrika utmätningsförbud som stadgats i försäkrings- och sociallagstiftningen. Även föreskrift vid gåva eller i testamente om överlåtelseförbud skall i stor utsträckning respekteras.

Förslaget innehåller inte någon annan saklig nyhet än den bestämmelse som innefattas i 7 § andra stycket. Enligt 7 § första stycket, som svarar mot 66 § 3 mom. UL, får skadestånd, som tillkommer gäldenären med anledning av personskada, frihetsberövande, falskt åtal, ärekränkning eller annat sådant, inte utmätas för hans skuld medan skadeståndet innestår hos den som skall utge det. Har skadeståndet bestämts att utgå såsom livränta, gäller det sagda själva rätten till livränta. Dessa bestämmelser kompletteras i gällande lag av en föreskrift i 67 e § UL, enligt vilken skadestånd, avlöning eller annan förmån, som ej får utmätas medan den innestår hos annan, ej heller får utmätas förrän dagen efter att den utbetalats.

I fråga om skadestånd som nyss nämnts har utmätningsförbudet i 66 § 3 mom. sin bakgrund i själva syftet med skadeståndet, och detta kan obestridligen vara ett motiv att utmätningsförbudet utsträcks till

att gälla längre än t. o. m. utbetalningsdagen.[3] Vid utarbetande av förslagen i Utsökningsrätt III tvekade beredningen om lämpligheten av att låta skadestånd vara skyddat under någon längre tid efter att det betalats ut. Vid förnyat övervägande har emellertid synts skäligt, att även utbetalat skadestånd kan i viss utsträckning undantas från utmätning om det hålls avskilt. I första hand gäller detta, när fråga är om skadestånd som skall tillgodose ett försörjningsbehov, t. ex. engångsersättning för nedsatt arbetsförmåga. I sådana fall synes utmätningsfrihet böra godtas så länge skadeståndet finns avskilt och försörjningsbehovet kvarstår. I fråga om andra skadestånd som omfattas av 66 § 3 mom. UL synes också ett bättre skydd än f. n. vara motiverat. Det gäller t. ex. ersättning för sveda och värk eller annat ideellt skadestånd. Förutsättning för skydd bör även här vara att medlen hålls avskilda, men därjämte synes en tidsgräns behövlig. Beredningen föreslår, att skyddet i dessa fall skall, även om medlen alltjämt hålls avskilda, utslockna när två år förflutit från att de betalades ut. Bestämmelser i enlighet med det anförda har införts som andra stycke i 7 § i förslaget.

Med skadestånd som nu nämnts kan jämföras medel som anvisats gäldenären för visst ändamål. Om sådana medel omfattas av 66 § 2 mom. UL, vilken bestämmelse motsvaras av 6 kap. 6 § första stycket i förslaget, är de fria från utmätning så länge utmätningen strider mot det ändamål till vilket medlen skall användas. I allmänhet konsumeras sådana medel relativt snart. För att utmätningsskydd skall kunna åtnjutas för medel som betalats ut till gäldenären förutsätts även här att de hålls avskilda.[4] En uttrycklig bestämmelse härom föreslås i andra stycket av 6 § i förevarande kapitel.

Vid bedömning huruvida medel hållits avskilda torde lagen (1944:181) om redovisningsmedel kunna tjäna till vägledning. Vad nyss sagts om att medlen skall finnas avskilda utesluter ej att vad som trätt i stället kan vara skyddat, t. ex. om de insatts i bank eller obligationer inköpts för beloppet. Hur långt en sådan surrogationsprincip gäller är emellertid tveksamt.[5]

5 § i förslaget motsvarar 66 § 1 mom. UL, jfr 66 § 1 mom. i U III som motiveras s. 242 ff, jfr s. 206 ff. Se vidare dep.chefen s. 145 ff.

6 § första stycket motsvarar 66 § 2 mom. UL, jfr 66 § 2 mom. i U III som motiveras s. 244 ff. Se vidare dep.chefen s. 148 f.

Som nyss nämnts har i förtydligande syfte som andra stycke i paragrafen införts uttrycklig bestämmelse, att sedan medlen betalats ut, gäller förbudet mot utmätning så länge de hålls avskilda.

7 § första stycket motsvarar 66 § 3 mom. UL, jfr 66 § 3 mom. i U III som motiveras s. 246 f. Se vidare dep.chefen s. 149 ff och lagrådet s. 225 f. Beträffande 7 § andra stycket har beredningen nyss uttalat sig.

[3] Även i Danmark har frågan uppmärksammats. I ett i december 1971 framlagt förslag till ändring i retsplejeloven m. m. föreslås att skadestånd för invaliditet eller förlust av försörjare efter utbetalning skyddas från utmätning så länge beloppet hålls avskilt genom insättning i bank eller på annat sätt. Jfr U III s. 223 f.

[4] Jfr U III s. 246.

[5] Se Walin i Festskrift för Ekeberg s. 532 ff.

8 § motsvarar 66 § 4 mom. UL, jfr 66 § 4 mom. i U III som motiveras s. 247 ff. Se vidare dep.chefen s. 151 ff.

9 § motsvarar 66 § 5 mom. UL, jfr 66 § 5 mom. i U III som motiveras s. 251, jfr s. 207 och 224 f. Se vidare dep.chefen s. 154 f.

10 § första stycket hänvisar beträffande utmätning av avlöning eller därmed jämställd ersättning eller belopp vilka utgår som pension eller livränta till föreskrifterna i 8 kap. Bestämmelserna i 6 kap. är inte tillämpliga så länge avlöning eller andra medel som nu nämnts innestår hos den som skall utge beloppet. Sedan utbetalning skett gäller emellertid om utmätning av medlen vad som sägs i 6 kap., se 8 kap. 7 och 10 §§ i förslaget. Bestämmelsen i förevarande 10 § första stycket motsvaras delvis av 66 § 8 mom. UL, jfr 66 § 8 mom. i U III som motiveras s. 252. Se vidare dep.chefen s. 155 f.

Andra stycket i 10 § motsvarar 66 § 7 mom. UL, jfr 66 § 7 mom. i U III som motiveras s. 252. Se vidare dep.chefen s. 155.

11 § motsvarar 67 e § UL, jfr 67 e § i U III som motiveras s. 279 ff. Se vidare dep.chefen s. 162 f. Det kan förtjäna påpekas, att 11 § har betydelse bl. a. för utmätning av tillgodohavande på checklönekonto (jfr under 5 kap. 4 och 21 §§ samt 1 § ovan).

Bestämmelsen i 66 § 6 mom. UL saknar direkt motsvarighet i förevarande kap. Den innehåller endast, att 16 § andra stycket AvbL skall iakttas vid utmätning för fordran på grund av avbetalningsköp. Bestämmelsen i AvbL åter innehåller, att för fordran på grund av avbetalningsköp får det gods köpet avser inte tas i mät. Denna bestämmelse omfattas uppenbart av 10 § andra stycket i förevarande kap. och någon särskild erinran om bestämmelsen förefaller inte behövlig.

Pantsatt egendom m. m.

12 §

Det finns i regel ingenting som hindrar att ägaren säljer eller på annat sätt avyttrar sådan egendom som skyddas mot utmätning enligt förevarande kap. I vissa fall gäller dock överlåtelseförbud som skall respekteras, låt vara att sådant förbud ej hindrar godtrosförvärv, om den överlåtna egendomen är sådan att godtrosförvärv kan äga rum. Om ägaren har rätt att avyttra egendomen, kan han också regelmässigt förutsättas ha rätt att pantsätta den. Det är uppenbart, att den som mottagit panten måste få realisera denna om pantfordringen inte betalas i behörig ordning. En vanlig form för realisation är att panten utmäts. Bestämmelse att reglerna om undantag från utmätning ej hindrar utmätning för pantfordran finns f. n. i 67 § 1 mom. UL. Bestämmelsen gäller också när borgenär av annan anledning får hålla inne egendom till säkerhet för sin fordran (t. ex. retentionsrätt på grund av reparation). I förevarande 12 § första stycket har upptagits en motsvarande bestämmelse.

Utmätning föregås emellanåt av kvarstad för fordran. Vid genomförandet av kvarstadsbeslut skall beneficieprövning ske. Det kan inträffa, att gäldenären, sedan kvarstaden ägt rum, avhänder sig annan egendom och att till följd därav hans ekonomiska situation, när utmätning skall ske, är sådan att den kvarstadsbelagda egendomen inte skulle kunna utmätas om ny beneficieprövning måste ske. Beredningen har ansett, att

den kvarstadsbelagda egendomen skall vara undantagen från ny beneficieprövning. Detta bör med hänsyn till förhållandet mellan kvarstad och utmätning i övrigt gälla inte bara när utmätning söks för kvarstadsborgenärens fordran utan även när annan borgenär begär utmätning när det är tillåtet enligt 17 kap. 9 § i förslaget.[6] En bestämmelse i ämnet har tagits upp som andra stycke i förevarande 12 §.

12 § första stycket ersätter 67 § 1 mom. UL, jfr 67 § 1 mom. första punkten i U III som motiveras s. 252 ff. Se vidare dep.chefen s. 156. Jfr prop. 1970:142 s. 158 f.

Förfarandet vid prövningen

13 och 14 §§

Krfm skall i princip tillämpa bestämmelserna i 1—12 §§ ex officio. Det ligger emellertid i sakens natur, att förrättningsmannen inte kan förutsättas känna till gäldenärens omständigheter. Gäldenären är därför skyldig att lämna de uppgifter som är tillgängliga för honom och som behövs för prövningen.

13 § motsvarar 64 § 3 mom. UL, jfr 64 § 2 mom. i U III som motiveras s. 232. Se vidare dep.chefen i prop. 1967:16 s. 142 f.

14 § ersätter 67 § 2 mom. UL, jfr 67 § 2 mom. i U III som motiveras s. 255 f. Se vidare dep.chefen s. 156.

[6] Jfr ang. frågan om förmånsrätt på grund av kvarstad s. 464 f och 476 f.

3.7 Säkerställande av utmätning (7 kap. UB)

Enligt UL tillgår utmätning i allmänhet på så sätt att utmätningsmannen inställer sig hos gäldenären och, om förutsättningarna för utmätning föreligger, förklarar viss egendom utmätt. Utmätning av fast egendom sker dock regelmässigt på utmätningsmannens tjänsterum.

Utmätning av lös egendom är emellertid inte avslutad genom utmätningsförklaringen. Vad som utmäts skall enligt UL upptecknas och värderas. Dessutom måste utmätningen säkerställas på lämpligt sätt. Vilka åtgärder som kan ifrågakomma beror bl. a. på egendomens beskaffenhet. Kan den inte lämpligen omhändertas får i stället sörjas för att egenskapen av utmätt gods klargörs på annat sätt. I fråga om lösören kan detta i allmänhet ske genom att märken anbringas på objektet. När det gäller t. ex. fordran eller rättighet, säkerställs utmätningen genom att fordringsbevis omhändertas, sekundogäldenär denuntieras osv. Rör utmätningen fast egendom, fartyg, luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg, skall den antecknas i vederbörlig inskrivningsbok.

Reglerna om utmätning av lös egendom utgår från att den egendom som skall utmätas finns tillgänglig för krfm. I fråga om döda och levande inventarier skall detta iakttas fullt ut. Att utmätning kan ske av gods som tredje man innehar t. ex. som pant utgör knappast något avsteg från regeln, ehuru förfarandet då avviker från det vanliga. När det gäller annan lös egendom än sådana lösören, beror det naturligtvis på egendomens beskaffenhet i vad mån regeln kan tillämpas. UL utgår från att säkerställande och övriga följdåtgärder vidtas i direkt anslutning till utmätningsbeslutet. SfL och det därmed sammanhängande ULförslaget förutsätter emellertid att det kan dröja innan registrerat svenskt skepp eller luftfartyg kan tas om hand.

Redan utmätningsförklaringen medför förbud för gäldenären att förfoga över egendomen. Enligt UL inträder emellertid i allmänhet förmånsrätt för sökanden i den utmätta egendomen först när säkerställande och andra föreskrivna följdåtgärder vidtagits.[1] Utmätning av fast egendom medför dock förmånsrätt i och med beslutet. På motsvarande sätt

[1] Förmånsrättens uppkomst torde dock ej vara beroende av att värdering skett, jfr U III s. 284 not 1 och U XI s. 87.

skall enligt ULförslaget förmånsrätt inträda redan genom beslut om utmätning av registrerat svenskt skepp, svenskt luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg. Bestämmelserna om skepp i ULförslaget gäller även skeppsbygge.

Närmare bestämmelser om hur utmätning av *lös egendom* fullbordas finns i 67 c § och 73—76 §§ samt 83 § 2 mom. och 91 a § 2 mom. UL. Förstnämnda paragraf handlar om utmätning i lön m. m. Se härom under 8 kap. 6 § i förslaget. ULförslaget innehåller ändring av 73 § och därmed sammanhängande tillägg till 77 §, vilka rör fartyg och luftfartyg m. m.

Beträffande vanlig lös egendom sägs i 73 § 1 mom. UL, att den skall upptecknas och värderas. För värderingen får vid behov sakkunnig anlitas. I protokollet bör då antecknas att värdering kommer att ske senare.[2] I 74 § 1 mom. sägs vidare, att pengar skall omhändertas av krfm. Lösören skall sättas i förvar på stället under krfms försegling eller, om detta i brist på tjänliga förvaringsrum eller av annan orsak ej lämpligen kan ske, utmärkas med krfms insegel, skriftligt anslag eller på annat sätt så att det uppenbart syns att godset blivit utmätt. Kan det utmätta ej med säkerhet kvarlämnas under gäldenärens tillsyn, skall krfm låta godset vårdas av någon annan eller föras till annat ställe, om det kan ske. Finns egendomen i tredje mans besittning, skall utmätningen enligt 74 § 2 mom. säkerställas genom att innehavaren förbjuds att utlämna egendomen till förfång för den till vilken gäldenärens rätt kan komma att övergå i följd av utmätningen. Detta gäller, om tredje mannen kan åberopa en egen rättstitel till stöd för sitt innehav av egendomen. I annat fall, t. ex. om han vare sig tillfälligt eller mera varaktigt innehar egendomen för gäldenärens räkning, anses säkerställande böra ske på samma sätt som om gäldenären hade egendomen i sin omedelbara besittning.[3] Tredje mannen är dock inte skyldig att upplåta särskilt förvaringsrum för det utmätta. Det har också sagts att han inte behöver underkasta sig att utmätningsmärke anbringas på egendomen. Det senare torde knappast vara välgrundat.

Utmätning av fartyg, luftfartyg eller gods i fartyg eller luftfartyg säkerställs i princip på samma sätt som utmätning av annat lösöre.[4] Såvitt angår fartyg eller luftfartyg bör krfm i allmänhet låta försegla roder, avlägsna någon viktig maskindel, ordna vakthållning e. d. Han kan också sätta utmätningssigill på lämpliga ställen. Vid utmätning av fartyg brukar tull- och hamnmyndigheter underrättas.[5] När gods i fartyg eller i luftfartyg utmäts, bör förbud enligt 74 § 2 mom. meddelas befälhavaren att utlämna godset. Har konossement utfärdats, torde detta böra omhändertas.

I 73 § 2 mom. finns f. n. ytterligare vissa bestämmelser om vad krfm skall iaktta vid utmätning av helt fartyg eller gods i fartyg.[6] Befälhavaren skall enligt vad där sägs avfordras de handlingar som visar

[2] Jfr Allenmark s. 133.
[3] Trygger II s. 274 f, Hassler s. 228 f, Olivecrona s. 117.
[4] Jfr Trygger II s. 268.
[5] Se U XI s. 84 f.
[6] Jfr Trygger II s. 268.

äganderätten till fartyget eller godset samt uppgift om eventuella sjöpanträtter. Vidare skall på yrkande av sökanden krfm eller särskilt förordnad syssloman uppbära frakt, som utestår ogulden eller innehas av befälhavaren eller redarens agent. Detsamma gäller vissa andra fordringar. Det är emellertid för utmätningens fullbordan inte någon förutsättning att alla i sagda mom. föreskrivna åtgärder vidtagits.[7] Enligt 3 mom. gäller bestämmelserna i tillämpliga delar även vid utmätning av luftfartyg eller gods i sådant fartyg.

I ULförslaget har bestämmelserna i 73 § 2 mom. och 3 mom. sammanförts till ett nytt 2 mom. Det sägs där, att om fartyg, luftfartyg eller gods i fartyg eller i luftfartyg utmäts, skall ägaren eller befälhavaren på anmodan tillhandahålla handlingar som visar äganderätten eller eljest rör den utmätta egendomen och uppge vilka som har fordran som bör iakttas vid egendomens försäljning. Ägaren eller befälhavaren skall vidare enligt förslaget på anmodan överlämna pantbrev eller annan inteckningshandling som han innehar.

Som nämnts förutsätts för närvarande som regel att den egendom som skall utmätas finns tillgänglig för krfm. Förmånsrätt i utmätt lös egendom inträder först sedan utmätningen säkerställts. Enligt ULförslaget skall emellertid utmätning av registrerat svenskt skepp eller svenskt luftfartyg kunna ske även om det befinner sig på resa eller ligger i utländsk hamn (distansutmätning). Redan utmätningsbeslutet skall då enligt 77 § 2 mom. i förslaget medföra förmånsrätt. Det förutsätts emellertid att utmätningen säkerställs senare, om inte egendomen blir utmätt i annat land. Motsvarande skall i tillämpliga delar gälla i fråga om intecknade reservdelar till svenskt luftfartyg.[8]

Om utmätning av fordran eller rättighet finns bestämmelser i 75 § UL. Är fordringen eller rättigheten grundad på löpande förbindelse eller annan handling vars företeende utgör villkor för fordringens utkrävande eller rättighetens utövande, skall enligt 75 § 1 mom. handlingen tas i förvar. Under bestämmelsen faller vanliga löpande skuldebrev ställda till innehavaren eller till viss man eller order, aktiebrev även om de är ställda till viss man, kuponger till obligationer eller aktier, växlar, checkar och konossement samt s. k. presentationspapper såsom depositionsbevis och olika bankböcker.[9] Vid utmätning av annan fordran eller rättighet skall enligt 2 mom. i samma paragraf krfm ta i förvar handling som tjänar till bevis om fordringen eller rättigheten, om sådan handling finns att tillgå. Det kan röra sig om ett vanligt enkelt skuldebrev, kontrakt, andelsbevis i ekonomisk förening, patentbrev e. d. I protokollet skall vidare tecknas förbud för den förpliktade att utge något till annan än krfm eller den, till vilken i följd av utmätningen gäldenärens rätt kan komma att övergå. Protokollet skall sedan delges den förpliktade.

Till sådan rättighetsutmätning som avses i 75 § 2 mom. UL hör utmätning av säljarens eller köparens rätt enligt avbetalningskontrakt (jfr ovan under 5 kap. 23 §). Kontraktet skall sålunda omhändertas och

[7] U XI s. 87.

[8] U XI s. 87. Huruvida distansutmätning av sådana reservdelar är praktiskt möjlig, se under 5 § nedan.

[9] Hassler s. 224 samt Olivecrona s. 122 f och 125.

förbud som förut nämnts delges medkontrahenten.[10] Det är föremål för delade meningar huruvida utmätningen därutöver skall säkerställas genom omhändertagande av själva godset. Se härom under 7 §. Utmätning av villkorlig rätt till fast egendom räknas som utmätning av fast egendom (jfr 2 kap. 10 §).

I 91 a § UL finns särskilda bestämmelser om utmätning av pantbrev i fast egendom. I den mån sådant pantbrev ej utgör pant för fordran får det enligt 1 mom. tas i anspråk genom utmätning hos fastighetens ägare. Utmätningen säkerställs enligt 2 mom. genom att pantbrevet tas i förvar eller, om det innehas av annan än den intecknade fastighetens ägare, genom att förbud meddelas innehavaren att utlämna det utan tillstånd av krfm. Enligt SjöLförslaget skall beträffande skepp (och skeppsbygge) införas samma slags inskrivningssystem som för fast egendom med pantbrev som bevis om inteckning för fordran. I ULförslaget har 91 a § UL i enlighet därmed vidgats till att omfatta även pantbrev i skepp (resp. skeppsbygge).

I fråga om utmätning av obelånad inteckningshandling som avser luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg gäller, att den sker enligt reglerna för utmätning av skuldebrev. Om handlingen endast delvis är belånad, föreskrivs i 74 § 3 mom. beträffande utmätning av ägarhypoteket, att förbud skall meddelas innehavaren att utan tillstånd av krfm utlämna inteckningshandlingen. Förbudet skall tecknas på handlingen. Bestämmelser finns också om utbrytning av ägarhypoteket.

Enligt 76 § UL gäller, att om utmätning skall ske av gods som redan är utmätt för annan fordran, krävs ej att godset på nytt upptecknas, värderas eller "förseglas". Detsamma är förhållandet beträffande gods som belagts med kvarstad för fordran.

Enligt 8 § FRL medför utmätning *förmånsrätt*. I 77 § 1 mom. UL sägs att förmånsrätten inträder när utmätningen fullbordats så som sägs i 67 c § 1 mom. eller 73—76 §§ UL. Enligt 77 § 2 mom. i ULförslaget skall emellertid som förut nämnts utmätning av registrerat svenskt skepp, svenskt luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant luftfartyg medföra förmånsrätt redan när beslutet om utmätning meddelas.

Som också framhållits medför utmätning att gäldenären ej får förfoga över den utmätta egendomen. Förbudet är straffsanktionerat i 17 kap. 13 § BrB. Straffbestämmelsen omfattar även den som enligt 74 § 2 mom. UL förbjudits att utge egendom. Sekundogäldenär som enligt 75 § 2 mom. förbjudits att prestera till annan än krfm eller den till vilken rätten övergått torde däremot inte drabbas av straff, om han bryter mot förbudet, men kan bli pliktig att prestera en gång till. Skadestånd kan drabba den som gör sig skyldig till straffbar gärning med avseende på utmätt egendom. I övrigt får skadeståndsansvaret bedömas efter allmänna skadeståndsregler.[11]

Vid utmätning av *fast egendom* ger enligt 83 § 1 mom. UL själva

[10] Jfr Olivecrona s. 125 f. Se även Hassler s. 151 ff och 228.
[11] Olivecrona s. 135.

utmätningsförklaringen alltid i och för sig förmånsrätt. Om åtgärder för beskrivning och värdering av utmätt fastighet finns bestämmelser i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom. I 82 a § UL regleras utmätning av fast egendom i fall då denna överlåtits men överlåtelsen beror av villkor. Är villkoret ännu ej uppfyllt, kan utmätning av egendomen alltjämt ske hos överlåtaren, ehuru utmätningen inte inkräktar på förvärvarens rätt. Utmätningen omfattar i sådant fall även överlåtarens rätt mot den som förvärvat egendomen. Uppfylls villkoret, omfattar utmätningen därefter endast överlåtarens rätt mot förvärvaren (82 a § 1 mom.). Utmätning kan även ske hos den som förvärvat fast egendom under villkor som alltjämt gäller. Går detta förvärv åter, omfattar utmätningen därefter endast gäldenärens rätt mot överlåtaren att eventuellt återfå erlagd köpeskilling m. m. (82 a § 2 mom.). I fråga om denna sekundära verkan av utmätningen gäller reglerna om utmätning av lös egendom.[12] Enligt 83 § 2 mom. UL skall medkontrahenten underrättas om utmätningen och förbud meddelas honom att prestera till annan än krfm eller ÖE. Först när så skett inträder förmånsrätt i gäldenärens ifrågavarande rättighet mot den andra parten.

Gäldenären har rätt att sitta kvar på utmätt fastighet och får enligt FfL i regel också ombesörja förvaltningen och tillgodogöra sig avkastningen. FfL anger närmare vilka åtgärder som är tillåtna i fråga om utnyttjande av fastigheten. Se vidare under 5 kap. 27 §.

Om ägaren disponerar över fastigheten i strid mot angivna föreskrifter, kan 17 kap. 13 § BrB tillämpas mot honom. Detsamma gäller annan person som vidtar åtgärder vilka innebär rubbande av utmätt gods.[13]

Utmätning innebär förbud för gäldenären att förfoga över den utmätta egendomen till skada för utmätningssökanden. Den närmare innebörden av detta förbud har bestämts i 5 kap. 27 § i förslaget. Syftet med säkerställande av utmätning är i första hand det självklara att därigenom skall förhindras eller åtminstone försvåras för gäldenären att förfoga över egendomen i strid mot utmätningsbeslutet. Det är företrädesvis rättsliga förfoganden som kommer i fråga men i det särskilda fallet kan kanske också befaras att gäldenären gömmer undan utmätt gods, gör det oåtkomligt genom att föra det utomlands eller förbrukar det.

Utmätning ger enligt 8 § FRL utmätningssökanden förmånsrätt i egendomen och innebär därigenom ett förvärv som närmast kan jämföras med förvärv av panträtt. Konkurrens kan uppkomma mellan detta utmätningssökandens förvärv och överlåtelse av egendomen (inkl. upplåtelse av panträtt). Vid konkurrens mellan två eller flera överlåtelser (tvesala) tillmäts tradition, denuntiation och registrering betydelse enligt uttryckliga eller oskrivna regler på olika rättsområden. Säkerställandet av utmätning bör i första hand ske genom åtgärder vilka såvitt möjligt svarar mot kraven på tradition, denuntiation eller registrering som förutsättning för företräde vid tvesala. Dessutom kan även andra åtgärder vara praktiskt påkallade. Beträffande företrädet mellan utmätningssökandens förvärv och överlåtelse som gäldenären gjort före utmätnings-

[12] Prop. 1971:20 s. 302.
[13] Olivecrona s. 159.

beslutet eller senare i strid mot detta kan reglerna om tvesala tillämpas analogiskt, ehuru utmätningens karaktär av tvångsingripande medför vissa avvikelser. Beredningen har behandlat dessa spörsmål under 5 kap. 28 § i förslaget.

Beträffande förhållandet mellan utmätningssökanden och gäldenärens övriga borgenärer har i 5 kap. 28 § föreslagits att utmätning av lös egendom skall normalt medföra förmånsrätt redan i och med utmätningsbeslutet. I fråga om här i riket registrerat skepp eller luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant luftfartyg har emellertid föreslagits, att förmånsrätten skall inträda först när ärende angående anteckning om utmätningen upptages på inskrivningsdag. Samma är förhållandet beträffande utmätning av fast egendom.

Den tidpunkt som sålunda angetts som bestämmande för inträdet av förmånsrätt på grund av utmätning sammanfaller inte alltid med den tidpunkt då utmätningssökanden vinner företräde i konkurrens med överlåtelse som gäldenären gjort eller gör. Det är skilda hänsyn som gör sig gällande. Att den förmånsrätt som inträtt genom utmätningsbeslutet kan enligt reglerna om tvesala undantagsvis gå förlorad i nämnda konkurrens är inte mera anmärkningsvärt än att vid tvesala en tidigare överlåtelse kan få vika för en senare överlåtelse av samma objekt.

I nya bestämmelser bör beträffande lös egendom så långt möjligt klargöras vilka åtgärder för utmätnings säkerställande som är obligatoriska. Ett praktiskt fall som bör uppmärksammas är att sådant fordringsbevis som f. n. måste finnas tillgängligt för att utmätning skall kunna äga rum inte kan anträffas. Det torde även vara lämpligt att meddela en del klargörande bestämmelser om hur det skall förfaras i fråga om avbetalningsgods och egendom som finns i tredje mans besittning. Liksom f. n. bör interimistiska åtgärder kunna vidtas.

Bestämmelser om nyttjandet av utmätt lös egendom och försäkring m. m. har också synts önskvärda. Frågor som rör nyttjandet av utmätt fast egendom behandlas, efter mönster av FfL, i 13 kap.

I terminologiskt hänseende kan anmärkas, att beredningen här inte skiljer mellan säkerställande, på ena, och övriga följdåtgärder, dvs. uppteckning och värdering, på andra sidan. När i det följande talas om säkerställande avses även uppteckning och värdering om inte annat framgår av sammanhanget.

Beredningen förutsätter, att administrativa bestämmelser utfärdas beträffande en del praktiska tillämpningsfrågor. De bör bl. a. innefatta föreskrifter om anmälan till vederbörligt register när skepp, luftfartyg, intecknade reservdelar eller fast egendom har utmätts.

Åtgärder beträffande lös egendom

1 §

Första stycket i förevarande 1 § föreskriver att utmätning av lös egendom skall omedelbart säkerställas. Därav följer, att utmätning av sådan egendom inte får beslutas och genomföras utan att de åtgärder som lagen föreskriver kan vidtas i direkt anslutning till utmätningsbeslutet, om ej undantag är medgivet. Även när undantag medges krävs

dels att förutsättning för utmätning föreligger enligt 5 kap. — eventuellt med förbehåll för tredje mans rätt — dels att egendomen kan identifieras.

Bestämmelserna om säkerställande av utmätning av lös egendom är tillämpliga även när domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg. Enligt 5 kap. 15 § första stycket skall egendomen då anses utmätt. För att försäljning skall komma i fråga förutsätts emellertid enligt andra stycket i sistnämnda paragraf att begäran därom görs hos krfm inom två månader från att avgörandet vunnit laga kraft. Åtgärder för säkerställande torde därför inte utan särskilt yrkande böra vidtas innan försäljning av egendomen begärts. En föreskrift härom har intagits som andra stycke i förevarande 1 §. Att rätten genast skall underrätta inskrivningsmyndigheten är emellertid uppenbart.

Åtgärder för säkerställande av utmätningen kan vara mer eller mindre nödvändiga. Då bestämmelserna bleve alltför detaljerade om de uttömmande skulle ange alla önskvärda åtgärder, har krfm i förslaget fått befogenhet att i viss utsträckning från fall till fall bedöma vilka åtgärder som lämpligen bör vidtas. Som anmärkts ovan kan i mån av behov ytterligare föreskrifter ges i administrativ ordning (jfr 1 kap. 3 § andra st.). Krfm får ej avvika från de uttryckliga föreskrifter som ges i 2—11 §§ men kan även i fall som avses där böra vidta ytterligare åtgärder. En erinran härom finns i tredje stycket av 1 §.

Av 5 kap. 28 § första stycket i förslaget följer beträffande utmätning av lös egendom i allmänhet, att förmånsrätt inträder omedelbart i och med att krfm förklarar egendomen vara utmätt utan avvaktan att myndigheten vidtagit alla åtgärder för säkerställande av utmätningen som är önskvärda. Även om föreskrivna åtgärder vidtagits kan inträffa att utmätt egendom kommer på villovägar. Tredje man kan då göra godtrosförvärv, om de allmänna förutsättningarna för sådant förvärv föreligger.[1] Vad angår utmätning av fordran är också klart, att sekundogäldenären kan åberopa skuldebrevslagens bestämmelser, i den mån dessa skyddar honom om han betalar sin skuld eller vidtar annan åtgärd i god tro. Motsvarande gäller beträffande andra rättigheter, om tredje man enligt allmänna regler är skyddad när han handlar i god tro. Krfm får givetvis enligt förslaget liksom enligt gällande lag i det fortsatta förfarandet beakta möjligheten att något kan ha inträffat efter att utmätningsbeslutet meddelats.

2 §

Första stycket upptar som huvudregel, att pengar samt löpande skuldebrev och annat bevis vars företeende utgör villkor för fordrans utkrävande eller rättighets utövning skall tas i förvar. Undantag kan följa av tredje stycket och 8 §. Bestämmelsen motsvarar bl. a. 75 § 1 mom. UL. Av den redogörelse som lämnats under rubriken till förevarande kap. framgår vilka handlingar som ansetts falla under bestämmelsen. Att pengar och nu ifrågavarande löpande skuldebrev eller presentations-

[1] Se härom under 5 kap. 28 §.

papper som regel måste tas om hand behöver inte närmare motiveras.[1]

Det kan ha praktiskt värde att sekundogäldenär eller annan förpliktad denuntieras om utmätningen (jfr t. ex. 20 § skuldebrevslagen). Tillräcklig anledning att göra denuntiation obligatorisk i nu berörda fall har dock inte ansetts föreligga.

I *andra stycket* av paragrafen uppmärksammas det fallet att pantbrev i skepp eller fast egendom eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg utmäts hos den intecknade egendomens ägare. Som förut nämnts innehåller gällande lag i 91 a § UL bestämmelser om utmätning av pantbrev i fast egendom. Enligt ULförslaget skall bestämmelserna omfatta även pantbrev i skepp. I nämnda paragraf sägs bl. a. att pantbrevet skall tagas i förvar eller om annan än ägaren innehar pantbrevet förbud meddelas innehavaren att utlämna det utan tillstånd av krfm. Andra stycket i förevarande 2 § i förslaget ansluter till vad som nu gäller beträffande pantbrev i fast egendom och föreslås beträffande pantbrev i skepp. Det fallet att pantbrevet innehas av tredje man går emellertid in under 8 § i förslaget.

I andra stycket av 2 § uppmärksammas även utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg. Om obelånat sådant skuldebrev utmäts hos egendomens ägare, torde det f. n. vara ett fall som hör under 75 § 1 mom. UL, såvida skuldebrevet enligt 11 § tredje stycket skuldebrevslagen skall anses löpande. Utmätning av ägarhypotek i belånad inteckning regleras f. n. i 74 § 3 mom. UL. I sistnämnda lagrum sägs bl. a., att förbud skall meddelas inteckningshavaren att utan tillstånd av krfm utlämna inteckningshandlingen. Ägarhypoteket skall regelmässigt utbrytas enligt 30 § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg (jfr 91 § 2 mom. UL). Beredningen har för sin del inte ansett behövligt att behålla dessa särbestämmelser om utmätning och utbrytning av sådant ägarhypotek som nu nämnts. Förevarande förslag innehåller ingen bestämmelse därom och 30 § i 1955 års lag bör ändras i enlighet därmed. I överensstämmelse med det sagda har i förslaget utmätning som nu är i fråga jämställts med utmätning av pantbrev. Någon utbrytning av ägarhypotek som tillkommer egendomens ägare när skuldebrev är belånat skall ej vidare ske i anledning av utmätning. Skuldebrevet kan, om det är löpande, i och för sig hänföras under första stycket i paragrafen. Det är emellertid så som förslaget utformats utan betydelse, om första eller andra stycket i paragrafen tillämpas. — I detta sammanhang kan slutligen anmärkas, att skuldebrev som ligger till grund för företagsinteckning inte kan vara förenat med ägarhypotek och inte kan utmätas hos den företagsintecknade egendomens ägare.

Erfarenheten har visat, att gäldenären genom att undanhålla bankbok hindrat utmätning av banktillgodohavande som är känt för krfm. Han kan helt frankt vägra att tala om var motboken finns eller sanningslöst uppge att den förkommit. Motboken räknas på grund av stadgandet i

[1] Se Trygger II s. 266 och 270 ff, Hassler s. 222 och 224 samt Olivecrona s. 117 och 122 ff.

32 § skuldebrevslagen till sådan handling som avses i 75 § 1 mom. UL och första stycket i förevarande paragraf. Att utmätning kan hindras på så enkelt sätt kan inte gärna godtas. Beredningen föreslår därför i *tredje stycket* av förevarande 2 § en bestämmelse som möjliggör utmätning trots att boken inte anträffas. Tillräcklig anledning att begränsa bestämmelsen till just motböcker hos bank har dock inte ansetts föreligga. Bestämmelsen avser sålunda alla sådana bevis som omfattas av första eller andra stycket i paragrafen. Förutsättning för utmätning är enligt förslaget, att det kan antas att handlingen undanhålls eller förkommit. Om utmätning i sådant fall beslutas, skall enligt förslaget förbud meddelas sekundogäldenär eller annan förpliktad att fullgöra sin förpliktelse till annan än krfm eller den som myndigheten anvisar. Gäller utmätningen pantbrev som inte är belånat, kan sådant förbud givetvis inte meddelas. Utmätningen bör emellertid antecknas hos inskrivningsmyndigheten. Föreskrift härom torde böra meddelas i administrativ ordning.

Det är uppenbart, att om den förpliktade uppsåtligen överträder meddelat förbud, han ej därigenom blir fri från sin betalningsskyldighet i den mån den alltjämt är aktuell i ärendet. När förbud t. ex. meddelas bank som har ett flertal kontor, kan det emellertid ta en eller ett par dagar innan alla kontor blivit underrättade. Intill dess det skett kan medel komma att utbetalas av misstag och utmätningssökanden därigenom lida skada. Enligt beredningens mening kan något strikt ansvar inte utkrävas av banken i sådant fall. Om banken gjort vad som skäligen kan fordras för att hindra utbetalning men sådan ändå sker utan att vårdslöshet kan läggas banken till last, bör denna inte vara skyldig att ånyo betala beloppet i fråga.[2] Vad här sagts om bank gäller självfallet i förekommande fall även annan sekundogäldenär som fått del av förbud och av jämförlig anledning råkar fullgöra sin förpliktelse till annan än krfm eller den myndigheten anvisar.

I administrativ ordning kan närmare regleras hur förbud skall delges vederbörande. Att det måste ske både skyndsamt och på ett betryggande sätt är uppenbart. Är meddelat förbud otydligt t. ex. i fråga om identifiering av gäldenären eller hans fordran, blir sekundogäldenären givetvis inte ersättningsskyldig, om han betalar fordringen i strid mot vad som avsågs med förbudet men någon vårdslöshet inte kan läggas honom till last.

Tydligt är, att om fordringsbevis i själva verket innehas av tredje man på grund av överlåtelse eller pantupplåtelse, utmätningen inte berövar tredje mannen hans rätt. Denne kan emellertid mötas av upplysningen att förbud meddelats enligt nu förevarande bestämmelse. Han får då vända sig till krfm och höra hur saken ligger till. Tredje mannens innehav av handlingen utgör naturligtvis ett starkt stöd för hans rätt. Krfm måste häva förbudet, om inte i undantagsfall tredje mans påstående kan lämnas utan avseende eller föreläggande ges tredje mannen att väcka talan mot sökanden och gäldenären enligt 5 kap. 19 §. Utmätningsbeslutet utgör inte heller hinder mot att tredje man därefter gör godtrosförvärv, om eljest förutsättningar för sådant förvärv föreligger. Om

[2] Jfr ang. likartat spörsmål prop. 1971:179 s. 36.

förvärvaren åberopar handlingen och möts av förbud som nyss nämnts, får han på angivet sätt vända sig till krfm. Beträffande tillämpningen kan möjligen väntas dyka upp ett eller annat fall då tvekan kan yppas huruvida tredje mans påstådda fång skett på lojalt sätt. I övrigt torde bestämmelsens huvudsakliga betydelse vara att det blir svårare för gäldenären att hindra utmätning genom att hålla undan fordringsbeviset. Det kan erinras om att gäldenären ådrar sig straffansvar enligt 17 kap. 13 § BrB, om han förfogar över den utmätta fordringen eller rättigheten. Som förut nämnts bör möjlighet finnas att döda handling även i fall då det kan antas att handlingen undanhålls (jfr 5 kap. 30 § i förslaget).[3] Om handlingen dödas, kan möjligen inträffa att tredje man blir lidande.

3 §

Beträffande annan fordran eller rättighet än sådan som omfattas av 2 § gäller som förut nämnts enligt 75 § 2 mom. UL, att krfm skall ta tillgänglig handling i förvar samt delge den förpliktade förbud att utge något till annan än krfm eller den till vilken gäldenärens rätt kan komma att övergå på grund av utmätningen.

Förslaget upptar i *första stycket* av förevarande paragraf en allmän bestämmelse om hithörande fordringar och rättigheter. Det kan påpekas att hit hör bl. a. utmätning av säljarens rätt enligt avbetalningskontrakt (jfr 7 § första st. nedan). Bestämmelsen innehåller ej någon föreskrift om att tillgänglig handling måste tas i förvar i hithörande fall. Sådan åtgärd blir enligt 9 § fakultativ, om ej någon skärpande bestämmelse meddelas i administrativ ordning. Handlingen är inte någon bärare av rättigheten. Viktigare är att den förpliktade omedelbart denuntieras. Detta skall enligt förslaget ske genom att förbud meddelas sekundogäldenär eller annan förpliktad att fullgöra sin förpliktelse till annan än krfm eller den som myndigheten anvisar. Om sekundogäldenär överträder förbudet, torde han som förut nämnts inte kunna drabbas av ansvar för överträdelse av myndighets bud enligt 17 kap. 13 § BrB.[1] I fråga om skyldighet att prestera på nytt gäller vad som under 2 § ovan anförts om motsvarande fall. Som förut nämnts kan i administrativ ordning närmare regleras hur förbud skall delges. Vid utmätning av rättighet som inte kan sägas utgå från någon person, t. ex. patenträtt, kan något förbud inte utfärdas.[2]

I *andra stycket* behandlas frågan om underrättelse vid utmätning av vissa särskilda rättigheter m. m. Först uppmärksammas utmätning av rättighet som avses i 7 kap. JB. De rättigheter som nämns där är arrende, hyra, tomträtt och annan nyttjanderätt samt servitut och rätt till elektrisk kraft, om rättigheten upplåtits genom avtal. Utmätning av tomträtt behandlas enligt förslaget som utmätning av fast egendom och hör alltså

[3] Jfr även NJA 1964 s. 273.

[1] Jfr SvJT 1956 rf s. 56, Hassler s. 225 not 5 samt Beckman m. fl., Kommentar till brottsbalken II 2 uppl. s. 265. Vinge s. 34 förmodar, att överträdelse av förbudet är straffbart enligt gällande lag. Goda skäl synes tala för att åsidosättande av förbud som här avses bör kunna straffas.

[2] Se Trygger II s. 273 och Hassler s. 225.

inte hit. Av övriga rättigheter är hyresrätt ofta på grund av beneficiereglerna i 6 kap. undantagen från utmätning. Servitut kan inte lösgöras från den härskande fastigheten och får därför utmätas endast tillsammans med denna.[3] Även eljest kan hinder mot utmätning möta, t. ex. därför att rättighet inte kan överlåtas. När emellertid rättighet som avses i 7 kap. JB blivit utmätt, synes lämpligt att fastighetsägaren underrättas.[4] Motsvarande bör gälla vid utmätning av byggnad på ofri grund.[5] Något anslag på byggnaden om att den är utmätt torde däremot som regel ej lämpligen böra uppsättas. Om byggnaden lätt kan flyttas (t. ex. ett härbre) kan dock anslag vara behövligt (jfr 1 § tredje st.). I förslaget har upptagits en bestämmelse om sådan underrättelseskyldighet som nu nämnts. Krfm får, när underrättelse skall lämnas, i första hand hålla sig till den som är inskriven som lagfaren ägare i fastighetsboken. Gör annan anspråk på fastigheten, bör även denne underrättas. Utöver underrättelse till fastighetsägaren bör i allmänhet kontrakt eller annan handling som visar gäldenärens rätt till egendomen i fråga tas om hand enligt 9 § nedan.

Enligt 6 kap. 1 § 6 är bostadsrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad i vidsträckt omfattning undantagen från utmätning. Om bostadsrätten lämnats som pant, får den dock utmätas för pantfordringen. När utmätning av bostadsrätt sker, skall krfm f. n. enligt 75 § 2 mom. UL ta bostadsrättsbevis eller annan upplåtelsehandling i förvar, om sådan påträffas. Denna åtgärd har dock inte någon relevans i förhållande till tredje man.[6] Däremot är det viktigt att bostadsrättsföreningen underrättas. Härigenom vinns, att gäldenären inte efter utmätningen till skada för sökanden kan förfoga över sin bostadsrätt genom överlåtelse eller pantsättning till godtroende tredje man. I förslaget har också utmätning av bostadsrätt uppmärksammats och i en andra punkt i andra stycket i 3 § föreslås, att bostadsrättsföreningen skall underrättas.

4 §

I förevarande paragraf ges regler om de åtgärder som skall vidtas för att säkerställa utmätning av annan lös egendom än som avses i 2 och 3 §§, dvs. i första hand utmätning av levande och döda inventarier inkl. bilar, fartyg och luftfartyg m. m. I 5 § finns en undantagsbestämmelse beträffande utmätning av skepp och luftfartyg som är registrerade här i riket.

Enligt 74 § 1 mom. andra och tredje punkterna UL skall som förut nämnts lösöre sättas i förvar på platsen under krfms försegling eller utmärkas så att det tydligt syns att egendomen blivit utmätt. Kan egendomen inte med säkerhet lämnas under gäldenärens tillsyn, får krfm låta

[3] Hassler s. 144.

[4] Underrättelse till fastighetsägaren om pantförskrivning av arrenderätt har inte ansetts tillfyllest för att borgenären skall vara skyddad mot den som i god tro senare förvärvat arrenderätten, SvJT 1967 rf s. 33.

[5] Jfr Trygger II s. 278. — Det kan i detta sammanhang erinras om att, när äganderätten till byggnad är förenad med nyttjanderätt till marken, det hela bör utmätas. Se ovan under 5 kap. 7 §.

[6] Jfr prop. 1971:12 s. 106 och NJA 1971 s. 66. För pantsättning torde numera fordras, att bostadsrättsföreningen underrättas.

godset vårdas på platsen av annan eller föra bort egendomen. I allmänhet brukar krfm ta hand om smycken och andra mindre värdesaker, medan skrymmande gods som möbler, maskiner, varulager m. m. lämnas kvar hos gäldenären.[1] Egendom som får bli kvar i gäldenärens vård utmärks med s. k. utmätningsinsegel eller utmätningsstämpel. Förrättningsmannen försöker att anbringa utmätningsmärket så att det inte väcker onödig uppmärksamhet.

Första stycket i förevarande paragraf ansluter nära till vad som nu gäller. Bestämmelserna är tillämpliga på lös egendom i gäldenärens besittning med undantag av pengar, fordran och rättighet som faller under 2 eller 3 §. Under den senare paragrafen faller även byggnad på ofri grund. Som första alternativ anges att den utmätta egendomen skall tas i förvar. Detta förutsätter att krfm tar hand om egendomen och för den till krfms lokaler eller särskilt förhyrt utrymme. Frågan huruvida utmätt gods kan lämnas i gäldenärens vård får prövas från fall till fall med hänsyn till gäldenärens personliga förhållanden och vad slags egendom som blivit utmätt. Mindre föremål — såsom smycken, guld- och silverarbeten — bör i regel tas om hand av krfm. Mera skrymmande objekt, såsom möbler, televisionsapparater, maskiner, bilar m. m., kan däremot ofta lämnas kvar hos gäldenären. Föreligger anledning till misstanke att gäldenären försöker undanskaffa sådant gods, måste krfm vidta sådana åtgärder att gäldenären inte kan omintetgöra utmätningen.

Om utmätt egendom lämnas i gäldenärens vård, skall den utmärkas som utmätt. Utmärkandet torde böra ske på samma sätt som nu tillämpas, dvs. i allmänhet genom att ett märke med texten "Utmätt" e. l. klistras på godset. Märket behöver inte anbringas på ett iögonenfallande ställe. Ibland kan böra vidtas åtgärd för att hindra egendomens användning. Utmätt egendom kan t. ex. placeras i en låda hos gäldenären som krfm låser. I fråga om bil kan krfm ta hand om nycklarna. Vid utmätning av fartyg kan rodret säkras med kätting och hänglås. Bestämmelsen om försegling ger krfm möjlighet att lämpa förfarandet efter omständigheterna. Ordet "förseglas" används sålunda i förslaget inte enbart i betydelsen att egendomen förses med sigill som måste brytas för att egendomen skall kunna användas.

I UL finns inte någon uttrycklig bestämmelse som reglerar i vad mån utmätt lös egendom får brukas av gäldenären. Utmätning torde inte i och för sig innebära hinder mot att egendomen nyttjas på normalt sätt, om det inte innebär konsumtion. Det torde också allmänt antas att gäldenären får nyttja utmätt egendom som lämnas i hans vård.[2] Ett onormalt utnyttjande kan dock komma i strid mot 5 kap. 27 § i förslaget. Beredningen har ansett önskvärt att krfm kan reglera gäldenärens befogenhet i detta avseende. Som *andra stycke* i förevarande 4 § har i enlighet med det sagda upptagits föreskrift att krfm bestämmer i vad mån utmätt egendom som ej tagits i förvar eller förseglats får nyttjas.

[1] Trygger II s. 266 ff, Allenmark s. 133 f, Eilard s. 229, Hassler s. 222 f och Olivecrona s. 117.

[2] Jfr Alexanderson s. 83, Tiberg s. 275 not 16 och U XI s. 76.

Har sådan egendom förseglats, faller av sig självt att förseglingen inte får brytas (jfr 17 kap. 13 § BrB). Om utmätt egendom lämnas i gäldenärens vård utan försegling, bör krfm vid behov ange i vad mån egendomen får brukas. Som regel bör gäldenären få fortsätta att nyttja egendomen på normalt sätt. Att normalt brukande ibland innebär viss förslitning och därför kan medföra någon värdeminskning bör kunna godtas. Det torde alltså vara klart, att gäldenären bör få använda t. ex. televisionsapparat, äkta mattor eller möbler som krfm har ansett kunna stanna i gäldenärens vård. Likaså bör gäldenären kunna få tillgodogöra sig mjölk från en kreatursbesättning eller nyttja utmätta hästar. I dylika fall behöver inte någon föreskrift om nyttjandet meddelas annat än om särskild anledning förekommer. Om utmätning skett för skatt eller andra krav från det allmänna, kan krfm tänkas även i övrigt vara ganska liberal och t. ex. tillåta gäldenären att använda bussar och lastbilar. Krfm kan föreskriva särskilda villkor för eller inskränkningar i rätten att nyttja egendomen. Krfm bör fästa stort avseende vid sökandens önskemål, om användningen är förenad med risk. I administrativ ordning kan ges närmare föreskrifter i ämnet. Krfms beslut kan ändras när det finnes påkallat och gäller alltså endast tills vidare.

5 §

Som nämnts utgår bestämmelsen i 77 § 2 mom. ULförslaget från att utmätning av bl. a. registrerat svenskt skepp eller svenskt luftfartyg skall kunna äga rum utan att egendomen är tillgänglig i utmätningsögonblicket.[1] I förevarande 5 § föreslås i saklig överensstämmelse härmed, att bestämmelsen i 4 § första stycket jämförd med 1 § första stycket ej utgör hinder mot utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som ej är tillgängligt. Stadgandet i 77 § 2 mom. ULförslaget om utmätningsbesluts verkan omfattar också intecknade reservdelar till registrerat svenskt luftfartyg. Skulle reservdelarna förvaras utom riket (jfr 4 § första st. lagen 1955:227 om inskrivning av rätt till luftfartyg), bör emellertid utmätning inte ske i Sverige. Reservdelarna måste i så fall föras hit för försäljning och vidare åtgärder i ärendet. En sådan flyttning låter sig dock knappast genomföras tvångsvis. Att flytta reservdelarna synes ej heller förenligt med bestämmelserna i konventionen den 19 juni 1948 rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg (jfr 4 § lagen 1955:229 i anledning av Sveriges tillträde till nämnda konvention). Reservdelar som kan bli föremål för svensk utmätning kan därför förutsättas vara upplagda här i riket. Nu förevarande bestämmelse i förslaget nämner av dessa skäl inte intecknade reservdelar till luftfartyg.

6 §

Förevarande paragraf upptar bestämmelse om överlämnande till krfm av pantbrev eller inteckningshandling som gäller i utmätt skepp, luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg och som ej har belånats. En motsvarande bestämmelse såvitt avser pantbrev i fast egendom finns redan nu i 4 § andra stycket FfL (jfr 13 kap. 5 § i förslaget). Beträf-

[1] Se härom U XI s. 73 ff.

fande de utmätningsobjekt som avses i förevarande 6 § föreskrivs i 73 § 2 mom. andra och tredje punkterna ULförslaget skyldighet för ägaren eller befälhavaren att på anmodan av ÖE överlämna pantbrev eller annan inteckningshandling som han innehar. Därefter får pantförskrivning av handlingen ske endast om ÖE ger tillstånd. Motivet för bestämmelserna är främst, att det från ordningssynpunkt är av vikt att obelånade inteckningshandlingar kan tas om hand. Härtill kommer att pantsättning strax före försäljning lätt medför praktiska olägenheter.[1] Förevarande 6 § motsvarar i sak nyssnämnda bestämmelser i ULförslaget.

För omhändertagande av pantbrev o. l. kan tvång behöva användas (jfr 19 kap. 14 §).

7 §

Paragrafen uppmärksammar utmätning av egendom som gäldenären innehar under äganderättsförbehåll, dvs. i regel på grund av avbetalningsköp. Föremål för utmätning är då köparens rätt enligt avbetalningskontraktet.[1] Köparens exemplar av kontraktet skall f. n. omhändertas i enlighet med den allmänna föreskriften i 75 § 2 mom. UL om att handling som tjänar till bevis om rättighet skall tas om hand. Delade meningar föreligger i frågan huruvida någon utmätningsåtgärd också skall vidtas med själva godset, och någon enhetlig praxis har i den delen inte utbildats.[2] Det är emellertid inte ovanligt att besittningen av godset fråntas avbetalningsköparen när hans rätt utmäts. Ett sådant omhändertagande av godset kan inte anses innebära att säljarens rätt träds för när. Och för att utmätningen skall säkerställas effektivt kan det tydligen vara nödvändigt att krfm vidtar samma åtgärder med godset som om gäldenären haft full äganderätt. Ofta nog ligger det också i säljarens intresse att avbetalningsgodset tas om hand, bl. a. därför att det efter utmätning kan befaras att köparen åsidosätter sin vårdnadsplikt. Beredningen föreslår, att krfm uttryckligen får befogenhet att efter omständigheterna ta i förvar egendom som är köpt med äganderättsförbehåll eller, om egendomen lämnas i gäldenärens vård, utmärka den som utmätt och eventuellt försegla den.

I enlighet härmed föreskrivs i förevarande 7 § att äganderättsförbehåll inte hindrar att egendomen tas i förvar, utmärks eller förseglas. Bestämmelsen gäller alla fall då egendom innehas under äganderättsförbehåll, alltså inte bara avbetalningsköp. Vidare stadgas att överlåtaren — dvs. som regel avbetalningssäljare — skall underrättas om att gäldenärens rätt blivit utmätt. Som nyss nämnts blir inte överlåtarens rätt kränkt redan genom nämnda åtgärder. Beträffande hans skydd när försäljning blir aktuell finns bestämmelser i 10 kap. 9 §.

I detta sammanhang bör erinras om 16 § andra stycket lagen (1915: 219) om avbetalningsköp, enligt vilket utmätning av avbetalningsgods inte får ske för fordran på grund av avbetalningsköpet. Ej heller köpa-

[1] Jfr U VIII s. 110 f, prop. 1971:20 s. 177 f, 526 f och 570 samt U XI s. 85 f.

[1] SvJT 1956 rf s. 52.

[2] Allenmark s. 165 f, Eklund-Nordström s. 31 f, Hassler s. 151 f och 228, Kôersner i SvJT 1916 s. 62 och Olivecrona s. 125 f.

rens villkorliga rätt till godset får tas i mät för fordran på grund av köpet. Utmätningsförbudet gäller även om säljaren överlåtit sin fordran.[3]

Beträffande utmätning av överlåtarens — dvs. i regel avbetalningssäljares — rätt i hithörande fall torde särskilda bestämmelser inte behövas. Reglerna om utmätning av rättighet får tillämpas. Den som innehar egendomen skall underrättas om utmätningen och delges förbud att betala resterande köpeskilling eller utge godset till annan än krfm eller den myndigheten anvisar (se 3 §).

8 §

I förevarande paragraf har beredningen tagit upp bestämmelser om säkerställande av utmätning när egendomen är i tredje mans besittning. En bestämmelse härom finns nu i 74 § 2 mom. UL, där det föreskrivs att förbud skall meddelas innehavaren att utlämna egendomen till förfång för den till vilken gäldenärens rätt kan komma att övergå. Bestämmelsen gäller närmast utmätning av lösöre men anses analogiskt tillämplig också på annan egendom.[1] Förslaget ger mera generella föreskrifter som skall tillämpas oavsett vilket slags lös egendom det är fråga om eller vilken grund tredje mannen åberopar för sitt innehav. Tredje man kan ha gäldenärens egendom i deposition eller besitta den med nyttjanderätt. Han kan som ombud eller ställföreträdare för gäldenären förvara handlingar som tillhör gäldenären osv. Bestämmelsen gäller även om tredje man grundar sitt innehav på en rätt som skall respekteras vid det exekutiva förfarandet, dvs. när han innehar utmätt egendom med pant- eller retentionsrätt.[2]

Som första punkt i första stycket av paragrafen föreskrivs, att även egendom som är i tredje mans besittning får tas i förvar, utmärkas och förseglas när sådan åtgärd föreskrivs i 2—6 §§. Om krfm anser att sådan egendom inte behöver tas om hand, skall i stället enligt andra punkten förbud meddelas tredje mannen att utan krfms tillstånd lämna ut egendomen eller vidta annan åtgärd därmed till skada för utmätningssökanden. Lämnas egendom kvar hos tredje mannen, får krfm vid behov utmärka egendomen på sedvanligt sätt och försegla den.

Krfm skall tillse, att åtgärderna inte gör obehörigt intrång i tredje mannens rätt. Om denne innehar lös sak med nyttjanderätt, skall emellertid nyttjanderätten vika för utmätningen försåvitt den inte anses sakrättsligt skyddad (jfr vad som anförts under rubriken till 16—25 §§ i 5 kap.).

Med egendom avses även fordringsbevis och annan handling som nämns i 2—6 §§ (jfr även 9 § andra punkten). Beträffande t. ex. pantbrev som är belånat saknas emellertid regelmässigt anledning att omhänderta handlingen.

Att tredje man innehar egendom med pant- eller retentionsrätt utgör inte hinder mot att egendomen utmäts för ägarens skuld. Även sådan egendom kan enligt förslaget tas i förvar. Detta inverkar ej på pant- eller retentionsrätten. Det har emellertid synts lämpligt att uttryckligen ange

[3] Eklund-Nordström s. 121 f. Jfr Hessler i SvJT 1954 s. 425.
[1] Jfr Trygger II s. 274.
[2] Jfr Olivecrona s. 117.

att den utmätta egendomen i sådant fall innehas av krfm för pant- eller retentionsrättshavarens räkning. Bestämmelsen, vilken upptagits såsom andra stycke i paragrafen, skall ses i sammanhang med pant- och retentionsrättshavares skyldighet att ta betalning i förtid enligt 9 kap. 11 § och reglerna i 10 kap. 4 § om försäljning av egendom som besväras av pant- eller retentionsrätt.

9 §

Paragrafen ger krfm generell möjlighet att ta i förvar även andra handlingar som rör utmätt egendom än dem som nämnts i 2 och 6 §§. För utmätning av fartyg och luftfartyg samt gods i fartyg eller i luftfartyg finns f. n. bestämmelser i 73 § 2 och 3 mom. UL. I ULförslaget motsvaras dessa bestämmelser av 73 § 2 mom. Enligt vad där sägs åligger det befälhavaren eller ägaren att på anmodan tillhandahålla de handlingar som visar äganderätten eller eljest rör den utmätta egendomen.[1] Även vid utmätning av annan lös egendom kan det vara lämpligt att ta hand om handlingar rörande egendomen. Detta torde redan nu tillämpas i viss utsträckning. Beredningen anser att sådan befogenhet uttryckligen bör tilläggas krfm med avseende på all egendom som avses i 2—7 §§. I enlighet härmed har i första punkten föreskrivits, att även andra handlingar än som nämnts förut får tas i förvar, om de visar gäldenärens rätt till utmätt egendom eller behövs vid nyttjande av egendomen. Exempel på handlingar som avses med bestämmelsen är skuldebrev som inte är löpande, köpekontrakt, köpebrev, kvitto, gåvobrev osv. När motorfordon utmäts, blir det bl. a. aktuellt att ta i förvar besiktningsinstrument eller typintyg samt skattekvitto. Vid utmätning av fartyg bör krfm ta om hand viktigare skeppshandlingar och andra dokument, såsom nationalitets- och registreringscertifikat, mätbrev och certeparti. Vid utmätning av luftfartyg bör motsvarande handlingar tas i förvar.

Om en sådan handling som avses här råkar vara i tredje mans besittning, bör det lika litet som i fall som avses i 8 § utgöra hinder mot att den tas i förvar. En bestämmelse härom har upptagits som andra punkt i förevarande 9 §.

10 §

Enligt 73 § 1 mom. första punkten UL skall utmätt lös egendom upptecknas och värderas av krfm. Om det anses nödvändigt, får krfm tillkalla sakkunniga att biträda vid värderingen. Upptecknings bör innehålla en noggrann beskrivning av den utmätta egendomen så att vad som utmätts kan säkert identifieras med hjälp av beskrivningen.[1] Hur ingående upptecknings bör vara vid utmätning av t. ex. varulager är osäkert.[2] Krfm torde i allmänhet anlita sakkunnig vid värdering av smycken, antika föremål, konst, varulager o. l. Det anses att värdering inte får överklagas särskilt.[3]

[1] Se härom U XI s. 85.
[1] Allenmark s. 132, Hassler s. 222 och Olivecrona s. 116.
[2] Olivecrona s. 116 anser att fullständigt inventarium måste upprättas. Av annan mening Allenmark s. 132.
[3] Se not 1 under 19 kap. 25 §.

I första stycket av förevarande 10 § ges regler vilka i sak motsvarar vad som nu gäller. Första punkten föreskriver att krfm skall förteckna utmätt lös egendom och uppskatta dess värde. Hur noggrant förtecknandet skall ske kan inte generellt anges utan får prövas från fall till fall efter vad som är praktiskt motiverat. Det måste emellertid klart framgå vilken egendom som blivit utmätt. Som andra punkt i första stycket har upptagits bestämmelse att sakkunnig person vid behov får anlitas för värderingen. Enligt 73 § 1 mom. andra punkten UL skall vid utmätning av intecknade reservdelar till luftfartyg alltid anlitas sakkunniga för värdering. Jfr 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg art. X (3). Någon föreskrift härom har inte upptagits i förevarande 7 kap. Att sakkunniga skall anlitas framgår av 12 kap. 3 § andra stycket i förslaget. Även när det gäller andra specialobjekt — såsom fartyg och luftfartyg — måste man utgå från att det inte hos krfm finns representerad sådan särskild sakkunskap som fordras för värdering av egendomen. Det är av vikt att en såvitt möjligt riktig värdering görs, när det behövs för att bestämma hur mycket av gäldenärens egendom som behöver utmätas. Vidare kan vid blivande försäljning värderingen ligga till grund för krfms prövning, om bud skall avvisas som alltför lågt.

Från ordningssynpunkt är det lämpligt att man också säkert vet i vad mån handlingar tagits i förvar. Som andra stycke i förevarande 10 § har beredningen därför tagit upp bestämmelse att omhändertagna handlingar skall förtecknas.

Bestämmelser saknas f. n. om försäkring av utmätt egendom. Enligt vad som upplysts förekommer det att krfm låter försäkra bil som utmätts och ställts upp i garage. Det är naturligtvis i såväl utmätningssökandens som gäldenärens intresse att utmätt egendom är försäkrad. Om gäldenären vid utmätningstillfället inte har sin egendom försäkrad, bör krfm enligt beredningens mening ha befogenhet att teckna försäkring. Det bör bli regel att all egendom som tas i förvar av krfm är försäkrad mot brand, stöld o. l. I allmänhet torde det vara tillfyllest att krfm tecknar en flytande försäkring vilken omfattar all egendom som krfm har i förvar. Försäkringskostnaden blir då tämligen obetydlig. Kostnaden för sådan försäkring kan inte slås ut på de olika utmätningsobjekten utan får ingå som en del av de statsverkets kostnader för utmätningsförfarandet för vilka utsökningsavgift nu utgår enligt exekutionsavgiftskungörelsen (1971:1027) och som i förslaget motsvaras av ersättning för förrättningskostnad enligt taxa (18 kap. 2 §). Behöver särskild försäkring tecknas för mera värdefull egendom, bör kostnaden tas ut genom sådan särskild ersättning som enligt 18 kap. 2 § i förslaget utgår för kostnad som ej skall anses täckt genom ersättning enligt taxan (jfr 5 § EaK). I så fall kommer kostnaden slutligen att betalas ur köpeskillingen för den utmätta egendomen. Leder utmätningen ej till försäljning, kan kostnaden komma att slutligt stanna på utmätningssökanden. Krfm bör därför höra denne innan särskild försäkring tecknas. Även gäldenären bör lämpligen höras. Behov av försäkring kan föreligga även när utmätt egendom lämnas kvar i gäldenärens vård. Beslut om att gäldenären får behålla utmätt egendom i sin besittning och nyttja

den kan förenas med villkor att försäkring tecknas eller vidmakthålls av gäldenären. I enlighet med det sagda har som tredje stycke i 10 § upptagits bestämmelse att krfm får försäkra utmätt lös egendom. Det kan anmärkas, att om försäkringsfall inträffar sedan utmätning skett, kommer denna som regel att omfatta utfallande försäkringsbelopp.[4]

11 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse om utmätning av lös egendom som redan är utmätt eller belagd med kvarstad. Den har sin motsvarighet i 76 § UL. Enligt 1 mom. i sistnämnda paragraf erfordras inte, att egendom på nytt uppteckna, värderas eller förseglas när utmätning sker av gods som redan är utmätt för annan fordran. Enligt 2 mom. i paragrafen gäller detsamma vid utmätning av gods som förut är belagt med kvarstad för fordran. Att nämnda åtgärder får underlåtas anses emellertid inte innebära att krfm utan vidare kan på tjänsterummet besluta om utmätning av egendomen. Han måste förvissa sig om att godset finns i behåll och att vidtagen försegling inte rubbats. Det är inte tillräckligt att lita på gäldenärens uppgifter i dessa avseenden.[1] Vidare bör förbud att utge egendom upprepas, eftersom förbudet endast gäller det ärende vari det meddelats. Den förut beslutade utmätningen eller kvarstaden kan ju falla bort.

Enligt förevarande paragraf skall vid utmätning av egendom, som redan är utmätt för annan fordran eller belagd med kvarstad, förfarandet anpassas därefter. Det innebär inte någon eftergift i sak från kravet på säkerställande av skedd utmätning utan endast att dubbelarbete skall undvikas. Vid förnyad utmätning av lös egendom som lämnats kvar hos gäldenären kan finnas anledning kontrollera att tidigare vidtagna åtgärder för utmätnings säkerställande består och inte behöver förstärkas. Även i övrigt skall kontrolleras att förut vidtagna åtgärder täcker den nya situationen.

Det kan erinras om att enligt 17 kap. 9 § i förslaget skall gälla vissa begränsningar i fråga om möjligheten att utmäta egendom som är belagd med kvarstad för fordran.

Provisorisk åtgärd

12 §

Efter förslag av beredningen i Utsökningsrätt I har bestämmelser införts som ger möjlighet för utmätningsman att, när utmätning av lös egendom inte genast kan verkställas, vidta provisoriska åtgärder till säkerställande av blivande utmätning.[1] Dessa regler, som finns i 60 a § UL, har i förslaget fått sin motsvarighet i förevarande 12 §. I första stycket av paragrafen föreskrivs i överensstämmelse med 60 a § 1 mom. första punkten UL, att om utmätning av viss lös egendom inte genast kan verkställas, får krfm vid behov omedelbart ta egendomen i förvar eller vidta annan åtgärd som anges i 1—10 §§.

[4] Se U XI s. 77.

[1] Trygger II s. 280, Allenmark s. 147, Hassler s. 230, Olivecrona s. 117 och JO 1964 s. 222 f.

[1] Se härom U I s. 90 ff och prop. 1963:52 s. 111 ff.

Enligt 5 kap. 27 § första stycket i förslaget får gäldenären inte utan krfms medgivande förfoga över utmätt egendom till skada för sökanden, dock med de undantag som framgår av andra stycket i paragrafen. Tredje stycket innehåller en hänvisning till bl. a. bestämmelsen i 4 § andra stycket i förevarande kap. om nyttjande av utmätt lös egendom. Också efter provisorisk åtgärd bör gäldenären vara förbjuden att vidta åtgärd med egendomen som kan bli till skada för sökanden. I andra stycket av förevarande 12 § har därför föreskrivits, att 5 kap. 27 § har motsvarande tillämpning när provisorisk åtgärd vidtagits. Föreskriften ersätter 60 a § 1 mom. andra punkten UL. Den som bryter mot förbudet straffas enligt 17 kap. 13 § BrB.

I 60 a § 1 mom. tredje punkten UL finns en bestämmelse, att om gäldenären ej är närvarande när provisorisk åtgärd vidtas, krfm skyndsamt skall underrätta honom om åtgärden. Föreskrift om underrättelseskyldighet kan emellertid lämpligen meddelas i administrativ ordning. Förslaget upptar därför inte någon motsvarighet till nämnda bestämmelse.

Det ligger i sakens natur att provisorisk åtgärd inte får äga bestånd längre än som behövs och att en tidsfrist måste ges. Denna frist är f. n. två veckor. Om utmätning inte följt inom denna tid, skall åtgärden hävas. Det har uttalats önskemål om att tiden skulle förlängas. Beredningen har emellertid ansett att två veckor som regel bör vara tillfyllest. Härvid kan erinras, att om utmätning sker, krfm enligt förslaget har möjlighet till självrättelse (5 kap. 33 och 34 §§ samt 19 kap. 18 och 36 §§). De bestämmelser i ämnet som nu finns i 60 a § 2 mom. UL har i förslaget med en mindre jämkning tagits upp som första och andra punkt i tredje stycket av förevarande 12 §.

Av 3 kap. 7 och 15 §§ framgår att tredskodom och lagsökningsutslag varigenom betalningsskyldighet ålagts får verkställas genast, om ej annat förordnas i anledning av talan om återvinning. Sådant förordnande om inhibition bör kunna begränsas till att visserligen utmätning får ske men att verkställigheten därefter inte får fortsätta. Det kan inträffa att förordnande om inhibition meddelas sedan provisorisk åtgärd vidtagits. Om domstolen inte gör undantag för utmätning, måste den provisoriska åtgärden hävas efter två veckor. Beredningen har ansett lämpligt, att domstol som handlägger återvinningsmålet kan förordna att provisorisk åtgärd skall bestå tills vidare. Undantagsvis kan behov därav förekomma i annat slags mål som rör den fordran varom är fråga. En generell bestämmelse i ämnet har intagits som tredje punkt i tredje stycket av förevarande 12 §.

Provisorisk åtgärd ger inte förmånsrätt eller skydd mot annan utmätningssökande.[2]

Åtgärder beträffande fast egendom

13 §

Något fysiskt säkerställande av fast egendom på samma sätt som sker beträffande lös egendom är i allmänhet inte praktiskt möjligt, frånsett

[2] Olivecrona s. 116.

att krfm kan behöva ta vård om tillbehör. En hel del andra åtgärder kan emellertid komma i fråga. Bestämmelser härom finns i 13 kap. I förevarande 13 § har införts erinran om att det i 13 kap. 3—10 §§ finns föreskrifter om åtgärder beträffande utmätt fast egendom och dess nyttjande.

14 §

I 5 kap. 23 § finns bestämmelser om utmätning av fast egendom som har överlåtits under villkor som alltjämt gäller vid utmätningen. Första stycket avser fall då utmätning sker för fordran mot överlåtaren och andra stycket fall då utmätning äger rum hos förvärvaren. I förevarande 14 § föreskrivs, att i fall som avses i 5 kap. 23 § skall tredje mannen dvs. den andra avtalsparten underrättas om utmätningen och förbud meddelas honom att till annan än krfm eller den krfm anvisar betala eller återbetala köpeskilling eller utge annat som på grund av avtalet kan tillkomma gäldenären. Bestämmelsen motsvarar 83 § 2 mom. första punkten UL.[1]

15 §

Under 10 § har beredningen föreslagit uttrycklig bestämmelse om rätt för krfm att försäkra utmätt lös egendom. Motsvarande bestämmelse för fast egendom har upptagits i förevarande 15 §. För fast egendom torde ägaren i allmänhet ha försäkring och inteckningshavare brukar bevaka att försäkringen vidmakthålls. Krfm bör emellertid, även om försäkring finns, ta upp försäkringsfrågan och med hänsyn till de stora värden som kan stå på spel särskilt undersöka huruvida försäkringen behöver höjas. Krfm kan då teckna tilläggsförsäkring. Försäkring av fastighet torde alltid avse ett bestämt objekt och kostnaden kommer därför att på krfms begäran få förskotteras av sökanden (jfr under 10 §).

Anmälan till register

16 §

Enligt 5 kap. 28 § andra stycket i förslaget medför utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom ej förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen upptages på inskrivningsdag. Föreskrifter om skyldighet att verkställa sådan anteckning finns f. n. i 29 § lagen (1901:26 s. 1) om inteckning i fartyg och 25 § förordningen (1901:78) angående registrering av svenska fartyg, 41 § första stycket lagen (1955: 227) om inskrivning av rätt till luftfartyg samt 19 kap. 21 § första stycket JB. I SjöLförslaget har motsvarande bestämmelse upptagits i 38 § första stycket 4. Med hänsyn till att utmätningen i dessa fall enligt vad beredningen föreslår inte medför förmånsrätt förrän vederbörlig anteckning skett är det viktigt, att den myndighet som skall göra anteckningen ofördröjligen får underrättelse om utmätningen. För närvarande finns bestämmelser om underrättelseskyldighet i hithörande fall i 46 och 47 §§ UsK. Enligt dessa bestämmelser åligger det krfm att genast underrätta

[1] Se härom U VIII s. 224 och prop. 1971:20 s. 302.

bl. a. inskrivningsmyndighet vid utmätning av fast egendom och vid utmätning av fartyg. I fråga om registrerat luftfartyg, andel i eller intecknade reservdelar till sådant fartyg skall bl. a. den inskrivningsmyndighet som handlägger inskrivningsärenden rörande luftfartyg underrättas. Det förutsätts att sådana bestämmelser med erforderliga justeringar bibehålls vid balkens ikraftträdande. En erinran om bestämmelserna har upptagits i förevarande paragraf. Som förut nämnts bör även utmätning av pantbrev eller intecknat skuldebrev anmälas hos inskrivningsmyndigheten.

När domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom eller upphävt förordnande härom, skall domstolen enligt 1 § FeK bl. a. genast sända avskrift av beslutet till inskrivningsmyndigheten. Enligt 5 kap. 15 § i förslaget medför betalningsfastställelse utmätningsverkan även när fordringen är förenad med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg. I administrativ ordning bör föreskrivas underrättelseskyldighet för domstolen även i sådant fall.

Det kan nämnas att anteckning i register om utmätning skall göras även i vissa andra fall. Enligt 47 § andra stycket patentkungörelsen (1967:838) skall efter anmälan anteckning i patentregistret göras om utmätning av patent. Utmätning av mönsterrätt skall enligt 25 § tredje stycket mönsterskyddskungörelsen (1970:486) antecknas i mönsterregistret. Vid utmätning av växtförädlarrätt skall enligt 24 § tredje stycket växtförädlarrättskungörelsen (1971:393) anteckning ske i växtsortregistret. Häremot svarande bestämmelser om underrättelseskyldighet för krfm finns i 48 § UsK. I dessa fall har dock anteckningen ej någon omedelbar betydelse för utmätningens fullbordan.

3.8 Utmätning av avlöning m. m. (8 kap. UB)

Bestämmelserna i 8 kap. i förslaget ersätter 67 a—67 d §§ och delvis även 64 och 67 e §§ UL.

Som förut nämnts antogs år 1968, efter förslag av beredningen i Utsökningsrätt III, en ny införsellag (1968:621) som ersätts av 4 kap. i nu föreliggande förslag till UB. Då genomfördes också en helt ny ordning i fråga om utmätning av avlöning och därmed jämförliga inkomster. Vidare infördes i UL nya regler om undantag från utmätning, varigenom bl. a. gäldenärs beneficium vidgades väsentligt. Bestämmelserna härom har nu fått sin motsvarighet i 6 kap. i förslaget. De olika lagstiftningsåtgärderna hade nära samband med varandra.

Beträffande införsel gäller, att denna exekutionsform enligt InfL inte kan användas för andra fordringar än sådana som särskilt anges i lagen. Motsvarande blir förhållandet enligt 4 kap. 1 § i förslaget. För indrivning av andra fordringar är borgenärerna — frånsett konkurs — hänvisade till utmätning. Härvid står bl. a. utmätning av avlöning till buds. Detta slag av utmätning sker i införselliknande former, dvs. genom förordnande att avlöning skall innehållas av arbetsgivaren, men är inte begränsat till vissa typer av fordringar. Sådan utmätning får emellertid som regel inte äga rum, om det med skäl kan antas att gäldenären gjort vad han förmått för att betala skulden. Denna särskilda förutsättning gäller ej, när det är fråga om utmätning av ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad. Förordnande om utmätning av avlöning o. l. får vidare endast omfatta belopp som uppenbart överstiger vad som åtgår för gäldenärens och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Vidare bör nämnas, att utmätning av avlöning ej utan gäldenärens medgivande får under ett och samma kalenderår tillämpas sammanlagt längre tid än tre månader eller, om fordringens art ger särskild anledning därtill, sex månader. UL innehåller också bestämmelser till förebyggande av att gäldenären genom utmätning berövas avlöningsmedel som är avsedda för hans semester. — Med avlöning likställs enligt 67 a § 2 mom. UL annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning därvid är jämförbar med en arbetstagares. Vidare är den ordning för utmätning som här angetts i

sina huvuddrag enligt 67 d § UL tillämplig också beträffande belopp vilka utgår som pension eller livränta.

I UsK finns åtskilliga tillämpningsföreskrifter angående "utmätning i lön". Enligt 2 § åsyftas där med utmätning i lön även utmätning av förmån som avses i 67 a § 2 mom. eller 67 d § UL. Utmätning i lön kommer enligt 11 § i kungörelsen i fråga endast om sökanden eller gäldenären begär det eller annan särskild omständighet föranleder därtill. I 12 § lämnas vissa anvisningar om vad sökanden skall iaktta. Vidare innehåller 20—33 §§ en rad bestämmelser rörande utredning och beslut i ärenden om bl. a. utmätning i lön. Särskilda bestämmelser för utmätning i lön förekommer också i senare paragrafer i kungörelsen.

Utmätning av avlöning o. l. diskuterades ingående i beredningens betänkande Utsökningsrätt III. Beredningens förslag förelades, utan väsentliga ändringar, riksdagen genom prop. 1968:130, som antogs av riksdagen, se lLU 1968:48 och rskr 1968:362. Enligt vad beredningen erfarit har löneutmätningen fungerat väl och beredningen har ej funnit anledning att föreslå några sakliga ändringar, frånsett en mindre jämkning beträffande förmånsrätt på grund av sådan utmätning (se 6 § i förevarande kap.).

Beträffande det närmare innehållet i förevarande 8 kap. kan nämnas, att kapitlet gäller utmätning av samma slags tillgångar i form av avlöning m. m. som kan bli föremål för införsel enligt 4 kap. 2 § första stycket 1, 2 eller 4 i förslaget. Däremot avser förevarande 8 kap. inte utmätning av sådana periodiska vederlag som avses i 4 kap. 2 § första stycket 3. Dessa kan enligt förslaget, liksom f. n., bli föremål för utmätning i vanlig ordning. Inte heller kan utmätning enligt 8 kap. i förslaget äga rum i sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 4 kap. 2 § andra stycket. Enligt sistnämnda lagrum i förslaget kan införsel i sådan tillgång liksom f. n. ske endast för fordran som avses i 4 kap. 1 § 1 eller 2, dvs. för underhållsbidrag enligt GB eller FB och vissa kommunala bidragskrav. Det kan vid sådant förhållande inte komma i fråga att tillåta utmätning i dylik tillgång för fordringar som avses i 4 kap. 1 § 3 eller 4 eller för fordringar som överhuvud inte kan uttas genom införsel. Man kunde för likformighetens skull tänka sig att tillåta utmätning i sjukpenning och liknande ersättning för sådana fordringar, för vilka införsel i nämnda tillgångar nu kan erhållas. En sådan regel skulle emellertid vara praktiskt värdelös. Liksom i UL har det inte ansetts behövligt att särskilt ange, att utmätning i dessa tillgångar inte kan äga rum i förevarande ordning.[1]

Under 4 kap. har erinrats om att förhållandet mellan införsel eller utmätning i lön m. m. samt arbetsgivarens rätt att kvitta med motfordran hos arbetstagaren har reglerats i 5 § lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt.[2]

I fråga om de särskilda bestämmelserna i 8 kap. kan i övrigt nämnas följande.

[1] Jfr U III s. 227 och 276 f.
[2] Se härom U VI, prop. 1970:94, Sigeman, Kvittningslagen och Walin—Rydin s. 187 ff.

Inledande bestämmelser

1 §

Av paragrafen framgår vilka tillgångar som avses med de följande bestämmelserna i kapitlet (jfr 6 kap. 10 § första st.). Utmätning av de tillgångar som avses i kapitlet får, frånsett sådan egendom som avses i 8 §, ske endast i den ordning som anges där. Beträffande frågor som inte regleras i kapitlet — vare sig direkt eller genom hänvisning till 4 kap. — gäller emellertid balkens allmänna bestämmelser om utmätning i tillämpliga delar.

Första och andra styckena ersätter delvis 67 a § 1 och 2 mom. samt 67 d § 1 mom. första punkten UL, jfr 67 a § 1 och 2 mom. samt 67 d § 1 mom. i U III vilka där motiveras s. 258 och 276 f, jfr s. 93 ff. Se vidare dep.chefen i prop. 1968:130 s. 158 och 162. Den inledande punkten i 67 a § 1 mom. UL har inte ansetts behöva någon uttrycklig motsvarighet i UB.

Tredje stycket ersätter delvis 64 § 2 mom. UL, jfr 64 § 3 mom. i U III som motiveras s. 232 f. Jfr även 6 kap. 3 § i förslaget.

Avlöning

2—9 §§

Dessa bestämmelser ersätter olika lagrum i UL enligt följande.

2 § första och andra styckena motsvarar 67 b § 2 UL, jfr 67 b § 1 och 4 första stycket i U III som motiveras s. 263 f och s. 267 ff. Se vidare dep.chefen s. 160 jfrd med s. 103 ff. I första stycket har bl. a. införts orden "utan gäldenärens medgivande i ärendet", vilket ej torde innebära någon ändring i sak.

2 § tredje stycket motsvarar 67 b § 6 UL, jfr 67 b § 5 i U III som motiveras s. 270 ff. Se vidare dep.chefen s. 107 och lagrådet s. 226.

3 § första stycket motsvarar 67 b § 1 UL, jfr 67 b § 2 första stycket i U III som motiveras s. 264, jfr s. 262 f.

3 § andra stycket motsvarar 67 b § 3 UL, jfr 67 b § 2 andra stycket och 4 andra stycket i U III som motiveras s. 264 f och 269 f. Se vidare dep.chefen s. 160 jfrd med s. 107. Här kan nämnas, att UppbF ändrats (1969:238), i syfte bl. a. att förekomma att skatteavdrag med gäldenärens medverkan höjs så att utmätning ej kan äga rum (se 45 § 3 mom. jfrt med 41 § 1 mom. UppbF).

3 § tredje stycket motsvarar 67 b § 7 UL, jfr 67 b § 6 i U III som motiveras s. 272. Se vidare dep.chefen s. 160 f.

4 § första stycket motsvarar 67 b § 4 UL, jfr 67 b § 3 första och andra styckena i U III, som motiveras s. 266 f. Se vidare dep.chefen s. 106 och lagrådet s. 226.

4 § andra stycket motsvarar 67 b § 5 UL, jfr 67 b § 3 tredje stycket och 4 andra stycket i U III, som motiveras s. 267 ff.

5 § motsvarar 67 a § 3 mom. UL, jfr 67 a § 3 mom. i U III som motiveras s. 258 ff. Se vidare dep.chefen s. 158 ff, jfr s. 108. Hänvisning till InfLs straffbestämmelse har i beredningens förslag upptagits som 12 §.

6 § ersätter 67 c § 1 mom. UL, jfr 67 c § 1 mom. i U III som moti-

veras s. 273 f. Se vidare dep.chefen s. 161. Enligt gällande lag förutsätts för att utmätning av innestående avlöning skall anses fullbordad att den som skall betala ut avlöningen fått underrättelse om beslutet och att det belopp som skall innehållas är förfallet till betalning. Av skäl som anförts under 5 kap. 28 § har kravet på underrättelse utgått som förutsättning för att utmätning skall anses verkställd.

7 § bör jämföras med 67 e § UL, som ersätts av 6 kap. 11 § i förslaget. Den hänvisning till 6 kap. som upptas i förevarande 7 § avser även beneficieprövningen i sistnämnda kap.

8 § motsvarar 67 c § 2 mom. UL, jfr 67 c § 2 mom. i U III som motiveras s. 274 f. Se vidare dep.chefen s. 161.

9 § motsvarar 67 c § 3 mom. UL, jfr 67 c § 3 mom. i U III som motiveras s. 275. Se vidare dep.chefen s. 161 f.

Pension eller livränta

10 och 11 §§

Bestämmelsen i 10 § gäller endast utmätning av de periodiska belopp vilka utgår som pension eller livränta. Den gäller alltså inte utmätning av själva rätten till pension eller livränta, vilken i allmänhet enligt särskilda bestämmelser i olika lagar inte är utmätningsbar. Jfr även 6 kap. 8 §. Utmätningsförbud som gäller själva rätten till pension eller livränta hindrar inte utmätning av förfallande belopp, i den mån utrymme finns för sådan utmätning enligt 2—9 §§ (jfr ang. införsel bestämmelserna i 4 kap.). När själva rätten till pension eller livränta kan utmätas, kan kollision uppkomma med utmätning enligt förevarande 8 kap. Denna konflikt löses i 11 §.

10 § motsvarar 67 d § 1 mom. UL, jfr 67 d § 1 mom. i U III som motiveras s. 276 ff. Se vidare dep.chefen s. 162.

11 § ersätter 67 d § 2 mom. UL, jfr 67 d § 2 mom. i U III som motiveras s. 278 f. Se vidare dep.chefen s. 162.

Påföljd

12 §

Paragrafen ersätter 67 a § 3 mom. UL i vad det hänvisar till 21 § InfL, jfr 67 a § 3 mom. i U III som motiveras s. 258. Se vidare dep.-chefen s. 160. Jfr även U III s. 188 ff och dep.chefen s. 140 f.

3.9 Vissa gemensamma bestämmelser om exekutiv försäljning m. m. (9 kap. UB)

Med detta kap. inleds den avdelning som rör försäljning av utmätt egendom och indrivning av utmätt fordran. Avdelningen omfattar 9—13 kap. I anslutning till dessa kapitel behandlas i 14 kap. redovisning och fördelning av medel som influtit i anledning av utmätning och i 15 kap. rättsverkningarna av exekutiv försäljning. Bestämmelserna i 9—13 kap. ersätter 5 kap. UL samt SfL, LfL och FfL.

I 9 kap. ges bestämmelser som till stor del är gemensamma för olika former av försäljning. De kompletteras för olika slags egendom av reglerna i 10—13 kap. Bland bestämmelser som det ansetts lämpligt att samla i 9 kap. kan till en början nämnas föreskrift som anger i vad mån förmånsrätt, varmed sökandens fordran är förenad, skall beaktas vid försäljningen när det är av betydelse för försäljningsvillkoren (2 §). Vidare upptas vissa hinder mot försäljning, när exekutionstiteln ej vunnit laga kraft eller tvist råder om gäldenärens rätt till egendomen (3 och 4 §§), samt bestämmelser om anstånd med försäljning (5 och 6 §§).

Beredningen föreslog i Utsökningsrätt VIII, att utmätning av gäldenärs andel i fastighet skulle kunna leda till att hela fastigheten säljs. Denna ordning som också genomförts (se 67—69 §§ FfL) synes böra vidgas att omfatta även lös egendom. Gemensamma bestämmelser för lös och fast egendom upptas härom (8 och 9 §§).

Under 5 kap. har föreslagits bestämmelser om hur det skall förfaras, om tredje man gör gällande att egendom som kommer i fråga för utmätning tillhör honom eller om egendomen redan är utmätt när tredje man framställer sitt anspråk. Tredje man kan även på ett flertal andra sätt beröras av utmätning. I nu aktuellt sammanhang upptas regler om den rätt till betalning ur utmätt egendom som tillkommer panthavare m. fl. samt om konkursbos rätt till betalning ur utmätt egendom (10—13 §§). Beträffande rätt till betalning när registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom utmätts hänvisas till 11—13 kap.

Slutligen innehåller 9 kap. bestämmelser om att influtna medel skall göras räntebärande (16 §) och om avbrytande av verkställigheten när influtna medel förslår (17 §), liksom om handräckning efter försäljning (18 §).

1 §

Utmätt egendom säljs f. n. i allmänhet av krfm själv eller genom myndighetens försorg. Fartyg som är registrerat eller av viss minsta storlek, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg och fast egendom säljs emellertid av ÖE (se 89 § och 90 § 3 mom. UL samt 1 § LfL och 1 § FfL; jfr 1 § första st. SfL). Detsamma gäller andel i fastighet samt villkorlig äganderätt till fastighet eller andel däri. Andel i registrerat fartyg, luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg eller villkorlig rätt till sådan egendom eller andel däri säljs däremot f. n. av krfm. Enligt ULförslaget skall försäljningen även i dessa fall ombesörjas av ÖE, ehuru försäljningen skall ske enligt reglerna för vanlig lös egendom.

Som förut nämnts föreslår beredningen, att ÖE avskaffas. All försäljning av utmätt egendom skall därför ombesörjas av krfm. Föreskrift härom har upptagits i första stycket av 1 §. Det förutsätts, att i arbetsordning eller på annat sätt genom administrativa föreskrifter närmare regleras bl. a. vilka befattningshavare som skall ha hand om försäljning av sådana objekt som nu säljs av ÖE.

Utmätt lösöre m. m., som f. n. skall säljas genom krfms försorg, har ofta sålts med hjälp av auktionsverk. Numera är de tidigare auktionsmonopolen för städer avskaffade men på sina håll finns kommunala och andra företag som driver auktionsverksamhet och bör kunna anlitas. Aktier och obligationer får säljas genom fondkommissionär eller auktoriserad mäklare. Bestämmelser härom finns i 79 och 80 §§ UsK. Försäljningssättet är praktiskt lämpligt och beredningen utgår från att närmare anvisningar även framdeles ges i tillämpningsföreskrifter.

Utmätt egendom skall inte alltid säljas. Beträffande utmätt fordran gäller enligt förslaget, att den i stället skall såvitt möjligt indrivas (10 kap. 10—12 §§). Utmätt pantbrev i skepp, skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg och pantbrev i fast egendom får enligt förslaget inte säljas utan skall tillgodogöras på annat sätt (10 kap. 14—17 §§). En erinran om dessa föreskrifter har tagits upp som andra stycke i förevarande 1 §.

Enligt KL (70 och 71 §§) kan konkursförvaltaren begära, att fartyg, gods i fartyg, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg, gods i luftfartyg eller fast egendom säljs i exekutiv ordning (jfr KLförslaget). I tredje stycket av förevarande 1 § anges, att bestämmelser om försäljning av utmätt egendom i tillämpliga delar gäller även när egendom skall säljas exekutivt under konkurs. Bestämmelsen ersätter 2 § LfL och 2 § första stycket FfL samt 2 § första punkten SfL. Sistnämnda bestämmelse i SfL innehåller också att vad som i lagen sägs om utmätt skepp skall i tillämpliga delar gälla även när skepp enligt 10 § andra stycket SjöLförslaget skall säljas exekutivt på begäran av ägaren. Enligt detta lagrum kan ägaren begära att fartyg, som ej är iståndsättligt, skall säljas såsom efter utmätning. Beredningen har inte ansett behövligt att i förevarande 1 § nämna försäljning enligt 10 § andra stycket SjöLförslaget. Reglerna om försäljning av utmätt egendom skall naturligtvis ändå gälla i tillämpliga delar. Det kan i detta samman-

hang erinras om att det på andra håll finns bestämmelser om att egendom skall säljas i exekutiv ordning (se t. ex. 12 och 13 §§ jordförvärvslagen 1965:290 samt 7 och 8 §§ lagen 1916:156 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag). Även i dessa fall skall bestämmelserna i UB i tillämpliga delar gälla vid försäljningen.

2 §

I Utsökningsrätt VIII har beredningen berört det fallet att lagsökning endast gått ut på att ålägga personlig betalningsskyldighet för fordran som borgenär har enligt omslagsrevers samt att borgenären därefter under åberopande av lagsökningsutslaget begärt och fått utmätning av fastighet vari han har panträtt. I sådant fall hade tidigare med rätt eller orätt ansetts, att borgenären inte kunde begära att exekutionen skulle äga rum för fordran med den förmånsrätt som följde av pantförskriven inteckning. Konsekvenserna härav kunde bli stötande. Enligt beredningens förslag i nämnda betänkande skulle något sådant inte vidare få förekomma. När fastighet tagits i mät på grund av personlig betalningsskyldighet som ålagts fastighetsägaren, skulle borgenären i exekutionsärendet få styrka, att han hade panträtt i fastigheten.[1] Det kan möjligen frågas, om de år 1971 slutligt antagna ändringarna i UL leder till samma resultat. Någon avvikelse från beredningens ståndpunkt torde emellertid ej ha varit åsyftad.[2]

Beredningen har ansett lämpligt att nu ge en uttrycklig bestämmelse i ämnet. Den bör emellertid få en mera generell innebörd. I förevarande 2 § har därför som första punkt upptagits föreskrift, att om sökanden visar att hans fordran är förenad med bättre förmånsrätt än som följer av utmätningen, kan han begära att försäljningsvillkoren bestäms med hänsyn till förstnämnda förmånsrätt. Regelns tillämpning förutsätter sålunda att sökanden skall ha styrkt sin förmånsrätt. Det kan vid försäljning av vanlig lös egendom ske under förfarandets gång fram till försäljningen. I fråga om egendom som avses i 11—13 kap., dvs. registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar och fast egendom, föreslås i andra punkten i förevarande paragraf en särskild föreskrift. Vid försäljning av sådan egendom skall beträffande begäran som avses i första punkten gälla vad som föreskrivs om utövning av borgenärs anslutningsrätt, såvitt egendomen är sådan att skyddsbelopp skall bestämmas. Försäljning av andel i fastighet i fall som avses i 9 § andra stycket i förevarande kap. omfattas inte. Bestämmelsen gäller ej heller vid särskild försäljning av fastighetstillbehör. Av bestämmelsen följer, att när fråga är om försäljning av fastighet, måste begäran om tillämpning av första punkten i förevarande 2 § framställas senast två veckor före bevakningssammanträdet (se 13 kap. 13 § tredje st.). Någon motsvarande tidsfrist finns ej beträffande registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar. Här blir i

[1] U VIII s. 81.
[2] Jfr prop. 1971:20 s. 156 ff och 298 f.

stället tidpunkten för upprättande av sakägarförteckning avgörande.[3] Vad som i 13 kap. 21 § andra stycket sägs om meddelanden till sakägare när anslutningsrätt har utövats äger motsvarande tillämpning i här avsedda fall (se vidare 22 § FeK och 8 § LeK). Även reglerna om utlösningsrätt i 11 kap. 5 § fjärde stycket och 13 kap. 13 § fjärde stycket blir tillämpliga.

Om åberopad förmånsrätt är tvistig, bestäms försäljningsvillkoren inte efter den förmånsrätten. Skall försäljning — för sökandens fordran såsom oprioriterad eller för annans fordran — ändå äga rum gäller emellertid att även tvistig förmånsrätt skall beaktas (jfr 14 kap. 9 och 17 §§).

I övrigt bör uppmärksammas, att verkan av dom eller lagsökningsutslag varigenom fordran fastställts att utgå med förmånsrätt ur viss egendom är begränsad på flera sätt. Till en början kan framhållas, att sådan fastställelse i princip endast gäller mellan borgenären och svaranden i målet.[4] Avgörandet får ej någon rättskraft mot andra borgenärer med fordran för vilken egendomen häftar eller mot dem som har rättigheter i egendomen. Har t. ex. fordran fastställts att utgå ur fastighet på grund av pantbrev, kan vid efterföljande exekutiv försäljning tredje man, som har fordran med sämre förmånsrätt i fastigheten, göra gällande att pantbrevet ej medför någon panträtt i fastigheten. Följden kan bli, att om tredje man visar fog för sin invändning, exekutionsfordringen placeras efter övriga fordringar och rättigheter som gäller i egendomen.[5] Bestämmelsen i förevarande 2 § innebär ej någon ändring i det sagda.

I materiellt hänseende bör vidare påpekas att förmånsrätt som nämnts i exekutionstiteln kan ha upphört senare. Pantbrev kan t. ex. ha återställts. I fråga om åtskilliga förmånsrätter, t. ex. sjöpanträtt, gäller en kort preskriptionstid. Enligt beredningens förslag (5 kap. 15 §) skall visserligen egendomen anses omedelbart utmätt, om domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i bl. a. registrerat skepp. Det kan emellertid ändå inträffa att sjöpanträtten preskriberas, t. ex. om krfm ej lyckas säkerställa utmätningen i tid. Vidare kan nämnas, att när fordran fastställts att utgå med förmånsrätt ur lös egendom, kan förmånsrätten ha upphört genom att egendomen avyttrats till godtroende förvärvare. Även om egendomen enligt 5 kap. 15 § i förslaget skall anses utmätt kan den undantagsvis gå förlorad som exekutionsobjekt på motsvarande sätt.

3 §

I 3 kap. 7 § i förslaget anges olika fall då verkställighet av dom varigenom betalningsskyldighet ålagts får äga rum oaktat domen ej vunnit laga kraft. Första stycket i den paragrafen rör dom i mål angående växel eller check, andra stycket tredskodom och tredje stycket andra domar varigenom betalningsskyldighet ålagts. Utmätning kan då ge-

[3] U XI s. 46.
[4] Jfr Walin-Lorichs s. 16 ff och 320 f.
[5] Se U VIII s. 83 och 248 samt prop. 1971:20 s. 159.

nast äga rum under vissa där angivna förutsättningar. I 15 § samma kap. jämställs lagsökningsutslag med tredskodom och i 16 § ges bestämmelse om omedelbar verkställighet av betalningsföreläggande.

Enligt 95 § växellagen och 73 § checklagen får egendom som utmätts på grund av växel- eller checkdom även säljas utan hinder av att domen ej äger laga kraft. Denna ordning bör bibehållas och följer av 3 kap. 7 §, om ej annat sägs. Som förut nämnts torde de särskilda bestämmelserna i växel- och checklagarna böra upphävas. I fråga om tredskodom och lagsökningsutslag torde också verkställigheten — liksom nu är fallet enligt 49 § 1 mom. och 51 § 1 mom. UL — som regel böra få fortskrida till försäljning, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning (jfr 3 kap. 7 § andra st.).

Beträffande verkställighet av vanliga betalningsdomar som nu nämns i 39 § UL gäller f. n. enligt 40 § UL, att utmätt egendom inte får utan gäldenärens samtycke säljas innan domen har vunnit laga kraft. I fråga om utmätt lös egendom kan dock ÖE medge, att försäljning får äga rum om egendomen är underkastad förskämning eller snar förstörelse eller hastigt faller i värde eller fordrar alltför kostsam vård. Beredningen har ansett, att försäljning efter utmätning för sådana domar som i förslaget tas upp i 3 kap. 7 § tredje stycket inte bör få ske utan att domen äger laga kraft eller får verkställas som om den vunnit laga kraft, om ej gäldenären ger sitt samtycke.

Rörande verkställighet av betalningsföreläggande gäller f. n. enligt 51 § 3 mom. UL, att utmätning får äga rum såsom enligt lagakraftägande dom om gäldenären ej sökt återvinning. Även försäljning får då ske. (Se vidare under 3 kap. 16 § i förslaget.) För det fallet att återvinning sökts föreslår beredningen i huvudsaklig överensstämmelse med gällande lag, att den utmätta egendomen inte utan gäldenärens samtycke får säljas utan att dom i målet äger laga kraft eller får verkställas som om den vunnit laga kraft.

De begränsningar i fråga om verkställigheten som sålunda skall gälla har tagits upp i *första stycket* av förevarande 3 §. Viss ytterligare inskränkning i möjligheten att sälja utmätt egendom innan exekutionstiteln vunnit laga kraft följer av andra stycket i paragrafen.

Enligt 49 § 1 mom. andra punkten och 51 § 1 mom. UL får verkställighet av tredskodom eller lagsökningsutslag, som inte vunnit laga kraft, ej leda till att utmätt fast egendom säljs utan att ägaren samtyckt därtill. Beredningen har ansett lämpligt, att denna princip utsträcks till lös egendom som har betydande värde. Bestämmelse härom har tagits upp som *andra stycke* i förevarande 3 §. Bestämmelsen är emellertid ej begränsad till fall då utmätning skett på grund av tredskodom eller lagsökningsutslag utan gäller även annan exekutionstitel, om ej denna vunnit laga kraft eller får verkställas som om den vunnit laga kraft. Se vidare 3 kap. 11, 14 och 16 §§. Även från regeln i förevarande andra stycke stadgas undantag i tredje stycket.

I 51 § 2 mom. UL föreskrivs, att om rätten fastställt att fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, får försäljning av egendomen ej äga rum utan ägarens samtycke förrän utslaget vunnit laga

kraft.[1] Beredningen har ej ansett behövligt att ta upp någon motsvarande bestämmelse i förslaget. Det är nämligen tydligt, att vad som stadgas i förevarande 3 § gäller även när fordran fastställts att utgå ur viss egendom, oavsett om egendomen därigenom skall anses omedelbart utmätt och något särskilt utmätningsbeslut alltså ej krävs (jfr 5 kap. 15 §).

I detta sammanhang vill beredningen erinra om att krfm enligt förslaget får rätt att genast utsöka en del fordringar och kostnader (se under 5 kap. 1 §). Det kan ifrågasättas huruvida försäljning av egendom som krfm i sådant fall utmätt bör få äga rum innan beslutet vunnit laga kraft, om egendomen är sådan som avses i andra stycket av förevarande 3 §. Beredningen utgår från att krfm iakttar försiktighet vid verkställigheten av hithörande beslut, om försäljning någon gång skulle bli aktuell innan beslutet har vunnit laga kraft. Efter besvär över krfms beslut kan hovrätten inhibera verkställigheten med stöd av 19 kap. 40 § andra stycket. Det har med hänsyn till det sagda inte ansetts behövligt att göra andra stycket i 3 § tillämpligt beträffande nämnda beslut av krfm.

I *tredje stycket* av förevarande paragraf föreslås en generell regel om lös egendom som nära ansluter till 40 § 1 mom. UL. Förslaget innehåller, att lös egendom, som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård, bör utan hinder av första eller andra stycket i paragrafen säljas så snart som möjligt. I bestämmelsen nämns ej särskilt det fallet att egendomen är underkastad förskämning eller snar förstörelse eftersom den då också måste hastigt falla i värde.

4 §

I 5 kap. har beredningen under 19, 20, 21 och 24 §§ upptagit bestämmelser som ger krfm befogenhet att förelägga tredje man eller sökanden att väcka talan, när tvist råder om vem som äger utmätt egendom eller om utmätt fordrans eller rättighets bestånd. Enligt 5 kap. 26 § i förslaget har krfm motsvarande befogenhet att förelägga sökanden att väcka talan mot tredje man som bestrider att rätt till återvinning föreligger. Det är som regel olämpligt att sälja egendomen innan tvisten blivit slutligt avgjord. Beträffande lös egendom finns ett försäljningsförbud i 69 § UL, när föreläggande getts i den situation som avses där. Vidare stadgas i 88 b § 2 mom. UL, att om fordran eller rättighet har tagits i mät och, när utmätningen skedde, fråga om fordringens eller rättighetens bestånd var beroende på särskild prövning eller avgjord genom beslut som ej vunnit laga kraft, får det utmätta ej utan gäldenärens samtycke säljas förrän tvisten blivit slutligt avgjord eller borgenären ställt pant eller borgen för den skada som kan tillskyndas gäldenären genom försäljningen. I 5 och 14 §§ FfL finns vidare vissa närmare angivna försäljningsförbud, när tvist råder om fastighet eller tillbehör till fastighet.

[1] Bestämmelsen är, oaktat termen "utslaget" används (jfr 51 § 1 mom. UL), tillämplig ej endast betr. lagsökningsutslag utan också i fråga om dom och tredskodom. Se motiven till 3 kap. 15 § med not 1.

Beredningen föreslår beträffande de fall som avses i 5 kap. 19, 20, 24 och 26 §§ i förslaget, att den utmätta egendomen, om tvisten är av väsentlig betydelse, ej får utan tredje mannens samtycke säljas innan tvisten blivit slutligt avgjord eller, om föreläggandet getts tredje mannen, tiden för väckande av talan utgått. Om egendomen undantagsvis säljs oaktat tvist råder och tredje mannen ej samtyckt till försäljningen, bör denna ske med förbehåll för tredje mannens rätt. En sådan försäljning måste naturligtvis bli ogynnsam, om tvisten ej är av helt underordnad betydelse. Om egendomen säljs utan förbehåll för tredje mans rätt oaktat rättegång pågår, bör inflytande medel avsättas i den mån det föranleds av tvisten. Förslaget ger också i 5 kap. 25 § möjlighet att ge föreläggande beträffande influtna medel, om den utmätta egendomen redan sålts eller utmätt fordran indrivits. Det kan påpekas, att bestämmelsen i första stycket i förevarande 4 § inte omfattar det fall som behandlas i 5 kap. 21 § (jfr nedan).

Om tvisten rör bättre rätt till hela det objekt som blivit utmätt, är den regelmässigt av sådan väsentlig betydelse att objektet inte utan tredje mannens samtycke bör säljas innan tvisten blivit slutligt avgjord. Skulle föreläggande ha getts i fall då utmätningssökanden har pant- eller retentionsrätt i egendomen som gäller mot tredje man, rör emellertid tvisten i realiteten endast frågan vem som skall uppbära eventuellt överskott vid försäljning resp. betalning på grund av ägarhypotek. I sådant fall bör försäljning även utan tredje mannens samtycke kunna ske utan att man avvaktar tvistens utgång. Tvist kan i övrigt bl. a. röra tillbehör till utmätt egendom — t. ex. utrustning till skepp — eller fråga huruvida i fastighet ingår viss äga, andel i samfällighet e. l.[1] Tvister av underordnad betydelse kan ej rimligen få fördröja försäljning av det utmätta objektet. Olägenheten av att försäljning i sådant fall sker trots tvisten inskränker sig i huvudsak till att priset kan påverkas ogynnsamt i mindre mån. Tredje man går inte genom försäljningen miste om sin rätt.

I 3 § tredje stycket anges vissa fall då lös egendom får omedelbart säljas utan hinder av vad som sägs i första eller andra stycket i samma paragraf. Motsvarande undantag bör gälla i fall som avses i första stycket i förevarande 4 §. En bestämmelse härom har upptagits som andra punkt i samma stycke.

Beträffande pantbrev som blivit utmätt gäller enligt förslaget vissa särbestämmelser. Pantbrevet får enligt 10 kap. 14 § andra stycket inte säljas. Däremot kan den egendom som pantbrevet avser tas i anspråk eller pantbrevet pantförskrivas till sökanden. I 10 kap. 15 och 16 §§ stadgas, med visst förbehåll, förbud mot sådan åtgärd innan tvist om pantbrevet blivit slutligt avgjord. Motsvarande gäller enligt 10 kap. 17 § i fråga om skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg. Erinran om 10 kap. 15—17 §§ har upptagits som tredje punkt i första stycket av förevarande 4 §.

[1] Jfr prop. 1971:20 s. 570 f.

Det kan självfallet inträffa, att rättegång redan pågår om egendom som tas i mät eller att talan väcks utan att krfm gett något föreläggande. I sådant fall bör krfm kunna ge det anstånd med försäljning som finnes påkallat av omständigheterna. En bestämmelse härom har upptagits som andra stycke i 4 §. Krfm får bedöma huruvida situationen är jämförlig med något av de fall som behandlas i första stycket. Bestämmelsen kan bli tillämplig även när talan väckts efter föreläggande enligt 5 kap. 21 §.

Förslaget tar inte upp någon bestämmelse om att försäljning får ske, om sökanden ställer säkerhet för skada.

5 §

Enligt 88 c § UL bör utmätt lös egendom i allmänhet säljas inom två månader från utmätningen, om ej hinder möter eller krfm eller, om målet är anhängigt hos ÖE, denne på begäran ger anstånd. Anstånd med försäljning får beviljas på begäran av borgenären eller gäldenären. På begäran av gäldenären får anstånd beviljas endast om borgenären medger det eller särskilda skäl föreligger. Utan synnerliga skäl får anstånd inte beviljas utöver sex månader från utmätningen. Vid försäljning av fartyg som är registrerat eller av viss minsta storlek är tidsfristerna längre. Beträffande luftfartyg m. m. och fast egendom finns särskilda bestämmelser i LfL och FfL. Motsvarande föreslås gälla enligt SfL. Enligt 60 § 3 mom. UppbF jämförd med 1 § samma förordning skall bl. a. nyssnämnda regler inte tillämpas vid utmätning för skatt och därmed likställda avgifter. De gäller inte heller i fråga om uttagande av böter, viten m. m. (övergångsbestämmelserna till lag 1971:495 om ändring i UL samt SfL, LfL och FfL).

Förevarande 5 § i förslaget upptar i första stycket en allmän föreskrift om att försäljning av utmätt egendom skall ske utan onödigt dröjsmål. Att ta upp någon motsvarighet till den nuvarande tvåmånadersfristen i 88 c § UL synes inte behövligt. Däremot innehåller 11—13 kap. i förslaget särskilda tidsfrister beträffande egendom som avses där. En erinran härom har tagits upp som andra punkt i första stycket av förevarande 5 §.

Andra stycket i paragrafen innehåller regler om anstånd. Sådant får liksom enligt UL beviljas av krfm på begäran av utmätningssökanden eller gäldenären. På begäran av gäldenären får anstånd beviljas endast om utmätningssökanden medger det eller särskilda skäl föreligger till anstånd. Bestämmelserna gäller även egendom som avses i 11—13 kap. och ersätter motsvarande regler i SfL, LfL och FfL. I motsats till 88 c § UL innehåller förslaget inte här någon föreskrift om en yttersta gräns för anstånd som ej får överskridas utan synnerliga skäl. Tillräcklig anledning att behålla en sådan regel här synes inte föreligga. 13 kap. 11 § i förslaget innehåller däremot bestämmelse om en dylik frist beträffande fast egendom.

6 §

UL innehåller i 88 a § en särbestämmelse som rör utmätning i dödsbo. Där sägs, att om borgenären inte hade panträtt eller retentionsrätt

i den utmätta egendomen, får denna inte säljas innan en månad förflutit efter att boupptecknings förrättades eller tiden därför tilländagick eller, om boet står under förvaltning av boutredningsman, innan uppgörelse träffats angående borgenärernas förnöjande. Om dödsboet samtycker till försäljning, får sådan dock ske. Med panträtt avses här även sådan förmånsrätt som enligt den numera upphävda 17 kap. 6 § HB gav rätt till betalning ur fast egendom och annan s. k. legal panträtt. Undantag från regeln gäller, om egendomen är sådan som anges i 40 § 1 mom. UL (jfr 3 § tredje st. i förevarande kap.).

Förslaget upptar i första och andra styckena av 6 § bestämmelser som ersätter 88 a § UL. Bestämmelsen i första stycket omfattar såväl det fallet att exekutionstiteln gäller fordran som redan den döde ådragit sig som det fallet att exekutionstiteln rör fordran som dödsboet hunnit ådra sig. Under det att gällande lag endast gör undantag för fordran med panträtt — i nyss angiven bemärkelse — och retentionsrätt gör beredningens förslag i andra stycket av förevarande 6 § undantag för alla fall då sökanden på annan grund än utmätningen har särskild förmånsrätt i den utmätta egendomen. Bestämmelserna är — liksom gällande lag — inte tillämpliga när utmätning skett redan före gäldenärens död.

Det förekommer ej så sällan att andel i dödsbo tas i mät. Man försöker då att avvakta skifte, ehuru krfm enligt lagens bokstav strängt taget borde sälja andelen. Beredningen föreslår, att som tredje stycke i 6 § upptas en uttrycklig bestämmelse att skifte bör avvaktas om det ej medför oskäligt dröjsmål. Med oskäligt dröjsmål åsyftas, att det drar ut på tiden så länge att fördelen med skiftets avvaktande ej uppväger dröjsmålet. Gäldenären kan tänkas sabotera önskemålet om skifte. 5 kap. 30 § innehåller emellertid bestämmelse, enligt vilken krfm kan begära att dödsboets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman eller att skiftesman förordnas. Förslaget ger alltså möjlighet att även komma fram på den vägen.

I detta sammanhang kan erinras om att makes giftorättsandel inte torde kunna utmätas (jfr vad som sägs under rubriken till 6 kap.).

7 §

Denna paragraf innehåller endast en erinran om att beträffande fast egendom finns särskilda hinder mot försäljning angivna i 13 kap. (se 14 § tredje st., 20 § andra st. samt 63 och 64 §§).

Andel i egendom

8 §

FfL innehåller i 67 och 68 §§ bestämmelser som möjliggör att, sedan andel i fastighet blivit utmätt, hela fastigheten kan säljas. Denna möjlighet torde ha sin största praktiska betydelse när fastighet tillhör makar.

Beredningen har ansett motiverat, att motsvarande möjlighet att efter utmätning av andel sälja själva egendomen i dess helhet införs beträffande lös egendom. En sådan möjlighet behövs redan av det skälet

att samäganderätt för samboende makar m. fl. skall enligt 5 kap. 18 § i beredningens förslag antas föreligga i fall då man f. n. utan vidare utmäter hela egendomen för ena makens gäld. I övrigt ligger det i öppen dag att andel t. ex. i en bil i allmänhet inte är någon förmögenhetstillgång som med fördel kan säljas. Inte heller är det välkommet för annan andelsägare att få en ny meddelägare. Äger t. ex. makar eller syskon gemensamt objektet, blir situationen radikalt förändrad, om en utomstående inträder som delägare. Är sambruk uteslutet, återstår att sälja egendomen enligt samäganderättslagens bestämmelser. Som beredningen i fråga om fastighet anfört i Utsökningsrätt VIII innebär den nya regeln i huvudsak, att man hos krfm sammanför utmätning av andelsrätt med den möjlighet att låta sälja hela egendomen som finns i samäganderättslagen (1904:48 s. 1).[1] Om en samägares — t. ex. makes — andel blivit utmätt samt andra maken är solvent och önskar att familjen behåller egendomen, torde förslaget leda till att sistnämnda make ropar in egendomen på auktion eller får köpa den under hand. Därvid går halva köpeskillingen åter till honom själv. Naturligtvis kan det också väntas, att solvent make direkt betalar utmätningssökandens fordran.

Första stycket i förevarande 8 § innehåller beträffande såväl lös som fast egendom samma regler som nu finns i 67 § FfL beträffande fastighet. Det bör måhända påpekas, att reglerna inte är tillämpliga när det är andel i dödsbo som blivit utmätt. Utmätning av sådan andelsrätt kan alltså inte leda till att hela dödsboet (inkl. tillgångar och skulder) säljs, lika litet som t. ex. utmätning av andel i handelsbolag eller av en aktie kan föranleda att handelsbolaget resp. aktiebolaget säljs.

I *andra stycket* ges en undantagsbestämmelse för det fallet att den egendom vari gäldenären har andel ingår i enkelt bolag eller partrederi. Det är ej fullt klart, huruvida enskilda objekt som ingår i enkelt bolag eller andel i sådant objekt kan utmätas för sig eller om den som har fordran mot bolagsman i stället är hänvisad till att utmäta dennes hela andel i bolagsförmögenheten.[2] Beträffande utmätning hos partredare har beredningen i Utsökningsrätt XI förordat, att med utmätning av andel i fartyg skall anses följa även gäldenärens rättigheter och skyldigheter i partrederiet enligt reglerna för frivillig överlåtelse. Om emellertid partrederiet skulle i mycket hög grad avvika från det normala — t. ex. ha stora förnyelsefonder eller binda delägarna otillbörligt genom något extremt villkor — syntes möjligt, att det kunde anses falla utanför den ram som sjölagen anger för partrederi eller att det extrema villkoret kunde anses ogiltigt mot gäldenärens borgenärer.[3] För den händelse — med rätt eller orätt — andel i viss egendom som ingår i enkelt bolag eller partredares andel i fartyg blir utmätt torde som regel inte vara rimligt att på grund av andelsutmätningen sälja det objekt vari

[1] U VIII s. 92 f.
[2] Se härom Nial, Om handelsbolag och enkla bolag s. 394 f och i SvJT 1971 s. 742, Karlgren i SvJT 1956 s. 620 f samt SvJT 1964 rf s. 34, jfr 1971 rf s. 12.
[3] U XI s. 78.

gäldenären har andelsrätt. Emellanåt kan dock vara motiverat att göra undantag, t. ex. om enkelt bolags verksamhet är obetydlig eller den drivs av makar. Travhästar tillhör ej sällan två eller flera gemensamt. Möjligen kan då ibland enkelt bolag föreligga. Utmätning av andel i travhäst är ej ovanlig. I fråga om partrederi kan rörelsen tänkas vara på upphållningen och fartyget vara upplagt. Andra stycket i förevarande 8 § innehåller bestämmelse, att första stycket inte får utan synnerliga skäl tillämpas i fråga om egendom som ingår i enkelt bolag eller partrederi.

Beträffande samäganderätt i gruvrörelse finns särskilda bestämmelser i 58—64 §§ gruvlagen (1938:314). Lagen (1895:64 s. 1) om handelsbolag och enkla bolag ingriper supplerande. I rättsfallet NJA 1947 s. 239 förklarades sålunda, att reglerna om likvidation och upplösning i sistnämnda lag skulle gälla även i fråga om gruvbolag. Om sådant bolag är handelsbolag, kan naturligtvis egendom som utgör en handelsbolagets tillgång inte utmätas för fordran mot bolagsman. Skulle gruvbolag kunna vara enkelt bolag, griper andra stycket i förevarande 8 § in.

Beredningen vill i detta sammanhang erinra om att samäganderättslagen i 19 § andra stycket innehåller en bestämmelse att beträffande egendomsgemenskap mellan äkta makar eller delägare i oskift dödsbo eller dem som är i bolag samman eller är redare i samma fartyg eller deltagare i samma gruvrörelse gäller vad som är särskilt stadgat därom. Av andra stycket i förevarande 8 § i förslaget följer, att 6 och 7 §§ samäganderättslagen kan undantagsvis komma att av krfm tillämpas beträffande egendom som ingår i enkelt bolag eller partrederi, oaktat den lagen eljest inte är tillämplig på sådan egendomsgemenskap. Det kan i fråga om makar anmärkas, att 19 § andra stycket samäganderättslagen inte utesluter tillämpning av samma lag, om vardera maken har andel i visst objekt (t. ex. fastighet), vare sig han innehar andelen som sitt giftorättsgods eller som sin enskilda egendom.

Gemenskap i handelsbolag eller enkelt bolag kan även upplösas genom likvidation i följd av bolagsmans konkurs (se 29 och 52 §§ lagen om handelsbolag och enkla bolag). Del i de värden som ingår i bolaget kan på det sättet bli tillgänglig för bolagsmans borgenärer.

Samäganderätt kan också förekomma beträffande fordran.[4] Om andel i fordran blivit utmätt, kan andelen indrivas för sig, åtminstone om fordringen ej är knuten till löpande skuldebrev e. l. Det är föga mening med att efter utmätning av andel i fordran som ej är av löpande beskaffenhet eller jämställd med löpande fordran vidta åtgärd för att sälja eller indriva fordringen i dess helhet. I *tredje stycket* av förevarande 8 § föreslås därför, att bestämmelserna i första och andra styckena inte skall gälla andel i fordran, om andelen med fördel kan indrivas för sig. Här åsyftas inte den rättsliga möjligheten att indriva andel av fordran för sig utan det praktiskt ändamålsenliga i att förfara på sådant sätt. Även om det rättsligt är möjligt att indriva andel av

[4] Betr. fordran som ingår i enkelt bolag se SvJT 1964 rf s. 34.

fordran kan tillvägagångssättet vara förenat med betydande besvär eller andra olägenheter, om inte fordringsandelen betalas frivilligt. När det inte är praktiskt lämpligt att indriva den utmätta andelen i viss fordran, bör hela fordringen kunna indrivas eller säljas. Bestämmelse härom har upptagits som andra punkt i tredje stycket. Det innebär bl. a. att krfm kan med tillämpning av första stycket förordna att hela fordringen skall indrivas.

Det bör framhållas, att åtgärd enligt första eller tredje stycket naturligtvis inte innebär att vad som inflyter eller indrivs för andel som tillkommer annan än gäldenären får användas till betalning av utmätningssökandens fordran mot gäldenären. Influtna medel skall fördelas efter de andelstal som gäller för delägarna i egendomen och endast vad som, efter avdrag för förrättningskostnaderna, belöper på gäldenärens andel får användas till betalning av utmätningssökandens fordran.

Försäljning av andel i egendom inverkar inte på pant- eller retentionsrätt som gäller i egendomen. Som förut nämnts anser beredningen, att exekutiv försäljning av andel i lös egendom inte medför att nyttjanderätt till egendomen upphör.[5]

9 §

Enligt 68 § FfL gäller, att om det efter utmätning av andel i fastighet förordnas om fastighetens försäljning, räknas hela fastigheten som utmätt. Fastigheten får ej säljas innan beslutet vunnit laga kraft.

Motsvarande bestämmelser, gemensamma för lös och fast egendom, har upptagits i *första stycket* av förevarande 9 §. Att egendomen räknas som utmätt medför naturligtvis inte, att utmätningssökanden får förmånsrätt i det hela. Däremot inträder andra rättsverkningar av utmätningen, såsom att delägarna inte får förfoga över egendomen på sätt som står i strid mot utmätningen. Denna verkan inträder emellertid regelmässigt redan genom utmätning av viss delägares andel. I allmänhet fordras alla delägares medverkan för att förfogande över egendom skall ha rättslig verkan. Eftersom utmätningen av viss andel enligt 5 kap. 27 § första stycket i förslaget innebär förbud för andelsägaren att förfoga över sin andel (med undantag som framgår av andra stycket i paragrafen) eller deltaga i förfogande över hela egendomen i strid mot syftet med utmätningen innebär regelmässigt redan andelsutmätningen, att delägarna inte kan förfoga över det hela i strid mot utmätningssökandens intresse. I vissa fall kan emellertid förfogande äga rum. Så torde t. ex. en huvudredare, trots att partredares andel blivit utmätt, ha befogenhet att fortsätta rederirörelsen.

I anslutning till 67 § FfL meddelas f. n. i 71 § samma lag bestämmelser om särskild talan mot beslut av ÖE att utmätning av andel i fastighet skall föranleda försäljning av hela fastigheten (jfr 212 § UL) samt om delgivning av beslutet. Besvärstiden för talan mot ÖEs beslut regleras i 214 § UL. Att särskild talan skall föras mot krfms beslut i hithörande frågor framgår indirekt av att beslutet skall vinna laga

[5] Se s. 238 f.

kraft innan försäljning får äga rum. Särskild bestämmelse om fullföljdstiden för tredje man har upptagits i 19 kap. 27 § andra stycket tredje punkten i förslaget. Bestämmelse om hur beslutet bör delges ägare av andel som indragits kan lämpligen meddelas i administrativ ordning.[1]

I 69 § FfL stadgas beträffande fast egendom, att om det inte framställs något yrkande enligt 67 § att hela fastigheten skall tas i anspråk eller sådant yrkande inte vinner bifall, skall ÖE utbjuda den utmätta andelen till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet. Detsamma gäller, om yrkande enligt 67 § bifalles men försäljning av fastigheten ej kommer till stånd.

Andra stycket i förevarande 9 § innehåller motsvarande bestämmelse i fråga om såväl lös som fast egendom, med den avvikelsen att det är krfm som skall ombesörja försäljningen. Därjämte har uppmärksammats, att det i fråga om andel i fordran kan bli aktuellt att indriva andelen i stället för att sälja den.

Beredningen vill nämna, att i 13 kap. 67 § meddelas vissa kompletterande bestämmelser för det fallet att andel i fastighet utmätts.

Tredje mans rätt till betalning

I 10—14 §§ anges vad som krävs för att, när viss borgenär vunnit utmätning, annan borgenär skall få betalning ur den utmätta egendomen. Såvitt angår registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg och fast egendom meddelas dock (i 14 §) endast en hänvisning till 11—13 kap. som ger närmare bestämmelser i ämnet. I fråga om rätt till betalning ur överskott när fordran eller kostnad ej anmälts i tid hänvisas i 15 § till 14 kap. 8 § andra stycket.

Förslaget upptar inte någon bestämmelse rörande borgenär med sådan särskild förmånsrätt som f. n. anges i 4 § andra och tredje styckena FRL. Dessa lagrum är avsedda att upphävas i samband med de ändringar i sjölagen som SjöLförslaget innehåller.[1]

10 §

I 71 § 1 mom. UL regleras rätten till betalning för den som har panträtt eller retentionsrätt i gäldenärens lösa egendom. Där är bl. a. fråga om borgenär med sjöpanträtt i fartyg eller i gods i fartyg eller borgenär med luftpanträtt i gods i luftfartyg. För borgenär med luftpanträtt i luftfartyg gäller bestämmelserna i LfL. I fråga om förstnämnda panträttshavares rätt att få betalning hänvisas i 71 § 1 mom. UL till 6 kap. UL. Härmed åsyftas bl. a. 139 § UL. Denna innehåller i 1 mom. första punkten att borgenär, som när lös egendom utmättes för annans fordran hade panträtt i egendomen utan att ha den under panträtt i handom eller som innehade egendomen med retentionsrätt, har rätt att få betalning ur köpeskillingen, såvida han framställt yrkande därom före auktionen eller, om egendomen sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen.

[1] Jfr under 13 kap. och vid 19 kap. 27 §.
[1] Se U XI s. 112.

I ULförslaget har 71 § 1 mom. inskränkts till att gälla endast den som innehar gäldenärens lösa egendom som handpant eller med retentionsrätt. 2 mom. i paragrafen rör utmätning av ägarhypotek i luftfartyg eller reservdelar till sådant fartyg. I 3 mom. erinras beträffande utmätning av pantbrev i fast egendom eller i skepp om bestämmelserna i 91 a § samma förslag. Övriga fall då borgenär påstår förmånsrätt till betalning ur gäldenärs egendom behandlas i 72 § 1 mom. Även här hänvisas emellertid såvitt nu är i fråga till 6 kap. UL. 139 § 1 mom. ULförslaget innehåller bestämmelse, att när fartyg som ej är infört i skeppsregistret eller gods i fartyg eller i luftfartyg sålts, har borgenär, som hade sjö- eller luftpanträtt i egendomen, rätt att få betalning ur köpeskillingen, om han framställt yrkande därom före auktionen eller, om egendomen sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen.[1]

Beredningen har upptagit en motsvarande bestämmelse i första stycket av förevarande 10 §. Som beredningen i sitt förslag, i motsats till UL och LfL, skiljer mellan registrerat och inte registrerat luftfartyg och ej hänför annat än försäljning av registrerat luftfartyg under 12 kap. i förslaget har emellertid i förevarande 9 kap. 10 § även medtagits luftpanträtt i oregistrerat luftfartyg. Av 14 kap. 8 § andra stycket följer, att för fordran som ej har anmälts i tid kan utgå utdelning ur överskott som eljest skolat tillkomma den sålda egendomens ägare. Denna bestämmelse kan i hithörande fall bli aktuell om egendomen sålts på auktion.

I 91 c § ULförslaget sägs att borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt i utmätt egendom och är ostridig eller styrks, kan begära att egendomen säljs för hans fordran. Jfr 5 § SfL. Om han framställt sådan begäran, får förfarandet inte nedläggas därför att frågan om försäljning för utmätningssökandens fordran förfaller.[2] Motsvarande bestämmelser har upptagits som andra stycke i förevarande 10 § i förslaget, med den utvidgningen att bestämmelsen även skall gälla borgenär som har luftpanträtt.

11 §

Denna paragraf ansluter i sak till 71 § 1 mom. ULförslaget. Där anges i första punkten, att om någon har gäldenärs lösa egendom som handpant eller med retentionsrätt, hindrar detta ej att egendomen utmäts för annan fordran. I andra och tredje punkterna sägs, att den som innehar egendomen är skyldig att ta betalning i förtid i den ordning som anges i 6 kap. men inte är pliktig att avstå från sin pant- eller retentionsrätt utan att hans fordran blir betald, om inte försäljning skall ske för fordran med lika eller bättre rätt.[1] Se vidare 138 § ULförslaget.

Beredningen har ansett överflödigt att meddela någon föreskrift, motsvarande första punkten i 71 § 1 mom. ULförslaget. Att gäldenärens

[1] Se härom U XI s. 94.
[2] Se U XI s. 91.
[1] Se U XI s. 81 ff.

rätt får utmätas — med respekterande av panthavarens eller retinentens rätt enligt vad som sägs därom — synes utan vidare klart. I förevarande 11 § tas därför endast upp en regel som motsvarar andra och tredje punkterna i 71 § 1 mom. ULförslaget. Om fördelning av köpeskillingen finns bestämmelser i 14 kap. i beredningens förslag. Någon föreskrift om att panthavaren eller retinenten skall anmäla sin fordran föreslås ej. Krfm får sätta sig i förbindelse med honom och ta reda på de villkor under vilka han innehar egendomen. Detta överensstämmer med regleringen i ULförslaget.[2]

I detta sammanhang vill beredningen fästa uppmärksamheten vid generell pantförskrivning och pantförskrivning till säkerhet för viss kredit som får utnyttjas av gäldenären i mån av behov. En generell pantförskrivning till säkerhet för gäldenärens alla aktuella eller framtida skulder till panthavaren kan självfallet inte hindra att det övervärde som panten representerar får utmätas med beaktande av då aktuella skulder. I aktuella skulder bör här även inbegripas villkorlig fordran, om det inte längre beror på borgenären huruvida eller när den blir definitiv. När pantförskrivningen endast avser ett speciellt rättsförhållande, måste motsvarande gälla. Om t. ex pant lämnats till en bank för ett garantiåtagande mot tredje man som är bindande för banken, får säkerheten inte försämras genom utmätning av panten. I samband med behandling av frågan om ägarbehörighet när det gäller pantsättning av pantbrev i fast egendom har lagrådet även nämnt pantsättning till säkerhet för checkräkningskredit till visst högsta belopp[3] och uttalat att i angivna fall fordran i själva verket torde få anses ha uppkommit redan vid panträttsupplåtelsen, ehuru den då ännu är beroende av villkor. Beredningen har ej för sin del något att invända mot att panträttsupplåtelse skall anses ha skett i behörig ordning, om den aktuella fastighetsägaren lämnar pant för checkräkningskredit, och att den får åberopas så länge kreditavtalet består och, om fastigheten överlåts, skall respekteras av den nya ägaren. Motsvarande gäller lös pant. Med det nämnda uttalandet besvaras emellertid inte frågan huruvida gäldenärens rätt att utnyttja checkräkningskrediten skall få utgöra hinder mot att pantens aktuella övervärde angrips genom utmätning. Det kan inte gärna få stå gäldenären fritt att utnyttja krediten efter behag och samtidigt hindra borgenär att få sådan utmätning. För att inte en befintlig tillgång skall genom checkräkningskrediten obehörigen undandras utmätning måste antingen gäldenärens rätt till outnyttjad kredit eller också panten, med förbehåll för redan skedd belåning, kunna tas i mät. Enligt beredningens mening kan gäldenären ej genom kreditavtal med kreditgivaren undandra övriga borgenärer lämnad pant som utmätningsobjekt i den mån krediten inte är utnyttjad i utmätningsögonblicket.[4] Något hinder att genom utmätning av panten tillgodogöra det då befintliga övervärdet kan inte föreligga.

12 §

I 139 § 1 mom. andra—fjärde punkterna UL ges bestämmelser om

[2] Se härom U XI s. 93 f.
[3] Prop. 1971:179 s. 57.
[4] Jfr ang. hithörande spörsmål Undén I s. 178 f.

rätt för den som har företagsinteckning att få betalning ur företagsintecknad egendom som utmäts för annan borgenärs fordran. Härom sägs, att inteckningshavaren äger erhålla betalning ur köpeskillingen, om han framställt yrkande därom före auktionen, resp. före köpeskillingsfördelningen när egendomen sålts under hand. Det sägs emellertid ytterligare, att rätt till betalning ur köpeskillingen inte föreligger om sådan betalning måste anses obehövlig för att trygga inteckningshavarens och efterföljande inteckningshavares rätt. Vid prövningen härav skall hänsyn tas även till sådan egendom som gäldenären på annat sätt än genom företagsinteckningen ställt som säkerhet för inteckningshavarens fordran.[1] Bestämmelserna återfinns i ULförslaget som 2 mom. i 139 §.

Beredningen har i tidigare betänkande antytt, att hyresvärd eller jordägare som har förmånsrätt enligt 5 § 1 FRL borde jämställas med företagsinteckningshavare.[2] Den sistnämnde har förmånsrätt enligt 5 § 2 samma lag. En sådan ändring synes lämplig. I enlighet härmed innehåller första stycket i förevarande 12 §, att den som enligt 5 § FRL har förmånsrätt i utmätt egendom och anmäler sin fordran enligt vad som anges i 10 § har rätt att få betalning, om det ej är obehövligt för att trygga honom eller dem som har sämre förmånsrätt i egendomen enligt förstnämnda lagrum. Vidare föreslås i andra stycket, att vid prövningen hänsyn skall tas även till säkerhet som borgenären på annan grund har i gäldenären tillhörig egendom.

13 §

Denna paragraf innehåller vissa särskilda bestämmelser för det fallet att egendom skall säljas exekutivt under konkurs. Som förut nämnts kan konkursförvaltaren enligt 70 och 71 §§ KL begära, att fartyg, gods i fartyg, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg, gods i luftfartyg och fast egendom säljs i exekutiv ordning. Det i samband med ULförslaget framlagda KLförslaget innehåller vissa redaktionella jämkningar i 71 § som berör sådan försäljning men som inte är av någon saklig betydelse i förevarande sammanhang. Exekutiv försäljning av egendom som ingår i konkursbo kan emellertid även ske till följd av utmätning (jfr 23 § andra st. och 24 § KL).

Första stycket i paragrafen rör konkursbos kostnader. I 81 § KL föreskrivs, att om i boet finns egendom vari särskild förmånsrätt äger rum, skall, såvitt det inverkar på de borgenärers rätt som inte har sådan förmånsrätt i egendomen, av egendomens avkastning och köpeskilling gäldas kostnaden för egendomens vård och försäljning samt det arvode till rättens ombudsman och förvaltare som enligt 82 och 83 §§ skall utgå för egendomen.[1] Dessa kostnader utgår med bästa rätt ur egendomen. Andra stycket i 81 § KL innehåller, att när särskild förmånsrätt äger rum i boet tillhörig egendom, får inte till förfång för någon, som äger sådan förmånsrätt eller förmånsrätt som skall beaktas fram-

[1] Se härom U IV s. 102 ff och 126 f. Jfr NJA 1972 s. 197.
[2] Se härom U IX s. 111, jfr prop. 1970:142 s. 114.
[1] Se vidare U VIII s. 131 f och U XI s. 53 f.

för den särskilda, av egendomens avkastning och köpeskilling gäldas annan konkurskostnad än som anges i första stycket. Om den särskilda förmånsrätten grundar sig på företagsinteckning, får dock av egendomen bestridas jämväl övriga konkurskostnader i den mån boet eljest inte lämnar tillgång därtill. I fråga om luftfartyg, intecknade reservdelar och fast egendom finns i LfL och FfL bestämmelser om hur kostnaderna skall tas ut. Motsvarande föreslås i SfL beträffande registrerat skepp (inkl. registrerat skeppsbygge). I övrigt saknas uttrycklig bestämmelse därom.

Beredningens förslag innebär, att när egendom skall säljas exekutivt under konkurs, skall betalning för kostnaderna utgå, om de anmäls enligt vad som anges i 10 §. Av 14 § framgår dock att speciella bestämmelser alltjämt skall gälla i fråga om registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar och fast egendom. Genom dessa bestämmelser görs dock inte något avsteg från principen. Hur mycket som får tas ut ur egendomen bestäms i 81 § KL. Därav följer att det inte alltid när egendomen säljs kan vara fullt klart hur stort beloppet är. Anmälan får då ske reservationsvis med ett preliminärt uppskattat belopp.

Andra stycket i förevarande 13 § gäller fordringar med allmän förmånsrätt enligt 10—12 §§ FRL. Under konkurs skall enligt 15—17 §§ FRL fordringar med förmånsrätt enligt 10—12 §§, om det behövs, tas ut före fordran med förmånsrätt enligt 8 § på grund av utmätning av lös egendom. När det gäller fast egendom, får däremot efter ändring genom lag 1971:1043 allmän förmånsrätt aldrig undanträngа särskilda förmånsrätter, till vilka även räknas förmånsrätt på grund av utmätning. Vid fastighetsförsäljning skall därför inte någon fordran med allmän förmånsrätt tas upp i sakägarförteckningen. Ger fastighetsförsäljningen överskott sedan utmätningssökanden och övriga borgenärer med särskild förmånsrätt fått sitt, skall emellertid överskottet redovisas till konkursboet, och borgenärer med allmän förmånsrätt kan få utdelning i vanlig ordning.

Beträffande luftfartyg, intecknade reservdelar och registrerat skepp finns i LfL resp. SfL bestämmelser hur fordringar med allmän förmånsrätt enligt 10—12 §§ FRL får tas ut före fordran med förmånsrätt på grund av utmätning (jfr 11 kap. 10 § och 12 kap. 1 § i beredningens förslag).

I fråga om viss lös egendom som skall säljas exekutivt under konkurs, nämligen fartyg, gods i fartyg och gods i luftfartyg, sägs f. n. i 139 § 1 mom. femte punkten UL att borgenär som för sin fordran har förmånsrätt enligt 10 eller 11 § FRL har rätt att erhålla betalning ur köpeskillingen, om han framställer yrkande därom före auktionen. I ULförslaget ersätts 139 § 1 mom. femte punkten UL av en jämkad bestämmelse vilken fått bilda ett särskilt 3 mom. Enligt denna bestämmelse gäller, att om fartyg, som ej är infört i skeppsregistret, eller gods i fartyg eller i luftfartyg skall säljas utmätningsvis under konkurs, äger borgenär som för sin fordran har förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § FRL rätt att erhålla betalning ur köpeskillingen, om han framställer

yrkande därom enligt vad som i 1 mom. sägs om borgenär med sjö- eller luftpanträtt, dvs. före auktionen eller, om egendomen sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen.[2] I övrigt innehåller varken UL eller ULförslaget någon bestämmelse som ålägger krfm att beakta allmän förmånsrätt i samband med försäljning av utmätt egendom eller fördelning av influtna medel.

Förhållandet mellan utmätning och konkurs regleras närmare i KL. Enligt 24 § första stycket första punkten KL gäller som huvudregel, att om utmätning skett innan beslut om egendomsavträde meddelats, skall verkställigheten fortgå utan hinder av konkursen. I andra punkten sägs emellertid, att om utmätningssökanden *ej* hade panträtt och den förmånsrätt han vunnit genom utmätningen skall gå åter (se 31 § KL), skall belopp, som enligt UL skolat utges till utmätningssökanden eller annan borgenär som ej hade panträtt, i stället redovisas till förvaltaren. Enligt 195 § KL likställs i fråga om lös egendom retentionsrätt med panträtt. Såvitt avser fast egendom likställs med panträtt annan särskild förmånsrätt som gäller i egendomen och som ej grundas på utmätning. Motsättningsvis framgår av 24 § första stycket KL, att om utmätningssökanden hade panträtt eller den förmånsrätt han vunnit genom utmätningen ej skall återgå, skall utbetalning ske till borgenären i den mån ej annat följer av FfL, LfL eller bestämmelserna i 139 § UL. Detta innebär, att i samma omfattning återvinningsfristen blir utslagsgivande för borgenärens rätt oavsett vad slags egendom som blivit utmätt och oberoende av när försäljning eller redovisning sker. Härav följer bl. a. att anstånd kan lämnas med försäljning av vanlig lös egendom (t. ex. efter utmätning för skatt) utan risk att den förmånsrätt som vunnits genom utmätningen blir värdelös om gäldenären skulle råka i konkurs och allmänna förmånsrätter görs gällande.

Enligt 24 § andra stycket KL kan under vissa förutsättningar verkställigheten i utmätningsärendet uppskjutas, om förvaltaren eller borgenär begär det. Enligt tredje stycket i paragrafen skall utmätningen gå åter, om förvaltaren begär det innan egendomen sålts, under förutsättning att utmätningssökanden ej hade panträtt i egendomen och att den förmånsrätt som vunnits genom utmätningen skall gå åter enligt 31 § KL.[3]

Den reglering som f. n. gäller beträffande behandlingen av fordringar med allmän förmånsrätt enligt 10—12 §§ FRL är såtillvida inkonsekvent att den gör skillnad mellan olika slags egendom. Detta har blivit särskilt framträdande sedan särskilda förmånsrätter i fast egendom — inkl. förmånsrätt på grund av utmätning — har genom lagen 1971: 1043 förklarats skola gå före fordringar med allmän förmånsrätt. Dessförinnan innebar 24 § KL i tidigare under 1971 antagen lydelse samt FfL, LfL och 139 § UL att fordringar med allmän förmånsrätt liksom förut alltid skulle kunna göras gällande med bättre rätt än fordran med förmånsrätt på grund av utmätning, när fast egendom, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg, fartyg, gods i fartyg eller gods i

[2] U XI s. 94 f.
[3] Se U VIII s. 252 ff och prop. 1971:20 s. 347 ff och 563.

luftfartyg skulle säljas exekutivt under konkurs. Genom lagen 1971: 1043 har fast egendom uteslutits ur den gruppen. Beträffande annan lös egendom än nyss nämnts gäller den förut berörda enklare regleringen att utmätning som ej är föremål för återvinning leder till att allmän förmånsrätt inte kan göras gällande i egendomen eller i vad som inflyter, vare sig egendomen sålts före konkursen eller säljs under konkursen eller utmätningen gällde egendom som överhuvud ej behöver säljas (t. ex. pengar, banktillgodohavande eller annan fordran som kan indrivas). ULförslaget innebär inte någon ändring i fråga om den gruppindelning som här nämnts.

Beredningen har övervägt huruvida den sist berörda enklare regleringen borde utsträckas att gälla även för egendom som avses i 139 § 3 mom. ULförslaget. Under den bestämmelsen inbegrips emellertid även objekt som kan ha betydande värde t. ex. oregistrerat skepp eller skeppsbygge (jfr 62 § 4 mom. ULförslaget) och som därför lämpligen bör jämställas med registrerat skepp i förevarande hänseende. Beredningen har därför inte för sin del ansett sig böra framlägga förslag i den riktningen. På andra sidan har beredningen inte ansett tillräcklig anledning föreligga att utsträcka principen i 139 § 3 mom. ULförslaget till all lös egendom. En sådan åtgärd skulle medföra alltför godtyckliga resultat vid de vanliga utmätningarna av lös egendom som inte faller under nämnda specialbestämmelse. Det kan här bl. a. erinras om att enligt 10 kap. 10—13 §§ i förslaget utmätt fordran helst bör drivas in och sålunda inte säljas annat än som en sista utväg. Indrivning kan ta avsevärd tid och utmätningsborgenärens rätt bör inte vara beroende av att indrivning tillämpas i stället för att fordringen säljs. Beredningen vill dock föreslå att nämnda regel utsträcks till att gälla även oregistrerat luftfartyg, i analogi med vad som enligt 139 § 3 mom. ULförslaget skall gälla oregistrerat skepp. Detta sammanhänger med att 12 kap. i beredningens förslag inte skall gälla oregistrerat luftfartyg.

Frånsett nämnda tillägg för oregistrerat luftfartyg överensstämmer andra stycket av förevarande 13 § med ULförslaget. I fråga om den praktiska betydelsen för borgenärer med allmän förmånsrätt kan framhållas att av beredningen i Utsökningsrätt X framlagt förslag om ändring i KL innehåller, att återvinningsfristen beträffande förmånsrätt eller betalning som vunnits genom utmätning utsträcks betydligt (för normalfallen från en till tre månader före fristdagen). Om detta förslag genomförs, får borgenärer med allmän förmånsrätt ett betydligt vidgat skydd mot utmätningsborgenärer, oavsett vilket slags egendom som i det särskilda fallet blivit utmätt.

14 §

I denna paragraf ges, som förut nämnts, endast en hänvisning till bestämmelserna i 11—13 kap. i förslaget.

15 §

Nyss behandlade 10, 12 och 13 §§ innehåller bestämmelser om att borgenärer för att komma i åtnjutande av utdelning med den förmånsrätt som tillkommer dem skall anmäla sina fordringar inom viss tid. Be-

träffande egendom som avses i 11—13 kap. förutsätts att anmälan sker innan sakägarförteckning skall upprättas. Att anmälan gjorts för sent skall emellertid inte utgöra hinder för borgenär att ur eventuellt överskott få utdelning före gäldenären. Beträffande fördelning som sker efter försäljning av fastighet finns i 143 § 1 mom. tredje punkten UL bestämmelse som rör sådant överskott. Den är enligt hänvisning i 24 § första stycket LfL tillämplig även efter försäljning av luftfartyg eller intecknade reservdelar. En motsvarande hänvisning finns i 23 § första stycket SfL. Beredningen föreslår i 14 kap. 8 § andra stycket en generell bestämmelse i samma riktning. Förevarande 15 § innehåller en erinran därom.

Insättning av influtna medel

16 §

När medel influtit i utsökningsmål, skall de enligt 160 § 1 mom. UL utan dröjsmål insättas i bank mot ränta. Föreligger anledning antaga att utbetalning kommer att ske inom två veckor från att medlen influtit, behöver dock insättning i bank inte ske. Vidare sägs i 2 mom. att räntan på belopp som innestår för borgenärs räkning tillkommer borgenären.[1]

Beredningens förslag upptar i förevarande 16 § motsvarighet till 160 § 1 mom. UL. Det kan tilläggas att undantaget från nedsättning givetvis inte bör utnyttjas om det gäller stora belopp.

Det har inte ansetts behövligt att här ta upp någon motsvarighet till 160 § 2 mom. UL. Även utan en sådan bestämmelse synes klart, att ränta som upplöper på influtna medel skall i första hand användas till förnöjande av den eller de borgenärer som är berättigade till betalning i ärendet. 14 kap. 5 § första stycket innehåller sålunda bestämmelse, att vad som i det kapitlet sägs om influtna medel skall gälla även ränta som upplupit på sådana medel t. o. m. fördelningsdagen. Vidare anges i andra stycket av samma paragraf, att ränta på belopp som innestår efter fördelningsdagen tillkommer den som finnes berättigad till beloppet. Av 14 kap. 8 § framgår, att borgenärernas fordringar skall tas upp med de belopp till vilka de uppgår på fördelningsdagen. Om endast en borgenär finns, skall på motsvarande sätt hans fordran beräknas per den dag då beslut om utbetalning (eller om medlens avsättande för borgenärens räkning) meddelas. Därvid skall även tas i anspråk upplupen bankränta, om det behövs för att hans fordran skall bli täckt. Vad särskilt angår medel som influtit när tillbehör till fastighet sålts för sig måste av 13 kap. 16 § anses följa, att även bankränta som upplöper på dem t. o. m. fördelningsdagen skall användas på det sätt som anges där, vare sig medlen skall fördelas jämte köpeskilling för fastigheten eller de, om fastigheten ej säljs, skall fördelas för sig.

Avbrytande av verkställigheten

17 §

Enligt 88 d § 1 mom. UL förfaller frågan om utmätt egendoms för-

[1] Jfr härom U VIII s. 234 och prop. 1971:20 s. 320 ff.

säljning, om sökandens fordran och den kostnad för vilken denne svarar betalas innan den utmätta egendomen sålts.[1] Regler som föreslås i 91 c § ULförslaget och i 5 § SfL innebär dock undantag från bestämmelsen.[2] 93 § 1 mom. tredje punkten UL innehåller bestämmelse om avbrytande av försäljning när exekutionsfordringen och förrättningskostnaden blivit täckta. Jfr även 17 § FfL.

I förevarande 17 § i förslaget föreskrivs i *första stycket* mera generellt, att verkställigheten skall avbrytas om influtna medel förslår att täcka sökandens fordran och fordringar med lika eller bättre rätt till betalning ur medlen samt kostnad som skall uttas i ärendet. Regeln omfattar bl. a. även verkställighet som sker i form av att utmätt fordran indrivs. Undantag från regeln gäller emellertid och anges i andra stycket av paragrafen.

Beträffande innebörden av huvudregeln kan — utöver vad som anförts i Utsökningsrätt VIII[3] — framhållas, att man måste i tillämpningen skilja mellan det fallet att gäldenären betalar sin skuld utan att den utmätta egendomen tagits i anspråk, på ena, samt andra fall, på andra sidan. I förstnämnda fall är tillfyllest, att utmätningssökandens fordran (inkl. sökandens processkostnad) och förrättningskostnaderna blir täckta. Någon annan intressent som har lika eller bättre rätt till de influtna medlen kan ej förekomma. Om däremot t. ex. en aktiepost tagits i mät ehuru den var pantsatt och aktierna sålts, måste köpeskillingen i första hand användas till betalning av panthavarens fordran.

Beredningen vill här erinra, att medel som gäldenären i anhängigt ärende inbetalar till krfm skall anses omedelbart utmätta i ärendet, om betalningen ej skett med villkor som strider häremot. Bestämmelse härom finns i 5 kap. 29 § i förslaget. (Jfr 88 d § 2 mom. UL.)

Som nyss nämnts erinras i *andra stycket* i förevarande 17 § om en rad undantag från regeln i första stycket. Det första undantaget följer av den bestämmelse som 10 § andra stycket i förevarande 9 kap. innehåller till skydd för sjöpanträttshavare såvitt angår annat fartyg än registrerat skepp eller gods i fartyg samt till skydd för luftpanträttshavare såvitt angår oregistrerat luftfartyg eller gods i luftfartyg. Motsvarande skyddsbestämmelser beträffande registrerat skepp finns i 11 kap. 5 §, som enligt 12 kap. 1 och 2 §§ skall gälla även i fråga om registrerat luftfartyg. Dessa lagrum ger anslutningsrätt även för andra borgenärer än sjö- och luftpanträttshavare. Anslutningsrätten för andra än sjö- och luftpanträttshavare kan emellertid inte hindra, att utmätningssökanden nedlägger förfarandet. I fråga om fast egendom anges i 13 kap. 13 § vissa fall då borgenär med förmånsrätt kan framtvinga att förfarandet fortsätter.

Handräckning efter försäljning

18 §

Enligt 72 § FfL gäller, att när fast egendom eller tillbehör sålts en-

[1] Jfr U VIII s. 225 och prop. 1971:20 s. 304 f.
[2] Se härom U XI s. 44 ff, 88 f och 91.
[3] Se not 1 ovan.

ligt FfL, köparen har rätt att få handräckning av krfm för att komma i besittning av vad han förvärvat. Är fråga om skyldighet för förra ägaren att avflytta, har 193 § UL motsvarande tillämpning. Det är avsett att handräckningen skall ske utan kostnad för köparen, vilken ju har anspråk på att köpet fullbordas.[1]

Enligt vad beredningen föreslår i 17 kap. 17 § kan handräckning ges bl. a. i fall då någon olovligen hindrar utövningen av rätt till lös eller fast egendom, om saken är uppenbar. Handräckningen går ut på återställande av besittning eller annan rättelse. Det kan fördenskull synas praktiskt överflödigt att meddela någon särskild bestämmelse för fall då egendom sålts exekutivt. Beredningen har emellertid ändå funnit lämpligt att en generell bestämmelse meddelas om köparens rätt att komma i besittning av exekutivt såld egendom. Därvid torde inte behöva uppställas något särskilt krav på att saken är uppenbar. Att köparen inte kan förhjälpas att få egendomen i sin besittning, om denna råkat på villovägar och godtrosförvärv ägt rum, torde utan vidare vara tydligt.

I enlighet med det anförda föreslås i förevarande 18 §, att när utmätt egendom sålts, köparen har rätt att vid behov få handräckning av krfm enligt 17 kap. 17 § för att komma i besittning av vad han förvärvat.

Vad särskilt angår förberedande av avhysning skall iakttas vad som i 16 kap. 6 § sägs om verkställighet av avhysningsdom (jfr 17 kap. 19 §). Handräckning bör ges utan kostnad för köparen (se 18 kap. 4 §). Däremot bör kostnaden kunna uttas av gäldenären eller annan som underlåtit att utlämna eller avträda egendomen (se härom 18 kap. 14 §).

[1] Se U VIII s. 202 f.

3.10 Försäljning av lös egendom i allmänhet och indrivning av utmätt fordran m. m. (10 kap. UB)

Förevarande kap. gäller all lös egendom som kan bli föremål för utmätning, med undantag för registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg. (Av 2 kap. 8 och 10 §§ framgår, att registrerat skeppsbygge jämställs med registrerat skepp och att tomträtt räknas som fast egendom.)

Den lösa egendom som omfattas av 10 kap. kan vara av vitt skilda slag. Hit hör vanligt lösöre, byggnad på ofri grund o. l. liksom aktier, obligationer, andra värdepapper, fordringar och andra rättigheter som kan bli föremål för utmätning. Bland rättigheter kan nämnas säljarens resp. köparens rätt enligt avbetalningskontrakt, andelsrätt till lösöre m. m., patenträtt, mönsterrätt osv. Även gäldenärens rätt enligt annat ömsesidigt förpliktande avtal än avbetalningskontrakt kan bli föremål för utmätning, om ej gäldenärens egen förpliktelse är av sådan personlig art att utmätning ej kommer i fråga eller eljest särskilt hinder möter. Utmätning av gäldenärens rätt enligt ömsesidigt förpliktande avtal kan ha avsett all rätt enligt avtalet, t. ex. den rätt som beställare av fartyg har mot varvet och till det beställda objektet. Det är emellertid inte uteslutet att visst anspråk enligt ömsesidigt förpliktande avtal kan ha utmätts för sig, t. ex. krav på viss till betalning förfallen delpost. Uppenbart är att de realisationsåtgärder som anges i förevarande 10 kap. begränsas av utmätningsbeslutet och måste anpassas till detta. I fråga om utmätning av andelsrätt framgår emellertid av 9 kap. 8 och 9 §§, att utmätningsbeslutet kan ha följts av beslut att egendomen i dess helhet skall säljas. Beträffande utmätning av pantbrev eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg framgår vidare av 14—17 §§ i förevarande 10 kap., att den egendom vari inteckning gäller kan komma att tas i anspråk med anledning av att inteckningshandlingen utmätts.[1]

En genomgående synpunkt är att det utmätta objektet skall tillgodogöras på ett sätt som ger så gott ekonomiskt resultat som möjligt. För-

[1] I detta sammanhang kan erinras att företagsinteckning inte kan medföra ägarhypotek och att det intecknade skuldebrevet inte kan utmätas för fordran mot den som driver den företagsintecknade verksamheten.

slaget ger för vissa fall möjlighet att välja mellan olika former för tillgodogörandet, men försäljning av det utmätta objektet är liksom f. n. huvudregel. När egendomen skall säljas, bör krfm lägga sig vinn om att försäljning sker på det sätt som med hänsyn till egendomens beskaffenhet och övriga omständigheter är mest ändamålsenligt. Krfm bör alltså lika väl som en konkursförvaltare eftersträva ett gott resultat av försäljningen och i varje särskilt fall överväga hur man lämpligast bör förfara.

I förevarande 10 kap. ges först regler om försäljning av lös egendom i allmänhet, dvs. lös egendom som inte avses i 11 eller 12 kap. och inte heller består i tomträtt, (1—9 §§) samt därefter bestämmelser om indrivning av fordran (10—13 §§). Det har särskilt uppmärksammats hur det skall gå till när egendom innehas under äganderättsförbehåll (9 §). Dessutom regleras, hur det skall förfaras efter utmätning av pantbrev eller därmed jämställd inteckningshandling (14—17 §§).

Försäljning

1 §

Liksom enligt 89 § 1 mom. UL skall enligt första stycket i förevarande paragraf i förslaget huvudregeln vara att försäljning sker på auktion. I 8 § i förslaget finns emellertid motsvarighet till den möjlighet att sälja under hand som efter förslag av beredningen införts i 96 a § UL.

Som förut nämnts anlitar krfm i viss utsträckning auktionsföretag, fondkommissionär eller auktoriserad mäklare för försäljning (79 och 80 §§ UsK). Denna möjlighet torde böra behållas. Andra stycket i 1 § innehåller en generell bestämmelse som ger krfm möjlighet att låta auktion på egendom som avses i 10 kap. hållas av den som krfm anlitar. I administrativa bestämmelser kan ges närmare anvisningar därom. Några komplikationer torde i allmänhet inte vara förenade med sådana uppdrag. Krfm får ge direktiv om det minimipris som skall gälla för försäljningen. Vidare måste myndigheten iaktta, att försäljning inhiberas om sökandens fordran och kostnaden betalas samt förfarandet fördenskull skall avbrytas. Även andra hinder mot försäljning kan möta i sista stund. Ang. överklagande av försäljning på auktion som annan än krfm hållit se under 19 kap. 16 och 25—27 §§.

I tredje stycket av paragrafen erinras om att särskilda bestämmelser skall gälla beträffande försäljning av sådan lös egendom som avses i 11 och 12 kap., dvs. registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg.

2 §

I fråga om auktion för försäljning av lös egendom föreskrivs i 90 § 1 mom. UL, att krfm skall kungöra tid och ställe för auktionen i tidning inom orten och på sätt som i övrigt finnes lämpligt. Om det för viss ort finns förordnat att auktion skall kungöras på särskilt sätt, skall det också lända till efterrättelse.[1] Vidare anges i 2 mom., att om egendom som skall säljas är av beskaffenhet att den ej utan att förstöras eller

[1] Jfr NJA 1922 s. 464.

väsentligt försämras kan förvaras under den tid som fordras för auktionens kungörande i stadgad ordning, äger krfm låta kungöra försäljningen på annat sätt som finnes lämpligt. — I 91 § UL meddelas detaljerade bestämmelser bl. a. om tid för kungörande av auktion, om kungörelsens innehåll i vissa fall och om kallelsebrev.

SfL, LfL och FfL innehåller endast helt kortfattade bestämmelser om kungörande av auktion m. m., avsedda att kompletteras med administrativa föreskrifter. I 6 § SfL och 6 § LfL sägs sålunda endast, att auktion skall kungöras i god tid resp. sex veckor i förväg och på lämpligt sätt, att kungörelsen skall innehålla uppgift om sammanträde för fördelning av köpeskillingen och att innehavare av fordran som bör iakttas vid auktionen skall i kungörelsen uppmanas att anmäla sin rätt till ÖE senast vid auktionen. Vidare ges i 7 § SfL och 7 § LfL föreskrifter om underrättelser till olika sakägare. I 20 § FfL sägs, att auktion skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt och att kungörelsen skall innehålla uppgift om bevakningssammanträde och sammanträde för fördelning av köpeskillingen. Härjämte meddelas en speciell föreskrift för det fallet att särskild försäljning av tillbehör skall äga rum. I 21 § samma lag ges bestämmelser om särskilda underrättelser till sakägare. Här bör även nämnas, att 8 § SfL, 8 § LfL och 22 § FfL innehåller föreskrifter, att om auktion inte utlysts på rätt sätt, skall förrättningen inställas och ny tid utsättas om bristen är väsentlig och inte kan avhjälpas på annat sätt.

I förevarande 2 § upptas som första punkt i *första stycket* en bestämmelse om kungörande av auktion, utformad efter mönster av bestämmelserna i SfL, LfL och FfL. Den innehåller endast att auktion skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Bestämmelsen skall ej utesluta att tidsfristen blir kort när det som skall säljas eljest kan förlora sitt värde. Tiden skall alltså anpassas efter objektets beskaffenhet. Närmare föreskrifter bör meddelas i administrativ ordning. Beredningen utgår från att några lokala föreskrifter inte skall finnas för exekutiv auktion.

Beträffande försäljning av fartyg som ej är infört i skeppsregistret, gods i fartyg och gods i luftfartyg innehåller 91 § 3 mom. ULförslaget föreskrift om att kungörelse skall införas även i Post- och Inrikes Tidningar. Beredningen förmodar att sådant kungörande möjligen kan vara lämpligt även i fortsättningen. Vid utfärdande av administrativa föreskrifter kan närmare övervägas i vad mån det är motiverat. I samma föreskrifter bör också införas, att sjö- eller luftpanträttshavare och annan borgenär som har rätt till betalning ur egendomen bör i kungörelsen uppmanas att anmäla sin rätt före auktionen enligt vad som anges i 9 kap. 10 §.

När fråga är om försäljning som avses i förevarande kap. — dvs. av lös egendom i allmänhet (se ovan) — krävs i regel inte att krfm håller något sammanträde för köpeskillingsfördelning (se härom under 14 kap. 6 §). Om det redan vid kungörandet av auktion kan förutses att fördelningssammanträde behövs, skall dock kungörelsen om auktionen även innehålla uppgift om sammanträdet. Bestämmelse härom har upptagits som andra punkt i första stycket av 2 §.

Liksom 91 § 3 och 4 mom. i ULförslaget innehåller förevarande paragraf föreskrift om att sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall underrättas särskilt. Föreskriften har upptagits i *andra stycket*. Underrättelse skall lämnas i god tid. Lämpligast är att underrättelserna utgår samtidigt som auktionen kungörs. Blir sakägare känd först senare, bör underrättelsen lämnas genast. Närmare anvisningar kan meddelas i administrativ ordning. Bestämmelsen är ej begränsad till sakägare som avses i 91 § 3 och 4 mom. ULförslaget (jfr 11 kap. 7 §, 12 kap. 1 och 2 §§ samt 13 kap. 21 § i förslaget).

Beträffande de fall som avses i förevarande paragraf innehåller förslaget inte någon särskild bestämmelse att auktion skall inställas om den ej kungjorts i behörig ordning och bristen är väsentlig. Även i detta hänseende kan föreskrift ges i administrativ ordning. Läget är bl. a. på grund av konventioner delvis ett annat beträffande de olika objekt som avses i 11—13 kap.

Förslaget innehåller ej någon föreskrift om var auktion får hållas. Beredningen anser självfallet, att auktion för försäljning av egendom som finns hos gäldenären får hållas på platsen, om det inte medför särskild olägenhet eller eljest är lämpligare att egendomen förs till annan plats. Finns egendomen på annans mark till vilken gäldenären har nyttjanderätt, torde regelmässigt av nyttjanderätten följa att även exekutiv auktion (liksom frivillig auktion) på egendomen kan hållas på platsen, om det inte medför särskild olägenhet för markens ägare. Om åter tredje man har egendomen i sin besittning, torde han inte utan särskild anledning vara skyldig finna sig i att auktion hålls där egendomen finns. Det kan emellertid förutsättas, att egendomen regelmässigt kan fraktas till annan plats för auktion. Om detta ej lämpligen kan ske, torde tredje mannen få anses skyldig låta spekulanter besiktiga egendomen (t. ex. en byggnad som skall nedmonteras och bortföras eller en stor maskin). För detta ändamål torde tvång kunna användas vid behov (jfr 19 kap. 14 § i förslaget). Auktionen kan hållas på lämplig plats i närheten. Någon föreskrift om befogenhet för krfm att ta i anspråk annans fastighet för auktion har inte ansetts böra meddelas.

3 §

UL innehåller inte någon allmän föreskrift om hur auktionsförrättaren skall gå till väga innan auktionen börjar. 94 § ULförslaget innehåller däremot en speciell bestämmelse rörande egendom som hör till näringsverksamhet (jfr 94 § 3 mom. UL). I förevarande 3 § föreslås en föreskrift, enligt vilken det, i den mån anledning föreligger, skall vid auktionen lämnas en kortfattad redogörelse för vad som förekommit i ärendet samt anges villkoren för försäljningen.

I 9 § SfL och 9 § LfL föreskrivs även att innehavare av fordran som bör iakttas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den (jfr 23 § FfL). Beredningen har inte ansett behövligt att meddela någon särskild föreskrift därom i förevarande 3 §. När egendom innehas med pant- eller retentionsrätt, behöver pant- eller retentionsrättshavaren inte göra

särskild anmälan för att komma i åtnjutande av sin rätt (jfr 9 kap. 11 §). I andra fall krävs, att borgenärer anmäler sig innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand, senast när fördelning skall äga rum (9 kap. 10, 12 och 13 §§). Med hänsyn till de olika förfaringssätt som kan komma i fråga när egendom skall säljas enligt förevarande 10 kap. har det inte synts lämpligt att generellt föreskriva, att auktionsförrättaren (t. ex. auktionsföretag) skall anmoda eventuellt närvarande sakägare att anmäla sina fordringar. Det kan emellertid lämpligen i administrativ ordning stadgas, att krfm som själv håller auktion skall i fall då det kan finnas anledning därtill uppmana närvarande fordringsägare att tillkännage sina anspråk.

Som förut nämnts skall auktionsförrättaren enligt förslaget ange villkoren för försäljningen i den mån det finns anledning till det. Här åsyftas t. ex., att det, om utmätning enligt 5 kap. 20 § skett med förbehåll för tredje mans rätt och tvistefrågan inte klarats ut före försäljningen, skall anges att försäljningen sker med förbehåll för sådan rätt. I fråga om gods som sålts genom avbetalningsköp bör anges vilken rätt gäldenären har till godset. Säljs bostadsrätt, kan behöva upplysas om de förpliktelser som gäller mot bostadsrättsföreningen. Om patenträtt säljs, bör anges att det inte inverkar på licenser som gäldenären upplåtit och som skall respekteras. I fall den utmätta egendomen innehas som handpant eller med retentionsrätt skall anges vad som följer av 9 kap. 11 §, om det är av betydelse för försäljningen; se även 4 § andra stycket i förevarande 10 kap. I fråga om en del objekt kan det också vara påkallat att ange vilka tillbehör som följer med försäljningen. Överhuvud är det angeläget att alla upplysningar lämnas som är av betydelse för spekulanter.

4 §

Om auktionen sägs f. n. i 93 § 1 mom. UL att den utmätta egendomen skall säljas i uppslag. De yppersta varorna skall sparas så länge att mesta folket är samlat. När så mycket blivit sålt att den fordran för vilken utmätningen skett och kostnad som skall utgå ur egendomen kan gottgöras fullt, skall försäljningen upphöra.

Förslaget innehåller inte några motsvarande bestämmelser. Det torde numera anses självfallet att auktionen skall ske med uppslag — och således inte enligt metoden för Dutch auction, dvs. med upp- och avslag.[1] Beträffande verkan av att tillräckliga medel influtit finns i 9 kap. 17 § en allmän bestämmelse att verkställigheten — med vissa där angivna undantag — skall avbrytas, om influtna medel förslår att täcka sökandens fordran och fordringar som ger lika eller bättre rätt till betalning ur medlen samt kostnad som skall tas ut i ärendet.

ULförslaget innehåller vidare — i nära anslutning till gällande lag — i 93 § 2 mom. bestämmelse, enligt vilken inrop ej får godtas om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling än den bjudna kan uppnås.[2] En motsvarande bestämmelse upptas i första stycket av förevarande 4 § i förslaget.

[1] Jfr U VIII s. 119 och prop. 1971:20 s. 197.

[2] Se härom U IV s. 98 ff och 119 samt prop. 1967:16 s. 134 f, 149 f och 214; jfr U XI s. 92. Se även JO 1970 s. 321 ff.

Beredningen har tidigare redogjort för förfarandet vid försäljning, när tredje man innehar utmätt egendom som handpant eller med retentionsrätt. Se 9 kap. 11 §. Andra stycket i förevarande 4 § ansluter till sistnämnda bestämmelse och anger, att om tredje mannen inte enligt 9 kap. 11 § är pliktig att avstå från sin pant- eller retentionsrätt utan att hans fordran blir betald, får egendomen säljas endast om köpeskillingen förslår till betalning av fordringen. Denna föreskrift motsvarar 92 § ULförslaget.[3]

Bestämmelsen i 93 § 2 mom. ULförslaget torde inte hindra, att visst bud får godtas om alla sakägare, alltså bl. a. även gäldenären, samtycker därtill. Motsvarande gäller bestämmelsen i 92 § ULförslaget. I tredje stycket av förevarande 4 § anges uttryckligen, att inrop skall godtas utan hinder av första och andra styckena, om samtliga berörda sakägare medger det. (Jfr 14 och 19 §§ SfL, 15 och 20 §§ LfL samt 32 och 40 §§ FfL.) Det torde ej vara behövligt att särskilt ange att sökanden kan medge att inrop godtas fastän förrättningskostnaderna ej blivit täckta.

5 §

Beträffande auktion på lös egendom i allmänhet innehåller 96 § 1 mom. ULförslaget — liksom gällande lag — att egendomen skall betalas genast efter inropet. Krfm kan dock lämna anstånd med betalningen utom till viss del vilken skall erläggas som handpenning.[1] Egendomen skall hållas inne till dess full betalning sker. Möjligheten att ge kredit är mera begränsad än beredningen på sin tid föreslog i Utsökningsrätt IV, men beredningen har inte funnit tillräcklig anledning att nu förorda avsteg från den bestämmelse som år 1967 antogs av statsmakterna. — I 96 § 2 mom. UL föreskrivs, att om betalning ej sker genast efter inrop och anstånd ej lämnas, egendomen skall gå under nytt utrop. I 3 mom. första punkten sägs slutligen, att om anstånd lämnats och full betalning ej erläggs inom fastställd tid, köpet är ogiltigt.

Förevarande 5 § i förslaget ersätter utan saklig ändring nämnda bestämmelser. Beträffande andra—femte punkterna i 96 § 3 mom. se nedan under 6 och 7 §§.

I detta sammanhang bör observeras frågan i vilken utsträckning krfm bör godta check som betalningsmedel.[2] Enligt 89 § UsK, 45 § FeK och 23 § LeK ankommer det på centralmyndigheten för administration och förvaltning av exekutionsväsendet att meddela föreskrifter om betalning med check till krfm resp. ÖE. Med stöd härav har EON senast den 8 febr. 1973 utfärdat föreskrifter i ämnet. Dessa, som i första hand synes åsyfta betalning med check när utmätt egendom säljs på auktion eller under hand, innehåller i huvudsak följande. Krfm skall godta check som likvid, om täckning finns för checkbeloppet. För mottagen check bör krfm per telefon eller på annat sätt begära skyddande hos trassatbanken. Mottagen check skall lämnas till postanstalt eller

[3] Se U XI s. 91 f.

[1] Jfr härom U IV s. 93 ff och 119 samt prop. 1967:16 s. 131 ff och 150 f; jfr U XI s. 93.

[2] Jfr NJA 1972 s. 183.

sändas till postgirokontoret för att gottskrivas krfms postgirokonto och beloppet skall bokföras såsom kontant betalning. Vad som föreskrivs om betalning med check till krfm gäller i tillämpliga delar även betalning till ÖE.

Här kan nämnas, att när egendom säljs på auktion, kan vid behov göras ett kortare avbrott för kontroll att det finns täckning och begäran att checken skyddas, såvida avbrottet inte medför beaktansvärd olägenhet (jfr 11 kap. 20 § och 13 kap. 41 §). Vare sig försäljningen sker i allmänt eller enskilt mål bör såld lös egendom inte lämnas ut förrän efter att checken blivit skyddad eller infriad. Annars riskeras att utmätningssökanden och gäldenären liksom andra eventuellt betalningsberättigade lider förlust. Vid försäljning som avses i 11—13 kap. får tillses, att inte inrop godtas eller köpeskillingsfördelning avslutas förrän check på handpenning resp. resterande köpeskilling blivit skyddad.

Check kan även komma i fråga vid betalning från gäldenären. I enskilda mål måste tillses, att statsverket inte lider förlust genom att redovisning till sökanden äger rum av belopp som influtit genom check vilken senare finnes sakna täckning. Krfm bör, när check lämnas som betalning av gäldenären, begära att checken skyddas, om checken inte hunnit infrias och skyddande behövs för att redovisning skall kunna ske.

6 §

I 93 § 3 mom. UL föreskrivs, att om inrop av egendom som avses i 2 mom. inte godtas och egendomen ej säljs vid nytt utrop, skall ny auktion utsättas eller egendomen säljas under hand. Vidare gäller enligt 96 § 3 mom., att om inrop ej fullföljs och köpet blir ogiltigt, skall utmätningsmannen ombesörja ny försäljning av egendomen. Beredningen föreslår i första stycket i förevarande paragraf en gemensam regel som innehåller att, om det inte sker inrop som godtas och fullföljs, nytt försäljningsförsök skall göras, om inte sökanden avstår därifrån. Beträffande sambandet mellan denna bestämmelse och 5 § vill beredningen påpeka, att nytt utrop enligt 5 § andra stycket inte är sådant nytt försäljningsförsök som avses i 6 § första stycket. Nytt utrop vid en och samma auktion skall enligt 5 § andra stycket utan vidare ske, om köpeskilling eller handpenning inte betalas genast. Någon särskild kostnad ådras inte därigenom sökanden. I det fall som avses i 6 § första stycket bör krfm höra sig för hos sökanden, huruvida nytt försäljningsförsök bör göras.

Sistnämnda bestämmelse ansluter nära till reglerna för motsvarande situationer i 21 § SfL, 22 § LfL och 42 § FfL. I fall då annan än utmätningssökanden har utövat anslutningsrätt (se 9 kap. 10 §) skall förfarandet fortgå även om utmätningssökanden avstår därifrån. Den som vill genomdriva försäljning får i så fall själv svara för nya kostnader som eventuellt ej kan tas ut ur egendomen.

Som andra stycke i 6 § har tagits upp föreskrift, att krfm får avvisa begäran om nytt försäljningsförsök, om två auktioner hållits utan att egendomen sålts och det saknas anledning antaga att den kan säljas inom rimlig tid. Bestämmelsen har sin förebild i 21 § andra stycket SfL och 42 § andra stycket FfL.

I tredje stycket av 6 § regleras förfarandet när ny auktion skall hållas. Enligt förslaget har i sådant fall 2—5 §§ motsvarande tillämpning. Vidare föreskrivs, att anmälan av fordran som skett för en auktion gäller även för senare försäljningsförsök. Bestämmelserna ansluter till liknande regler i 21 § SfL, 22 § LfL och 42 § FfL. De blir i första hand tillämpliga, när nytt försäljningsförsök skall göras enligt första stycket men gäller även när auktion upphävts av högre instans och därefter ny auktion skall hållas.[1]

I fjärde stycket första punkten har tagits upp föreskrift att utmätningen skall hävas, om nytt försäljningsförsök ej skall göras. Om särskilda medel influtit under förfarandet, t. ex. avkastning av egendomen, skall utmätningen dock inte hävas i den delen. Detsamma gäller medel som senare inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder. Handpenning skall tas i anspråk i den utsträckning som anges i 7 §. En undantagsföreskrift för sådana fall har intagits som andra punkt i fjärde stycket. Bestämmelserna ansluter till motsvarande regler i 21 § SfL, 22 § LfL och 42 § FfL.[2]

Det förtjänar kanske även här påpekas, att utmätningen inte skall hävas om saken skall drivas vidare enligt 9 kap. 10 §. Även om utmätningssökanden för sin del inte ansett önskvärt att nytt försäljningsförsök görs står han kvar som berättigad till utdelning, om köpeskillingen förslår därtill. I annat fall skulle han, för att få betalt ur eventuellt överskott som annars skulle tillfalla gäldenären, nödgas begära ny utmätning i överskottet.

7 §

För det fallet att enligt 96 § 1 mom. ULförslaget anstånd lämnats med betalning för såld utmätt egendom och betalningen uteblir innehåller 3 mom. tredje—femte punkterna i samma paragraf bestämmelser hur det skall förfaras med den handpenning som enligt 1 mom. skolat lämnas. Därom sägs, att kostnaderna för den första försäljningen samt för vård och förvaltning av egendomen under tiden mellan den första försäljningen och ny försäljning skall gäldas ur handpenningen. Om köpeskillingen vid den nya försäljningen understiger det bud som antagits vid den första, skall återstoden av handpenningen användas för att så långt den förslår täcka skillnaden. Vad som inte behöver tas i anspråk härtill skall återbetalas.[1] Lagen nämner ej särskilt det fallet att någon ny försäljning inte äger rum. I sådant fall torde handpenningen få användas till täckande av de kostnader som uppstått intill dess förfarandet avbryts.[2] Överskott skall återställas.

Första stycket i förevarande 7 § motsvarar de nuvarande bestämmelserna i 96 § 3 mom. tredje—femte punkterna UL. Efter mönster av 22 §

[1] Jfr U VIII s. 163 f och prop. 1971:20 s. 239.

[2] Betr. innebörden när två eller flera sökt utmätning se Walin-Lorichs s. 141.

[1] Om innebörden i övrigt av bestämmelserna se prop. 1967:16 s. 133, 214 och 230, jfr U IV s. 96.

[2] Inroparen får enligt gällande lag betala förrättningskostnaderna oavsett hur nytt försäljningsförsök utfaller. Det saknas med hänsyn härtill anledning att befria honom från ersättningsskyldighet betr. samma kostnader, om förfarandet avbryts.

SfL, 23 § LfL och 43 § FfL har tillfogats en bestämmelse enligt vilken, om ny auktion hålls och egendomen ej blir såld, hela handpenningen skall vara förverkad.

Likaledes efter mönster av nämnda lagrum i SfL, LfL och FfL har som andra stycke i paragrafen upptagits bestämmelser enligt vilka, om ny auktion *ej* hålls, handpenningen skall användas till betalning av förrättningskostnader som blivit onyttiga. Därmed jämställs i förslaget ersättning enligt 18 kap. 15 §. Vad som ej behöver tas i anspråk skall återlämnas.

Beträffande fall då försäljning sker under hand eller sådan försäljning misslyckas se under 8 §.

8 §

Paragrafen handlar om försäljning under hand.

Första och *andra styckena* ersätter 96 a § 1 och 2 mom. UL. F. n. rör bestämmelserna underhandsförsäljning av annan lös egendom än fartyg eller gods i fartyg eller i luftfartyg. Enligt ULförslaget omfattar bestämmelserna till följd av en ändring i 1 mom. all sådan lös egendom som avses i 5 kap. UL och som ej kan antas vara föremål för okänd sjö- eller luftpanträtt.[1] Bestämmelse om hur anbud skall infordras (jfr 96 a § 2 mom. UL) torde böra meddelas i administrativ ordning.

Beträffande sådan underhandsförsäljning som här är i fråga sägs i 96 a § 3 mom. ULförslaget, att 91 § 2 och 5 mom. samt 92 och 96 §§ skall ha motsvarande tillämpning. I 91 § 2 mom. UL ges föreskrift om anskaffande av särskild inteckningshandling när gäldenären tillkommande rätt till andel i inteckning i luftfartyg m. m. utmätts och om friskrivande från personligt betalningsansvar när hos gäldenären inneliggande inteckningshandling blivit utmätt och skall säljas. Enligt beredningens förslag skall den ordning som genomförts beträffande pantbrev i fast egendom och som enligt ULförslaget skall gälla även beträffande pantbrev i skepp tillämpas jämväl i fråga om skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar därtill (se 17 § i förevarande 10 kap.). 91 § 5 mom. ULförslaget innehåller endast föreskrift om anskaffande av gravationsbevis beträffande företagsintecknad egendom. Bestämmelse härom bör meddelas i administrativ ordning. 92 § ULförslaget innehåller som förut nämnts bestämmelse om det fallet att någon innehar utmätt lös egendom som handpant eller med retentionsrätt och 96 § ULförslaget regler om betalning av lös egendom som sålts på auktion, anstånd m. m.

Som *tredje stycke* i förevarande 8 § har upptagits föreskrift att 4 och 5 §§ skall tillämpas i fråga om försäljningsvillkoren vid underhandsförsäljning. Bestämmelsen motsvarar hänvisningen i 96 a § 3 mom. till 92 § ULförslaget och delvis hänvisningen till 96 § ULförslaget. Det har inte för de enkla fall av underhandsförsäljning som omfattas av förevarande 8 § ansetts motiverat att i lagen intaga någon bestämmelse, motsvarande föreskriften i 58 § sista stycket FfL om att ÖE bestämmer de köpevillkor som inte fixerats i lagen. Självfallet skall krfm vid till-

[1] Betr. motiven till bestämmelserna se U IV s. 86 ff och 119 samt prop. 1967:16 s. 129 ff och 151 f; jfr U XI s. 93.

lämpning av underhandsförsäljning i hithörande fall iaktta de regler till tredje mans skydd som föreskrivs i 9 kap. I övrigt finns föga utrymme för variation i köpevillkoren, frånsett att krfm i varje särskilt fall måste bestämma vad försäljningen avser för objekt.

Den hänvisning till 96 § som 96 a § 3 mom. ULförslaget innehåller har i övrigt sin motsvarighet i *fjärde stycket* första punkten i förevarande 8 §. Andra punkten bör jämföras med 58 § femte stycket andra punkten FfL.[2] Det är tveksamt, om detta tillägg, jämfört med 96 a § 3 mom. ULförslaget, innebär någon ändring i sak.

Egendom som innehas under äganderättsförbehåll

UL innehåller ej några särskilda bestämmelser om hur det skall förfaras vid försäljning av säljares eller köpares rätt till avbetalningsgods.

Beträffande utmätning för fordran mot säljaren har uttalats, att man bör utmäta själva saken med förbehåll för köparens rätt.[1] Sådan utmätning måste emellertid på något sätt inkludera även säljarens obligationsrättsliga anspråk mot köparen. Enligt en annan åsikt skall man utmäta säljarens rätt enligt kontraktet och inte göra någon sakutmätning.[2] Enligt beredningens mening är det senare alternativet att föredra. Därmed blir utan vidare klart att utmätningen omfattar även säljarens rent obligationsrättsliga anspråk mot köparen enligt avbetalningskontraktet.

Vid utmätning hos köparen brukar man förklara att köparens rätt enligt kontraktet tas i mät, om denna rätt är överlåtbar. Skulle köparens rätt inte vara överlåtbar, kan utmätningssökanden tänkas betala säljarens resterande fordran och därigenom göra egendomen utmätningsbar.[3] Det bör emellertid här erinras om att enligt 16 § andra stycket AvbL får avbetalningsgods inte tas i mät för fordran på grund av köpet.

Om utmätning skett av säljarens resp. köparens rätt, skall åtföljande försäljning i princip avse försäljning av rättighet — och inte av lös sak — såvida inte äganderättsförbehållet upphört att gälla när försäljning sker. I det följande föreslår beredningen emellertid bestämmelser om försäljning efter utmätning av köparens rätt vilka medför att förvärvaren kommer att som regel utlösa säljaren och därmed omedelbart förvärva själva saken.

9 §

Som nyss antytts bör utmätning av säljarens rätt enligt avbetalningskontrakt enligt beredningens mening behandlas som rättighetsutmätning. Detsamma gäller utmätning av köparens rätt. När dennes rätt utmätts, kan egendomen enligt 7 kap. 7 § tas i förvar av krfm eller förses med utmätningsmärke. Vare sig utmätning sker för fordran mot säljaren eller för fordran mot köparen måste medkontrahentens rätt respekteras så långt den är sakrättsligt skyddad. I regel torde köparen inte

[2] Ang. innebörden av 58 § femte st. andra punkten FfL se U VIII s. 188 f, jfr prop. 1971:20 s. 275.

[1] Se Olivecrona s. 108 och 126.

[2] Eklund—Nordström s. 30. Se även Hassler s. 150.

[3] Eklund—Nordström s. 32 f.

vara berättigad att överlåta sin rätt att begagna egendomen utan att säljaren samtyckt därtill. Förevarande paragraf, som saknar motsvarighet i gällande lag, avser att ge möjlighet att på ett praktiskt sätt och utan intrång i säljarens förbehållna rätt tillgodogöra det värde som köparens rätt representerar. Bestämmelsen avser gäldenärs rätt till egendom som han förvärvat under äganderättsförbehåll. Hit bör även hänföras förbehåll att säljaren skall äga rätt att återta godset om köparen åsidosätter sina skyldigheter[1] (jfr 1 § AvbL samt 2 kap. 4 och 5 §§ JB). Till egendom som innehas under äganderättsförbehåll bör här också räknas egendom som innehas på grund av hyresavtal, om det förutsatts att nyttjanderättshavaren skall bli ägare när betalningen fullgjorts. Det har inte ansetts behövligt eller lämpligt att särskilt nämna de olika beteckningar som ges hithörande villkor och som syftar till att ge säljaren/upplåtaren sakrättsligt skydd mot köparen/nyttjanderättshavarens borgenärer eller annan tredje man.

Första och andra styckena i paragrafen gäller utmätning hos köparen i fall då AvbL är tillämplig. I tredje stycket åter ges bestämmelser för fall då lagen inte är tillämplig.

När utmätning skett hos köparen och samtycke till överlåtelse krävs av säljaren, får enligt *första stycket* försäljning av köparens rätt inte utan säljarens samtycke äga rum utan att resterande betalningsskyldighet till säljaren fullgörs. Storleken av säljarens fordran i betalningsögonblicket måste därför fixeras. Beredningen har valt att anknyta till den regel som i 6 § tredje stycket AvbL ges för det fallet att köparen vill fullgöra sin betalningsskyldighet i förtid. Säljarens fordran skall då beräknas enligt en avräkningsmetod som anges i 4 § samma lag, med viss i förstnämnda lagrum angiven mindre avvikelse.

Utmätningssökande kan, om han så vill, betala säljarens fordran innan försäljning äger rum.[2] Om han betalar säljarens fordran förbehållslöst utan att säljarens rätt överlåts på honom, torde ingenting vara att erinra mot att godset därefter säljs till betalning av utmätningssökandens fordran. Om däremot avbetalningssäljarens fordran överlåts på utmätningssökanden, torde det strida mot grunderna för 16 § andra stycket AvbL att godset säljs utan att avbetalningsköparen blir fri från sin betalningsförpliktelse på grund av avbetalningsköpet.[3] Enligt nämnda lagrum får ej för fordran på grund av avbetalningsköp tas i mät det gods som köpet avser. I den här aktuella situationen har visserligen själva utmätningen ej skett för avbetalningssäljarens fordran men genom övertagandet av denna och försäljning av godset utan att avbetalningsköparen/gäldenären blir fri från sin betalningsförpliktelse på grund av avbetalningsköpet uppstår samma risk för förlust för avbetalningsköparen som om avbetalningssäljaren själv för sin fordran fått utmätning av godset.

Den fordran på grund av avbetalningskontraktet som kvarstår måste

[1] Se Undén I s. 107 och Eklund—Nordström s. 21 f.

[2] Jfr Eklund—Nordström s. 32 f. Sker slutlig betalning till säljaren efter att köparens rätt utmätts, torde utmätningen därefter böra anses omfatta själva godset.

[3] Jfr Eklund—Nordström s. 122 anm. 6.

bli täckt vid försäljning av godset. Försäljningen skall alltså ske under villkor att köpeskillingen förslår att i första hand täcka säljarens fordran, beräknad på nyss nämnt sätt. Vid försäljning på sådant villkor blir avbetalningssäljaren helt utlöst och något ytterligare förbehåll för säljarens rätt behöver ej göras. Detta gäller även om utmätningssökanden före försäljningen övertagit avbetalningssäljarens fordran.

Om säljarens samtycke till full överlåtelse av köparens rätt inte behövs, kan denna säljas utan särskilt förbehåll. Det innebär att den som förvärvar köparens rätt skall svara för köparens förpliktelser enligt avbetalningsköpet. Möjligen kunde ifrågasättas, om inte gäldenären samtidigt borde befrias från skyldighet att svara för sina förpliktelser mot avbetalningssäljaren. Beredningen har emellertid inte funnit praktiskt motiverat att göra ett sådant avsteg från allmänna principer. Även om köparens rätt får överlåtas kan krfm, om det är lämpligt, förfara på det tidigare nämnda sättet, dvs. sälja själva godset under villkor att köpeskillingen förslår att i första hand täcka säljarens fordran.

För de fall då säljarens samtycke behövs och även har inhämtats har beredningen ansett det lämpligt att ge en regel som bestämmer hur det skall gå med gäldenärens förpliktelser mot avbetalningssäljaren. I *andra stycket* av förevarande paragraf sägs därom, att när säljarens samtycke inhämtats, skall den som förvärvar gäldenärens rätt ensam svara för dennes skyldigheter enligt avtalet. Gäldenären blir därigenom befriad från sina avtalsenliga förpliktelser. I regel har avbetalningssäljaren inte mycket att vänta från en avbetalningsköpare som blivit utsatt för utmätning. Om avbetalningssäljaren inte ger ett reservationslöst samtycke till egendomens försäljning, måste villkoren godtas eller också försäljning ske med förbehåll som sägs i första stycket i paragrafen.

De bestämmelser som sålunda getts för fall då AvbL är tillämplig skall enligt *tredje stycket* i paragrafen ha motsvarande tillämpning, om egendom förvärvats under äganderättsförbehåll utan att nämnda lag är tillämplig på avtalet. Objektet är t. ex. inte att hänföra till "lösöre" eller köpeskillingen skall inte betalas "i särskilda poster". Att köpeskillingen enligt avtalet skall betalas i endast en post svarar i själva verket nära mot den situationen att vid avbetalningsköp alla poster utom den sista har betalats.

I regel torde det inte möta någon svårighet att tillämpa 6 § tredje stycket och 4 § AvbL på hithörande avtal. Man kan emellertid tänka sig t. ex. att engångsbetalning skall ske med ett stort belopp som skall betalas först efter lång tid. I sådant fall passar nämnda regler i AvbL ej så väl (se t. ex. 6 § tredje st. andra punkten andra ledet). Möjlighet till jämkning bör därför finnas och har tagits upp i förslaget. Beträffande tillämpningen kan anmärkas följande. Skall ett engångsbelopp betalas någon gång framdeles utan skyldighet för köparen att betala ränta, bör priset reduceras med tillämpning av 2 kap. 17 § i förslaget. Är åter ränta utfäst på icke förfallet engångsbelopp, bör detta inte reduceras på grund av förtida betalning annat än om räntesatsen är lägre än fem procent. Det bör understrykas, att jämkningen inte får gå längre än som behövs för att resultatet skall i sak så nära som möjligt överensstämma med den uppgörelse som AvbLs bestämmelser åsyftar i fråga om ordinära avbetalningsköp. Eftersom här antydda, från det normala avvi-

kande situationer måste bli mycket sällsynta synes jämkningsbefogenheten för krfm inte behöva möta betänkligheter.

Av det anförda framgår att beredningen utgår från att en avbetalningsköpares rätt kan utmätas ehuru den enligt avtalet inte får överlåtas medan äganderättsförbehåll är gällande. Som det emellertid förutsätts att säljarens samtycke till exekutiv försäljning lämnas eller att denna sker mot betalning av säljarens fordran torde förslaget inte strida mot principen i 6 kap. 5 §. Utmätningen i och för sig kränker ej avbetalningssäljarens rätt och en exekutiv försäljning som sker under någondera av nämnda förutsättningar strider inte mot avtalets överlåtelseförbud.

Indrivning av utmätt fordran

10 §

Beträffande fordran i pengar som utmätts finns i 88 b § UL bestämmelser som avser att i görlig mån hindra att fordringen realiseras till underpris (lex Marsjö). Där föreskrivs sålunda i 1 mom. att krfm skall anmoda den från vilken fordringen skall utgå (sekundogäldenären) att betala till myndigheten. Sådan anmodan skall dock inte ske, om hinder för det utmättas försäljning möter eller eljest särskilda skäl är däremot. Sker betalning, skall krfm göra anteckning därom på handling som enligt 75 § UL tagits i förvar samt skyndsamt underrätta gäldenären. Beträffande influtet belopp äger föreskrifterna om köpeskilling för utmätningsvis såld lös egendom motsvarande tillämpning.

Beredningen har ansett det angeläget, att den linje på vilken man slog in genom lex Marsjö fullföljs. I förevarande 10 § föreslås därför, att det när fordran utmätts skall som allmän regel gälla att krfm i stället för att sälja fordringen skall söka driva in den hos sekundogäldenären. Närmare bestämmelser om hur det skall gå till finns i 11—13 §§, varjämte kompletterande administrativa föreskrifter torde böra meddelas t. ex. om anteckningar på skuldebrev m. m. I fråga om inflytande belopp blir 14 kap. i förslaget tillämpligt.

Förslaget innehåller ingen bestämmelse om indrivning av rättighet som inte kan betecknas som fordran. Indrivning av dylik rättighet som sådan kan emellertid knappast bli aktuell. Däremot kan det, om t. ex. utmätt patenträtt medför fordringsanspråk, vara lämpligt att en sålunda aktualiserad fordran som härrör från den utmätta rättigheten indrivs av krfm. Sådana fall omfattas av de under 10—13 §§ upptagna bestämmelserna och någon särskild föreskrift som understryker nämnda möjlighet har inte synts behövlig.

11 §

Den åtgärd som ligger närmast till hands när utmätt fordran skall indrivas är naturligtvis — som också föreskrivs i 88 b § UL — att krfm anmodar sekundogäldenären att betala sin skuld till myndigheten om den är förfallen till betalning. Bestämmelse härom har tagits upp i *första stycket* av förevarande 11 §. Enligt förslaget skall betalningsanmodan ske utan dröjsmål. Beredningen har ej funnit anledning göra

undantag för fall då enligt andra bestämmelser hinder mot försäljning mött (jfr 88 b § 1 mom. första punkten senare ledet UL). Om betalning inflyter efter skedd anmodan, omfattas medlen givetvis av den redan skedda utmätningen (jfr ang. det fallet att gäldenären själv inbetalar medel i ärendet 5 kap. 29 §).

Är fordringen förfallen till betalning, torde solvent sekundogäldenär regelmässigt hörsamma krfms anmodan och betala skulden till myndigheten. Det torde också vara klart, att om uppsägningstid gäller, en anmodan från krfm till sekundogäldenären att betala har samma verkan som om gäldenären själv sagt upp fordringen (jfr 5 kap. 30 §). Det kan emellertid vara olägligt att behöva avvakta uppsägningstidens utgång. Detsamma gäller naturligtvis, om en fordran förfaller viss bestämd dag som ligger mer eller mindre långt fram i tiden. Om krfm i sådana fall inte rimligen kan avvakta förfallodagen, blir myndigheten f. n. nödsakad att sälja fordringen.

Att sälja en fordran är emellertid ett realisationssätt som kan ge mycket dåligt resultat, till skada såväl för utmätningssökanden, om han ej själv ropar in fordringen, som för gäldenären. Beredningen har därför övervägt att låta krfm bestämma att sekundogäldenären skall betala i förtid, om det kan ske utan kännbar olägenhet för honom. Det kan ibland förhålla sig på det sättet att sekundogäldenären — t. ex. en bank — inte har något emot att tillmötesgå krfm men inte anser sig kunna betala före förfallodagen av den anledningen att det innebär ett åsidosättande av de avtalsvillkor som gäller mellan gäldenären och sekundogäldenären.

De fall av utmätning som rör fordran bunden för lång tid är naturligtvis sällsynta. Den antydda regeln kunde antas få viss användning beträffande fordringar som förfaller efter viss uppsägningstid och då avsevärt underlätta att utmätningsärendet avslutas inom rimlig tid. Det kan emellertid resas invändningar mot att låta krfm ensidigt bestämma om förfallotiden. Även om man kan utgå från att krfm skulle handha befogenheten med försiktighet har beredningen ansett sig böra ta hänsyn därtill. Beredningen föreslår i stället endast en bestämmelse att krfm får med sekundogäldenären avtala om förtida betalning och den nedsättning av fordringens belopp som kan föranledas därav. Denna bestämmelse har tagits upp som *andra stycke* i förevarande 11 §.

I fråga om behövlig rabattering av fordran med låg ränta är ej alltid givet, att tillämpning av 2 kap. 17 § i förslaget ger sekundogäldenären tillräcklig kompensation. Om det allmänna ränteläget ligger högt, är tillämpning av sistnämnda lagrum inte tillfyllest. Från gäldenärens synpunkt torde inte något vara att erinra mot att krfm vid indrivning medger en reduktion till belopp som motsvarar dagsvärdet, eftersom en försäljning inte kan väntas ge bättre resultat. Krfm bör därför kunna avtala om en sådan reduktion.

12 §

Enligt gällande lag har krfm som regel inte någon befogenhet att, när fordran blivit utmätt, vidtaga exekutiva åtgärder för att indriva den

hos sekundogäldenären. Krfm kan emellertid enligt 20 § InfL och 67 a § 3 mom. UL i samband med införsel eller utmätning i avlöning o. l. ingripa med exekutiva åtgärder mot arbetsgivare o. a. som underlåtit att ställa sig krfms beslut till efterrättelse (jfr 4 kap. 20 § och 8 kap. 5 § i förslaget). Beredningen har ansett lämpligt att krfms befogenhet vidgas. I *första stycket* av förevarande 12 § föreslås, att om sekundogäldenären inte betalar frivilligt, krfm skall utsöka den utmätta fordringen i fall då exekutionstitel finns. Sistnämnda förutsättning gör, att den omedelbara betydelsen av bestämmelsen är ganska begränsad. Beredningen har övervägt, om krfm även bör åläggas att söka utverka exekutionstitel, något som ibland kan vara jämförelsevis enkelt t. ex. genom lagsökning eller betalningsföreläggande, men har inte ansett lämpligt att myndigheten tar en så partsbetonad befattning med saken. Mot rent exekutiva åtgärder från krfms sida kan inte någon principiell erinran göras, men däremot är det vanskligt att låta krfm träda in i gäldenärens ställe som part i en process. Även om denna särskilt i fråga om betalningsföreläggande kan till en början synas mycket enkel kan saken emellanåt kompliceras och krfm skulle då antagligen nödgas lägga ned saken, om inte gäldenären — eller utmätningssökanden — vill eller kan fullfölja den. Beredningen har därför stannat för att överlåta åt utmätningssökanden att väcka talan, om han vill driva saken vidare.

Enligt 5 kap. 21 § första stycket i förslaget har krfm möjlighet att, om fordran eller rättighet blivit utmätt och tvist råder om fordringens eller rättighetens bestånd, förelägga sökanden att väcka talan mot sekundogäldenären eller den från vilken rättigheten skall utgå. När det gäller att indriva utmätt fordran, kan emellertid inträffa att sekundogäldenären inte gör någon invändning mot den utmätta fordringens existens (bestånd) men ändå underlåter att betala. Även för sådant fall krävs en exekutionstitel. Som *andra stycke* i förevarande 12 § har därför upptagits föreskrift, enligt vilken 5 kap. 21 § första stycket får tillämpas även när sekundogäldenären underlåter att betala utmätt fordran ehuru tvist ej råder. Här bör beaktas, att föreläggande vid påföljd att utmätningen hävs inte bör meddelas om det skulle vara betungande för sökanden och fordringen utan större olägenhet kan säljas.

13 §

Indrivning av fordran i den ordning som förutsätts i 10—12 §§ kan dra ut på tiden. Även om det är föga önskvärt att då tillgripa försäljning har det inte synts lämpligt att helt avstå från en sådan realisationsmöjlighet. I förevarande 13 § föreslås därför, att om fordran inte kan indrivas inom rimlig tid, den får säljas om det finnes lämpligt och ej eljest hinder möter. Det förutsätts ej att allvarligt försök har gjorts att indriva fordringen, utan förhållandet kan t. ex. vara att förfallodagen är avlägsen och överenskommelse om betalning i förtid ej har uppnåtts. Även av andra skäl kan man ibland från början se att indrivning kommer att ta tid, såsom om krfm utmätt en gäldenärens fordran på grund av ett byggnadskontrakt och uppgörelse inte kan väntas förrän om ett eller annat år. I sådana fall kan man tveka, om krfm skall vänta så länge eller sälja fordringen i befintligt skick. Enligt beredningens

mening bör man iaktta största återhållsamhet med försäljning, när fordringen är oklar av sådan anledning som nu nämnts. Det är i och för sig konsekvent, att om gäldenären själv måste vänta på betalning, även en hans borgenär (utmätningssökanden) kan få vänta. Saken kan emellertid komma att förhalas t. ex. därför att gäldenären inte är intresserad av att medverka till eller kanske direkt försvårar en uppgörelse. Det måste därför finnas utrymme att handla efter omständigheterna i syfte att få mesta möjliga valuta för fordringen.

Åtgärder efter utmätning av pantbrev m. m.

14 §

Allmänna bestämmelser om ägarhypotek finns f. n. såvitt gäller fast egendom i 6 kap. 9 § JB. Där sägs, att om pantbrev inte överlämnats som pant för fordran, är fastighetens ägare berättigad att vid sådan medelsfördelning som avses i 6 kap. 3 § JB — med den företrädesrätt inteckningen medför — erhålla tilldelning ur medlen med pantbrevets belopp. Har pantbrev överlämnats som pant för fordran men understiger fordringen pantbrevets belopp, är fastighetsägaren berättigad att ur medlen erhålla skillnaden. Beträffande luftfartyg och reservdelar finns motsvarande bestämmelser om ägarhypotek i 28 § lagen (1955: 227) om inskrivning av rätt till luftfartyg.

F. n. finns inte ägarhypotek på grund av inteckning i fartyg. SjöLförslaget upptar emellertid i 270 § bestämmelser om ägarhypotek i skepp (och skeppsbygge) vilka nära ansluter till motsvarande bestämmelser i JB.

Beträffande möjligheterna för ägarens borgenärer att tillgodogöra sig det värde som pantbrev eller annan inteckningshandling representerar när den är obelånad eller ej är till fullo belånad kommer efter genomförande av SjöLförslaget och ULförslaget att gälla olika regler för skepp (inklusive skeppsbygge) och fast egendom, på ena, samt luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg, på andra sidan. 91 a § ULförslaget upptar bestämmelser om utmätning av pantbrev i fast egendom eller i skepp. Som förut nämnts reglerar 1 och 2 mom. hur själva utmätningen skall gå till.[1] Därefter följer i 3 mom. bestämmelser om de åtgärder vartill utmätningen kan leda. Två vägar anvisas. Den ena innebär att den intecknade egendom vari pantbrevet gäller tas i anspråk. Så får enligt första punkten ske, om borgenären yrkar det inom en månad från utmätningsbeslutet. När krfm meddelat beslut om att den intecknade egendomen tas i anspråk, skall denna enligt andra punkten i 3 mom. anses utmätt. Själva skeppet resp. fastigheten är alltså att betrakta som utmätt. Den andra vägen är att pantbrevet pantförskrivs till utmätningssökanden enligt 91 b §. Sådan pantförskrivning skall enligt tredje punkten ske, om sökanden inte inom nämnda tid yrkat att den intecknade egendomen tas i anspråk eller yrkande därom återkallas.[2]

I första stycket av förevarande paragraf i förslaget föreskrivs i sak-

[1] Jfr härom under 5 kap. 3 § och 7 kap. 2 §.

[2] Ang. motiven till gällande ordning se U VIII s. 93 ff och 216 ff, prop. 1971:20 s. 171 ff, 306 ff, 559 f och 579 samt prop. 1971:179. Se även U XI s. 90 och Olivecrona i SvJT 1973 s. 248 f.

lig överensstämmelse med 91 a § ULförslaget, att när pantbrev i skepp eller fast egendom blivit utmätt, får antingen den intecknade egendomen tas i anspråk enligt 15 § eller pantbrevet pantförskrivas till sökanden enligt 16 §.

Som andra stycke har — i nära anslutning till beredningens förslag i Utsökningsrätt VIII — tagits upp en uttrycklig bestämmelse om att pantbrev inte får säljas. I sak överensstämmer den med gällande lag.

Betr. skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar därtill se 17 §.

15 §

Här har i saklig överensstämmelse med 91 a § 3 mom. första punkten i ULförslaget tagits upp bestämmelse, att om sökanden vill att den intecknade egendomen skall tas i anspråk, skall yrkande därom framställas inom en månad från utmätningen. Med "utmätningen" avses beslutet om att pantbrevet utmätts. Framställs ej yrkande eller återkallas framställt yrkande eller vinner det ej bifall, skall pantförskrivning ske enligt 16 §. Någon uttrycklig bestämmelse därom har ej ansetts erforderlig, eftersom något tredje alternativ inte finns (jfr 91 a § 3 mom. tredje punkten ULförslaget). Utmätning av pantbrev innebär att även tillägg till pantbrevets belopp enligt 264 § SjöLförslaget resp. 6 kap. 3 § JB — eventuellt enbart tillägg — får tas i anspråk, oaktat ägarens ägarhypotek inte omfattar sådant tillägg.[1]

ULförslaget innehåller i 91 a § 4 mom. bestämmelser hur det skall förfaras när tvist råder huruvida något finns att utmäta på pantbrev. Första punkten i 4 mom. ersätts av 5 kap. 21 § och 19 kap. 21 § i förslaget, i vad de rör sådan tvist som nu nämnts. Andra punkten i 91 a § 4 mom. innehåller, att innan tvisten blivit avgjord genom dom som vunnit laga kraft får beslut om den intecknade egendomens tagande i anspråk meddelas eller pantförskrivning av pantbrevet ske endast om rätten förklarar hinder ej möta däremot. Motsvarighet till sistnämnda punkt såvitt avser beslut om egendomens ianspråktagande har upptagits som andra stycke i förevarande 15 § (se vidare 16 § andra st.).

Som förut nämnts innehåller 91 a § 3 mom. andra punkten i ULförslaget, att när krfm med stöd av första punkten i samma mom. meddelat beslut om att den intecknade egendomen tas i anspråk, denna skall anses utmätt. En motsvarande regel har upptagits som tredje stycke i förevarande 15 §.

Det kan tilläggas, att om egendomen skall säljas för annan fordran, utmätningen av pantbrevet i och för sig ger rätt till betalning med förmånsrätt.

16 §

Pantförskrivning av utmätt pantbrev skall ske, när det ej längre kommer i fråga att ta i anspråk den egendom vari pantbrevet gäller (se under 15 §).

Första stycket i förevarande 16 §, som ger närmare regler om hur

[1] Se prop. 1971:179 s. 31 ff och 48.

pantförskrivningen går till, överensstämmer helt med 91 b § ULförslaget.[1] I andra stycket sägs, att bestämmelsen i 15 § andra stycket har motsvarande tillämpning beträffande pantförskrivning av pantbrevet (jfr 91 a § 4 mom. andra punkten ULförslaget).

17 §

Beträffande luftfartyg och reservdelar därtill finns bestämmelser om ägarhypotek i 27—30 §§ i 1955 års lag om inskrivning av rätt till luftfartyg. Där meddelas också bestämmelser om utbrytning av ägarhypotek som består i andel av intecknad fordran.

1955 års lag bygger på en äldre form av inskrivningssystem. Inteckning meddelas för en fordringshandling som i motsats till pantbrev i skepp eller fast egendom innehåller en betalningsutfästelse. Om sådan inteckningshandling innehas av ägaren, kan den utmätas och säljas. Även i händelse handlingen är belånad men inte till fulla beloppet kan utmätning ske, nämligen av den andel som tillkommer ägaren. För detta fall föreskrivs i 91 § 2 mom. UL, att om gäldenären tillkommande rätt till andel i inteckning i hans luftfartyg eller därtill hörande reservdelar blivit utmätt, skall krfm låta anskaffa särskild inteckningshandling på det gäldenären tillkommande beloppet, om inte laga hinder möter. Vidare lämnas vissa föreskrifter om kungörande av auktion och friskrivande från personligt betalningsansvar, när hel inteckningshandling tagits i mät.

Anskaffandet av särskild inteckningshandling för utbrytning av ägarhypotek är en relativt omständlig procedur och beredningen kan inte se något praktiskt vägande skäl för att behålla denna ordning beträffande inteckning i luftfartyg och reservdelar. Att inteckning i fråga om sådan egendom t. v. alltjämt meddelas för en fordringshandling synes inte utgöra något hinder att övergå till det system som nu gäller beträffande pantbrev som är endast ofullständigt belånat. När åter luftfartygets ägare innehar helt obelånad inteckningshandling, är utmätningsförfarandet enligt gällande lag enkelt. Såväl i fråga om ett genom särskild inteckningshandling utbrutet ägarhypotek som beträffande inteckningshandling som ägaren själv innehar är emellertid tydligt, att försäljning av handlingen är en olämplig realisationsform som kan medföra mer eller mindre betydande förlust för gäldenären. Beredningen anser för sin del, att man bör tillämpa det system som enligt 91 a § ULförslaget gäller för pantbrev i skepp och fast egendom även beträffande skuldebrev som är intecknat i luftfartyg och därtill hörande reservdelar (jfr 5 kap. 3 § andra st.). Bestämmelse härom föreslås i förevarande 17 § *första stycket*. Den innebär till en början, att inteckningshandlingen inte får säljas. I övrigt medför beredningens förslag, att utmätningssökanden får möjlighet att välja mellan att redan i det aktuella ärendet låta ta den intecknade egendomen i anspråk eller att nöja sig med att inteckningshandlingen t. v. pantförskrivs till honom, med rätt för honom att framdeles vidta åtgärder för exekution i den intecknade egendomen. En så-

[1] Se härom U VIII s. 221 f, prop. 1971:20 s. 311 och prop. 1971:179. Se även U XI s. 90 f.

dan omreglering synes inte behöva medföra några komplikationer. Förslaget föranleder att 30 § i 1955 års inskrivningslag bör ändras.

Som nyss antytts observerar gällande lag i 91 § 2 mom. UL, att gäldenären kan vara personligen betalningsskyldig för inteckningshandling som han innehar och som tas i mät hos honom. Handlingen får ej utan hans samtycke säljas med bibehållet sådant ansvar för honom.[1] Enligt beredningens förslag skall svaranden i ärendet på motsvarande sätt befrias från personligt betalningsansvar för inteckningshandling som pantförskrivs enligt förevarande 17 §. Vad som pantförskrivs blir alltså endast det sakrättsliga ansvar som på grund av inteckningen vilar på den intecknade egendomen. Rörde utmätningen ägarens andel i fråga om belånad inteckningshandling, skall inte heller då något personligt betalningsansvar följa med pantförskrivning. Förslaget innehåller sålunda i *andra stycket* av förevarande 17 §, att pantförskrivning av inteckningshandlingen inte omfattar personligt betalningsansvar som enligt handlingen åvilar svaranden. Är den obelånad, skall krfm anteckna på handlingen att svarandens personliga ansvarighet upphört.

[1] Se NJA II 1912 s. 117 och Hassler s. 140.

3.11 Försäljning av registrerat skepp (11 kap. UB)

Som förut nämnts föreligger aktuellt förslag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1), vilken sedan länge varit föremål för successiv revision. Den 26 april 1972 till lagrådet remitterat förslag i ämnet — SjöLförslaget — bygger på ett av tillkallade sakkunniga (sjölagskommittén) utarbetat betänkande "Registrering av fartyg, sjöpanträtt och fartygshypotek, partrederi" (SOU 1970:74) som innehöll betydelsefulla nyheter i rubricerade hänseenden och anslöt till två den 27 maj 1967 i Bryssel undertecknade konventioner om sjöpanträtt och fartygshypotek samt om inskrivning av rätt till fartyg under byggnad.

Sjölagskommittén samarbetade i vissa delar med lagberedningen och beredningen utarbetade med utgångspunkt från kommitténs förslag det förut nämnda betänkandet Utsökningsrätt XI (SOU 1971:45) som bl. a. innehöll förslag till lag om exekutiv försäljning av fartyg m. m. och till lag om ändring i UL. Som förut nämnts remitterades den 26 april 1972 även förslag i dessa ämnen till lagrådet vilka i nu förevarande betänkande betecknats SfL och ULförslaget.

I de till lagrådet remitterade förslagen har införts termen skepp som beteckning för fartyg av minst den storlek som fordras för registrering i skeppsregister, dvs. en största längd av minst tolv meter och en största bredd av minst fyra meter. Mindre fartyg benämns båtar.

De remitterade förslagen är såvitt rör exekution i skepp i likhet med beredningens förslag så disponerade att bestämmelser om utmätning av registrerat skepp alltjämt står i 4 kap. UL, att regler om försäljningen därav införts i en särskild lag och att regler om efterföljande köpeskillingsfördelning, kostnader och fullföljd m. m. alltjämt finns i 6, 9, 10 och 11 kap. UL. Med registrerat skepp jämställs skeppsbygge som införts i skeppsbyggnadsregistret.

Allmän motivering till SfL finns i Utsökningsrätt XI s. 33 ff samt i lagrådsremissen. Nu förevarande 11 kap. i UB avser att ersätta SfL. Rubriken till kapitlet nämner endast registrerat skepp. Att även registrerat skeppsbygge inbegrips framgår av 2 kap. 8 §. Andra stycket i 1 § SfL har därför utgått.

Vidare erinras om att enligt 2 kap. 7 § balkens bestämmelser om registrerat skepp är tillämpliga även i fråga om skepp som utom riket

är infört i register som motsvarar skeppsregistret. Det kan för tillämpligheten inte krävas att fråga är om fartyg som uppfyller de svenska kraven på skepp. Huvudvikten ligger på registreringen och avsikten med denna, främst om inteckning kan meddelas i fartyget.[1] Motsvarande skall gälla i fråga om skeppsbygge som är registrerat utomlands. Även tredje stycket i 1 § SfL saknar därför motsvarighet i förevarande 11 kap. Som andra stycke i 1 § i förslaget har upptagits uttrycklig bestämmelse att kapitlet ej gäller försäljning av andel i eller villkorlig rätt till skepp.

Enligt SfL är det ÖE som säljer registrerat skepp. I nu förevarande förslag har ÖE som försäljningsmyndighet ersatts av krfm. Vidare bör nämnas att vad som i SfL kallas kostnad för förfarandet har i enlighet med 18 kap. i förslaget betecknats förrättningskostnad.

Lydelsen av 2 § SfL har jämkats med hänsyn till den övergripande bestämmelsen i 9 kap. 1 § tredje stycket. Här kan påpekas att bestämmelserna om försäljning av utmätt egendom även är tillämpliga bl. a. i fall som avses i 10 § andra stycket SjöLförslaget. I 3 § har andra stycket utgått. Det ersätts av 9 kap. 5 §, till vilken 3 § hänvisar. Vidare har i 3 § tillagts bestämmelse om utgångspunkt för tidsfristens beräkning när fordran fastställts till betalning ur skepp eller när skepp skall säljas exekutivt under konkurs eller enligt 10 § andra stycket SjöLförslaget.

I 4 § andra stycket har orden "sökandens fordran och kostnad för vilken denne svarar" bytts ut mot "exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader". Under uttrycket "exekutionsfordringen" inbegrips även ersättning som enligt 18 kap. 15 § tillerkänns sökanden (se 18 kap. 21 § andra st.). Med "uppkomna förrättningskostnader" avses all sådan kostnad som föranletts av redan vidtagna åtgärder, vare sig sökanden förskotterat kostnaden eller ej. Om sökanden förskotterat kostnad, skall krfm av medel som inbetalas av den utlösande tillgodoföra sökanden ersättning för hans utlägg.

Andra stycket andra punkten i 5 § har jämkats något i förtydligande syfte. Där sägs sålunda i förslaget, att om borgenär vars fordran är förenad med sjöpanträtt har framställt begäran att skepp skall säljas för hans fordran, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för konkursboets eller för annan borgenärs räkning förfaller. Det senare alternativet är tillagt med tanke bl. a. på fall då en av flera sjöpanträttshavare begärt försäljning för sin fordran men till äventyrs blir tillgodosedd på annat sätt. I så fall skall givetvis annan sjöpanträttshavare kunna få försäljning till stånd i det anhängiga ärendet. I övrigt följer förslaget lydelsen av 5 § SfL. I redaktionellt hänseende kan erinras att bestämmelserna om anslutningsrätt har utbyggts successivt och präglats därav. 5 § SfL och 13 § FfL skulle kunna redaktionellt förenklas när de införs som 5 § i 11 kap. resp. som 13 § i 13 kap. Bestämmelserna om anslutningsrätt i 5 § LfL ersätts av hänvisningar i 12 kap. 1 och 2 §§ till 11 kap. i förslaget. Beredningen har emellertid med hänsyn till det läge vari SfL f. n. befinner sig inte velat göra någon

[1] Lagrådsremissen ang. SfL m. m. s. 51 f.

omarbetning i UBförslaget men förordar, om 5 § SfL godtas i sak, följande alternativ.

5 § Borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt i skeppet, kan begära att detta säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning är ostridig eller styrks. Hör skeppet till konkursbo, har även borgenär, vars fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § förmånsrättslagen (1970:979), sådan befogenhet.

Skall arvode eller annan kostnad för skeppets förvaltning under konkurs utgå ur skeppet, kan förvaltaren begära att det säljs för den fordringen.

Om borgenär vars fordran är förenad med sjöpanträtt i skeppet begärt att det säljs för hans fordran, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för annan borgenärs eller konkursboets räkning förfaller.

Bestämmelserna i 4 § har motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa borgenär eller konkursbo som har anslutit sig enligt första eller andra stycket.

Beträffande 10 § tredje stycket bör nämnas, att hänvisning till 91 a § 3 mom. UL har ändrats till att gälla 10 kap. 15 § i förslaget. I fråga om 11 § har bestämmelserna i första stycket andra punkten och andra stycket SfL fått byta plats i förslaget för att därmed tydligare skall framgå att den senare bestämmelsen är tillämplig inte bara beträffande exekutionsfordringen utan även beträffande andra fordringar som tas upp i sakägarförteckningen.[2]

I 12 § SfL finns som fjärde stycke bestämmelser, som anger hur icke förfallen fordran skall beräknas när den löper utan ränta eller endast med låg ränta. Dessa bestämmelser har med hänsyn till stadgandet i 2 kap. 17 § fått utgå här. I förstnämnda paragraf anges f. n. att beräkningen av fordringen skall ske per dagen för fördelningssammanträde. Detta framgår redan av första stycket i 12 §.

I 16 § tredje stycket har skett en redaktionell ändring. SfL innehåller bl. a. att staten m. fl. inte behöver ställa säkerhet i fall som avses där. Bestämmelsen härom har utgått med hänsyn till innehållet i 2 kap. 16 § första stycket i förslaget.

Första stycket första punkten i 22 § som gäller användningen av handpenning har jämkats med hänsyn till 18 kap. 15 § i förslaget. Det har ansetts rimligt, att handpenning får användas även för att täcka sådan processkostnad som avses i sistnämnda lagrum. Motsvarande gäller andra stycket i 22 §. I fråga om fördelning av köpeskilling och andra tillgängliga medel samt klagan över ÖEs åtgärder hänvisar 23 § SfL till UL. Denna paragraf har utgått och ersatts av bestämmelser i 14 och 19 kap. i förslaget, jfr även 15 kap. I 24 § andra stycket SfL har hänvisning till 218 § 3 mom. UL ersatts av hänvisning till 19 kap. 40 § andra stycket i förslaget. 24 § har vidare i förslaget betecknats 23 §.

I förevarande 11 kap. har även införts underrubriker som i tillämpliga delar svarar mot underrubrikerna i 13 kap.

[2] Jfr 13 kap. 26 §. Otydligheten i 26 § FfL har uppkommit vid de ändringar i FfL som skedde genom lagen 17 dec. 1971 (1213).

3.12 Försäljning av registrerat luftfartyg m. m. (12 kap. UB)

Förevarande kapitel avser att ersätta lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m. (LfL). Kapitlet gäller endast försäljning av registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg. LfL är däremot tillämplig även vid exekutiv försäljning av oregistrerade luftfartyg. Skillnaden torde inte ha någon större praktisk betydelse. Det bör påpekas, att varken LfL eller beredningens förslag gäller luftfartyg under byggnad.

Vid utarbetandet av förslag till lag om exekutiv försäljning av fartyg m. m. använde beredningen som förebild det förslag till lag om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m. som då förelagts riksdagen genom prop. 1971:20. Det förslag till lag om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m. (SfL) som den 26 april 1972 remitterats till lagrådet bygger på beredningens förslag i ämnet.

LfL och SfL är så nära överensstämmande att det inte gärna kan komma i fråga att i förevarande 12 kap. upprepa de bestämmelser som nu finns i LfL och har sin motsvarighet i 11 kap. Beredningen har i stället valt att hänvisa till sistnämnda kap. och därefter ange de avvikelser som måste iakttas.

Motiven till LfL finns i Utsökningsrätt VIII s. 261 ff och prop. 1971:20 s. 360 ff, 565 ff och 580 f. I de flesta hänseenden överensstämde emellertid LfL med lagen (1955:235) med särskilda bestämmelser om försäljning av utmätt luftfartyg m. m. Motiven till sistnämnda lag finns i prop. 1955:13 särskilt s. 97, 133 ff, 331 ff, 366 ff och 372. Propositionen byggde på ett stencilerat förslag av tillkallade sakkunniga, vilka emellertid hade tagit in alla nya bestämmelser i UL.[1]

1955 års lag hade ändrats genom lagar 1964:449 och 1967:143. Beträffande motiven till dessa ändringar kan hänvisas till Utsökningsrätt II s. 97 och prop. 1964:126 s. 69 f samt Utsökningsrätt IV s. 141 och prop. 1967:16 s. 173 f.

I anslutning till LfL har utfärdats kungörelse (1971:1102) om exekution i luftfartyg m. m. (LeK).

[1] Jfr NJA II 1955 s. 222 ff.

Det kan här anmärkas, att lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg f. n. är föremål för översyn och att, när denna genomförts, skiljaktigheterna mellan de exekutiva reglerna för försäljning av skepp och luftfartyg kan antas bli ännu färre än f. n.

1 §

Första stycket av paragrafen innehåller den allmänna hänvisningen till 11 kap., vars bestämmelser skall ha motsvarande tillämpning beträffande exekutiv försäljning av registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar, om inte annat föreskrivs i det följande. Som nämnts under rubriken till förevarande 12 kap. gäller detta inte försäljning av oregistrerat luftfartyg eller av luftfartyg som är under byggnad.

Av hänvisningen till 11 kap. följer utan vidare, att de ändringar som 11 kap. jämfört med SfL innebär beträffande skepp också skall gälla i fråga om luftfartyg, om inte annat sägs. Bl. a. skall försäljning — som alltjämt skall ske på offentlig auktion — ombesörjas av krfm. Även den reglering av frågan om anslutningsrätt som 11 kap. innehåller och regeln i 11 kap. 19 § om avvisande av för lågt bud skall gälla i fråga om luftfartyg och reservdelar. I 2 § LfL finns f. n. bestämmelse, att vad som i lagen sägs om utmätt luftfartyg eller utmätta intecknade reservdelar till luftfartyg skall i tillämpliga delar gälla även när sådan egendom skall säljas exekutivt under konkurs. Denna bestämmelse omfattas av föreskriften i 9 kap. 1 § tredje stycket i beredningens förslag. Vidare bör påpekas, att de regler i UL, till vilka 24 § första stycket första punkten och andra stycket LfL hänvisar, ersätts av 14 och 19 kap. i beredningens förslag, jfr även 15 kap.

Andra stycket i 1 § av förslaget ersätter 1 § andra stycket i LfL.

Liksom i 11 kap. 1 § andra stycket skett beträffande skepp har som tredje stycke i 1 § i förevarande 12 kap. tagits upp uttrycklig bestämmelse, att detta kap. inte avser försäljning av andel i eller villkorlig rätt till luftfartyg eller reservdelar.

2 §

I 11 kap. finns under 5, 7 och 10 §§ bestämmelser som rör sjöpanträtt. Beträffande luftfartyg skall nämnda bestämmelser i stället avse luftpanträtt. Föreskrift härom har införts som första stycke i 2 §.

I andra stycket upptas vissa särskilda föreskrifter som nu finns i 6 och 7 §§ LfL och ansluter till 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg. Som fjärde punkt i nämnda stycke har därefter införts uttrycklig föreskrift, att den bestämmelse som 11 kap. 8 § i förslaget innehåller om verkan av bristfälligt kungörande skall tillämpas även i fråga om nämnda särskilda föreskrifter rörande försäljning av luftfartyg m. m.

Beredningen vill härefter erinra om att i 11 kap. 10 § har som tredje stycke tagits upp bestämmelse att med fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning avses även fordran för vilken skepp tagits i anspråk enligt 10 kap. 15 §, dvs. efter utmätning av pantbrev, samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek. Enligt 10 kap. 17 § i beredningens förslag skall bl. a. 15 § i samma kap. ha motsvarande tillämpning efter utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg

eller reservdelar till luftfartyg. Tredje stycket i 11 kap. 10 § kan därför tillämpas även vid försäljning av luftfartyg eller reservdelar.

3 §

I SjöLförslaget har införts samma system med pantbrev som i JB. 1955 års lag om inskrivning av rätt till luftfartyg bygger däremot på den äldre ordningen, enligt vilken skuldebrev intecknas och blir bärare av inteckningsrätten. Enligt 264 § SjöLförslaget kan borgenär få tillgodoräkna sig tillägg på pantbrevet. I fråga om skuldebrev som intecknats i luftfartyg eller reservdelar utgår i stället ränta på skuldebrevets belopp enligt 19 a § i 1955 års inskrivningslag, dock högst för tre år före den dag utmätning sker eller konkursansökan görs.

Med hänsyn till dessa skiljaktigheter innehåller 3 § första stycket i beredningens förslag, att vad som i 11 kap. 12 och 15 §§ sägs om pantbrev och tillägg i stället skall gälla intecknat skuldebrev och ränta som anges i 19 a § i 1955 års inskrivningslag. Under 12 § i 11 kap. finns även som andra stycke bestämmelse, att om i skepp gäller pantbrev som ej innehas av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet inte blivit anmäld, pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg skall tas upp. Beredningen föreslår, att såvitt angår skuldebrev som är intecknat i luftfartyg m. m. skall i stället tas upp ett års ränta. Detta torde i sak överensstämma med 12 § andra stycket första punkten LfL.

Som andra stycke i förevarande 3 § i förslaget har tagits upp föreskrift som motsvarar 13 § andra stycket LfL. Nämnda stycke innesluter också det krav på obligatorisk sakkunnigvärdering av reservdelar som f. n. är upptaget i 73 § 1 mom. andra punkten UL och som grundas på konventionsbestämmelse. Vidare har som tredje stycke i förevarande paragraf införts bestämmelse som motsvarar 24 § första stycket andra och tredje punkterna LfL.

4 §

I denna paragraf har tagits upp bestämmelser som med vissa smärre redaktionella jämkningar motsvarar 14 § LfL.

5 §

Första stycket i denna paragraf i förslaget ersätter 16 § första stycket tredje punkten LfL.

Sjätte stycket i 11 kap. 16 § reglerar det personliga betalningsansvaret när överenskommelse träffats om avräkning på köpeskillingen. I stället för denna föreskrift bör vid försäljning av luftfartyg eller reservdelar gälla bestämmelserna i 33 § i 1955 års inskrivningslag. Bestämmelse härom finns i 5 § andra stycket i förslaget.

3.13 Försäljning av fast egendom (13 kap. UB)

I samband med genomförandet av nya JB har lagstiftningen om exekutiv försäljning av fast egendom reformerats på grundval av lagberedningens betänkande Utsökningsrätt VIII. Beredningens förslag framlades i sak praktiskt taget oförändrade för riksdagen genom prop. 1971:20, vilken utan ändring antogs av riksdagen, se LU 11 och rskr 126. Den 14 maj 1971 utfärdades bl. a. lag (494) om exekutiv försäljning av fast egendom (FfL) och lag (495) om ändring i UL. Sedan vissa ändringar vidtagits i FRL och i JB har även FfL liksom UL undergått smärre ändringar (1971:1044 och 1213 resp. 1211). I anslutning till FfL har utfärdats en kungörelse (1971:1097) om exekution i fast egendom (FeK) som innehåller en del närmare föreskrifter.

Förslagen var så disponerade att bestämmelser om utmätning av fast egendom kvarstod i 4 kap. UL, att regler om försäljning därav sammanfördes i FfL och att regler om efterföljande köpeskillingsfördelning, kostnader och fullföljd m. m. kvarstod i 6, 9, 10 och 11 kap. UL. Vad i FfL sägs om fast egendom gäller även tomträtt.

Allmän motivering till FfL finns i Utsökningsrätt VIII s. 73 ff samt prop. 1971:20 s. 155 ff. Se vidare prop. 1971:178 och LU 26 samt prop. 1971:179 och LU 27.

Nu förevarande 13 kap. i UB avser att ersätta FfL.[1] Rubriken till kapitlet nämner endast fast egendom. I 2 kap. 10 § första stycket anges, att med fast egendom avses fastighet, visst område av fastighet, samfälld mark samt andel i och villkorlig rätt till sådan egendom. Att tomträtt likställs med fast egendom framgår av 2 kap. 10 § andra stycket. I övrigt bör nämnas följande.

Enligt FfL är det ÖE som säljer fast egendom. I förslaget har ÖE som försäljningsmyndighet ersatts av krfm. Detta har också föranlett en del smärre följdändringar. I förslaget har vidare vissa föreskrifter i FfL ersatts av bestämmelser i andra kapitel. Det gäller 2 § första

[1] Betr. 21 och 25 §§ FfL se SFS 1971:1044 samt betr. 2, 26, 27, 33, 39, 45 och 58 §§ SFS 1971:1213.

och tredje styckena, vilka ersätts av 9 kap. 1 § tredje stycket och 2 kap. 12 § andra stycket. Som tredje stycke i 3 § har införts uttrycklig föreskrift att sakkunnig person får vid behov anlitas för beskrivning och värdering av utmätt fastighet eller tillbehör. 4 § FfL har uppdelats på två paragrafer, 4 och 5 §§. 5 § FfL ersätts av bestämmelser i 5 kap. 24 §, 9 kap. 4 § och 19 kap. 21 §. Andra stycket i 11 § FfL ersätts av 9 kap. 5 § andra stycket i förslaget. Tredje stycket i 11 § FfL har upptagits som andra punkt i 11 § i förslaget. Motsvarighet till fjärde stycket i 11 § FfL har i förslaget infogats i första punkten av 11 §.

Beträffande tillämpningen av 4 och 5 §§ kan nämnas, att tvång får användas vid behov (jfr 19 kap. 14 §).

Lydelsen av 12 § andra stycket är något jämkad i förhållande till motsvarande bestämmelse i FfL. Den utlösande skall enligt förslaget betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader. Av 18 kap. 21 § andra stycket framgår, att med uttrycket exekutionsfordringen åsyftas även anspråk på sådan kostnadsersättning som kan tillerkännas sökanden enligt 18 kap. 15 §. Om det behövs, får krfm i samband med utlösning bestämma hur mycket som skall utgå i sådan ersättning. Med "uppkomna förrättningskostnader" avses i förevarande sammanhang kostnader för vilka sökanden svarar, vare sig han förskotterat dem eller ej.

Enligt 13 § FfL kan under konkurs borgenär som i konkursen bevakat fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten begära att fastigheten säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrks. I 5 § SfL har för det fallet att skepp ingår i konkursbo tagits upp bestämmelser om anslutningsrätt för bl. a. borgenärer med särskild förmånsrätt i skeppet utan att det förutsätts att fordran blivit bevakad i konkursen. I överensstämmelse härmed torde kravet på bevakning kunna slopas som förutsättning för anslutningsrätt när fastighet som ingår i konkursbo skall säljas exekutivt. 13 § i förevarande kap. innehåller därför inte något krav på bevakning. Kvar står emellertid att fordringen — liksom förmånsrätten — skall vara ostridig eller styrkt. Det kan erinras om att fordringar med allmän förmånsrätt (t. ex. lönekrav) inte längre är aktuella när fastighet skall säljas exekutivt.

Beträffande skepp och luftfartyg har beredningen i 11 kap. 5 § andra stycket och 12 kap. 1 och 2 §§ jfrda med förstnämnda lagrum uppmärksammat sjö- och luftpanträttshavares behov av att när egendomen hör till konkursbo kunna framdriva försäljning när initiativ först tagits från annat håll.[2] Ett motsvarande behov föreligger, när någon har fordran som enligt lag är förenad med förmånsrätt i fast egendom (resp. tomträtt) och förmånsrätten förfaller, om utmätning eller konkurs inte inträffar inom viss tid (se 6 och 7 §§ FRL samt under 2 och 3 i övergångsbestämmelserna till FRL). Med hänsyn härtill föreslås att i 13 § första stycket i förevarande 13 kap. införs ett tillägg. Det innehåller, att om borgenär, vars fordran enligt lag är förenad med särskild förmånsrätt i fastighet som ingår i konkursbo, har framställt begäran om

[2] Jfr U XI s. 46 f.

att fastigheten säljs för hans fordran, får förfarandet inte nedläggas därför att frågan om försäljning för konkursboets eller annan borgenärs räkning förfaller. Vidare har beredningen i 11 kap. 5 § tredje stycket uppmärksammat en liknande fråga vid utmätning av skepp som ej hör till konkursbo. Motsvarande gäller enligt 12 kap. 1 och 2 §§ vid utmätning av luftfartyg m. m. Även efter utmätning skall sålunda sjö- resp. luftpanträttshavare kunna driva förfarandet vidare. En motsvarande bestämmelse beträffande borgenär med legal förmånsrätt i fast egendom har upptagits som andra stycke i 13 § i förevarande 13 kap.

Här kan erinras om att, när skepp som hör till konkursbo skall säljas exekutivt, kan förvaltaren enligt 5 § SfL liksom enligt 11 kap. 5 § i nu förevarande förslag begära, att skeppet säljs för betalning av arvode eller annan kostnad för dess förvaltning under konkursen. Motsvarande skall enligt 12 kap. 1 § gälla beträffande registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg. I fråga om fast egendom torde konkursboet regelmässigt kunna få ut motsvarande kostnader ur egendomens avkastning. Det praktiska behovet av möjlighet att få egendomen såld för sådan fordran synes därför ringa. Beredningen har vidare ansett vanskligt att beträffande fast egendom möjliggöra en sänkning av skyddsbeloppet i det närmaste till noll genom att låta konkursboet få nämnda rätt och föreslår inte någon ändring i vad som nu gäller beträffande fast egendom i förevarande hänseende. I fråga om skepp och luftfartyg gör sig sistnämnda synpunkt ej gällande med samma styrka. Konkursboets kostnader kan också beträffande sådan egendom bli relativt betydande.[3]

Under 11 kap. har beredningen framhållit, att bestämmelserna om anslutningsrätt i 11 kap. 5 § och 13 kap. 13 § skulle kunna redaktionellt förenklas, och framlagt alternativ text till den förra paragrafen. Beträffande 13 kap. 13 § kan tänkas följande alternativ.

13 § Borgenär, vars fordran enligt lag är förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten, kan begära att denna säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning är ostridig eller styrks. Hör fastigheten till konkursbo, har även borgenär, vars fordran är förenad med panträtt i fastigheten, sådan befogenhet.

Vill borgenär ansluta sig enligt första stycket, skall han anmäla det hos kronofogdemyndigheten senast två veckor före bevakningssammanträdet.

Om borgenär vars fordran enligt lag är förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten begärt att den säljs för hans fordran, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för annan borgenärs eller konkursboets räkning förfaller.

Bestämmelserna i 12 § har motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa den som har anslutit sig enligt första stycket.

Lydelsen av 14 § tredje stycket har i förslaget jämkats med hänsyn till stadgandet i 9 kap. 4 § i förslaget och innebär inte såsom i FfL något ovillkorligt förbud mot försäljning av tillbehör när tvist om äganderätten till tillbehöret råder. Det kan emellertid enligt sakens natur inte gärna komma i fråga att sälja tillbehöret för sig i sådant fall.

[3] Jfr U XI s. 45.

Beträffande bestämmelsen i 18 § andra stycket kan nämnas, att tvång får användas vid behov (jfr 19 kap. 14 §).

I anslutning till 25 § erinras om att i uttrycket exekutionsfordringen inbegrips sådan ersättning som kan tillerkännas sökanden enligt 18 kap. 15 §. Jfr 18 kap. 21 § andra stycket.

Andra punkten i 26 § första stycket FfL har ersatts av 5 kap. 28 § tredje stycket. Bestämmelserna i 26 § första stycket tredje punkten FfL och andra stycket i samma paragraf har bytt plats i förslaget för att därmed skall tydligare framgå att den senare bestämmelsen är tillämplig inte bara beträffande exekutionsfordringen utan även beträffande andra fordringar som skall tas upp i sakägarförteckningen. Även här kan erinras om att uttrycket exekutionsfordringen inbegriper sådan ersättning som kan tillerkännas sökanden enligt 18 kap. 15 §. Motsvarande gäller i fråga om 29, 33, 40, 53, 54 och 67 §§ liksom vid tillämpning av bl. a. 39 och 58 §§ i förevarande 13 kap. Ersättningen utgår enligt 18 kap. 21 § andra stycket med samma förmånsrätt som exekutionsfordringen i övrigt. Uttrycket kostnad för förfarandet i 25, 26, 29, 35, 40, 43 och 58 §§ FfL har utbytts mot uttrycket förrättningskostnad, vilket svarar mot terminologin i 18 kap. Detsamma gäller 68 § andra stycket FfL, vilket ersätts av 67 § första stycket i förslaget. Som redan nämnts har uttrycket förrättningskostnad införts även i 12 § andra stycket i förslaget.

28 § FfL ersätts av den mera generella bestämmelsen i 2 kap. 17 § och har fått utgå i 13 kap. Av den anledningen har 27 § FfL uppdelats så att sista stycket i paragrafen upptagits som 28 § i förslaget. I 28 § FfL anges att beräkningen av fordran skall ske per tillträdesdagen. Detta följer redan av 27 §.

Med hänsyn till 2 kap. 16 § första stycket har i 35 § tredje stycket uteslutits den uttryckliga bestämmelse om befrielse för staten m. fl. att ställa säkerhet för handpenning som FfL där innehåller.

Första punkten i 43 § första stycket har jämkats med hänsyn till 18 kap. 15 § i förslaget. Det har ansetts rimligt, att handpenning skall vid behov användas även för att täcka sådan processkostnad som avses i sistnämnda lagrum. Motsvarande gäller andra stycket i 43 §.

I fråga om 45 § FfL, som fick sin slutliga lydelse under riksdagsbehandlingen av prop. 1971:179, har förklarats att orden "annan kostnad" i andra stycket skulle inbegripa även skadestånd t. ex. på grund av förtida betalning (se LU 1971:27). I beredningens förslag har innebörden av bestämmelsen förtydligats genom att framtida skadestånd särskilt nämnts. Bestämmelsen i 62 § FfL har redaktionellt jämkats med hänsyn till 2 kap. 10 § i förslaget. 67 § FfL ersätts av 9 kap. 8 § första stycket, medan 68 § första stycket FfL ersätts av 9 kap. 9 § första stycket. 68 § andra och tredje styckena FfL motsvaras av 67 § i förevarande 13 kap. Bestämmelserna i 69 § första stycket FfL ingår i 9 kap. 9 § andra stycket. 69 § andra stycket FfL ersätts av 68 § i förevarande 13 kap.

Bestämmelserna i 70 och 71 §§ FfL saknar motsvarighet i förevarande 13 kap. Den förra paragrafen innehåller som första punkt, att i fråga om ÖEs behörighet i ärende som avses i lagen skall 10 kap. 10 §

RB ha motsvarande tillämpning. Finner ÖE att han inte får ta upp ärendet, skall det enligt en andra punkt överlämnas till behörig ÖE. Beredningens förslag innehåller inte någon bestämmelse som knyter krfms behörighet att sälja fast egendom till egendomens belägenhet. Om fast egendom utmäts av krfm på annan ort än där egendomen finns — se 5 kap. 9 § — får krfm enligt förslaget svara även för egendomens försäljning. Myndigheten kan emellertid vid behov för ändamålet anlita biträde av befattningshavare hos krfm i den ort där egendomen ligger. Försäljningen skall emellertid även i sådant fall äga rum i den förra krfms namn. Andra punkten i 70 § FfL kan sägas ha viss motsvarighet i 19 kap. 2 § i förslaget.

Enligt 71 § första stycket FfL skall talan mot beslut i fråga som avses i 49 eller 67 § föras särskilt. Bestämmelsen utgör undantag från regeln i 212 § UL. Besvärstiden regleras f. n. i 214 § UL. Vidare sägs att ÖE skall delge tappande part beslutet, om detta inte meddelats i dennes närvaro. 49 § FfL motsvaras av 49 § i förevarande 13 kap. och handlar om indragning av gemensamt intecknad fastighet. Bestämmelsen i 67 § FfL rör förordnande att, när andel i fastighet blivit utmätt, hela fastigheten skall säljas. Den senare bestämmelsen har i förslaget gått upp i den mera omfattande bestämmelsen i 9 kap. 8 §. Försäljning efter indragning av fastighet eller efter utvidgning av andelsutmätning får enligt förslaget ej ske förrän beslutet vunnit laga kraft, se 13 kap. 49 § tredje stycket och 9 kap. 9 § första stycket. Denna regel förutsätter att talan skall föras särskilt och att tredje man — ägare av indragen fastighet eller andel — skall iaktta viss besvärstid. Särskild bestämmelse i det förra hänseendet torde med hänsyn till indragningsbeslutets innebörd — det jämställs med utmätning och faller ej in under 19 kap. 25 § — inte vara behövlig.[4] Den senare frågan regleras i 19 kap. 27 § andra stycket tredje punkten. Krfms beslut bör delges ägare av indragen fastighet eller andel. Bestämmelser om delgivning av beslutet kan lämpligen meddelas i administrativ ordning. Andra stycket i 71 § kan sägas ha viss motsvarighet i 19 kap. 23 § första stycket i förslaget. — Bestämmelsen i 72 § FfL, som handlar om handräckning efter försäljning av fast egendom, ersätts av den mera omfattande bestämmelse om handräckning som ges i 9 kap. 18 § i förslaget.

Motiven till de särskilda bestämmelserna är att söka, till

1 § i U VIII (under 13 §) s. 119, dep.chefen i prop. 1971:20[5] s. 196 f,

2 § i U VIII (under 3 §) s. 109, dep.chefen s. 197 f, jfr prop. 1971:179 s. 50,

3 § i U VIII (under 5 och 6 §§) s. 110 ff, dep.chefen s. 198,

4 och 5 §§ i U VIII (under 5 §) s. 110 f, dep.chefen s. 198, jfr lagrådet s. 526 f och dep.chefen s. 570,

6 § i U VIII (under 8 §) s. 114 ff, dep.chefen s. 200 ff, jfr lagrådet s. 529 och dep.chefen s. 571,

7 § i U VIII (under 9 §) s. 116, dep.chefen s. 202 f,

8—10 §§ i U VIII (under 10—12 §§) s. 116 f, dep.chefen s. 203 f,

[4] Jfr s. 338 f och 570.

[5] Även följande hänvisningar till dep.chefen m. fl. avser prop. 1971:20, om inte annat sägs.

11 § i U VIII (under 13 §) s. 117 ff, dep.chefen s. 204, lagrådet s. 530 och dep.chefen s. 569,

12 § i U VIII (under 14 §) s. 119 ff, dep.chefen s. 204 f,

13 § i U VIII (under 15 §) s. 121 ff, dep.chefen s. 205 ff,

14—17 §§ i U VIII (under 16—19 §§) s. 123 ff, dep.chefen s. 208, jfr lagrådet s. 531 ff och dep.chefen s. 571 f,

18 § i U VIII (under 20 §) s. 125 f, dep.chefen s. 208 ff,

19 § i U VIII (under 21 §) s. 126, dep.chefen s. 211,

20 § i U VIII (under 22 §) s. 126 f, dep.chefen s. 211,

21 § i U VIII (under 23 §) s. 127 ff, dep.chefen s. 211 f samt prop. 1971:178 s. 35 f,

22 § i U VIII (under 24 §) s. 129, dep.chefen s. 212 f,

23 § i U VIII (under 25 §) s. 129 ff, dep.chefen s. 214 f,

24 § i U VIII (under 26 §) s. 131, dep.chefen s. 215, lagrådet s. 533, dep.chefen s. 572,

25 § i U VIII (under 27 §) s. 131 ff, dep.chefen s. 215 f, lagrådet s. 533, dep.chefen s. 569 och 572 samt prop. 1971:178 s. 35 f,

26 § i U VIII (under 28 §) s. 134 ff, dep.chefen s. 216 f, lagrådet s. 533 f, dep.chefen s. 569 och 572 samt prop. 1971:179 s. 50 f,

27 § i U VIII (under 29 §) s. 137 ff, dep.chefen s. 217 ff, lagrådet s. 534, dep.chefen s. 572 samt prop. 1971:179 s. 52,

28 § i U VIII (under 31 §) s. 140, dep.chefen (under 29 §) s. 220 och 572,

29 § i U VIII (under 32—34 §§) s. 140 ff, dep.chefen (under 30 och 32 §§) s. 220 f, 222, lagrådet (under 30 och 32 §§) s. 534 ff, dep.chefen s. 572 f,

30—33 §§ i U VIII (under 32—34 §§) s. 140 ff, dep.chefen s. 221 ff, lagrådet (under 31—33 §§) s. 535 f, dep.chefen s. 572 f samt prop. 1971: 179 s. 53,

34—36 §§ i U VIII (under 34 §) s. 147 ff, dep.chefen s. 223 ff, lagrådet s. 537 f, dep.chefen s. 573 f,

37 § i U VIII (under 35 §) s. 152 f, dep.chefen s. 233 f, lagrådet s. 538 f, dep.chefen s. 574,

38 § i U VIII (under 37 §) s. 154 f, dep.chefen s. 234 f,

39 § i U VIII (under 38 §) s. 155 ff, dep.chefen s. 235, lagrådet s. 539, dep.chefen s. 574 f samt prop 1971:179 s. 53,

40 § i U VIII (under 39 §) s. 160 ff, dep.chefen s. 236 f, lagrådet s. 539 f, dep.chefen s. 575,

41 § i U VIII (under 40 §) s. 162, dep.chefen s. 237 f, lagrådet s. 539 f, dep.chefen s. 575,

42 § i U VIII (under 41 §) s. 162 ff, dep.chefen s. 238 ff, lagrådet s. 539 f, dep.chefen s. 575,

43 § i U VIII (under 42 §) s. 164 ff, dep.chefen s. 240 ff, lagrådet s. 539 f, dep.chefen s. 575,

44 § i U VIII (under 43 §) s. 166, dep.chefen s. 243 f, lagrådet s. 540, dep.chefen s. 569,

45 § i U VIII (under 36 §) s. 153 f, dep.chefen s. 244, lagrådet s. 541, dep.chefen s. 569 samt prop 1971:179 och LU 27 s. 25 f,

46 § i U VIII (under 44 §) s. 166 f, dep.chefen s. 244 f, lagrådet s. 541 f, dep.chefen s. 575,

47 § i U VIII (under 45 §) s. 167 f, dep.chefen s. 245, lagrådet s. 542, dep.chefen s. 575,

48 § i U VIII (under 46 §) s. 168 f, dep.chefen s. 245 f, lagrådet s. 542 f, dep.chefen s. 569,

49—55 §§ i U VIII (under 47—51 §§) s. 169 ff, dep.chefen s. 246 ff, lagrådet s. 543 ff och dep.chefen s. 576,

56 § i U VIII (under 52 §) s. 183 ff, dep.chefen s. 267 ff, lagrådet s. 547 f och dep.chefen s. 576,

57—61 §§ i U VIII (under 53—57 §§) s. 185 ff, dep.chefen s. 269 ff, lagrådet s. 548 ff, dep.chefen s. 576 ff samt prop. 1971:179 s. 53,

62—68 §§ i U VIII (under 58—62, 64 och 66 §§) s. 190 ff, dep.chefen s. 278 ff, lagrådet s. 553 ff, dep.chefen s. 578 f.

3.14 Redovisning och fördelning av influtna medel (14 kap. UB)

Detta kap. reglerar hur medel som influtit efter utmätning skall redovisas och fördelas. Kapitlet är inte tillämpligt på medel som influtit genom införsel. Därom finns bestämmelser i 4 kap. 24—26 §§. Att 14 kap. skall tillämpas även när egendom sålts exekutivt på begäran av konkursförvaltare (jfr 70 och 71 §§ KL) är uppenbart.

Föreskrifter om redovisning och fördelning av medel som influtit till följd av utmätning finns f. n. i 6 kap. UL. Bestämmelserna i ämnet har blivit föremål för ganska genomgripande ändringar i samband med de partiella reformer som genomförts efter förslag av beredningen. Kapitlet är svåröverskådligt och beredningen har eftersträvat att systematisera nya föreskrifter i ämnet bättre. I förevarande kap. i förslaget meddelas först allmänna, för kapitlet gemensamma bestämmelser om tid för redovisning m. m. (1—5 §§). Därpå följer regler om fördelning, vilka också är gemensamma för olika slags egendom (6—12 §§). De rör fördelningssammanträde, beräkningen av fordringarna och förfarandet när fordringar är tvistiga m. m. Bl. a. meddelas i detta sammanhang bestämmelser om rätt för krfm att pröva tvistiga fordringar (9 § tredje st.). Härefter följer en avdelning som innehåller särskilda bestämmelser beträffande skepp, luftfartyg m. m. och fast egendom (13—15 §§). Slutligen meddelas gemensamma föreskrifter om utbetalning av medel och verkan bl. a. av att beslut som ligger till grund för utbetalning ändras (16—22 §§). Några större ändringar i sak innebär de nya bestämmelserna inte. Andra föreskrifter i förslaget inverkar emellertid på rättsföljderna av utbetalning eller fördelning av influtna medel. Innan beredningen redogör för de särskilda bestämmelserna torde en del allmänna frågor om innebörden och verkan av utbetalning eller fördelning böra uppmärksammas.

Det är i viss mån oklart vad som i UL förstås med redovisning. Med uttrycket redovisning kan t. ex. avses att avkastning av fast egendom som syssloman uppburit överlämnas till den som skall sälja fastigheten. En så speciell betydelse åsyftas inte i 6 kap. UL. I stället torde termen kunna uppfattas som en sammanfattning av de åtgärder som behövs för att borgenären eller borgenärerna resp. gäldenären skall få lyfta de belopp som tillkommer dem. I beredningens förslag används termen i denna bemär-

kelse. Under termen inbegrips sålunda strängt taget även den fördelning som i många fall behöver ske innan utbetalning kan äga rum. Det vore i enlighet härmed konsekvent att i rubriken till förevarande kap. endast tala om redovisning och inte nämna fördelning. Beredningen har emellertid ansett det angeläget att rubriken nämner även den viktiga del i förfarandet som fördelning utgör. Något missförstånd kan det inte vålla i tillämpningen, och man torde därför kunna bortse från den anmärkning som av anförda skäl kan anföras mot rubriken.

Termen fördelning är inte heller fullt klar till sin innebörd. Om inte mer än en borgenär gjort anspråk på betalning i ärendet, behövs i allmänhet inte annan fördelning än att gäldenären tillerkänns eventuellt överskott. Beredningen vill emellertid innefatta även den situationen under termen fördelning.

I övrigt kan det förekomma flera olika slags intressenter vilkas anspråk påkallar fördelning. Förutom utmätningssökanden kan pant- och retentionsrättshavare, företagsinteckningshavare och andra borgenärer med förmånsrätt enligt 5 § FRL m. fl. ha rätt till utdelning (9 kap. 10—15 §§, 11 kap. 5 och 10 §§, 12 kap. 1 och 2 §§ samt 13 kap. 13 och 25 §§). Panträtt kan vara förenad med besittning av egendomen resp. av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i den egendom som utgör det reella underlaget för panten. Sjö- eller luftpanträtt är inte förenad med besittning men ger ändå rätt till betalning. Under konkurs kan även tillkomma vissa anspråk från konkursboets sida samt fordringar med allmän förmånsrätt enligt 10—12 §§ FRL. Dessutom kan nämnas, att när andel i viss egendom utmätts och tredje man tillhörig andel dragits in i det exekutiva förfarandet samt hela egendomen sålts, skall redovisning ske även till andelsägare vars andel på nämnda sätt dragits in i förfarandet. Om köpares rätt till avbetalningsgods utmätts och sålts, kan medel behöva redovisas till avbetalningssäljaren osv.[1]

Fördelning avser att i fråga om tillgängliga medel reglera verkningarna av den rättsändring som skett genom det exekutiva ingripandet men däremot i princip inte att slita tvister om vem som var rätt ägare till såld egendom eller andel däri, ej heller att slutligt avgöra huruvida äganderättsförbehåll var gällande eller vem som var rätt innehavare av viss fordran.

Fördelningsbeslut kan inte bli bindande annat än i frågor som i överensstämmelse med krfms kompetens skall anses prövade genom beslutet. Om t. ex. A och B har anmält olika anspråk och A har tillerkänts betalning framför B, har företrädet mellan dem prövats.[2] Detta har också ingått i myndighetens kompetens. B har i princip inte möjlighet att senare få frågan om As och Bs inbördes ställning prövad i rättegång. Men om A anmält viss fordran och C anmäler att fordringen är hans skall den exekutiva myndigheten inte avgöra detta mellanhavande. En sådan tvist mellan A och C skall slitas i vanlig rättegång, vare sig C inställt sig i det exekutiva ärendet eller ej. Frågan om bättre rätt står alltså öppen för Cs del. Om den exekutiva

[1] Här kan nämnas, att bostadsrättsförening inte ansetts berättigad att ur köpeskillingen vid exekutiv försäljning av bostadsrätt få betalning för andra avgifter än dem för vilka utmätning skett. NJA 1971 s. 83. Jfr NJA 1961 s. 246 och Knutsson-Lindqvist, Bostadsrättslagen s. 99.

[2] Olivecrona, Förfarandet s. 169. Jfr i övrigt ang. verkan av fördelningsbeslut NJA 1908 s. 216, 1917 s. 396 och 636 samt 1918 s. 182.

myndigheten trots Cs invändning låter A få den omstridda fordringens belopp, torde den prejudiciella bedömning som därigenom skett inte bli bindande. En särskild fråga är huruvida C i ett sådant läge skall vara hänvisad enbart till att vända sig mot gäldenären, om denne alltjämt är betalningsskyldig mot honom, eller om C kan själv utkräva beloppet av den som med orätt lyft detta. Den senare utvägen bör enligt beredningens mening stå till buds utan stöd av uttrycklig bestämmelse. Annars skulle C vara helt utan rätt, om gäldenären inte är betalningsskyldig, och vara alltför illa ställd även i andra fall, eftersom krav mot gäldenären som regel är värdelöst. I vissa fall kan 22 § i förevarande kap. bli tillämplig.

Beräkningen av borgenärs fordran och fördelningen borgenärerna emellan kan givetvis överklagas av gäldenären och borgenär vars rätt är beroende därav. Den som fått för mycket blir återbetalningsskyldig, om han har lyft beloppet. Med borgenärs fordran bör likställas ägarhypotek.

Överskott som tillkommer gäldenären behöver inte särskilt fastställas till beloppet. Detta bestäms indirekt genom beräkningen av vad som behövs för borgenärernas förnöjande.

I detta sammanhang bör erinras om bestämmelsen i 153 § UL. Enligt denna har gäldenären rätt att inom en månad efter att fördelning vunnit laga kraft väcka talan vid domstol om återvinning i fall då betalning har utan hans medgivande tillerkänts borgenär ur egendom som ej var utmätt för hans fordran och fordringen ej heller var fastställd genom dom eller utslag. Bestämmelsen saknar motsvarighet i beredningens förslag. Detta utgår från att gäldenären är bunden av fördelning — och utbetalning i enlighet därmed — om han inte överklagar fördelningsbeslutet, frånsett vad som kan följa av besvär över tidigare led i förfarandet.

Det bör även i detta sammanhang uppmärksammas att skedd utmätning kan ha kränkt tredje mans rätt. Det förefaller som om man f. n. inte räknat med att tredje man, om det gått så långt att utbetalning skett till borgenär, skulle kunna genom besvär vinna ändring på grund av bättre rätt till den utmätta egendomen.

Beredningens förslag utgår däremot från att tredje man är behörig att anföra besvär över såväl utbetalning som formlig fördelning, om han inte efter föreläggande eller eljest gått förlustig sin rätt (jfr 19 kap. 22 § och 27 § fjärde st. i förslaget). Såvitt angår medel som skall tillkomma gäldenären som överskott eller på grund av ägarhypotek är klart, att tredje mannen måste kunna göra anspråk på medlen, och det har då inte synts rimligt att avskära honom från den lättillgängliga vägen att få rättelse genom besvär. Vidare måste givetvis tredje mannen — om hans rätt anses styrkt — ha samma befogenhet att angripa beräkningen av borgenärs fordran o. d. som eljest tillkommer ägaren. Beredningens förslag skiljer inte mellan dessa fall och ger överlag tredje man behörighet att anföra besvär över utbetalning resp. fördelning när det är av betydelse för honom.

Tredje man, vars rätt kränkts genom utmätning eller försäljning och som enligt det nyss sagda skulle vara berättigad att överklaga fördelning av influtna medel, har inte förlorat sin rätt mot *gäldenären* därför att han inte i tid anfört besvär över fördelningen. Han kan sålunda anhängiggöra rättegång mot gäldenären om att denne skall utge överskott eller ägarhypotek som han fått lyfta. Gäldenären bör vidare vara ersättningsskyldig mot

tredje mannen för vad som ur dennes egendom till skada för honom utgått till borgenärernas förnöjande. Har gäldenären varit culpös, bör även skadeståndsskyldighet som går längre än nyss angetts kunna åläggas gäldenären. Bestämmelser härom tas upp i 15 kap. 5 § i förslaget.

Tredje mannen torde enligt gällande lag inte kunna utverka dom varigenom *borgenär* åläggs att betala tillbaka vad han i det exekutiva ärendet fått lyfta, om tredje mannen inte kan åberopa skadeståndsrättslig grund (svikligt förfarande).[3] Förslaget ger här större utrymme för återbetalningsskyldighet. Se 15 kap. 5 §.

I detta sammanhang bör påpekas, att om tillbehör till fastighet sålts för sig och den försäljningen vunnit laga kraft, torde 16 § FfL resp. 13 kap. 16 § i förslaget inte i och för sig hindra att tredje man gör gällande rätt till medlen. Om efter tillbehörsförsäljningen även själva fastigheten sålts, har emellertid tillbehörsmedlen disponerats på ett sätt som inte kan rubbas utan att fastighetsförsäljningen undanröjs. Har även denna vunnit laga kraft, kan tredje mannen inte göra anspråk på medlen på bekostnad av borgenär som enligt nämnda lagrum har rätt till dem (se vidare under 15 kap. 3 §). Beträffande ägarhypotek kan dock tredje mannen inträda i rätt till vad som tillagts den som förut ansetts såsom ägare.

Till sist bör nämnas att fördelning kan angripas med extraordinära rättsmedel. I vad mån borgenär på den vägen kan göras återbetalningsskyldig är måhända f. n. ovisst. Beredningens förslag utgår från att det skall kunna ske. Ang. tillämpningen av extraordinära rättsmedel se 19 kap. 45 §.

Tid för redovisning m. m.

1 §

Som nämnts under kapitelrubriken används termen redovisning i förslaget som en samlingsbeteckning för de åtgärder som behövs för att borgenären eller borgenärerna resp. gäldenären skall få lyfta de belopp som tillkommer dem. Under redovisning inbegrips alltså även fördelning och utbetalning.

Första stycket i förevarande 1 § anger, att de följande bestämmelserna i kapitlet skall tillämpas vid redovisning av alla penningmedel som utmätts eller efter utmätning influtit till krfm. Däri inbegrips även medel som gäldenären själv har inbetalt och som enligt 5 kap. 29 § skall anses omedelbart utmätta i ärendet. Medel som annan intressent än gäldenären har inbetalt i ärendet inbegrips också. Det kan vara fråga om medel som skall användas för att utlösa pant- eller retentionsrättshavare eller medel som rättighetshavare tillskjutit för att hans rättighet (t. ex. enligt arrende- eller hyresavtal) skall kunna bevaras vid exekutiv auktion på fast egendom. Medel som influtit skall enligt 9 kap. 16 § som regel göras räntebärande genom insättning i bank. Av 5 § i förevarande 14 kap. framgår att räntan ingår i vad som skall redovisas och fördelas.

Ehuru fördelning ingår som ett led i medlens redovisning har det synts lämpligt att — som en parallell till kapitelrubriken — såsom *andra stycke* i förevarande 1 § uttryckligen ange, att krfm fördelar de influtna medlen när

[3] Jfr i fråga om borgenärs återbetalningsskyldighet och tredje mans rätt Trygger II s. 237 not 3, Alexanderson s. 65, Almén-Eklund s. 409 f not 134, Hassler s. 317 och Hellner, Om obehörig vinst s. 304 f. Se vidare NJA 1891 s. 377 och SvJT 1933 rf s. 41.

två eller flera sakägare finns. Häri inkluderas även fördelning mellan borgenär och gäldenären.

2 §

I 137 § 1 mom. första punkten UL föreskrivs, att när utmätt lös egendom blivit såld eller pengar eljest influtit, krfm skall snarast och sist inom två veckor därefter tillhandahålla borgenären betalning för hans fordran så långt medlen förslår. Är beloppet ringa och kan antas att ytterligare medel skall inflyta, får dock enligt andra punkten redovisningen anstå under högst tre månader utöver angiven tid.[1] Bestämmelserna är tillämpliga även när flera borgenärer gjort anspråk på betalning, om redovisning får ske utan att fördelningssammanträde hålls. F. n. får enligt 138 § den som har handpanträtt i lös egendom och som förklarat sig nöjas med att hålla sig till köpeskillingen i allmänhet betalt i den ordning som anges i 137 §. Enligt 138 § ULförslaget skall i huvudsak detsamma gälla beträffande såväl pant- som retentionsrättshavare. Om egendomen är belastad med fordran med sjö- eller luftpanträtt, skall dock enligt ULförslaget fördelningssammanträde hållas.[2] Redovisning enligt 137 §, dvs. utan fördelningssammanträde, kan även ske i vissa andra fall, t. ex. när flera borgenärer fått utmätning i egendomen, se 141 § UL och ULförslaget.

Bestämmelser om fördelningssammanträde finns f. n. i 140 § UL i fråga om fartyg som är registrerat eller av viss minsta storlek och i 141 § beträffande annan lös egendom. Vad gäller fast egendom finns bestämmelser i 143 §. Sistnämnda bestämmelser är på grund av hänvisning i 24 § LfL tillämpliga även efter exekutiv försäljning av luftfartyg och intecknade reservdelar därtill. I 23 § SfL har upptagits en motsvarande hänvisning till bestämmelserna om fast egendom såvitt rör fördelning efter försäljning av registrerat skepp. Till följd därav skall enligt ULförslaget 140 § upphöra att gälla. I fråga om tid för fördelningssammanträde sägs i 141 § 3 mom. ULförslaget, såvitt angår lös egendom som sålts enligt 5 kap. UL, att sammanträdet skall hållas inom två veckor efter utgången av tid som föreskrivs i 137 §. Beträffande registrerat skepp, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg och fast egendom skall bestämmelserna i 6 § SfL, 6 § LfL och 20 § FfL tillämpas. I sistnämnda bestämmelser har några särskilda frister inte föreskrivits. Kungörelse om auktion skall emellertid innehålla uppgift om fördelningssammanträde. Detta skall enligt 1 mom. i 143 § UL hållas på den dag som kungjorts tidigare. När fastighet sålts under hand, skall enligt 4 mom. fördelningssammanträde hållas så snart som möjligt.

Beredningen föreslår, att som *första stycke* i nu förevarande 2 § tas upp en helt allmänt hållen föreskrift att redovisning skall ske så snart som möjligt. Någon bestämd tidsfrist har inte ansetts erforderlig. Föreskriften blir vägledande även när krfm skall enligt 11 kap. 6 §, 12 kap. 1 § eller 13 kap. 20 § utsätta tid för fördelningssammanträde. Sådant sammanträde bör dock såvitt angår fast egendom inte utsättas att hållas innan auktionen kan beräknas ha vunnit laga kraft.[3] Om krfm uppdragit åt auktionsföretag,

[1] Se härom U III s. 285 f.
[2] Se härom U XI s. 93 f.
[3] Jfr U VIII s. 127 och U XI s. 49.

fondkommissionär, mäklare eller annan att sälja lös egendom, bör krfm bestämma viss tid inom vilken vederbörande skall redovisa till myndigheten.

I *andra stycket* av förevarande paragraf anges först, att medel, som har influtit innan utmätt egendom sålts när det skall ske, inte behöver redovisas förrän försäljning ägt rum eller förfarandet har avbrutits. Det kan här vara fråga om avkastning som influtit eller om medel som influtit genom särskild försäljning av tillbehör osv. (jfr 3 §). I mera komplicerade fall — t. ex. vid utmätning av fast egendom — kan någon separat fördelning av successivt influtna medel inte ske eftersom sakägarförteckning för auktion skall regelmässigt läggas till grund för fördelningen, såvida inte försäljning skett under hand. I 3 § anges också fall då gemensam redovisning skall ske, om ej annat är föreskrivet.

Vidare innehåller förslaget som andra punkt i andra stycket av förevarande 2 §, att om beloppet av influtna medel i annat fall är ringa och det kan antas att ytterligare medel skall inflyta, detta får avvaktas. Bestämmelsen ersätter 137 § 1 mom. andra punkten UL men är, liksom paragrafen i övrigt, tillämplig i fråga om såväl lös som fast egendom. Inte heller här har beredningen funnit erforderligt att bibehålla den nuvarande fristen för redovisning. I administrativ ordning torde böra meddelas vissa anvisningar om tidsfrister enligt vad som synes praktiskt lämpligt. Tydligt är, att större belopp som skulle kunna betalas ut omedelbart inte får hållas inne. Vid bedömning av vad som kan anses vara ringa belopp får viss hänsyn tas till vem som är borgenär. För en enskild person kan ett måttligt belopp ha viss betydelse, medan det för ett storföretag kan vara utan intresse om samma belopp redovisas omedelbart eller först något senare.

Betr. motsvarighet till 137 § 2 mom. UL se 16 § i förevarande kap. Bestämmelsen i 137 § 3 mom. UL, som rör en rent organisatorisk fråga, saknar motsvarighet i förslaget.

3 §

Efter utmätning av fast egendom kan hyra och annan avkastning inflyta och bli omhändertagen av krfm eller syssloman enligt bestämmelser som gäller därom. Även i andra fall kan avkastning inflyta från utmätt egendom. När försäljningsförsök misslyckats, kan handpenning finnas att tillgå. Vidare kan bl. a. tillskott ha lämnats av rättighetshavare för att hans rättighet skall bestå. Om inte frågan om egendomens försäljning har förfallit, bör sådana accessoriska belopp som nu nämnts ej fördelas för sig. I allmänhet är det inte möjligt att göra någon separat fördelning av dem, men även om så skulle kunna ske synes bättre att avvakta fördelning av den köpeskilling som kommer att inflyta för den utmätta egendomen.

Beträffande fast egendom sägs f. n. i 143 § 1 mom. UL, att när fastighet sålts på auktion, sammanträde för fördelning av den kontanta köpeskillingen, behållen avkastning och andra influtna medel skall hållas på den dag som kungjorts tidigare. Denna bestämmelse förutsätter samtidig fördelning, vilket dock inte hindrar att särskild fördelning kan komma i fråga när medel inflyter först efter att fördelningssammanträde hållits. I paragrafen ges också regler för de fallen att fastighet sålts under hand eller att förfarandet avbrutits. Dessa bestämmelser innehåller inte något avsteg från principen om samtidig fördelning. I fråga om luftfartyg och reservdelar till

luftfartyg hänvisar som förut nämnts 24 § LfL till 143 § UL. En motsvarande hänvisning finns i 23 § SfL.

Första stycket i förevarande 3 § innehåller bestämmelser om att behållen avkastning av utmätt egendom, ersättning som influtit med anledning av misslyckat försök att sälja egendomen och tillskott som någon vid försäljning av utmätt egendom har betalt för att bevara sin rätt skall fördelas tillsammans med köpeskillingen när egendomen har sålts, om ej annat föreskrivs. Undantag kan sägas följa bl. a. av 10 kap. 7 §, 11 kap. 22 § samt 13 kap. 16 och 43 §§, vilka föreskriver särskild användning av vissa medel.

Beträffande fast egendom gäller enligt 16 § FfL, som ersätts av nyssnämnda 13 kap. 16 § i förslaget, att det netto som influtit genom särskild försäljning av tillbehör skall tillkomma dem som har fordringar med rätt i fastigheten med det företräde mellan dem som gäller enligt lag. Medlen skall alltså användas på särskilt sätt men skall, om även fastigheten säljs, enligt 143 § UL fördelas samtidigt med köpeskillingen för fastigheten. En motsvarande regel har tagits upp som andra stycke i förevarande 3 §.

Närmare bestämmelser om förfarandet i fall som, när SfL och ULförslaget genomförs, direkt eller indirekt regleras genom 143 § UL finns i 13—15 §§ i förevarande kap. i förslaget.

4 §

Enligt 143 a § 1 mom. första punkten UL gäller, att om säkerhet för handpenning ställts hos ÖE och ogulden del av köpeskillingen ej betalas senast på bestämd dag, skall ÖE göra bruk av säkerheten, om det behövs för betalning av vad den försumliga köparen skall svara för.[1] En motsvarande bestämmelse har i beredningens förslag upptagits som första stycke i förevarande 4 §, med den ändringen att ÖE ersatts av krfm.

143 a § 1 mom. UL innehåller även bestämmelser om hur säkerheten skall tillgodogöras. Dessa bestämmelser har fått sin motsvarighet i 2 kap. 15 § i förslaget.

I 143 a § 2 mom. UL föreskrivs, att bestämmelserna i 1 mom. har motsvarande tillämpning när sakägare har lämnat säkerhet för belopp som skall fördelas samtidigt med köpeskilling. I stället för denna föreskrift innehåller beredningens förslag i andra stycket av förevarande 4 § bestämmelse att första stycket i paragrafen skall ha motsvarande tillämpning när annan sakägare — än köparen — har ställt säkerhet för belopp som skall fördelas (jfr 13 kap. 39 § sjätte st. och 54 § femte st.).

Det är självfallet, att när fråga om försäljning av fastighet förfaller sedan rättighetshavare ställt säkerhet, denna skall återlämnas, liksom att kontant tillskott som rättighetshavare lämnat skall betalas tillbaka om fastigheten ej säljs.

5 §

Enligt 9 kap. 16 § i förslaget skall medel som influtit i utmätningsärende som regel utan dröjsmål insättas i bank mot ränta. Som angetts under 1 § här ovan ingår ränta i de medel som skall redovisas och fördelas. Detta tillämpas redan f. n. ehuru uttrycklig bestämmelse saknas.

[1] Se härom U VIII s. 230 f (under 144 §) och prop. 1971: 20 s. 314 ff.

Är influtna medel som insatts i bank inte reserverade för viss borgenärs räkning, bör den bankränta som upplöper till dess fördelning skall ske behandlas på samma sätt som det insatta beloppet.[1] Detta gäller t. ex. ränta på handpenning för fast egendom. Regeln överensstämmer med sättet för beräkning av anmälda fordringar. Dessa räknas fram t. o. m. den dag då fördelningssammanträde skall äga rum och tas upp med de belopp till vilka de då beräknas uppgå (se 11 kap. 12 § första st., 13 kap. 27 § första st. och 36 § första st. samt 8 § nedan).[2] Om fördelningssammanträde inte skall hållas, beräknas fordringen i stället per den dag då myndighetens beslut om fördelning meddelas (se nedan under 8 §).

I enlighet med det sagda har som *första stycke* i förevarande 5 § tagits upp bestämmelse om att vad som i 14 kap. sägs om influtna medel också gäller ränta som upplupit på sådana medel t. o. m. den i 8 § angivna fördelningsdagen.

I fråga om ränta på medel som innestår efter den i 8 § angivna dagen är läget ett annat. I många fall kan utbetalning inte ske förrän viss tid efter fördelning (jfr 16 §). Borgenär som får vänta på betalning bör ha rätt till den ränta som faktiskt upplupit på hans fordran från fördelningsdagen till och med utbetalningsdagen. Vem som är rätt borgenär kan ibland t. v. vara ovisst, men om t. ex. avsättning skett av belopp som avser tvistig fordran skall ränta som upplöper efter fördelningsdagen tillkomma den borgenär som slutligen visar sig ha rätt till beloppet.

På grund av beslut om inhibition kan det möta hinder att verkställa fördelning på avsedd dag. Även då skall ränta som upplöper efter den först utsatta fördelningsdagen tillkomma de enskilda borgenärerna i förhållande till vad envar skulle ha tillagts av influtna medel om fördelning verkställts nämnda dag.

Det nu sagda bör även tillämpas på fordringar som bevakats reservationsvis, t. ex. lönekrav och arvode åt konkursförvaltning. Sådana fordringar blir ofta bestämda först någon tid efter fördelningsdagen. Borgenären bör då erhålla den bankränta som upplöpt på insatt belopp, i den mån detta motsvarade hans fordran per fördelningsdagen. Har lönekrav, konkurskostnad e. d. reservationsvis bevakats med högre belopp än som slutligen visar sig skola utgå, skall överskottet och upplupen ränta däråa gå till borgenärer som genom reservationsbevakningen blivit nödlidande och i förekommande fall gäldenären.

Beträffande här ifrågavarande ränta på belopp som innestår efter fördelningsdagen föreskrivs i *andra stycket* av förevarande 5 §, att räntan tillkommer den som finnes berättigad till beloppet. Sistnämnda stadgande ersätter 160 § 2 mom. UL (jfr under 9 kap. 16 §).

De principer för vilka nu redogjorts bör tillämpas även om någon formlig fördelning inte behövs, dvs. när endast en borgenär finns. I den situationen bör ränta på borgenärens fordran i vanlig ordning beräknas t. o. m. den dag då krfm beslutar om utbetalning, varvid krfm för betalningen får använda

[1] Prop. 1971:20 s. 322.
[2] Se U VIII s. 137 f.

dels till myndigheten influtna belopp dels bankränta som därefter upplupit. Om dröjsmål beror av borgenären — t. ex. därför att denne ej företer skuldebrev som han innehar — upphör dock ränteberäkningen på hans fordran. När belopp undantagsvis avsätts på grund av tvist om bättre rätt till medlen, bör beslut om avsättning räknas lika som betalning. Beredningen har inte ansett behövligt att meddela någon särskild bestämmelse för dessa fall utan anser utan vidare klart att reglerna i 5 § i förslaget skall tillämpas.

Fördelning

6 §

Om fördelningssammanträde efter försäljning av utmätt *lös egendom* ges f. n. föreskrifter i 141 § UL. Har utmätt lös egendom sålts under hand, skall krfm enligt 1 mom. i paragrafen sätta ut sammanträde för köpeskillingens fördelning, om det inte är uppenbart obehövligt.[1] Kallelse skall minst två veckor i förväg sändas till gäldenären, sökanden och envar annan rättsägare som är känd för krfm. När särskilda skäl föranleder det, skall krfm också kungöra tid och plats för sammanträdet i tidning inom orten eller på annat lämpligt sätt.

För det fallet att annan lös egendom än s. k. sjögående fartyg, luftfartyg eller intecknade reservdelar har sålts på auktion finns bestämmelser om sammanträde för köpeskillingsfördelning i 141 § 2 mom. Sådant sammanträde skall utsättas, om annan än sökanden gjort anspråk på betalning enligt vad som sägs i 139 § UL eller, när flera är sökande, någon av dem påstått bättre förmånsrätt än utmätningen medför. Bestämmelsen jämkas i ULförslaget.[2] De sakägare som avses i 139 §, som även den undergått viss jämkning i ULförslaget,[3] är främst borgenärer med sjöpanträtt samt innehavare av företagsinteckning. Till sammanträdet skall krfm kalla gäldenären, sökanden och envar annan rättsägare som är känd för myndigheten. Sammanträde som avses i 141 § 1 eller 2 mom. skall enligt 3 mom. hållas inom två veckor efter utgången av tid som föreskrivs i 137 § UL, dvs. som regel senast fyra veckor efter att försäljning skett.

Bestämmelser om fördelningssammanträde efter försäljning av *fast egendom* finns f. n. som förut nämnts i 143 § UL.[4] När fastighet sålts på auktion, skall sammanträde hållas på den dag som kungjorts tidigare (1 mom.). Enligt 20 § FfL skall auktionskungörelse innehålla uppgift om fördelningssammanträde. Någon i lag bestämd tid för fördelningssammanträde finns inte längre utan tiden skall bestämmas av ÖE efter vad som synes lämpligt. Det har förutsatts att sammanträdet skall hållas omkring fyra veckor efter försäljningen. När fastighet sålts under hand, skall fördelningssammanträde äga rum så snart som möjligt (143 § 4 mom. första punkten UL). Sammanträdet bör hållas utan dröjsmål efter att köparen fullgjort sin betalningsskyldighet.[5] Det skall kungöras på lämpligt sätt minst två veckor i förväg (4 mom. andra punkten). Har exekutivt förfarande avbrutits utan att fastigheten sålts, behöver något nytt kungörande inte ske,

[1] Se härom U IV s. 127 ff samt prop. 1967: 16 s. 163 f, 224 och 230.
[2] Se U XI s. 95.
[3] Se U XI s. 94 f.
[4] Se härom U VIII s. 227 ff och prop. 1971: 20 s. 311 ff.
[5] U VIII s. 229.

om bevakningssammanträde har hållits och fördelningssammanträdet äger rum på förut kungjord tid (4 mom. tredje punkten). Har däremot bevakningssammanträde inte hållits eller kan fördelningssammanträde inte äga rum på utsatt tid, måste särskilt sammanträde utsättas och kungöras. Se även 143 § 5 mom.

Förut har även nämnts, att enligt 24 § LfL har bestämmelserna i 143 § UL motsvarande tillämpning i fråga om fördelning av köpeskilling och andra tillgängliga medel efter utmätning av luftfartyg eller intecknade reservdelar och att sådan hänvisning också gjorts i 23 § SfL.

De nuvarande bestämmelserna kan förenklas betydligt. I *första stycket* av förevarande 6 § har beredningen tagit upp föreskrift, att sammanträde för fördelning av influtna medel skall hållas när det är föreskrivet eller i annat fall är oklart hur medlen skall fördelas. Att fördelningssammanträde skall vara obligatoriskt efter försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar samt när fast egendom sålts på auktion följer av 11 kap. 6 §, 12 kap. 1 § och 13 kap. 20 §. I övrigt skall enligt förslaget fördelningssammanträde hållas, om det är oklart hur medlen skall fördelas. Sammanträde torde i allmänhet böra hållas i de fall då sådant sammanträde nu är obligatoriskt. Detta gäller bl. a. när fast egendom sålts under hand samt om förfarandet avbrutits före försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar eller fast egendom och medel finns tillgängliga. Även då kan emellertid förhållandena ibland vara så enkla och klara att särskilt fördelningssammanträde är överflödigt. För fördelning av medel som influtit vid försäljning av vanlig lös egendom kan det stundom behövas sammanträde, om flera borgenärer konkurrerar. Enligt förslaget ankommer det på krfm att, när fördelningssammanträde inte är obligatoriskt, bedöma om det är oklart hur medlen skall fördelas.

Andra stycket i förevarande 6 § innehåller bestämmelser om kungörande av sammanträde som inte blivit utsatt i samband med kungörande av auktion. Stadgandet avser närmast fall då det inte är obligatoriskt att hålla fördelningssammanträde. Det blir emellertid också tillämpligt, när hinder mött att vid utsatt sammanträde verkställa fördelning efter försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar eller fast egendom och då alltså nytt sammanträde måste utsättas. Sammanträde skall enligt första punkten i andra stycket i hithörande fall kungöras, om det med hänsyn till okända sakägare eller eljest är behövligt. I lagtexten ges inga detaljerade föreskrifter om hur kungörandet skall ske utan sägs endast, att sammanträde skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Bestämmelsen bör kompletteras i administrativ ordning. Som andra punkt i andra stycket har tagits upp föreskrift, att sökanden, gäldenären och andra kända sakägare skall kallas till sammanträdet. Även vad som bör iakttas i fråga om sådana kallelser får närmare regleras i administrativ författning.

När fördelning äger rum utan att sammanträde hålls, är som regel lämpligt att delgivning av fördelningsbeslutet sker med intressent (jfr 19 kap. 27 § fjärde st.).

7 §

Enligt 144 § UL skall förrättningsmannen vid fördelningssammanträde

redogöra för den tillgång som skall fördelas och de fordringar för vilka anspråk på betalning ur köpeskillingen blivit anmälda eller utdelning ändå skall beräknas. Att vissa fordringar skall beaktas utan särskild anmälan framgår av bestämmelser i UL, LfL och FfL. Motsvarande gäller enligt SfL. Vidare skall kostnaden för utmätning och det fortsatta förfarandet tas ut ur tillgängliga medel (se 198 § 1 mom. UL).

I förevarande 7 § har tagits upp motsvarighet till 144 § UL. I första stycket föreskrivs sålunda, att krfm skall vid fördelningssammanträde redogöra för vad som skall fördelas och för de fordringar som har anmälts eller skall beaktas utan anmälan. Enligt 9 kap. 11 § har borgenär, vilken innehar utmätt egendom med pant- eller retentionsrätt, rätt till betalning utan att det krävs anmälan. Av 11 kap. 12 § andra stycket följer, att om pantbrev i skepp ej innehas av ägaren och fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej blivit anmäld, skall pantbrevets belopp och ett till tio procent beräknat tillägg tas upp. Beträffande luftfartyg och intecknade reservdelar föreslås i 12 kap. 3 § första stycket en likartad bestämmelse i fråga om intecknat skuldebrev, och för fast egendom ges bestämmelse i ämnet i 13 kap. 27 § andra stycket. Ägarhypotek skall beaktas, oavsett om pantbrevet resp. inteckningshandlingen har belånats eller ej. Se 11 kap. 12 § första stycket sista punkten och tredje stycket, 12 kap. 1 § och 3 § första stycket samt 13 kap. 27 § första stycket sista punkten och tredje stycket.

I andra stycket av förevarande 7 § föreskrivs, att vad som i 14 kap. sägs om fordran har motsvarande tillämpning beträffande kostnad som får tas ut ur influtna medel. Bestämmelsen saknar direkt motsvarighet i gällande lag men ger i fråga om förrättningskostnad uttryck för gällande rätts ståndpunkt. För krfm kända kostnader som hänför sig till myndighetens åtgärder skall av myndigheten ex officio beaktas vid fördelning av influtna medel (jfr 198 § 1 mom. UL samt 18 kap. 8 och 9 §§ i förslaget). Även processkostnad som avses i 18 kap. 15 § omfattas av andra stycket i förevarande 7 § och skall beaktas utan särskild begäran (jfr 18 kap. 21 §).

8 §

För fördelning av influtna medel bör så långt möjligt fastställas de belopp för vilka borgenärerna är berättigade till utdelning. För ränteberäkning är därvid angeläget att kunna hålla sig till en bestämd och för samtliga fordringar gemensam slutdag. F. n. finns bestämmelser härom i LfL och FfL beträffande luftfartyg, intecknade reservdelar och fast egendom. Motsvarande föreslås i SfL. Fordran skall beträffande luftfartyg, intecknade reservdelar och registrerat skepp tas upp med det belopp till vilket den beräknas uppgå den dag då fördelningssammanträde skall äga rum (12 § första st. första punkten LfL och 12 § första st. första punkten SfL; jfr 11 kap. 12 § första st. första punkten och 12 kap. 1 § i förslaget). För fast egendom sker beräkningen per tillträdesdagen (27 § första st. första punkten FfL; jfr 13 kap. 27 § första st. första punkten i förslaget). Vid försäljning av fast egendom på auktion skall tillträdesdag och dagen för fördelningssammanträde sammanfalla, om hinder ej inträffar (46 § första st. första punkten FfL och 13 kap. 46 § första st. första punkten i förslaget; se även 36 § första st. FfL och 13 kap. 36 § första st. i förslaget). Här kan även erinras om att 150 § 1 mom. UL innehåller regler om beräkning av fordran som inte är förfallen och som inte löper med ränta före förfallodagen eller löper med lägre ränta än fem procent. Dessa bestämmelser avser

fördelning efter försäljning av vanlig lös egendom. Motsvarande diskonteringsregler finns i 12 § fjärde stycket SfL, 12 § första stycket LfL och 28 § FfL. De ersätts av 2 kap. 17 § i förslaget.

I *första stycket* första punkten av förevarande 8 § föreskrivs generellt, att fordringar som skall beaktas vid fördelning tas upp med de belopp till vilka de uppgår på fördelningsdagen. Beträffande ränta innebär detta närmare bestämt att sådan skall beräknas t. o. m. fördelningsdagen.[1] Det är inte alltid möjligt att på fördelningsdagen ange fordringens storlek. Vid försäljning av egendom som tillhör konkursbo är t. ex. lönefordringar kanske inte ännu fastställda till beloppet. Eller arvode till rättens ombudsman och förvaltaren som enligt 81 § första stycket KL skall utgå ur egendomen är ännu inte bestämt. För fordringen får då avsättas högst det belopp som reservationsvis har upptagits i sakägarförteckning eller, om sådant fall inte föreligger att dylik förteckning skolat upprättas, ett vid fördelningen beräknat reservationsbelopp. Beredningen har vidare förutsatt, att borgenär som har fordran i utländskt mynt och behöver skydda sig mot kursfluktuation får reservationsvis bevaka högre belopp än som följer av kursen vid tiden för bevakningen.[2] Beloppet får i så fall senare fixeras per fördelningsdagen.

Som förut nämnts skall vid auktion på registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar eller fast egendom viss dag för fördelningssammanträde bestämmas redan i auktionskungörelsen. Enligt 6 § andra stycket skall i andra fall fördelningssammanträde kungöras särskilt, om det med hänsyn till okända sakägare eller eljest är behövligt. I samtliga fall bör den dag till vilken sammanträde är utsatt räknas som fördelningsdag. Det kan inträffa, att fördelningen på grund av inhibitionsbeslut eller av annat skäl inte kan äga rum på den bestämda dagen utan sker först senare. Även i sådana fall bör fordringarna beräknas per den ursprungliga fördelningsdagen. När sakägarförteckning förutsätts, är någon annan ordning knappast tänkbar, om systemet med skyddsbelopp skall gå i lås. I fall då något särskilt sammanträde inte hålls bör fordringarnas storlek beräknas per den dag då krfms beslut om fördelning meddelas. I enlighet med det sagda föreslås i första stycket andra punkten, att som fördelningsdag räknas den dag till vilken sammanträde är utsatt, även om hinder då möter att verkställa fördelningen. I en tredje punkt tillfogas, att när sammanträde ej hålls, räknas den dag då krfms beslut meddelas som fördelningsdag.

I 9 kap. 10, 12 och 13 §§ anges i vilka fall fordran eller kostnad skall anmälas för att utdelning skall kunna beräknas med det företräde som är stadgat. För försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar och fast egendom skall enligt vad som följer av 11 kap. 9 §, 12 kap. 1 § och 13 kap. 23 § fordran anmälas senast i samband med att sakägarförteckning upprättas.

Om anmälan inte skett inom föreskriven tid, kan borgenär f. n. enligt 143 § 1 mom. tredje punkten UL få utdelning ur eventuellt överskott.

[1] Jfr Almén, PM s. 114.
[2] U XI s. 60.

Bestämmelsen gäller närmast exekutiv försäljning av fast egendom men skall enligt hänvisningar i 23 § SfL och 24 § LfL tillämpas även vid försäljning av registrerat skepp, luftfartyg eller intecknade reservdelar. Beredningen föreslår att i *andra stycket* av förevarande 8 § tas upp en generell regel i ämnet. Där föreskrivs sålunda, att om borgenär begär betalning för fordran som ej anmälts i tid, skall utdelning utgå av överskott om sådant uppkommer. Om flera borgenärer gör anspråk på utdelning ur överskott, bestäms deras inbördes rätt av FRL (i förekommande fall jfrd med 5 kap. 28 § i förslaget).I vilken tidsföljd anmälningar gjorts saknar alltså betydelse. Det kan anmärkas, att om gäldenären tillkommande överskott blivit utmätt, får enligt förslaget den som vunnit sådan utmätning stå tillbaka för efteranmäld fordran som har bättre förmånsrätt. Genom stadgandet i 7 § andra stycket blir förevarande bestämmelse tillämplig även på förrättnings- och processkostnad som inte blivit känd i tid. Av 18 kap. 9 och 21 §§ i förslaget följer att sådan kostnad skall gå före fordran för vilken särskild utmätning av överskott ägt rum.

I enlighet med vad som anförts under 5 § bör de principer som anges i förevarande 8 § tillämpas även om endast en borgenär finns.

9 §

I 151 § UL ges f. n. vissa föreskrifter om förfarandet, när det vid fördelning av köpeskilling är oklart vem som har rätt till medlen. ULförslaget innehåller en del ändringar i paragrafen. När frågan om giltighet av fordran eller inteckning är beroende på särskild prövning eller avgjord genom beslut som inte vunnit laga kraft, skall enligt 1 mom. vad som enligt FRL kan belöpa på fordringen eller på inteckningen avsättas tills frågan om borgenärens rätt blivit slutligt avgjord. Samma förfaringssätt skall tillämpas, när inteckning är sökt men ännu inte beviljad. Är fordran tvistig, skall enligt 2 mom. i ULförslaget, om annat ej följer av 3 mom., borgenären föreläggas att väcka talan inom en månad efter att föreläggandet delgetts honom.[1] Talan skall riktas mot den eller de sakägare som i andra hand är berättigade till medlen. Föreläggande skall ange vid vilken domstol talan skall anhängiggöras. I 2 mom. stadgas även att medlen skall avsättas i avvaktan på att nyssnämnda tid går till ända eller, om talan väcks, tvisten blir slutligt avgjord. Vidare stadgas, att borgenären förlorar sin rätt till medlen om han inte efterkommer föreläggandet och talan i saken inte väckts av motparten. Enligt 3 mom. i ULförslaget kan ÖE i vissa fall själv avgöra tvisten. Förutsättning härför är, att ärendet handläggs av ÖE och att medlens fördelning inte utan betydande olägenhet för parterna kan avslutas utan att tvisten avgjorts. I så fall skall ÖE — om det finnes ändamålsenligt — själv ta upp tvisten. Tvisten skall avgöras efter muntlig förhandling och avgörandet tas in i utslaget om medlens fördelning. Talan anses väckt, när part framställde sitt yrkande. Beträffande bevisning skall gälla vad som i RB föreskrivs för tvistemål. Tredskopåföljd skall emellertid inte tillämpas om part uteblir, utan tvisten får handläggas och avgöras utan hinder av parts utevaro.

Enligt 151 § 4 mom. ULförslaget, som motsvarar 3 mom. i paragrafens

[1] Betr. 2 och 3 mom. se U XI s. 95 ff.

nuvarande lydelse, skall, om fordran är beroende av villkor, avsättning ske intill dess villkoret uppfyllts eller förfallit.

I förevarande 9 § har till en början såsom *första stycke* upptagits en allmän bestämmelse som anger när medel skall avsättas. Där föreskrivs, att om fordran eller därmed förenad förmånsrätt är beroende av villkor eller tvistig eller om förmånsrätt för fordran är beroende av att sökt inteckning beviljas, skall vad som belöper på fordringen avsättas i avvaktan att villkoret uppfylls eller förfaller eller att tvisten eller frågan om inteckning blir slutligt avgjord. Beredningen har ansett det uttryckligen böra anges, att villkoret eller tvisten kan hänföra sig till enbart fordringens förmånsrätt om fordringen som sådan är ostridig. Vid fartygsexekution kan t. ex. förekomma, att anmäld fordran i och för sig godtas medan däremot yrkad sjöpanträtt bestrids. För att tvist eller fråga om inteckning skall anses slutligt avgjord förutsätts, att avgörande i saken har tagit åt sig laga kraft och alltså inte längre kan angripas med ordinärt rättsmedel.

I *andra stycket* av förevarande 9 § ges regler om föreläggande för borgenär att väcka talan angående tvistig fordran eller förmånsrätt. Bestämmelserna överensstämmer i sak med 151 § 2 mom. ULförslaget utom såtillvida att nämnda stycke i beredningens förslag saknar forumbestämmelse. Forumfrågan regleras i stället i 19 kap. 21 §. Det bör här erinras, att borgenär, som har laga förfall för underlåtenhet att efterkomma föreläggande att väcka talan, enligt förslaget kan få ny tid utsatt. Se härom 19 kap. 6 § andra stycket och 45 §.

Fordran eller förmånsrätt får anses tvistig, om tillgängligt bevismaterial ej är tillfyllest för att fordringens existens, belopp eller plats i förmånsrättsordningen skall anses styrkt på sådant sätt som måste förutsättas för utbetalning.[2] Att olika meningar kan råda om innebörden av viss rättsregel kan i allmänhet inte anses göra saken tvistig i här åsyftad mening. Har t. ex. borgenärerna olika åsikter angående den ordning i vilken deras fordringar skall betalas, får förrättningsmannen inte undandra sig att pröva frågan. Något tveksamt är, hur man bör förfara om det är ostridigt att fordran föreligger men ovisst vem som är rätt innehavare av fordringen. Beloppet kan inte betalas ut förrän frågan blivit avgjord. En möjlighet är, att den exekutiva myndigheten låter deponera den utdelning som belöper på fordringen enligt lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar. En sådan omväg är emellertid onödigt omständlig. Enligt beredningens mening bör i stället myndigheten behålla beloppet tills frågan avgjorts. Medlen skall under tiden göras räntebärande. Räntan tillfaller den som visar sig vara innehavare av fordringen (5 § andra st.). Något föreläggande för sakägare att väcka talan skall inte ges i nu berörda fall.

I *tredje stycket* av 9 § ges regler om befogenhet för krfm att själv ta upp och pröva tvist i samband med medelsfördelning. Bestämmelserna blir enligt förslaget tillämpliga inte endast i de ärenden som f. n. eller enligt

[2] Trygger I s. 407 f samt Hassler, Svensk exekutionsrätt 2 s. 389 f och Utsökningsrätt s. 315. Jfr s. 123 f och 251.

ULförslaget handläggs av ÖE, dvs. försäljning av fast egendom, s.k. sjögående fartyg resp. registrerat skepp samt luftfartyg och intecknade reservdelar, utan har vidgats att avse alla ärenden. Förutsättningarna för att krfm skall kunna ta upp och avgöra tvisten är desamma som anges i 151 § 3 mom. första punkten ULförslaget.[3] I fråga om förfarandet innehåller förslaget bestämmelser i 19 kap. 19 och 20 §§ som i huvudsak överensstämmer med ULförslaget. Enligt förevarande förslag får emellertid krfm möjlighet att i undantagsfall avgöra tvisten för sig utan samband med beslut om fördelning av de medel som tvisten rör. Medel som ej berörs av tvisten kan, liksom enligt ULförslaget, fördelas utan avvaktan på avgörandet av tvisten, om det med hänsyn till förmånsrättsordningen låter sig göra.

10 §

När utdelning för fordran beräknas utan att fordringsbeviset företetts eller medel avsätts enligt 151 § UL, skall enligt 152 § bestämmas, hur beloppet skall fördelas om det sedermera visar sig att beloppet helt eller delvis skall tillkomma annan borgenär än den för vars fordran det blivit beräknat eller avsatt. Sådan fördelning brukar kallas för sekundärfördelning. Ändamålet med bestämmelsen är att man inte skall behöva hålla nytt fördelningssammanträde i fall belopp slutligen visar sig tillkomma annan borgenär än först antagits. Fördelningslängden måste därför avfattas på sådant sätt att det blir fullt tydligt vem som i andra hand är berättigad till avsatt belopp. Det behöver inte vara närmast efterföljande borgenär. Denne berörs nämligen inte om andra tillgängliga medel täckt hans fordran. Beloppet skall tillfalla borgenär som blivit nödlidande och i sista hand tillkomma gäldenären eller hans konkursbo. Gäldenären kan f. ö. också ha rätt till betalning med förmånsrätt som följer med ägarhypotek.

Som 10 § i förevarande kap. i förslaget har tagits upp bestämmelse om sekundärfördelning av medel som avsatts enligt 9 §. I paragrafen stadgas, att beträffande sådana medel skall anges hur det skall förfaras med dem om fordringen helt eller delvis bortfaller. I motsats till vad som f. n. gäller behöver någon sekundärfördelning inte göras när utdelning beräknats för viss borgenär utan att fordringsbevis företetts. Frågan om utbetalning i sådant fall regleras i 20 §. Här kan också erinras om att sekundärfördelning vid behov bör ske när fordran bevakats reservationsvis.

11 §

I 145 § UL finns bestämmelse om att fördelning av medel kan ske enligt överenskommelse mellan borgenärerna och gäldenären. Där stadgas sålunda, att om alla borgenärer vilkas rätt är beroende av fördelningen och gäldenären blir ense om hur fördelningen skall ske, skall förrättningsmannen göra upp fördelningslängd i överensstämmelse därmed.

Enligt förevarande paragraf i förslaget skall, om alla berörda sakägare blir ense, fördelningen ske i enlighet därmed. Även gäldenären är regelmässigt sakägare. Det är inte tillfyllest att de sakägare som är närvarande är överens. Medgivande krävs ej från borgenär, vars fordran oavsett överenskommelsen inte kan få del i tillgängliga medel.[1] Överenskommelse ingås

[3] Se härom U XI s. 97 f.

[1] Se Trygger I s. 395 f och U VIII s. 231 f.

muntligen vid fördelningssammanträde, men medgivanden kan också lämnas skriftligen till krfm.

12 §

Som ovan nämnts skall föreskrift om sekundärfördelning meddelas när fordran eller förmånsrätt är tvistig eller villkorlig. Syftet därmed är att nytt fördelningssammanträde inte skall behövas för ändamålet. Ny fördelning kan emellertid krävas av andra skäl. Sålunda kan inträffa att medel inflyter som inte tagits i beräkning, t. ex. på grund av försäkring. I förevarande paragraf föreskrivs därför, att om medel blir tillgängliga efter att fördelning ägt rum, skall sammanträde utsättas om det är oklart vem som har rätt till medlen.

Särskilda bestämmelser beträffande skepp, luftfartyg m. m. och fast egendom

I 13—15 §§ har sammanförts de särskilda bestämmelser som är behövliga beträffande fördelning av köpeskilling m. m. efter försäljning av de specialobjekt som behandlas i 11—13 kap. När registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar eller fastighet sålts, skall sålunda tillämpas dels de gemensamma bestämmelser som upptagits i 1—12 §§ dels de kompletterande föreskrifter som ges i nu ifrågavarande 13—15 §§. Bestämmelser ges också för det fallet att förfarandet avbrutits.

13 §

Beträffande köpeskillingsfördelning efter försäljning av fastighet som skett på auktion föreskrivs i 143 § 1 mom. andra punkten UL, att fördelningen skall ske i enlighet med sakägarförteckningen om det ej framgår att fordran understiger vad som tagits upp i förteckningen.[1] Bestämmelsen är på grund av hänvisning i 24 § LfL tillämplig även efter försäljning av luftfartyg eller intecknade reservdelar. Motsvarande hänvisning görs i 23 § SfL. Första punkten i 13 § i förslaget överensstämmer härmed (frånsett den jämkningen att bestämmelsen inte omfattar oregistrerat luftfartyg, jfr 12 kap.). I en andra punkt har erinrats om den särskilda regel som enligt 12 kap. 3 § tredje stycket (jfr 24 § första st. andra punkten LfL) skall gälla beträffande köpeskillingen för intecknade reservdelar till luftfartyg.

I 8 § andra stycket har som förut nämnts tagits upp bestämmelse, att om borgenär begär betalning för fordran som inte anmälts i tid, skall utdelning utgå av överskott, om sådant uppkommer. I motiven till nämnda bestämmelse har även redogjorts för vad som i den delen nu gäller efter försäljning av här ifrågavarande specialobjekt (143 § 1 mom. tredje punkten UL och 24 § LfL, jfr 23 § SfL). I överensstämmelse med gällande lag och SfL föreslås att — som andra stycke i förevarande 13 § — införs bestämmelse om att 8 § andra stycket gäller i fråga om fordran som inte har upptagits i sakägarförteckningen. Det kan förtjäna påpekas, att regeln i 13 § andra stycket hänför sig till sakägarförteckningen och blir tillämplig även i fall då fordran anmälts i tid men av någon anledning inte blivit upptagen i förteckningen eller upptagits med för lågt belopp.

[1] Se härom U VIII s. 227 f och prop. 1971: 20 s. 311 ff.

14 §

Enligt 143 § 2 mom. UL gäller, att om utmätt fastighet sålts under hand, skall den kontanta köpeskillingen och andra tillgängliga medel fördelas i första hand enligt köpevillkoren och i övrigt enligt de grunder som gäller för upprättande av sakägarförteckning.[1] Vid underhandsförsäljning upprättas inte sakägarförteckning och försäljningen medför bl. a. inte — såsom försäljning på exekutiv auktion kan göra — att inteckning förlorar sin verkan.

Luftfartyg eller intecknade reservdelar får enligt gällande lag inte av exekutiv myndighet säljas under hand. Detsamma gäller enligt SfL i fråga om registrerat skepp.[2] Förslaget intar samma ståndpunkt (frånsett oregistrerat luftfartyg).

I 14 § i förevarande kap. har tagits upp samma bestämmelse som i 143 § 2 mom. UL.

15 §

Även om det exekutiva förfarandet avbryts innan utmätt egendom sålts kan finnas medel att fördela. Bestämmelser härom finns i 143 § 3 mom. UL.[1] Där sägs, att medlen skall fördelas enligt 1 mom. (se under 13 §) om bevakningssammanträde hållits och fördelning äger rum på den dag som kungjorts tidigare och i annat fall enligt de grunder som gäller för upprättande av sakägarförteckning. Vid fördelning av andra medel än behållen köpeskilling för särskilt sålda tillbehör har dock annan borgenär än sökanden rätt att få betalning endast för ränta och kostnader, om hans fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning. På grund av hänvisning i 24 § LfL gäller bestämmelserna även när förfarandet avbryts efter utmätning av luftfartyg eller intecknade reservdelar. Motsvarande hänvisning görs i 23 § SfL beträffande registrerat skepp.

Förevarande 15 § i förslaget reglerar nämnda spörsmål för alla de specialobjekt som avses i 13 §. Första stycket första punkten innebär bl. a. den jämkningen, att det inte angetts att för tillämpning av sakägarförteckningen skall förutsättas att fördelningen äger rum på den dag som kungjorts tidigare.[2] Det är tveksamt, om jämkningen innebär någon ändring i sak. Enligt förslaget skall fördelningen i alla fall, i överensstämmelse med grunderna för 8 och 13 §§, ske per den först utsatta fördelningsdagen, även om frågan då måste uppskjutas. Andra punkten i första stycket gör inte något förbehåll beträffande fördelningen av behållen köpeskilling för särskilt sålda tillbehör till fastighet (jfr 13 kap. 16 §). Denna speciella fråga regleras i stället i andra stycket av paragrafen. Ej heller detta torde innebära någon ändring i sak.

Utbetalning av medel

Under 16—21 §§ i kapitlet regleras slutskedet i det exekutiva förfarandet, nämligen utbetalningen av influtna medel. I 22 § ges därjämte kompletterande bestämmelser för bl. a. det fallet att beslut som ligger till grund

[1] Se härom U VIII s. 228 och prop. 1971: 20 s. 311 ff.
[2] Ang. motiven se U XI s. 39 f.
[1] Se härom U VIII s. 228 f och prop. 1971: 20 s. 311 ff.
[2] Jfr U VIII s. 229.

för utbetalning ändras, t. ex. efter besvär över skedd fördelning. Bestämmelserna är tillämpliga oavsett vad slags egendom som varit föremål för utmätning eller exekutiv försäljning i annat fall och gäller sålunda inte bara de specialobjekt som avses i 13—15 §§. De bestämmelser i ämnet som gällande lag innehåller är delvis ålderdomliga och ofullständiga. Förslaget avser att systematiskt ange villkoren för utbetalning i olika fall. Därvid har följts principen, att om något särskilt villkor inte anges i förslaget, förutsätts utbetalning få ske, såvida inte hinder följer av annan lag (t. ex. skuldebrevslagen eller KL). Någon uttrycklig bestämmelse härom har sålunda inte ansetts behövlig. Utbetalning efter införsel regleras inte här utan i 4 kap. 24—26 §§.

Beredningen vill här nämna, att förslaget saknar motsvarighet till bestämmelsen i 152 § UL, att när utdelning för fordran beräknas utan att fordringsbeviset blivit företett, sekundärfördelning skall göras (jfr ovan under 10 §). Regler om företeende av fordringsbevis m. m. som villkor för att borgenär skall få lyfta utdelning finns i 19 § i förslaget, men det har inte ansetts lämpligt att krfms beslut ovillkorligen skall innehålla föreskrift vem som får lyfta medlen om borgenären inte fullgör villkoret. Det är inte för rätt att lyfta medel tillfyllest att fordringsbevis har en gång företetts i ärendet, och man måste därför teoretiskt räkna med att envar borgenär som inte lämnat vederbörliga handlingar i krfms förvar kan underlåta att förete behövliga handlingar. Att på förhand genom sekundärfördelning reglera alla tänkbara sådana fall är uteslutet. Som regel kan ändå bedömas vem som inträder, om borgenärs rätt till utdelning prekluderas. Vid behov får särskilt sammanträde utsättas, om saken någon gång skulle aktualiseras (se 20 § andra st. i förevarande kap.).

Förslaget saknar även motsvarighet till 153 § UL. Enligt denna paragraf gäller, att om betalning utan gäldenärens medgivande tillerkänts borgenär ur egendom som inte var utmätt för hans fordran och fordringen ej heller förut var fastställd genom dom eller utslag, äger gäldenären rätt att inom en månad efter att fördelningen vunnit laga kraft vid domstol väcka talan om återvinning. Enligt förslaget blir gäldenären bunden av krfms beslut i saken, om han inte överklagar detta inom föreskriven tid. Den prövning som skett i ärendet blir sålunda slutligt avgörande, frånsett att särskilda rättsmedel kan komma till användning. Det kan invändas, att prövningen skett vid ett summariskt förfarande. Man bör emellertid beakta, att krfm överhuvud inte skall pröva fordringen när saken är tvistig, frånsett de fall som avses i 9 § tredje stycket. Klagan över krfms avgörande i sistnämnda fall skall föras i hovrätten. Att ge möjlighet till återvinningstalan vid underrätt skulle uppenbart strida mot syftet med bestämmelsen. Frånsett 9 § tredje stycket får krfm mot gäldenärens bestridande godta fordringsanpråk endast om bestridandet kan lämnas utan avseende. I sådant fall kan saken inte anses tvistig i den mening som anges under 9 §. Krfm kan naturligtvis begå misstag även vid sistnämnda bedömning, men det synes inte för mycket begärt att gäldenären får tillvarata sin rätt genom klagan över krfms beslut. Hovrätten kan med anledning av sådan talan hänskjuta saken till rättegång, om den för sin del finner saken tvistig.

16 §

UL innehåller i 137 § 2 mom. samt 155—157, 159 och 161 §§ bestämmelser

om villkoren för utbetalning av medel som influtit efter utmätning, när medlen inte skall avsättas enligt 151 §. Av dessa bestämmelser avser 155 § sådana fall då särskild fördelning ägt rum. I princip gäller överlag, att medel endast får lyftas mot pant eller borgen, om exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft eller får verkställas som om den ägde laga kraft eller om fördelningsbeslut inte har vunnit laga kraft. Beträffande utbetalning av vad som influtit efter utmätning på grund av växel- eller checkdom som inte har vunnit laga kraft finns särskilda regler i 95 § växellagen och 73 § checklagen. Som förut nämnts föreskrivs där, att den vinnande inte innan domen äger laga kraft får lyfta vad som blivit honom tilldömt annat än om han ställer pant eller borgen för återbäring om domen ändras. I fråga om betalningsföreläggande får ledning sökas i 51 § 3 mom. UL.

I förslaget ges i 16 § bestämmelser som avser både sådana fall då fördelning mellan flera borgenärer inte behövs och fall då sådan fördelning skall äga rum. Därvid sägs, att medel i vissa uppräknade fall inte får utbetalas utan att säkerhet ställs. Beträffande de krav som gäller för säkerheten finns bestämmelser i 2 kap. 14 §. Säkerheten bör avse belopp som skall lyftas jämte ränta vid eventuell återbetalning och kostnad för indrivning av det belopp som kan komma att återkrävas.

Under *punkt 1* i förevarande 16 § upptas de fall då utmätning skett på grund av dom som avses i 3 kap. 7 § första eller tredje stycket, om domen inte äger laga kraft eller får verkställas som om den vunnit laga kraft, samt då utmätning skett på grund av betalningsföreläggande, om gäldenären sökt återvinning. Bestämmelsen ersätter 137 § 2 mom. UL som innehåller att innan dom eller utslag, på grund varav utmätning (av lös egendom) skett, har vunnit laga kraft får betalning inte lyftas av borgenären annorledes än mot pant eller borgen. Det förtjänar framhållas, att sistnämnda stadgande inte torde omfatta tredskodom eller lagsökningsutslag (jfr 49 § 1 mom. och 51 § 1 mom. UL).[1] Förslaget förutsätter att 95 § växellagen och 73 § checklagen upphävs i enlighet med vad beredningen förordat under 3 kap. 7 §. I fråga om betalningsföreläggande torde förslaget överensstämma med 51 § 3 mom. UL.

Den nu berörda punkt 1 i förevarande 16 § har i de fall som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket inte så stor självständig betydelse. Efter utmätning för dom som avses där får nämligen egendomen enligt 9 kap. 3 § i förslaget i allmänhet inte säljas innan domen vunnit laga kraft. Om emellertid försäljning undantagsvis skett, griper förevarande punkt 1 in, liksom om utmätningen gällt pengar eller fordran som indrivits i stället för att säljas.

I överensstämmelse med 137 § 2 mom. UL omfattar bestämmelsen bl. a. inte de fall då utmätning av lös egendom skett på grund av tredskodom eller lagsökningsutslag (jfr 3 kap. 7 § andra st. och 15 §). I sådana fall kan både utmätning och försäljning ha skett oaktat domen eller utslaget inte har vunnit laga kraft. Om återvinning sökts, kan emellertid rätten förordna om inhibition. Det gäller även utbetalning av influtna medel. Denna möjlighet till inhibition har ansetts tillfyllest och förevarande 16 § innehåller därför inte någon bestämmelse som hindrar utbetalning av influtna medel för det fallet att återvinning sökts.

[1] Jfr Trygger I s. 377.

Under *punkt 2* har uppmärksammats den situationen att utmätning skett hos dödsbo i fall som avses i 9 kap. 6 § första stycket och att den tid som där anges ännu inte har gått till ända. Bestämmelsen ersätter 157 § UL. Det angivna lagrummet i förslaget uppställer förbud mot försäljning av den utmätta egendomen såvida inte dödsboet gett sitt samtycke. Enligt 9 kap. 6 § andra stycket får försäljning även utan dödsboets samtycke ske, om sökanden har särskild förmånsrätt i egendomen eller om det föreligger sådant skäl till försäljning som nämns i 9 kap. 3 § tredje stycket, dvs. om egendomen hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård. Det första fallet omfattas inte av förevarande punkt i 14 kap. 16 §. Hade sökanden särskild förmånsrätt i egendomen, får alltså utbetalning ske utan säkerhet. Sådan krävs däremot om försäljning ägt rum på grund av 9 kap. 6 § andra stycket jämfört med 3 § tredje stycket.

Under *punkt 3* har upptagits vissa fall då krfm uttagit belopp som den själv bestämt. Enligt 16 kap. 4 § andra stycket i förslaget kan krfm, när den skall verkställa exekutionstitel om utgivande av viss vara, fastställa visst värde som svaranden skall betala om han inte utger varan och utsöka beloppet. Vidare kan krfm enligt 18 kap. 15—19 §§ i förslaget ålägga sakägare att betala annan sakägares processkostnad. Sådan kostnad får enligt 18 kap. 21 § genast utsökas. För nu berörda fall stadgas i förevarande punkt 3 att medlen inte utan att säkerhet ställs får betalas ut innan beslutet vunnit laga kraft.

Under *punkt 4* regleras först det fallet att rätten till medlen är beroende av besvär som anförts över utmätning eller utmätt egendoms försäljning. Enligt 210 § 1 mom. UL gäller, att klagan över utmätningen inte får hindra förrättningens fullbordan eller egendomens försäljning annat än om ÖE så förordnar. Klagan över annan av utmätningsman vidtagen åtgärd får ej heller föranleda uppehåll i förrättningen annat än om ÖE förordnar därom. I 156 § UL sägs emellertid, att när utmätt fast egendom sålts får inte utan köparens medgivande utdelning ur köpeskillingen lyftas annat än mot pant eller borgen innan försäljningen vunnit laga kraft. När tillbehör till fastighet sålts för sig, har regeln motsvarande tillämpning beträffande utdelning ur köpeskillingen för tillbehöret.[2] Bestämmelsen är enligt 24 § LfL liksom enligt 23 § SfL tillämplig även efter försäljning av luftfartyg eller inteckнade reservdelar resp. registrerat skepp.

Beredningen har ansett, att influtna medel i princip inte bör få betalas ut till borgenär annat än mot säkerhet innan besvär över utmätningen eller utmätt egendoms försäljning slutligt prövats. I detta sammanhang vill beredningen erinra om att besvär enligt 19 kap. 26 § i förslaget skall tillställas krfm och att denna enligt 19 kap. 33—37 §§ skall ta närmare angiven befattning med ärendet innan handlingarna sänds vidare till hovrätten. Man kan därför inte förlita sig enbart på hovrättens inhibitionsmöjlighet (jfr em. 19 kap. 36 § andra st. i förslaget).

Under punkt 4 behandlas vidare det fallet att talan har i behörig ordning väckts enligt 5 kap. 19, 20, 24, 25 eller 26 §. Sådana fall då föreläggande inte getts men talan om bättre rätt ändå är anhängig omfattas av punkt 6 i

[2] Se härom U VIII s. 233 och prop. 1971: 20 s. 319.

förevarande 16 §. Det kan givetvis förekomma, att frågan om rätt till medlen är tvistig men föreläggande ännu inte har getts och talan inte heller väckts. I sådant fall får krfm, om fördelningsbeslut ej redan meddelats, pröva huruvida föreläggande bör ges enligt 5 kap. 25 §.

Under *punkt 5* har tagits upp det fallet att fördelning som skett vid fördelningssammanträde ännu inte vunnit laga kraft. F. n. gäller enligt 155 § 1 mom. UL, att borgenär äger lyfta utdelning redan innan krfms fördelningsförslag eller ÖEs beslut om fördelningen vunnit laga kraft, om han ställer säkerhet eller ÖE medger undantag därifrån. När fördelningssammanträde inte är obligatoriskt och inte ändå ansetts erforderligt, får krfm enligt förslaget omedelbart utanordna de medel som myndigheten tillagt vederbörande borgenärer, om inte hinder möter enligt någon av de övriga punkterna i paragrafen. Förslaget utgår från att det då inte föreligger någon tvekan, och det har ansetts vara av praktisk vikt att utbetalningen inte fördröjs. Har däremot fördelningssammanträde hållits, skall i princip laga kraft avvaktas innan medlen betalas ut, om inte borgenären ställer säkerhet.

Det kan även av andra anledningar råda tvist om rätt till betalning, t. ex. därför att två intressenter anser sig vara innehavare av en och samma fordran. En sådan tvist är inte något karaktäristiskt för utmätning och bör i princip behandlas på samma sätt som om gäldenären själv skulle betala fordringen och med fog är tveksam om vem som är rätt borgenär. En bestämmelse om dylika och andra tvistiga fall har ansetts böra ges. Enligt *punkt 6* får alltså utbetalning inte ske annat än mot säkerhet, om i annat fall än som sagts förut tvist råder om vem som är betalningsberättigad.

I samtliga fall som avses i 16 § kan enligt 21 § utbetalning ske utan säkerhet, om det medges av gäldenären och annan vars rätt berörs, liksom om krfm finner uppenbart att säkerhet är obehövlig.

17 §

Denna paragraf svarar mot regeln i 9 § första stycket om avsättning av medel som belöper på villkorlig eller tvistig fordran m. m.

Enligt 158 § UL gäller, att belopp som enligt 151 § blivit avsatt för borgenärs fordran får, om hans anspråk godkänts av domstol, lyftas av borgenären mot pant eller borgen utan hinder av att avgörandet inte vunnit laga kraft. ÖE kan tillåta borgenären att även i annat fall mot pant eller borgen lyfta beloppet utan hinder av att frågan om rätten därtill inte blivit slutligt avgjord. Om borgenären i sådant fall inte vill lyfta beloppet, kan motsvarande tillstånd ges annan som medlen skall tillfalla i andra hand.[1]

Beredningen föreslår, att medel som avsatts enligt 9 § skall få betalas ut mot säkerhet i tre angivna fall. Angående kraven på säkerhetens beskaffenhet är 2 kap. 14 § tillämplig. Säkerheten bör även här avse lyftat belopp jämte ränta vid eventuell återbetalning och kostnad för indrivning (jfr under 16 §).

Under *punkt 1* anges, att vinnande borgenär får lyfta avsatta medel mot säkerhet när tvist som föranlett att medlen avsatts har prövats av domstol.

[1] Se härom U VIII s. 233 och prop. 1971: 20 s. 319 f.

Det är tillfyllest att första instans godkänt hans anspråk. Skulle domen redan ha ändrats av högre rätt när borgenären vill lyfta, kan den inte vidare åberopas.

Under *punkt 2* ges krfm befogenhet att låta borgenär för vilken medel avsatts lyfta dem mot säkerhet, om krfm finner skäl att medge utbetalning. Myndigheten bör i första rummet pröva huruvida säkerheten är betryggande. Den har emellertid befogenhet att efter omständigheterna skönsmässigt avvisa begäran om att medlen skall lyftas, t. ex. om det är antagligt att tvist avgörs inom kort eller om det kan antas vålla väsentliga praktiska svårigheter att använda erbjuden säkerhet för återfående av beloppet ifall något sådant skulle bli aktuellt.

Slutligen beaktar förslaget under *punkt 3* det fallet att den som medlen i andra hand skall tillfalla vill lyfta avsatt belopp. Detta kan enligt förslaget — mot säkerhet — medges av krfm, om den för vilken medlen i första hand avsatts inte vill lyfta.

18 §

Gällande lag saknar bestämmelser rörande frågan i vad mån dom som överklagats i viss del kan verkställas i övrigt. På motsvarande sätt saknas föreskrift, som anger under vilka förutsättningar köpeskillingsfördelning e.l., vilken överklagats endast i viss del, får tillämpas i övrigt. I fråga om dom har beredningen i 3 kap. 5 § andra stycket föreslagit en bestämmelse, enligt vilken, när talan fullföljts endast mot viss del av domen, denna får utan särskilda villkor verkställas i övrigt när det kan ske, om ej annat förordnas med anledning av nämnda talan. I fråga om köpeskillingsfördelning o. l. föreslår beredningen en motsvarande bestämmelse under nu förevarande 18 §.

Beredningen vill i detta sammanhang till en början erinra om bestämmelsen i 154 § UL som numera innehåller, att om talan mot utmätningsmans fördelningsförslag eller ÖEs beslut i "fördelningsfrågan" bifalls, gäller det till förmån även för den som inte själv väckt sådan talan.[1] Motsvarighet till nämnda bestämmelse har tagits upp i 19 kap. 31 § i förslaget. Detta innebär, att fördelningen genom besvären kommer under prövning i motsvarande omfattning.

I *första stycket* av förevarande 18 § har tagits upp föreskrift om att besvär över verkställd fördelning inte hindrar att belopp som ej berörs av besvären betalas. Betalning kan t. ex. utgå till panthavare, om besvären endast rör belopp som skulle tillkomma utmätningssökanden eller annan som har sämre rätt än panthavaren. Ett annat fall som kan böra nämnas är att besvären visserligen rör ett av flera belopp som beräknats utgå med förmånsrätt efter varandra t. ex. om A, B, C, D, E bevakat fordringar med förmånsrätt efter varandra men As anspråk bestrids av E som ensam blivit nödlidande. Tillgängliga medel täcker m.a.o. enligt fördelningsbeslutet inte bara As utan även Bs, Cs och Ds fordringar. B, C och D skulle sålunda inte komma i sämre ställning, om As anspråk bortfaller. De belopp som tilldelats B, C och D kan då betalas ut till dem utan hinder av Es besvär.

[1] Se härom U VIII s. 232 f och prop. 1971: 20 s. 318 f.

I *andra stycket* av paragrafen uppmärksammas det fallet att krfm enligt 9 § tredje stycket i förevarande kap. skall pröva tvist och fördelningen har uppskjutits. Beredningen vill erinra om att krfm enligt vad som uttalas under 9 § kan under vissa förutsättningar verkställa partiell fördelning och sålunda låta det uppskov med fördelning som tvisten föranleder gälla endast den del som berörs av tvisten. I så fall kan medel som fördelats genom den första (partiella) fördelningen betalas ut enligt de regler som föreslås i allmänhet skola gälla när fördelningsbeslut meddelats. Det kan emellertid vara olägligt att uppdela fördelningen på antytt sätt. Förslaget bereder därför i förevarande andra stycke av 18 § möjlighet till utbetalning i förskott, om krfm finner att tvisten endast kan ha begränsad verkan. Uppenbarligen måste krfm vara fullt förvissad om att saken är klar. Om tvisten rör marginella belopp t. ex. ränta o. l. men kapitalfordringen är ostridig, bör kapitalbeloppet kunna betalas ut. I detta sammanhang kan nämnas att fordringarna skall beräknas per först utsatt dag för fördelningssammanträde, oavsett om fördelningen på grund av tvist helt eller delvis uppskjuts (se 5 § första st. och 8 §). Den bankränta som därefter upplöper på resp. innestående belopp skall emellertid tillkomma vederbörande borgenär intill den faktiska betalningsdagen (se 5 § andra st.).

Hinder mot att utan säkerhet betala ut medel som ej berörs av tvisten kan följa av 16 eller 17 §. Bestämmelsen i förevarande 18 § andra stycket avser inte att ge befrielse från kravet på säkerhet i sådana fall.

19 §

Angående villkoren i övrigt för utbetalning i ”utsökningsmål” föreskrivs i 161 § 1 mom. UL, att därvid skall iakttas vad som i allmänhet gäller om skyldighet för borgenär att förete eller återställa fordringsbevis eller säkerhet som lämnats för fordran.[1] Förslaget upptar en motsvarande bestämmelse i första stycket av 19 §. Den är i sak lika.

Beträffande fast egendom innehåller 161 § 2 mom. bestämmelse, att om betalning utfallit på fordran för vilken pantbrev i egendomen överlämnats som pant, skall borgenären även när han inte är skyldig att återställa panten förete pantbrevet, om undantag inte medges. Detsamma gäller i fråga om skuldebrev som är intecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet inte följer av 1 mom. Det system med pantbrev som JB innehåller skall enligt SjöLförslaget få sin motsvarighet beträffande registrerat skepp. Vad som i 161 § 2 mom. UL sägs om pantbrev i fast egendom skall på grund av hänvisning i 23 § SfL också gälla pantbrev i registrerat skepp. Andra stycket i 19 § i förslaget, som ersätter 161 § 2 mom. UL, har avfattats i enlighet härmed.

I 161 § 3 mom. UL finns slutligen bestämmelse, att när den som förvärvat fast egendom åberopar överenskommelse med borgenär om avräkning på köpeskillingen, har 1 och 2 mom. motsvarande tillämpning vid ÖEs prövning av överenskommelsen. På grund av hänvisning i 23 § SfL och 24 § LfL blir bestämmelsen tillämplig även i fråga om registrerat skepp och luftfartyg m. m. I tredje stycket av förevarande 19 § ges en generell bestämmelse, att när köpare av såld egendom åberopar att den som enligt sakägarförteckning är berättigad till betalning har medgett honom avräkning på köpeskillingen,

[1] Ang. 161 § UL se U VIII s. 234 ff och prop. 1971:20 s. 322 ff.

skall första och andra styckena ha motsvarande tillämpning vid krfms prövning av överenskommelsen. Av lydelsen framgår, att stadgandet kan bli tillämpligt endast när sakägarförteckning har upprättats och bara i den mån avräkning får äga rum (jfr 11 kap. 15 §, 12 kap. 1 § och 13 kap. 34 § i förslaget).

20 §

F. n. gäller enligt 159 § UL, att om utdelning är beräknad utan att fordringsbeviset blivit företett och fordringsägaren inte anmäler sig inom natt och år efter att fördelningen vunnit laga kraft, får medlen mot pant eller borgen lyftas av annan som de enligt 152 § kan tillfalla.

Stadgandet ersätts i förslaget av en bestämmelse som tar sikte på de krav som i 19 § uppställs på företeende av handlingar. I fall då handlingar behöver företes för att medel skall få lyftas är tydligt, att bestämmelsen även omfattar det fallet att borgenär överhuvud inte gett sig till känna men utdelning ändå beräknats för honom. Förslaget innehåller, att om borgenär för vilken utdelning har beräknats inte inom ett år från att fördelningen vunnit laga kraft företer fordringsbevis eller i övrigt fullgör vad som enligt 19 § krävs för att han skall få lyfta medlen, får dessa mot säkerhet betalas ut till den som i andra hand är berättigad till dem, om inte särskilda skäl föranleder till annat. I fråga om de krav som skall ställas på säkerheten är 2 kap. 14 § tillämplig. Säkerheten bör även avse ränta och kostnad för indrivning av återkrav. Särskilt skäl till undantag kan vara t. ex. att dödningsprocedur inletts när skuldebrev eller annan handling förkommit. Även eljest bör utbetalning inte medges, om borgenären visar att han anstränger sig för att få fram behövliga handlingar. Att utbetalning inte bör ske, om rättegång pågår angående bättre rätt till beloppet är tydligt. När medel avsatts, skall överhuvud syftet därmed beaktas. Jfr även 16 § 6 och 17 §.

När medel avsätts enligt 9 § första stycket, skall som förut nämnts enligt 10 § ges föreskrift om sekundärfördelning. Sådan fördelning kan göras även i andra fall, i den mån behov föreligger.[1] I det fall som avses i första stycket av förevarande 20 § kan man dock knappast förutsätta att någon sekundärfördelning skett. Med hänsyn härtill föreslås i andra stycket av paragrafen, att om det är oklart vem medlen skall tillkomma i andra hand, skall fördelningssammanträde hållas.

21 §

I gällande lag ger 155 § 2 mom. UL viss möjlighet för tillstädesvarande borgenärer att, om gäldenären ej bestrider det, tillåta lyftning av medel utan att säkerhet ställs oaktat skedd fördelning inte vunnit laga kraft. Beredningens förslag innehåller inte någon sådan befogenhet för enbart tillstädesvarande borgenärer. Förslaget föreskriver i förevarande 21 §, att om alla berörda sakägare — alltså även frånvarande sakägare — medger att belopp får utbetalas utan säkerhet när sådan annars krävs, skall det ske. Till sakägare räknas inte bara borgenärer utan även bl. a. gäldenären och köpare av såld utmätt egendom. Det förutsätts emellertid att de berörs av utbetalningen för att deras medverkan skall krävas.

Som andra stycke i 21 § har upptagits en bestämmelse, enligt vilken krfm i andra fall kan efterge krav på säkerhet om det är uppenbart att den är

[1] Jfr s. 395 och 398.

obehövlig. Bestämmelsen är ny och gäller alla i det föregående nämnda fall då säkerhet är föreskriven. Stat och kommun m. fl. är redan i 2 kap. 16 § befriade från skyldighet att ställa säkerhet, när det annars är föreskrivet. Enligt 2 kap. 14 § får, när bank skall ställa säkerhet, godtas utfästelse av banken att infria förpliktelse som säkerheten skall avse. Med bank kan Kungl. Maj:t likställa annan penninginrättning.

22 §

Enligt 19 kap. 27 § fjärde stycket i förslaget skall besvär över beslut om fördelning eller om utbetalning anföras inom tre veckor från att beslutet meddelades. Bestämmelsen gäller även tredje man som anser att den utmätta egendomen tillhörde honom. Om överinstansen ändrar beslut om fördelning eller utbetalning, kan den som uppburit medel bli återbetalningsskyldig. Det synes onödigt omständligt att kräva särskild exekutionstitel för att belopp som skall återbetalas skall kunna utsökas. Krfm bör i fall som nu nämnts kunna på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka.

Det kan erinras, att tredje man som anser att utmätt egendom tillhörde honom kan enligt 19 kap. 27 § andra stycket andra punkten besvära sig över utmätningen utan inskränkning till viss tid. Beträffande möjligheten att vinna bifall följer vissa begränsningar av tredje och fjärde styckena i samma paragraf. Besvär som anförs först sedan egendomen sålts och försäljningen vunnit laga kraft rubbar sålunda inte försäljningen. Har beslut om fördelning eller utbetalning meddelats men inte vunnit laga kraft när tredje man anför besvär över utmätningen, kan, om tredje mannen visar fog för sin talan, besvären föranleda att fördelnings- resp. utbetalningsbeslutet helt eller delvis hävs (jfr 19 kap. 30 §). Har däremot beslutet om fördelning eller utbetalning vunnit laga kraft när besvär anförs, kan dessa inte föranleda någon åtgärd i ärendet. Att tredje mannen likväl inte saknar möjligheter att tillvarata sin rätt framgår av 15 kap. i förslaget. Där regleras bl. a. i vad mån tredje man som förlorat sin rätt till utmätt egendom har rätt till ersättning av gäldenären och av borgenär som fått betalning. Kan tredje mannen inte träffa frivillig uppgörelse med gäldenären eller borgenär, får han väcka talan vid domstol genom stämning.

Beträffande utmätning i allmänhet skall enligt förslaget besvärstiden för gäldenären vara begränsad till tre veckor från att beslutet delgavs honom (19 kap. 27 § andra st. första punkten). Det torde därför mera sällan kunna inträffa, att gäldenären anför besvär över utmätning först sedan beslut om fördelning eller utbetalning meddelats. Om det sker, skall frågan om hävande av sådant beslut bedömas på samma sätt som ovan sagts i fråga om besvär av tredje man. Motsvarande gäller beträffande besvär som gäldenären anför över utmätning av lön m. m. enligt 8 kap. (jfr 19 kap. 27 § första st.).

Återbetalning av medel som utbetalats kan komma i fråga även i andra fall än när beslut om fördelning eller utbetalning ändras. Har utbetalning skett i fall som avses i 16 eller 17 § i förevarande kap., kan senare visa sig att beloppet skall tillkomma annan sakägare. Enligt 20 § kan sakägare ha fått lyfta medel, när någon som i första hand hade rätt till dem underlåtit att förete fordringsbevis eller i övrigt fullgöra vad som krävs för att få lyfta medlen. Om denne senare fullgör vad som förutsätts för betalning till honom, blir återbetalning aktuell. Även i fall som nu nämnts bör krfm kunna utsöka beloppet utan att särskild exekutionstitel krävs för ändamålet.

På grund av det anförda föreslår beredningen som första punkt i förevarande 22 §, att om beslut om fördelning eller utbetalning ändras, skall krfm på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka. I andra punkten anges, att motsvarande gäller om medel som någon fått lyfta enligt 16 eller 17 § skall tillkomma annan sakägare eller om borgenär fått lyfta medel enligt 20 § och den som har bättre rätt till medlen anmäler sig och fullgör vad som krävs för betalning till honom. Av 19 kap. 41 § andra stycket i förslaget följer, att när hovrätten ändrat krfms beslut om fördelning eller utbetalning, får vad som skall betalas tillbaka utsökas först sedan hovrättens beslut vunnit laga kraft såvida inte hovrätten förordnat annat.

Beredningens förslag innehåller i 3 kap. 26 § bestämmelser om återgång av verkställighet för det fallet att exekutionstitel upphävs. Vad som där sägs är tillämpligt även när redovisning och utbetalning skett enligt 14 kap.

3.15 Verkan av exekutiv försäljning m. m. (15 kap. UB)

Förevarande kap. avser att reglera exekutiv försäljnings verkan mot tredje man som gör anspråk på äganderätt till den sålda egendomen samt köparens rätt i sådana fall. Även tredje mans rätt efter indrivning av utmätt fordran uppmärksammas.

Enligt gällande rätt torde utgångspunkten vara, att försäljning som exekutiv myndighet förrättar inte ger bättre rätt för köparen än frivillig försäljning, om inte annat särskilt föreskrivs. Rättsläget är något osäkert i fråga om lösöre.[1] Det exekutiva förfarandet har dock av gammalt särskilt beträffande rättigheter till fast egendom och andra specialobjekt medfört en hel del rättsverkningar som inte följer av frivillig försäljning. Efter förslag av beredningen har också på senare tid gjorts inskränkning i nämnda princip såvitt angår fast egendom.[2] ULförslaget gör ytterligare begränsningar beträffande fast egendom och samma regler föreslås gälla i fråga om registrerat skepp.[3] Om konkursförvaltare själv säljer egendom som ingår i konkursen, har försäljningen ej andra rättsverkningar än vanlig frivillig försäljning.

I fråga om lös egendom har nämnda princip inte varit förenad med så stora risker för köparen. I den mån egendomen är sådan att den kan bli föremål för godtrosförvärv i vanlig mening blir köparen skyddad med hjälp av godtrosreglerna. Även luftfartyg och reservdelar till luftfartyg kan bli föremål för godtrosförvärv enligt vanliga regler för lösöre. Däremot kan svenskt skepp enligt SjöLförslaget inte framdeles bli föremål för godtrosförvärv enligt reglerna för lösöre. I stället skall gälla vissa nya regler om godtrosförvärv som baserats på inskrivningsförhållandena (20 § SjöLförslaget). Dessa regler gäller emellertid inte exekutiva förvärv. Godtrosförvärv i vanlig mening kan inte heller äga rum till immateriella rättigheter. Det är dock, frånsett royalty o. l., sällan som sådana rättigheter blir föremål

[1] Jfr Trygger II s. 231 ff, Alexanderson s. 65, Almén, Auktion II s. 15, Hessler i Rättsvetenskapliga studier ägnade minnet av Phillips Hult s. 205 ff, Karlgren i SvJT 1956 s. 256 ff, Hellner, Om obehörig vinst s. 297 ff, Olivecrona s. 104 not 61 och Undén I s. 146.

[2] U VIII s. 239 f.

[3] U XI s. 99 f och 102 ff.

för utmätning och några särskilda olägenheter av gällande rätts ståndpunkt har inte försports i den delen.

Beträffande utmätning av *registrerat skepp* eller *fast egendom* finns en särskild bestämmelse i 201 § 4 mom. ULförslaget. Där sägs, att sedan utmätt fast egendom eller utmätt registrerat skepp, andel däri eller villkorlig äganderätt till sådant skepp eller andel däri sålts, får utmätningen inte överklagas annat än i samband med klagan över försäljningen. Stadgandet kompletteras av 213 a § 1 mom. ULförslaget, som innebär att, när försäljning av sådan egendom som nämns i 201 § 4 mom. vunnit laga kraft och köpeskillingen erlagts, har den som på annat sätt förvärvat egendomen från gäldenären eller någon hans företrädare förlorat sin rätt mot köparen. Även den som åberopar att gäldenärens eller någon företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl ej gällde mot rätta ägaren har enligt 2 mom. förlorat sin rätt mot köparen, om vid försäljningen gäldenärens åtkomst var inskriven eller, i fråga om fast egendom, lagfart var beviljad för honom. Tredje man, vars rätt gått förlorad enligt sistnämnda bestämmelse, har enligt 3 mom. rätt till ersättning av staten enligt de bestämmelser som gäller när sådan ersättning skall utgå med anledning av att ägarens rätt gått förlorad genom frivillig försäljning. Vad som sägs i 213 a § ULförslaget är tillämpligt även när egendom som avses i 201 § 4 mom. säljs exekutivt under konkurs eller på grund av bestämmelse i annan lag som hänvisar till UL.[4]

Bestämmelserna i 201 § 4 mom. och 213 a § ULförslaget bygger på det registreringssystem som gäller eller har föreslagits beträffande där angiven egendom. Utmätning skall liksom konkursbeslut antecknas i registren. När försäljning blir aktuell, skall den kungöras, frånsett möjligheten att fast egendom i enklare fall säljs under hand. Det synes med hänsyn härtill föreligga betryggande garantier för att egendom av nämnda slag inte skall av misstag säljas oaktat den tillhör tredje man. I fråga om luftfartyg och intecknade reservdelar är förhållandena likartade, men inskrivningsreglerna och rättsverkningarna bygger på en äldre lagstiftningsmodell. När beredningen framlade förslag till nämnda 201 § 4 mom. och 213 a §, övervägdes huruvida dessa bestämmelser kunde få omfatta även luftfartyg och intecknade reservdelar, men beredningen stannade för att t. v. lämna dessa objekt utanför.[5] Man räknade emellertid med att registrerade luftfartyg skulle senare i förevarande hänseende helt likställas med registrerade skepp när inskrivningsväsendet beträffande luftfartyg reformerats efter mönster av det system som antagits för fast egendom och föreslagits för skepp.

Beredningen har inte anledning att nu föreslå någon ändring beträffande rättsverkan av försäljning som avsett registrerat skepp eller fast egendom såvitt angår förhållandet mellan köparen och tredje man. I fråga om fullföljd av talan mot bakomliggande utmätning har beredningen emellertid i samband med den allmänna översyn av fullföljdsreglerna som nu skett funnit att den i 201 § 4 mom. ULförslaget upptagna särskilda regeln kan avvaras. Denna, som ej var någon nyhet i fråga om fast egendom, tillkom i den delen

[4] Jfr ang. tillämpningen av 10 § SjöLförslaget U XI s. 105.
[5] Se härom U XI s. 100 och 106.

år 1971, medan ännu några bestämmelser om verkan av försäljning inte fanns i UL och då befogenheten att besluta om utmätning av sådan egendom resp. sälja den exekutivt var uppdelad på krfm och ÖE. Enligt beredningens förslag skall även försäljningen handhas av krfm. Om verkan av lagakraftvunnen försäljning från sistnämnda utgångspunkt regleras så som sker i nu föreliggande förslag, synes inte finnas tillräcklig anledning att, som skett i 201 § 4 mom. ULförslaget, avskära tredje man från möjligheten att överklaga själva utmätningen sedan försäljningen vunnit laga kraft. Någon motsvarighet till 201 § 4 mom. ULförslaget tas därför inte upp i förevarande förslag. Härigenom vinns en mera rätlinjig reglering enligt de principer som ligger till grund för 5 kap. 25 och 33 §§ i förslaget. I sak innebär ändringen inte stor skillnad. Vad frågan gäller är endast huruvida rätt ägare som försuttit tid att överklaga skedd försäljning skall få lyfta influtna medel som alltjämt finns tillgängliga eller om dessa skall gå till utmätningssökanden eller annan borgenär som ej förut var säkerställd genom panträtt e. l. i egendomen resp. till den som i ärendet antagits vara den utmätta egendomens ägare (se vidare under 19 kap. 27 §).

Beträffande *annan lös egendom* än registrerat skepp kan framhållas följande rörande förhållandet mellan köparen och tredje man.

I 5 kap. har beredningen tagit upp bestämmelser som beträffande egendom av alla slag tillerkänner krfm befogenhet att ge föreläggande för tredje man som påstår bättre rätt att väcka talan vid äventyr att han förlorar sin rätt. När föreläggande inte iakttas, är saken klar. Tillämpningen förutsätter emellertid att tredje mans anspråk blivit känt. Vad som här behöver diskuteras är, huruvida försäljning som krfm gör ovetande om eller utan beaktande av tredje mans rätt skall stå sig mot tredje mannen.

Det skulle naturligtvis från enbart exekutionsrättslig synpunkt innebära en vinning, om exekutiv försäljning över hela linjen kunde medföra ovillkorligt skydd för köparen frånsett fall då köparen förfarit svikligt. Beredningen har emellertid funnit det vanskligt att gå så långt, i allt fall om staten inte ingriper och ersätter tredje man eventuell förlust. Då det är tveksamt om statsmakterna vill ta på sig ett sådant ansvar för alla exekutiva försäljningar, har beredningen ansett sig böra upprätta sitt förslag från den utgångspunkten att staten inte inträder som garant.

Lösa saker är inte i allmänhet föremål för någon registrering och i den mån registrering sker t. ex. av bilar är denna inte lika kvalificerad som förhållandet är beträffande fast egendom och föreslagits i fråga om skepp. Det kungörande som sker när lös sak säljs på auktion ger regelmässigt inte heller samma upplysning om vad försäljningen gäller som kungörandet när fast egendom eller skepp skall säljas. Om misstag äger rum och egendom som kan vara föremål för vanligt godtrosförvärv säljs till köpare som är i god tro, bör emellertid förvärvet vara skyddat. Det torde sålunda saknas bärande skäl till att rätta ägaren skall vara bättre ställd, om lös sak säljs exekutivt till någon godtroende köpare än om den avyttras frivilligt till godtroende.

I fråga om lösa saker skulle det måhända med hänsyn till köparens möjlighet att göra exstinktivt godtrosförvärv inte i praktiken betyda så mycket, om lagakraftvunnen försäljning förklaras i och för sig beröva tredje man hans rätt eller om köparen skall anses skyddad endast om han är i god

tro. Och beträffande löpande skuldebrev och därmed jämförliga fordringar och rättigheter som på motsvarande sätt kan vara föremål för godtrosförvärv ligger saken ungefär lika till. Det kan dock vara förenat med vissa särskilda vanskligheter att beträffande sådan egendom ge lagakraftvunnen försäljning i och för sig prekluderande verkan mot tredje man.

Vad gäller andra fordringar och rättigheter förefaller det äventyrligt att låta exekutiv försäljning beröva tredje mannen hans rätt. Särskilt beträffande detta område kan nämnas, att det kan finnas en rad olika slags upplåtelser som inkräktar på den rätt som en köpare trott sig förvärva. Om t. ex. patenträtt utmäts, kan bl. a. tänkas, att patenthavaren har upplåtit licenser till industriidkare o. a. Det synes här inte görligt att låta exekutiv försäljning prekludera tredje mans rätt, vare sig denne gör anspråk på äganderätt till patenträtten eller på någon mera begränsad rätt som härflyter från patenträtten. Måhända förtjänar också nämnas, att det nu behandlade spörsmålet kan ha internationell räckvidd särskilt i fråga om immateriella rättigheter av olika slag.

Här kan erinras att andelsrätter som gäller lös sak inte torde kunna bli föremål för godtrosförvärv annat än om saken också kommer i förvärvarens besittning.[6] Byggnad på annans mark (fast sak) anses inte kunna vara föremål för godtrosförvärv.[7]

Beredningen har på dessa skäl stannat för att som utgångspunkt behålla att exekutiv försäljning ger köparen samma rätt som frivillig försäljning om inte annat sägs. Här åsyftas försäljning som vunnit laga kraft (1 §). Genom regeln uppnås principiell överensstämmelse med vad som gäller när konkursförvaltning säljer egendom som ingår i konkursbo. Vidare uppmärksammas (2 §) förhållandet mellan utmätning och frivillig överlåtelse av eller upplåtelse av rätt till egendomen liksom det fallet att föreläggande har getts enligt 5 kap. Därefter (3 §) tas upp bestämmelser om registrerat skepp och fast egendom, vilka motsvarar 213 a § 1 och 2 mom. i ULförslaget. Någon motsvarighet till 201 § 4 mom. har, som redan nämnts, inte tagits upp. Förslaget räknar från angivna utgångspunkter med att köparen undantagsvis inte får behålla vad han köpt och reglerar gäldenärens och utmätningsborgenärs förpliktelser mot köparen, när dennes förvärv inte står sig mot tredje man (4 §). Denna reglering är ny. Nya bestämmelser föreslås även i fråga om tredje mans rätt mot gäldenären och utmätningsborgenär, när tredje man gått förlustig sin egendom (5 §). Slutligen tas upp bestämmelser (6 §) om ersättningsskyldighet för staten vilka motsvarar 213 a § 3 mom. ULförslaget och om regressrätt för staten.

1 §

Denna paragraf innehåller den ovan redovisade principen i förslaget enligt vilken exekutiv försäljning ger köparen samma rätt till den sålda egendomen som frivillig försäljning om inte annat följer av vad som sägs i senare paragrafer i kapitlet. Bestämmelsen åsyftar försäljningens verkan i sakrättsligt hänseende, inte betalningsvillkor o. l.[1]

[6] Undén I s. 142 f och SOU 1965: 14 s. 31.
[7] Jfr NJA 1952 s. 407 samt Undén I s. 143 och SOU 1965: 14 s. 65 f.
[1] I justitiedepartementet utarbetas f. n. en lag om godtrosförvärv av lös egendom, vilken grundas på förslag i SOU 1965: 14.

Beredningen vill i övrigt erinra om att innebörden av exekutiv försäljning i första hand bestäms av vad som enligt krfms beslut säljs. Om krfm t. ex. anger att den rätt till viss sak som följer av avbetalningskontrakt säljs, kan köparen inte förvärva någon mera vittgående rätt än den som sålunda beskrivits. En helt annan fråga är, om godtrosförvärv till köparens rätt enligt avbetalningskontrakt möjligen kan förekomma, om hans rätt säljs utan att avbetalningssäljaren blivit utlöst (jfr 10 kap. 9 §) och köparens rätt i själva verket tillkommer tredje man. Om godtrosförvärv till avbetalningsköpares villkorliga rätt anses kunna äga rum vid frivillig överlåtelse,[2] bör detsamma gälla vid exekutiv försäljning. När krfm i andra fall vid försäljning av viss egendom gör förbehåll för särskild rätt därtill, skall köparen naturligtvis respektera denna rätt. På andra sidan gäller, att om rättighet måste förbehållas vid exekutiv försäljning för att den skall bestå, så belastas egendomen av rättigheten endast om sådant förbehåll har skett.

Tvistiga frågor bör i allmänhet klaras ut innan försäljning sker, men undantag kan vara påkallade. Fastighet kan t. ex. ibland böra säljas med upplysning om att vissa frågor är oklara, såsom beträffande fastighetens gränser eller i fråga om tillbehör. Även när sådan upplysning inte är att betrakta som formligt köpevillkor är den av betydelse för köparens rätt.

Som förut antytts utgår beredningen från att verkställd försäljning skall ha vunnit laga kraft för att den skall få åsyftad verkan. Det är inte avsett att denna ståndpunkt skall hindra att såld egendom, om det finnes lämpligt, omedelbart överlämnas till köparen när denne betalt köpeskillingen oaktat försäljningen ej vunnit laga kraft.

Tredje man kan tänkas överklaga verkställd försäljning och eventuellt få den undanröjd. Försäljningen kan också möjligen tänkas bli undanröjd efter anlitande av extraordinära rättsmedel som står till buds (se 19 kap. 45 §). När lagakraftvunnen försäljning inte medför att tredje man går förlustig sin rätt till såld egendom, kan han även vända sig direkt mot köparen och vindicera egendomen resp. i fråga om särskild rätt till egendomen kräva att denna rätt respekteras.

Beträffande tredje mans rätt mot köparen när denne inte är skyddad kan förtjäna nämnas den situationen att tredje mannen hunnit gardera sig vid köpeskillingsfördelningen och därvid fått ut hela eller en del av köpeskillingen. Han bör givetvis inte både behålla vad han då har mottagit och få egendomen åter från köparen. Beredningen utgår från att tredje man måste, mot återfående av egendomen, utge till köparen vad han lyft av köpeskillingen jämte upplupen ränta. Om åter tredje mannen endast vänt sig direkt mot köparen och vunnit tillbaka egendomen från denne, har köparen rätt att få gottgörelse för erlagd köpeskilling av gäldenären eller borgenär som enligt 4 § i förevarande kap. är ersättningsskyldig.

Här kan anmärkas, att det till äventyrs vid försäljning av lösöre, löpande skuldebrev o. d. som kan vara föremål för exstinktivt godtrosförvärv kan inträffa att köparen har efter försäljningen kommit i ond tro innan han får egendomen i sin besittning. Han kan då överklaga försäljningen, om han med hänsyn till vunna upplysningar inte vill stå fast vid köpet. Har även

[2] Jfr NJA 1931 s. 741 och SOU 1965: 14 s. 71.

köpeskillingsfördelning hunnit äga rum, måste jämväl den helt eller delvis gå åter för att syftet skall uppnås. Undanröjande av fördelningen kan givetvis vålla komplikationer, om medlen redan betalts ut. Det är emellertid ytterligt osannolikt att situationen skall inträffa. Beredningen har därför inte ansett det påkallat att i 1 § göra något undantag från de allmänna reglerna om godtrosförvärv. Annars kunde det i och för sig vara tänkbart att — med avvikelse från vad som anses gälla vid godtrosförvärv av hithörande egendom — hänföra kravet på god tro till försäljningsögonblicket i stället för besittningstagandet. Det kan erinras, att om köparen ej gjort godtrosförvärv, kan rätt ägare föra vindikationstalan mot köparen även om han inte överklagat försäljningen.

I fråga om annan lös egendom än nyss nämnts blir köpare av egendomen inte skyddad i vidare mån än som kan följa av företräde på grund av tidigare denuntiation av utmätningen e. l. Om han får kännedom om att egendomen i själva verket inte tillhörde gäldenären, är han inte skyldig att stå fast vid köpet men torde vara hänvisad att anlita ordinärt eller extraordinärt rättsmedel för att få försäljningen hävd. Köparen kan ha intresse därav för att han skall återfå erlagd köpeskilling, om det finns någon praktisk möjlighet därtill. Även här kan tänkas uppkomma sådana komplikationer som nyss nämnts i fall då köpeskillingsfördelning har hunnit äga rum. Om man i likhet med beredningen inte är beredd att låta lagakraftvunnen exekutiv försäljning ge köparen ovillkorlig rätt till det sålda, kan emellertid inte undvikas att man teoretiskt får räkna med sådana komplikationer som här beskrivits.

Vad särskilt angår den situationen att exekutivt förvärv av egendom, beträffande vilken denuntiation av överlåtelse krävs för sakrättsligt skydd, konkurrerar med frivilligt förvärv från gäldenären vill beredningen erinra om att utmätning i hithörande fall enligt 7 kap. 3 § skall åtföljas av denuntiation till sekundogäldenär eller annan förpliktad. Denna denuntiation av utmätningen skall medföra samma företräde som i andra fall följer av att förvärv som skett i god tro denuntieras. Beredningen behandlar denna fråga i ett vidare sammanhang under 2 §.

Beredningen vill erinra om att 19 kap. 45 § i förslaget innehåller bestämmelse som avser att begränsa möjligheten att undanröja exekutiv försäljning med hjälp av extraordinärt rättsmedel. Särskilt om köpeskillingsfördelning skett måste stor återhållsamhet iakttas. Det bör inte annat än ytterst undantagsvis få förekomma att lagakraftvunnen köpeskillingsfördelning undanröjs som följd av att fel förekommit i samband med försäljningen. Förslaget ger i 4—6 §§ vissa surrogat i form av ersättningskrav vilka normalt skall vara vad som står till buds när det exekutiva förfarandet är avslutat.

Bestämmelserna om verkan av försäljning är tillämpliga inte bara vid försäljning på auktion utan även vid underhandsförsäljning, när sådan får äga rum.

2 §

Såsom angetts i 1 § skall principen i fråga om verkan av exekutiv försäljning vara den att sådan försäljning inte ger köparen bättre rätt till den

sålda egendomen än frivillig försäljning, om inte annat föreskrivs. I förevarande 2 § upptas vissa undantag från principen vilka i stort sett kan tyckas vara självklara men som ändå synts böra uttryckligen anges, om principen i 1 § blir lagfäst.

Flera lagar anger när en överlåtelse gäller mot överlåtarens borgenärer. Vid sidan därav följer av oskriven lag, att vissa krav måste vara uppfyllda för att ett sådant skydd skall inträda. Enligt lösöreköpsförordningen (1845:50 s. 1) måste den som köper lösöre och vill låta det kvarbli hos säljaren iaktta vissa formaliteter för att förvärvet skall kunna bli skyddat mot säljarens borgenärer. Sådant skydd inträder därpå efter viss respittid. Om formaliteterna inte iakttas eller respittiden inte gått till ända, får den sålda egendomen utmätas för fordran hos säljaren. Utmätningen ger härigenom företräde framför överlåtelsen, vilket i första hand betyder att utmätningssökanden skall få betalning ur egendomen utan hänsyn till nämnda överlåtelse. Härmed är visserligen inte direkt utsagt att också den som sedermera i exekutiv ordning förvärvar egendomen har företräde framför den tidigare förvärvaren. Men att så måste bli fallet har ansetts klart. Om lösöreköpsförordningens bestämmelser iakttas och respittiden gått till ända, blir förvärvaren skyddad även om det i realiteten är fråga om pantsättning. Beredningen överväger emellertid att föreslå avskaffande av förordningen.

I 22 § första stycket skuldebrevslagen (1936:81) stadgas, att överlåtelse av löpande skuldebrev inte gäller mot överlåtarens borgenärer med mindre den till vilken överlåtelsen skett fått handlingen i besittning. Beträffande försäljning som bank gör ges en särskild regel i andra stycket. Bestämmelserna i 22 § är även tillämpliga beträffande sådant enkelt skuldebrev som avses i 32 §. Överlåtelse av annat enkelt skuldebrev gäller enligt 31 § första stycket inte mot överlåtarens borgenärer med mindre gäldenären underrättats om åtgärden antingen av överlåtaren eller av den till vilken överlåtelsen skett. Om gåva gäller särskilda bestämmelser. I 10 § skuldebrevslagen uttalas vidare uttryckligen att vad som i lagen sägs om överlåtelse av skuldebrev också gäller i fråga om pantsättning av dylik handling. Om löpande eller jämställt skuldebrev utmäts och omhändertas innan det har traderats, ger utmätningen företräde framför överlåtelsen eller pantutfästelsen. I fråga om annat skuldebrev torde utmätning ge företräde framför förvärv som tredje man gjort tidigare, om utmätningen denuntieras sekundogäldenären först eller, om denuntiation först sker av överlåtelsen, tredje mannen därvid är i ond tro i fråga om utmätningen. Gör tredje man sitt förvärv efter att utmätning beslutats, ger utmätningen företräde, om tredje mannen var i ond tro vid förvärvet eller när sekundogäldenären denuntieras eller om utmätningen denuntieras sekundogäldenären först. Bestämmelserna i skuldebrevslagen är analogiskt tillämpliga i fråga om åtskilliga rättigheter som inte direkt omfattas av lagen.

En bestämmelse som motsvarar de nu nämnda reglerna i skuldebrevslagen finns även i SjöLförslaget. I 19 § nämnda förslag föreskrivs, att om skepp eller skeppsbygge har överlåtits och inskrivning sökts för förvärvet eller egendomen anmälts för avregistrering, får skeppet eller bygget därefter inte tas i anspråk för annan fordran mot överlåtaren än sådan som är förenad med panträtt eller retentionsrätt i egendomen. Av bestämmelsen

framgår motsättningsvis, att överlåtelse av skepp eller skeppsbygge inte gäller mot överlåtarens borgenärer innan förvärvaren sökt inskrivning eller gjort anmälan för avregistrering.

I beredningens förslag upptas i 5 kap. 27 § bestämmelser om verkan av utmätning vilka också har betydelse i förevarande sammanhang. De innebär att gäldenären i allmänhet inte får förfoga över den utmätta egendomen till skada för utmätningssökanden. Utmätningen ger alltså sökanden företräde framför förfogande som sker i strid mot förbudet, frånsett godtrosförvärv. Vidare ger 5 kap. 19 och 24 §§ i förslaget möjlighet att beträffande utmätt lös eller fast egendom rikta föreläggande mot tredje man med påföljd att denne förlorar sin rätt mot sökanden, om han inte iakttar föreläggandet. I den mån föreläggande av ifrågavarande slag kan meddelas enligt gällande lag torde vara klart, att tredje man som förlorat sin talan mot sökanden inte heller kan göra något anspråk gällande mot den till vilken krfm resp. ÖE säljer egendomen. Däremot har han inte förlorat sin talan mot gäldenären, ehuru den inte kan gå ut på att egendomen skall återställas in natura.[1] Om utmätningen av någon anledning går åter innan egendomen sålts, är tredje man bibehållen även vid sin rätt till denna, oaktat han inte efterkommit föreläggandet.

Gemensamt för samtliga bestämmelser torde vara, att när utmätning ger sökanden företräde framför överlåtelse eller pantutfästelse till tredje man eller tredje man efter föreläggande förlorat sin rätt mot sökanden, utmätt egendom väl får säljas men att tredje man inte har gått förlustig sin rätt i förhållande till utmätningsgäldenären, ehuru denna rätt evalverats i rätt till överskott efter skedd försäljning resp. ett mer eller mindre omfattande ersättningsanspråk.

Angående förhållandet mellan utmätning och panträtt på grund av inteckning ges bestämmelser i 9 § FRL och 5 kap. 28 § andra stycket i förslaget. Utmätning kan även ge företräde framför annan upplåtelse av rättighet än pantutfästelse. Enligt 26 § första stycket andra punkten FfL har sålunda inskriven rättighet företräde framför fordran med förmånsrätt på grund av utmätning, om inskrivning sökts före dagen för utmätningen. Som förut nämnts skall denna bestämmelse ersättas av 5 kap. 28 § tredje stycket i beredningens förslag. I fråga om dessa rättigheter gäller att försäljningsvillkoren reglerar huruvida de skall bestå efter försäljningen eller falla bort.

Beredningen har ansett lämpligt att för hithörande fall uttryckligen ange, att den som förvärvar egendomen vid exekutiv försäljning skall vara skyddad när utmätning enligt "lag" — skriven eller oskriven — ger företräde framför överlåtelse av egendomen eller upplåtelse av särskild rätt till denna. Bestämmelse härom har upptagits som *första stycke* i förevarande 2 §. Under "särskild rätt" inkluderas i första hand panträtt men däri ingår även annan begränsad "sakrätt". Bl. a. hör nyttjanderätt till fast egendom hit ehuru detta f. n. inte synes ha någon praktisk betydelse. I den mån nyttjanderätt till lös egendom överhuvud kan bli bindande mot upplåtarens borgenärer faller upplåtelse därav in under bestämmelsen. Som förut

[1] Trygger II s. 237 f och Hellner, Om obehörig vinst s. 297 och 305 ff.

berörts kan det tänkas, att åtminstone vissa särskilt kvalificerade former av nyttjanderätt till lös egendom tillerkänns skydd mot upplåtarens borgenärer resp. annan tredje man. Dessutom utgår beredningen enligt vad som tidigare nämnts från att redan upplåten nyttjanderätt till lös egendom inte bryts av att andel i egendomen utmäts och säljs. Däremot har andelsägare inte befogenhet att, efter utmätning av andelen, till skada för utmätningssökanden medverka till upplåtelse av nyttjanderätt till egendomen. Detta följer av 5 kap. 27 § första stycket i förslaget.

Som nämnts ovan under 1 § skall i övrigt de villkor som bestämts vid försäljningen iakttas, t. ex. att krfm gjort förbehåll för viss rätt eller att, om rättighet måste förbehållas vid exekutiv försäljning för att den skall bestå, rättigheten fallit bort när sådant förbehåll ej skett.

I *andra stycket* av förevarande 2 § uppmärksammas det fallet att tredje man efter föreläggande enligt 5 kap. 19 eller 24 § i förslaget har förlorat sin rätt mot sökanden. Bestämmelsen innebär att tredje man därmed även förlorat sin talan mot den som vid efterföljande exekutiv försäljning förvärvar egendomen. Vad som sagts nu gäller däremot inte när föreläggande meddelats enligt 5 kap. 25 § beträffande influtna medel, oaktat tvisten även i sådant fall, åtminstone prejudiciellt, avser frågan vem egendomen tillhörde.

Vad särskilt angår registrerat skepp och fast egendom kompletteras 2 § av bestämmelserna i 3 § i förslaget. När försäljning av sådan egendom vunnit laga kraft och köpeskillingen erlagts, blir köparen skyddad under där angivna förutsättningar, även om 2 § inte är tillämplig. Beträffande samspelet mellan 2 och 3 §§ kan framhållas, att om förutsättning för förvärvares skydd finns redan enligt 2 §, kan krfm utan vidare sälja egendomen. Klagan över utmätningen och försäljningen som grundas på påstådd bättre rätt till egendomen kan inte leda till något resultat. Om däremot 2 § inte är tillämplig, kan tredje man eventuellt efter klagan över utmätningen och försäljningen få dem undanröjda, men om försäljningen vinner laga kraft, går tredje mans rätt till egendomen under förutsättningar som anges i 3 § förlorad, frånsett att försäljningen eventuellt kan angripas med extraordinärt rättsmedel (jfr 19 kap. 45 §).

3 §

I inledningen till kapitlet har beredningen redogjort för innehållet i 201 § 4 mom. och 213 a § 1 och 2 mom. ULförslaget.

De bestämmelser som upptagits under förevarande 3 § ersätter 213 a § 1 och 2 mom. ULförslaget.[1] De är begränsade till försäljning av registrerat skepp eller fast egendom. Av 2 kap. 9 och 10 §§ framgår att bl. a. även andel i skepp eller fastighet och villkorlig äganderätt till sådan egendom inbegrips. När försäljningen vunnit laga kraft och köpeskillingen erlagts, har den som på annat sätt förvärvat egendomen från gäldenären eller någon hans företrädare förlorat sin rätt mot köparen. Även den som åberopar att gäldenärens eller någon företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl ej gällde mot rätta ägaren har förlorat sin rätt mot köparen, om gäldenärens åtkomst var inskriven eller, i fråga om fast egendom, lagfart var beviljad för honom

[1] Se härom U XI s. 102 ff.

när försäljningen ägde rum. Av beredningens i Utsökningsrätt XI angivna motiv till bestämmelserna framgår, att beredningen ansett att dessa inte skulle kunna med framgång åberopas av köpare som förfarit svikligt, t. ex. om han som utmätningssökande anvisat egendomen till utmätning ehuru han kände till att gäldenären inte var ägare.[2] Beträffande registrerat skepp kan tilläggas att redan bestämmelsen i 19 § SjöLförslaget och 2 § i förevarande kap. ger praktiskt sett exekutivköparen det skydd som avses med första stycket av förevarande 3 §.

Om rätt till ersättning av staten finns bestämmelser i 6 §.

I anslutning till förevarande 3 § vill beredningen erinra om det bl. a. i inledningen till 14 kap. berörda fallet att egendom, vilken framstår som tillbehör till fastighet, sålts för sig. Om sådan försäljning avsett objekt som kan vara föremål för godtrosförvärv och försäljningen vunnit laga kraft, kan tredje man, frånsett möjligheten att använda extraordinära rättsmedel, inte mot godtroende köpare göra gällande någon rätt till egendomen.[3] Däremot är han t. v. oförhindrad att hos krfm göra gällande sin rätt till influtna medel. Denna möjlighet upphör emellertid när medlen disponerats på bindande sätt. Om även själva fastigheten sålts och för tillbehör influtna medel tagits i beräkning vid bestämmande av villkoren för försäljningen, torde sålunda denna disposition inte kunna angripas annat än genom klagan över försäljningen av fastigheten, eventuellt med hjälp av extraordinärt rättsmedel. Medlens användning har genom 16 § i 13 kap. fixerats till vissa fordringar, och denna bindning kan inte hävas utan att fastighetsförsäljningen undanröjs (jfr även 6 kap. 12 § första st. andra punkten JB). Skulle försäljning av själva fastigheten inställas och sker fördelning av de influtna tillbehörsmedlen, blir fördelade medel också, sedan fördelningsbeslutet vunnit laga kraft, oåtkomliga för tredje man (jfr 6 kap. 13 § JB), med det förbehåll som följer av 5 § i förevarande kap. (jfr s. 208 och 420).

4 §

UL innehåller inte några regler om reklamation, rätt till nedsättning av köpeskillingen eller hävningsrätt, om köparen efter lagakraftvunnen exekutiv försäljning finner att han inte fått mottaga vad som skall anses sålt till honom. Köparen torde teoretiskt i viss utsträckning kunna med extraordinära rättsmedel få försäljningen undanröjd, men de praktiska möjligheterna för honom att på den vägen bli ekonomiskt tillgodosedd är mycket begränsade. Några uttryckliga regler om hemulsansvar för gäldenären finns inte i UL. Sådant ansvar har emellertid i doktrinen ansetts åvila honom, om den sålda egendomen frånvinns köparen.[1] Hur långt ansvaret sträcker sig förefaller dock ovisst. I 4 kap. 21 § JB sägs om köp av fast egendom, att om fastigheten kan frånvinnas köparen efter klander, skall säljaren återbära köpeskillingen och, om köparen var i god tro vid köpet, ersätta köparen dennes skada. Denna föreskrift, som ingår i bestämmelserna om frivillig överlåtelse, kan knappast anses analogiskt fullt ut tillämplig på exekutiv försäljning av fast egendom. Det synes ligga närmast till hands och vara

[2] U XI s. 103 f.
[3] Ang. godtrosförvärv i sådant fall se U IV s. 80.
[1] Se U XI s. 102 med där gjorda hänvisningar.

rimligare att inte utan vidare ålägga gäldenären annan förpliktelse än att, i den mån honom åvilande skulder blivit betalda och han eventuellt fått uppbära överskott, ersätta köparen dennes skada. Mot en på det sättet begränsad strikt ersättningsskyldighet synes inte vara något att erinra. Dessutom bör gäldenären, om han förfarit vårdslöst, kunna åläggas att ersätta även annan skada som han vållat köparen. De förpliktelser som nu nämnts skulle alltså åvila gäldenären oaktat han inte själv som säljare gjort något åtagande. Bestämmelser härom har upptagits i *första stycket* av förevarande 4 §.

Den ersättning som i första hand bör tillkomma köparen med anledning av att egendomen frångår honom motsvarar den köpeskilling som han erlagt. Gäldenärens strikta ansvar är maximerat på samma sätt. Av köpeskillingen kan emellertid en del ha utbetalts till panthavare eller annan förmånsberättigad borgenär som var berättigad till betalning ur egendomen oavsett vem som var ägare. I den mån sådan borgenär fått betalt ur köpeskillingen bör inte gäldenären — lika litet som borgenären (se nedan) — med anledning av försäljningen vara skyldig ersätta köparen för dennes skada. Vad som förekommit vid försäljningen och därav föranledd likvid har betydelse även för den inbördes uppgörelse som måste äga rum mellan köparen och tredje mannen. Om köpeskilling som köparen erlagt använts till betalning av sådan borgenärs fordran som nyss nämnts, bör köparen inte vara skyldig att avträda egendomen till tredje mannen utan att han gottgörs för att köpeskillingen använts till tredje mannens nytta. Eljest skulle denne kunna göra en obehörig vinst på köparens bekostnad. Beredningen utgår från att detta gäller utan särskild bestämmelse. Att i förevarande sammanhang uttryckligen reglera rättsverkningarna av klander för de speciella fall som här är i fråga har inte synts lämpligt.

Beträffande ränta på det belopp för vilket gäldenären skall svara utgår beredningen från att reglerna i 2 kap. 18 § blir tillämpliga, direkt eller analogiskt.

Beredningen utgår från att krfm — frånsett vad som direkt följer av lag — inte kan ådraga gäldenären personligen några inomobligatoriska förpliktelser genom försäljning som myndigheten verkställer. Däremot kan gäldenären i samband med exekutiv försäljning tänkas frivilligt åtaga sig visst ansvar. Ett sådant åtagande regleras inte av förslaget. I detta sammanhang vill beredningen påpeka, att enligt dess mening konkursförvaltning som säljer gäldenärens egendom under konkurs inte därigenom ådrar gäldenären personligen sådana inomobligatoriska förpliktelser som skolat åvila denne om han själv verkställt försäljningen. Det blir i stället konkursboet som svarar för dylika förpliktelser. Förevarande 4 § bör dock kunna tillämpas analogiskt mot gäldenären, om egendom som konkursbo sålt frångår köparen, dvs. att gäldenären kan personligen bli skyldig att ersätta skada i den omfattning som förslaget anger. Genom konkursboets försäljning har ju en eller flera borgenärer fått betalning, om ej till äventyrs hela köpeskillingen gått till betalning av massagäld.

Gällande lag tycks inte räkna med att utmätningssökande, vilken fått betalning genom exekutiv försäljning av egendom som sedermera frångår

köparen, kan bli skyldig att utge ersättning till köparen annat än på brottslig grund och möjligen även om han i annat fall ej var i god tro.[2] 201 § 4 mom. och 213 a § ULförslaget medför inte någon ändring på den punkten jämfört med vad som gäller f. n. Enligt beredningens mening är det rimligt, att borgenär som fått betalning åläggs att i motsvarande mån solidariskt med gäldenären gottgöra köparen skada som denne lidit, om borgenären inte var i god tro när han mottog betalning. Bestämmelse härom har upptagits i *andra stycket* av 4 §. Den är avsedd att gälla även när annan borgenär än utmätningssökande t. ex. företagsinteckningshavare fått betalning och var i ond tro. Med ond tro avses, att borgenären insåg eller bort inse att han på grund av tredje mans rätt till egendomen inte hade rätt till betalning ur egendomen. Om borgenären gjort godtrosförvärv av panträtt t. ex. enligt 6 kap. 7 § JB, skall han givetvis vara skyddad. Bestämmelsen grundar överhuvud inte något ersättningsanspråk mot borgenär vilken hade panträtt som gällde mot rätta ägaren/tredje mannen. Panthavaren kan då inte vara i ond tro beträffande sin rätt till betalning.

Eftersom försäljningen handhas av krfm torde någon undersökningsplikt inte åvila borgenär i fråga om gäldenärens rätt till egendomen, och skadeståndsansvar kan därför praktiskt sett knappast komma i fråga annat än om borgenären ändå kände till omständigheter som tydde på att egendomen inte tillhörde gäldenären. Vad angår den tidpunkt då borgenär, som inte förut vunnit rätt som gällde mot rätt ägare till egendomen, måste ha varit i god tro för att bli skyddad mot ersättningsanspråk kan man tänka sig att anknyta till antingen utmätningsbeslutet eller försäljningen eller utbetalning av medlen. Tidpunkten för utmätningsbeslutet är i och för sig inte lämplig beträffande annan borgenär än utmätningssökanden, t. ex. innehavare av företagsinteckning. Beredningen har inte ansett, att borgenär som före försäljningen eller köpeskillingsfördelning kommer i ond tro har anspråk på att skyddas mot återkrav med anledning av betalning som därefter sker till honom. Det naturliga synes sålunda vara att kräva god tro hos borgenären när han får betalning. Med betalning bör likställas att medel avsatts för hans räkning.

Den föreslagna möjligheten för köparen att, om han går miste om den förvärvade egendomen, vända sig mot borgenär som ej var i god tro är avsedd att omfatta även det fallet att både borgenären och köparen var i ond tro. Det torde i allmänhet även då ligga närmare till hands att borgenären får bära den förlust som det kan medföra för honom att ersätta köparen än att motsvarande förlust skall drabba köparen. Undantag kan emellertid tänkas då jämkning på grund av köparens medvållande bör ske enligt allmänna regler.

Även i fråga om borgenärs ersättningsskyldighet bör ränta beräknas enligt reglerna i 2 kap. 18 §.

Åtminstone bestämmelsen i första stycket andra punkten om ersättningsskyldighet för culpös gäldenär när exekutivt såld egendom frångår köparen bör tillämpas analogiskt, om begränsad sakrätt som köparen inte behövt räkna med finnes belasta den sålda egendomen.

[2] Jfr Hellner, Om obehörig vinst s. 304 f om det fallet att egendomen går förlorad för rätt ägare.

5 §

Under 4 § har beredningen upptagit bestämmelser som reglerar köparens rätt till skadestånd, om egendom som han förvärvat i exekutiv ordning frångår honom.

Beredningen har även ansett lämpligt att reglera tredje mans rätt mot gäldenären samt mot utmätningssökanden och andra borgenärer, när exekutiv försäljning medför att tredje mannen går förlustig sin egendom. När utmätning i och för sig ger företräde, skall det enligt 2 § första stycket gälla även till förmån för den som vid försäljningen förvärvat egendomen. Om föreläggande meddelats enligt 5 kap. 19 eller 24 § och tredje mannen inte efterkommit föreläggandet, har denne förlorat sin rätt mot sökanden, såvida inte den senare själv väckt talan mot tredje mannen inom föreskriven tid. Säljs egendomen därefter exekutivt, skall enligt 2 § andra stycket i förevarande 15 kap. nämnda påföljd gälla även till förmån för den som därvid förvärvar densamma. Däremot medför inte reglerna i 2 § att tredje mannen förlorat sin rätt även i förhållande till gäldenären. Han kan visserligen inte kräva att egendomen utges till honom in natura men är oförhindrad att göra gällande ersättningsanspråk på inom- eller utomobligatorisk grund. Om t. ex. tredje mannen/ägaren hyrt ut lös egendom till gäldenären och denna egendom tagits i mät för fordran mot den senare, är tredje mannen i princip oförhindrad att göra gällande de påföljder som i allmänhet inträder i fall då medkontrahenten inte kan återlämna hyrd egendom. Har tredje mannen genom att inte efterkomma föreläggandet visat försummelse att ta till vara sina egna intressen, kan dock gäldenärens skadeståndsförpliktelse komma att påverkas därav och eventuellt falla bort. Även om gäldenären inte står i något inomobligatoriskt rättsförhållande till tredje mannen torde han kunna bli skadeståndsskyldig till denne. Under vilka förutsättningar skadeståndsskyldighet föreligger och hur långt den sträcker sig är emellertid ovisst. Enligt en mening föreligger ersättningsskyldighet begränsad till vad som kommit gäldenären till godo, vare sig direkt eller genom betalning av någon hans skuld.[1] Enligt en annan åsikt skulle det ligga närmare till hands att anse gäldenären ersättningsskyldig för hela den skada som tredje mannen lidit.[2]

Tredje man som var rätt ägare kan även vara berättigad till ersättning av gäldenären när egendomen frångått tredje mannen utan att denne erhållit föreläggande som han försummat iaktta. Beträffande förutsättningarna för och omfattningen av ersättningsskyldigheten gäller vad som nyss sagts om det fallet att föreläggande getts.

Beredningen har inte ansett anledning föreligga att i den exekutionsrättsliga lagstiftningen reglera vilka rättsföljder som kan inträda om gäldenären till följd av exekutiv försäljning inte kan fullgöra sina förpliktelser enligt avtal som rör den utmätta egendomen. Detta spörsmål lämnas därför helt å sido i förslaget. Däremot synes det lämpligt att reglera vilka förpliktelser som — oavsett avtal — kan uppkomma för gäldenären, om tredje mans egendom tas i mät för den förres gäld och säljs. Enligt beredningens mening kan gäldenärens förpliktelse mot tredje man i detta fall bestämmas

[1] Trygger II s. 237 f.
[2] Hellner, Om obehörig vinst s. 306 f.

på samma sätt som i 4 § första stycket angetts för det fallet att egendom vilken tillhörde tredje man sålts och köparen gått förlustig egendomen.

Tillämpade på den situation som avses i förevarande 5 § innebär reglerna i 4 §, att tredje mannen får rätt till skadestånd av gäldenären i den mån fordran mot denne blivit betald genom försäljningen eller gäldenären själv fått del av köpeskillingen och att tredje mannen, om gäldenären förfarit vårdslöst, även i övrigt får rätt till ersättning för sin förlust, dvs. utan nämnda begränsning. Om betalning utgått för fordran som annan än gäldenären var personligen betalningsskyldig för, bör första stycket i 4 § kunna tillämpas analogiskt mot den sålunda personligen betalningsskyldige som befriats från sitt betalningsansvar.

Genom den exekutiva försäljningen kan betalning ha utgått till borgenär som under alla omständigheter, oavsett om gäldenären eller tredje man var rätt ägare, var berättigad att få betalning ur egendomen. Genom sådan betalning har tredje mannen regelmässigt inte lidit någon skada. Det kan inträffa att genom försäljningen betalning, t. ex. på grund av panträtt, tillfallit någon som inte hade personlig fordran mot gäldenären i utmätningsärendet. Om panträtten var giltig även mot rätta ägaren/tredje mannen, har denne regelmässigt inte heller i sådant fall lidit någon skada av att panthavaren fått betalt vid försäljningen. Det måste alltid för att ersättning skall utgå konstateras att tredje mannen genom skedd betalning lidit någon skada.

I nu förevarande sammanhang bör uppmärksammas, att tredje man enligt förslaget kan bli lidande inte bara genom att honom tillhörig egendom säljs utan även genom att en honom tillhörig fordran, som med orätt blivit utmätt, indrivs och används till betalning av utmätningssökandens fordran. Överskott kan även i sådana fall ha överlämnats till utmätningsgäldenären. Tredje mans rätt torde i den nu berörda situationen böra regleras på samma sätt som om honom tillhörig egendom sålts, dvs. att gäldenären blir skyldig att ersätta tredje mannen dennes skada i den mån fordran mot gäldenären blivit betald eller gäldenären själv fått del av influtna medel resp. att gäldenären skall ersätta även annan skada som han genom vårdslöshet vållat tredje mannen.

Vad härefter angår tredje mans rätt mot utmätningssökanden eller annan borgenär som fått betalning torde f. n. återbetalningsskyldighet inte föreligga annat än på skadeståndsrättslig grund.[3] Beredningen anser att frågan bör regleras på samma sätt som i 4 § andra stycket föreslagits beträffande köparens rätt.

I enlighet med det anförda innehåller 5 § i förslaget, att när exekutiv försäljning av egendom eller indrivning av utmätt fordran medför att tredje mans rätt till egendomen går förlorad, skall vad som i 4 § sägs om köpares rätt till skadestånd av gäldenären och borgenär ha motsvarande tillämpning i fråga om skada som tredje mannen lidit. Beredningen vill särskilt framhålla, att 5 § inte är tillämplig mot utmätningssökanden eller annan borgenär i fall som avses i 2 § första och andra styckena, av vilka andra stycket gäller

[3] Se not 3 under rubriken till 14 kap.

det fallet att tredje man efter föreläggande gått förlustig sin rätt genom underlåtenhet att efterkomma föreläggandet. Tredje man har ju då förlorat sin rätt mot sökanden och försäljningen åsamkar inte i den delen tredje mannen någon ny förlust.

6 §

Enligt 213 a § 3 mom. ULförslaget gäller, att tredje man, vars rätt gått förlorad enligt 2 mom., är berättigad till ersättning av staten enligt de bestämmelser som gäller när sådan ersättning skall utgå med anledning av att ägarens rätt gått förlorad genom frivillig försäljning.[1] 2 mom. i nämnda paragraf motsvaras i förslaget av 3 § andra stycket. De regler om statlig ersättningsskyldighet till vilka 213 a § 3 mom. ULförslaget hänvisar finns i 18 kap. 4—7 §§ JB samt 349 och 351—353 §§ SjöLförslaget.

Bestämmelsen i 6 § första stycket i förslaget motsvarar helt 213 a § 3 mom. ULförslaget. Det kan förtjäna påpekas, att den inte gäller luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg.

I 6 § andra stycket anges att staten inträder i tredje mannens rätt enligt 5 §. (Jfr 18 kap. 7 § JB och 353 § SjöLförslaget.) Det har inte ansetts behövligt utsäga, att statens regressrätt förutsätter att tredje mannen fått ersättning av staten.

[1] Se härom U XI s. 104 ff.

3.16 Annan verkställighet (16 kap. UB)

Förevarande kap. innehåller bestämmelser om förfarandet vid sådan verkställighet som inte avser realiserandet av betalningsanspråk. Med den innebörd som begreppet verkställighet har enligt förslaget förutsätts för tillämpning av bestämmelserna att sökanden kan åberopa exekutionstitel av något slag. Vanligen grundas verkställigheten på domstols avgörande genom dom, men även andra exekutionstitlar kan förekomma (t. ex. skiljedom). Vad i det följande sägs om dom gäller även annan tillämplig exekutionstitel. Åtgärder som krfm får vidta utan att exekutionstitel föreligger betecknas i förslaget handräckning. Därom ges bestämmelser i 17 kap. Av hänvisningar som finns i sistnämnda kap. följer emellertid att bestämmelserna i 16 kap. skall i stor utsträckning tillämpas vid handräckning enligt 17 kap.

De verkställighetsformer som avses i 16 kap. och som i kapitelrubriken har benämnts "Annan verkställighet" brukar efter förpliktelsens art indelas i följande grupper: Uttagande av viss lös egendom (exhibition); verkställighet av leveransskyldighet, dvs. av förpliktelse att utge vara av viss art och myckenhet; avhysning av den som besitter fastighet eller del av fastighet, t. ex. hyresgäst, arrendator eller tidigare ägare; verkställighet av annan förpliktelse till positiv prestation än de nu nämnda, t. ex. rivning av byggnad eller borttagande av stängsel, samt verkställighet av förpliktelse till negativ prestation, såsom förbud att driva viss verksamhet e. d.

Tidigare har hit också räknats verkställighet av dom eller beslut angående vårdnad om barn. Efter lagstiftning som genomfördes 1967[1] handhas sådan verkställighet ej längre av utsökningsmyndighet (se 21 kap. FB; jfr 1 kap. 9 § i förslaget).

UL innehåller endast få bestämmelser angående nyssnämnda verkställighetsformer. I 37 § 1 mom. 2)—5) anges de fall då krfm utan särskilt bemyndigande får verkställa domstols dom i tvistemål som inte avser betalningsskyldighet. Vad som i paragrafen sägs om dom gäller även annat avgörande av domstol i tvistemål. I andra fall ankommer det enligt 38 § 1 mom. på ÖE att förordna om verkställighet och sättet därför. 38 § 2 mom.

[1] Motiven finns i U V samt prop. 1967: 138 och 1 LU 60.

innehåller bestämmelser om s. k. exekutivt vite. UL innehåller också i 41 och 42 §§ en del särskilda bestämmelser angående förutsättningarna för verkställighet av icke lagakraftvunnen dom i hithörande fall. Beträffande avbetalningsköp finns en särskild bestämmelse i 43 § UL. I 199 § 1 mom. finns särskild föreskrift om förutsättningarna för uttagande av förrättningskostnaden vid verkställighet som skall genomföras på annat sätt än genom utmätning. I övrigt saknas i stort sett särskilda bestämmelser om förfarandet vid hithörande verkställighetsformer. Det finns emellertid en del verkställighetsregler som är gemensamma för olika slag av verkställighet. Av 22 § 2 mom. Up följer, att ULs regler även gäller verkställighet av dom i brottmål avseende enskilt anspråk i motsvarande fall. Se även betr. rättsverkan av brott 22 § 1 mom. Up. Dessutom iakttas i praktiken vissa oskrivna regler.

När fråga är om uttagande av viss lös egendom *(exhibition)*, brukar krfm inställa sig hos svaranden, ofta åtföljd av sökanden eller ombud för denne. Påträffas egendomen, överlämnas den omedelbart till sökanden, om denne är representerad vid förrättningen. Det anses i princip åligga sökanden att ta hand om egendomen så snart krfm skilt svaranden från besittningen därav. Föremål som lätt kan transporteras brukar dock krfm ta med sig och låta sökanden hämta på krfms kontor. Någon skyldighet att kalla parterna till förrättningen anses inte föreligga.[2] Svaranden brukar emellertid regelmässigt underrättas om tid och plats för att han skall få tillfälle att närvara, och sökanden kallas i mån av behov. — Anträffas ej egendomen hos svaranden, kan sökanden vända sig till ÖE med begäran att ÖE förelägger vite enligt 38 § 2 mom. UL. Visar svaranden att han inte innehar egendomen, får vitesföreläggande inte användas. Egendomen kan t. ex. ha överlåtits till tredje man. Även om överlåtelsen inte gäller mot sökanden får verkställighet som regel inte äga rum utan att exekutionstitel mot tredje mannen anskaffats. Skenöverlåtelse torde dock, om den avslöjas, inte hindra verkställigheten. Om tredje man innehar objektet för svarandens räkning, föreligger inte heller hinder mot verkställighet. I fall då tredje man utan att göra anspråk på äganderätt innehar egendomen med anspråk som inte kan lämnas utan avseende torde verkställighet kunna t. v. ske på det sättet att förbud meddelas tredje mannen att utlämna egendomen till annan än sökanden.

I detta sammanhang kan erinras om att de vanligaste fallen av exhibition är återtagande av avbetalningsgods. När exekutionstitel åberopas för återtagandet, blir enligt förslaget förevarande 16 kap. tillämpligt i den mån ej avvikelse föreskrivs i AvbL (se 15 och 16 §§). I allmänhet sker återtagande av avbetalningsgods handräckningsvis enligt bestämmelser som ges i nämnda lag. Beredningen avser att framlägga förslag om ändring i AvbL för att bringa den i överensstämmelse med UBförslaget.

När *verkställighet av leveransskyldighet* sökts, kan ÖE med stöd av 38 § 1 mom. UL uppdra åt krfm att hos svaranden söka uttaga den vara som skall levereras. ÖE kan också förordna att varan anskaffas på svarandens bekostnad, t. ex. genom upphandling på offentlig auktion. Som regel torde vitesföreläggande enligt 38 § 2 mom. vara den lämpligaste metoden. Möj-

[2] Jfr Hassler s. 127 och Olivecrona s. 46. Se även 40 § UsK.

ligen kan ÖE, om svaranden inte har varan eller tillräcklig kvantitet därav i sin besittning, bemyndiga krfm att hos svaranden utmäta belopp som motsvarar varans värde, under förutsättning att värdet kan uppskattas tillförlitligt. Det är emellertid omstritt huruvida denna möjlighet står till buds enligt gällande lag.[3] När skyldighet att utge viss vara skall anses ha karaktären av betalningsskyldighet, kan krfm utmäta föreskriven kvantitet av varan eller, om svaranden ej innehar sådan vara, enligt 61 § UL utmäta dess värde.

Beträffande *avhysning* innehåller 193 § UL att den ej får verkställas utan att underrättelse om att verkställighet blivit sökt meddelats den som ansökningen avser sist fyra dagar före verkställighetens genomförande. Krfm har dessutom möjlighet att medge särskilt anstånd med avhysningen. I fråga om det praktiska tillvägagångssättet i övrigt vid avhysning har ej meddelats några bestämmelser i UL. Gången brukar i fråga om förhyrd bostadslägenhet vara att krfm jämte vittne och erforderligt handräckningsmanskap inställer sig i den lägenhet varifrån svaranden skall avhysas samt avlägsnar dennes tillhörigheter och eventuellt honom själv och hans familjemedlemmar. Avhysning brukar verkställas även mot den som härleder sin rätt från svaranden (subkonduktor), om denne inte gör gällande en självständig rätt till lägenheten som sökanden är skyldig respektera eller invändning därom kan lämnas utan avseende. Är sistnämnda fråga tvistig, kan avhysning sålunda inte äga rum utan att frågan blivit vederbörligen prövad.[4] Tillhörigheterna placeras på plats som sökanden anvisar, om inte någon annan lokal står till buds. På åtskilliga håll transporteras svarandens tillhörigheter till kommunalt magasin.[5] Det är i princip svarandens sak att ta hand om egendomen. I allmänhet befinner sig svaranden i sådana omständigheter att de sociala myndigheterna måste bistå honom. Efter att lägenheten har utrymts låses dörrarna och nycklarna överlämnas till sökanden.

Avhysning från annat än bostadslägenhet är ofta mera komplicerad.

När fråga är om *förpliktelse till annan positiv prestation* än som nämnts i det föregående, får man skilja mellan förpliktelse till prestation som kan utföras även av annan än svaranden samt förpliktelse som är av personlig art. I förra fallet kan krfm enligt 37 § 1 mom. 4) UL utan särskilt bemyndigande verkställa dom i saken, förutsatt att denna innehåller föreskrift att vad som ålagts svaranden får utföras genom motpartens försorg, om svaranden "tredskas". Krfm ger i sådant fall först ett föreläggande för svaranden att utföra vad som ålagts denne. Om svaranden inte fullgör detta, får krfm lämna sökanden tillfälle att utföra arbetet och vid behov undanröja hinder däremot. Eventuellt kan arbetet på begäran av sökanden och på dennes bekostnad utföras helt genom krfms egna åtgärder.[6] Innehåller domen ej föreskrift om att arbetet får utföras genom den vinnandes försorg, ankommer det på ÖE att enligt 38 § förordna om verkställigheten. I allmänhet förordnar ÖE att arbetet får utföras av sökanden. ÖE kan också förelägga vite.

[3] Trygger II s. 190, Hassler s. 128 och Almén-Eklund s. 259.
[4] Se Olivecrona s. 56 med hänvisningar och nedan under 1 och 7 §§.
[5] Jfr JO 1973 s. 350 ff.
[6] Allenmark s. 63.

Om den förpliktelse som skall verkställas är av personlig art, dvs. att arbetet inte kan utföras av annan än svaranden, torde vitesföreläggande enligt 38 § 2 mom. vara den enda verkställighetsform som står till buds. Hinder kan föreligga även mot vitesföreläggande, om förpliktelsen är av konstnärlig eller liknande art.

I fråga om verkställighet av *förpliktelse till negativ prestation* är man hänvisad enbart till att tillämpa 38 § UL, dvs. att ÖE skall förordna om verkställigheten. I allmänhet blir aktuellt, att ÖE vid vite tillhåller svaranden att avhålla sig från verksamhet som det genom domen ålagts honom att underlåta eller att ställa sig till efterrättelse annat i domen meddelat förbud. ÖE kan även föreskriva fysiska ingripanden som behövs för att återställa ett rubbat förhållande eller förebygga nya överträdelser. Hur långt ÖE kan gå i det hänseendet, är kanske något ovisst. Det ankommer på krfm att på begäran verkställa ÖEs förordnande.[7]

I *dansk rätt* innehåller 46 kap. retsplejeloven bestämmelser om verkställighet av dom som avser annat än fordran i pengar. Huvudregeln är enligt 493 § att förpliktelsen omvandlas till ett vederlag i pengar. Det kan ha skett redan i domen men vanligare är att omräkning begärs hos fogden. Vederlaget skall bestämmas efter en uppskattning av sökandens intresse av fullgörelsen. När förpliktelsens värde inte i och för sig kan bestämmas i pengar, får vederlaget fastställas efter ett friare skön. Vid vissa förpliktelser anses dock 493 § inte tillämplig. I 494—496 §§ stadgas olika undantag från den nämnda huvudregeln. Dom som går ut på att svaranden skall avträda fast egendom eller låta sökanden få viss rådighet däröver skall såvitt möjligt genast av fogden verkställas genom avhysning (udsættelse) eller på annat liknande sätt (494 §). Innefattar domen skyldighet för svaranden att utge viss lös egendom, sker verkställigheten genom att fogden fråntar svaranden egendomen. Påträffas ej egendomen under förrättningen, kan sökanden begära att få sin rätt omvandlad till ett penningbelopp och att få detta belopp indrivet (495 § 1 st.). Svaranden är vid förrättningen skyldig att på begäran sanningsenligt lämna alla erforderliga upplysningar (494 §). Sökanden skall närvara vid förrättningen. Svaranden kan åläggas att närvara. Uteblir han utan laga förfall kan han inställas genom polisens försorg. Han kan då också, liksom när han vägrar att lämna upplysningar, hållas i häkte till dess han fullgör sina skyldigheter i nämnt hänseende (495 § 2 st. jfrt med 517 och 520 §§). Har svaranden i domen ålagts att utföra visst arbete eller eljest ombesörja något, kan fogden medge sökanden att låta annan utföra arbetet. På grundval av en av fogden godkänd räkning kan därefter utmätning företas hos svaranden. Om svaranden förpliktats att utfärda eller underskriva en handling, kan fogden fullgöra detta i svarandens ställe med samma verkan som om han befullmäktigats därtill av svaranden. Har svaranden

[7] Här kan nämnas, att den i samband med JBs ikraftträdande upphävda lagen (1920: 474) med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m. innehöll exekutionsrättsliga bestämmelser om s. k. tvångsförvaltning av elektrisk anläggning. Enligt 24 § i lagen ägde ÖE, om anläggningens ägare underlät att fullgöra skyldighet att tillhandahålla elektrisk kraft, förelägga honom vite. Utgjorde anläggningen fast egendom, kunde ÖE enligt 25 § även förordna om särskild förvaltning av egendomen eller del därav. Enligt 54 § Jp får förordnande om tvångsförvaltning av elektrisk anläggning inte meddelas efter JBs ikraftträdande. Har sådant förordnande meddelats dessförinnan, är lagens bestämmelser alltjämt tillämpliga.

förpliktats att ställa säkerhet, kan fogden uttaga så mycket av svarandens egendom som fordras härför. Sökanden får då samma säkerhetsrätt som i fråga om utmätt gods (496 § 1 st.). Särskilda bestämmelser finns för det fallet att förpliktelserna är ömsesidiga (496 § 2 st.). Vid förpliktelse att underlåta något kan fogden, om det inte i domen är bestämt vilket ansvar som skall följa på överträdelse, bestämma det belopp i pengar som svarar mot sökandens intresse (497 §). — Den som underlåter att efterkomma en förpliktelse till positiv eller negativ prestation kan på sökandens talan dömas till böter eller fängelse (hæfte) för varje gång förpliktelsen åsidosätts (499 §). Har sådan dom getts, kan sökanden även påkalla biträde av polismyndigheten för att komma till sin rätt. Om sökanden på annat sätt fått fullgörelse eller åtminstone säkerhet härför, får han dock inte föra sådan talan.

Det kan tilläggas att verkställighet av dom anses kunna ske hos svarandens dödsbo. Däremot torde efter singularsuccession på svarandesidan verkställighet i allmänhet inte kunna ske hos successorn.[8]

Den *finska utsökningslagen* innehåller liksom den svenska endast få och ofullständiga bestämmelser angående verkställighet av annan förpliktelse än sådan som går ut på betalning. I stor utsträckning motsvarar reglerna — skrivna eller oskrivna — vad som gäller enligt svensk rätt. Vissa olikheter finns dock. Vid verkställighet av utgivningsdom finns möjlighet att, om egendomen ej påträffas, ålägga svaranden att hos ÖE eller vid domstol med ed styrka att han ej innehar egendomen och ej vet var den finns (manifestationsed, 3 kap. 33 §). När förpliktelsen går ut på att utfärda "salubrev" eller annan skriftlig handling eller att lämna samtycke, godkännande eller annan sådan förklaring, får domen, så snart den vinner laga kraft, samma verkan som om förpliktelsen fullgjorts (3 kap. 4 § 2 st.). Någon särskild åtgärd för verkställighet behövs alltså inte i sådana fall. Som verkställighetsform förekommer liksom hos oss vitesföreläggande av ÖE. Svaranden kan även i vissa fall tillhållas att fullgöra något genom att tas i häkte (3 kap. 4 § 1 st.). Vid förpliktelse till negativ prestation kan ÖE låta åtala svaranden för överträdelse av det meddelade förbudet. Han kan då dömas till fängelse högst sex månader (3 kap. 5 § 2 st.).

I *norsk rätt* regleras verkställighet av krav på annat än pengar i 13 kap. lov om tvangsfuldbyrdelse. Avhysning kan verkställas på grund av vanlig exekutionstitel (233 §) men kan också begäras direkt hos namsmanden på grund av hyreskontrakt som innehåller förbehåll om att avhysning får ske vid hyrestidens utgång eller bristande hyresbetalning (234 § 1 st. jfrt med 3 § 9). Utan exekutionstitel kan avhysning dessutom ske av den som inte kan åberopa någon rättsgrund till besittningen eller som åberopar en uppenbart ohållbar grund (234 § 3 st.). Yrkandet framställs i detta fall hos namsretten. Namsmanden har att avlägsna lösöre som inte tas om hand men sökanden får se till att det finns arbetskraft för ändamålet. Det ankommer också på namsmanden att ordna förvaringsplats för lösöret. Vid behov kan denne emellertid begära att provisorisk uppställningsplats anordnas på fastigheten. Lösöret får inte placeras på gatan.[9] Föremål som ej avhämtas får för att täcka kostnaderna säljas i den ordning som gäller för utmätt egendom (233 § 2 st.). Är svaranden familjeförsörjare, får han dock hämta sitt lösöre inom

[8] Munch-Petersen s. 57 ff.

[9] Alten s. 265.

två veckor utan att betala några kostnader, under förutsättning att lösöret är av beskaffenhet att kunna undantas vid utmätning (234 § 5 st.). — Uttagande av viss lös egendom eller vara av bestämd art och myckenhet verkställs av namsmanden genom att egendomen fråntas svaranden och överlämnas till sökanden (235 § 1 st.). Särskilda regler finns för det fallet att egendomen påstås tillhöra tredje man (235 § 2 st.). Finns egendomen hos en tredje man som ej är villig att utlämna den, kan sökanden få inträda i svarandens rätt mot tredje mannen (235 § 3 st.). En liknande regel ges även för det fallet att tredje man besitter fast egendom (233 § 3 st.). Påträffas ej bestämd lös egendom som skall uttas, kan vitesföreläggande meddelas svaranden om det inte gjorts sannolikt att uppfyllelse är omöjlig (236 §). Går förpliktelsen ut på annat än att avträda fast egendom eller utge lösöre, kan namsretten ge sökanden tillstånd att utföra arbetet på svarandens bekostnad, såvida svarandens medverkan inte är nödvändig (237 § 1 st.). Svaranden kan åläggas att förskottera kostnaden (237 § 2 st.). Även vitesföreläggande kan ifrågakomma (237 § 3 st.). Sådant föreläggande kommer också till användning, när svarandens prestation inte kan utföras utan hans medverkan (239 §). Vid förpliktelse till negativ prestation kan straff inträda, om svaranden inte iakttar förpliktelsen (344 § straffeloven). Han kan också åläggas att ställa säkerhet för den skada som kan vållas av att han inte heller i framtiden iakttar förpliktelsen (240 §). — Vid förrättningar som här avses måste sökanden vara tillstädes (241 § 1 st.). Svarandens närvaro erfordras ej; det åligger namsmanden att tillvarata dennes rätt (241 § 2 st.). Svaranden skall emellertid såvitt möjligt underrättas senast dagen före förrättningen (32 § 2 st.).

1954 års förslag till ny lov om tvangsfullbyrdelse innehåller inte några större ändringar i sak. Utredningen har dock föreslagit att klausul i hyresavtal om rätt till omedelbar avhysning inte längre skall vara en förutsättning för omedelbar avhysning i de fall då detta nu krävs. I stället föreslås bestämmelse om att namsretten skall bereda svaranden tillfälle att yttra sig eller också kalla båda parterna till förhandling (180 och 181 §§).

I *Förbundsrepubliken Tyskland* finns bestämmelser om verkställighet som avser annat än betalningsförpliktelse i Zivilprozessordnung åttonde boken tredje avsnittet. Verkställighet beslutas i vissa fall av rätten (Vollstreckungsgericht eller Amtsgericht), i andra fall av exekutor (Gerichtsvollzieher). Innan beslut fattas om verkställighet skall svaranden i de flesta fall höras (891 §). Uttagande av viss lös egendom verkställs genom att egendomen fråntas svaranden och överlämnas till sökanden. Påträffas inte egendomen, är svaranden skyldig att med ed bekräfta att han inte innehar egendomen och inte vet var den finns (883 §). Förfarandet är detsamma, när prestationen avser till art och mängd bestämd vara (884 §); ed kan dock inte förekomma i sådant fall.[10] Avhysning från eller överlämnande av fast egendom, fartyg och skeppsbygge verkställs av exekutor. Vid avhysning av makar från förhyrd bostadslägenhet fordras exekutionstitel mot båda även om endast den ena står för hyreskontraktet. Exekutionstitel mot hyresgäst ger inte rätt till avhysning mot dennes subkonduktor.[11] Svarandens tillhörigheter avlägsnas och överlämnas för omhändertagande till svaranden eller

[10] Schönke-Baur s. 143.
[11] Schönke-Baur s. 143.

dennes ombud eller till familjemedlem eller någon som är anställd i familjen. Är ej någon sådan person närvarande vid förrättningen eller villig att ta hand om egendomen, får denna genom förrättningsmannens försorg och på svarandens bekostnad föras till förvaringslokal. Om sakerna inte avhämtas, kan rätten förordna om försäljning (885 §). Anstånd med avhysning kan ges av den domstol som beslutar om avhysning, antingen i själva domen eller senare genom särskilt beslut (721 §). Om tredje man besitter egendom som skall utges eller avträdas, får sökanden begära att svarandens rätt gentemot tredje mannen överförs på honom. Detta sker genom en form av utmätning i svarandens rätt. Prestation skall därefter ske direkt till sökanden (886 §).[12] När det gäller förpliktelse till positiv prestation som kan utföras av annan än svaranden, kan sökanden hos domstol begära tillstånd att få utföra prestationen på svarandens bekostnad. Svaranden kan förpliktas att förskottera kostnaden (887 §). Om prestationen inte kan utföras av annan än svaranden kan domstolen förelägga vite i pengar eller fängelse (888 §). I fråga om förpliktelse till negativ prestation kan sökanden hos domstol utverka, att svaranden döms till straff (böter eller fängelse). Utdömandet av straffet måste ha föregåtts av underrättelse om att sådan påföljd kan inträda. Det är tillräckligt att exekutionstiteln innehåller en erinran härom. Svaranden kan förpliktas att ställa säkerhet för skada till följd av upprepad underlåtenhet av honom att iaktta sin skyldighet (890 §). När förpliktelsen går ut på avgivande av en viljeförklaring, anses denna avgiven så snart domen vunnit laga kraft (894 §).

Enligt *schweizisk rätt* är verkställigheten av betalningsanspråk reglerad federalt i Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs. Annan verkställighet sker däremot enligt varje kantons särskilda processordning. Mellan de olika kantonerna växlar regleringen såväl i fråga om utförlighet som beträffande materiellt innehåll. I huvuddragen skiljer sig dock förfarandet i allmänhet inte så mycket från vad som gäller i exempelvis Västtyskland. Underlåtenhet att fullgöra dom kan ibland medföra straff och vanligen också skadestånd som får uttas genom utmätning. Skadeståndspåföljd kan (t. ex. i kantonen Bern) inträda även när lös egendom som skall uttas inte anträffas.

Beredningen

De verkställighetsformer som kan bli aktuella i fråga om domar och andra avgöranden som ej rör betalningsskyldighet är mycket skiftande, och det låter sig därför knappast göra att i detalj reglera förfarandet i lag. Detta måste inom ganska vida gränser anpassas efter vad som i det särskilda fallet är ändamålsenligt.[13] Krfm får enligt förslaget större valfrihet när det gäller att bestämma sättet för verkställigheten än som nu tillkommer krfm resp. ÖE. Det är därför av särskild betydelse, att parterna får göra sina synpunkter gällande om det är fråga om mera komplicerade ärenden liksom när verkställigheten kan dra avsevärda kostnader.

Särskild uppmärksamhet måste ägnas verkställighet av dom på avhysning. Denna fråga har också nyligen varit före i riksdagen. I motion till 1972 års riksdag begärdes sålunda, att den tid inom vilken verkställighet får ske

[12] Schönke-Baur s. 144.
[13] Jfr Hassler s. 25.

skulle begränsas till förslagsvis sex månader från att exekutionstiteln meddelades. Därvid har anförts, att det t. ex. kunde inträffa att en hyresgäst bodde kvar i åratal efter beslut om avhysning utan att ha någon hyresrätt och under ständigt hot om att bli avhyst. Motionen har av riksdagen överlämnats till beredningen för övervägande.[14]

Det är naturligtvis inte endast vid avhysning som det kan förekomma att verkställighet påkallas först efter lång tid. De sociala olägenheterna av att frågan om verkställighets genomförande hålls svävande är emellertid särskilt framträdande när det gäller bostaden. Om en hyresgäst som enligt dom förverkat sin hyresrätt inte lyckas ordna sin situation genom uppgörelse med hyresvärden eller genom att anskaffa en ny bostad, blir han t. v. beroende av hyresvärdens välvilja. Motsvarande kan uppkomma i fråga om avhysning från bostadsrättslägenhet eller arrende m. m.

I sådana fall som här berörts görs ej sällan gällande att hyresförhållandet skall fortsätta enligt överenskommelse mellan parterna. En sådan invändning skall prövas enligt 3 kap. 24 § andra stycket i förslaget. Undantagsvis kan det ha förflutit så lång tid efter domens meddelande att redan de yttre förhållandena utgör stöd för invändningen t. ex. om svaranden fått sitta kvar i lägenheten och betalt sin hyra under något år efter domen. Om sökanden i sådant fall ej kan visa att det förelegat någon alldeles särskild omständighet som föranlett att verkställighet inte påkallats, kan förmodas att ett nytt hyresförhållande på obestämd tid uppkommit, och sökanden får då hänvisas att väcka talan vid domstol om han vill driva saken vidare. Skulle emellertid svaranden efter domen ha försummat att betala hyra t. ex. för det senaste kvartalet och har han uppenbart därigenom förverkat den hyresrätt han annars kunde förmodas ha, kan hyresvärden få handräckning enligt 17 kap. 17 § i förslaget.

Även om endast en kortare tid har förflutit efter domens meddelande kan det tänkas, att hyresgästens invändning om att ett nytt hyresförhållande uppstått har skäl för sig. Den omständigheten att hyresvärden visat tillmötesgående och ej gått så bryskt till väga eller att han mottagit hyra i avvaktan på domens verkställande är emellertid inte tillräcklig för att invändningen skall anses beaktansvärd. In dubio får man antaga att hyresvärden någon tid hållit fast vid sin ståndpunkt i avhysningsmålet. Det måste alltså, när inte längre tid förflutit, finnas något positivt som stöder ett påstående att värden ändrat ståndpunkt. På andra sidan förutsätter 3 kap. 24 § andra stycket i förslaget inte att svaranden skall till fullo styrka en invändning av hithörande slag för att den skall beaktas. Verkställighet får inte äga rum annat än om invändningen kan lämnas utan avseende.

För en hyresgäst kan det naturligtvis vara irriterande, om han inte vet huruvida hyresvärden ämnar fullfölja saken genom att begära verkställighet. Han kan givetvis begära besked hos värden, men det drar han sig ofta för på grund av farhågan att hyresvärden då går till aktion.

Det sagda gäller i tillämpliga delar även i fall då verkställighet sökts relativt snart men sökanden lämnat anstånd med avhysningens genomförande.

Beredningen har likväl inte för sin del ansett det lämpligt att föreslå någon fix tid inom vilken verkställighet av dom på avhysning skall genomföras. En föreskrift härom skulle tvinga hyresvärden att under alla omständigheter

[14] Se motion 1972: 18, LU 22 och rskr 277.

söka genomföra avhysning inom fristen och kan därför befaras snarare försvåra än förbättra hyresgästens situation. Den hyresgäst som är angelägen om att få osäkerheten ur världen har möjlighet att begära hjälp av hyresgästförening som kan råda honom till vad som bör göras i det uppkomna läget. De fall då svaranden sitter kvar efter sex månader från domens meddelande utan att uppgörelse skett eller nytt hyresavtal skall anses ha uppkommit är också antagligen ganska få. Beredningen har likväl efter överläggning med representanter för hyresvärds- och hyresgästsorganisationer ansett skäl föreligga att i de situationer som här avses skall kunna ges längre anstånd med verkställigheten än eljest. Bestämmelse härom har tagits upp som tredje stycke i 6 § i förevarande kap. Beträffande de fall då avhysning beviljas utan föregående dom får beredningen hänvisa till vad som sägs under 17 kap. 19 §.

Beredningen har även uppmärksammat frågan i vad mån verkställighet kan genomföras mot tredje man och behandlar den dels under 1 § dels, såvitt angår avhysning, under 7 §.

I 3 kap. 26 § i förslaget meddelas bestämmelser om återgång av verkställighet, när exekutionstiteln upphävs. De är tillämpliga även när sådan verkställighet ägt rum som avses i förevarande 16 kap. Beträffande införsel och utmätning innehåller vidare beredningens förslag i 4 kap. 26 § och 14 kap. 22 § bestämmelser, som anger hur krfm skall förfara om dess beslut om fördelning eller utbetalning av influtna medel ändras, och för vissa andra situationer då betalning skall sökas åter. Det kan naturligtvis även tänkas, att krfms beslut i ärende om verkställighet som avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet ändras av högre instans. Beredningen förutsätter, att den högre instansen i så fall föreskriver i vad mån verkställighet skall återgå. Hovrätts beslut härom skall enligt 19 kap. 41 § omedelbart lända till efterrättelse. Någon regel, som anger hur krfm skall förfara om den högre instansen ej gett någon föreskrift i nämnda hänseende, har med hänsyn bl. a. till ärendenas skiftande beskaffenhet inte ansetts böra meddelas.

1 §

Paragrafen anger ramen för den verkställighet som avses i kapitlet. Detta gäller sådan verkställighet som avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet. Som nämnts under 3.3 (vid 3 kap. 7 §) i beredningens förslag räknas som betalningsskyldighet endast förpliktelse att betala ett penningbelopp.[1] Betalning i varor har numera kommit ur bruk. Det kan tänkas att någon alltjämt i undantagsfall, utan att det är fråga om leveransskyldighet i vanlig bemärkelse, skall prestera varor såsom t. ex. vissa undantagsförmåner i äldre förhållanden. Från exekutiv synpunkt kan beredningen emellertid inte se någon anledning att göra skillnad mellan vanlig leveransskyldighet och annan förpliktelse att prestera viss vara. Enligt 4 § i förevarande kap. skall i båda fallen antingen varan uttas eller också det värde som varan representerar utmätas hos svaranden.

För att man skall tala om "verkställighet" förutsätts enligt förslaget att det föreligger en exekutionstitel. I 3 kap. anges vilka exekutionstitlar som

[1] Jfr ang. gällande rätt Trygger II s. 189 f och Almén-Eklund s. 256 ff.

får ligga till grund för verkställighet enligt balken och under vilka förutsättningar verkställighet får ske. Bestämmelserna är inte omedelbart tillämpliga annat än i fråga om inhemska exekutionstitlar. Utländska exekutionstitlar får verkställas här i riket endast i fall då det är särskilt medgivet (se 3 kap. 4 §).

Som exekutionstitel räknas ej krfms egna beslut i anhängiga ärenden (jfr betr. utmätning 5 kap. 1 § andra st.). Därav följer att handräckning t. ex. i form av kvarstad som krfm själv beviljar skall genomföras enligt bestämmelserna i 17 kap. Enligt förslaget skall detsamma gälla, om kvarstad eller annan handräckning beviljas av domstol enligt 15 eller 26 kap. RB. En föreskrift härom har upptagits i 9 § av förevarande kap. Genomförandet av domstolens beslut räknas sålunda enligt förslaget inte som verkställighet i förslagets mening.

Verkställighet på grund av exekutionstitel som avser förverkande av viss egendom på brottslig eller liknande grund eller som föreskriver åtgärder till förebyggande av missbruk av egendom skall i princip ske enligt bestämmelserna i förevarande kap. Egendom som förklaras förverkad har emellertid ofta tagits i beslag. Åtgärder för verkställighet genom krfms försorg blir då ej aktuella. Om förverkande innebär att visst värde skall ersättas, blir reglerna om verkställighet av betalningsskyldighet tillämpliga. Här bör erinras om att Kungl. Maj:t enligt 1 kap. 8 § i förslaget äger meddela från balken avvikande bestämmelser beträffande hithörande påföljder.

En och samma exekutionstitel kan ålägga såväl betalningsskyldighet som skyldighet att utge viss sak e. d. Den tappande kan t. ex. ha förpliktats att återlämna viss förhyrd lös egendom och att betala hyra för egendomen. Dessutom har tappande part regelmässigt ålagts skyldighet att betala rättegångskostnad. Skilda regler blir tillämpliga i fråga om verkställigheten av betalningsförpliktelse, på ena, samt verkställigheten av annan förpliktelse, på andra sidan.

Verkställighet anses som regel endast kunna ske mot den som exekutionstiteln utpekar. Som tidigare antytts gäller emellertid detta inte undantagslöst. Har svaranden avlidit, får verkställighet ske mot hans dödsbo,[2] förutsatt att förpliktelsen inte upphört genom dödsfallet utan övergått på dödsboet. Förpliktelser av personlig art torde i allmänhet inte övergå på dödsboet. Även andra fall av universalsuccession kan tänkas då verkställighet får äga rum mot successorn. Hit torde bl. a. kunna hänföras att svaranden råkar i konkurs (ehuru t. ex. exekutionstitlar som avser betalningsskyldighet inte kan verkställas på vanligt sätt mot konkursbo). Det har också antagits, att en utgivningsdom kan verkställas hos den som besitter egendomen för svarandens räkning utan att kunna åberopa egen rättstitel.[3] Skentransaktioner torde inte heller hindra verkställighet hos den som fått egendomen i besittning. I praxis förekommer vidare, att förordnande om avhysning av nyttjanderättshavare verkställs även mot den till vilken nyttjanderättshavaren i sin tur upplåtit nyttjanderätt till egendomen (subkonduktor).[4]

[2] Hassler s. 54 f och Olivecrona s. 56.
[3] Olivecrona, Domen i tvistemål s. 180 not 55, jfr Hassler s. 127 not 28.
[4] Jfr NJA 1921 s. 256, 1949 s. 221 samt 1960 s. 408 och om detta rättsfall Welamson i SvJT 1964 s. 415 f.

I övrigt synes man vilja upprätthålla huvudregeln, att verkställighet endast får ske mot tappande part som anges i exekutionstiteln. Det innebär t. ex., att om svaranden förpliktats att utge viss lös egendom och han finnes ha därefter överlåtit egendomen, den i princip inte skulle kunna uttas hos förvärvaren utan dennes frivilliga medverkan. I litteraturen har sålunda beträffande utgivande av lös sak framhållits, att man får dra ut konsekvenserna av domens eget innehåll och av de civilrättsliga reglerna med beaktande tillika av exekutionsförfarandets natur.[5] Därvid har påpekats, att domen anger själva saken som exekutionsobjekt men att det dessutom ålagts svaranden att utlämna den. Härav skulle följa, att utmätningsmannen inte får ta saken annat än om den befinner sig inom svarandens besittningsområde. I anslutning härtill anmärks emellertid — i överensstämmelse med vad som ovan antytts — att om tredje man inte gör gällande någon egen rättstitel till saken, utan uppger t. ex. att han innehar den som depositarie för svarandens räkning, så likställs detta med att svaranden själv innehar saken.

Till den tankegång som sålunda framförts till vägledning för tillämpningen vill beredningen foga, att det enligt dess mening inte, när saken befinner sig i tredje mans besittning, kan anses föreligga hinder för krfm att genomföra verkställighet enbart därför att svaranden själv skulle förfara rättsstridigt om han på egen hand fråntog tredje mannen besittningen. Vad särskilt angår den omständigheten att exekutionstiteln även brukar ålägga svaranden att utge saken är detta regelmässigt endast en konsekvens av att käranden förklarats vara ägare eller vara innehavare av annan rätt till saken. Om saken finns hos en tredje man som inte har eller påstår sig ha någon självständig rätt, kan det inte få vara hinder mot verkställighet. Däremot måste sättet för verkställighetens genomförande anpassas efter situationen.

Den nuvarande ordningen torde i huvudsak ha fungerat tillfredsställande men kan ibland tänkas leda till onödig omgång. Beredningen har ingående övervägt att finna en ny reglering som ger ökade möjligheter till verkställighet även mot annan än den som direkt anges i exekutionstiteln, närmast i anknytning till vad som gäller om den materiella rättskraften hos olika avgöranden och reglerna om handräckning i 17 kap. av beredningens förslag.

Doms rättskraft är i allmänhet inskränkt till parterna i målet.[6] I flera fall sträcker den sig emellertid längre. Rättskraften kan sålunda drabba den som succederar på kärande- eller svarandesidan. Om svaranden under eller efter en rättegång överlåter tvisteföremålet till annan, är denne bunden av domen, såvida han inte kan åberopa godtrosförvärv. Motsvarande gäller vid upplåtelse av panträtt. Vid universalsuccession blir successorn, dvs. vid dödsfall dödsboet, bunden av dom i mål där den döde var part. Därmed är dock inte givet att en förpliktelse som fastslagits genom dom kan i alla lägen göras gällande mot dödsboet.[7]

Det har gjorts gällande, att domens rättskraftsverkan sträcker sig till tredje man även i vissa fall då det mellan part och tredje man föreligger ett

[5] Olivecrona, Domen i tvistemål s. 179 f.

[6] Se t. ex. Ekelöf, Rättegång III s. 104 ff, Gärde m. fl. s. 196, Hassler, Svensk civilprocessrätt s. 185 ff, Kallenberg, Svensk civilprocessrätt andra bandet VI: 2 s. 1438 ff och Welamson, Domvillobesvär av tredje man s. 115 ff.

[7] Jfr t. ex. 35 kap. 7 § andra st. BrB.

rättsförhållande som är betingat av den avdömda frågan. Hit hör t. ex. att tredje mans rätt är beroende av att en testamentstagares rätt enligt testamentet äger bestånd. Tredje man torde i sådant fall, åtminstone under vissa förutsättningar, vara bunden av domen i rättegång om klander av testamentet.[8] Hit har också hänförts det fallet att nyttjanderättshavare (sublokator) har inrymt annan (subkonduktor) i nyttjanderätten. Om den senare ej gör gällande självständig rätt mot den ursprungliga upplåtaren, skulle han vara rättskraftigt bunden av dom mellan upplåtaren och sublokatorn som rör den upplåtna nyttjanderättens bestånd.[9] Det kan emellertid vara föremål för delade meningar, om det i angivna situationer verkligen är fråga om rättskraftsverkan.[10] Att subkonduktors rätt oftast är betingad av sublokatorns rätt är emellertid obestridligt. Subkonduktorn kan ibland ha en självständig rätt mot den ursprungliga upplåtaren. Om subkonduktorn gör gällande sådan rätt och hans påstående inte kan lämnas utan avseende, skall hans talan prövas utan hinder av dom mellan den ursprungliga upplåtaren och sublokatorn. En annan sak är, att i det särskilda fallet kan vara tveksamt under vilka förutsättningar subkonduktorn kan anses ha fått en självständig rätt mot den ursprungliga upplåtaren.[11]

Det bör vidare anmärkas, att tredje man träffas av rättskraften i vissa fall då sakens beskaffenhet nödvändiggör att det avgörande som meddelas är bindande för alla intressenter åtminstone om det går i viss riktning. Exempel härpå utgör dom som efter klander enligt 138 § aktiebolagslagen upphävt bolagsstämmas beslut. Ett sådant avgörande gäller enligt 2 mom. andra stycket i nämnda paragraf även för de aktieägare som ej instämt talan.[12] Ytterligare fall av rättskraftsverkan mot tredje man föreligger, när part enligt lag har rätt att föra talan rörande egendom som tillhör tredje mannen. Exempel härpå utgör konkursförvaltnings talerätt rörande konkursgäldenärens egendom. Konkursgäldenären är bunden av dom i mål mellan konkursboet och tredje man angående gäldenärens egendom. Däremot är

[8] Ekelöf, Om interventionsgrunden s. 149 f; jfr Gärde m. fl. s. 151 och 196 samt NJA 1921 s. 209.

[9] Ekelöf, Om interventionsgrunden s. 113 och Rättegång III s. 107 f samt Hassler, Svensk civilprocessrätt s. 186.

Ekelöf anser för sin del att subkonduktorn i princip inte äger rätt till självständig intervention i rättegången mellan den ursprungliga upplåtaren och sublokatorn angående nyttjanderättens bestånd. Går talan ut på avhysning av sublokatorn, medger dock Ekelöf numera sådan intervention, om subkonduktorn kan göra sannolikt att han förvärvat en självständig nyttjanderätt (Ekelöf II s. 181 med not 32 b). Den av Ekelöf hävdade ståndpunkten att rätt till självständig intervention i princip inte skulle föreligga trots att domen sägs ha rättskraftsverkan mot subkonduktorn stämmer knappast med vad processlagberedningen antagit. Enligt dess mening torde självständig interventionsrätt tillkomma alla dem som träffas av rättskraften, se NJA II 1943 s. 179 f och Gärde m. fl. s. 149 och 151. Jfr Welamson, Domvillobesvär av tredje man s. 216 f med not 54 och NJA 1949 s. 221.

[10] Jfr Olivecrona, Domen i tvistemål s. 235 f och Rätt och dom s. 333 f. Se vidare NJA II 1943 s. 179 f. Gärde m. fl. nämner inte dom mot sublokator som exempel på dom med rättskraft mot tredje man.

[11] Här kan påpekas, att Ekelöf vid diskussion av frågan om interventionsrätt för subkonduktor bygger sin bedömning på utgångspunkten att sublokator kan genom avtal med sin hyresvärd fritt avtala att hans hyresrätt skall upphöra *i förtid*. Det synes emellertid ovisst, om hyresvärden verkligen kan genom ett sådant avtal få rätt att omedelbart driva bort subkonduktorn, om hyresvärden kände till att sublokatorn — utan att hyresrätten förverkats — upplåtit kanske hela lägenheten till subkonduktorn för tid som ännu inte gått till ända. I praxis lär verkställighet mot subkonduktor ha vägrats i vissa flagranta fall då hyresvärd och sublokator i samförstånd låtit hyresrätten upphöra i förtid.

[12] Jfr Gärde m. fl. s. 151.

konkursgäldenären inte personligen bunden av dom i bevakningstvist varigenom rätt till betalning (utdelning) konstaterats i konkursen.

Domar i familjerättsliga statusfrågor anses ha rättskraft mot alla. Detsamma gäller i betydande utsträckning även domar i vatten- och fastighetsbildningsmål.

Som en tänkbar kombination av rättskrafts- och verkställighetsreglerna har beredningen prövat, om man skulle kunna överlag medge verkställighet enligt 16 kap. mot envar som är bunden av det aktuella avgörandets rättskraft. Om t. ex. den som är bunden av dom på utgivande av visst objekt motsätter sig verkställighet, kan det ju i en ny process som syftar till att möjliggöra verkställighet mot honom inte i allmänhet bli fråga om annat än ett konstaterande av nämnda förhållande och en förklaring att han skall utge saken. Denna prövning kunde tänkas äga rum i verkställighetsärendet.

Vad som omfattas av doms rättskraft hör emellertid till de mera omstridda ämnena inom processrätten. Man har därför ingen säker utgångspunkt att lita till. Det kan inte heller bestridas, att även om större enighet rådde i fråga om utgångspunkten kunde tillämpningen av den antydda regeln i särskilda fall erbjuda betydande svårigheter. Det har vid dessa förhållanden inte synts ge någon god vägledning att göra verkställigheten beroende av rättskraftsreglerna. Beredningen har därför avstått från en sådan lösning. Detta innebär emellertid ej, att frågan om rättskraften mot tredje man skulle enligt förslaget sakna betydelse för möjligheten att genomföra verkställighet. Om t. ex. i det särskilda fallet tredje man som innehar en sak uppenbart är bunden av ett avgörande om äganderätten till saken och eventuell invändning från hans sida som rör något annat förhållande inte heller förtjänar avseende, bör verkställigheten fortgå. Någon särskild verkställighetsansökan mot tredje mannen bör inte krävas men denne skall naturligtvis få tillfälle att yttra sig och kan överklaga verkställighetsbeslut, om han anser sin rätt kränkt. Den prövning av rättskraftsfrågan som sker i verkställighetsärendet hindrar honom inte heller från att, om han anser krfms bedömning oriktig, väcka talan i rättegång mot den som vunnit verkställighet.[13]

I fråga om avhysning har beredningen ansett hithörande spörsmål om tredje mans ställning ha så stor praktisk betydelse att en uttrycklig reglering därav är önskvärd. Bestämmelser har upptagits under 7 § i förevarande kap. I övrigt har inte föreslagits några särskilda föreskrifter. Önskvärda förtydligande anvisningar kan eventuellt meddelas i administrativ ordning.

Beredningen vill i detta sammanhang erinra om bestämmelserna i 17 kap. 17 § angående återställande av besittning, avhysning m. m. Handräckning som nämns där får i uppenbara fall ske utan att exekutionstitel finns. Den prövning som i ett verkställighetsärende bör ske av invändning från tredje man är av samma slag som prövningen av förutsättningarna för handräckning mot svaranden enligt 17 kap. 17 §.

[13] Vad här sägs innebär att man i tillämpningen ej bör vara så restriktiv som Olivecrona, Domen i tvistemål s. 179 f uttalat. Jfr s. 432.

2 §

Frågan om utmätningsmans lokala kompetens var tidigare ej reglerad i UL. Grundprincipen ansågs vara, att utmätningsman endast var behörig att företa utsökningsåtgärd inom sitt tjänstgöringsområde. Avgörande var sålunda t. ex. inte svarandens hemvist utan den ort på vilken verkställigheten skulle äga rum. Om det under ärendets gång uppkom behov av verkställighet inom annat distrikt, fick sökanden vända sig till utmätningsmannen i det distriktet. Särskilt vid utmätning medförde detta avsevärda praktiska olägenheter.

Genom 1963 års ändringar i UL infördes efter förslag av beredningen bestämmelser som syftade till att avhjälpa olägenheterna.[1] Beträffande utmätning gjordes gäldenärens hemvist till generellt kompetensgrundande faktum (56 § 1 mom.). Utmätningssökande kan nu alltid vända sig till krfm i den ort där gäldenären är bosatt. Utmätning av egendom som finns på annan ort kan emellertid även sökas där egendomen är (56 § 2 mom.). I brådskande fall kan också krfm, oaktat myndigheten inte är behörig att slutligt handlägga ärendet, vidta åtgärder till säkerställande av utmätningen (56 § 3 mom.). Genom hänvisningar i 183 och 185 §§ till 56 § gjordes år 1963 behörighetsreglerna för utmätning tillämpliga även i fråga om kvarstad och skingringsförbud.

De ändrade behörighetsreglerna vid utmätning förutsatte för sin tillämpning att möjlighet öppnades för krfm att vid behov påkalla eller själv vidta åtgärd utom tjänstgöringsområdet. I 2 § 3 mom. UL infördes därför en bestämmelse som bemyndigade Kungl. Maj:t att utfärda föreskrifter i sådant hänseende. Den vidgade kompetensen medförde även ökat behov av samråd och möjlighet för krfm att överlämna ärenden till myndighet inom annat distrikt. Föreskrifter i dessa hänseenden finns nu i UsK (jfr 56 § 4 mom. UL). De är inte bara tillämpliga vid utmätning utan gäller med vissa undantag även annan verkställighet (72 § UsK).

De ändringar i UL som vidtogs 1963 innebar inte någon reglering av den lokala kompetensen vid verkställighet som ej avser betalningsskyldighet. Beträffande sådan verkställighet torde därför som huvudregel alltjämt gälla att verkställigheten bör sökas hos den krfm inom vars distrikt åtgärden skall vidtas, t. ex. där åsyftad egendom finns eller avhysning skall äga rum. Om verkställigheten sålunda avser förpliktelse som enligt sin natur måste fullgöras på viss plats, bör verkställigheten ske där. I annat fall får den äga rum i svarandens hemvist.[2] Detta torde även gälla i fråga om negativ förpliktelse. Beredningen uttalade emellertid i motiven till 1963 års lagstiftning, att regeln om att krfm i det distrikt där gäldenärens hemvist är skulle vara generellt kompetent att verkställa utmätning kunde få analogisk tillämpning bl. a. på verkställighet av dom om utgivande av visst gods.[3] I viss utsträckning får krfm förfara efter omständigheterna. Det bör undvikas att ärendet bollas mellan myndigheterna. I 72 § UsK jämförd med 68—71 §§ i samma kungörelse finns föreskrifter som avser att underlätta framkomligheten, när det kan diskuteras vilken krfm som är närmast till att ta hand om verkställigheten.

I förevarande paragraf föreslås nu en föreskrift om att svarandens hemvist blir generellt kompetensgrundande även beträffande sådan verk-

[1] Se U I s. 47 ff och prop 1963: 52 s. 81 ff.
[2] Hasslers. 47.
[3] U I s. 70.

ställighet som avses i förevarande 16 kap. (jfr ang. införsel 4 kap. 8 § och betr. utmätning 5 kap. 9 § i förslaget). Vad som skall förstås med svarandens hemvist anges i 2 kap. 4 §. Ansökan om verkställighet skall emellertid också kunna göras hos krfm i den ort där egendom som avses med verkställighetsåtgärden finns. I vissa fall kan behov föreligga att anlita annan krfm än den som är behörig enligt det nyss anförda, t. ex. när ingripande skall ske mot fartyg, luftfartyg eller markfordon som väntas till en viss ort. Ansökan bör då kunna göras på den orten och myndigheten förbli behörig även om objektet förs till annan plats än där man väntat det. I enlighet härmed föreslås att ansökan alltid kan få göras där verkställigheten med fördel kan äga rum.

I administrativ ordning kan med tillämpning av 1 kap. 3 § andra stycket ges föreskrift om befogenhet för krfm att överlämna ett ärende till annan krfm.

3 §

Beträffande utmätning gäller enligt 59 § UL, att underrättelse skall i förväg sändas till gäldenären med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Underrättelsen bör lämnas så tidigt att gäldenären kan beräknas få nödigt rådrum att bevaka sin rätt. Underrättelse fordras dock ej när fara är att egendom sticks undan eller förstörs eller saken eljest är brådskande, liksom ej heller när gäldenären saknar känt hemvist och det ej är veterligt var han uppehåller sig eller ombud för honom finns.[1] (Jfr 5 kap. 12 § i förslaget.) Även vid införsel skall gäldenären i allmänhet underrättas i förväg. Enligt 9 § InfL skall krfm sålunda innan beslut om införsel meddelas bereda gäldenären tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt (jfr 4 kap. 9 § i förslaget).

För annan verkställighet finns däremot inte någon allmän föreskrift om underrättelseskyldighet. Reglerna om underrättelse vid utmätning anses ej analogiskt tillämpliga beträffande andra exekutiva åtgärder.[2] Underrättelseskyldighet föreskrivs dock i vissa speciella fall. Ett sådant fall är avhysning som regleras i 193 § UL (jfr nedan under 6 och 7 §§, se även betr. andra utsökningsmål 195 och 195 a §§ UL). När skiljedom åberopas som exekutionstitel, gäller enligt 46 § 1 mom. UL — oavsett vad skiljedomen avser — att ansökan hos ÖE om verkställighet ej får bifallas utan att tillfälle att svara lämnats den mot vilken verkställighet sökts. Skyldighet att bereda motparten tillfälle att yttra sig innan beslut om verkställighet meddelas föreligger enligt lagen (1929: 147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar samt lagen (1932: 540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge (nordiska verkställighetslagen). Enligt sistnämnda lag behöver dock yttrande inhämtas endast om det föreligger särskilda skäl.

Svarandens intresse av att i förväg bli underrättad är inte mindre vid sådan verkställighet som avses i förevarande kap. än vid utmätning. Ett meddelande om att verkställighet är aktuell kan också medverka till att uppfyllelse sker frivilligt. Därtill kommer, att verkställigheten stundom kan vara komplicerad.[3] Ibland kan det vara nödvändigt att höra svaranden av

[1] Enligt 10 § AvbL skall 59 § UL ha motsvarande tillämpning vid handräckning enligt AvbL.

[2] Trygger II s. 187, Hassler s. 87 och Olivecrona s. 46.

[3] Jfr JO 1969 s. 325 ff.

den anledningen att han bör få tillfälle att välja mellan alternativa prestationer.[4] Svaranden bör också få möjlighet att på ett tidigt stadium åberopa de hinder mot verkställighet som kan föreligga (jfr 3 kap. 24 § i förslaget).

Med hänsyn härtill föreslås i första stycket första punkten i förevarande 3 §, att svaranden skall beredas tillfälle yttra sig innan verkställigheten genomförs. Anmodan till svaranden att yttra sig bör lämpligen ges skriftligen. Det kan också vara lämpligt att krfm dessutom per telefon tar kontakt med honom för att orientera om saken. Givetvis skall anges inom vilken tid yttrande bör inkomma. I allmänhet måste tiden sättas kort så att inte verkställigheten förhalas (ang. avhysning se 6 §). Om svaranden befinner sig utomlands eller verkställigheten bedöms bli komplicerad, kan han behöva visst rådrum.

Angående underrättelsens befordran till svaranden torde som regel delgivningslagen (1970:428) böra tillämpas. Föreskrift härom kan meddelas i administrativ ordning. Då verkställighetsfrågor ibland kan vara både enkla och brådskande, synes viss lättnad i det förfarande som nämnda lag föreskriver kunna vara motiverad (jfr betr. underrättelse om förestående avhysning vad som i det följande sägs under 6 och 7 §§).

I mera komplicerade ärenden kan det vara till fördel att krfm diskuterar saken med svaranden eller med båda parterna innan beslut fattas om sättet för verkställigheten. Om skälig anledning föreligger, kan krfm därför enligt första stycket andra punkten i förevarande 3 § ålägga svaranden att inställa sig till förhör. Beträffande kallelse till förhör finns bestämmelser i 19 kap. 8 §. Särskilt om verkställigheten kan medföra stora kostnader är en överläggning med parterna motiverad. Ett annat skäl till förhör kan vara att svaranden har lämnat uppgifter som inte vinner tilltro eller underlåtit att yttra sig med anledning av tidigare anmodan. Vite kan utsättas och utdömas av krfm. Bestämmelser härom ges i 19 kap. 8 § andra stycket och 10 §.

Regeln att svaranden skall få tillfälle att yttra sig innan verkställigheten genomförs kan inte göras ovillkorlig. Krfm måste ha möjlighet att ingripa omedelbart när fara är att egendom sticks undan eller saken eljest inte tål dröjsmål t. ex. om verkställigheten avser luftfartyg. Om saken är brådskande, får krfm därför enligt andra stycket av förevarande paragraf genast vidta åtgärd som finnes behövlig. Åtgärden kan t. ex. bestå i omhändertagande av egendomen eller, om den finns hos tredje man, i meddelande av förbud för denne att utlämna egendomen. Svaranden skall därefter i vanlig ordning få tillfälle att yttra sig. Senast när yttrande inkommit eller förelagd tid utgått bör åtgärdens befogenhet prövas. En andra punkt i andra stycket innehåller att krfm så snart som möjligt skall pröva om åtgärden skall bestå.

4 §

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om hur krfm skall sörja för verkställigheten. Såsom förut framhållits måste denna anpassas efter omständigheterna i det särskilda fallet.

Första stycket anger de sätt för verkställighetens genomförande som i allmänhet står till buds. I första punkten sägs, att verkställigheten sker genom att krfm förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom

[4] Se Hassler s. 110.

eller genom att myndigheten själv vidtar behövlig åtgärd. Enligt andra punkten kan, när det finnes lämpligt, överlämnas åt sökanden att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd.

Föreläggande enligt första punkten kan förenas med vite enligt bestämmelser i 19 kap. 13 § i förslaget. Vite bestäms i pengar till behövligt belopp eller, om synnerliga skäl föreligger, fängelse högst tre månader. Enligt förslaget skall vite i fall som nu nämnts inte utdömas av krfm utan av allmän underrätt. Föreläggande kan även ske vid annat äventyr än vite. Krfm kan sålunda ange, att myndigheten kan komma att tvångsvis vidta behövlig åtgärd eller överlämna åt sökanden att vidta åtgärden.

Beträffande vitesföreläggande gäller f.n. enligt 38 § 2 mom. UL, att när någon skall tillhållas att fullgöra leveransavtal eller "eljest något göra eller låta", kan ÖE förelägga den tredskande vite, om det finnes lämpligt. ÖE får också döma ut vitet. Detta gäller dock ej, om tvångsmedel eller äventyr är utsatt i domen. Beträffande det fallet att tvångsmedel eller äventyr är utsatt i domen har uttalats, att vitesföreläggande enligt 38 § 2 mom. ej får användas ens om det tvångsmedel eller äventyr som föreskrivits visar sig verkningslöst.[1] Förutsättning för vitesföreläggande enligt sistnämnda lagrum är också, att det föreligger tredska från svarandens sida. Tredska måste alltså på ett eller annat sätt konstateras innan vitesföreläggande får ges. Vitesföreläggande skall vara "lämpligt", vilket bl. a. torde innebära att verkställighetsformen bör i valet mellan flera möjligheter vara den som med hänsyn till kostnader, tidsutdräkt och andra omständigheter synes bäst.[2]

I förslaget finns inte några motsvarande begränsningar beträffande användningen av vitesföreläggande. Krfm är sålunda t. ex. enligt förslaget oförhindrad att vid behov vidta annan åtgärd för verkställighet än exekutionstiteln anger. Innehåller denna vitesföreläggande, är vitet antagligen redan försuttet när verkställighet söks. Krfm kan då förelägga nytt vite eller med stöd av tredje stycket i paragrafen välja annan verkställighetsform. Krfm bör däremot inte själv förelägga vite så länge exekutionstitelns vitesföreläggande ej är försuttet. Det bör i detta sammanhang framhållas att domstol och annan som ålägger viss förpliktelse helst inte bör ge föreskrift som rör verkställigheten. Sådan föreskrift medför lätt svårigheter som lämpligen bör undvikas.

Krfm skall förfara på det sätt som synes bäst för att syftet skall uppnås. Vitesföreläggande bör inte användas annat än när det kan väntas ge resultat. Kan med skäl antas att svaranden inte efterkommer ett vitesföreläggande, får andra möjligheter övervägas. Vitesföreläggande får ej heller användas i fall då det kan antas vara omöjligt för svaranden att fullgöra prestationen. Om egendom som skall utges finns hos tredje man, är det ibland uteslutet för svaranden att skaffa fram den (jfr NJA 1928 s. 1).[3] Ingripande kan då under vissa förutsättningar ske hos innehavaren (jfr under 1 §). Vitesföreläggande bör ej heller användas, om svaranden inte har ekonomisk möjlighet att fullgöra den ålagda prestationen. Det har sålunda antagits att förelagt vite ej får utdömas i sådant fall.[4] I vad mån vitesföreläggande får användas när

[1] Hasslers. 137.
[2] Jfr Trygger II s. 120 och Hasslers. 128.
[3] Hasslers. 135 och Olivecronas. 50.
[4] NJA 1923 s. 122; Ekelöf, Straffet, skadeståndet och vitet s. 158 not 83.

förpliktelsen går ut på fullgörande av intellektuellt eller konstnärligt arbete är tveksamt.[5] I rättsfallet SvJT 1957 rf s. 24 utdömdes av domstol förelagt vite för underlåtenhet att enligt avtal leverera manuskript till en del av ett bokverk.

Om tvångsmedel eller äventyr finns stadgat i lag, får ÖE enligt 38 § 2 mom. UL ej ge föreläggande vid vite. Motsvarande gäller utan särskild föreskrift i fråga om krfms befogenhet enligt förslaget. I samband med utarbetandet av övergångsbestämmelser bör övervägas att avskaffa dylika lagbestämmelser där de undantagsvis förekommer.

Användning av vitesföreläggande i hithörande fall kan ibland innebära ett band på den personliga friheten som inte bör förekomma. Visserligen behöver det inte vara olämpligt att ålägga t. ex. en hantverkare att — i stället för att ägna sig åt andra uppdrag — avsluta ett åtaget arbete. Däremot bör man enligt beredningens mening inte ålägga någon att utföra en konstnärlig prestation, t. ex. en författare att skriva en roman eller en musiker att utföra en komposition. I avtal om sådana prestationer bör motparten tänka sig för och vid behov i avtalet utsätta på lämpligt sätt bestämd skadeståndspåföljd till den verkan det kan ha. I fråga om arbete som endast går ut på avslutande åtgärder sedan huvudparten av ett åtagande är utfört behöver man dock knappast iaktta samma försiktighet. Svårbedömda gränsfall kan förekomma. När vitesföreläggande inte kan användas, får man i brist på annan verkställighetsform avstå från verkställighet.

Vad angår föreläggande för juridiska personer torde man inte ha särskild anledning att tveka inför föreläggande vid vite för vederbörande att fullgöra vad den juridiska personen åtagit sig. Föreläggande kan riktas antingen mot den juridiska personen som sådan eller mot företrädare eller mot bådadera.[6]

Att föreläggande som verkställighetsåtgärd nämns först bland de olika möjligheter som står till buds innebär inte att föreläggande alltid skall tillgripas i första hand. Det bör emellertid beaktas att sökanden kan få vidkännas förrättningskostnaden (jfr 18 kap. 3, 6 och 7 §§ i förslaget). Föreläggande är, om det ger resultat, den för sökanden billigaste verkställighetsformen. Det förtjänar nämnas att föreläggande — vid vite eller annat äventyr — ibland kan vara lämpligt även i sådana ärenden där det oftast inte brukar vara verksamt, såsom vid avhysning (jfr NJA 1965 s. 321).

Som nämnts innehåller första stycket av förevarande paragraf såsom alternativ till föreläggande att krfm själv vidtar behövlig åtgärd. Avser verkställigheten t. ex. uttagande av viss lös egendom är det ofta onödigt att först ge föreläggande. I enkla fall bör krfm direkt kunna vidta de åtgärder som fordras, liksom när saken är brådskande. Beträffande användandet av tvångsmedel finns bestämmelser i 19 kap. 14 §.

Vidare sägs i första stycket andra punkten i förevarande 4 §, att krfm när det finnes lämpligt kan överlämna åt sökanden att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd. F. n. torde enligt vad som följer av 37 § 1 mom. 4) UL sökanden ej vara berättigad att själv låta utföra erforderligt arbete, om inte exekutionstiteln ger honom denna rätt eller ÖE med stöd av 38 § 1 mom. förordnat därom. Är någon av nämnda förutsättningar upp-

[5] Se Ekelöf a.a. s. 155 och 156 samt Hassler s. 135.
[6] Jfr Gärde m. fl. s. 81 och Söderlund, Rättegångsbalken I s. 198 f.

fylld, ger krfm först svaranden föreläggande att utföra arbetet. Efterkommes ej föreläggandet, lämnas sökanden tillfälle att själv sörja för arbetets utförande, varjämte krfm undanröjer eventuella hinder som svaranden rest däremot.[7] Enligt förslaget kan krfm ge sökanden tillfälle att ombesörja arbetet (t. ex. ta bort stängsel) även om exekutionstiteln inte innehåller något härom. Det förutsätts inte heller att svaranden först fått föreläggande. Arbetet utförs i princip på svarandens bekostnad (jfr 18 kap. 10, 16 och 21 §§).

I förslaget anges inte någon annan förutsättning för att sökanden skall få utföra åtgärden än att det finnes lämpligt. Om saken inte är särskilt brådskande eller kostnaden är betydande, bör svaranden höras rörande de alternativ som finns att välja på. Verkställigheten skall om möjligt ge sökanden hans rätt men får inte medföra större kostnader eller obehag för svaranden än som följer av dess ändamålsenliga genomförande. Om krfm gjort ett väl övervägt val men detta av någon oförutsedd anledning slår illa ut, kan krfm givetvis inte lastas därför. I fråga om krfms rätt att vid behov anlita transportmedel m. m. kan hänvisas till vad som sägs under 5 §.

Bestämmelserna i första stycket av förevarande 4 § kan, som antytts i det föregående, kombineras så att föreläggande förenas med äventyr, att krfm själv vidtar behövlig åtgärd eller överlämnar åt sökanden att göra detta efter myndighetens anvisning. Dessutom kan i fall som avses i andra stycket av förevarande 4 § anges att verkställigheten vid behov kommer att genomföras på sätt som sägs där. Innan föreläggande ges bör krfm givetvis söka göra klart för sig, att hinder inte möter att vid behov genomföra aktuell åtgärd på nämnt sätt.

Enligt 199 § 1 mom. UL är frågan om uttagande av kostnaden för verkställighet som avses i förevarande kap. f. n. beroende av vad exekutionstiteln innehåller. Om denna inte anger att verkställigheten får ske på den tappandes bekostnad, är den vinnande hänvisad till att hos domstol söka utverka dom eller betalningsföreläggande för svaranden att betala kostnaden. Möjligen kan han vända sig till ÖE och begära dennes förordnande att verkställigheten får ske på den tappandes bekostnad.[8] Förslaget innehåller i 18 kap. 10, 16 och 21 §§ föreskrifter som möjliggör att kostnaden genast kan utsökas hos svaranden om ej annat följer av exekutionstiteln.

Andra stycket. I 37 § 1 mom. 1) UL förutsätts att betalningsskyldighet kan avse inte bara pengar utan även varor (jfr 61 § UL). I beredningens förslag räknas som betalningsskyldighet endast skyldighet att betala ett penningbelopp (jfr under 1 § ovan). Uttagande av vara som skall presteras, vare sig på grund av köp eller eljest, faller alltså under förevarande 16 kap. Krfm får ta ut den kvantitet av varan som föreskrivits, om den finns tillgänglig hos svaranden. Uttagandet av varan skall inte följas av försäljning, och ärendet skiljer sig därigenom från vad som i allmänhet sker efter utmätning. Någon förmånsrätt, såsom vid utmätning, skapas ej heller genom verkställighetsåtgärden. När varan överlämnats till sökanden, är svarandens förpliktelse fullgjord (frånsett möjligheten att sökanden kan reklamera mot fel i varan).

[7] Hassler s. 134.
[8] Se Hassler s. 457 f.

Som regel torde det emellertid vara lämpligast att krfm först ger svaranden föreläggande att utge varan. Efterkommes ej föreläggandet, har krfm enligt 4 § andra stycket i förslaget befogenhet att verkställa utmätning, även om inte något försök att ta ut varan har föregått. Det är tänkbart att exekutionstiteln innehåller föreskrift att svaranden skall utge visst penningbelopp, om varan inte finns tillgänglig. Vad exekutionstiteln innehåller i sådant hänseende skall givetvis iakttas. I andra fall ingriper förevarande bestämmelse i förslaget och ger krfm befogenhet att på begäran av sökanden fastställa varans värde och genast utsöka beloppet. Härigenom undviks uppskov och extra kostnader för anskaffande av ny exekutionstitel.

I fråga om värderingen kan tänkas råda viss tvekan om varans aktuella värde. Beredningen har dock inte ansett motiverat att, när sådan tvekan råder, föreskriva att värderingsfrågan skall hänvisas till rättegång. Vid behov får krfm anlita sakkunnig vid värderingen. Det finns visserligen inte något som hindrar att parterna själva förebringar utredning om värdet, men detta kan medföra att värderingsförfarandet blir onödigt komplicerat och betungande. I allmänhet är det bättre att krfm anlitar en från partsintressena fristående värderingsman. Fastställandet av värdet utgör inte en sådan förberedande åtgärd som enligt 19 kap. 25 § i förslaget ej får överklagas särskilt. Talan mot krfms beslut får sålunda föras enligt 19 kap. 27 § femte stycket. Utmätning för det antagna värdet får ske omedelbart. Av 14 kap. 16 § 3 framgår emellertid, att medel ej får betalas ut förrän frågan om värderingen vunnit laga kraft, såvida inte säkerhet ställs.

Det värde som antas vid verkställigheten bör anses slutligt bestämt, vare sig det fastställts av krfm eller, efter överklagande, av högre instans. Huruvida värderingen var riktig bör alltså ej kunna bli föremål för rättegång.

Bestämmelsen ger ej krfm rätt att bestämma skadestånd med anledning av försenat eller uteblivet fullgörande av naturaprestationer. I den delen är alltså sökanden hänvisad att gå till domstol.

Tredje stycket. Såsom förut nämnts kan exekutionstiteln innehålla förordnande om sättet för verkställigheten, ehuru det i allmänhet inte är lämpligt att föreskrift därom meddelas. En sådan föreskrift anses f. n. vara bindande för de exekutiva myndigheterna.[9] Efter att dom meddelats kan emellertid ha inträffat omständigheter som gör att verkställigheten inte kan ske på det sätt som domstolen förutsatt. Det kan också visa sig att annat sätt för verkställighetens genomförande skulle medföra mindre kostnader och besvär för parterna. Krfm bör därför ha möjlighet att låta verkställigheten ske på det sätt som bedöms lämpligast. I enlighet härmed har i tredje stycket av 4 § tagits upp bestämmelse om att föreskrift i exekutionstiteln som avser verkställigheten ej hindrar att denna genomförs på annat sätt om det behövs. Naturligtvis får krfm inte ändra en föreskrift som har materiell innebörd.

Föreskrift som krfm meddelar om verkställighetens genomförande kan särskilt överklagas (se under 19 kap. 25 och 27 §§). Beredningen förutsätter att krfm självmant kan ändra egen föreskrift om verkställigheten som finnes inte vara ändamålsenlig (jfr under 19 kap. 18 §).

[9] Trygger II s. 115 f.

5 §

Verkställighetsåtgärder enligt 16 kap. kan inte alltid utföras av krfms egen personal eller av sökanden. Utomstående kan behöva anlitas t. ex. för rivning av byggnad eller bortforsling av egendom. Vid avhysning kan fordras biträde av låssmed, bärare, transportföretag osv. Kostnaden för anlitande av medhjälpare eller andra för verkställigheten nödvändiga åtgärder utgör sådan verkställighetskostnad som sökanden enligt 199 § UL är skyldig förskottera. I vad mån kostnaden kan tas ut hos svaranden är f. n. beroende av föreskrift därom i exekutionstiteln (jfr under 4 §). Enligt förslaget skall som nämnts kostnaden i allmänhet kunna tas ut hos svaranden (18 kap. 10, 16 och 21 §§).

Hur långt krfms befogenheter att anlita utomstående sträcker sig hänger samman med frågan vilka åtgärder som innefattas i själva verkställigheten. Vid uttagande av lös egendom är krfms primära uppgift att skilja svaranden från besittningen av det han innehar samt överlämna egendomen till sökanden. Krfm har inte någon skyldighet att vårda godset för sökandens räkning. I princip ankommer det på sökanden att själv omhänderta sin egendom så snart svaranden skilts från besittningen.

På liknande sätt ankommer det vid avhysning i princip på svaranden att själv ta vara på sin egendom. Förrättningen gäller i allmänhet avhysning av hyresgäst och går då ut på att avlägsna svarandens tillhörigheter — och eventuellt honom själv m. fl. — från den förhyrda lägenheten och fastigheten. Förrättningsmannen anses inte skyldig att därefter ta vård om egendomen för svarandens räkning. Det är dennes sak att sörja för sina tillhörigheter så att de inte kommer bort eller skadas.

Frågan hur det skall förfaras med egendomen efter avhysningen är många gånger praktiskt svårlöst. Den som avhysts från en lägenhet har kanske ingenstans att ta vägen eller saknar medel till borttransport av sitt bohag m.m. Att hans tillhörigheter blir stående t. ex. på trottoar utanför fastigheten är naturligtvis inte lämpligt. Enligt 2 § allmänna ordningsstadgan (1956: 617) får överhuvud allmän plats som avses där inte utan tillstånd begagnas för upplag eller avstjälpning. Och sökanden torde knappast vara skyldig att ställa utrymme till förfogande.

I princip får det anses åvila de sociala myndigheterna att, under de förutsättningar som eljest gäller för socialhjälp, ekonomiskt bistå svaranden med borttransport och eventuell förvaring av egendomen, i den mån han inte kan ordna den saken själv. Detta torde i allt fall gälla vid avhysning från bostadslägenhet. Enligt vad beredningen inhämtat förekommer det också på sina håll att kommunal myndighet medverkar, bl. a. med behövlig förvaring i magasin under viss tid. Så är t. ex. fallet i Stockholm där emellertid sökanden brukar få förskottera kostnaden för transport till kommunens förvaringslokal och för viss kortare tids förvaring där. Kostnaderna för fortsatt förvaring debiteras ägaren. Om denne inte avhämtat sina tillhörigheter när viss frist gått ut, säljs dessa. Behållen köpeskilling används i första hand till att betala de kostnader som debiterats ägaren. Förfarandet har utvecklat sig utan stöd av författningsbestämmelser och det har satts i fråga huruvida försäljning i angiven ordning är lagligen tillåten.[1]

[1] Dessa frågor har behandlats av JO i beslut 18 sept. 1972 som överlämnats till beredningen, se JO 1973 s. 350 ff.

Det händer alltemellanåt att svaranden, när avhysning skall äga rum, redan har flyttat från lägenheten men lämnat kvar en del föremål, ofta utan ekonomiskt värde. I prop. 1973:23 föreslås en ny bestämmelse i 12 kap. 27 a § andra stycket JB, enligt vilken kvarlämnad egendom tillfaller hyresvärden, om hyresgästen inte avhämtat egendomen inom tre månader från anmaning eller inom sex månader från att han avträdde lägenheten. En förutsättning är att egendomen kan antas tillhöra hyresgästen eller någon i hans hushåll. Efter fristens utgång kan hyresvärden sälja egendomen eller förstöra den. Om det med fog kan antas att hyresgästen övergett egendom som saknar ekonomiskt värde, torde hyresvärden även eljest kunna utan risk förstöra den, t. ex. om hyresgästen inte kunnat anträffas för anmaning. Svårigheten är att bedöma, om fog finns för nämnda antagande. Man får också räkna med att äganderättsfrågan stundom är svårutredd.

Tydligt är att det allmänna inte kan anses skyldigt att biträda en insolvent svarande i alla fall av avhysning. Sådan skyldighet kan t. ex. knappast tänkas föreligga när svaranden är juridisk person eller näringsidkare och han skall avhysas med inventarier och lager från en fabriksfastighet. I fall då det allmänna inte ingriper och hjälper svaranden torde på sina håll förekomma, att krfm vägrar att genomföra avhysning om inte sökanden förskotterar kostnaden för transport till förvaringslokal och viss tids förvaring. Ett sådant krav bygger på tankegången att egendomen inte kan placeras på gatan och att transport till annan plats därför är ett nödvändigt led i verkställigheten. Man ställer emellertid långtgående anspråk på sökanden, om denne inte får avhysning verkställd utan att förskottera nämnda kostnader.

Det är av vikt att här skilja mellan krfms befogenhet att vidta nödvändiga eller önskvärda åtgärder, på ena, samt skyldigheten för sökanden att förskottera kostnaden, på andra sidan. I *första stycket* av förevarande 5 § fastslås krfms befogenhet att vid olika former av verkställighet, inkl. avhysning, i mån av behov anskaffa transportmedel, hyra utrymmen för förvaring och vidta andra åtgärder som föranleds av verkställigheten. Bestämmelsen avser att ge krfm de praktiska hjälpmedel som behövs för att verkställigheten skall kunna ske på ett sätt som vid nutida förhållanden kan anses godtagbart inte bara från rent exekutiva utan även från vidare synpunkter. Även försäkring skall kunna tecknas, om det anses behövligt.

En del av nu nämnda åtgärder är tydligen inte nödvändiga för att själva verkställigheten skall kunna genomföras utan avser väsentligen att skydda svaranden mot förlust vid avhysning. Det gäller förhyrandet av och transport till förvaringslokal samt försäkring. Enligt beredningens mening är det inte rimligt att sökanden skall vara skyldig att svara för kostnaden för alla åtgärder som här kan vara i och för sig välmotiverade. Han har ju inte någon förpliktelse att sörja för svarandens tillhörigheter. Om sökanden åläggs att anvisa utrymme för lagring inom den egna fastigheten, uppnår han inte vad avhysningen skall leda till, nämligen att avlägsna svarandens tillhörigheter därifrån. Att sökandens förpliktelse beträffande kostnaderna begränsas får emellertid inte hindra att andra av sociala skäl behövliga åtgärder vidtas genom krfms försorg. I den mån kommunen inte är skyldig att ingripa bör krfm få vidta sådana åtgärder på statens bekostnad, med rätt för statsverket att söka åter kostnaden av svaranden. Oftast saknar svaranden tillgångar

som kan användas till betalning av kostnaden. Denna får i så fall stanna på statsverket i den mån åtgärderna gått utöver vad sökanden varit skyldig att svara för.

I fråga om avhysning från förhyrd lägenhet kan verkställigheten från sökandens synpunkt betraktas som avslutad när den förhyrda lägenheten och därtill hörande biutrymmen blivit tömda och befintlig egendom avlägsnad från fastigheten. Eftersom man av andra skäl inte kan nöja sig med att ställa egendomen på gatan — där uppställning som nämnts är otillåten av hänsyn bl. a. till trafiken och f. ö. egendomen löper risk att skadas — kan man göra gällande, att det, om sökanden inte frivilligt erbjuder utrymme för uppställning inom fastigheten, är en praktiskt sett ofrånkomlig åtgärd för verkställighetens genomförande att egendomen förs till annan plats som står till buds, eventuellt till ny lägenhet som kommunen erbjudit svaranden eller denne själv förhyrt. Oavsett om denna transport av nämnda skäl är ofrånkomlig eller ej anser beredningen inte tillräckligt motiverat, att sökanden skall svara för kostnaden och på det sättet i praktiken nödgas slutligt bekosta inte bara själva utrymningen ur lägenheten utan även svarandens flyttning till annan lägenhet resp. transporten till särskild förvaringsplats. Sökanden har ju i allmänhet inte någon utsikt att återfå sitt utlägg av svaranden (och än mindre av kommunen).

En rimlig ordning synes vara att krfm på förhand tar kontakt med vederbörande sociala myndighet och påkallar dess ingripande. Om det anses praktiskt behövligt, kan övervägas att genom författningsändring ge krfm uttrycklig befogenhet att göra framställning om socialhjälp på svarandens vägnar. Socialhjälp bör under vanliga förutsättningar kunna utgå för transportkostnaden och eventuellt behövlig särskild förvaring av svarandens egendom. Ofta får kommunen ordna ny bostad. Om detta redan skett, kan egendomen föras direkt till den nya lägenheten. I andra fall får egendomen, om kommunen ordnat med förvaringslokal för hithörande ändamål, föras till den lokalen. Om annan lokal behöver hyras, kan även kostnaden därför tänkas böra utgå i form av socialhjälp. Vare sig egendomen förs till ny bostadslägenhet eller till förvaringslokal bör krfm lämpligen förskottera kostnaden för åtgärden. Detta gäller inte bara fall då socialhjälp kan påräknas utan även när sådan hjälp av den ena eller andra anledningen är utesluten. Däremot bör det inte åligga sökanden att förskottsvis eller i annan ordning svara för mer än kostnaden för själva utrymningen av den förhyrda lägenheten.

Det nu sagda har främst haft avseende på avhysning från bostadslägenhet. Avhysning från industrilokal e. l. eller från arrenderad fastighet är mindre vanlig men erbjuder liknande och i förekommande fall ibland svårare problem t. ex. om djurbesättning ingår i den egendom som skall avlägsnas. Någon gång kan även här socialhjälp vara påkallad, t. ex. om avhyst arrendator måste få hjälp till ny bostad. Att sådan avhysning som här nämnts kan vara väsentligt mera komplicerad än avhysning från bostadslägenhet synes inte utgöra något skäl att, utöver kostnaden för själva utrymningen av lokalen eller fastigheten, belasta sökanden med transport- eller förvaringskostnader. Man kan här tänka sig att krfm, om inte något bättre alternativ står till buds, sluter depositionsavtal med sökanden om att

maskiner m. m. får stanna i dennes förvar mot lämplig ersättning.

När svarandens egendom förs till särskild förvaringslokal eller deponeras hos sökanden, får depositarien (dvs. lokalens innehavare) retentionsrätt för depositionsavgiften (jfr 12 kap. 8 § HB). Beredningen ämnar föreslå, att i 12 kap. HB införs bestämmelse som, i fall då 12 kap. 27 a § andra stycket JB inte griper in, ger retinenten befogenhet att, om depositionsavgiften inte betalas, sälja egendomen i samma ordning som gäller när hantverkare har retentionsrätt. Det förtjänar anmärkas att retentionsrätten medför förmånsrätt enligt 4 § första stycket 2 FRL. Reglerna om beneficium hindrar enligt 6 kap. 12 § i förslaget (jfr 67 § 1 mom. UL) inte att egendomen utmäts för retinentens fordran.[2]

Frågan i vad mån sökanden skall vara skyldig att vidkännas kostnader som avses i förevarande 5 § i 16 kap. regleras i 18 kap. Beredningen har där i 3 § första stycket upptagit bestämmelse, att den som söker verkställighet skall mot staten svara för förrättningskostnaderna om inte annat följer av 4, 5 eller 26 § i samma kap. I 18 kap. 5 § sägs om avhysning, att sökanden ej är skyldig att svara för kostnad för transport från fastigheten eller för hyra av förvaringslokal eller för annan åtgärd som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust. Bestämmelserna kompletteras av föreskrift i 18 kap. 6 § att förrättningskostnad, för vilken sökanden svarar, skall förskotteras av honom om krfm begär det.

Sättet för genomförande av åtgärder som avses i förevarande paragraf är av vikt inte bara från kostnadssynpunkt. Innan krfm fattar beslut i frågan bör därför parterna höras när det kan vara av betydelse för dem. En bestämmelse härom har upptagits i *andra stycket* av förevarande 5 §.

Krfms beslut enligt denna paragraf får inte överklagas särskilt, om det endast utgör förberedelse till senare åtgärd och inte rör tredje man (se 19 kap. 25 §). Ofta innefattar beslutet emellertid inte bara förberedelse till senare åtgärd (t. ex. förhyrning eller försäkring). Beslutet kan då överklagas särskilt (se 19 kap. 27 §).

6 §

Första och *andra styckena* i paragrafen motsvarar i huvudsak 193 § UL i dess lydelse efter 1963 års ändringar.[1]

Enligt 1 mom. i 193 § UL gäller att förordnande om avhysning enligt 192 § ej får verkställas med mindre underrättelse om att verkställighet är sökt har sist fyra dagar före avhysningen blivit genom krfm meddelad den som ansökningen avser. Underrättelsen förutsätts ske muntligen eller skriftligen (jfr 55 § UsK). Om utmätningsman inte själv lämnar underrättelsen, skall enligt nämnda 193 § 1 mom. UL underrättelseskyldigheten anses fullgjord, när skriftligt utfärdad underrättelse bevisligen kommit den som ansökningen avser annorledes tillhanda inom den angivna tiden eller, om denne sökts men ej anträffats i sitt hemvist, meddelats hans make eller husfolk eller, om ej heller de anträffats, i slutet kuvert avlämnats i hans hemvist eller

[2] Allenmark s. 60 uttalar helt allmänt, att egendom som svaranden ej tagit hand om och sålunda kunnat avvara under viss tid torde kunna utmätas för i ärendet uppkomna kostnader utan hinder av beneficiereglerna. Detta uttalande synes gå för långt.

[1] Ang. motiven se UI s. 112 ff och prop. 1963: 52 s. 147 ff.

blivit fäst på hans husdörr. Har svaranden ej stadigt hemvist i riket och ej heller känt ombud i orten, är underrättelse ej nödvändig. — Vidare innehåller 2 mom. i 193 § UL, att krfm får medge särskilt anstånd med avhysningen under högst en vecka, om förhållandena föranleder därtill. Finns synnerliga skäl, får anståndet utsträckas att gälla högst fyra veckor, om skälig gottgörelse erläggs för hela den tid som anstånd sålunda medges utöver den i 1 mom. angivna tiden och otillbörligt intrång ej i övrigt vållas i sökandens eller annans rätt. — I 3 mom. samma paragraf föreskrivs, att bestämmelserna i 1 och 2 mom. skall gälla även när eljest enligt UL avhysning skall äga rum från fast egendom eller ur hus.

I praxis anses sökanden kunna ge anstånd med avhysning, ehuru en sådan befogenhet kan tänkas medföra vissa olägenheter för krfm.

Med hänsyn till den i 3 § i förslaget upptagna bestämmelsen att svaranden innan verkställigheten genomförs skall beredas tillfälle att yttra sig kunde ifrågasättas, om det finns behov av att särskilt underrätta svaranden på det sätt som nu föreskrivs i 193 § UL. Det har dock inte synts rådligt att avstå från föreskrift om en bestämd tidsfrist. I likhet med vad som nu gäller bör emellertid finnas utrymme att vid behov i vissa fall göra undantag från underrättelseskyldigheten.

Som nämnts föreligger f. n. inte underrättelseskyldighet, om svaranden ej har stadigt hemvist i riket och ej heller känt ombud i orten. En motsvarande bestämmelse fanns, såvitt avsåg utmätning, före 1963 års ändringar i 60 § 3 mom. UL. I samband med sistnämnda reform ändrades den bestämmelsen och flyttades till 59 § 2 mom. Den innehåller därefter, att underrättelse ej behövs om gäldenären saknar känt hemvist och det ej är veterligt var han uppehåller sig eller ombud för honom finns. Denna bestämmelse ersätts av 5 kap. 12 § andra stycket i förslaget.

Enligt vad beredningen uttalade i motiven till 1963 års ändringar i UL[2] var det bl. a. otillfredsställande, att om gäldenär hade hemvist i något av våra nordiska grannländer eller uppehöll sig på känd adress där, han inte behövde underrättas om förestående utmätning. Gäldenären borde i princip underrättas oavsett var han bodde. Med nutida kommunikationer fanns ej något praktiskt behov att undanta de fall då gäldenären möjligen någon gång vistades i mera avlägset land. Motsvarande synpunkter gör sig gällande även i fråga om underrättelse vid avhysning.

I fråga om själva underrättelseförfarandet vid avhysning torde den nuvarande möjligheten att lämna underrättelsen muntligt böra behållas. Om svaranden skall underrättas skriftligen, är som regel naturligt att bestämmelserna i delgivningslagen (1970:428) tillämpas. Sålunda bör underrättelsen få sändas per post med begäran om delgivningserkännande eller mottagningsbevis (3 § första st. delgivningslagen) eller bud anlitas för ändamålet. I andra hand får särskild postdelgivning eller stämningsmannadelgivning användas (3 § andra och tredje st. samma lag). Beträffande behörigheten att mottaga delgivning eller i fråga om s. k. surrogatdelgivning synes inte heller några särbestämmelser vara påkallade (se härom 7—14 §§ delgivningslagen).

[2] Se UI s. 81 f.

Enligt 15 § första stycket delgivningslagen får delgivning ske genom kungörelse, om den sökte inte har känt hemvist — inom eller utom riket — och det inte kan klarläggas var han uppehåller sig. Kungörelsedelgivning får enligt andra stycket i paragrafen även användas, när den sökte visserligen har känt hemvist inom riket men ej kunnat anträffas där och handlingen ej heller kunnat lämnas till annan som enligt 12 § är behörig att mottaga delgivningen samt det ej kan klargöras var den sökte uppehåller sig, allt under förutsättning att det finns anledning anta att den sökte avvikit eller på annat sätt håller sig undan. Under samma förutsättning kan handlingen i stället lämnas i slutet kuvert i den söktes hemvist eller, om detta ej kan ske, fästas på dörren till hans bostad (s. k. spikning).

I samband med delgivningslagens tillkomst föreslogs vissa ändringar i 193 § 1 mom. UL, enligt vilka delgivningslagen skulle bli generellt tillämplig i ärende om avhysning samt någon underrättelse ej skulle fordras, om det ej var känt var svaranden hade sitt hemvist eller eljest uppehöll sig eller var ombud för honom fanns. På hemställan av lagrådet uteslöts emellertid de föreslagna ändringarna, när proposition i ämnet framlades.[3] Lagrådet underströk bl. a. att hänsynen till exekutionsförfarandets effektivitet krävde att verkställighetsåtgärderna genomfördes utan dröjsmål. Vidare anförde lagrådet, att på grund av de praktiska svårigheter som ofta mötte vid delgivning utomlands kunde den föreslagna ändringen i fråga om underrättelseskyldigheten i vissa fall medföra hinder eller dröjsmål vid genomförande av verkställigheten.

Enligt beredningens mening skulle det i hithörande ärenden vara för restriktivt, om möjligheten till delgivning genom att lämna handlingen i slutet kuvert i den söktes hemvist eller verkställa s. k. spikning skulle göras beroende av att det finns anledning anta att den sökte avvikit eller håller sig undan. I den delen bör sålunda delgivningslagens bestämmelser inte tillämpas på underrättelseförfarandet vid avhysning. En tänkbar möjlighet är att anknyta till den ordning som enligt JB gäller för uppsägning av arrende- resp. hyresavtal. Uppsägning av arrendeavtal skall enligt 8 kap. 8 § JB vara skriftlig, om ej skriftligt erkännande av uppsägningen lämnas. Uppsägning av anläggningsarrende skall dock alltid vara skriftlig. I stället för 12—15 §§ i delgivningslagen gäller om delgivning av uppsägningen, att denna, om den som söks i sitt hemvist ej träffas, får sändas i rekommenderat brev under hans vanliga adress. Dessutom skall ett exemplar av handlingen lämnas antingen i hans bostad till vuxen medlem av det hushåll som han tillhör eller, om han driver rörelse med fast kontor, på kontoret till någon som är anställd där. Påträffas ej någon sådan person som nu angetts, skall uppsägningen lämnas i den söktes postlåda, om sådan finns. Om jordägare eller arrendator hos vilken uppsägning skall ske saknar känt hemvist i riket och det ej heller finns något känt ombud, får uppsägningen ske genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar. — I fråga om uppsägning av hyresavtal finns i 12 kap. 8 § JB bestämmelser som motsvarar vad som gäller vid uppsägning av arrende, dock med bl. a. den avvikelsen att uppsägningen inte behöver vara skriftlig om hyresförhållandet inte varat längre än nio månader i följd.

Tillämpning av JBs bestämmelser om uppsägning skulle i ärenden om avhysning tillgodose kravet på snabbhet i handläggningen i fall då svaran-

[3] Prop. 1970: 13 s. 170 f, 229 f och 232.

den har känt hemvist i riket men delgivning ej kan ske med honom eller annan som är behörig att mottaga underrättelsen. För de fall då svaranden saknar känt hemvist i riket passar emellertid bestämmelserna ej så bra. Underrättelsen skulle då få ske genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar även när svaranden är bosatt utomlands med känd adress. Bestämmelserna om uppsägning av arrende- eller hyresavtal kan därför inte utan vidare tjäna som förebild vid avhysning.

Beredningen anser, att frågan bör lösas på det sättet att delgivningslagen görs tillämplig vid skriftlig underrättelse, med den avvikelse som enligt det nyss anförda är påkallad beträffande möjligheten att lämna handlingen i kuvert i den söktes hemvist eller verkställa s. k. spikning även om det inte finns anledning anta att den sökte avvikit eller håller sig undan. I administrativ ordning torde böra i enlighet med anförda synpunkter närmare bestämmas på vilket sätt underrättelseplikten skall fullgöras. I första stycket av förevarande paragraf kan — i överensstämmelse med 5 kap. 12 § andra stycket — anges, att underrättelse inte behövs om svaranden saknar känt hemvist och det inte kunnat klarläggas var han uppehåller sig. Om känt ombud finns, skall naturligtvis ombudet underrättas.

Beredningen har redan nämnt att svaranden enligt 3 § i förevarande kap. skall få tillfälle att yttra sig över ansökan om verkställighet. Detta gäller också ansökan om avhysning. Om tiden för genomförandet kan förutses när svaranden skall höras enligt 3 §, kan krfm ta in uppgift därom i den anmodan till svaranden som skall ges. Detta bör dock inte ske annat än om saken synes alldeles klar. Att utsätta tid för verkställighetens genomförande under förutsättning att svarandens yttrande inte föranleder avvikelse kan i regel inte vara lämpligt.

Utöver den formella underrättelsen är det som förut antytts ofta önskvärt att krfm tar personlig kontakt med svaranden inför en förestående avhysning. Upplysning måste vinnas om hans familjeförhållanden och hans möjligheter att få ny bostad m. m. Svaranden kan vidare behöva anvisningar t. ex. om vart han skall vända sig för att få hjälp från det allmänna. Hithörande frågor bör så långt möjligt klarläggas innan förrättningen äger rum.

Såsom anförts under rubriken till förevarande kap. kan inträffa, att ansökan om verkställighet av avhysning görs först sedan lång tid förflutit från att dom därom meddelats. Situationen kan också vara den att ansökan om verkställighet gjorts men att sökanden medgett anstånd under avsevärd tid. Beredningen har ovan uttalat, att den inte anser det lämpligt att begränsa den tid inom vilken verkställighet av dom på avhysning får genomföras, men förordat visst tillägg till de nuvarande reglerna om anstånd med avhysning.

De regler om anstånd som nu finns i 193 § UL har, efter förenämnda överläggning med representanter för hyresvärds- och hyresgästsorganisationerna, i sak oförändrade tagits upp i andra stycket av förevarande 6 §, men till dessa regler har fogats en tilläggsbestämmelse för det fallet att ansökan om verkställighet görs relativt lång tid efter det att domen meddelades. Det kan då vara motiverat att krfm får medge ett extra anstånd under förutsättning att svaranden, eventuellt med hjälp av socialmyndighet,

gör rätt för sig. Beredningen har däremot inte ansett det ändamålsenligt att, när ansökan om verkställighet görs inom sagda tid men sökanden medger anstånd i verkställighetsärendet, ge någon särskild regel om ytterligare anstånd.

Bestämmelse i ämnet har tagits upp som *tredje stycke* i förevarande 6 §. Där förutsätts, att mer än tre månader har förflutit från att exekutionstiteln har vunnit laga kraft till dess ansökan om verkställighet görs. I sådant fall får krfm enligt förslaget ge ytterligare anstånd med verkställigheten, om skälig ersättning betalas även för den extra anståndstiden. Denna har i förslaget bestämts till högst fyra veckor utöver vad som kan medges enligt andra stycket i paragrafen.

Vad här sägs blir tillämpligt även i fråga om domstols beslut eller lagsökningsutslag varigenom förordnats om handräckning i form av avhysning. Jfr 9 §.

7 §

Under 1 § har beredningen behandlat frågan i vad mån verkställighet av exekutionstitel som gäller mot svaranden i målet kan genomföras även mot tredje man. Beträffande avhysning har beredningen framhållit, att nämnda spörsmål hade så stor praktisk betydelse att särskilda bestämmelser syntes önskvärda medan föreskrifter i övrigt kunde avvaras.

Beträffande verkställighet av avhysning enligt gällande rätt har under 1 § också nämnts, att förordnande om avhysning av nyttjanderättshavare enligt praxis verkställs även mot den till vilken nyttjanderättshavaren i sin tur upplåtit nyttjanderätt till egendomen (subkonduktor). Vidare har påpekats, att olika meningar råder om rättskraftens innebörd när det dömts till avhysning. I sak torde emellertid enighet råda om att subkonduktor, som inte har någon självständig rätt, regelmässigt är beroende av att sublokatorn har en rättsligt sanktionerad rätt mot hyresvärden. När efter dom mot sublokatorn någon sådan rätt inte finns för denne, har i så fall även subkonduktorns rätt fallit till marken. Att avhysning av sublokatorn av gammalt anses inbegripa subkonduktorn torde ha uppfattats som en med den materiella rätten harmonierande exekutionsrättslig regel vilken tillämpas även när avhysning sökts direkt hos och beviljats av ÖE utan föregående dom. De olika uppfattningarna i rättskraftsfrågan synes knappast leda till någon skillnad i praktiken såvitt angår möjligheten att få en subkonduktor avlägsnad från lägenheten. Man torde sålunda m. a. o. vara ense om att verkställighet av en dom mot nyttjanderättshavaren — sublokatorn — omfattar avhysning av subkonduktorn, om denne inte kan åberopa en självständig rätt, dvs. en nyttjanderätt som inte är beroende av sublokatorns rätt. Särskild vräkningsansökan mot subkonduktorn krävs ej.

I *första stycket* av förevarande 7 § har beredningen upptagit en bestämmelse i ämnet som nära ansluter till rådande praxis beträffande avhysning. Bestämmelsen innebär att avhysning får genomföras även mot tredje man som hindrar sökanden i utövningen av hans rätt — dvs. att komma i besittning av lägenheten eller fastigheten — men endast under förutsättning att det är uppenbart att tredje mannen saknar fog för att motsätta sig verkställighetens genomförande. Till dem som enligt regeln kan avhysas hör i första rummet svarandens familj och anställda. De måste givetvis lämna

lägenheten, om de inte kan åberopa någon särskild rättsgrund som ger dem rätt att sitta kvar. Detsamma gäller inackorderingar och andra som av en hyresgäst hyr möblerat rum. Dessa fall är regelmässigt klara. I andra situationer kan verkställighetsfrågan vara mera oviss. Inte ovanligt är t. ex. att hyresgäst av någon anledning lämnar lägenheten och att någon samboende stannar kvar och svarar för hyran. Den kvarboende — subkonduktorn — gör i sådana situationer ofta gällande att han fått en självständig rätt mot hyresvärden, och detta kan också ibland vara riktigt. En vräkningsdom mot den ursprungliga hyresgästen kan då sakna laga verkan mot den som fått bo kvar i lägenheten. Förslaget skiljer här — i likhet med rådande praxis — mellan fall då subkonduktorn inte kan visa något fog för sin ståndpunkt och då han lyckas göra detta. Enligt förslaget får den kvarboendes invändning om självständig rätt lämnas därhän, om det är uppenbart att invändningen saknar fog. I motsatt fall skall verkställigheten inställas såvitt angår subkonduktorn. Beredningen vill framhålla, att det tillkommer krfm att söka rättsligt pröva befogenheten av framställd invändning. De faktiska förhållandena kan emellertid vara så ovissa att någon sådan prövning inte kan lämpligen genomföras i verkställighetsärendet. Och även den rättsliga prövningen kan undantagsvis vara alltför vansklig för att verkställighet skall kunna beviljas. När invändningen fördenskull inte kan lämnas utan avseende, blir följden att tredje man får sitta kvar t. v. Beträffande olägenheterna för sökanden härav kan framhållas, att spörsmålet i praktiken knappast uppkommer annat än när tredje mannen övertagit hela den hyreslägenhet resp. det arrende varom är fråga. Vidare är det klart, att om varken den ursprungliga hyresgästen (sublokatorn) eller den som utövar hyresrätten (subkonduktorn) fullgör de skyldigheter som åvilar hyresgästen, har hyresvärden rätt att få vederbörande avhyst eftersom hyresrätten i så fall är förverkad. Givetvis kan det för hyresvärden vara förenat med olägenheter att inte omedelbart komma i besittning av lägenheten, och det är därför angeläget att krfm inte utan skäl överlämnar åt sakägarna att slita tvisten i rättegång. Motsvarande gäller vid arrende.

De spörsmål som här nämnts kan undantagsvis också uppkomma när det blivit dömt om bättre rätt till fast egendom och den tappande parten har upplåtit nyttjanderätt till egendomen.

Invändning som tredje man framställer skall enligt angivna grunder prövas i det redan anhängiga verkställighetsärendet. Det behövs alltså inte att särskild ansökan görs om avhysning av tredje mannen. Däremot skall han enligt *andra stycket* i förevarande 7 § höras i ärendet när anledning föreligger. Sökanden bör lämpligen själv innan han gör ansökan om verkställighet ta reda på hur besittningsförhållandena gestaltar sig och upplysa därom. Härigenom kan han bidra till att ärendet inte drar ut på tiden. Det kanske ändå inte förrän när verkställighet skall genomföras blir känt att tredje man sitter i lägenheten eller på fastigheten. När denne bör höras och sökanden bör beredas tillfälle att i sin tur uttala sig med anledning av invändning som tredje mannen eventuellt framställer mot ansökningen, kan det inte undgås att visst uppskov ibland vållas.

Bestämmelserna i 6 § avser att ge svaranden i verkställighetsärendet

tillfälle att förbereda sig och eventuellt flytta frivilligt. En tredje man som bor i lägenheten eller på fastigheten i fråga eller använder den för annat ändamål har också intresse av att bli förberedd på genomförandet av avhysning. Man kan dock inte begära att förberedelseförfarandet i 6 § skall i alla delar iakttas även för hans del. Han har, när hinder mot verkställighet inte föreligger, ingen annan rätt än den han kan härleda från den egentliga hyresgästen eller arrendatorn och det är i första hand denne som bör hålla honom underrättad om vad som väntas ske. Beredningens förslag i 7 § andra stycket inkluderar likväl skyldighet för krfm att i god tid förbereda även tredje mannen när anledning föreligger. I föreskriften ligger, att tredje mannen inte bör avhysas alltför brådstörtat utan att krfm efter omständigheterna får bedöma i vad mån anstånd är påkallat. Krfm får dock av naturliga skäl inte ge tredje mannen längre respit än myndigheten enligt 6 § kunnat göra om tredje mannen själv varit svarande i ärendet.

8 §

Enligt lagen (1936: 320) om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter får som regel den som deltar i strejk eller är föremål för lockout inte under tid då stridsåtgärderna pågår avhysas från lägenhet som upplåtits till honom på grund av hans anställning. I förevarande paragraf har upptagits en hänvisning till dessa särskilda bestämmelser.

9 §

I fråga om 9 § hänvisas till vad som ovan anförts under 1 § (s. 431). Bestämmelsen omfattar även handräckning som beviljas enligt 16 § lagsökningslagen (1946: 808), om denna bestämmelse kommer att finnas kvar.

3.17 Handräckning (17 kap. UB)

Under 2.1.3 har beredningen föreslagit, att krfm får befogenhet att besluta om handräckning, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som enligt 8 kap. UL nu gäller för ÖE. Detta utesluter ej att domstol också har sådan befogenhet enligt bestämmelser i RB. Förevarande kap. i beredningens förslag avser i första rummet handräckning som beslutas av krfm. Vad som i kapitlet föreskrivs om genomförande av handräckningsåtgärd skall emellertid också tillämpas när handräckning beslutats av domstol.

ULs regler om handräckning gäller såväl s. k. säkerhetsåtgärder som andra handräckningsåtgärder. Beslut om handräckning enligt UL meddelas som förut nämnts av ÖE och genomförs med krfms hjälp. ULs bestämmelser om handräckning är i huvudsak oförändrade sedan lagens tillkomst. I samband med införandet av RB gjordes dock vissa ändringar som anslöt till RBs regler i 15 kap. om handräckning i tvistemål.[1] Då infördes bl. a. möjlighet för ÖE att förordna om åtgärd som avses i 15 kap. 3 § RB (se 187 a § UL). Samtidigt meddelades i 26 kap. RB även bestämmelser om kvarstad och skingringsförbud i brottmål. Utmärkande för handräckning, till skillnad från verkställighet, är att den inte förutsätter att det materiella rättsförhållandet prövats av domstol eller i annan ordning.

Säkerhetsåtgärd kan utgöras av kvarstad, skingringsförbud, reseförbud eller åtgärd som avses i nyssnämnda 15 kap. 3 § RB. Sistnämnda lagrum är mycket allmänt hållet och ger möjlighet till förbud eller annat föreläggande vid vite eller förordnande om egendoms förvaltning av god man eller om annan åtgärd som finnes erforderlig för säkerställande av parts rätt. Samtliga dessa åtgärder avser att säkerställa verkställighet av blivande exekutionstitel. Kvarstad eller skingringsförbud kan meddelas antingen till säkerhet för fordran eller också till säkerhet för anspråk på bättre rätt till viss egendom (179—181 §§ UL, se även 15 kap. 1 § RB; jfr 26 kap. 1 § RB). Kvarstad kan endast läggas på lös egendom, medan skingringsförbud kan avse lös eller fast egendom. Kvarstad är den mera ingripande åtgärden. Skillnaden ligger främst däri, att vid kvarstad egendomen tas om hand eller utmärks så att det framgår att den är belagd med kvarstad, medan skingringsförbud endast innebär att svaranden förbjuds att sälja eller skingra

[1] Se NJA II 1947 s. 182 f och 194 ff.

egendomen i fråga (183 och 185 §§ UL).[2] Reseförbud meddelas endast till säkerhet för fordran. Enligt RB kan reseförbud även användas för att i brottmål säkerställa lagföring. De åtgärder som avses i 15 kap. 3 § RB syftar i första hand till att säkerställa anspråk av annat slag än fordran.

Beträffande alla säkerhetsåtgärder som beslutas enligt UL gäller, att om talan inte redan väckts i själva saken när säkerhetsåtgärd beviljas, sökanden måste inom viss tid väcka talan vid domstol eller i annan ordning som kan vara föreskriven, vid äventyr att åtgärden annars går åter.

Andra handräckningsåtgärder — återställande av besittning eller annat förhållande som rubbats samt avhysning — står till buds, när sakläget synes klart och är inte beroende av att sökanden inom viss tid väcker talan vid domstol eller i annan ordning. Om handräckning beviljas, står det emellertid svaranden öppet att väcka talan i saken.

Handräckning kan som nämnts även meddelas av domstol. I 15 kap. RB regleras handräckning i tvistemål. En förutsättning för handräckning är att talan väckts i själva saken. Såväl kvarstad, skingringsförbud, reseförbud och åtgärd enligt 15 kap. 3 § RB som återställande av besittning eller annat förhållande som rubbats kan komma i fråga. I lagsökningsmål kan domstolen förordna om kvarstad och skingringsförbud och om avhysning som sägs i 192 § UL (16 § LL). Beträffande brottmål regleras handräckning i 25 och 26 kap. RB. Domstol kan i anledning av brott besluta om reseförbud. Kvarstad eller skingringsförbud kan enligt 26 kap. RB meddelas endast till säkerhet för ersättningsanspråk. Det anses emellertid, att bestämmelserna i 15 kap. RB kan användas supplerande i fråga om handräckning med anledning av enskilt anspråk som framställts i brottmål.[3] Till säkerhet för anspråk på visst föremål kan enligt 27 kap. RB beslag meddelas.

Enligt *dansk rätt* kan fogden bevilja arrest eller förbud (56 och 57 kap. lov om rettens pleje). Arrest kan avse egendom eller person och meddelas till säkerhet för fordran (612 och 613 §§ RPL). Förutsättning för arrest är bl. a. att utmätning (udlæg) ännu inte kan ske. I övrigt gäller snävare förutsättningar för arrest på person än för arrest på egendom (613 och 620 §§). Vid arrest på egendom tillämpas flera av de bestämmelser som gäller för udlæg (614 och 632 §§). Arrest på person verkställs genom gäldsfängelse (618 §). Gäldsfängelse får inte användas, om tillräcklig säkerhet för fordringen kan fås genom arrest på gods (619 §). Genom förbud kan en eller flera personer åläggas att underlåta handlingar som strider mot sökandens rätt (646 och 647 §§). Beträffande såväl arrest som förbud gäller, att om talan inte redan är anhängig i saken, sökanden skall väcka sådan talan inom en vecka, såvida inte svaranden har avstått från sakens fullföljande (634 och 652 §§). Vidare finns bestämmelser som ger den därtill berättigade möjlighet att få handräckning av fogden för att insättas i eller frånta annan besittningen till fast eller lös egendom (609 §), s. k. indsættelses- resp. udsættelsesforretning.

Den *finska utsökningslagen* innehåller bestämmelser om handräckning som i allt väsentligt överensstämmer med de svenska reglerna. Motsvarighet saknas dock till möjligheten att för säkerställande av anspråk meddela förbud eller annat föreläggande eller förordna om annan sådan åtgärd

[2] NJA II 1877 nr 3 s. 105 och Trygger I s. 433.

[3] Se NJA II 1943 s. 290, Gärde m. fl. s. 276, Ekelöf, Rättegång II s. 167 och Olivecrona, Rättegången i brottmål 3 uppl. s. 335.

som hos oss nämns i 15 kap. 3 § RB. Enligt särskilda bestämmelser kan dock ÖE, när dödsbodelägare märkligt överskridit sin rätt eller make tillkommande befogenhet att råda över sitt giftorättsgods skulle lända arvingarna eller andra maken till märklig skada, förordna sysslоman att ta hand om boet resp. egendomen (7 kap. 4 § ULF).

Enligt *norsk lag* kan beviljas arrest och andra provisoriska åtgärder (14 och 15 kap. lov om tvangsfuldbyrdelse). Arrest har till syfte att säkra verkställigheten av fordran (244 § TFBL) och kan avse egendom eller person (245 och 246 §§). Arrest beviljas av den domstol som prövar talan om fordringen eller av namsretten (247 §) och verkställs av namsmanden, men namsretten kan, om den beviljat arresten, på begäran själv överta verkställigheten (252 §). Arrest på person är subsidiär i förhållande till arrest på egendom (250 §). Arrest på egendom verkställs efter samma regler som utmätning (253 §). Den rätt som förvärvas genom arrest på egendom går förlorad, om inte utlæg i egendomen är gjort och dækning (regelmässigt genom försäljning) begärd inom ett år, men tidsfristen kan förlängas (255 §). Arrest på person kan bestå i fängelseförvaring eller i andra inskränkningar i den personliga friheten (256 §). Har arrest beslutats utan att sökanden hade exekutionstitel eller innan talan anhängiggjorts, skall namsretten på begäran av svaranden fastställa en frist, inom vilken sökanden skall väcka talan i saken, vid äventyr att namsretten på begäran häver arresten (258 §). Andra provisoriska åtgärder än arrest kan beviljas för att säkra ett anspråk som avser annat än pengar (262 §). Sådana åtgärder kan gå ut på att part skiljs från besittningen av ett föremål och detta sätts under särskild vård eller förvaltning eller att part åläggs en prestation eller att företa, underlåta eller finna sig i vissa handlingar (265 §). Åtgärder som nu avses beslutas, om rättegång är anhängig i saken, av den domstol som prövar målet och i annat fall av namsretten (263 §). Även när talan är väckt i saken, får dock namsretten bevilja provisorisk åtgärd i brådskande fall (264 §). I övrigt har bestämmelserna om arrest och reglerna om verkställighet av krav på annat än pengar motsvarande tillämpning med visst undantag (268 §). Det innebär bl. a., att namsretten kan fastställa viss frist inom vilken sökanden skall väcka talan i saken. — 1954 års förslag till ny lov om tvangsfullbyrdelse innehåller endast mindre ändringar i vad som gäller f. n. (se 190—215 §§ i förslaget; se även motiven till förslaget s. 106 f). Det ansågs dock tveksamt, om möjligheten att erhålla arrest på person för fordran borde behållas.

I *Förbundsrepubliken Tyskland* kan beviljas arrest och andra provisoriska anordningar (Zivilprozessordnung åttonde boken femte avsnittet). Åtgärderna beslutas av domstol (919, 937 och 942 §§ ZPO). Arrest beviljas till säkerhet för verkställighet av en fordran (916 §) och kan rikta sig mot egendom eller gäldenärens person (917 och 918 §§). Om talan i huvudsaken inte är anhängig, skall arrestdomstolen på begäran utsätta en frist inom vilken sökanden skall väcka talan, vid äventyr att arresten på begäran hävs (926 §). I den mån avvikande föreskrifter inte meddelas har bestämmelserna om verkställighet motsvarande tillämpning (928 §). Arrest på person verkställs genom häkte eller andra inskränkningar i den personliga friheten (933 §). Annan provisorisk åtgärd än arrest kan meddelas beträffande egendom som är föremål för tvist, om förverkligandet av parts anspråk kan befaras bli omintetgjort eller väsentligt försvårat (935 §). Domstolen

bestämmer efter diskretionär prövning vilka anordningar som behövs för att syftet skall uppnås. Åtgärden kan bestå i att egendom tas om hand eller att svaranden åläggs eller förbjuds att företa något, företrädesvis förbud att överlåta, belasta eller pantförskriva fastighet, fartyg eller skeppsbygge (938 §). Provisorisk åtgärd får också beviljas för att ordna ett provisoriskt tillstånd beträffande ett tvistigt rättsförhållande, om det är nödvändigt, särskilt för att vid varaktiga rättsförhållanden avvärja väsentliga nackdelar eller förhindra hotande våld (940 §). Avhysning från bostad får ske genom provisorisk åtgärd endast på grund av förfogande genom förbjuden självtäkt (940 a §).

Enligt *schweizisk lag* — Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs (åttonde avd.) — kan borgenär under vissa angivna villkor erhålla arrest i gäldenärens egendom till säkerhet för sin fordran (art. 271). Arrest beviljas av den exekutiva myndigheten i den ort där egendomen finns (art. 272; jfr art. 2). Åtgärden verkställs enligt vissa av de för utmätning föreskrivna reglerna (art. 275). Har borgenären inte före beslutet om arrest anhängiggjort talan, skall han åläggas att begära indrivning (vilket kan ske utan att fordringen fastställts av domstol) som regel inom tio dagar från mottagande av beslutet (art. 278).

Beredningen

Handräckning kan som nämnts avse antingen säkerhetsåtgärd eller också åtgärd som går ut på återställande av besittning e. l. Inom den förra gruppen kan åtgärden bl. a. avse att säkerställa fordran eller att trygga anspråk på bättre rätt till viss egendom.

Det praktiska behov som uppbär säkerhetsåtgärderna kvarstad och skingringsförbud måste tillgodoses. Som förut nämnts behövs det emellertid enligt beredningens mening inte två särskilda rättsinstitut för dessa syften. Beredningen föreslår därför, att de olika åtgärder som nu kan vidtas i form av kvarstad eller skingringsförbud förs samman till ett rättsinstitut, benämnt kvarstad. För säkerställande av kvarstad skall enligt förslaget gälla samma regler som för säkerställande av utmätning, och dessa ger visst utrymme att handla efter omständigheterna och behovet. Beredningen har övervägt huruvida särskilda beteckningar borde åsättas ingripande av ifrågavarande slag som sker till säkerhet för fordran och ingripande som avser att säkerställa bättre rätt till viss egendom men har inte ansett behövligt att på denna punkt bryta traditionen. Beträffande rättsverkningarna av kvarstad för fordran kan nämnas att beredningen i det följande under rubriken till 5—9 §§ särskilt diskuterar huruvida sådan kvarstad bör ge sökanden förmånsrätt i egendomen.

Enligt gällande rätt kan som nämnts även reseförbud beviljas till säkerhet för fordran. Sådant förbud kan meddelas, om fara är för handen att gäldenär beger sig från riket utan att efterlämna känd egendom som svarar mot hans gäld eller att någon som häftar i skuld för hushyra, kost, skeppslega eller annat dylikt avviker från orten utan att borgenären har säkerhet i kvarlämnat gods (187 § UL). Reseförbud innebär förbud för gäldenären att avresa från orten innan han gjort rätt för sig, dock att förbudet ej gäller utöver tre månader från delgivningen. Överträds reseförbud, kan ÖE på yrkande av borgenär förordna, att gäldenären skall hämtas tillbaka och

under den tid förbudet gäller hållas i häkte. (Se även 15 kap. 2 § och 25 kap. RB.) Något större praktiskt behov att kunna utverka reseförbud till säkerhet för fordran synes ej föreligga. Sådant reseförbud torde förekomma mycket sällan. Förbudet syftar främst till att hindra en gäldenär att dra sig undan rättegång och verkställighet och medför viss press på gäldenären att betala sin skuld eller ställa säkerhet.[4] Åtgärden innebär ett slags personalexekution som ej är tilltalande när det gäller fordringsanspråk. Reseförbud kan också tänkas förorsaka gäldenären skada utan motsvarande nytta för sökanden. Bl. a. kan svårigheter vållas dem som tillfälligt besöker vårt land. Det kan erinras om att enligt lagen (1917: 381) om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket gällde tidigare i princip förbud för den som var underhållsskyldig mot barn under 16 år att avflytta från riket, om han ej ställde säkerhet för underhållsskyldigheten. Lagen upphävdes emellertid 1969.[5] Reseförbud — som f. n. kan meddelas oavsett skuldens beskaffenhet — kan ej anses mera motiverat än avflyttningsförbud för underhållsskyldiga. På anförda skäl innehåller beredningens förslag ej någon bestämmelse om reseförbud. Beredningen förordar även, att domstols befogenhet att meddela reseförbud i tvistemål avskaffas liksom möjligheten att i brottmål meddela reseförbud till säkerställande av ersättning till målsägande. Däremot bör reseförbud alltjämt kunna meddelas i brottmål för att säkerställa den misstänktes lagföring.

När ÖE beviljat handräckning, har sökanden att hos krfm begära verkställighet av ÖEs utslag. Enligt beredningens förslag skall det ankomma på krfm såväl att besluta om som att genomföra handräckning enligt förevarande kap. I fråga om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd torde krfm inte fördenskull behöva dela upp ärendet på två led och först meddela särskilt beslut om att handräckning får ske. Beträffande annan handräckning, t. ex. sådan som går ut på avhysning, torde krfm däremot som regel böra först genom särskilt beslut ta ståndpunkt till frågan om handräckning bör beviljas, t. ex. i den formen att krfm ålägger svaranden att flytta vid äventyr att avhysning äger rum. Ibland kan emellertid en sådan uppdelning vara onödig eller olämplig. Krfm bör därför vara oförhindrad att utan föregående beslut direkt lämna begärd handräckning, t. ex. om det är särskilt brådskande. I fall då handräckning beviljats genom särskilt beslut och fortsatta åtgärder behövs bör sökanden ej vara nödsakad att särskilt begära att beslutet genomförs. Krfms beslut räknas inte som exekutionstitel (jfr 3 kap.) och genomförandet av handräckningen utgör ej verkställighet i den mening som avses i 3—16 kap. utan en fortsättning av det redan anhängiga ärendet. Det är även tydligt att krfm ej bör avvakta att dess beslut vinner laga kraft innan det genomförs (19 kap. 17 §, jfr 53 § UL). Om beslutet överklagas, kan hovrätten förordna om inhibition (19 kap. 40 § andra st.). Beträffande vissa slag av handräckning behövs ej någon handgriplig åtgärd, t. ex. när fråga är om förbud eller annat föreläggande. Sådant förbud måste givetvis delges svaranden. Delgivningen skall ombesörjas av krfm, men denna kan på begäran medge sökanden att själv ombesörja delgivningen (se 2 § delgivningslagen 1970: 428).

[4] Se Hassler s. 389 f.
[5] Se prop. 1969: 69, jfr U III s. 37 ff och 310 ff.

Utöver vad här angetts innehåller beredningens förslag beträffande handräckning inte i sak några väsentliga ändringar i förhållande till gällande rätt. Förslaget upptar emellertid bl. a. bestämmelser i vissa frågor som f. n. inte är uttryckligen reglerade t. ex. rörande rättsverkan av kvarstad. Beträffande kvarstad för fordran föreslås att kvarstadsborgenären skall få ett bättre skydd än f. n. mot andra borgenärer som söker utmätning.

I 1—4 §§ meddelas vissa gemensamma bestämmelser om behörig krfm, förfarandet, säkerhet m. m. och om genomförande av handräckning som beslutats av domstol. Därvid hänvisas delvis till 16 kap. I 5—9 §§ ges regler om kvarstad till säkerhet för fordran och i 10 § om kvarstad till säkerhet för bättre rätt. Andra säkerhetsåtgärder, vilka har sin motsvarighet i 15 kap. 3 § RB, behandlas i 11 och 12 §§. 13—16 §§ innehåller gemensamma bestämmelser om återgång eller hävande av vidtagen säkerhetsåtgärd. I 17—20 §§ regleras återställande av besittning, avhysning och liknande handräckning. Slutligen meddelas i 21 § bestämmelser om handräckning när exekutionstitel finns.

De säkerhetsåtgärder som kan meddelas enligt förevarande 17 kap. är avsedda att vara provisoriska och gälla endast tills vidare. I enlighet härmed skall de återgå eller kunna hävas enligt bestämmelser som meddelas i 13—16 §§. Handräckning för återställande av besittning, avhysning eller liknande är däremot avsedd att bestå, om inte domstol förordnar annat i mål om saken. Ehuru dylik handräckning enligt 17 § i förslaget får meddelas endast om saken är uppenbar, kan det tänkas att krfms beslut ändras av högre instans. Hovrätts beslut därom skall enligt 19 kap. 41 § omedelbart lända till efterrättelse. Beredningen utgår från att den högre instansen, om den ändrar krfms beslut, föreskriver i vad mån meddelad handräckning skall återgå. Liksom beträffande ändring av beslut om verkställighet enligt 16 kap. har beredningen bl. a. med hänsyn till ärendenas skiftande beskaffenhet inte ansett lämpligt föreslå någon regel om hur krfm skall förfara för den händelse att den högre instansen inte meddelat någon sådan föreskrift som nyss nämnts.[6]

Allmänna bestämmelser

1 §

I denna paragraf sägs endast att handräckning får meddelas i fall som anges i kapitlet eller när det särskilt föreskrivs. Återställande av rubbad besittning enligt 3 kap. 26 § andra stycket i fall då exekutionstitel har upphävts hänförs däremot inte i förslaget till handräckning utan är en åtgärd i verkställighetsärendet. I 9 kap. 18 § finns en speciell bestämmelse om handräckning efter exekutiv försäljning för att köparen skall komma i besittning av vad han förvärvat. Föreskrifter om handräckning finns också utanför UB, förutom i RB t. ex. i 3 § lösöreköpsförordningen (1845: 50 s. 1), 10—14 §§ lagen (1915: 219) om avbetalningsköp, 12 kap. 27 § JB samt 13 kap. 8 och 9 §§ VL.

Det kan framhållas, att termen handräckning i en del författningar används i en annan betydelse än i UL och RB. Med handräckning åsyftas då hjälp eller biträde som myndighet lämnar annan myndighet, se t. ex. 9 § förordningen (1917: 915) ang. indrivning och redovisning av böter, 61 § 2

[6] Jfr s. 430.

mom. UppbF, 38 kap. 12 § BrB, 94 § BvL och 10 § lagen (1966:301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål. Hit hör också handräckning som det enligt lagen (1961:332) om handräckning vid taxeringsrevision åligger krfm att verkställa efter beslut av länsskatterätt.

2 §

UL saknar bestämmelser som anger vilken ÖE som är behörig att pröva fråga om handräckning. När handräcknings genomförande är bundet till viss egendom eller eljest lokaliserat till viss plats, torde den ÖE vara behörig inom vars område egendomen finns eller platsen ligger. Behörighet torde vidare tillkomma ÖE i svarandens hemvist, åtminstone om handräckningens genomförande inte kan lokaliseras till viss plats.[1] Efter tillkomsten år 1963 av bestämmelser om utmätningsmans lokala kompetens i ärenden om utmätning och verkställighet av kvarstad och skingringsförbud lärer dessa bestämmelser (56, 183 och 185 §§ UL) kunna i viss utsträckning åberopas analogt vid avgörande av frågan om behörig ÖE.[2] Överhuvud torde ÖE ha möjlighet att i viss utsträckning förfara efter omständigheterna.

I fråga om utmätningsman — krfm — gäller enligt 183 § 1 mom. andra punkten och 185 § 2 mom. första punkten UL, att bestämmelserna i 56 § om krfms lokala kompetens i utmätningsärenden har motsvarande tillämpning vid verkställighet av kvarstad och skingringsförbud. Det innebär att verkställighet av sådan handräckning kan sökas där svaranden har sitt hemvist eller, om aktuell egendom finns på annan ort än svarandens hemvist, där egendomen är. I fråga om fordran i pengar får verkställighet också sökas där sekundogäldenären finns, även om fordringen skall anses finnas på annan ort. Enligt ULförslaget skall verkställighet i fråga om fartyg eller luftfartyg även kunna sökas på den ort dit det väntas samt, beträffande fartyg, dessutom på fartygets hemort. Beträffande verkställighet av annan handräckning saknas bestämmelser om behörig krfm. Behörighet torde tillkomma den krfm inom vars distrikt verkställigheten med hänsyn till där befintlig egendom eller av annan anledning skall äga rum och troligen även krfm i svarandens hemvist.[3]

Som handräckning kan gå ut på åtgärder av ganska skilda slag synes ej lämpligt att binda krfms lokala kompetens vid alltför strikta regler. Beredningen föreslår i förevarande 2 § att vad som i 16 kap. 2 § föreskrivs om behörig krfm vid annan verkställighet än införsel eller utmätning skall ha motsvarande tillämpning. Det innebär till en början att krfm i svarandens hemvist är generellt behörig. Vad som skall förstås med svarandens hemvist framgår av 2 kap. 4 §. Ansökan synes lämpligen kunna göras hos krfm i svarandens hemvist t. ex. när begärd handräckning — såsom ofta är fallet vid kvarstad för fordran — inte riktar sig mot någon på förhand bestämd egendom eller när handräckningen endast går ut på att förbud eller annat föreläggande skall meddelas. Riktar sig handräckning mot viss egendom, får den även sökas hos krfm där egendomen finns. Handräckning får vidare sökas hos krfm i vars distrikt handräckningen eljest med fördel kan äga rum. Detta medger ett visst utrymme att handla efter omständigheterna.

[1] Se Trygger I s. 109 ff, 436 ff, 440, 446, 450 f, 460 och 463, Bomgren i TSA 1941 s. 237 f, Hassler s. 44 ff, Nilsson-Stjernquist s. 26, Olivecrona s. 23 och Vinge s. 15. Jfr NJA 1892 s. 351. Se även U I s. 71.

[2] Se U I s. 71.

[3] Jfr Alexanderson s. 159 och Hassler s. 46 f samt U I s. 70 f.

Liksom beträffande utmätning och annan verkställighet bör Kungl. Maj:t med stöd av det generella bemyndigandet i 1 kap. 3 § andra stycket meddela föreskrifter, enligt vilka krfm som är behörig enligt förevarande bestämmelse får i särskilda fall överlämna ärende angående handräckning till annan behörig krfm. Angående befogenhet för krfm att påkalla biträde av befattningshavare i annat distrikt eller själv vidta åtgärd utom det egna distriktet kan hänvisas till vad som sägs under 1 kap. 3 §.

Ansökan om handräckning får enligt gällande rätt ej bifallas innan tillfälle lämnats motparten att svara på ansökningen (195 § 1 mom. UL). Om saken ej tål sådant uppskov, kan ÖE bevilja yrkad åtgärd tills vidare intill dess annat förordnas. Detta gäller dock inte i fråga om avhysning enligt 192 § UL. Finnes sökanden sakna skäl för sin ansökan, skall ÖE genast meddela beslut i saken (195 § 2 mom.). Enligt 183 § 1 mom. andra punkten UL har vad som i 60 a § UL är föreskrivet i fråga om utmätning motsvarande tillämpning beträffande verkställighet av kvarstad. Det innebär att krfm kan provisoriskt säkerställa beslutad kvarstad.

Enligt förevarande 2 § skall vad som i 16 kap. 3 § föreskrivs om verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet ha motsvarande tillämpning beträffande förfarandet i handräckningsärenden. Det betyder att svaranden skall få tillfälle att yttra sig innan handräckning beviljas och att svaranden kan åläggas att inställa sig till förhör om skälig anledning föreligger därtill. Bestämmelsen härom utgör ej hinder mot att krfm omedelbart avslår handräckningsansökan utan att den delgetts motparten, om ansökningen finnes vara uppenbart ogrundad. Närmare bestämmelser om förhör meddelas i 19 kap. 8—12 §§. Angående sättet för delgivning av ansökningen kan hänvisas till vad som sägs under 16 kap. 3 §.

Av hänvisningen till 16 kap. 3 § följer vidare att krfm i brådskande fall får genast vidta åtgärd som finnes behövlig. Det torde ofta finnas anledning att bevilja interimistisk åtgärd i ärende angående säkerhetsåtgärd, t. ex. efter ansökan om kvarstad i syfte att hindra att ett fartyg avgår eller att egendom eljest görs oåtkomlig. Åtgärd som endast med svårighet kan återgå torde inte böra beviljas interimistiskt utan att sökandens rätt är uppenbar. Interimistisk åtgärd gäller tills vidare men krfm skall så snart som möjligt pröva huruvida åtgärden skall bestå. I regel torde denna prövning kunna anstå tills krfm efter kommunikation slutligt prövar frågan om handräckning. Säkerhetsåtgärd är f. ö. alltid provisorisk såtillvida att den skall hävas bl. a. om svaranden ställer säkerhet som tillgodoser syftet med åtgärden eller om skäl till åtgärden eljest ej längre föreligger (jfr 14 §).

3 §

Enligt 194 § UL får handräckning, med undantag för återställande av besittning eller annat rubbat förhållande enligt 191 §, ej beviljas annat än om sökanden ställt pant eller borgen för den skada som genom åtgärden kan tillskyndas motparten. Finnes sökanden ur stånd att ställa säkerhet och har han visat synnerliga skäl för sin talan, kan ÖE befria honom från att ställa säkerhet (jfr 15 kap. 5 § fjärde st. RB).

Då beviljande av handräckning ej förutsätter att sökandens anspråk prövats definitivt, bör som regel krävas att sökanden ställer säkerhet för skada som kan tillfogas svaranden. I *första stycket* av förevarande 3 § har

föreskrift om krav på sådan säkerhet upptagits som huvudregel.

Andra stycket upptar undantag från skyldigheten att ställa säkerhet. Återställande av besittning eller annan rättelse enligt 17 § riktar sig ofta mot egenmäktiga åtgärder och för sådan handräckning som avses där krävs att saken är uppenbar. Oaktat handräckningens beviljande ej hindrar att saken prövas av domstol (jfr 20 §), har beredningen ansett att säkerhet ej bör krävas i sådant fall. Enligt 21 § skall handräckning kunna beviljas även om sökanden har exekutionstitel som ger rätt till verkställighet. Anspråket har då prövats och fastställts av domstol eller i annan ordning. När verkställighet får äga rum på grund av exekutionstitel som inte vunnit laga kraft, krävs som regel inte att sökanden ställer säkerhet för skada som kan tillfogas svaranden (se 3 kap. 7, 9, 11 och 14—16 §§, jfr 3 kap. 8 §). Säkerhet synes ej heller böra krävas, om av någon anledning den som fått sitt anspråk fastställt nöjer sig med att t. v. endast begära säkerhetsåtgärd. I andra stycket föreskrivs slutligen — i anslutning till gällande rätt — att sökanden kan befrias från att ställa säkerhet om han ej förmår det och har visat synnerliga skäl för sin rätt.[1] Det kan erinras om att enligt 2 kap. 16 § staten och kommun liksom landstingskommun och kommunalförbund är generellt befriade från att ställa säkerhet när det annars är föreskrivet.

Skyldighet att utge skadestånd kan uppkomma, om sökandens anspråk ej styrks eller om verkställd handräckningsåtgärd upphävs.[2] Skyldigheten gäller även allmän förmögenhetsskada. Sökandens ansvar inträder oavsett om vårdslöshet eller försummelse ligger honom till last[3] (jfr 3 kap. 26 § tredje st. och motiven till den bestämmelsen). Den säkerhet som föreskrivs i förevarande 3 § skall givetvis förslå att täcka eventuell skadeståndsskyldighet mot svaranden.[4] I 2 kap. 14 § meddelas föreskrifter om beskaffenheten och prövningen av erbjuden säkerhet samt om omhändertagande av ställd säkerhet. Det kan nämnas att den som fått handräckning kan tänkas bli skyldig att även ersätta skada som uppkommit för tredje man,[5] men säkerheten skall inte omfatta sådan skadeståndsskyldighet.

4 §

Enligt gällande rätt kan ÖE bevilja kvarstad eller annan handräckning utan hinder av att talan om anspråket väckts vid domstol (jfr 188 § 1 mom. UL).[1] När talan väckts vid domstol angående visst anspråk, kan domstolen vid behov bevilja säkerhetsåtgärd enligt bestämmelserna i 15 kap. RB (se även 16 § LL). Kvarstad eller skingringsförbud enligt 26 kap. RB kan meddelas såväl före som efter åtals väckande.

Sedan talan blivit väckt föreligger regelmässigt inte något behov av att kunna begära säkerhetsåtgärd direkt hos krfm. Domstolen kan dessutom ha bättre underlag för att bedöma huruvida skäl föreligger för sådan åtgärd. Undantagsvis kan dock saken vara så brådskande att den omgång som det innebär för part att först behöva gå till domstolen för att sedan vända sig till krfm för genomförande av domstolens beslut skulle äventyra möjligheten

[1] Jfr NJA 1949 s. 595.

[2] Se Trygger I s. 464 och Hassler s. 375.

[3] Se Ekelöf, Rättegång III s. 11, Hassler s. 375, Karlgren, Skadeståndsrätt 2 uppl. s. 104, Tiberg s. 266 och Vinge s. 36 samt NJA 1897 s. 463, 1911 s. 472, 1934 s. 576 och 1942 s. 721.

[4] Jfr NJA 1949 s. 595.

[5] Se Vinge s. 36 och NJA 1924 s. 651.

[1] Se NJA II 1943 s. 181 och 1947 s. 183 samt Vinge s. 16.

att uppnå åsyftat resultat. Detta kan bl. a. vara fallet när fråga är om kvarstad på luftfartyg eller vanligt fartyg vars avgång är omedelbart förestående. Beredningen föreslår i *första stycket* av förevarande 4 §, att om talan är väckt vid domstol, ansökan om handräckning som rör målet inte får tas upp av krfm utan särskilda skäl.

Bestämmelsen omfattar även handräckning för återställande av besittning eller annan rättelse enligt 17 § i förslaget. I fall då part valt att väcka talan vid domstol torde han emellertid sällan ha anledning att vända sig till krfm för att i samma sak få handräckning av krfm enligt nämnda 17 §.

I 21 § meddelas som förut nämnts en särskild bestämmelse för det fallet att rättegången eller motsvarande förfarande avancerat så långt att käranden fått en exekutionstitel.

I fråga om verkställande av handräckning som domstol beviljat enligt 15 eller 26 kap. RB gäller f. n. vad som är föreskrivet om handräckning som enligt UL beviljats av ÖE, frånsett att vissa avvikande föreskrifter finns beträffande kvarstad och skingringsförbud i brottmål (15 kap. 7 § tredje st. och 26 kap. 8 § tredje st. RB, jfr 26 kap. 3 och 4 §§). De bestämmelser i UL som åsyftas är 183 och 185 §§.[2]

Enligt beredningens förslag skall handräckning som beslutats av domstol genomföras av krfm, dvs. den krfm som är behörig enligt 2 § i kapitlet. Som förut framhållits bör det ske i enlighet med vad som sägs i förevarande 17 kap. (jfr 16 kap. 9 §). I *andra stycket* av 4 § anges, att om handräckning enligt 15 eller 26 kap. RB beviljas av rätten, skall krfm på begäran genomföra den. Härvid gäller vad som föreskrivs nedan i förevarande 17 kap., om rätten ej har meddelat särskild föreskrift. De bestämmelser i förevarande kap. som åsyftas är i tillämpliga delar 5—10, 18 och 19 §§. Beträffande sådana fall som avses i 15 kap. 3 § RB innehåller förevarande 17 kap. inga särskilda bestämmelser (jfr 11 och 12 §§). Domstolens beslut om handräckning bör i allmänhet kunna genomföras utan att svaranden fått tillfälle att yttra sig hos krfm. Tillfälle därtill har regelmässigt lämnats honom innan domstolen beviljade handräckningen. Bestämmelserna i förevarande kap. skall även tillämpas, när domstol på eget initiativ förordnar om kvarstad i brottmål (jfr 26 kap. 2 § andra st. andra punkten RB) och uppdrar åt krfm att verkställa beslutet.[3] Beslut, varigenom domstol förordnat om kvarstad eller annan handräckning, får enligt 17 kap. 14 § andra stycket och 30 kap. 12 § första stycket RB verkställas genast.

Här kan erinras om att beredningens förslag förutsätter att bl. a. 15 och 26 kap. RB jämkas.

Även handräckning som rätten beviljat i lagsökningsmål skall på begäran genomföras enligt förevarande kap. (jfr 16 § LL).

Kvarstad för fordran

I 17 kap. 13 § BrB stadgas straffansvar för bl. a. den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utge annans gods eller som rubbar gods som blivit satt i kvarstad. Gällande lag saknar däremot uttryckliga bestämmelser om de civilrättsliga verkningarna av kvarstad. Det torde

[2] Jfr NJA II 1943 s. 190 och 358 samt Gärde m. fl. s. 162 och 362.

[3] Jfr NJA II 1943 s. 358.

emellertid vara klart, att kvarstad innebär förbud för gäldenären att överlåta egendomen eller — genom faktiska eller rättsliga åtgärder — förfoga över den på annat sätt till skada för sökanden samt därjämte innebär förbud att rubba egendomen.[1] Beträffande skingringsförbud anges i lagen att åtgärden består i förbud att sälja eller skingra egendomen. Det är beträffande inteckningsbar egendom ovisst, om kvarstad eller skingringsförbud utgör hinder mot att inteckna egendomen eller vilken rätt en eventuell ny inteckning ger.[2] Kvarstad eller skingringsförbud medför ej förmånsrätt.[3] Sådan åtgärd hindrar inte heller att egendomen utmäts. Om annan egendom finns att tillgå, skall emellertid denna utmätas i första hand, om det är lämpligt och kan ske utan förfång för utmätningssökanden (72 § 2 mom. UL).

Enligt *dansk rätt* medför arrest på egendom, att gäldenären när arrestbeslutet meddelas förlorar rätten att förflytta, förbruka, tillintetgöra eller genom rättshandlingar råda över de arrestbelagda föremålen, däribland att mottaga betalning för arrestbelagda fordringar (616 § RPL). Arrest som avser fast egendom skall tinglysas för att gälla mot avtal om egendomen med den som är i god tro (jfr 1 § lov om tinglysning). Arrest på registrerat fartyg eller luftfartyg skall registreras för att få sådant skydd (jfr 31 och 34 §§ lov om skibsregistrering och 1 § lov om registrering af rettigheder over luftfartøjer). I övrigt är arresthavare skyddad utan tinglysning eller annan åtgärd mot omsättningsförvärv även om förvärvaren är i god tro, dock att beträffande pengar och presentationspapper krävs att de fråntagits gäldenären.[4] Arrest medför inte något skydd mot gäldenärens övriga borgenärer.[5]

Den *finska utsökningslagen* saknar bestämmelser om verkan av kvarstad. Skingringsförbud innebär förbud att sälja eller skingra egendomen. Åtgärderna anses medföra, att gäldenären ej får förfoga över egendomen till skada för sökanden.[6] I fråga om fast egendom som belagts med skingringsförbud föreskrivs, att egendomen ej får intecknas, om inte anspråket på sådan säkerhet grundas på tidigare gjord ansökan eller på stadgandena om ogulden köpeskillings rätt eller på upplåtelse av nyttjanderätt eller annan rättighet eller på domstols förordnande som ägt rum tidigare (7 kap. 3 § 2 mom. ULF). Överlåtelse samt inteckning som meddelas i strid mot förbudet är utan verkan, med det förbehållet att skingringsförbudet innan det antecknats av rätten inte gäller mot den som i god tro åtkommit egendomen eller vunnit inteckning däri (jfr 8 § 3 mom.). Kvarstad eller skingringsförbud medför inte förmånsrätt och hindrar inte utmätning.[7]

Enligt *norsk rätt* medför arrest på egendom att ägaren ej får förfoga över de arrestbelagda föremålen till skada för arresthavaren (253 § TFBL). För

[1] Se Trygger I s. 433 f, Dillén i SvJT 1946 s. 324 ff, Hassler s. 379 f och 385, Karlgren i SvJT 1956 s. 250, Nilsson-Stjernquist s. 178 f och 182, Olivecrona s. 201 f, Tiberg s. 268 ff och Vinge s. 32 ff.

[2] Jfr bl. a. Tiberg s. 268 och 270 f och Vinge s. 33 f. Frågan har också berörts i JOs beslut 16 aug. 1960 i ärende nr 945/1959. Se även 1LU 1969: 21.

[3] Jfr NJA II 1877 nr 3 s. 105 f.

[4] Gomard s. 137.

[5] Karnovs lovsamling 7 udgave s. 1859 not 1145 och Gomard s. 136 och 138 f.

[6] Wrede s. 237.

[7] Wrede s. 236.

att arresten skall kunna åberopas mot gäldenärens rättshandlingar krävs tinglysning eller registrering av arrestförrättningen enligt samma regler som gäller för utlæg (utmätning). Arresten kan emellertid även utan tinglysning eller registrering åberopas mot tredje man som är i ond tro (jfr 20 och 21 §§ lov om tinglysing).[8] Besittningstagande av lösöre ersätter tinglysning. Arrest ger inte förmånsrätt vid utmätning för annan fordran eller i konkurs.[9] — I 1954 års förslag har inte gjorts någon ändring i vad som gäller f. n.

I *Förbundsrepubliken Tyskland* medför arrest på lös egendom i allmänhet panträtt i egendomen (930 § ZPO). Arrest på registrerat fartyg eller skeppsbygge medför panträtt, vilken i förhållande till andra rättigheter i egendomen ger samma rätt som fartygshypotek (931 §). Hypoteket uppstår genom anteckning i fartygs- eller skeppsbyggnadsregistret (jfr 867 §). Arrest på fast egendom grundar genom anteckning i fastighetsboken säkerhetshypotek för fordringen (932 §). Endast hypotek på större belopp än 500 mark får införas i fastighetsboken (jfr 866 § tredje st.). Får arresthavare exekutionstitel för sin fordran, övergår arrestpanträtten till det slags panträtt som vinns genom utmätning men prioriteten räknas från tidpunkten för arresten.[10]

Enligt *schweizisk rätt* medför arrest att gäldenären blir vid straffansvar skyldig avstå från förfogande över egendomen som han inte fått tillstånd till (Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs art. 275, jfr art. 96). Arrest på fast egendom skall antecknas i fastighetsboken (art. 101). Genom anteckningen får inskränkningarna i förfoganderätten verkan mot senare förvärvade rättigheter i egendomen (Zivilgesetzbuch art. 960). Pantsättning eller överlåtelse av fastigheten får visserligen äga rum men kan inte göras gällande mot arrestborgenären.[11] Blir arrestbelagd egendom utmätt för annan borgenärs fordran innan arrestborgenären själv kan söka utmätning, deltar han provisoriskt i utmätningen (art. 281).

Beredningen

Kvarstad för fordran och skingringsförbud för samma ändamål är som förut nämnts säkerhetsåtgärder vilka avser att i görlig mån söka säkerställa att egendomen framdeles finns tillgänglig för utmätning. Detsamma gäller det gemensamma institut kvarstad för fordran som beredningen har tagit upp i sitt förslag. Syftet med åtgärden bör självfallet vara bestämmande för de rättsföljder som den skall medföra. Ett sådant allmänt ändamål som nyss nämnts kan dock inte ensamt vara utslagsgivande, utan hänsyn måste också tas till andra intressen än sökandens.

Vad först angår förutsättningarna för kvarstads beviljande synes tydligt, att kvarstad inte bör stå till buds så snart någon gör gällande att han har ett fordringsanspråk som inte för dagen ger rätt till utmätning. Ingripande med

[8] Alten s. 281.
[9] Alten s. 282.
[10] Lent-Jauernig s. 114 f och Schönke-Baur s. 182.
[11] Favre s. 157.

kvarstad på det stadiet måste bli undantag även om de förutsättningar som uppställs i gällande lag torde kunna mildras något. Kvarstad bör kunna komma i fråga, om någon otillbörlig åtgärd kan väntas från gäldenärens sida eller om denne, utan att omständigheterna är så grava, kan befaras disponera över sin egendom på ett sätt som gör att kvarstadssökanden blir missgynnad. Om gäldenären är insolvent, kan borgenären visserligen göra ansökan om att gäldenären sätts i konkurs men han måste i så fall styrka sin fordran för att bli godtagen som behörig sökande. Möjligheten att söka gäldenären i konkurs är därför inte alltid tillfyllest. Konkursansökan kan dessutom vara ödeläggande för gäldenären. Beredningen kommer att under 5 § i det följande närmare behandla förutsättningarna för kvarstad för fordran.

Beträffande härefter rättsverkningarna måste givetvis kvarstad för fordran medföra viss rådighetsinskränkning för gäldenären. Innebörden av denna inskränkning i hans möjligheter att förfoga över egendomen anges i 6 § i förevarande kap. Ett särskilt spörsmål som lämpligen kan behandlas innan beredningen redogör för innehållet i de särskilda paragrafer som rör kvarstad för fordran är, om åtgärden bör i likhet med utmätning medföra förmånsrätt för sökandens fordran.[12] F. n. ger som förut nämnts kvarstad eller skingringsförbud, i motsats till utmätning, inte förmånsrätt. Frågan om förmånsrätt gäller inte så mycket förhållandet mellan kvarstadssökanden och gäldenären som mellan sökanden och gäldenärens övriga borgenärer.

Det har framhållits att frånvaron av förmånsrätt vid kvarstad kan medföra otillfredsställande resultat. Som exempel har nämnts att den som blivit bestulen på pengar har fått kvarstad på ett tillgängligt belopp som emellertid senare utmäts för annan fordran, t. ex. skatt. När målsäganden senare fått dom på sitt ersättningskrav, har gäldenären saknat utmätningsbar egendom.[13]

Från kvarstadsborgenärens synpunkt kan det förefalla naturligt att låta kvarstad ge förmånsrätt. Han ser gärna att den möjlighet till betalning som kvarstad avser att i sin mån skydda blir garderad mot övriga borgenärer. Som framgår av redogörelsen för utländsk rätt är detta också förhållandet i ett par av där nämnda länder. Eftersom i regel exekutionstitel inte föreligger blir då förmånsrättens bestånd beroende av att fordringen senare fastställs.

Mot bakgrunden av förutsättningarna för kvarstad måste man fråga sig vilka sakliga skäl som kan anföras till stöd för att sökanden skall genom kvarstaden vinna förmånsrätt och därmed få en mera gynnad ställning än andra borgenärer. Farhågan att gäldenären av en eller annan anledning underlåter att betala sin skuld kan knappast i och för sig åberopas som grund för att kvarstadssökandens fordran skall gå före andra fordringar. Detsamma kan visserligen med visst fog sägas om utmätning, men denna aktualiserar på ett annat sätt försäljning och måste nödvändigtvis i något

[12] Jfr U IX s. 43 och 133.

[13] I detta sammanhang kan påpekas, att den som bestulits kan på grund av surrogation ha separationsrätt även om den stulna egendomen sålts och endast köpeskillingen finns helt eller delvis i behåll. Se härom Walin i Festskrift till Ekeberg s. 532 ff.

skede precisera vilka som skall få betalt ur den utmätta egendomen. Om förutsättningarna för kvarstad sålunda inte kan motivera förmånsrätt, kan man knappast finna annat motiv att ge ett sådant företräde åt kvarstadssökandens fordran än att sökanden varit på sin vakt och nedlagt arbete och kostnader på att få kvarstad till stånd samt att vidtagna åtgärder framstår som meningslösa, om kvarstaden får vika för utmätning för annans fordran eller vid konkurs. Det kan dock även anföras, att om förmånsrätt medges på grund av kvarstad, skulle inträdet av förmånsrätt bli mindre avhängigt än nu av processuella omständigheter, såsom att den ena borgenären snabbt har fått exekutionstitel genom betalningsföreläggande medan den andre får vänta på dom i en mer eller mindre utdragen rättegång.

Att av sådan anledning eventuellt vidga förutsättningarna för eller syftet med kvarstad som säkerhetsåtgärd till att den skulle generellt trygga sökanden även mot att egendomen tas i anspråk av andra oprioriterade borgenärer kan beredningen inte finna välbetänkt. Det kan i detta sammanhang nämnas, att kvarstad i motsats till utmätning inte förutsätter att fordringen är förfallen till betalning. Att ge förmånsrätt för kvarstadsfordran enbart på grund av borgenärens förmåga att hålla sig framme i så god tid som möjligt skulle ganska väsentligt vidga säkerhetsåtgärdens funktion och kanske i en del fall ge upphov till en icke önskvärd kapplöpning om kvarstad från de borgenärers sida som inte har någon exekutionstitel.

En tänkbar utväg vore måhända att visserligen inte förena kvarstad med förmånsrätt och inte heller hindra utmätning medan kvarstad består men låta utmätning för annan fordran medföra förmånsrätt först i och med att kvarstaden hävs. Om då kvarstadsfordringen hunnit bli utmätningsgill, skulle beslut om utmätning för fordringen kunna meddelas och de båda fordringarna få lika rätt (dvs. i proportion till fordringarnas storlek) i egendomen. Om kvarstaden upphör till följd av konkurs, skulle egendomen ingå i konkursboet och vanliga bestämmelser gälla om borgenärernas inbördes företräde. Ett sådant system skulle vara i huvudsak förenligt med kvarstadens begränsade syfte såvitt angår borgenärernas inbördes förhållanden, nämligen att kvarstadsborgenären skall skyddas mot att bli sämre ställd än andra borgenärer. Enligt beredningens mening skulle emellertid den skisserade ordningen bli alltför komplicerad.

Beredningen har i stället övervägt huruvida man, om egendomen tas i mät för annan fordran, skulle kunna låta kvarstaden medföra förmånsrätt i samma stund som utmätningen. När ändå egendomen kan förutsättas bli såld, kan det ju synas motiverat att av köpeskillingen reservera medel även för kvarstadsfordringen. Även ett sådant system är förenat med vissa komplikationer men låter sig ändå lättare förena med förmånsrättsordningen och andra exekutiva regler. För att systemet skall få något praktiskt värde torde det emellertid böra kombineras med en regel om att utmätning inte får äga rum för fordringar som uppkommit först efter att kvarstaden beviljades. En sådan regel torde i sin tur även dra med sig viss begränsning av möjligheten att få kvarstad för annan fordran på samma egendom. Beredningen har ansett sig böra framlägga förslag i den riktning som nu angetts. Bestämmelser i ämnet finns i 8 och 9 §§ i förevarande kap.

Vare sig bestämmelser om förmånsrätt med anledning av kvarstad införs eller ej synes kvarstadsborgenärens ställning böra förbättras i ett hänseende, nämligen i fråga om kostnaderna för kvarstaden. Om annan bor-

genär får utmätning av egendomen, bör sålunda kvarstadsborgenärens kostnader kunna utgå ur denna. Kvarstaden kan ibland ha räddat egendomen åt borgenärerna, och det synes även i andra fall rimligt att kvarstadsborgenären gottgörs för sina utgifter. Se härom mera vid 18 kap. 12 §.

Beredningen vill även förorda skärpta bestämmelser i fråga om svarandens möjlighet att själv förfoga över kvarstadsbelagd egendom genom att — i likhet med vad som föreslagits i 283 § första stycket 6 SjöLförslaget — förbud mot inteckning i kvarstadsbelagd egendom införs i annan tillämplig lagstiftning om inskrivning.[14]

5 §

För att kvarstad till säkerhet för fordran skall få beviljas förutsätts enligt 179 § UL (jfr 15 kap. 1 § och 26 kap. 1 § RB), att sökanden företett sannolika skäl för sitt anspråk och att fara är att gäldenären undansticker eller förstör godset. Föreligger ej full anledning att bevilja kvarstad[1] eller yrkar borgenär endast att gäldenären tillhörig lös egendom skall ställas under "förbud att säljas eller skingras", får enligt 180 § sådant förbud meddelas när skäl är därtill. Finns gäldenärens gods hos tredje man, kan denne förbjudas att utge det. I fråga om fast egendom kan enligt 181 § skingringsförbud meddelas, när skäl är därtill. Däremot kan inte läggas kvarstad på fast egendom, inte ens beträffande tillbehör som kan föras från fastigheten.[2]

I 184 § UL föreskrivs, att om ÖE finner skäl att i kvarstad sätta arrendeavgift, hyra eller annan avkastning som faller av fast egendom, skall syssloman tillsättas att uppbära medlen och förbud kungöras den betalningsskyldige att utge avkastningen till annan än sysslomannen. Vidare meddelas föreskrift om betalning av utskyld eller avgift för egendomen som förfaller till betalning under kvarstadstiden. (Se även 15 kap. 7 § första st. och 26 kap. 8 § första st. RB.)[3]

Vid verkställighet av kvarstad för fordran skall enligt 183 § 1 mom. UL förfaras med egendomen som när lös egendom utmäts. Det innebär att de följdåtgärder som anges i 73—76 §§ UL skall vidtas.[4] Vad som i 56 och 60 a §§ UL är föreskrivet om utmätning — dvs. angående krfms lokala kompetens och interimistisk åtgärd — har motsvarande tillämpning beträffande verkställighet av kvarstad. Enligt 183 § 2 mom. får kvarstad för fordran inte läggas på egendom som inte får tas i mät. När åter endast skingringsförbud meddelas beträffande lös egendom, förblir denna under innehavarens vård och nyttjande (185 § 1 mom.). Meddelas förbudet till säkerhet för fordran, skall egendomen värderas på samma sätt som vid utmätning. De bestämmelser om behörig krfm m. m. som för utmätning finns i 56 § 1, 2 och 4 mom. har motsvarande tillämpning vid genomförandet av skingringsförbud (185 § 2 mom.). Det är tydligt att beslut om sking-

[14] Se nedan under 6 §.

[1] Härmed torde avses, att faran för att gäldenären undansticker eller förstör egendomen inte är så överhängande som avses i 179 §. Se Trygger I s. 438 f, Hassler s. 382 och Olivecrona s. 199.

[2] Se även 15 § Up.

[3] Jfr NJA II 1943 s. 190 och 358.

[4] Se Trygger I s. 442, Dillén i SvJT 1946 s. 330 ff, Hassler s. 378, Nilsson-Stjernquist s. 176 f, Olivecrona s. 200 och Vinge s. 28 ff.

ringsförbud skall delges svaranden.[5] Beträffande skingringsförbud på fast egendom gäller enligt 181 § andra punkten, att ÖE kan förordna syssloman att omhänderta och förvalta egendomen om synnerlig fara föreligger att den genom vanvård eller på annat sätt försämras i större mån. — Även andra regler om utmätning än nyss nämnts torde i viss utsträckning ha motsvarande tillämpning vid verkställighet av kvarstad eller skingringsförbud.[6]

Som tidigare nämnts föreslår beredningen, att de nuvarande handräckningsformerna kvarstad och skingringsförbud slås samman till ett gemensamt institut benämnt kvarstad. Förslaget skiljer härvid mellan kvarstad för fordran och kvarstad till säkerhet för bättre rätt. Förevarande 5 § inleder bestämmelserna om kvarstad för fordran.

Första stycket. I första punkten anges, att kvarstad för fordran får beviljas om sökanden visar sannolika skäl för sin rätt och det skäligen kan befaras att svaranden undandrar sig att betala sin skuld. Lydelsen ansluter nära till motsvarande bestämmelser i 15 kap. 1 § och 26 kap. 1 § RB. Krfms beslut får regelmässigt grundas på uppgifter i parternas inlagor och annat skriftligt material. Bestrids ej sökandens uppgifter, får de som regel godtas. För beviljande av kvarstad bör i övrigt inte uppställas alltför stränga krav men hänsyn måste naturligtvis i tveksamma fall tas till det intrång som vållas svaranden, även om betryggande säkerhet ställs för ersättning i anledning av skada som kan följa av åtgärden. Sökandens fordran behöver ej vara förfallen till betalning för att kvarstad skall kunna beviljas.[7] Det bör vara tillräckligt, att fordringen kan väntas förfalla till betalning innan dom eller annan exekutionstitel meddelas i det mål som sökanden har att anhängiggöra eller fullfölja (jfr 13 §). Vad angår förutsättningen att svaranden kan befaras undandra sig betalning kan här vara fråga om en direkt illojal åtgärd t. ex. undanskaffande av egendom. Fara för sådant illojalt förfarande från svarandens sida bör dock inte vara något villkor för kvarstads beviljande. Det bör vara tillfyllest t. ex. att svaranden på grund av trängt ekonomiskt läge kan tänkas använda sina tillgångar för ändamål som är honom mera angeläget än att betala den aktuella skulden. Kvarstad skall inte meddelas, om sökanden redan har tillräcklig säkerhet i gäldenären tillhörig egendom för sin fordran. Han kan bl. a. ha panträtt, men utgörs panten t. ex. av pantbrev i skepp kan ändå kvarstad vara motiverad, om skeppet kan befaras segla sin väg.

Det kan erinras om att kvarstad till säkerhet för fordran i princip inte får meddelas när gäldenären är försatt i konkurs.[8] Och redan beviljad kvarstad bör som regel hävas, om gäldenären försätts i konkurs.[9] Detsamma gäller f. n. skingringsförbud. Frågan om förhållandet mellan kvarstad (resp. skingringsförbud) och konkurs hör närmast till konkursrätten och bered-

[5] Se NJA II 1877 nr 3 s. 108, Trygger I s. 446 f, Dillén i SvJT 1946 s. 344 ff, Hassler s. 384, Nilsson-Stjernquist s. 179 f och Olivecrona s. 202.

[6] Se Trygger I s. 442 ff, Hassler s. 378, Nilsson-Stjernquist s. 177 f och Olivecrona s. 200 f.

[7] Se Trygger I s. 436 och 453 f, Ekelöf, Rättegång III s. 10, Hassler s. 372, Nilsson-Stjernquist s. 186 och Vinge s. 6 f.

[8] Se NJA 1919 s. 135 samt Welamson, Konkursrätt s. 334 ff och Konkurs 3 uppl. s. 145 not 2, Walin i SvJT 1962 s. 719 f, Hassler s. 376 och Olivecrona s. 200. Se även U X s. 106.

[9] Jfr NJA 1924 s. 588.

ningen finner ej anledning att gå närmare in därpå i förevarande sammanhang.

När kvarstad beviljas för fordran, bör kvarstaden om möjligt omfatta så mycket av svarandens egendom att fordringen kan antas bli täckt. Föreskrift härom har tagits upp som andra punkt i första stycket av 5 §. Bestämmelsen innebär, att den egendom som beläggs med kvarstad skall beräknas täcka inte bara sökandens huvudfordran utan även de kostnader som kan antas uppkomma för verkställighet av blivande dom eller annan exekutionstitel som sökanden kan få för fordringen. I annat fall blir fordringen inte täckt. Även annan kostnad än förrättningskostnad skall tas med i beräkningen (jfr 18 kap. 21 § andra st.). I fråga om värderingen av egendom måste bl. a. fluktuationer i värdet tas i betraktande. Kvarstad kan enligt förslaget läggas på såväl lös som fast egendom.

Andra stycket. Det är naturligt att vid genomförande av kvarstad för fordran skall i princip tillämpas samma regler som gäller för utmätning. Hänsyn måste emellertid bl. a. tas till att kvarstad som sådan inte leder till försäljning av egendomen eller till betalning av sökandens fordringsanspråk. I andra stycket av förevarande 5 § föreslås, att ett antal bestämmelser i 5 kap. i förslaget skall ha motsvarande tillämpning på kvarstad för fordran. De bestämmelser till vilka sålunda hänvisas är 3—7, 11, 13, 14 och 16—18 §§, 20 § första stycket samt 22 och 23 §§. Därjämte hänvisas till 6 kap. Hänvisningarna innebär att vid kvarstad för fordran skall tillämpas vad som vid utmätning gäller om upplysningsplikt för gäldenären och tredje man, om utmätningsordningen och samtidig utmätning, om gäldenärens frånvaro och om förutsättningarna för att egendomen skall få tas i anspråk hos gäldenären. Tillämpning av jämkningsregeln i 11 § andra stycket kan knappast bli aktuell annat än om även utmätning följer men har i tydlighetens intresse fått omfattas av skedd hänvisning. Även bestämmelserna om beneficium och andra undantag från utmätning skall tillämpas.

Enligt gällande lag är det i viss mån tveksamt i vilken utsträckning överlåtelse av egendom som inte är sakrättsligt skyddad mot överlåtarens borgenärer hindrar att egendomen beläggs med kvarstad för fordran som riktar sig mot överlåtaren.[10] I förevarande andra stycke av beredningens förslag hänvisas bl. a. till 16—18 §§ i 5 kap. Därmed avses att i nämnda hänseende likställa kvarstad med utmätning. Kvarstad för fordran hos överlåtaren skall alltså kunna läggas på den överlåtna egendomen, om denna inte blivit sakrättsligt skyddad mot överlåtarens borgenärer. Kvarstaden skall hindra att den ofullgångna överlåtelsen fullbordas och får sakrättslig verkan mot överlåtarens borgenärer. Det kan här erinras om att överlåtelse av fast egendom är skyddad mot överlåtarens borgenärer redan genom avtalet därom, medan överlåtelse av skepp enligt 19 § SjöLförslaget inte blir skyddad förrän förvärvaren söker inskrivning av sitt fång eller skeppet anmäls för avregistrering (jfr 5 kap. 17 § tredje st. i förevarande förslag).

Även i fråga om kvarstad skall enligt förslaget i princip gälla, att lösa saker liksom löpande skuldebrev o. l. måste finnas tillgängliga för att kvarstad skall kunna läggas på egendomen. Här i riket registrerat skepp eller

[10] Jfr SvJT 1925 rf s. 56 och Undén I s. 122 not 153 men på andra sidan Karlgren i SvJT 1956 s. 250 not 20 och Hassler s. 376 not 49.

luftfartyg kan däremot bli föremål för kvarstad även om det inte är tillgängligt (jfr 7 kap. 5 §).

Här bör erinras om att i några författningar finns bestämmelser som beträffande viss egendom innehåller förbud mot eller inskränker möjligheten att få kvarstad eller skingringsförbud, så t. ex. i 2 kap. 14 § lagen (1937: 81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo, lagen (1939: 6) om frihet från kvarstad och skingringsförbud för vissa luftfartyg, 345 § sjölagen (1891: 35 s. 1) och 2 § lagen (1963: 138) i anledning av Sveriges anslutning till de internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg samt angående befordran å järnväg av resande och resgods.

Förenämnda möjlighet att erhålla kvarstad enligt 184 § UL på framtida avkastning av fast egendom torde inte ofta ha utnyttjats. Enligt beredningens förslag (se 6 § andra st.) skall bl. a. 13 kap. 8 § ha motsvarande tillämpning när kvarstad beviljats. Det betyder, att när fastighet belagts med kvarstad skall arrendeavgift, hyra eller annan avkastning av fastigheten som förfaller till betalning under kvarstadstiden uppbäras av krfm eller den myndigheten förordnar som syssloman, om sökanden begär det och skäl föreligger därtill. Krfm skall i sådant fall utan dröjsmål meddela den betalningsskyldige förbud att betala till annan än krfm eller sysslomannen. Beredningen har inte ansett, att det finns något beaktansvärt behov av att kunna få särskild kvarstad på avkastningen dvs. utan samband med kvarstad på själva egendomen. Kvarstad på endast framtida avkastning innebär en tvivelaktig säkerhet, eftersom svaranden torde vara oförhindrad att överlåta fastigheten och framtida avkastning därigenom antagligen blir undandragen kvarstadsborgenären. Hinder föreligger inte mot att särskild kvarstad läggs på redan förfallen arrendeavgift, hyra o. d. som tillkommer gäldenären i enlighet med vad som gäller om kvarstad på annan fordran.

Säkerställande av kvarstad liksom verkan av kvarstad regleras i 6 §. Här kan påpekas, att ärende angående kvarstad ofta är särskilt brådskande så att varje uppskov måste undvikas. Vid behov kan provisorisk åtgärd vidtas t. ex. om det är tveksamt huruvida visst objekt tillhör gäldenären (jfr 6 § andra st. i detta kap. och 7 kap. 12 §).

Tredje stycket. Enligt 8 kap. i förslaget får under vissa villkor och i begränsad utsträckning utmätning beslutas beträffande avlöning och vissa andra förmåner medan de ännu innestår hos arbetsgivaren eller annan som skall utbetala förmånen, även om beloppet inte ännu får lyftas. Det synes inte lämpligt att dessa bestämmelser får motsvarande tillämpning på kvarstad. Lön och liknande förmåner bör sålunda inte få beläggas med kvarstad innan beloppet har betalats ut och kan utmätas. Bestämmelse härom föreslås som tredje stycke i förevarande 5 §. Bestämmelsen innebär, att medlen inte får beläggas med kvarstad förrän tidigast dagen efter utbetalningen och att bestämmelserna i 6 kap. om undantag från utmätning skall tillämpas (jfr 8 kap. 7 § och 6 kap. 11 §; se även 6 kap. 1 § 7 och 2 §).

6 §

I denna paragraf regleras rättsverkningarna och säkerställandet av kvarstad för fordran.

I *första stycket* ges en grundläggande bestämmelse om den rådighetsinskränkning som följer av kvarstaden. Enligt gällande lag torde som förut nämnts kvarstad för fordran (liksom skingringsförbud) innebära förbud att överlåta (eller pantsätta) egendomen.[1] Om kvarstaden går åter, lärer emellertid skedd överlåtelse kunna åberopas av förvärvaren. Även onormalt hårt utnyttjande av kvarstadsbelagd egendom innebär otillåtet förfogande.[2]

Beträffande verkan av utmätning föreslås i 5 kap. 27 § första stycket, att utmätning skall innebära förbud för gäldenären att till skada för sökanden förfoga över egendomen genom överlåtelse eller på annat sätt, om ej krfm efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl. Efter utmätning anses överlåtelse av egendomen kunna ske utan skada för utmätningssökanden, eftersom sökanden vunnit förmånsrätt som — frånsett godtrosförvärv — skall gälla utan hinder av överlåtelsen. De åtgärder som vidtagits för utmätningens säkerställande skall dock bestå och därav följer bl. a. i allmänhet att lös sak inte får utlämnas till förvärvaren.

Nämnda bestämmelse torde inte utan vidare kunna göras tillämplig på kvarstad för fordran. Denna åsyftar enligt förslaget — liksom kvarstad och skingringsförbud enligt gällande lag — att bevara egendomen som en gäldenärens tillgång. Och i princip skall den kvarstadsbelagda egendomen alltjämt vara tillgänglig även för övriga borgenärer, ehuru beredningens förslag gör vissa begränsningar i denna regel (se 8 och 9 §§). Det är svårt att förena en dylik ordning med rätt för gäldenären att överlåta egendomen, med endast den reservationen att överlåtelse ej får vara till skada för just kvarstadsborgenären. Ett sådant förbehåll skulle innebära, att denne kunde i sinom tid få utmätning av egendomen men att övriga överlåtarens borgenärer inte skulle kunna komma åt egendomen genom vare sig utmätning eller konkurs. Att på så sätt skapa ett slags ofullgången panträtt som i den aktuella situationen gynnar kvarstadsborgenären framför överlåtarens övriga borgenärer synes inte lämpligt. Beredningen anser därför att kvarstad för fordran bör innebära förbud för gäldenären att överlåta egendomen utan annan reservation än att krfm kan medge undantag. Möjligheten att medge undantag kan begagnas t. ex. om det befinnes att mer egendom belagts med kvarstad än som är nödvändigt eller om viss egendom lämpligen bör säljas och bytas ut mot annan egendom som i stället får ingå under kvarstaden. Vidare kan gäldenären, om han vill, tillgodose kvarstadsborgenären genom att pantförskriva egendomen till honom. I så fall saknar kvarstadsborgenären och krfm anledning att motsätta sig att överlåtelse sker. I övrigt synes den reglering som ges i 5 kap. 27 § första stycket lämpligen böra gälla även vid kvarstad för fordran. I enlighet med det sagda innehåller första stycket i förevarande 6 §, att när beslut om kvarstad för fordran har meddelats, får svaranden inte överlåta egendomen eller till skada för sökanden förfoga över den på annat sätt, om ej krfm efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl. Kvarstad för fordran medför sålunda enligt förslaget ett mera långtgående förfogandeförbud än som föreslås beträffande utmätning.

Inskränkningarna i gäldenärens rådighet inträder i och med att beslut

[1] Se litteratur som anmärkts i not 1 under rubriken till 5—9 §§.

[2] Se Hassler s. 380 not 68 och 385 not 95, Nilsson-Stjernquist s. 179 och Dillén i SvJT 1947 s. 44.

meddelas om kvarstad på viss egendom.[3] Det förutsätts alltså inte att kvarstaden hunnit säkerställas. Gäldenären bör genast underrättas om beslutet och erinras om den närmare innebörden därav. Om han därefter bryter mot förbudet, kan han straffas enligt 17 kap. 13 § första stycket BrB för överträdelse av myndighets bud.

Beträffande verkan i övrigt av kvarstad för fordran och kvarstadens säkerställande föreslås i *andra stycket* av förevarande 6 §, att 5 kap. 27 § andra stycket och 30 § samt 7 kap. och 13 kap. 3—10 §§ skall ha motsvarande tillämpning. I fråga om innebörden av hänvisningen kan erinras, att enligt 5 kap. 27 § andra stycket skall första styckets förbud mot förfogande över utmätt egendom inte innebära hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i egendomen. Om inteckningshandling som gäller i utmätt egendom tagits om hand av krfm enligt 7 kap. 6 § eller 13 kap. 5 § i förslaget, får den emellertid inte pantsättas utan krfms tillstånd. Motsvarande skall enligt förslaget gälla vid kvarstad.

Beredningen vill påpeka, att andra stycket i förevarande 6 § inte hänvisar till bestämmelserna i 5 kap. 33—35 §§ om hävande av utmätning eller annan rättelse. Detta sammanhänger med att 14 § i 17 kap. generellt ålägger krfm att häva kvarstad bl. a. om det på grund av upplysta omständigheter finnes att åtgärden ej bort äga rum. Bestämmelsen omfattar även sådana fall som att egendomen visas tillhöra tredje man eller att i allt fall de skäl som grundat antagande att gäldenären var ägare finnes ha varit otillräckliga.

Beträffande fast egendom hänvisas i 7 kap. till bestämmelserna i 13 kap. 3—10 §§. Dessa bestämmelser har ansetts böra i tillämpliga delar gälla även vid kvarstad på fast egendom. Regelmässigt behövs beträffande genomförande av kvarstad på fast egendom inte annan åtgärd än att beslutet delges svaranden och att inskrivningsmyndigheten underrättas. Enligt förslaget får krfm befogenhet att vid behov låta ta vård om fastigheten eller tillbehör och pantbrev och att uppbära civil avkastning. Beträffande svarandens rätt att nyttja kvarstadsbelagd fastighet kommer också att gälla samma regler som vid utmätning. Vad som i 7 kap. föreskrivs om säkerställande av utmätning av villkorlig rätt till fast egendom och därmed förenade anspråk samt om försäkring av sådan egendom blir även tillämpligt.

En fråga som måste särskilt uppmärksammas här är huruvida ny inteckning skall få sökas i kvarstadsbelagd egendom som är inteckningsbar. Beträffande motsvarande fråga vid utmätning kan erinras om att utmätning ger förmånsrätt som enligt förslaget får företräde framför inteckning i skepp, luftfartyg och reservdelar därtill eller fast egendom, om inteckningen söks samma dag som utmätningen antecknas eller senare (9 § tredje st. FRL och 5 kap. 28 § andra st. i förslaget). Inteckning är därför inte till skada för utmätningssökanden och kan, såvitt avser dennes rätt, få sökas i den utmätta egendomen.[4] Kvarstad däremot skall enligt förslaget inte i och för sig medföra förmånsrätt, och ny inteckning i kvarstadsbelagd egendom skulle därför kunna göra kvarstaden värdelös. I 283 § SjöLförslaget sägs,

[3] Jfr Karlgren i SvJT 1956 s. 250.

[4] På grund av konventionsbestämmelser får dock inteckning inte meddelas i utmätt skepp eller luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg. Se 283 § första st. 6 SjöLförslaget och 12 § lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg.

att ansökan om inteckning skall avslås om skeppet eller skeppsbygget i fråga eller andel däri eller villkorlig rätt därtill blivit föremål för kvarstad (eller skingringsförbud). Motsvarande förbud bör intagas i 22 kap. JB och lagen (1955: 227) om inskrivning av rätt till luftfartyg. Kvarstaden måste givetvis bringas till inskrivningsmyndighetens kännedom. I analogi med vad som föreslagits i 5 kap. 28 § andra stycket skall förbudet iakttas av inskrivningsmyndigheten fr. o. m. den inskrivningsdag då ärende angående anteckning om kvarstaden upptagits. Om ansökan om inteckning skulle hinna göras innan anteckning om kvarstaden tas upp på inskrivningsdag, gäller vad som sagts om motsvarande fall, när beslut om utmätning meddelats.[5]

Även företagsinteckning kan tänkas bli till skada för den som fått kvarstad på inteckningsbar egendom. I fråga om utmätning av hithörande egendom gäller, att den medför förmånsrätt som har företräde framför inteckning som sökts samma dag som utmätningen verkställdes eller senare (9 § tredje st. FRL). Härvid har anteckning om utmätning i inskrivningsboken inte någon betydelse. Anteckning om utmätningen är överhuvud inte föreskriven. Utmätningen skall i dessa fall säkerställas på annat sätt. Förslaget innebär inte någon ändring i det sagda, frånsett att utmätning av lös egendom i allmänhet skall medföra förmånsrätt i och med beslutet.

Kvarstad på viss egendom bör inte få hindra att företagsinteckning beviljas i den rörelse till vilken den kvarstadsbelagda egendomen hör.[6] Däremot synes nödvändigt att hindra att inteckningen blir gällande i sistnämnda egendom. I lagen (1966: 454) om företagsinteckning synes därför böra tas in bestämmelse att företagsinteckning, som sökts samma dag som kvarstad beviljades eller senare, ej gäller i den med kvarstad belagda egendomen.[7] Får kvarstadsborgenären, medan kvarstaden består, utmätning i egendomen, omfattas egendomen fortfarande inte av företagsinteckningen. Om egendomen utmäts för annan borgenärs fordran, bör företagsinteckningen inte heller gälla i egendomen. Sistnämnda borgenär får visserligen härigenom ett i och för sig omotiverat företräde framför företagsinteckningen, men en annan ordning skulle medföra svårlösta problem. Går kvarstaden åter utan att egendomen blivit utmätt, upphör kvarstadens skyddande verkan och företagsinteckningen kommer att gälla i egendomen.

Konkurrens med ny kvarstadsansökan eller utmätning behandlas under 8 och 9 §§.

7 §

Av hänvisningen i 6 § till 7 kap. följer, att krfm när kvarstad läggs på fordran skall säkerställa kvarstaden enligt vad som sägs i 7 kap. 2 eller 3 §. Man får naturligtvis räkna med att sekundogäldenären inte självmant erlägger förfallen betalning till krfm. Även om svaranden vill medverka till indrivning av fordringen genom att uppmana sekundogäldenären att betala är det inte säkert att denne rättar sig därefter. Krfm bör då lämpligen kunna vidta åtgärder för att söka indriva vad som är förfallet till betalning. Bestämmelse härom har tagits upp i första stycket av förevarande 7 §. Det

[5] Se s. 282 f.
[6] Jfr NJA II 1966 s. 168 ff.
[7] Jfr 13 § andra st. lagen om företagsinteckning i paragrafens lydelse före 1972.

förutsätts, att någon av parterna i kvarstadsärendet begärt att krfm skall söka indriva fordringen. Krfm skall i första hand anmoda sekundogäldenären att betala sin skuld till myndigheten (jfr 10 kap. 11 § första st.). Betalar sekundogäldenären inte frivilligt och finns exekutionstitel, bör krfm utsöka fordringen (jfr 10 kap. 12 § första st.). I likhet med vad som föreslås gälla vid utmätning skall krfm däremot inte själv väcka talan mot sekundogäldenären angående fordringen (jfr 10 kap. 12 § samt motiven därtill). Sökanden bör anses behörig väcka sådan talan och givetvis står det kvarstadsgäldenären fritt att väcka talan.

Har kvarstad lagts på lös egendom som är underkastad förskämning eller snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller erfordrar alltför kostsam vård, kan ÖE enligt 183 § 3 mom. UL, om part yrkar det och synnerliga skäl är därtill, efter motpartens hörande förordna om egendomens försäljning i den ordning som föreskrivs om utmätt lös egendom. Detsamma gäller i fråga om lös egendom som ställts under skingringsförbud (185 § 2 mom. andra punkten).[1] Försäljning får dock inte medges utan att sökanden ställt pant eller borgen för den skada som kan tillskyndas motparten (194 §).

Som förut nämnts är ändamålet med kvarstad inte att bereda sökanden betalning utan endast att säkerställa egendom för senare verkställighet. Kvarstad skall därför normalt inte leda till att egendomen säljs. Om värdet av egendomen kan befaras minska, är det emellertid regelmässigt i båda parternas intresse att försäljning sker. Beredningen föreslår, att i andra stycket av förevarande 7 § tas upp en bestämmelse om försäljning av kvarstadsbelagd egendom som nära ansluter till 183 § 3 mom. UL. I förslaget anges, att om lös egendom som belagts med kvarstad hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård, så får den på begäran av part säljas i den ordning som gäller för utmätt egendom, om inte särskilda skäl föranleder annat (jfr 9 kap. 3 § tredje st.). Det är utan särskild föreskrift tydligt att, om försäljning begärs av kvarstadsborgenären, skall svaranden höras innan försäljning äger rum. Han får då också tillfälle att betala sin eventuella skuld eller ställa säkerhet, om han hellre vill förfoga över egendomen på annat sätt. Likaså bör sökanden höras, om svaranden begär att egendomen skall säljas. Befogenheten att sälja kvarstadsbelagd egendom bör utövas med försiktighet. Om särskilda skäl talar mot försäljning, bör sådan inte äga rum. Sökanden behöver inte ställa särskild säkerhet för att försäljning skall få ske. Det synes tillräckligt med den säkerhet som för att kvarstad skall kunna beviljas skall ställas enligt 3 §, om undantag inte medges. När försäljning skett, omfattar kvarstaden vad som efter avdrag för kostnader influtit genom försäljningen.

8 §

Sedan kvarstad för fordran beviljats kan egendomen tänkas bli föremål för ansökan om kvarstad för annan fordran eller kvarstad till säkerhet för bättre rätt till egendomen. Utmätning av egendomen kan också bli aktuell. I fråga om sådana konfliktsituationer innehåller UL ingen annan bestämmelse än 72 § 2 mom. Där sägs att kvarstad ej hindrar utmätning av egendomen. Om annat gods finns att tillgå, bör detta dock företrädesvis utmätas, om det är lämpligt och kan ske utan förfång för utmätningssö-

[1] Betr. förarbetena se NJA II 1924 s. 772 ff.

kanden. Motsvarande gäller när skingringsförbud meddelats. Det är i övrigt uppenbart, att kvarstad till säkerhet för bättre rätt alltid tar över kvarstad för fordran såtillvida att, om åtföljande rättegång leder till att egendomen förklaras tillhöra annan än den aktuella gäldenären, kan kvarstaden för fordran inte förbli gällande mot rätta ägaren.

I beredningens förslag behandlas nu frågan om konkurrens mellan två eller flera kvarstadssökande borgenärer i förevarande paragraf. Förslaget innehåller dock inte någon särskild bestämmelse för det fallet att kvarstad skall äga rum samtidigt för två eller flera fordringar. Borgenärerna bör i sådant fall ha samma rätt, frånsett att fordran kan vara förenad med särskild förmånsrätt i egendomen och fördenskull vid eventuell utmätning skall gå före. Konkurrens mellan kvarstad och utmätning behandlas i 9 §. Bestämmelserna i 8 och 9 §§ i förslaget har ett nära inbördes samband, och 8 § bör delvis ses mot bakgrunden av den reglering som i 9 § föreslås beträffande konkurrens med utmätning.

Som redan antytts kan kvarstad äga rum såväl för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen — t. ex. på grund av sjöpanträtt — som för fordran vilken inte är förenad med sådan förmånsrätt. I förra fallet medför förmånsrätten att kvarstadsborgenären inte kan bli lidande av konkurrens från borgenär som inte har särskild förmånsrätt i egendomen. Däremot kan det tänkas en konfliktsituation, om kvarstad blir aktuell för fordran som är förenad med lika eller bättre särskild förmånsrätt. I den situationen bör förmånsrättsordningen tillämpas mellan borgenärerna inbördes, om endera fordringen eller båda sedermera leder till utmätning. I enlighet härmed bör också kvarstad få äga rum för den konkurrerande förmånsberättigade fordringen.

Om den borgenär som först vunnit kvarstad inte har särskild förmånsrätt i egendomen, bör den kvarstaden givetvis inte heller hindra att kvarstad på egendomen senare beviljas för fordran som är förenad med sådan förmånsrätt.

I enlighet med vad som anförts under rubriken till 5—9 §§ i kapitlet intar beredningens förslag den ståndpunkten att kvarstad inte i och för sig skall medföra förmånsrätt. Kvarstad som meddelats för fordran utan särskild förmånsrätt i egendomen bör inte heller i övrigt utan vidare ge borgenären något företräde framför annan oprioriterad fordran för vilken gäldenären svarar. Denna princip synes emellertid inte böra drivas så långt att ny kvarstad för oprioriterad fordran skall kunna beviljas även om denna uppkommit efter att den första kvarstaden beviljades. En gräns synes sålunda kunna dras efter tidpunkten för kvarstadsbeslutet. Av 6 § i förslaget följer, att gäldenären inte har rätt att avhända sig den kvarstadsbelagda egendomen och han bör då inte heller kunna uppnå samma resultat genom att ådra sig ny skuld, för vilken kvarstad därefter beviljas i samma egendom till skada för den förra borgenären. Det sagda gäller ny fordran som ej är förenad med särskild förmånsrätt. Om nytillkommen fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, bör som nyss nämnts kvarstad kunna beviljas för den nya fordringen. Kvarstad för denna förmånsberättigade fordran är som regel inte till skada för den förra kvarstadsborgenären.

Det kan inte bestridas att tidpunkten för en fordrans uppkomst ibland kan vara föremål för tvekan men risken för hithörande intressekollisioner torde inte vara så stor att den svårigheten bör tillmätas utslagsgivande betydelse. Beredningen föreslår därför, att det stadgas förbud mot att egendom som belagts med kvarstad därefter beläggs med kvarstad för annan fordran än sådan som uppkommit innan kvarstaden beviljades, om det skadar den som vunnit kvarstaden. I enkelhetens intresse har med ny fordran jämställts fordran som uppkommit i samma ögonblick som kvarstadsbeslutet, om något sådant skulle råka inträffa.

Fordran utan särskild förmånsrätt i egendomen som tillkommit före kvarstaden skall alltså i detta läge vara likställd med kvarstadsfordringen, medan den som begär kvarstad för nytillkommen fordran utan sådan förmånsrätt skall avvisas. Det bör emellertid även i förhållandet mellan de likställda borgenärerna inbördes undvikas, att den säkerhet som en borgenär redan vunnit genom kvarstad onödigtvis försämras genom att annan borgenär får kvarstad på samma egendom. Om annan egendom finns att tillgå, bör denna sålunda tas i anspråk i första hand. Att så sker kan med hänsyn till innehållet i 9 § vara av värde för den som först vunnit kvarstad, även om egendomen kan synas förslå för båda fordringarna. Efter ny kvarstad kan nämligen vid utmätning enligt 9 § andra stycket den som först vunnit kvarstad få sin säkerhet minskad till förmån för utmätningssökandens fordran. På andra sidan har det inte synts lämpligt att kategoriskt utesluta möjligheten till ny kvarstad på samma egendom därför att annan egendom till äventyrs finns att tillgå, t. ex. om den kvarstadsbelagda egendomen har ett värde som avsevärt överstiger båda fordringarna. Regeln bör i övrigt tillämpas även med beaktande av egendom som finns på annan ort och eventuellt utanför krfms distrikt. Kvarstadssökanden kan fördenskull, om han ej vänt sig till krfm i gäldenärens hemvist, bli hänvisad att söka kvarstad hos annan krfm.

I *första stycket* av 8 § i förslaget har införts bestämmelser i enlighet med det anförda. Om borgenär som söker kvarstad inte får bifall till sin ansökan därför att gäldenärens utmätningsbara egendom redan är belagd med kvarstad, blir han enligt förslaget hänvisad till att söka gäldenären i konkurs. I konkursen medför kvarstaden inte något företräde, om den ej enligt 9 § andra stycket i förslaget övergått till utmätning.

Som *andra stycke* i 8 § har upptagits den förut nämnda principen, att kvarstad inte skall utgöra hinder mot att samma egendom blir föremål för kvarstad för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Analogivis kan även i sådant fall böra undvikas att en och samma egendom tas i anspråk, nämligen om den särskilda förmånsrätten gäller i flera objekt, t. ex. på grund av företagsinteckning, och valmöjlighet finns.

9 §

De bestämmelser som i 8 § upptagits om förhållandet mellan borgenär som vunnit kvarstad och annan borgenär som därefter söker kvarstad bör ha motsvarande tillämpning, när borgenär söker utmätning. Bestämmelse härom har tagits upp i *första stycket* av 9 §. Detta innebär att kvarstadsborgenär, vars fordran är oprioriterad, skall vara skyddad mot utmätning för fordran som uppkommit efter att — eller samtidigt med att — kvarstaden beviljades, om inte utmätningsfordringen är förenad med särskild för-

månsrätt i egendomen. Om kvarstadsborgenären har särskild förmånsrätt i egendomen och utmätningssökanden saknar sådan förmånsrätt, är utmätningen inte till skada för kvarstadsborgenären. I sådant fall kan utmätning äga rum även om utmätningsfordringen inte uppkommit innan kvarstaden beviljades. Vidare skall när båda fordringarna är oprioriterade iakttas, att om annan egendom finns att tillgå, bör den tas i anspråk i första hand. De angivna reglerna utgör som redan antytts inte i något fall hinder mot att egendomen tas i anspråk genom utmätning för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Vad som sist under 8 § sagts om undvikande av att samma egendom tas i anspråk när valmöjlighet finns gäller även här.

Av det sagda framgår att den kvarstadsbelagda egendomen kan komma att utmätas i flera fall, bl. a. om utmätningsfordringen har uppkommit innan kvarstaden beviljades. Om ingen särskild regel ges, skulle utmätningen då genomföras fullt ut och få företräde framför kvarstadsborgenärens fordran, om denna inte har bättre rätt på grund av särskild förmånsrätt i egendomen. Kvarstaden skulle i fortsättningen bara gälla eventuellt uppkommande överskott, om ej utmätningen av någon anledning hävs. I enlighet med vad som förut antytts anser beredningen, att kvarstaden i den angivna situationen bör medföra utmätningsverkan. Eftersom utmätning ägt rum för annan fordran kan man vänta sig att egendomen under alla omständigheter skall säljas och det förefaller då inte förenat med några större betänkligheter att låta kvarstadsborgenären få samma rätt som efter utmätning, oaktat hans fordran inte ännu blivit utmätningsgill.

Som *andra stycke* i 9 § har beredningen därför upptagit bestämmelse, att om den med kvarstad belagda egendomen utmäts för fordran som uppkommit innan kvarstaden beviljades och ej är förenad med särskild förmånsrätt i samma egendom, skall denna anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran. Är utmätningsfordringen förenad med särskild förmånsrätt, saknas tillräckliga skäl att ge kvarstadsborgenären den förmån som utmätningsverkan medför. Han blir, om även kvarstadsfordringen är förenad med särskild förmånsrätt, ändå skyddad i fall utmätningen leder till att egendomen säljs eller realiseras på annat sätt. I annat fall får kvarstadsborgenären hålla sig till eventuellt överskott. Bestämmelsen i andra stycket omfattar även det fallet att kvarstadsborgenären har särskild förmånsrätt för sin fordran.

När egendomen skall anses utmätt även för kvarstadsborgenärs oprioriterade fordran, skall fordringarna konkurrera på lika fot på samma sätt som när utmätning sker samtidigt för oprioriterade utmätningssökandes fordringar. Utmätning kan i den angivna situationen tänkas leda till att gäldenären söks i konkurs. Återvinningsreglerna i 31 § KL blir då tillämpliga även mot kvarstadsborgenären och den där stadgade fristen räknas även för hans del från det ögonblick då utmätning ägde rum för utmätningssökandens fordran.

För att kvarstadsborgenären skall få betalning ur egendomen, när denna skall anses utmätt även för hans fordran, måste han väcka talan enligt vad som sägs i 13 §. Annars går kvarstaden och därmed även här aktuell utmätningsverkan åter.

Nämnda utmätningsverkan bör bestå även om den egentliga utmätningen går åter därför att utmätningssökanden återkallar sin ansökan eller gälde-

närен betalar utmätningssökandens fordran. Sådana dispositioner bör sålunda inte inverka på kvarstadsborgenärens rätt. Det torde emellertid följa av sakens beskaffenhet att hinder bör anses möta mot exekutiv försäljning av egendomen i detta skede. Om utmätningsbeslutet finnes ogrundat och fördenskull upphävs, bör däremot den utmätningsverkan som beslutet medfört för kvarstadsborgenären förfalla.

Det är inte sannolikt, att det samtidigt skall uppkomma konkurrens mellan beviljad kvarstad, senare beviljad utmätning och därpå följande kvarstadsansökan. Eftersom den förra kvarstadsborgenären som följd av utmätningen fått förmånsrätt i egendomen kan emellertid, om förmånsrätten består, ny kvarstad beviljas utan att det leder till skada för honom. Den nya kvarstaden inverkar inte på den förmånsrätt som den förra kvarstadsborgenären redan vunnit.

Man kan tänka sig möjligheten att, sedan kvarstad beviljats och beslut om utmätning av samma egendom för annan fordran meddelats, ny kvarstad beviljas och därefter ytterligare beslut om utmätning meddelas. I så fall skall den senare kvarstadsborgenären anses ha vunnit utmätning samtidigt med att det senare utmätningsbeslutet meddelas.

Det bör undvikas, att kvarstad och utmätning samtidigt beviljas i en och samma egendom. Om det av någon anledning skulle ske, får enligt förslaget utmätningen företräde.

I förevarande sammanhang kan till sist erinras om att inteckning enligt vad beredningen förordat inte skall få meddelas i egendom som är belagd med kvarstad. Kvarstadsborgenären skall alltså inte behöva riskera konkurrens med panträtt på grund av inteckning som söks efter kvarstadsbeslutet. Däremot medför kvarstaden inte i och för sig hinder mot pantsättning av pantbrev eller belåning av intecknat skuldebrev. Om pantbrevet eller inteckningshandlingen omhändertas, medför detta emellertid enligt 6 § i förevarande kap. jfrd med 7 kap. 6 § eller 13 kap. 5 § förbud mot sådan åtgärd, om ej särskilt tillstånd meddelas.

Kvarstad till säkerhet för bättre rätt

10 §

Som förut nämnts kan enligt UL liksom enligt RB kvarstad eller skingringsförbud beviljas inte bara till säkerhet för fordran utan även för att säkerställa anspråk på bättre rätt till viss egendom. I senare fallet skall åtgärden givetvis avse just den egendom som anspråket riktar sig mot. Förutsättningarna för att åtgärden skall beviljas är i övrigt enligt UL desamma som när kvarstad eller skingringsförbud skall meddelas till säkerhet för fordran.[1] Begär någon kvarstad på visst gods som annan innehar och till vilket sökanden påstår bättre rätt, skall ansökningen sålunda enligt 179 § UL beviljas, om sökanden företett sannolika skäl för sitt anspråk och fara är att motparten undansticker eller förstör godset.[2] Föreligger inte full anledning att bevilja kvarstad[3] eller yrkar sökanden att

[1] Jfr 15 kap. 1 § andra st. RB.

[2] Enligt 41 § UL kan i ärende angående verkställighet av ej lagakraftvunnen dom, varigenom någon förpliktats utge viss lös egendom, sökanden erhålla kvarstad på egendomen, om han inte ställer säkerhet för godsets återbäring.

[3] Se not 1 under 5 §.

det gods till vilket han påstår bättre rätt skall ställas under "förbud att säljas eller skingras", får enligt 180 § sådant förbud meddelas när skäl är därtill. Finns godset hos tredje man, får förbud meddelas denne att utge det. I fråga om fast egendom gäller enligt 181 § UL att ÖE kan ställa sådan egendom och vad därtill hör under skingringsförbud.

Kvarstad eller skingringsförbud beviljas mera sällan för att säkerställa anspråk på bättre rätt till egendom. Ibland kan dock sådant anspråk behöva säkerställas. Möjligheten att erhålla handräckning till säkerhet för bättre rätt bör därför bibehållas. Beredningen föreslår emellertid som förut nämnts att instituten kvarstad och skingringsförbud sammanförs till ett gemensamt institut betecknat kvarstad.

I *första stycket* av förevarande 10 § anges, att kvarstad till säkerhet för bättre rätt till egendom får beviljas om sökanden visar sannolika skäl för sin rätt och det skäligen kan befaras att svaranden skaffar undan, väsentligt försämrar egendomen eller på annat sätt förfogar över egendomen till skada för sökanden. Härunder inbegrips både faktiska och rättsliga förfoganden. Bestämmelsen gäller såväl lös som fast egendom. Med bättre rätt åsyftas i första hand äganderätt, men även en begränsad sakrätt — t. ex. panträtt till lös egendom eller nyttjanderätt till fast egendom då egendomen innehas av annan än ägaren — kan säkerställas genom kvarstad enligt förevarande paragraf.[4] Bestämmelsen är tillämplig även om egendomen innehas av tredje man.

Beträffande genomförandet av kvarstad eller skingringsförbud till säkerhet för bättre rätt till egendom gäller f. n. i huvudsak samma regler som när sådan handräckningsåtgärd meddelats till säkerhet för fordran. När lös egendom beläggs med kvarstad till säkerhet för bättre rätt, skall det sålunda enligt 183 § 1 mom. första punkten UL förfaras med egendomen på samma sätt som när lös egendom utmäts. Värdering behövs dock ej. Lös egendom som ställs under skingringsförbud förblir enligt 185 § 1 mom. under innehavarens vård och nyttjande även när åtgärden beviljats till säkerhet för bättre rätt. Enligt 181 § andra punkten kan ÖE förordna syssloman att omhänderta och förvalta fast egendom som satts under skingringsförbud, om det föreligger synnerlig fara att den i större mån försämras genom vanvård eller på annat sätt. De ovan under 7 § berörda bestämmelserna i 183 § 3 mom. och 185 § 2 mom. andra punkten UL om försäljning av lös egendom som belagts med kvarstad eller ställts under skingringsförbud gäller också när åtgärden beviljats till säkerhet för bättre rätt. Även i fråga om verkan av kvarstad eller skingringsförbud torde i princip samma regler gälla vare sig åtgärden vidtagits till säkerhet för fordran eller till säkerhet för bättre rätt till egendomen.[5]

Beredningen föreslår att verkningarna av kvarstad till säkerhet för bättre rätt regleras på i princip samma sätt som föreslagits beträffande kvarstad för fordran. I enlighet härmed har som *andra stycke* i förevarande 10 § tagits upp föreskrift, att bestämmelserna i 6 och 7 §§ i kapitlet skall i tillämpliga

[4] NJA II 1877 nr 3 s. 107 och 1943 s. 182, Trygger I s. 435 f, Ekelöf i Festskrift till Thore Engströmer s. 6 f, Ekelöf, Rättegång III s. 19 f, Hassler s. 377, Nilsson-Stjernquist s. 184 f och Vinge s. 7. Jfr Tiberg s. 265 not 4 och 6.

[5] Se litteratur som anmärkts i not 1 under rubriken till 5—9 §§.

delar gälla även när kvarstad beviljats till säkerhet för bättre rätt till egendom. I tillämpningen måste självfallet beaktas att kvarstad till säkerhet för bättre rätt har annat syfte än kvarstad för fordran. Härav följer bl. a. att någon värdering av egendomen inte behöver ske vid kvarstad till säkerhet för bättre rätt (jfr 7 kap. 10 § första st.).

De problem som kan uppkomma vid kvarstad för anspråk på bättre rätt är ej heller i andra hithörande avseenden helt desamma som vid kvarstad för fordran. Detta gäller bl. a. i fråga om överlåtelse av egendomen sedan kvarstad beviljats. Beredningen har dock inte ansett lämpligt att differentiera förfogandeförbudet på den punkten. Vad särskilt angår pantsättning av pantbrev kan nämnas, att kvarstadsbeslutet kan medföra att tredje man kommer i ond tro om svaranden i kvarstadsärendet verkställer pantsättning trots att kvarstadssökanden gjort gällande bättre rätt till egendomen. När pantbrev omhändertagits av krfm, följer av 5 kap. 27 § andra stycket samt 7 kap. 6 § och 13 kap. 5 § i förslaget, att pantsättning av pantbrevet inte kan äga rum. Det nu sagda gäller även i fråga om annan inteckningshandling än pantbrev.

Bestämmelsen i 17 kap. 13 § BrB om straffansvar för överträdelse av myndighets bud gäller även i fråga om kvarstad som meddelats till säkerhet för bättre rätt.

Annan säkerhetsåtgärd

11 och 12 §§

I 15 kap. 3 § RB finns föreskrift, att om part i rättegång har visat sannolika skäl för sin talan och det skäligen kan befaras att motparten genom att utöva viss verksamhet eller företa eller underlåta viss handling eller genom annat sitt förhållande hindrar eller försvårar domens verkställande eller väsentligt förringar dess värde för parten, får vid vite förbud eller annat föreläggande meddelas motparten eller förordnas om egendoms förvaltning av god man eller om annan åtgärd som finnes erforderlig för säkerställande av partens rätt. Föreläggande eller förordnande som nu sagts får enligt andra punkten också meddelas, om det i annat fall är för parten av synnerlig vikt och det ej länder motparten till väsentligt förfång.[1] Handräckning enligt bestämmelsen i andra punkten har ansetts ha till ändamål inte bara att säkerställa en blivande doms verkställighet utan även att redan under rättegången provisoriskt ordna det mellan parterna stridiga rättsförhållandet.

I samband med tillkomsten av 15 kap. 3 § RB fick ÖE en motsvarande befogenhet. Om någon mot annan gör gällande anspråk som kan antas bli eller är föremål för rättegång eller prövning i annan ordning, kan han sålunda enligt 187 a § UL hos ÖE begära åtgärd som avses i 15 kap. 3 § RB. Om beviljande av sådan åtgärd har vad som stadgas i sistnämnda lagrum motsvarande tillämpning.[2]

[1] Betr. förarbetena se NJA II 1943 s. 184 ff. Ang. innebörden av bestämmelserna se även Ekelöf i Festskrift till Thore Engströmer s. 24 ff, Ekelöf, Rättegång III s. 20 ff, Gärde m. fl. s. 157 f, Hassler s. 385 ff, Nilsson-Stjernquist s. 196 ff och Olivecrona s. 202 f. Se även NJA 1964 s. 422, 1965 s. 356 och 1966 s. 3 II samt SvJT 1962 rf s. 27. —Jfr 4 § tredje st. lagen (1946: 807) om handläggning av domstolsärenden.

[2] Betr. förarbetena se NJA II 1947 s. 182 f och 195 f.

Befogenheten för exekutiv myndighet att bevilja handräckning till säkerhet för andra anspråk än fordran eller på bättre rätt till egendom synes böra bibehållas. Mot de nuvarande bestämmelserna i 15 kap. 3 § RB och 187 a § UL har anmärkts att de inte ger mycken ledning för tillämpningen.[3] Om bestämmelserna skall få åsyftad räckvidd är det emellertid knappast möjligt att ge dem en mera preciserad utformning och några svårigheter i den praktiska tillämpningen är ej kända. Beredningens förslag ansluter i huvudsak till de nuvarande reglerna. Det har dock synts lämpligt att i UB direkt ange innebörden av bestämmelserna i stället för att hänvisa till RB.

I *11 §* i förslaget anges först vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda för att säkerhetsåtgärd som här avses skall få beviljas. Därefter ger 12 § en exemplifiering av de åtgärder som kan komma i fråga. I förra hänseendet innehåller 11 §, att om någon i annat fall än som avses i 5 eller 10 § visar sannolika skäl för anspråk som han gör gällande och det skäligen kan befaras att svaranden genom att utöva viss verksamhet eller företa eller underlåta viss handling hindrar eller försvårar utövningen av sökandens rätt eller väsentligt förringar dess värde, får krfm förordna om lämplig åtgärd för att säkerställa sökandens rätt. Bestämmelsen avses skola medge krfm inte endast att säkerställa verkställighet av en blivande dom eller annan exekutionstitel utan även att låta sökanden genast komma i åtnjutande av sin rätt. Någon motsvarighet till andra punkten i 15 kap. 3 § RB (jfr 187 a § UL) har därför inte tagits upp i förslaget. Det är även utan särskild föreskrift tydligt att ett provisoriskt ordnande på detta stadium av rättsförhållandet mellan parterna inte bör ske utan starka skäl. Parternas motstridiga intressen bör vägas mot varandra. Av 13 § följer, att handräckning enligt förevarande paragraf endast är avsedd för fall då det påstådda anspråket är sådant att det kan antas kräva prövning i rättegång eller i annan ordning som avses i 13 §. I andra fall kan eventuellt beviljas handräckning enligt 17 §.

Exemplifieringen i *12 §* innehåller, att hithörande åtgärder kan innebära förbud för svaranden att utöva viss verksamhet eller annat föreläggande att beakta sökandens anspråk, förordnande av syssloman eller meddelande av föreskrift som är ägnad att på annat sätt förebygga intrång i sökandens rätt. Vilken åtgärd som bör tillgripas i det särskilda fallet får avgöras med hänsyn till beskaffenheten av det anspråk sökanden gör gällande och till det handlande eller den underlåtenhet från svarandens sida som äventyrar sökandens rätt. Föreläggande för svaranden att fullgöra eller iaktta något får enligt 19 kap. 13 § i förslaget förenas med vite i pengar till erforderligt belopp. Om synnerliga skäl föreligger, får fängelse i högst tre månader sättas som vite.

Återgång eller hävande av säkerhetsåtgärd

Kvarstad och andra säkerhetsåtgärder är avsedda att endast gälla tills vidare. I 13—15 §§ anges när beviljad åtgärd skall återgå eller hävas, medan 16 § föreskriver vilken myndighet som skall pröva fråga om åtgärds hävande.

[3] Se i not 1 angiven litteratur.

13 §

Enligt 188 § 1 mom. UL gäller, att om talan ej redan är väckt när säkerhetsåtgärd beviljas, skall sökanden inom en månad[1] efter att förordnandet meddelades anhängiggöra sin talan vid domstol genom ansökan om stämning, lagsökning eller betalningsföreläggande. Om han inte gör det eller hans talan avvisas, återkallas eller eljest förfaller, går åtgärden åter. Det sagda har enligt 188 § 2 mom. motsvarande tillämpning när det enligt lag eller författning åligger den som gör gällande viss fordran eller rättighet att utföra sin talan vid myndighet i annan ordning. I 188 § 3 mom. föreskrivs vidare, att om sökanden är förpliktad enligt lag eller författning eller enligt dom eller avtal att låta sin talan prövas av skiljemän eller om han gör gällande sådant anspråk på ersättning på grund av jordbruksarrende som får styrkas genom syn, skall han inom tid som anges i 1 mom. för talans anhängiggörande skriftligen påkalla skiljedom eller syn med uppgift i förra fallet på den eller de frågor om vilka skiljedom yrkas samt, om parterna var för sig skall välja skiljemän eller synemän, skriftligen underrätta motparten om sitt val. Annars går åtgärden åter.

Förslaget innehåller i 13 § bestämmelser i samma syfte som 188 § UL. I *första stycket* anges, att kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd som beviljats av krfm återgår, om inte talan inom en månad från beslutet har väckts vid domstol eller, i fall talan skall prövas i annan ordning, enligt vad som gäller därom. Av bestämmelsen framgår att säkerhetsåtgärd får beviljas även för säkerställande av anspråk som skall prövas i annan ordning än i rättegång.

Talan skall gå ut på att erhålla en dom eller ett beslut som kan verkställas. Det är inte tillräckligt att väcka s. k. fastställelsetalan.[2] Talan vid domstol kan väckas genom stämningsansökan eller genom lagsökning eller ansökan om betalningsföreläggande, när dessa processformer får användas. I vissa fall skall tvist prövas i annan ordning än vid domstol. Det gäller t. ex. kommuns anspråk på ersättning för socialhjälp enligt 33—36 §§ socialhjälpslagen eller för samhällsvård enligt 72 § BvL, vilka anspråk skall prövas av länsstyrelsen (39 § socialhjälpslagen och 73 § BvL). Vidare kan parter på grund av bestämmelse i lag eller avtal vara förpliktade att underkasta sig prövning av skiljemän eller genom syn. I fall som nu nämnts är det enligt förslaget tillräckligt att talan väcks i den sålunda föreskrivna ordningen. Det bör också godtas att talan väcks vid utländsk domstol eller annan utländsk myndighet, om dess avgörande får verkställas här.[3]

Tidsfristen för att väcka talan räknas från den dag då krfms beslut om handräckning meddelades. Tiden bör räknas från krfms slutliga beslut, även om säkerhetsåtgärden först beviljats interimistiskt.[4] Har talan inte väckts inom föreskriven tid, skall enligt förslaget åtgärden återgå. Återgång sker

[1] När reseförbud meddelats är tidsfristen två veckor.

[2] Se Trygger I s. 453, Hassler s. 371, Nilsson-Stjernquist s. 186, Olivecrona s. 199 och Vinge s. 39.

[3] Se Hassler s. 372 not 27 och Vinge s. 39. Jfr 15 § i det förslag till lag om erkännande och verkställighet av vissa utländska domstolsavgöranden på privaträttens område som framlagts i SOU 1968: 40.

[4] Enligt gällande rätt anses tiden börja löpa från det interimistiska beslutet, men ny tidsfrist löper från att åtgärden efter kommunikation beviljas genom slutligt utslag. Se SvJT 1918 rf s. 107, 1936 rf s. 35 och 1960 rf s. 39 samt Dillén i SvJT 1946 s. 349, Hassler s. 372 not 26 och Vinge s. 40 ff.

automatiskt, men krfm är naturligtvis oförhindrad att på begäran av svaranden förklara att åtgärden har förfallit.[5] Det är utan särskild bestämmelse tydligt att med underlåtenhet att väcka talan inom föreskriven tid likställs att väckt talan avvisas genom beslut som vunnit laga kraft. Föreskrift om hävande av kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd när talan återkallas eller förfaller meddelas i 15 §. Om talan redan var väckt när handräckning beviljades, är det givetvis tillräckligt. Talan skall väckas även om svaranden undantagsvis medgett sökandens anspråk inom den tid som står till buds för talans väckande. I annat fall vinner sökanden inte någon exekutionstitel.

Talan i rättegång anses väckt, när ansökan om stämning inkom till rätten (13 kap. 4 § tredje st. RB). På motsvarande sätt bör talan i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande och talan som skall föras vid annan myndighet anses väckt när sökandens framställning inkom till domstolen eller myndigheten (jfr 33 § LL).[6] Beträffande andra fall föreslås i *andra stycket* av förevarande 13 §, att talan anses väckt när prövning påkallats hos motparten eller förfarandet inletts i annan ordning. Det förra ledet syftar främst på tvist som skall prövas av skiljemän (jfr 11 och 27 §§ lagen 1929: 145 om skiljemän) eller genom syn enligt 9 kap. 23—28 §§ JB. Bestämmelsen utgår från att sökanden skall inom den angivna tiden av en månad vidta den åtgärd som i varje särskilt fall krävs för att förfarandet skall komma i gång. När särskild föreskrift inte finns om hur det skall ske, får man nöja sig med en åtgärd som tydligt anger att förfarandet skall komma i gång, t. ex. begäran av sökanden hos motparten att synemän skall utses enligt 9 kap. 24 § JB.

14 §

Kvarstad eller skingringsförbud som beviljats till säkerhet för fordran skall enligt 189 § UL upphöra, om gäldenären ställer pant eller borgen. Enligt 190 § får säkerhetsåtgärd hävas av ÖE eller av domstol hos vilken rättegång är anhängig, om de omständigheter som föranlett åtgärden prövas ej vidare vara för handen. Har skiljemannaförfarande eller syneförfarande enligt 188 § 3 mom. anhängiggjorts beträffande anspråket, skall ÖE enligt 190 § efter omständigheterna pröva huruvida återgång skall äga rum eller om och på vilka villkor åtgärden skall bestå.

Som förut nämnts skall kvarstad och andra säkerhetsåtgärder gälla endast tills vidare. Beviljad åtgärd bör inte bestå längre än som är påkallat för att säkerställa sökandens anspråk.

Enligt beredningens förslag skall säkerhetsåtgärd genast hävas, om svaranden ställer säkerhet som tillgodoser ändamålet med åtgärden. I 2 kap. 14 § finns föreskrifter om beskaffenheten och prövningen av säkerhet och om omhändertagande av ställd säkerhet. Frågan huruvida ställd säkerhet bör föranleda att säkerhetsåtgärd hävs får avgöras med hänsyn till det syfte som åtgärden skall uppfylla. Kvarstad för fordran bör alltid hävas, om tillräcklig säkerhet ställs för sökandens fordringsanspråk. Kvarstad till säkerhet för bättre rätt till egendom eller annan säkerhetsåtgärd får ersättas

[5] Jfr Dillén i SvJT 1946 s. 349, Hassler s. 380 f och Vinge s. 42. Se även NJA 1953 C 584 samt SvJT 1918 rf s. 107 och 1936 rf s. 35.

[6] Jfr NJA II 1947 s. 146 och 197.

av pant eller borgen, om åtgärdens ändamål tillgodoses därmed. Detta torde vara fallet när sökandens anspråk är av enbart ekonomisk betydelse för honom, t. ex. om han påstår bättre rätt till ett skuldebrev.[1] I tveksamma fall bör sökanden höras. Medger han att åtgärden hävs, bör det ske. Säkerheten består även om handräckningen inte bort beviljas och är oberoende av om sökanden väcker talan om sitt anspråk eller ej (jfr 13 §).[2]

Beträffande utmätning finns i 5 kap. 33 och 34 §§ i förslaget bestämmelser som ger krfm befogenhet att själv häva utmätningen eller vidta annan rättelse. Bl. a. kan det visa sig att utmätt egendom tillhör tredje man. Motsvarande kan förekomma när egendom belagts med kvarstad för fordran. Även när kvarstad beviljats till säkerhet för bättre rätt till viss egendom kan visa sig att misstag har begåtts. Detsamma gäller annan säkerhetsåtgärd. F. n. torde man vid tillämpning av 190 § UL häva säkerhetsåtgärd även av sådan anledning som nu nämnts, oaktat ordalagen i paragrafen knappast täcker att självrättelse äger rum i dylikt fall. Beredningen föreslår att i förevarande 14 § uttryckligen anges, att säkerhetsåtgärd skall hävas när det på grund av upplysta omständigheter finnes att åtgärden ej bort äga rum.

Enligt förevarande 14 § gäller vidare, att säkerhetsåtgärd genast skall hävas om skäl till åtgärden eljest inte längre föreligger. Anledning att häva åtgärden kan t. ex. vara att sökandens anspråk i betraktande av nytillkomna omständigheter inte längre kan anses grundat på sannolika skäl eller att fara inte längre föreligger för att svaranden skall hindra sökanden att komma till sin rätt. Ett annat exempel är att sökanden förhalar målet sedan saken kommit under prövning av skiljemän.

Säkerhetsåtgärd går enligt förslaget inte åter automatiskt av de skäl som nämns i förevarande paragraf. Det förutsätts att beslut meddelas om hävande av åtgärden. Detta gäller även om t. ex. svaranden vid kvarstad för fordran betalar fordringsbeloppet till sökanden eller denne i annat fall medger att åtgärden får gå åter. Även om svaranden försätts i konkurs bör i princip krävas särskilt beslut av krfm för att kvarstad för fordran inte längre skall bestå.[3] Särskild begäran från part fordras inte för att säkerhetsåtgärd skall kunna hävas.

En särskild fråga är, om säkerhetsåtgärd bör bestå sedan sökandens anspråk prövats av domstol eller i annan ordning. Ogillas sökandens talan, bör åtgärden som regel hävas.[4] Om talan bifalles, sammanhänger frågan om åtgärdens bestånd med sökandens möjlighet att erhålla verkställighet av domen eller beslutet (se härom 3 kap.). När sökanden kan få verkställighet för sitt anspråk, har han som regel inte längre behov av säkerhetsåtgärden. Hänsyn måste emellertid tas till att verkställighet ofta i praktiken inte kan erhållas förrän någon tid efter att verkställbart avgörande föreligger. Verkställighet skall bl. a. som regel föregås av underrättelse till gäldenären (5 kap. 12 § och 16 kap. 3 §). Det kan också nämnas att part inte alltid kan få utskrift av dom eller beslut samma dag som domen eller beslutet med-

[1] Jfr Ekelöf i Festskrift till Thore Engströmer s. 5 f.
[2] Se NJA 1922 s. 528 och 1928 s. 289 samt Vinge s. 43. Jfr Tiberg s. 271 f.
[3] Jfr NJA 1924 s. 588 samt Hassler s. 381 f, Olivecrona s. 200 och Welamson, Konkursrätt s. 336.
[4] Se Trygger I s. 456 och Vinge s. 42. Se även NJA II 1943 s. 189 och 357.

delas.[5] Säkerhetsåtgärd synes därför inte böra hävas förrän någon tid förflutit från att verkställbart avgörande föreligger.[6]

15 §

Som förut nämnts skall enligt 188 § UL kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd som beslutats av ÖE gå åter, om anhängiggjord talan avvisas, återkallas eller eljest förfaller (188 § 1 mom. andra punkten, jfr 2 mom.).

Kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd bör givetvis hävas, om talan visserligen väcks inom föreskriven tid men återkallas eller förfaller. Föreskrift härom har tagits upp i förevarande 15 §. Det fallet att väckt talan avvisas omfattas av 13 § i förslaget.

16 §

När kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd beslutats av ÖE, kan enligt 190 § UL fråga om dess hävande alltid prövas av ÖE. Har talan väckts vid domstol, är även den domstol vid vilken rättegången är anhängig behörig att häva säkerhetsåtgärd som ÖE beviljat.

Sedan talan väckts vid domstol, kan denna enligt 15 eller 26 kap. RB förordna om handräckning i målet och besluta om hävande av åtgärd som domstolen själv beslutat. När rättegång inletts, är domstolen bäst lämpad att pröva huruvida säkerhetsåtgärd bör hävas, även om åtgärden beslutats av exekutiv myndighet. Beredningen har ansett att medan målet är anhängigt hos domstolen endast denna bör vara behörig att pröva frågan (jfr 4 § första st. i förevarande kap.). Vid målets avgörande bör domstolen alltid pröva om åtgärden skall bestå och i så fall hur länge. När talan väckts i annan ordning än vid domstol, skall enligt förslaget krfm vara ensam behörig att förordna om hävande av vidtagen säkerhetsåtgärd.

I enlighet härmed föreskrivs i första stycket av förevarande 16 §, att om rättegång är anhängig vid domstol, skall fråga om hävande av säkerhetsåtgärd som krfm beviljat prövas av rätten. Bestämmelsen gäller även när krfm undantagsvis beviljat säkerhetsåtgärd efter att talan redan blivit väckt vid domstolen (jfr 4 § första st.). Till rättegång hänförs ej mål om lagsökning eller betalningsföreläggande (jfr bl. a. 10 och 26 §§ LL). Om säkerhetsåtgärd skall hävas enligt 15 § på grund av att talan vid domstol återkallats eller förfallit och domstolen vid målets avskrivande inte uppmärksammat att krfm beviljat handräckning, får krfm häva åtgärden (se andra st.).

I andra stycket anges att frågan ”i annat fall”, dvs. när rättegång inte är anhängig vid domstol, prövas av krfm.

Skulle det på grund av förbiseende inträffa att krfm häver säkerhetsåtgärd oaktat rättegång i saken är anhängig, inverkar det inte på åtgärdens bestånd. Den som rättar sig efter beslutet kan dock i allmänhet inte lastas därför.

Återställande av besittning, avhysning m. m.

I 17—20 §§ behandlas handräckning som inte har karaktären av säkerhetsåtgärd utan går ut på att återställa besittning e. l. Beviljad handräckning förutsätter här inte för sitt bestånd att talan i saken inom viss tid

[5] Jfr 17 och 18 §§ expeditionskungörelsen (1964: 618).
[6] Jfr NJA II 1943 s. 189 och 357 och Beck-Friis i SvJT 1962 s. 58 ff.

väcks vid domstol eller annan myndighet eller redan är anhängig.

17 §

I 191 § UL föreskrivs, att om någon egenmäktigt pantat något till sig eller skilt annan från det han innehar eller eljest själv tagit sig rätt, äger ÖE genast återställa besittningen eller annat förhållande som rubbats. Det anges även att den som förgripit sig skall svara vid domstol. Bestämmelsen ansluter till 10 kap. 20 § i 1864 års strafflag i paragrafens lydelse före 1942 års ändringar[1] och torde vid sin tillkomst ej ha åsyftat annat än ingripande mot åtgärder som innebar verklig rubbning av besittning eller annat förhållande.[2] Bestämmelsen har emellertid småningom kommit att tillämpas i många fall då det inte kan sägas att besittning eller annat förhållande rubbats. Handräckning har sålunda med stöd av 191 § UL beviljats bl. a. för utfående av lös egendom som någon omhänderhaft på grund av avtal, tjänst e. d. men vägrat utlämna,[3] för tillträde till mark till vilken sökanden fått nyttjanderätt eller på vilken visst arbete skall utföras[4] och för avhysning när 192 § UL inte är tillämplig.[5] I sådana fall har i besluten ofta åberopats att svaranden själv tagit sig rätt. Handräckning enligt 191 § UL har tidigare också meddelats för överflyttning av barn. Numera finns särskilda bestämmelser härom i 21 kap. FB. ÖE kan bevilja handräckning även på grund av hänvisning som i åtskilliga lagar sker till 191 § UL.

När handräckning begärts för återställande av besittning eller annat förhållande som rubbats, är det den påstådda rubbningen som utgör föremål för ÖEs prövning. Det materiella rättsförhållandet mellan parterna anses i princip sakna betydelse. Handräckning anses dock inte böra meddelas, om det är uppenbart att svaranden materiellt sett varit berättigad att få vad han själv tagit sig.[6] En verklig tvist mellan parterna bör prövas av domstol (jfr 191 § 2 mom.). När tillämpning av 191 § UL begärs utan att besittning eller annat förhållande rubbats, förutsätter handräckning att ÖE prövar det materiella rättsläget. Sökanden måste styrka sin materiella rätt och handräckning anses inte böra meddelas, om svaranden gör invändning och visar sannolika skäl för denna.[7]

Även avhysning kan beviljas handräckningsvis. Om arrendator eller hyresgäst vägrar att avflytta då bestämd legotid är till ända eller eljest, utan att legorätten förverkats, för honom inträtt skyldighet att avflytta och han inte förmår visa sannolika skäl att han ändock äger kvarsitta, kan ÖE enligt 192 § 1 mom. UL förordna om vräkning. Menar ägaren att arrendator eller hyresgäst förverkat legorätten, får också förordnande om vräkning meddelas, om ÖE finner uppenbart att rätten är förverkad. Enligt 2 mom. gäller vad sålunda stadgas om arrendator och hyresgäst i tillämpliga delar också beträffande bostadsrättshavare.

[1] Detta lagrum hade följande lydelse: Griper någon Konungens befallningshavande i ämbetet, i ty att han pantar något till sig eller egenmäktigt skiljer annan vid det han innehaver eller eljest själv tager sig rätt; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Jfr numera 8 kap. 8 och 9 §§ BrB.

[2] Se Trygger I s. 460, Ekelöf i Festskrift till Thore Engströmer s. 15 f, Hassler s. 396 f, Kôersner i SvJT 1928 s. 338 f, Nilsson-Stjernquist s. 71 ff och Olivecrona s. 206 f.

[3] Se t. ex. NJA 1907 s. 467, 1929 s. 491, 1930 s. 671 och 1935 s. 89.

[4] Se t. ex. NJA 1907 s. 252, 1912 s. 410 och 1919 s. 28.

[5] Se t. ex. NJA 1916 s. 134 och 1952 s. 37.

[6] Se Trygger I s. 458 ff, Hassler s. 401, Nilsson-Stjernquist s. 75 f och Olivecrona s. 207.

[7] Se Hassler s. 404 f och Nilsson-Stjernquist s. 153 ff.

Den som begär att av annan få ut viss lös egendom eller att få tillträde till fast egendom eller som har annat liknande anspråk kan väcka talan vid domstol och få saken prövad i vanlig rättegång. I målet kan vid behov beviljas kvarstad eller annan handräckning enligt 15 kap. RB. Rättegång är emellertid ett omständligt och kostsamt förfarande, och det kan ofta dröja lång tid innan en verkställbar dom föreligger. Svaranden kan också vilja förhala rättegången. Det finns ett uppenbart behov att i klara fall få saken prövad i enkla och billiga former så att vederbörande snabbt och utan onödiga kostnader kan komma till sin rätt. Den utveckling som ägt rum i praxis synes böra lagfästas.

Handräckning får enligt förevarande 17 § i förslaget beviljas, om någon egenmäktigt rubbat annans besittning eller vidtagit annan olovlig åtgärd beträffande lös eller fast egendom eller på annat sätt olovligen hindrar utövningen av rätt till viss egendom. Bestämmelsen gäller alltså såväl lös som fast egendom inkl. tillbehör (jfr 1 kap. 1 § i förslaget) men den ger inte befogenhet att utsöka fordran som gäldenären underlåter att betala. Handräckning kan meddelas både när svaranden vidtagit en positiv handling som påkallar rättelse och när han gjort sig skyldig till underlåtenhet som kräver åtgärd.

Såsom framgår av lydelsen åsyftas i första rummet ingripanden mot besittningsrubbningar av olika slag. Hit räknas bl. a. avhysningsfall då någon olovligen satt sig i besittning av en fastighet eller av en bostadslägenhet. Besittningsrubbningar är som regel straffbara (se 8 kap. BrB) och ingripande torde emellanåt kunna ske i straffprocessuell ordning. Olovligt rubbande av annans besittning för att själv ta sig rätt är straffbart som självtäkt enligt 8 kap. 9 § BrB (se även 8 § i samma kap.). Den som blivit bestulen eller som tappat egendom får dock återta egendomen av "den som är lösker man eller misstänkt att vilja rymma" och vidare får varje besittningsförhållande som någon utan rätt rubbat på färsk gärning återställas av den vars besittning rubbats eller som är i hans ställe (14 § Brp samt 16 § 6 punkten Sp och 3 punkten övergångsbestämmelserna till lagen 1942: 378 om ändring i vissa delar av SL). Handräckning skall självfallet inte meddelas om svaranden endast utövat laga självtäkt.

Handräckning kan vidare meddelas på grund av annan olovlig åtgärd som vidtagits beträffande lös eller fast egendom. Härunder faller t. ex. att markägare stängt av väg över sina ägor vilken sedan lång tid begagnats av annan samt annan egenmäktig rubbning av förhållande som inte kan betecknas som besittning. Bestående och varaktiga förhållanden bör inte egenmäktigt ändras av ena parten.[8]

Utövningen av rätt till lös eller fast egendom kan också olovligen hindras på annat sätt. Hit hör bl. a. att någon vägrar att utlämna lös egendom eller tillbehör till fast egendom när det skall ske. Skyldigheten att utlämna egendomen kan ha sin grund i olika förhållanden, t.ex. att svaranden omhänderhaft egendomen på grund av tjänst vilken upphört, att den deponerats hos svaranden eller att denne enligt avtal med ägaren haft egendomen till låns eller nyttjande och tiden därför gått till ända. Även säljares vägran att utlämna såld egendom inbegrips, om köpet avser bestämd egendom (speciesköp). Köp av viss myckenhet av angivet slag (leveransavtal) faller däremot utanför. Som ett annat exempel kan nämnas

[8] Ang. saklegitimationen se NJA 1972 s. 63.

att någon vägrar att ställa uthyrd lös egendom till förfogande när det skall ske. I fråga om fast egendom kan utövningen av rätt därtill hindras genom att någon som har besittningen till egendomen utan laga rätt vägrar att avträda den. Avhysning när tiden för upplåten nyttjanderätt gått ut eller nyttjanderätten förverkats faller härunder. Om någon utan laga rätt vägrar att lämna tillträde till fast egendom, t. ex. för utförande av arbete på fastigheten vilket ägaren eller annan innehavare är skyldig att underkasta sig, är bestämmelsen också tillämplig.

Indirekt kan handräckning som gäller lös eller fast egendom komma att beröra även personer, t. ex. vid avhysning från bostadslägenhet när svaranden och eventuellt andra vägrar att lämna lägenheten.

Den prövning som kan äga rum i ett handräckningsärende måste vara relativt summarisk och lämpar sig inte för fall då sakförhållandet är oklart. Verkliga tvister som kräver mera ingående utredning eller muntlig bevisning bör prövas av domstol i rättegång. Sökandens framställning måste givetvis innefatta laga skäl för den påstådda rätten men för att handräckning enligt förevarande 17 § skall få beviljas förutsätts också att saken är uppenbar.

När någon olovligen rubbat besittning, bör handräckning för att återställa besittningen som regel beviljas även om svaranden kan tänkas materiellt sett ha fog för sin ståndpunkt. Tvist om det bakomliggande rättsförhållandet skall sålunda i allmänhet inte hindra handräckning för återställande av besittningen. Är det uppenbart att svaranden hade den materiella rätten på sin sida, bör dock handräckning inte beviljas. Vad här sagts om handräckning för återställande av besittning har motsvarande tillämpning när annat bestående förhållande rubbats olovligen. I andra fall skall handräckningen syfta till att hjälpa sökanden till att kunna utöva den rätt som han hindrats att utöva.

Undantagsvis kan fråga om handräckning tas upp innan någon rättskränkning skett, t. ex. om svaranden på förhand förklarat att han inte ämnar lämna från sig aktuell egendom när skyldighet därtill inträder och det är av vikt för sökanden att det sker omedelbart (jfr 13 kap. 1 § RB), men handräckning får givetvis inte sättas i verket förrän tiden är inne.

Sedan ansökan om handräckning riktats mot viss svarande, t. ex. för utfående av viss lös egendom eller för avhysning från en lägenhet, kan det visa sig att handräckningen berör även annan. Svaranden har t. ex. överlåtit egendomen till tredje man eller i sin tur upplåtit nyttjanderätt till förhyrd lägenhet till annan (subkonduktor). Huruvida handräckning då kan meddelas även mot tredje mannen är en fråga som inte kan besvaras generellt utan beror på omständigheterna. Har tredje mannen i förra fallet gjort ett exstinktivt godtrosförvärv till egendomen, står sig hans rätt även mot sökanden och handräckning kan inte beviljas. I det senare exemplet är avgörande, huruvida subkonduktorn förvärvat en självständig rätt mot sökanden vilken står sig även om upplåtarens rätt faller. Beträffande avhysning har meddelats en särskild bestämmelse i saken, se 19 § andra stycket (jfr 16 kap. 7 §). — Påstår tredje man att han har en självständig rätt mot sökanden och kan inte påståendet lämnas utan avseende, bör ärendet, innan frågan om handräckning mot tredje mannen prövas, vidgas till att omfatta även talan mot honom som svarande. Det bör dock i allmänhet inte

krävas att sökanden gör en ny ansökan riktad mot tredje mannen, utan den tidigare ansökningen bör i regel kunna ligga till grund för det utvidgade förfarandet. Om tredje mannen inte gör gällande att han har en självständig rätt, bör handräckningen utan vidare kunna genomföras även mot honom, förutsatt att sökandens rätt är uppenbar. Innan handräckning sker mot tredje man, bör krfm förvissa sig om att sökanden önskar fullfölja handräckningen även mot denne i fall det skulle råda någon tvekan härom.

Det kan erinras om att 9 kap. 18 § i förslaget innehåller en särskild bestämmelse som medger handräckning för att den som i exekutiv ordning köpt utmätt egendom skall kunna komma i besittning av egendomen.

18 §

När handräckning beviljas enligt 191 eller 192 § UL, sker det genom att ÖE meddelar ett utslag. Detta innehåller i regel åläggande för svaranden att fullgöra sin skyldighet, t. ex. att avflytta från en lägenhet eller att upphöra med viss verksamhet. Härtill knyts i allmänhet ett förordnande om verkställighet. Ibland innehåller handräckningsutslag endast förordnande att sökanden äger få handräckning av krfm.[1] Sedan utslag meddelats får sökanden vid behov vända sig till krfm för handräckningens genomförande. Handräckningsutslag går enligt 53 § UL genast i verkställighet, om inte annat förordnats. I övrigt saknas bestämmelser om genomförandet av handräckning, frånsett vad som i 193 § UL föreskrivs om underrättelse och anstånd beträffande avhysning. Verkställigheten torde i princip ske på samma sätt som verkställighet av dom i motsvarande fall.[2]

I 16 kap. i förslaget meddelas bestämmelser om verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet. Enligt 2 § i förevarande 17 kap. skall 16 kap. 2 och 3 §§ — som innehåller föreskrifter om behörig krfm och interimistisk åtgärd m. m. — ha motsvarande tillämpning i fråga om handräckning. I förevarande 18 § föreslår beredningen, att även 4 och 5 §§ i 16 kap. skall gälla i tillämpliga delar när handräckning som avses i 17 kap. 17 § skall genomföras.

Enligt 16 kap. 4 § sker verkställighet som avses där genom att krfm förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom eller att myndigheten själv vidtar behövlig åtgärd. När det finnes lämpligt, kan också åt sökanden överlämnas att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd. Handräckning som avses i 17 kap. 17 § skall enligt förslaget genomföras på motsvarande sätt. Befogenheten att förelägga svaranden att fullgöra vad som åligger honom innefattar även möjlighet att förelägga svaranden att underlåta något. Krfm skall förfara så som synes lämpligast för att syftet med handräckningen skall tillgodoses. Föreläggande kan förenas med vite (se 19 kap. 13 §) eller annat äventyr, såsom att genomförandet vid behov sker genom krfms eller sökandens försorg. När svaranden skall föreläggas att fullgöra eller iaktta något eller det skall överlämnas åt sökanden att vidta åtgärd, måste krfm uppenbarligen meddela särskilt beslut härom. Men även när krfm själv skall vidta behövlig åtgärd bör som regel först meddelas ett särskilt beslut varigenom handräckningen

[1] Hassler s. 398 och 400 samt Olivecrona s. 205.
[2] Hassler s. 400.

beviljas. Beslutet bör fattas av väl kvalificerad befattningshavare. Om beslutets genomförande ej är komplicerat, kan genomförandet överlåtas åt underordnad tjänsteman. I undantagsfall då ärendet är särskilt brådskande bör krfm kunna i ett sammanhang fatta beslut om och genomföra handräckningsåtgärden.

I 16 kap. 4 § andra stycket meddelas en särskild föreskrift för det fallet att verkställighet avser skyldighet att utge viss vara och svaranden inte efterkommer föreläggande därom. Då handräckning inte skall kunna beviljas för fullgörande av sådan skyldighet, blir nämnda föreskrift ej aktuell vid handräckning. Bestämmelsen i 16 kap. 4 § tredje stycket att föreskrift i exekutionstitel om verkställigheten inte hindrar att denna vid behov sker på annat sätt blir enligt sakens natur inte heller tillämplig vid handräckning. Har krfm i handräckningsärende t. ex. förelagt svaranden att vidta viss åtgärd och efterkommer inte svaranden föreläggandet, är krfm oförhindrad att i ärendet förordna att handräckningen skall genomföras på annat sätt, t. ex. genom att krfm själv vidtar åtgärden om det är möjligt.

Enligt 16 kap. 5 § får krfm vid behov anskaffa transportmedel, hyra utrymmen för förvaring och vidta andra åtgärder som föranleds av verkställigheten samt teckna försäkring. Innan sådana åtgärder vidtas bör parterna underrättas, när det kan vara av betydelse för dem. Dessa bestämmelser, som avser att ge krfm de praktiska hjälpmedel som behövs för att bl. a. avhysning skall kunna ske på ett godtagbart sätt, blir enligt förslaget tillämpliga även vid handräckning som avses i 17 kap. 17 §.

19 §

I 16 kap. 6 § meddelas bestämmelser om underrättelse och anstånd m. m. vid verkställighet av avhysning. På grund av hänvisning i första stycket av förevarande 19 § i 17 kap. blir bestämmelserna tillämpliga även vid genomförande av avhysning som sker i form av handräckning.

Enligt tredje stycket i 16 kap. 6 § kan krfm bevilja särskilt anstånd om exekutionstiteln meddelats förhållandevis lång tid innan verkställighet söktes. Det är tydligt att den bestämmelsen inte kan få tillämpning när avhysning sökts enligt 17 kap. 17 §.

Såsom nämnts under 17 § kan handräckning ibland beröra även annan än svaranden i ärendet. För det fallet att handräckningen gäller avhysning innehåller förslaget en särskild bestämmelse i andra stycket av förevarande 19 §. Där anges att 16 kap. 7 § har motsvarande tillämpning om avhysningens genomförande rör annan än svaranden. Det innebär att även annan än svaranden kan avhysas, om tredje mannen hindrar sökanden i utövningen av dennes rätt och det är uppenbart att han saknar fog för att motsätta sig avhysningen. Krfm skall höra och i god tid förbereda även tredje mannen när anledning föreligger därtill.

Fråga om avhysning av tredje man kan, sedan behörig kvalificerad befattningshavare beslutat om avhysning av svaranden, uppkomma när annan tjänsteman skall genomföra beslutet. Råder inte någon tvekan om att tredje mannen ej har någon självständig rätt och föreligger inte skäl att ge honom tid att förbereda sig, bör förrättningsmannen på egen hand kunna tillämpa och genomföra beslutet om avhysning även mot tredje mannen. I tveksamma fall eller då viss frist bör medges tredje mannen bör frågan underställas befattningshavare som beslutar om avhysning för att denne skall pröva fråga om kompletterande beslut.

I 16 kap. 8 § erinras om de särskilda bestämmelser angående hinder mot avhysning som finns meddelade i lagen (1936: 320) om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter. Nämnda lag gäller givetvis även avhysning som yrkas i handräckningsärende. Någon särskild erinran därom har inte synts behövlig.

20 §

När handräckning har beviljats enligt 191 § UL, är svaranden enligt uttrycklig bestämmelse i 2 mom. i samma paragraf oförhindrad att väcka talan i saken vid domstol. Enligt 192 § 3 mom. UL gäller detsamma i fråga om avhysning som avses i 192 §.

Förfarandet i ärenden angående handräckning för återställande av besittning m. m. är summariskt. Visserligen krävs enligt förslaget för handräcknings beviljande att saken är uppenbar, men det kan efter en närmare utredning någon gång visa sig att svaranden hade den materiella rätten på sin sida. Oaktat handräckning beviljats, bör svaranden vara berättigad att få saken prövad i vanlig rättegång vid domstol. Det skulle i och för sig vara möjligt att låta detta ske genom ett återvinningsförfarande (jfr 34 § andra st. och 35 § LL). I så fall borde detta helst vara enda sättet att föra talan och svaranden gå förlustig sin rätt om ej återvinning sökts inom viss tid. Beredningen har ansett det lämpligare att talan väcks i vanlig ordning, dvs. genom stämning såvida inte annan ordning är föreskriven, och att någon viss frist inte stadgas. Föreskrift om att svaranden efter handräckning enligt 17 § är oförhindrad att väcka talan vid domstol har tagits upp i förevarande 20 §.

Om krfm inte beviljat begärd handräckning, t. ex. därför att saken inte ansetts tillräckligt klar, är sökanden givetvis oförhindrad att väcka talan i saken vid domstol.

Handräckning när exekutionstitel finns

21 §

Kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd anses enligt gällande rätt som regel inte böra meddelas, om sökanden har exekutionstitel som får verkställas.[1] I ärende angående verkställighet av ej lagakraftvunnen dom, varigenom någon förpliktats att utge viss lös egendom, kan dock sökanden få kvarstad på egendomen, om han inte ställer säkerhet som krävs för verkställighet (41 § UL).

När någon erhållit dom eller annan exekutionstitel som kan ligga till grund för verkställighet, har han som regel inte behov av säkerhetsåtgärd. Ibland kan dock även den som har exekutionstitel vara i behov av sådan åtgärd. Detta kan t. ex. vara fallet under den närmaste tiden efter att exekutionstiteln meddelats, eftersom det i praktiken ofta måste dröja något innan verkställighet kan äga rum. (Jfr vad som ovan under 14 § sagts om hävande av säkerhetsåtgärd sedan saken prövats av domstol eller i annan ordning.) Ett annat fall är att anspråk på att utfå viss lös egendom godkänts genom dom som inte vunnit laga kraft och den vinnande inte förmår ställa säkerhet (jfr 3 kap. 8 §). Något formellt hinder att förordna om säkerhetsåtgärd när

[1] Se Hassler s. 214 not 50 och s. 374, Nilsson-Stjernquist s. 189 och Vinge s. 9 ff.

exekutionstitel föreligger bör därför inte finnas (jfr 15 kap. 6 § första st. andra och tredje punkterna och 26 kap. 6 § andra st. RB). I första stycket av förevarande 21 § anges, att om skäl föreligger, handräckning får beviljas även om sökanden har exekutionstitel som ger rätt till verkställighet. Bestämmelsen åsyftar även handräckning enligt 17 §. Det torde dock i praktiken knappast komma i fråga att den som har exekutionstitel begär handräckning enligt 17 § i samma sak.

Det kan här erinras, att om talan är väckt vid domstol, får enligt 4 § första stycket i förevarande kap. ansökan om handräckning som rör målet inte upptas av krfm utan särskilda skäl. Så länge domstolens dom eller beslut inte överklagats bör dock inte den bestämmelsen hindra att krfm i hithörande fall beviljar handräckning, om det behövs.

Om säkerhetsåtgärd beviljas oaktat verkställbar exekutionstitel föreligger, bör åtgärden inte bestå under någon längre tid (jfr vad som ovan sagts under 14 §). I andra stycket av förevarande 21 § föreskrivs att åtgärden skall hävas om sökanden underlåter att begära verkställighet inom skälig tid.

3.18 Kostnader vid verkställighet eller handräckning (18 kap. UB)

Frågan om kostnader i exekutiva ärenden regleras f. n. i 9 kap. UL. Tidigare fanns vissa bestämmelser om förskott spridda på olika ställen i föregående kapitel i lagen men genom lag (1971: 495) om ändring i UL har även bestämmelser om förskott förts till 9 kap.[1] Detta kap. reglerar dock endast kostnadsfrågan såvitt angår förfarandet hos krfm (utmätningsmannen) och ÖE. Beträffande förfarandet i hovrätt och högsta domstolen gäller enligt 21 § Rp, att RBs regler om kostnader i besvärsmål skall tillämpas.

Beträffande kostnaderna i införselärenden finns en särskild bestämmelse i 27 § InfL, enligt vilken införsel sker utan avgift. Detsamma gäller sådan med införsel jämförlig åtgärd som avses i 22 § InfL (jfr 4 kap. 21 § i förslaget). Kostnad för utmätning hos arbetsgivaren enligt 20 § samma lag (jfr 4 kap. 20 § i förslaget) skall bestridas av allmänna medel, om den inte kunnat tas ut ur köpeskillingen för den utmätta egendomen.

De kostnader som kan uppkomma i andra exekutiva ärenden än införsel kan sägas vara av två slag. Handläggningen drar direkta kostnader hos krfm eller ÖE, vilka det i princip åligger sökanden att förskottera och som i utmätningsärenden om möjligt skall tas ut hos svaranden. Ersättningen till staten för dessa förrättningskostnader utgår numera i form av avgifter: utsökningsavgift, försäljningsavgift och tilläggsavgift enligt exekutionsavgiftskungörelsen (1971: 1027) — EaK. Av dessa exekutionsavgifter är det endast utsöknings- och försäljningsavgifter som utgår enligt taxa och förtjänar namnet avgifter i vanlig mening. Tilläggsavgift utgår när särskild kostnad uppkommer för åtgärd i ärendet. Den motsvarar kostnaden för åtgärden. Vidare kan parterna ha andra kostnader, såsom för anlitande av advokat och inställelser, vartill kommer förlust av arbetsförtjänst m. m. Sådan kostnad betecknas i det följande processkostnad. UL ger inte krfm befogenhet att tillerkänna part ersättning för processkostnad. Däremot har ÖE enligt 197 § UL befogenhet att i ”utsökningsmål” efter vad som finnes skäligt bestämma, om och till vilket belopp tappande part bör ersätta den andre hans kostnad i målet. Bestämmelsen torde förutsätta, att det är fråga om mål med typisk partsställning, t. ex. mål om handräckning eller besvärsmål, i vilket sökanden eller svaranden överklagat krfms beslut.

[1] Se U VIII s. 237 f.

Däremot torde ÖE knappast ha befogenhet att i ärende om försäljning av utmätt egendom tillerkänna sökanden eller annan sakägare ersättning för kostnader i själva försäljningsärendet. Detsamma gäller åtföljande köpeskillingsfördelning.[2] Exekutionsavgifter i utmätningsärende skall tas ut ur den utmätta egendomen. Det sker utan att svaranden/utmätningsgäldenären särskilt åläggs att gottgöra sökanden vad denne eventuellt förskotterat.

Det torde knappast förekomma att kostnader utdöms till sökanden i handräckningsmål som rör säkerhetsåtgärd. Denna försiktighet är påkallad av att sökandens rätt inte blivit slutligt prövad.[3] I mål som följt på sådan handräckning har enligt rättsfall inte heller domstolen ansetts kunna utdöma ersättning för processkostnad hos ÖE. Däremot har ersättning utdömts för den förrättningskostnad som var förenad med genomförandet av åtgärd varom ÖE förordnat.[4] Efter utmätning av egendom som var belagd med kvarstad när den utmättes skall enligt 198 § 5 mom. ULförslaget gälla, att kostnad för kvarstaden räknas som kostnad för utmätningen.[5] I utslag enligt 191 § UL om återställande av besittning m. m. eller enligt 192 § om vräkning torde vinnande part i allmänhet tillerkännas kostnadsersättning. Bestämmelserna i 18 kap. RB tillämpas därvid i viss utsträckning analogiskt.

Det bör också nämnas, att enligt expeditionskungörelsen (1964: 618) utgår expeditionsavgift till staten för vissa expeditioner som ÖE resp. krfm utfärdar i exekutivt ärende (se under rubriken Utsökning m. m. i den till kungörelsen fogade avgiftslistan).

Enligt *dansk rätt* skall utmätt egendom även täcka omkostnader som skall utgå för rättsavgifter och andra nödvändiga utgifter, såsom för flyttning och vård av egendomen (502 § RPL). Arvode till juridiskt biträde som sökanden anlitat fastställs av fogden. Fogden kan i verkställighetsärende ålägga part, som finnes utan tillräcklig grund ha föranlett proceduren vid fogedretten eller i onödan ha gjort den vidlyftig, att betala kostnadsersättning till motparten (527 § fjärde st., jfr 312 och 329 §§). I övrigt torde kostnadsersättning inte kunna åläggas i exekutivt ärende. Part är emellertid oförhindrad att väcka talan vid domstol om sådan ersättning.[6] 1971 års danska förslag innehåller beträffande kostnader vid utmätning eller annan verkställighet, att fogedretten beslutar om betalning av kostnadsersättning vid genomförande av anspråket samt att kostnader vid handläggning av tvister hos fogedretten ersätts endast om det med hänsyn till tvistens art och arbetets omfattning finnes rimligt (502 §). — I *Finland* kan ÖE ålägga tappande part att ersätta vinnande part nödig kostnad (8 kap. 2 § ULF). Vid utmätning skall nödig kostnad tas ut för utmätningen, vård och försäljning samt för köpeskillingsfördelning. Vid annan verkställighet skall kostnaden för verkställigheten tas ut, om domen innehåller åläggande att utge viss lös egendom eller att avträda fast egendom m. m. eller eljest innehåller förpliktande att fullgöra något vid äventyr att det får utföras genom motpartens

[2] Hassler s. 445 och Olivecrona s. 211 och 214, jfr Olivecrona, Förfarandet s. 44.
[3] NJA II 1877 nr 3 s. 114, Trygger I s. 471, Hassler s. 446 och Olivecrona s. 215.
[4] Se NJA 1915 s. 54, 1939 s. 678 och 1940 s. 234.
[5] Jfr U XI s. 98 f.
[6] Karnovs lovsamling 7 udgave s. 1844 not 948.

försorg (8 kap. 4 § och 3 kap. 2 § 2 och 4—6). I andra fall kan ÖE bestämma beloppet av verkställighetskostnaden, varefter den får utmätas. I fråga om kvarstad eller skingrings- eller reseförbud ankommer det på ÖE eller domstol att vid lagsöknings eller tvists avgörande pröva vilkendera parten som kostnaden slutligen skall drabba (8 kap. 5 §). — I *Norge* gäller som huvudregel, att svaranden i verkställighetsärende skall ersätta sökanden för nödvändiga kostnader som denne har haft för verkställigheten (60 § TFBL). Ersättningen skall som regel bestämmas till ett belopp mellan 30 och 75 norska kr (34 § sportelloven). Förrättningsmannen fastställer beloppet och det indrivs vid behov i samband med verkställigheten. Möjlighet finns också att tillerkänna svaranden ersättning (62 § TFBL). — Även i andra länder finns bestämmelser om skyldighet för tappande part att betala kostnadsersättning i exekutiva ärenden, inkl. ombudsarvode m. m. I *Förbundsrepubliken Tyskland* uttas ersättning för nödvändiga avgifter, arvoden och andra utgifter som uppstått efter att exekutionstiteln tillkommit. Ersättningen indrivs utan ytterligare exekutionstitel. I *Schweiz* synes ersättning för processkostnad ej utgå i utsökningsärenden.

Beredningen

Den översyn av kostnadsreglerna som beredningen företagit har inte gett anledning föreslå någon ändring beträffande införsel. Den nuvarande ordningen att det vid införsel överhuvud inte tas ut någon kostnadsersättning synes lämpligen böra bestå. Beredningen har sålunda bl. a. inte ansett det tillräckligt motiverat att ålägga svaranden att ersätta sökanden för processkostnad i sådant ärende hos krfm.

Beträffande andra verkställighetsärenden och handräckning har synts lämpligt att skilja mellan kostnaderna för krfms åtgärder — förrättningskostnaderna — och parts processkostnad. I fråga om förrättningskostnaderna har några större ändringar i nuvarande regler inte synts påkallade. Till skillnad från gällande lag föreslås dock, att kostnad för annan verkställighet än sådan som avser betalningsskyldighet får tas ut av svaranden även om någon bestämmelse härom inte finns i exekutionstiteln.

Beträffande parts processkostnad hos krfm krävs överlag nya överväganden. Verkställigheten hos krfm är som förut nämnts f. n. inte förenad med någon skyldighet för svaranden att betala sådan kostnad.[7] Krfm kan inte heller enligt UL ålägga sökanden att ersätta svarandens processkostnad. Däremot kan svaranden eller sökanden åläggas att betala motparts processkostnad i högre instans. Vidare kan f. n. ÖE i ärenden som anhängiggörs direkt hos ÖE tillerkänna part ersättning för processkostnad.

Från rättsskyddssynpunkt kan sägas, att den som vunnit bifall till sin talan i rättegång eller som eljest innehar laga exekutionstitel bör få ersättning för alla kostnader som är påkallade för att han skall komma till sin rätt. På andra sidan bör även en svarande, när verkställighet eller handräckning vägras, kunna få ersättning för sin processkostnad i ärendet. Motsvarande gäller sakägare som oförskyllt blivit inblandad i exekutivt ärende på ett eller annat sätt.

[7] Sådan kostnad kan enligt 4 § AvbL gottskrivas sökanden i samband med återtagande av avbetalningsgods, se Eklund-Nordström s. 64.

I allmänhet bör verkställighet av betalningsskyldighet kunna handhas av krfm på egen hand utan egentlig processföring från parternas sida och utföras på dess ansvar. De åtgärder som krävs från sökandens sida kan därför förutsättas vara relativt enkla. Man torde vid sådant förhållande, utan att träda sökandens rätt för när, kunna hålla kostnaderna nere genom restriktiva regler härom. För det ändamålet synes bl. a. lämpligt att låta Kungl. Maj:t eller centralmyndigheten för rättshjälp utfärda taxa för normala fall (jfr 22 § rättshjälpslagen). Även på annat sätt kan rätten till ersättning för processkostnad begränsas. Beredningen har sålunda funnit rimligt att vinnande part, innan han söker verkställighet, anmanar svaranden att fullgöra vad som åligger denne. I enlighet härmed har som förutsättning för att sökanden skall få ersättning för processkostnad ansetts i allmänhet böra gälla att han viss tid före verkställighetsansökan har uppmanat svaranden att fullgöra vad som ålagts honom. Regeln har dock inte gjorts undantagslös. Det kan även i andra fall vara motiverat att ersättning för processkostnad utdöms.

Om krfm får utdöma processkostnadsersättning i ärende om utmätning, bör ersättningen också få omedelbart tas ut i samband med att huvudfordringen leder till utmätning. För detta ändamål krävs, att krfms beslut i den delen får verkställas utan hinder av att det ej vunnit laga kraft. Eventuella betänkligheter mot en sådan ordning minskar, om ersättningen utgår enligt taxa. För att en sökande skall kunna få ersättning för arbete och kostnader som följer efter utmätning, t. ex. sådan som hänför sig till bevakning av sökandens rätt vid fastighetsförsäljning eller köpeskillingsfördelning, måste ersättning yrkas reservationsvis och ofta redan vid utmätningen beräknas approximativt. Såvitt rör fast egendom spelar detta inte någon större roll eftersom fastighet måste utmätas i sin helhet, medan däremot i fråga om utmätning av lös egendom kan föranledas bl. a. att fler objekt behöver tas i mät än om utmätningen ej skall täcka mer än den åberopade exekutionsfordringen jämte ränta och förrättningskostnader. Anförda omständigheter synes dock inte utgöra något vägande skäl för att sökanden skall själv stå för sin processkostnad. Från billighetssynpunkt kan anföras, att beneficiereglerna är generösa mot svaranden och att det knappast kan vara oskäligt, om denne också får vidkännas sökandens processkostnad vid verkställigheten när det finns egendom att utmäta.

Den ersättning till sökanden som i första hand bör utgå gäller upprättandet av ansökningen om verkställighet och kostnader som har samband därmed.

I fråga om annan verkställighet än sådan som gäller betalningsskyldighet torde frågan om ersättning för processkostnad delvis ligga annorlunda till. Svarandens förmåga att prestera vad som ålagts honom är inte lika ofta beroende av hans ekonomiska situation. Om svaranden t. ex. ålagts att utge viss egendom, bör han regelmässigt utan vidare kunna överlämna den till sökanden. Och om svaranden ålagts att avflytta från fastighet eller viss lägenhet kan det rimligen begäras att han, åtminstone sedan domen vunnit laga kraft, självmant ger sig därifrån, såvida han har någonstans att ta vägen. Det kunde av dessa skäl synas obehövligt att uppställa något särskilt villkor för att sökanden skall få ersättning för sin processkostnad. Beredningen vill dock i enkelhetens intresse förorda att enhetliga regler ges.

Verkställighet som avses här sker inte genom utmätning utan i andra former. Härav följer att processkostnad liksom förrättningskostnad vid behov måste tas ut genom utmätningsförrättning vid sidan av den egentliga verkställigheten. Detta är vad som redan nu sker när exekutionstiteln föreskriver att verkställigheten skall äga rum på svarandens bekostnad. Förordnande om verkställighet i en del hithörande fall meddelas f. n. av ÖE, medan motsvarande ärenden enligt 16 kap. i förslaget skall prövas av krfm. Enligt 197 § UL kan ÖE som exekutiv myndighet f. n. döma ut processkostnad till sökanden såvitt angår förfarandet hos ÖE. Såtillvida är det inte någon principiell nyhet, när beredningen nu föreslår att krfm skall kunna döma ut processkostnad i hithörande ärenden.

Här kan nämnas, att det vid verkställighet enligt 16 kap. i förslaget kan inträffa att sökanden får själv ombesörja åtgärder som ingår i verkställigheten. Kostnaden härför bör betalas av svaranden enligt samma regler som skall gälla beträffande krfms förrättningskostnader.

Vad härefter angår handräckning som går ut på säkerhetsåtgärd bör någon skyldighet att utge kostnadsersättning som regel inte av krfm åläggas svaranden i ärendet. Däremot bör domstol, som skall pröva själva saken, kunna tillerkänna sökanden ersättning för hans kostnader hos krfm i handräckningsärendet. Beträffande handräckning som avses i 17 kap. 17 § i förslaget — dvs. återställande av besittning e. l. — bör däremot krfm som regel ålägga svaranden att ersätta sökanden hans kostnader när denne vinner bifall till sin talan i ärendet.

Om krfm får befogenhet att tillerkänna sökanden ersättning för processkostnad i verkställighetsärenden m. m., bör liknande befogenhet tillkomma krfm i fall då motparten/svaranden gör anspråk på ersättning och sökandens talan i ärendet finnes ogrundad. I särskilda fall bör part, om hans processföring föranleder därtill, även kunna åläggas att betala processkostnad oavsett ärendets utgång.

I fall då tredje man för talan i ärende om verkställighet torde saken, om den ej är klar, som regel komma att hänvisas till domstol. Det blir då inte aktuellt att i det exekutiva ärendet tillerkänna tredje mannen kostnadsersättning. Ibland kan emellertid saken bli klarlagd hos krfm. Om sökanden i sådant fall har bestritt tredje mannens rätt och denne nödgats anskaffa utredning för att styrka den, kan det finnas särskild anledning att ge tredje mannen ersättning för hans processkostnad. I detta sammanhang kan nämnas, att tredje man också kan ha intressen att bevaka efter utmätning av egendom vari han har pant- eller retentionsrätt. I fråga om fast egendom kan t. ex. åtskilliga fordringar med panträtt aktualiseras. Den som innehar pantbrev eller annan inteckningshandling har i allmänhet garderat sig i pantavtalet. Om panthavaren enligt pantavtalet har rätt att använda panten för att täcka skälig kostnad i anledning av egendomens försäljning, skall emellertid krfm pröva beloppet och fördela köpeskillingen enligt vad som följer av beslutet, part obetaget att klaga till hovrätten. Det kan i dessa och andra fall inträffa, att sökanden bestritt tredje mans rätt. Ett sådant bestridande kan inte i och för sig få föranleda att sökanden åläggs betala tredje mannens kostnader för styrkande av sin rätt. Man måste kunna kräva att den som gör gällande någon rätt i förevarande sammanhang också framlägger de bevis han innehar utan att åvältra motpart någon kostnad för

ändamålet. Att part inte skall åläggas skyldighet att betala sådan kostnad, om det är krfm som ex officio fordrar bevis, är tydligt. Sökanden kan emellertid tänkas ge sig in på rättslig argumentering som är ohållbar, och det kan i så fall finnas särskild anledning att ålägga honom ersättningsskyldighet. Omvänt kan också tredje man tänkas föra sin talan på ett sätt som bör ådra honom ersättningsskyldighet.

Beredningen har även uppmärksammat behovet av rättshjälp i exekutiva ärenden. I 12 § första stycket lagen (1919: 367) om fri rättegång stadgas, att part som åtnjutit fri rättegång skall vid verkställighet av dom eller utslag i målet vara befriad från honom enligt lag åliggande skyldighet att förskottera kostnad för förrättningen. I sådant fall skall av allmänna medel gäldas all nödig förrättningskostnad, i den mån den ej kan tas ut av den tappande parten. Enligt andra stycket i paragrafen gäller, att om statsverket på grund av det sagda haft att vidkännas förrättningskostnad, skall bestämmelserna i första stycket ej äga tillämpning i fråga om nytt försök till verkställighet av domen eller utslaget i den del som förrättningen avsåg. Lagen om fri rättegång upphävs emellertid genom den nya rättshjälpslagen (1972: 429) som träder i kraft den 1 juli 1973. Den senare lagen påkallar nyreglering av hithörande frågor. Härom uttalas i prop. 1972: 4 angående rättshjälpsreformen, att exekutiva åtgärder i princip inte skall ingå i den rättshjälp som beviljats för angelägenhet som kan leda fram till exekutionstitel men att part som åtnjutit "subventionerad" rättshjälp skall automatiskt bli befriad från exekutionsavgift.[8] Sådan avgift ingår eljest i de kostnader som omfattas av allmän rättshjälp (se 9 § andra st. 5 rättshjälpslagen). Sökande — eller svarande — kan också tänkas få allmän rättshjälp för det exekutiva ärendet. Den räknas emellertid i så fall som en särskild rättshjälp med påföljd bl. a. att sökanden blir skyldig att utge kostnadsbidrag intill visst maximibelopp även i det ärendet. Därvid räknas ej honom till godo det kostnadsbidrag som han fått vidkännas i samband med rättegången.

Enligt beredningens mening bör sökandens ekonomiska svårigheter beaktas enligt något generösare grunder än som skulle följa av de i propositionen antydda linjerna. Det är här fråga om parter som fått bifall till sin talan i själva saken, och exekutionsavgifterna är ganska kännbara för den som har begränsade tillgångar. Beredningen vill förorda, att krfm får möjlighet att, om verkställighet begärs av någon som kan få allmän rättshjälp (jfr 6—8 §§ rättshjälpslagen), befria sökanden från skyldighet att svara för sådan kostnad som nu nämns i EaK, dvs. utsökningsavgift, försäljningsavgift och tilläggsavgift. Antalet ärenden då befrielse medges blir under alla omständigheter begränsat och kostnaden skall enligt förslaget i princip tas ut av svaranden vid alla former av verkställighet, liksom även vid handräckning enligt 17 kap. 17 §. Såvitt beredningen förstår kan en sådan ordning inte inverka mycket på de intäkter som statsverket får genom här ifrågavarande avgifter.

Vid sidan av den lättnad som på nämnda sätt kan beredas sökanden torde allmän rättshjälp inte komma att spela någon större roll i exekutiva ärenden. Vid behov kan rättshjälpsnämnden meddela beslut om allmän rättshjälp enligt rättshjälpslagen, och i så fall svarar det allmänna i första hand för parts kostnad med skyldighet för parten att återgälda kostnaden inom

[8] Prop. s. 336 f, se även s. 411 f och 420.

kostnadsbidragets maximibelopp. Den regel om avgiftsfrihet i fall av subventionerad rättshjälp som förut nämnts har naturligtvis också sitt värde för de fall som omfattas därav.

Till sist bör erinras, att krfm enligt 14 kap. 9 § tredje stycket i förslaget skall kunna pröva vissa tvister som har samband med köpeskillingsfördelning. Beträffande sådana tvister torde RBs regler om rättegångskostnader i tvistemål böra tillämpas. Vid tillämpning av rättshjälpslagen bör krfm då räknas som allmän domstol (se 9 § andra st. 2 och 31 § första st. i nämnda lag).

I förevarande kap. har upptagits bestämmelser om kostnaderna hos krfm i enlighet med det anförda. Efter inledande bestämmelser (1 §) har först behandlats förrättningskostnader (2—14 §§) och därefter processkostnader (15—21 §§). Vidare behandlas solidariskt ansvar för två eller flera ersättningsskyldiga (22 och 23 §§), kostnaderna i tvister vid fördelning av medel (24 och 25 §§) och vissa frågor som rör rättshjälp (26—28 §§).

Beredningens förslag utgår från att avgifter liksom f. n. kommer att tas ut för det allmännas medverkan i exekutiva ärenden. De nuvarande avgifterna, vilka i princip avser att täcka statsverkets kostnader för ärendena, är som redan antytts betungande i många fall för såväl sökande som svarande. Avgifterna kan visserligen sägas medföra den fördelen att den som har fordran eller annat anspråk avstår från att söka verkställighet i en del fall då resultat inte kan väntas, men avgifterna torde även i andra fall verka avhållande på borgenärer m. fl. som inte vill riskera att själva få stå för kostnaden. Beredningen anser för sin del önskvärt att avgifterna sänks avsevärt och att staten i huvudsak svarar för kostnaderna för hithörande rättsvård på samma sätt som för domstolsväsendet.

Reglerna i 18 kap. i förslaget gäller endast kostnaderna hos krfm. De blir dock tillämpliga även i den mån fråga om kostnader hos krfm efter besvär prövas av högre instans. Däremot blir bestämmelserna inte tillämpliga i fråga om kostnader som uppkommer först i hovrätten eller i högsta domstolen (se härom 21 § Rp). Beträffande verkställighet av hovrättens beslut se 19 kap. 41 § i förslaget.

Inledande bestämmelser

1 §

I första stycket av paragrafen anges, att i fråga om kostnaderna vid annan verkställighet än införsel och vid handräckning gäller vad som sägs i följande bestämmelser i kapitlet. Förslaget utgår från att någon ersättning för förrättningskostnad inte skall tas ut vid införsel. Beredningen har vidare ansett, att det inte heller bör komma i fråga att i ärende om införsel som är anhängigt hos krfm döma ut ersättning för processkostnad till part eller tredje man. Detta hindrar ej, att om talan fullföljs till hovrätten, ersättning till part kan dömas ut för den kostnad som uppkommit där.

I fråga om utmätning och annan verkställighet skall enligt förslaget krfms beslut i kostnadsfråga i princip vara slutgiltigt, om det inte ändras av högre instans. Det kan emellertid inträffa, att domstol på skadeståndsrättslig eller annan grund ålägger part att betala kostnad som hänför sig till exekution,

t. ex. om part döms för bedrägeri och exekutionskostnad är en skada som följt av bedrägeribrottet.

Vid handräckning som rör säkerhetsåtgärd kan sökanden inte i ärendet tillerkännas kostnadsersättning av svaranden annat än enligt 18 § i förslaget. Inte heller kan förrättningskostnad utsökas hos svaranden i sådant handräckningsärende. Däremot kan enligt 11 § sådan kostnad komma att tas ut i ett efterföljande verkställighetsärende. Det ankommer enligt förslaget på domstol att i mål om själva saken pröva i vad mån sökanden bör få ersättning för handräckningskostnaden. Om ej annat sägs, får dock kostnad som avses i 11 § utan vidare tas ut som verkställighetskostnad. I ärende om handräckning enligt 17 kap. 17 § kan vidare krfm enligt 19 § andra stycket i förevarande 18 kap. tillerkänna sökanden ersättning för processkostnad hos krfm. Saken förutsätts då vara uppenbar. Krfms beslut om handräckning utesluter dock ej att talan kan väckas vid domstol (se 17 kap. 20 §). I alla handräckningsärenden finns vidare enligt 19 § i förevarande 18 kap. möjlighet för krfm att utdöma ersättning enligt 17 eller 18 §.

Vad krfm beslutat i denna ordning bör inte binda domstolen i rättegång om själva saken. Beredningen föreslår därför att som andra stycke i förevarande 1 § tas in bestämmelse att vad som i kapitlet föreskrivs om kostnaderna vid handräckning ej utgör hinder för rätten att i mål om huvudsaken pröva vem som skall slutligt svara för kostnaderna hos krfm. Det förutsätts yrkande av part att rätten skall pröva frågan och ålägga motpart att ersätta vad den förre till äventyrs redan fått vidkännas med anledning av krfms beslut.

Förrättningskostnad för säkerhetsåtgärd som följts av verkställighet kan ej enligt förslaget i andra fall än som anges i 11—13 §§ tas ut annat än på grund av exekutionstitel.

Som tredje stycke i 1 § har tagits upp uttrycklig bestämmelse om att kostnadsersättning inte utgår vid införsel. Detta befriar dock inte arbetsgivare eller annan, hos vilken utmätning äger rum enligt 4 kap. 20 §, från skyldighet att vidkännas förrättningskostnad i utmätningsärendet. Jfr 4 § i förevarande kapitel.

Förrättningskostnader

2 §

Bestämmelserna i denna paragraf är gemensamma för alla verkställighets- och handräckningsärenden, frånsett införsel. De förutsätter ett avgiftssystem av den typ som nu gäller enligt EaK. Vissa av där stadgade avgifter, nämligen utsökningsavgift och försäljningsavgift, kan med fog betecknas som avgifter. De utgår efter taxa. Dessutom utgår emellertid tilläggsavgift, när särskild kostnad uppkommer för åtgärd i ärendet. Den motsvarar verkliga kostnaden. Vissa särskilda kostnader (t. ex. statsverkets kostnader för resor, delgivning m. m.) föranleder ej tilläggsavgift.

Det kan tänkas att särskild kostnad blivit större än som strängt taget var behövligt. EaK innehåller ingen antydan om att tilläggsavgift i så fall kan jämkas. Av tidigare lydelse av 198 § UL, enligt vilken endast "nödig" kostnad fick tas ut, följde möjligen att "tilläggsavgift" kunde begränsas. Ordet "nödig" kvarstår ej i den senaste lydelsen av nämnda lagrum men någon saklig ändring har ej varit åsyftad.

Första stycket i förevarande 2 § innehåller bestämmelse om att för förrättningskostnader utgår ersättning till staten. I förslaget används inte termen avgift. I stället talas där om ersättning enligt taxa som Kungl. Maj:t utfärdar och om särskild ersättning för kostnad som ej skall anses täckt genom ersättning enligt taxan. Vidare tillfogas, att särskild ersättning kan jämkas av krfm om anledning föreligger. Det är ej avsett, att ersättningen skall jämkas av hänsyn till sökandens eller svarandens betalningsförmåga utan endast att den skall kunna nedsättas till belopp som finnes rimligt med hänsyn till den åtgärd som vidtagits. Av 5 § framgår, att taxa som nyss nämnts inte får inkludera ersättning för sådan kostnad i anledning av avhysning som sökanden enligt sistnämnda paragraf inte skall vara skyldig att vidkännas.

Befrielse från utsökningsavgift gäller enligt EaK bl. a. i allmänna ärenden (mål) eller ärende rörande vad enskild har att utge på grund av underhållsskyldighet. Det innebär att utsökningsavgift överhuvud ej utgår i ärendet. Sådan avgift skall då inte tas ut av svaranden. När befrielse från skyldighet att betala förrättningskostnad är medgiven vissa sökande, skall avgiften tas ut av svaranden. I tydlighetens intresse torde böra uttryckligen anges, att Kungl. Maj:t kan bestämma att förrättningskostnad ej utgår i vissa slags ärenden. Sådan bestämmelse har införts som andra stycke i förevarande 2 §.

3 §

UL bygger på principen att sökanden är skyldig att svara för förrättningskostnad hos krfm, om den inte får eller kan tas ut hos svaranden. Beträffande utmätning och det fortsatta förfarandet föreskrivs i 198 § 1 mom. andra punkten, att om kostnaden inte kan tas ut ur köpeskillingen för den utmätta egendomen, behållen avkastning eller andra tillgängliga medel, skall den betalas av sökanden eller, om den avser åtgärd som annan begärt, av denne och att kostnaden får utmätas omedelbart. Härefter följer en undantagsregel beträffande fastighet som på grund av gemensam inteckning indragits i exekutivt förfarande. Enligt 198 § 3 mom. ULförslaget är den som begärt utmätning också skyldig att förskottera kostnaden för åtgärder i ärendet, om krfm eller ÖE påkallar det. Motsvarande skyldighet gäller för annan än sökanden som begärt särskild åtgärd i ärendet, t. ex. utvidgning av exekutionen (jfr nedan).[1]

Enligt 199 § 1 mom. första punkten UL gäller, att om beslut som skall verkställas på annat sätt än genom utmätning innehåller föreskrift att verkställigheten skall ske på den tappande partens bekostnad, skall krfm utmäta kostnaden hos honom. Kostnad för försäljning av lös egendom som tagits i kvarstad eller ställts under skingringsförbud skall utgå ur behållningen. Kostnad som inte kunnat tas ut enligt 1 mom. i 199 § skall enligt 2 mom. betalas av sökanden och får omedelbart utmätas hos honom. — I fråga om annan verkställighet än utmätning och beträffande handräckning innehåller vidare 199 § 3 mom. första punkten UL, att sökanden är skyldig att förskottera förrättningskostnaden om krfm begär det.

Förslaget föreskriver i första stycket av förevarande 3 § generellt, att

[1] Ang. innebörden av 198 § 1 och 3 mom. UL se U VIII s. 237 f och prop. 1971:20 s. 329.

sökanden är mot staten ansvarig för förrättningskostnaderna om inte annat följer av 4, 5 eller 26 §. Beträffande de undantag som följer av sistnämnda paragrafer kan hänvisas till vad som sägs i motiven till envar av dem.

I förslaget sägs härefter i andra stycket första punkten av 3 §, att i fråga om kostnad för åtgärd som begärts av annan än sökanden i ärendet skall den som påkallat åtgärden anses som sökande till denna. Bestämmelsen gäller enligt ordalagen även andra ärenden än utmätning men torde knappast ha praktisk betydelse utöver utmätningsärenden. Någon ändring i sak är ej åsyftad i övrigt.

Tredje punkten i 198 § 1 mom. UL innehåller en specialbestämmelse, att när fråga är om försäljning av fastighet som besväras av gemensam inteckning och annan fastighet dragits in i förfarandet men försäljning ej kommer till stånd, skall den som inlett förfarandet svara för hela kostnaden, om han har sämre rätt än den som begärt indragningen. Ett motsvarande stadgande har tagits upp som andra punkt i förevarande andra stycke i 3 §. Någon anledning att begränsa stadgandet till fall då försäljning ej kommer till stånd har ej synts föreligga. Förslaget innebär, att det skall åvila den som tagit initiativ till utmätningsärendet att svara även för kostnad för indragen fastighet som han i och för sig inte har intresse av, om han nämligen har sämre förmånsrätt än den som begärt indragningen.

4 §

I 20 § InfL stadgas, att krfm kan omedelbart verkställa utmätning hos arbetsgivare som ej ställt sig beslut om införsel till efterrättelse. Enligt 27 § andra stycket InfL skall kostnaden för utmätningen bestridas av allmänna medel, om den ej kunnat tas ut ur köpeskillingen för den utmätta egendomen. Bestämmelsen i 20 § InfL är enligt 67 a § 3 mom. UL tillämplig även vid utmätning i lön. Nämnda 20 § InfL ersätts av 4 kap. 20 § i förslaget, som enligt 8 kap. 5 § även skall tillämpas i anledning av ärende om utmätning i lön.

I förevarande 4 § föreslås att sökanden inte skall vara skyldig att svara för förrättningskostnaderna i ärende om verkställighet som avses i 4 kap. 20 § eller 8 kap. 5 § jämförd med 4 kap. 20 §. Det är ovisst om detta utgör någon utvidgning i förhållande till gällande rätt.[1]

I 9 kap. 18 § finns en speciell bestämmelse om handräckning efter exekutiv försäljning. Den syftar till att köparen skall komma i besittning av vad krfm sålt till honom. Beredningen anser — i överensstämmelse med vad beredningen uttalat med avseende på motsvarande bestämmelse i 72 § FfL — att åtgärden ingår i fullbordandet av försäljningen och att köparen inte rimligen bör belastas med kostnad för ändamålet. I enlighet härmed sägs i förevarande 4 §, att sökanden inte är skyldig att svara för förrättningskostnaderna i sådant ärende.

5 §

Under 16 kap. 5 § har beredningen behandlat frågan i vilken utsträckning sökanden skall vara skyldig att svara för kostnad i anledning av avhysning. I enlighet med vad som sägs där har i förevarande 5 § upptagits föreskrift

[1] Enligt beredningens förslag i U III var det klart att även ärenden som anknöt till utmätning i lön inbegreps, se bet. s. 261, men i prop. 1968:130 gjordes ändringar i förslaget vilka gett utrymme för tvivelsmål.

som avser att på ett rimligt sätt avgränsa sökandens skyldighet i den delen till vad som behövs för att svaranden skall anses avhyst från fastigheten. Sökanden skall sålunda inte vara skyldig att svara för kostnad för transport från fastigheten eller för hyra av förvaringslokal eller för annan åtgärd som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust. Däri inbegrips bl. a. försäkring av svaranden tillhörig egendom under transport från fastigheten eller under förvaring i förhyrd lokal.

6 §

Beredningen har under 3 § redogjort för reglerna i 198 och 199 §§ UL om förskottering av förrättningskostnad. Förslaget föreskriver i första stycket av förevarande 6 § generellt, att förrättningskostnad för vilken sökanden svarar skall förskotteras av honom, om krfm begär det. I administrativ ordning kan ges närmare instruktioner för krfm om när förskott bör begäras.

I 198 § 4 mom. UL regleras verkan av att förskott i utmätningsärende ej betalas inom förelagd tid. Enligt första punkten får verkställigheten i så fall inställas. I andra punkten tilläggs, att om försäljning av utmätt egendom inställs av sådan anledning, kan krfm eller ÖE besluta att utmätningen skall gå åter.[1] Beträffande verkställighet som skall ske på annat sätt än genom utmätning sägs i 199 § 3 mom. andra punkten, att verkställigheten får inställas om förskott inte betalas inom förelagd tid. Förslaget tar i andra stycket av 6 § upp bestämmelser som motsvarar nyssnämnda föreskrifter i ämnet.

Beträffande det i 3 § andra stycket andra punkten behandlade fallet att gemensamt intecknad fastighet dragits in i förfarandet på begäran av annan än sökanden kan anmärkas, att om sökanden är skyldig att förskottera försäljningskostnad m. m. även för den indragna fastigheten men underlåter att göra detta, får hela förfarandet inställas i fall krfm inte anser sig kunna avstå från förskott. Sökanden kan sålunda inte, om krfm kräver förskott, nöja sig med att förskottera kostnaden för försäljning av den fastighet som han vill ha såld, i förhoppning att indragningen av den andra fastigheten skall gå om intet.

Bestämmelserna om förskott i 199 § UL gäller även vid genomförandet av beslut om handräckning, vare sig denna beviljats av ÖE eller av domstol. Vad beredningen föreslagit i förevarande 6 § gäller på motsvarande sätt vid handräckning som beviljats av krfm eller av domstol.

Det kan erinras om att enligt 2 kap. 16 § i förslaget är staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund befriade från att förskottera förrättningskostnad.

7 §

Under 3 § har beredningen även redogjort för de bestämmelser i 198 och 199 §§ UL som ger rätt att vid behov omedelbart utmäta förrättningskostnad hos sökanden.

I saklig överensstämmelse med gällande lag innehåller 7 § i förslaget, att om sökanden inte har förskotterat förrättningskostnad för vilken han svarar och kostnaden ej får eller kunnat i ärendet tas ut hos svaranden, får den

[1] Ang. innebörden av bestämmelserna se U VIII s. 238.

genast utsökas hos sökanden. Bestämmelsen är självfallet tillämplig även om förskott lämnats för viss åtgärd men annan åtgärd i ärendet vidtagits utan att kostnaden för den åtgärden förskotterats.

Uttagande av förrättningskostnad hos svaranden

8 §

De kostnader som avses i 2—7 §§ — förrättningskostnaderna — bör självmant beaktas av krfm.[1] Kostnaderna kan antas vara kända för myndigheten och bör utan särskilt yrkande tas ut som normala omkostnader. Härigenom tillgodoses också bäst det allmännas intresse av att få betalt för dessa kostnader. I förevarande 8 § föreslås därför föreskrift att krfm skall självmant ta ut förrättningskostnad hos svaranden enligt vad som sägs i följande paragrafer. Detta gäller sålunda även i fall som avses i 11 och 12 §§. Givetvis skall krfm iaktta vad som kan vara föreskrivet i tillämplig exekutionstitel.

Någon formlig förmånsrätt för förrättningskostnad gäller inte annat än om den skulle omfattas av pantförskrivning. Av andra regler i förslaget följer att förrättningskostnad i utmätningsärende som regel inte får inkräkta på fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen utan skall utgå näst före denna (10 kap. 4 §, 11 kap. 11 §, 12 kap. 1 § jfrd med 11 kap. 11 § och 13 kap. 26 §). Fordran med förmånsrätt i lös egendom som inte är förenad med besittning kan dock få vika för förrättningskostnader, om egendomen säljs utan att nämnda fordran blir täckt. Sökandens processkostnad räknas enligt förslaget som ett appendix till hans exekutionsfordran (jfr 21 § andra st. i förevarande kap.).

I detta sammanhang kan anmärkas, att uttagandet av förrättningskostnad inte enligt förslaget förutsätter att krfm genom särskilt beslut ålagt svaranden att svara för kostnaden. Myndigheten skall i allmänhet i stället t. ex. i samband med utmätning direkt ta ut kostnaderna i ärendet. När ärendet väl är avslutat, föreligger enligt förslaget inte någon exekutionstitel som kan ge sökanden möjlighet att begära utmätning för förrättningskostnader som inte i ärendet kunnat tas ut av svaranden. Detta gäller även ärenden som avses i 10 och 14 §§. Beträffande sistnämnda ärenden förutsätts för att ärendet skall få avslutas, att även försök att ta ut förrättningskostnaderna (och i förekommande fall processkostnad enligt 15 §) har gjorts. Förslaget ger emellertid i 15 § andra stycket krfm befogenhet att i senare ärende ålägga svaranden skyldighet att betala förrättningskostnad för ett tidigare verkställighetsförsök som inte lett till åsyftat resultat.

Efter att säkerhetsåtgärd beviljats och genomförts kan sökanden i det mål som anhängiggörs eller redan är anhängigt hos domstol eller skiljemän osv. begära ersättning för bl. a. förrättningskostnader.

Varken i fall som täcks av 15 § andra stycket eller eljest föreligger enligt förslaget något hinder att vid domstol väcka talan om skyldighet för svaranden att på grund av det materiella rättsförhållandet mellan parterna ersätta förrättningskostnad som inte kunnat tas ut i verkställighetsärende. Denna möjlighet torde dock vid sidan av nämnda lagrum sakna praktisk betydelse, frånsett möjligen verkställighet som avses i 10 §.

[1] Jfr Trygger I s. 478.

Yrkande om ersättning enligt 15 § andra stycket kan föranleda litispendens, om samma yrkande senare väcks vid domstol. Även det omvända kan inträffa.

9 §

Bestämmelsen svarar mot 198 § 1 mom. första punkten UL, enligt vilken kostnaden för utmätning och det fortsatta förfarandet skall utgå ur köpeskillingen för den utmätta egendomen, behållen avkastning eller andra tillgängliga medel.[1] Lydelsen är i förslaget jämkad men någon saklig ändring är inte åsyftad. Vidare anges att förrättningskostnaden vid behov får genast utsökas hos svaranden.

I detta sammanhang kan nämnas, att om sökanden förskotterat kostnad och denna tas ut ur köpeskillingen för såld egendom eller andra medel, krfm givetvis skall redovisa motsvarande belopp till sökanden.

Vid behandlingen av beredningens förslag i Utsökningsrätt VIII framhöll departementschefen beträffande innebörden av 198 § 1 mom. UL, att bestämmelsen inte medgav att i utmätningsärende togs ut annan kostnad än som hänförde sig till ärendet.[2] Den gav sålunda inte sökande, som tvingats betala kostnad för misslyckat utmätningsförsök, rätt att få kostnaden uttagen hos gäldenären i senare ärende. Förslaget står på samma ståndpunkt såtillvida att utgift för förrättningskostnad i ett utmätningsärende inte får behandlas som förrättningskostnad i ett senare ärende. Däremot har krfm genom 15 § andra stycket fått befogenhet att tillerkänna sökanden ersättning för utgiften på annat sätt, nämligen som processkostnad vid senare utmätning för samma fordran.

Departementschefen uttalade sig även om förrättningskostnaderna i det fallet att utmätning av samma egendom skett för flera oprioriterade borgenärers räkning.[3] Om utmätningarna skett samtidigt, borde sökandenas sammanlagda förrättningskostnader först tas ut ur köpeskillingen för den utmätta egendomen och andra tillgängliga medel. Resten fick fördelas mellan sökandena. Uttalandet är tillämpligt även på nu föreliggande förslag. Beredningen vill emellertid framhålla, att det inte kan tillämpas på processkostnad som krfm enligt 15 § kan ålägga svaranden. Denna kostnad jämställs i förslaget med sökandens egentliga exekutionsfordran.

Om utmätningar av viss egendom skett successivt, borde enligt departementschefen sökandena, i mån av tillgång på medel, få täckning för sina kostnader liksom för sina fordringar i den ordning som utmätningarna skett. (Detta torde innebära att den som först fått utmätning skall få betalt såväl för kostnaderna som för sin fordran innan den som därnäst fått utmätning får betalning för sina kostnader och sin fordran osv.) Departementschefen har tillagt att kostnader som fick anses vara gemensamma, t. ex. kostnad för försäljning och vård av egendomen, fick tas ut först.

Tillräckliga skäl att reglera hithörande konkurrensspörsmål i lagtexten synes inte föreligga.

[1] Ang. innebörden se U VIII s. 237 och prop. 1971:20 s. 329.

[2] Prop. 1971:20 s. 329. Jfr Lundvik i SvJT 1966 s. 659 f samt NJA 1960 s. 158 och SvJT 1960 rf s. 40.

[3] Prop. 1971:20 s. 329.

10 §

Som nämnts under 3 § gäller enligt 199 § 1 mom. första punkten UL, att om beslut som skall verkställas på annat sätt än genom utmätning innehåller föreskrift att verkställigheten skall ske på den tappande partens bekostnad, skall krfm utmäta kostnaden hos honom. Bestämmelsen innefattar alla slags exekutionstitlar. Hit hör enligt UL även utslag av ÖE i handräckningsmål.

Det är tveksamt, om ÖE har rätt att vid meddelande av föreskrift om verkställighet enligt 38 eller 46 § UL bestämma att verkställigheten skall ske på svarandens bekostnad.[1] Talan om ersättning för verkställighetskostnaden kan emellertid vid behov föras vid domstol.

Enligt beredningens mening måste det naturliga vara, att en vinnande part även i hithörande fall är berättigad till verkställighet på den tappande partens bekostnad. Det synes inte heller motiverat, att en kärande skall behöva i den föregående rättegången framställa yrkande därom för att regeln skall komma i tillämpning på verkställighetsstadiet. Däremot kan det möjligen tänkas, att rätten i något undantagsfall kan finna att verkställighet inte bör ske på svarandens bekostnad, såsom om ett hus skall rivas eller bortföras och det materiella rättsläget inte innebär att svaranden skall betala detta. Någon ändring i denna del bör ej inträda därför att svaranden bestritt begäran om rivning eller bortförande och svaranden sedan förlorat mål om saken. Dessa spörsmål bör vid behov i rättegången redas ut vid talans preciserande, och i domslutet bör i förekommande fall anges att svaranden inte skall betala viss kostnad. I enlighet med det sagda innehåller förslaget den regeln att förrättningskostnad för verkställigheten får genast utsökas hos svaranden, om ej annat följer av exekutionstiteln. Skulle dennas innebörd i något fall vara oklar, får krfm söka tolka vad som skall anses avsett. Att hänvisa frågan till särskild rättegång kan inte vara motiverat. Bestämmelsen i 3 kap. 13 § om otydlig eller ofullständig dom kan möjligen bli tillämplig.

Av förslaget följer, att domstol inte har anledning att ge föreskrift om verkställighet på svarandens bekostnad. Har yrkande därom framställts, kan domstolen hänvisa till förevarande 10 §.

11 §

Säkerhetsåtgärder kan vara av flera olika slag som anges i 17 kap. Den mest praktiska åtgärden är kvarstad. Enligt förslaget kan säkerhetsåtgärd beviljas före rättegång, under rättegång eller efter rättegångens slut. Särskilt i fråga om kvarstad kan åtgärder för dess genomförande medföra lättnader vid efterföljande utmätning eller annan verkställighet. I 198 § 5 mom. ULförslaget sägs också i fråga om egendom som var belagd med kvarstad när den utmättes, att kostnad för kvarstaden räknas som kostnad för utmätningen. Det innebär bl. a. att den skall vid försäljning tas ut i samma ordning som annan verkställighetskostnad.

I förevarande 11 § sägs generellt, att förrättningskostnad (dvs. i 2 § angiven kostnad) för säkerhetsåtgärd, vilken alltjämt består när verkstäl-

[1] Jfr Trygger I s. 481 ff och Hassler s. 458 f samt NJA 1911 s. 328.

lighet äger rum för fordran eller annat anspråk som sökanden åberopat för säkerhetsåtgärden, räknas som förrättningskostnad för verkställigheten. Bestämmelsen är tillämplig vare sig säkerhetsåtgärden beviljats av krfm eller genomförts av krfm efter beslut av domstol. Den inbegriper som synes ej processkostnad.

12 §

Beredningen har under 17 kap. behandlat frågan i vad mån kvarstad för fordran bör medföra förmånsrätt. I enlighet med vad som där sägs om kostnaderna för kvarstad har i förevarande 12 § upptagits en bestämmelse för det fallet att kvarstadsbelagd egendom blir föremål för utmätning för annan fordran. Beredningen vill här erinra om regeln i 7 kap. 11 §, att om egendom som redan är utmätt för annan fordran eller belagd med kvarstad blir föremål för utmätning, förfarandet skall anpassas därefter.

Enligt förevarande 12 § skall förrättningskostnad för kvarstaden räknas som förrättningskostnad i utmätningsärendet, oaktat utmätningen äger rum för annan fordran. Härav följer att kostnaden skall tas ut hos svaranden och beloppet redovisas till kvarstadssökanden, om denne har förskotterat kostnaden. Det bör i detta sammanhang observeras, att utmätning kan enligt 17 kap. 9 § föranleda att utmätning anses ha ägt rum även för kvarstadssökandens fordran. Kvarstadssökanden och utmätningssökanden skall då behandlas som två utmätningssökande. Har kvarstadssökanden förskotterat kvarstadskostnaden, skall krfm förfara på samma sätt som när en av flera utmätningssökande förskotterat kostnad och utmätning sker samtidigt för deras fordringar (jfr härom s. 504).

13 §

Beslut om kvarstad eller skingringsförbud brukar inte innehålla någon föreskrift om att handräckningen skall ske på den tappande partens bekostnad. Om lös egendom som belagts med kvarstad eller ställts under skingringsförbud säljs, skall emellertid enligt 199 § 1 mom. andra punkten UL kostnaden för försäljningen utgå ur behållningen.

Enligt beredningens förslag ersätts instituten kvarstad och skingringsförbud av ett gemensamt institut benämnt kvarstad. Om försäljning av kvarstadsbelagd lös egendom i visst fall finns bestämmelse i 17 kap. 7 § andra stycket och 10 § andra stycket jämfört med det förra lagrummet. I saklig överensstämmelse med nämnda bestämmelse i 199 § 1 mom. andra punkten UL innehåller förevarande 13 § första stycket, att om lös egendom som belagts med kvarstad säljs enligt nyssnämnda lagrum, skall förrättningskostnaden för försäljningen tas ut ur behållningen. — Det har inte ansetts påkallat att, om det är fordran som belagts med kvarstad och betalning för fordringen influtit, medge att kostnad för indrivningen får tas ut ur influtna medel. Frågan har så ringa praktisk betydelse att någon bestämmelse ej kan anses behövlig.

I fråga om kvarstad på fast egendom följer av 17 kap. 6 § andra stycket i förslaget, att förordnande enligt 13 kap. 8 eller 9 § kan meddelas rörande omhändertagande av avkastning eller vård om själva fastigheten. Däremot kan sådan kvarstad inte leda till att egendomen säljs. Beträffande kostnaden för nämnda mer eller mindre omfattande förvaltning föreslås i andra stycket av förevarande 13 § en bestämmelse, enligt vilken kostnaden får tas ut ur

den behållna avkastningen. Någon motsvarighet till bestämmelsen finns ej i UL. När ÖE enligt 184 § UL förordnar om kvarstad på "arrendeavgift, hyra eller annan avkastning som av fast egendom faller" och utser sysslоman för att uppbära medlen, saknas sålunda föreskrift om att sysslomannen får ta ut arvode ur avkastningen. Det har emellertid i litteraturen uttalats att han får debitera arvode.[1]

Om förvaltningskostnaden medför att svaranden åsamkas en onödig utgift, omfattas denna av skadeståndsskyldighet som åvilar sökanden bl. a. om hans talan mot svaranden inte vinner bifall (jfr 17 kap. 3 §).

14 §

När med anledning av besittningsintrång m. m. handräckning beviljas enligt 191 § UL eller när förordnande om avhysning meddelas enligt 192 § UL, brukar svaranden enligt 197 § UL åläggas ersätta sökandens kostnader i målet.[1] Det förutsätts att sökanden framställer yrkande därom och specificerar kostnaden, frånsett kostnaden för lösen av ÖEs utslag (jfr 18 kap. 14 § RB). ÖE torde också, när det yrkats, förklara att ÖEs utslag skall verkställas på svarandens bekostnad.

Bestämmelserna i 191 och 192 §§ UL ersätts av 17 kap. 17 § i förslaget. För att handräckning skall kunna meddelas i dessa fall förutsätts i lagrummet att saken är uppenbar. Beredningen föreslår i förevarande 18 kap. 14 § en uttrycklig bestämmelse om att förrättningskostnad för handräckning enligt 17 kap. 17 § får genast utsökas hos svaranden. Det kan tänkas, att sökanden i undantagsfall på grund av det materiella rättsförhållandet skall själv stå för viss förrättningskostnad vid handräckning enligt 17 kap. 17 § (jfr under 10 §). Eventuellt kan det också av annan anledning i det särskilda fallet vara tveksamt, om viss kostnad skall åvila svaranden i ärendet. Enligt förslaget skall därför nyssnämnda regel inte gälla när särskilda skäl föranleder annat.

Frågan om sökandens processkostnad i dessa ärenden regleras i 19 §.

Det kan möjligen inträffa att svaranden vid domstol väcker talan i sak som av krfm ansetts uppenbar. Svaranden kan i det målet yrka ersättning för varje kostnad eller annan skada som åsamkats honom genom handräckningen (jfr 1 § andra st.).

Andra kostnader

Enligt UL kan som förut nämnts inte någon processkostnad utdömas av krfm. Däremot kan ÖE enligt 197 § utdöma ersättning för processkostnad hos ÖE när talan fullföljts dit liksom i utsökningsmål som anhängiggjorts direkt hos ÖE.

Beredningen har under rubriken till förevarande kap. uttalat att part liksom tredje man bör kunna få ersättning för processkostnad i ärende som anhängiggörs hos krfm men att reglerna härom bör vara relativt restriktiva. I 15—21 §§ regleras dessa spörsmål. Därvid uppmärksammas (i 16 §) även det fallet att sökanden själv utfört åtgärd som ingår i verkställighet och som eljest skolat utföras av krfm.

[1] Hassler s. 379 och Nilsson-Stjernquist s. 183. Trygger och Olivecrona synes ej ha uttalat sig i frågan.

[1] Se Trygger I s. 471. Jfr Hassler s. 445 f och Olivecrona s. 214 f.

Beredningens förslag utgår från att processkostnad hos krfm som hänför sig till verkställighetsärende i allmänhet kan utdömas endast i det ärendet. Det skall sålunda inte vara möjligt att framställa yrkande vid domstol om ersättning för sådan processkostnad som krfm kunnat utdöma annat än om sökanden kan åberopa skadeståndsrättslig eller annan särskild grund. Inte heller skall någon omprövning av krfms beslut om processkostnad i verkställighetsärende få ske annat än efter besvär till hovrätten. Beträffande kostnader i ärende angående handräckning innehåller förslaget däremot i 1 § andra stycket bestämmelse, varav framgår att rätten äger pröva kostnadsfrågan utan hinder av vad som förekommit i handräckningsärendet.

I fråga om processkostnad innebär förslaget, att krfm skall genom beslut ålägga part eller tredje man att utge viss ersättning när förutsättningar föreligger. Om beloppet inte kan tas ut i ärendet, kan den ersättningsberättigade återkomma och söka utmätning för sin fordran.

15 §

Paragrafen gäller alla former av verkställighet. Olika slag av handräckning uppmärksammas i 19 §.

Första stycket i förevarande 15 § upptar som förutsättning för att den som har sökt verkställighet skall kunna få kostnadsersättning i första hand, att han har i god tid och minst två veckor förut uppmanat svaranden att fullgöra vad som åligger honom. Förslaget skiljer härvid inte mellan olika slag av exekutionstitlar men utgår från att uppmaningen måste ha skett sedan svaranden blivit genom exekutionstitel ålagd viss förpliktelse (positiv eller negativ).[1] Det förutsätts inte, att dom eller beslut som sökanden åberopat har vunnit laga kraft vare sig när uppmaningen äger rum eller när verkställighet söks, men krfm bör uppmärksamma om domen eller beslutet överhuvud kunde bli föremål för verkställighet när uppmaningen gavs. Som bestämmelsen i övrigt ger krfm diskretionär befogenhet att utdöma ersättning kan alltid beaktas, om sökanden med hänsyn till omständigheterna varit alltför tidigt ute.

Som framhållits under rubriken till förevarande 18 kap. kan det vara motiverat, att ersättning för processkostnad tillerkänns sökanden även när han inte i förväg anmodat svaranden att fullgöra sin skyldighet. Risk kan föreligga, att svaranden, om han ålagts betalningsskyldighet, undanskaffar egendom. Och när verkställigheten avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet kan det av andra skäl vara angeläget att verkställigheten sker så snabbt som möjligt. Även i sådana fall bör sökanden kunna tillerkännas ersättning för processkostnad. Förslaget medger därför att sådan ersättning kan utdömas, om det — ehuru ingen uppmaning föregått eller endast kortare tid än nyss sagts förflutit — föreligger särskilda skäl i det aktuella ärendet.

Krfm kan enligt förslaget ålägga svaranden att utge skälig ersättning för arbete och kostnader som hänför sig till upprättande av ansökningen om verkställighet och bevakningen av sökandens rätt i ärendet. Som förut antytts har det synts lämpligt att taxa kan fastställas för sådan ersättning.

[1] När handräckning söks enligt 17 kap. 17 § och förevarande 15 § blir tillämplig enligt 19 § andra st. i 18 kap., ligger saken annorlunda till. Se under 19 §.

Denna bör innehålla vissa normalbelopp t. ex. för ansökan om utmätning eller avhysning. Däremot kan det måhända vara svårt att ge taxa även för ansökningar om annan verkställighet (eller för handräckning enligt 17 kap. 17 §). Om utrymme lämnas att göra avsteg från normalbeloppen, behöver det dock inte möta betänkligheter att ge taxa för alla slags ärenden.

Sedan ärendet anhängiggjorts skall krfm i stort sett ex officio ta till vara både sökandens och svarandens intressen. Exekutionstiteln kan som regel förutsättas vara klar och sökanden behöver i allmänhet inte inställa sig vid verkställandet av utmätning. Om sökanden ändå vill inställa sig, bör det vara hans ensak. I annat verkställighetsärende (liksom vid handräckning enligt 17 kap. 17 §, jfr 19 § andra st. i förevarande kap.) kan saken ligga till på ett annat sätt. Kallar krfm sökanden till förhör, torde ersättning för inställelse som regel vara motiverad, om det inte är någon försummelse av sökanden som föranlett förhöret. Detta kan på andra sidan också ge upplysningar som föranleder att sökanden inte bör få ersättning för inställelsen.

Under 9 § har beredningen berört frågan huruvida förrättningskostnad för misslyckat verkställighetsförsök bör få tas ut i senare ärende. Beredningen har intagit den ståndpunkten att sådan kostnad inte bör anses som förrättningskostnad i det senare ärendet men kan jämställas med processkostnad. Om sökanden fått vidkännas exekutionsavgift i det förra ärendet, kan krfm enligt *andra stycket* i förevarande paragraf ålägga svaranden att till sökanden utge ersättning för vad som ej har kunnat tas ut i det förra ärendet. Även här har krfm en diskretionär befogenhet. Om ansökan har avvisats i det förra ärendet, skall naturligen inte utgå någon ersättning för förrättningskostnad i det ärendet. Hänsyn bör också kunna tas till andra omständigheter som gör det oskäligt att kostnaden i det förra ärendet utdöms. Det bör sålunda i allmänhet inte komma i fråga att kostnaderna för flera upprepade utmätningsförsök hopas på varandra, om försöken misslyckats därför att svaranden var insolvent. Om denne undanhållit medel, bör dock frågan bedömas på ett annat sätt.

Bestämmelsen i andra stycket är inte tillämplig, om verkställighet som avses i 10 § genomförts men förrättningskostnad ej kunnat tas ut i ärendet.[2]

Under rubriken till 15—21 §§ har beredningen nämnt, att om krfm utdömt ersättning för processkostnad och denna inte kunnat tas ut i ärendet, kan den ersättningsberättigade återkomma och söka utmätning för beloppet. Med hänsyn härtill saknas anledning att låta regeln i andra stycket av förevarande 15 § röra annan kostnad än förrättningskostnad.

16 §

Av 16 kap. 4 § framgår, att den som söker annan verkställighet än utmätning ibland kan själv få utföra åtgärd som ingår i verkställigheten. När denna skall ske på svarandens bekostnad, bör svaranden också ersätta sökanden för åtgärd som denne själv ombesörjt för verkställigheten. Bestämmelse härom har upptagits i förevarande 16 §. Som förutsättning för att krfm skall kunna utdöma (och utsöka) kostnad för åtgärden har uppställts att sökanden har vidtagit åtgärden efter anvisning av krfm. Denna

[2] Ang. möjligheten att väcka talan vid domstol se under 1 och 8 §§.

skall också pröva skäligheten av kostnadens belopp. Det är i övrigt avsett, att krfm skall utdöma ersättning i alla fall då verkställigheten skall äga rum på svarandens bekostnad.

17 §

Enligt 197 § UL kan ÖE tillerkänna svaranden ersättning för kostnader hos ÖE, om ansökan avslås eller avvisas. Motsvarande befogenhet bör stå krfm till buds. I förevarande 17 § föreslås sålunda, att om ansökan om verkställighet ogillas eller avvisas, kan krfm ålägga sökanden att utge skälig ersättning till svaranden för arbete och kostnader som vållats denne. Det kan anmärkas, att om ansökan gjorts hos obehörig krfm, skall ansökningen enligt förslaget överlämnas till myndighet som enligt handlingarna är behörig (19 kap. 2 §). Den skall alltså inte avvisas. Uppenbarligen avses inte, att svaranden skall tillerkännas ersättning t. ex. om han i ärende om utmätning finnes sakna utmätningsbara tillgångar eller om det visar sig att han har överlåtit egendom som han förpliktats utge. Svaranden skall inte heller få kostnadsersättning, om verkställigheten avbryts därför att sökanden ej kan eller vill förskottera förrättningskostnad. Undantagsvis kan dock ersättning utgå på sådan grund som anges i 18 §. Att kvittning äger rum i utmätningsärende innebär inte att sökandens verkställighetsansökan ogillas. Denne kan emellertid ha åsamkat svaranden kostnader genom att motsätta sig kvittning.

För ersättning enligt 17 § kan inte enligt förslaget utfärdas taxa, men den skala som tillämpats i taxa för kostnad som avses i 15 § bör bli vägledande.

18 §

Enligt 197 § UL torde ÖE inte kunna tillerkänna tappande part ersättning för kostnad som motparten åsamkat honom genom ogrundat påstående eller obefogad invändning. Om vinnande part på sådant sätt vållat motpart onödig kostnad, kan emellertid hänsyn därtill tas när ÖE bestämmer den kostnadsersättning som skall tillkomma den vinnande parten. I 18 kap. 6 § RB sägs, att om part genom att utebli från rätten eller att ej iaktta föreläggande som rätten meddelat eller genom påstående eller invändning som han insett eller bort inse sakna fog eller annorledes genom vårdslöshet eller försummelse föranlett uppskov i målet eller eljest vållat kostnad för motparten, skall han vara skyldig att ersätta sådan kostnad hur rättegångskostnaden i övrigt än skall bäras. Ett stadgande i denna riktning har ansetts böra finnas för ärenden hos krfm och har upptagits i förevarande 18 §. Bestämmelsen har emellertid ansetts kunna göras väsentligt enklare och begränsas till att gälla fall då någon i ärende om verkställighet vållar part eller tredje man kostnad genom påstående eller invändning som uppenbart saknade fog. Att påståendet eller invändningen förutsätts uppenbart sakna fog skyddar bl. a. den som varken insett eller bort inse att hans ståndpunkt var oriktig. Bestämmelsen omfattar även det fallet att det är tredje man som vållar sökanden, svaranden eller annan tredje man kostnad genom uppenbart ogrundat påstående. Beredningen har inte funnit tillrådligt att låta krfm döma ut ersättning på grund av andra processuella försummelser av part eller tredje man. Hänsyn till processföringen kan emellertid tas vid den diskretionära prövning av rätt till ersättning för processkostnad som förslaget förutsätter.

Ej heller för ersättning enligt 18 § kan enligt förslaget utfärdas taxa, men taxa som avses i 15 § kan indirekt bli vägledande.

19 §

I ärende om handräckning som rör säkerhetsåtgärd bör krfm i allmänhet inte tillerkänna sökanden någon ersättning för processkostnad. Förrättningskostnad får som regel inte heller tas ut i ärendet. Det bör i stället ankomma på rätten att i mål om själva saken pröva i vad mån part skall ersätta motpart dennes kostnad i handräckningsärendet.[1] Bestämmelserna i 17 och 18 §§ i förslaget synes emellertid böra tillämpas även i ärende om handräckning som avser säkerhetsåtgärd. Detta får dock ej hindra rätten att ompröva saken.

I fråga om handräckning som avses i 17 kap. 17 § i förslaget torde däremot krfm i nära anslutning till nuvarande praxis hos ÖE böra tillämpa samma regler som i verkställighetsärenden enligt förslaget. Det innebär att såväl 15 och 16 §§ som 17 och 18 §§ bör tillämpas (jfr betr. förrättningskostnaden 14 §). Även här skall det emellertid stå part öppet att få kostnadsfrågan omprövad av rätten i mål om huvudsaken.

Beträffande de i 15 § första stycket upptagna förutsättningarna för rätt till kostnadsersättning vill beredningen tillägga, att det vid handräckning enligt 17 kap. 17 § inte finns någon exekutionstitel till vilken sökanden kan hänföra sig när han uppmanar svaranden att frivilligt fullgöra vad som åligger honom. Sökanden får i stället förklara vad saken gäller och anmoda svaranden att rätta sig därefter. Såvitt angår avhysning på grund av hyresrätts förverkande o. l. bör uppsägning av hyreskontraktet till avflyttning anses tillfyllest. Att hyresgästen i förekommande fall kan tänkas återvinna hyresrätten genom rättelse är utan betydelse, om rättelse inte sker och avhysning sålunda skall genomföras. Vad som i övrigt anförts till motivering av 15 § har i tillämpliga delar betydelse även vid handräckning enligt 17 kap. 17 §. Det förtjänar emellertid framhållas, att sådan handräckning kan vara brådskande, t. ex. när egenmäktigt avstängd väg skall öppnas eller eljest besittning skall återställas. Det föreligger då regelmässigt särskilda skäl att tillerkänna sökanden ersättning för processkostnad.

I förevarande 19 § har upptagits bestämmelser om krfms befogenhet i enlighet med det anförda, medan rättens befogenhet angetts i 1 § andra stycket.

20 §

I fråga om processkostnad hos ÖE torde 197 § UL, frånsett lösen för ÖEs utslag, förutsätta att part framställt yrkande om ersättning och angett kostnadsposterna.[1] Beträffande rättegång finns bestämmelser härom i 18 kap. 14 § RB.

Beredningen föreslår, att i första stycket av förevarande 20 § som grundläggande regel stadgas att den som vill erhålla kostnadsersättning enligt 15—19 §§ skall framställa yrkande därom i ärendet och uppge vari kostnaden består. Vidare innehåller en andra punkt i första stycket, att den mot vilken yrkandet riktas skall beredas tillfälle att yttra sig om det ej är

[1] I praxis synes man f. n. vara avvisande på denna punkt såvitt avser processkostnad. Se Hassler s. 446 f och Olivecrona s. 215 f. Jfr Gärde m. fl. s. 211.

[1] Trygger I s. 471, Hassler s. 445 och Olivecrona s. 215.

uppenbart obehövligt. I enkla fall då ersättning utgår enligt taxa och någon som helst tvekan inte föreligger synes man kunna avstå från att låta svaranden yttra sig över beloppet. Om vid utmätning beloppet av ersättningen beräknats approximativt och slutligt kostnadsyrkande rör sig om ungefär samma belopp, kan det också vara överflödigt att höra svaranden över det slutliga yrkandet.

En praktiskt viktig fråga är när yrkande senast får framställas. Klart är att yrkande inte kan få framställas sedan ärendet avslutats. Det är emellertid ibland oklart hur länge ett ärende är anhängigt, t. ex. om medel innestår eller någon sekundärfråga ännu inte blivit besvarad. Beredningen anser det synnerligen angeläget att yrkande framställs innan utmätning, annan verkställighet eller handräckning ägt rum. Detta gäller dock företrädesvis yrkande som framställs av sökanden och framförallt när ärendet gäller utmätning. Det synes dock kunna meddelas en gemensam bestämmelse i ämnet, om denna ger visst utrymme att handla efter omständigheterna. Beredningen föreslår i andra stycket av förevarande paragraf en regel, att ersättningsyrkande, som utan giltig anledning framställs först efter att utmätning, annan verkställighet eller handräckning ägt rum, får avvisas även om ärendet ännu inte har avslutats.

Reglerna i paragrafen är tillämpliga även om det är tredje man som framställt yrkandet.

21 §

Det är naturligtvis inte önskvärt, att i verkställighets- eller handräckningsärenden skall behöva hållas extra förrättning på grund av kostnadsfrågan. När verkställigheten gäller utmätning, bör därför tas i mät så mycket att det täcker även beräknad förrättningskostnad och sökandens processkostnad. Sistnämnda kostnad bör av den anledningen anges av sökanden innan utmätning sker. Såvitt angår förrättningskostnaden gäller enligt förslaget liksom enligt gällande lag, att den skall tas ut ur den utmätta egendomen som en nödvändig omkostnad för förfarandet och i följd därav bl. a. alltid kommer att utgå före fordringar med sämre förmånsrätt än utmätningssökandens. Processkostnad i ärende om utmätning skall enligt andra stycket i förevarande paragraf utgå med samma rätt som den egentliga exekutionsfordringen. I ärenden som inte gäller utmätning blir det nödvändigt att vid sidan av verkställighet eller handräckning göra utmätning för kostnader, när sådana skall tas ut hos svaranden. De olika åtgärderna bör emellertid anses ingå i ett och samma ärende. Om sökanden eller tredje man skall utge ersättning, kan den inte heller tas ut på annat sätt än genom särskild utmätning. Av praktisk betydelse är härvid hur sent kostnadsanspråk kan framställas i ärendet. Denna fråga regleras i 20 §.

I första stycket av förevarande 21 § stadgas generellt, att ersättning som enligt 15—19 §§ ålagts part eller tredje man får genast utsökas. Det skulle i och för sig vara tänkbart att i fråga om verkställbarheten skilja mellan fall då sökanden i ärendet begärt utmätning och den kostnadsersättning som tillkommer honom kan utmätas på samma gång, på ena, samt andra fall, på andra sidan. Beredningen har inte gjort någon sådan åtskillnad. Det synes bl. a. rimligt, att om kostnadsersättning som tillerkänts utmätningssökande

genast får utsökas, motsvarande får gälla i fråga om kostnad som utdömts till svaranden eller tredje man. Det möjliggör bl. a. avräkning i förekommande fall. Även i enkelhetens intresse synes en gemensam regel önskvärd. Om utmätning skett med anledning av krfms beslut som ej vunnit laga kraft, får kostnadsbeloppet enligt 14 kap. 16 § 3 som regel inte betalas ut innan beslutet vunnit laga kraft utan att säkerhet ställs. Jfr em. 14 kap. 21 §.

Av 20 § framgår, att sökanden i det aktuella ärendet måste framställa yrkande om ersättning för processkostnad för att sådan ersättning skall kunna utgå till honom. Beredningen har också beträffande utmätning nyss framhållit, att beloppet bör anges redan innan utmätning sker för att den egendom som tas i mät skall beräknas förslå även till ersättning för processkostnaden liksom till betalning av förrättningskostnaderna. Beredningen har övervägt, huruvida sökanden även skall behöva framställa något särskilt yrkande om att kostnaden skall tas ut i ärendet. Att uppställa ett sådant krav synes inte motiverat. Har utmätningssökande begärt ersättning för processkostnad, bör krfm utgå från att sökanden också vill att ersättningen tas ut i ärendet.

Beredningen har inte heller ansett, att det i själva utmätningsbeslutet behöver särskilt anges att utmätning sker även för förrättningskostnad och processkostnadsersättning. Det bör vara tyst förutsatt att dessa kostnader får tas ut ur egendomen. En särskild fråga är med vilken företrädesrätt de skall få tas ut. Härom gäller som förut nämnts att förrättningskostnaderna får tas ut som omkostnader i ärendet (se 9 §). I 11—13 kap. finns bestämmelser hur de skall placeras i sakägarförteckning. Sökandens processkostnad kan däremot inte gärna räknas som en sådan omkostnad. Beredningen föreslår i stället att den skall få utgå med samma rätt som den egentliga exekutionsfordringen. Bestämmelse härom har tagits upp som andra stycke i förevarande 21 §. Vid utmätning för fordran som inte är förenad med särskild förmånsrätt innebär det, att processkostnaden utgår med den förmånsrätt som följer med utmätning, dvs. enligt 8 § FRL. Om exekutionsfordringen är förenad med bättre förmånsrätt t. ex. på grund av panträtt, skall processkostnaden tas ut med denna förmånsrätt. Detta kan sägas innebära, att reglerna i FRL skall anses tyst förutsätta att särskild förmånsrätt för viss fordran omfattar även hithörande processkostnad som följer med uttagandet av fordringen. I gängse pantförskrivningsavtal torde regelmässigt intas en klausul i den riktningen. I sak torde därför inte den nya bestämmelsen innebära någon större förändring.

Även när fråga är om annan verkställighet än sådan som avser betalningsskyldighet ligger det i sakens natur, att om sökanden anger sina processkostnader i enlighet med vad som sägs i 20 §, han också vill att de skall tas ut av svaranden. I regel kommer han troligen att uttryckligen ange detta. Om det inte sägs uttryckligen, bör han tillfrågas om vad han avsett.

Solidariskt ansvar

Beredningen har ansett, att lagen bör uppmärksamma dels det fallet att två eller flera är svarande resp. sökande dels möjligheten att någon träder i sökandens eller svarandens ställe. Motsvarande kan möjligen inträffa i fråga om tredje man och bör också beaktas.

22 §

I 18 kap. 9 § RB sägs, att om rättegångskostnad skall ersättas av flera medparter, de svarar en för alla och alla för en (dvs. solidariskt). I den mån kostnad hänför sig till del av målet som angår allenast någon av parterna eller part orsakat kostnad genom vårdslöshet eller försummelse som avses i 6 § samma kap. skall dock denna kostnad gäldas av parten ensam.

Förslaget innehåller en enklare reglering i förevarande 22 §. Enligt denna skall två eller flera, som är skyldiga att svara för kostnad som avses i 2—21 §§, svara solidariskt, om inte särskilda skäl föranleder annat. Krfm har genom bestämmelsen fått möjlighet att göra avsteg från regeln om solidariskt ansvar, när anledning föreligger till det. Bestämmelsen omfattar även det fallet att två eller flera fört gemensam talan som "tredje man". Jfr 18 kap. 12 § RB.

Det kan förtjäna påpekas, att det inte ansetts behövligt att meddela föreskrift som ger möjlighet att ålägga ställföreträdare eller ombud för part skyldighet att betala kostnad. Betr. rättegång se däremot 18 kap. 7 § och 9 § andra stycket RB. Inte heller har beredningen upptagit motsvarighet till bestämmelsen i 18 kap. 11 § RB om fördelning av kostnaden mellan flera solidariskt ansvariga inbördes.

23 §

Beträffande partssuccession sägs i 18 kap. 10 § RB, att om någon enligt 13 kap. 7 § RB övertagit kärandens talan, skall han och käranden, en för båda och båda för en, svara för den rättegångskostnad som uppkommit före övertagandet. För den rättegångskostnad som uppkommit därefter skall han ensam svara. Den som inträtt i svarandens ställe skall ensam svara för rättegångskostnaden.

Beträffande förskott som sökanden lämnat för förrättningskostnader utgår beredningen från att förskottet inte skall återställas därför att annan träder i sökandens ställe, om inte annat avtalats mellan dem i fråga om kostnaden för ännu ej vidtagen åtgärd. Mera tveksamt kan vara, hur det fallet skall bedömas att krfm ej krävt förskott av sökanden, utan förlitat sig på att denne skulle betala vad som inte kan tas ut av svaranden, och sökanden sedan avträder från ärendet. Efterträdaren bör då vara skyldig att svara för kostnad som hänför sig till redan vidtagen åtgärd. På motsvarande sätt bör efterträdaren svara för processkostnad som redan åsamkats motpart, om sådan ersättningsskyldighet överhuvud blir aktuell. I enkelhetens intresse bör samma regel gälla i samtliga fall då sökande, svarande eller tredje man träder ut och ersätts av annan. Viss möjlighet bör emellertid finnas att förfara efter omständigheterna.

I förevarande 23 § föreslås, att den som medan ärende är anhängigt hos krfm träder i sökandens, svarandens eller tredje mans ställe kan, om ej särskilda skäl föranleder annat, åläggas att solidariskt med företrädaren svara för redan uppkommen kostnad som avses i 2—21 §§. Av lydelsen torde framgå, att det förutsätts att företrädaren är skyldig svara för kostnaden. I annat fall kan ju efterträdaren inte förpliktas att solidariskt med företrädaren svara för densamma.

Lika litet som i 22 § innehåller förslaget i 23 § någon befogenhet för krfm att ålägga företrädaren eller efterträdaren att i förhållandet mellan dem inbördes slutligt svara för belopp som de blivit solidariskt ansvariga för.

Tvist vid fördelning av medel

24 §

I samband med fördelning av köpeskilling och andra medel kan krfm enligt förslaget under vissa förutsättningar pröva tvist om fordran eller förmånsrätt som eljest skolat prövas av rätten. Bestämmelse därom finns i 14 kap. 9 § tredje stycket. I sådan tvist bör reglerna i 18 kap. RB tillämpas i fråga om rättegångskostnaderna. Bestämmelse av denna innebörd har upptagits som 24 §. (Betr. rättshjälp vid sådan tvist se 28 § nedan.)

25 §

När krfm prövar tvist som avses i 14 kap. 9 § tredje stycket, kan myndigheten alltefter partsställningen och utgången av målet komma att ålägga sökanden, svaranden eller tredje man skyldighet att ersätta processkostnad. Det synes vara mest konsekvent i förhållande till 24 § i förslaget, att verkställigheten av sådan betalningsskyldighet får följa reglerna för sådan domstols dom som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket i förslaget. Tvist som här är i fråga rör inte så mycket själva fördelningsreglerna som befogenheten av de fordringsanspråk som framställts. Kostnadsersättningarna kan också komma att uppgå till väsentligt högre belopp än som kan väntas förekomma beträffande sådan processkostnad som avses i 15—21 §§.

Särskilda bestämmelser

26 §

Rättshjälpslagen (1972: 429) gäller alla slags rättsliga angelägenheter. I 8 § uppräknas en del fall då allmän rättshjälp ej får lämnas och i 9 § anges vilka kostnader som kan ersättas i anledning av allmän rättshjälp. Dit hör bl. a. avgifter enligt EaK. Vidare föreskrivs i 10 §, att om den rättssökande skall ställa säkerhet för att få till stånd kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning enligt RB eller UL, får rättshjälpsnämnden, om den beviljat allmän rättshjälp, utfärda ansvarsförbindelse på statens vägnar. Det nu sagda har motsvarande tillämpning i fråga om verkställighet enligt 41 eller 42 § UL, om nämnden beviljat allmän rättshjälp i verkställighetsärendet. Föranleder ansvarsförbindelsen utgift för staten, anses utgiften som kostnad för rättshjälpen.

Allmän rättshjälp kan lämnas antingen enligt 16 § i lagen av advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå utan föregående beslut av rättshjälpsnämnden eller också enligt 18 § efter beslut av nämnden.

I prop. 1972: 4 behandlades frågan om rättshjälp i utsökningsärenden ganska kortfattat. Utgångspunkten anges ha varit, att den exekutiva myndigheten bör i vanlig ordning tillämpa bestämmelserna om avgiftsskyldighet och avgiftsfrihet. När part har av rättshjälpsnämnden beviljats rättshjälp, skall emellertid föreskrivna avgifter inte tas ut av den rättssökande. Underrättelse skall i stället sändas till vederbörande rättshjälpsnämnd angående belopp som skulle ha betalts om rättshjälp inte hade beviljats. Nämnden har därefter att beakta kostnaden när det kostnadsbidrag som

parten skall vidkännas fastställs.[1] I senare sammanhang[2] tilläggs, att rättshjälp som beviljats för angelägenhet, som kan leda fram till verkställbart avgörande, i princip *inte* borde omfatta exekution av avgörandet. Den som åtnjutit "subventionerad" rättshjälp och vars betalningsförmåga således redan tagits i anspråk borde emellertid vara befriad från de avgifter som utgår enligt EaK.[3] Härav synes följa, att om rättshjälpen inte var subventionerad i föregående rättegång, skall avgift i princip uttas. I enlighet härmed har föreslagits att i EaK skall införas en bestämmelse, 6 a §, vari anges, att om allmän rättshjälp har beviljats av rättshjälpsnämnden i angelägenhet som lett till verkställbart avgörande av saken och kostnaderna för rättshjälpen har överstigit maximibeloppet för kostnadsbidraget, skall vid verkställighet av avgörandet den som åtnjutit rättshjälpen vara befriad från skyldighet att förskottera avgifter enligt EaK och att betala sådana avgifter, om de inte kan tas ut av motparten i ärendet.[4]

Vidare anfördes, att fall kan tänkas då rättshjälp begärs först när verkställbart avgörande föreligger och begäran om rättshjälp således avser exekutionen. I sådana fall kunde behov föreligga av både biträdeshjälp och ekonomisk hjälp. Befrielse från exekutionsavgift borde betraktas som en kostnad för rättshjälpen och beaktas när slutreglering skedde av rättshjälpsärendet.[5] — Verkställighet som avser kvarstad, skingringsförbud eller annan säkerhetsåtgärd omfattas av den rättshjälp som beviljats i den angelägenhet som föranlett säkerhetsåtgärden.[6]

Beredningen har under rubriken till förevarande kap. uttalat sig för något gynnsammare regler i exekutiva ärenden och förordat att krfm får befogenhet att befria sökanden från skyldighet att svara för förrättningskostnad (dvs. vad som i EaK kallas exekutionsavgifter). Sådan rättshjälp bör dock inte få meddelas annat än inom den ram som följer av 6—8 §§ rättshjälpslagen. I övrigt bör förutsättas att skyldigheten i det enskilda fallet skulle bli betungande för sökanden. Bestämmelser av denna innebörd har upptagits i förevarande 26 §. Har sådan befrielse skett, följer av 6 § att sökanden inte heller behöver förskottera förrättningskostnaden. I administrativ ordning kan regleras hur sökandens betalningsförmåga bör bedömas. En sådan befogenhet som nu nämnts torde inte betyda något nämnvärt för statsverket från ekonomisk synpunkt. Avgift skall som regel om möjligt tas ut av svaranden i ärendet och saken rör sålunda endast ärenden där detta inte skall ske eller inte lyckats.

27 §

I 31 § första stycket rättshjälpslagen sägs, att i fråga om part som åtnjuter allmän rättshjälp i mål eller ärende vid bl. a. allmän domstol skall bestämmelse i lag om parts rättegångskostnad tillämpas i fråga om kostnaderna för rättshjälpen. Motpart eller annan som är ersättningsskyldig för sådana kostnader skall åläggas att utge ersättningen till statsverket. I tredje stycket av samma paragraf föreskrivs, att om i annat fall (dvs. bl. a. i ärende hos exekutiv myndighet) beslut meddelas om fördelning av kostnader mellan

[1] Prop. s. 317.
[2] Prop. s. 336.
[3] Prop. s. 337. Jfr s. 420.
[4] Promemoria Ds Ju 1972:9 Bilaga s. 33.
[5] Prop. s. 337.
[6] Jfr prop. s. 412 och 420.

parter, skall därom gällande bestämmelser ha motsvarande tillämpning i fråga om kostnaderna för allmän rättshjälp åt part. Därvid skall betalningsskyldighet åläggas mot statsverket för dessa kostnader i deras helhet eller till viss kvotdel utan angivande av bestämt belopp.

När ersättningsskyldighet för förrättnings- eller processkostnad åvilar svaranden i ärende om utmätning, bör utmätning för kostnaden ske samtidigt med utmätning för exekutionsfordringen. Detsamma gäller statsverkets kostnad för allmän rättshjälp. För detta ändamål synes nödvändigt eller åtminstone angeläget att kostnadsbeloppet kan prövas av krfm. Även i andra exekutiva ärenden är det önskvärt att inte behöva ha utmätningsförrättning i efterhand. Beredningen föreslår i förevarande 27 § en generell bestämmelse, att om part åtnjuter allmän rättshjälp i ärende hos krfm, denna skall vid tillämpning av 15—19 §§ i förevarande kap. och 31 § tredje stycket rättshjälpslagen fastställa vilket belopp som part skall betala till statsverket. Nämnda bestämmelse i rättshjälpslagen rör "fördelning av kostnader mellan parter", och blir i exekutiva ärenden tillämplig på processkostnader. Den nu angivna regeln i förslaget innebär inte något avsteg från bestämmelsen i 22 § tredje stycket andra punkten rättshjälpslagen, enligt vilken biträdesersättning i hithörande fall skall bestämmas av rättshjälpsnämnden. Då saken i exekutiva ärenden kan vara brådskande, torde emellertid nämndens beslut inte alltid kunna avvaktas. Beredningen föreslår därför, att som andra punkt i förevarande 27 § tas upp en undantagsbestämmelse, enligt vilken krfm i så fall får utan hinder av nämnda föreskrift i rättshjälpslagen fastställa biträdesersättning. När denna undantagsbestämmelse inte är tillämplig och krfm alltså måste inhämta besked från rättshjälpsnämnden, bör krfm ange vad myndigheten själv anser skäligt. I avvaktan på nämndens besked kan vid behov ett preliminärt ersättningsbelopp beräknas på samma sätt som t. ex. när i andra fall ersättning till sökande för processkostnad inte ännu kunnat slutligt bestämmas. Det bör emellertid observeras, att beslut angående ersättning till statsverket enligt 31 § rättshjälpslagen skall meddelas samtidigt med att det ärende i vilket part har allmän rättshjälp avgörs (32 § samma lag). Denna föreskrift är inte så väl anpassad till exekutiva ärenden, där kostnadsersättningen bör tas ut innan ärendet avslutas. Beredningen utgår emellertid från att krfm vid tillämpning av förevarande 27 § i förslaget kan fastställa beloppet redan i det skede då beslut om ersättning enligt 15—19 §§ skall meddelas.

I fråga om verkställigheten av krfms beslut blir 21 § första stycket i förslaget tillämpligt. Däremot kommer inte 21 § andra stycket i förslaget att gälla statsverkets fordran. Om det fastställda beloppet inte kan tas ut i ärendet, kan statsverket senare söka utmätning för detsamma.

Förrättningskostnad skall redan enligt 8 § i förslaget utan vidare tas ut av svaranden enligt vad som föreskrivs i 9—14 §§. Krfm skall därför inte vid tillämpning av förevarande 27 § ålägga svaranden att utge sådan kostnad.

28 §

Under 24 § ovan har beredningen föreslagit att bestämmelserna i 18 kap. RB om rättegångskostnader skall tillämpas i tvist som krfm prövar enligt 14 kap. 9 § tredje stycket. I sådan tvist bör också tillämpas de regler som enligt rättshjälpslagen gäller för rättegång vid allmän domstol. Det har bl. a.

betydelse beträffande befogenheten att fastställa ersättning till biträde åt part som åtnjuter rättshjälp. Beredningen föreslår därför i förevarande 28 §, att krfm i tvist som nyss nämnts skall vid tillämpning av rättshjälpslagen räknas som allmän domstol.

3.19 Gemensamma bestämmelser om förfarandet (19 kap. UB)

UL innehåller jämförelsevis få allmänna bestämmelser angående förfarandet hos krfm och ÖE. I viss utsträckning tillämpas emellertid RBs bestämmelser analogiskt. Vidare finns kompletterande instruktoriska föreskrifter i UsK. Här kan också erinras om servicecirkuläret (1972: 406) till statsmyndigheterna.

Beredningen har i den allmänna motiveringen under 2.9.1 anfört vissa allmänna synpunkter på förfarandet. Utöver de föreskrifter för olika slags ärenden som finns i föregående kapitel innehåller 19 kap. bestämmelser i ämnet vilka är i stort sett gemensamma för de ärenden som krfm kan komma att handlägga. Kapitlet innehåller beträffande förfarandet hos krfm föreskrifter i många hänseenden där man f. n. analogiskt tillämpar RB och hänvisar därjämte på vissa punkter uttryckligen till RB. Fortsatt analogisk tillämpning av RB på oreglerade områden bör ske med försiktighet. I hovrätten och högsta domstolen blir RB i princip tillämplig med de avvikelser som följer av förslaget.

Som förut nämnts har vid utarbetandet av förslaget även uppmärksammats den nya lagstiftningen om handläggning av förvaltningsärenden och om förvaltningsprocessen sådan den föreligger i förvaltningslagen (1971: 290) — FL — och förvaltningsprocesslagen (1971: 291) — FPL. Varken FL eller FPL är tillämplig på ärenden som rör den exekutiva verksamheten (2 § 3 FL och 1 § FPL). Förslaget gör inte något avsteg från denna princip.

En särskild fråga är i vilken utsträckning bestämmelser rörande förfarandet bör tas upp i själva balken eller i tillämpningsföreskrifter till denna. I den mån motsvarighet till behövliga bestämmelser finns i RB, FPL eller FL har sådana bestämmelser i allmänhet ansetts böra tas in i balken. I övrigt har beredningen i fråga om erforderliga bestämmelsers placering i balken eller i administrativ författning beaktat om de direkt riktar sig mot någon sakägare[1] liksom deras praktiska betydelse och de krav som följer av sammanhanget.

I förslaget behandlas först formen för ansökan till krfm, överlämnande av ansökan från en krfm till en annan, komplettering av ansökan, företeen-

[1] Jfr prop. 1970: 136 s. 86.

de av behörighetshandlingar, insändande av handlingar med posten, laga förfall och jävsinvändning m. m. (1—7 §§). Därnäst följer bestämmelser om förhör (8—12 §§), tvångsmedel (13 och 14 §§), regler om krfms beslut dvs. avfattningen, verkställbarhet och befogenhet för krfm att självmant vidta ändring och rättelse m. m. (15—18 §§) samt om förfarandet när krfm skall pröva tvist och om behörig domstol när föreläggande getts att väcka talan vid domstol (19—21 §§). Härefter följer en avdelning om klagan till hovrätten över krfms beslut (22—31 §§). Där anges vem som äger klaga (22 §) och meddelas bl. a. för vissa fall förbud mot fullföljande av talan (23—25 §§). Vidare anges rättsmedel och fullföljdstider och regleras avvisande av besvärstalan (26—28 §§). Det kan nämnas att tredje man skall i viss utsträckning vara obunden av besvärstid. Därjämte regleras för vissa fall verkningarna av att talan fullföljs (29—31 §§). I en nästföljande avdelning meddelas närmare bestämmelser om besvärsinlaga och förklaring m. m. (32—37 §§).

Beredningen vill erinra om att den föreslagna ordningen beträffande förfarandet hos krfm avser att förebygga att talan skall behöva fullföljas till hovrätt i alltför många fall. Kvalificerade befattningshavare hos krfm skall verka för självrättelse hos myndigheten när anledning föreligger därtill.

Förfarandet i hovrätten skall i stort sett följa RBs regler för besvärsmål. Förslaget gör emellertid vissa avvikelser som påkallats av den fullföljdsordning som föreslås och av ärendenas särskilda beskaffenhet, bl. a. i fråga om inhibition m. m. (38—41 §§).

Talan från hovrätt till HD skall vara underkastad de begränsningar som numera gäller enligt RB. Det torde därför bli sällsynt att talan kan komma att fullföljas dit. Vissa detaljfrågor har påkallat särskild reglering (42—44 §§).

Bestämmelser om användningen av extraordinära rättsmedel har upptagits som avslutning i kapitlet (45 §). Som förut nämnts är med hänsyn till konsekvenserna särskild försiktighet påkallad i fråga om undanröjande av exekutiv åtgärd i extraordinär väg.

Parts ansökan m. m.

1 §

Enligt UL gäller att ansökan i utsökningsärende kan göras muntligen, om skriftlig form ej är föreskriven i lag eller annan författning (jfr 9 § första st. UsK). Skriftlig form krävs enligt 55 § UL för ansökan om utmätning för fordran som enligt protokoll över offentlig auktion härrör från inrop av lös egendom. Enligt 195 § skall vidare ansökan om kvarstad, förbud eller annan handräckning göras skriftligen. Utanför UL finns i 10 § andra stycket AvbL bestämmelse att ansökan om handräckning för återtagande av avbetalningsgods skall ske skriftligen.

Första stycket. Beredningen har inte funnit anledning att frångå huvudprincipen att ansökan får göras såväl muntligen som skriftligen, även om muntlig ansökan vållar krfm visst extra besvär. Bestämmelse härom har tagits upp i första punkten av första stycket i förevarande paragraf. För sökanden kan det vara en lättnad att ej behöva sätta upp en skriftlig ansökan. Man kan emellertid räkna med att skriftlig ansökan liksom hittills

blir det vanliga.[1] Ansökan om verkställighet behöver i allmänhet inte innehålla mycket mer än angivande av önskad åtgärd och hänvisning till bifogad exekutionstitel.

I fråga om de bestämmelser om skriftlig ansökan som för närvarande finns kan till en början anmärkas, att sådant auktionsprotokoll som nämns i 55 § UL har i förslaget uteslutits som exekutionstitel (jfr inledningen till 3 kap.). Beträffande handräckning enligt 17 kap. kan vara föremål för delade meningar huruvida muntlig ansökan bör godtas. För skriftlig form talar att saken i allmänhet inte varit föremål för prövning av domstol eller annan myndighet. Ansökningen måste därför innehålla en del sakuppgifter som vid verkställighet framgår av exekutionstiteln. Vidare måste grunden för det aktuella anspråket preciseras. Ansökan om handräckning blir närmast att jämföra med stämningsansökan, som ju kräver skriftlig form.[2] Beredningen har emellertid inte ansett att någon särbestämmelse är behövlig och i enkla fall kan det innebära en fördel att sökanden kan få göra sin ansökan muntligen (jfr betr. betalningsföreläggande 19 § LL). Det ligger i sakens natur att sökanden i sådana fall som kräver någon processföring måste anlita biträdeshjälp och man kan förutsätta att biträdet då kommer att göra skriftlig ansökan. De bestämmelser om skriftlig form som finns eller kan komma att meddelas i annan lag eller författning skall emellertid tillämpas i förekommande fall (jfr 10 § andra st. AvbL).

Som andra punkt i första stycket av förevarande paragraf har upptagits bestämmelse att ansökan som görs skriftligen skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud. Ang. skyldighet för ställföreträdare eller ombud att på begäran styrka sin behörighet se 4 §.

Enligt tredje punkten i första stycket skall muntlig ansökan uppteckнas av krfm. En liknande bestämmelse finns i fråga om ansökan om betalningsföreläggande i 19 § andra stycket LL. När det gäller ansökan om verkställighet, kan det ofta räcka med en enkel anteckning på dagboksblad e. l. I mån av behov bör uppteckningen göras i flera exemplar. Åtminstone när saken gäller handräckning enligt 17 kap. måste svaranden få del av ansökningen i samband med föreläggande för honom att inkomma med yttrande. Om krfm begär det, skall sökanden bestyrka att uppteckningen är riktigt gjord. Någon särskild avgift för uppteckнande av ansökan torde i allmänhet ej böra tas ut. Beträffande ansökan om handräckning kan dock vara motiverat att sökanden får erlägga viss avgift för uppteckнandet (jfr 19 § andra st. LL).

Andra stycket. Beträffande de handlingar som skall inges när utmätning begärs finns f. n. bestämmelser i 54 § UL. Där föreskrivs att sökanden skall inge dom eller utslag varigenom betalningsskyldighet blivit ålagd gäldenären. När fråga är om skiljemannadom, skall sökanden även inge ÖEs beslut om dess verkställande. Är fordringen grundad på skriftligt fordringsbevis, skall detta, oavsett exekutionstitelns beskaffenhet, inges i huvudskrift. Paragrafen anses analogiskt tillämplig även vid annan verkställighet än

[1] Jfr Hassler s. 95.

[2] Jfr Trygger I s. 47 f och 465 samt Hassler s. 95. — Enligt 3 § FPL skall ansökan varigenom mål anhängiggörs ske skriftligen. FL innehåller inte någon bestämmelse som kräver skriftlig form, jfr em. 16 §.

utmätning.[3] Beträffande utmätning på grund av skriftlig förbindelse att utge underhåll sägs i 54 a § 4 mom. UL att förbindelsen skall inges i huvudskrift. I övrigt anses avskrift av exekutionstiteln kunna godtas, åtminstone om den bestyrkts av offentlig myndighet eller advokat.[4]

Såvitt avser ansökan om utmätning och införsel finns ytterligare bestämmelser i 14 § UsK vilka delvis utgör dubblyr till UL. Vid sådan ansökan skall dom, beslut eller annan handling på vilken sökandens anspråk grundas inges i huvudskrift, om inte krfm godtar bestyrkt avskrift i fall då handlingen ej enligt lag skall inges i huvudskrift. Om laga kraft krävs för verkställighet av dom eller beslut, skall exekutionstiteln vara försedd med bevis därom.

Som nämnts skall vid ansökan om utmätning, när fordringen är grundad på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, fordringsbeviset inges i huvudskrift. Detta anses gälla inte bara när fråga är om löpande skuldebrev eller presentationspapper utan även eljest när skriftligt fordringsbevis upprättats.[5] Om löpande skuldebrev eller presentationspapper har förkommit, anses exekution ej kunna ske innan beviset dödats enligt lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling. I andra fall har inträffat att ÖE befriat från kravet på handlingens företeende.[6]

I en del fall finns anledning att samtidigt med ansökan om verkställighet ge in även andra handlingar än de nämnda. Är realiserandet av ett anspråk beroende av att sökanden fullgör en motprestation, bör företes bevis att så skett. Om förordnande av ÖE eller annan myndighet förutsätts för att verkställighet skall få äga rum, måste sådant förordnande inges.[7]

Av exekutionstiteln framgår i allmänhet vem som är berättigad att söka verkställighet (saklegitimerad). Skulle i exekutionstiteln annan än sökanden vara angiven som berättigad, måste sökanden visa att han förvärvat den förres rätt. Är exekutionstiteln grundad på löpande skuldebrev, anses blotta innehavet av skuldebrevet utgöra tillräcklig legitimation.[8]

Beträffande kvarstad kan nämnas, att när domstol eller ÖE förordnat därom kan enligt 64 § UsK telegrafiskt meddelande om innehållet i beslutet läggas till grund för dettas genomförande. Därvid har kungörelsen (1947: 643) om överbringande av rättegångsfullmakt genom telegram motsvarande tillämpning. Denna undantagsbestämmelse har främst motiverats av behovet att snabbt få kvarstadsbeslut genomfört beträffande fartyg som ligger i hamn på annan ort än den där den beslutande myndigheten finns.[9]

I andra stycket av förevarande 1 § föreslås, att exekutionstitel och andra handlingar som sökanden vill åberopa skall inges i huvudskrift eller styrkt

[3] Trygger II s. 169 f.
[4] Trygger II s. 170 f, Alexanderson s. 35, Allenmark s. 39, Bomgren i TSA 1941 s. 240 f och Hassler s. 96, jfr JO 1971 s. 391 ff.
[5] Jfr i övrigt Trygger II s. 171 f, Hassler s. 205 och Olivecrona s. 111 f. Se även JO 1971 s. 390 f.
[6] Trygger II s. 172, Hassler s. 205 f och Olivecrona s. 112.
[7] Hassler s. 97.
[8] Trygger II s. 169, Hassler s. 54 och Olivecrona s. 112.
[9] Se prop. 1970: 185 s. 25.

avskrift samt att krfm, om endast avskrift inges, får infordra huvudskriften när det behövs. Beredningen har inte ansett behövligt att behålla något ovillkorligt krav på att förbindelse angående underhållsbidrag skall företes i huvudskrift. Beträffande domar och andra offentliga exekutionstitlar bör i allmänhet avskrift kunna godtas om den bestyrkts på vederhäftigt sätt. Större försiktighet kan vara påkallad när det gäller enskilda exekutionstitlar. Vad gäller fordringsbevis bör löpande skuldebrev och presentationspapper finnas tillgängligt i huvudskrift, eftersom gäldenären (frånsett dödning) inte är skyldig att betala sin skuld annat än mot återfående av fordringsbeviset. Se vidare 14 kap. 19 § i förslaget.[10] Sådant fordringsbevis bör lämpligen liksom f. n. inges redan i samband med ansökningen, med tanke på att gäldenären kan vilja avvärja vidare åtgärder för verkställighet genom att fullgöra betalning till krfm. I fråga om andra fordringsbevis får det bero på omständigheterna om handlingen behöver företes i huvudskrift. Helst bör även ett enkelt skuldebrev företes för att anteckning om betalning skall kunna ske.[11] Skall enligt exekutionstiteln fordringsbeviset tillhandahållas svaranden i utbyte mot betalning eller annan prestation, skall denna föreskrift iakttas. Fall kan dock förekomma då det inte är fråga om något villkor av materiell betydelse för svaranden utan endast om en ordningsföreskrift. Är detta uppenbart, bör krfm, om fordringsbeviset förkommit, kunna meddela verkställighet utan hinder av domens föreskrift och vid behov tillgodose svarandens eventuella intresse därav på annat sätt (jfr ang. krfms handlande i uppenbara fall 17 kap. 17 §).

Av vad som förut sagts framgår, att det kan behövas att även andra handlingar inges.

2 §

I denna paragraf regleras verkan av att ansökan görs hos en krfm som enligt reglerna för den lokala kompetensen inte är behörig att pröva ansökningen. För närvarande finns i 56 § 3 mom. UL en bestämmelse om överlämnande av ärende till behörig krfm för det fallet att eljest obehörig krfm vidtagit provisorisk åtgärd enligt 60 a §. I detta sammanhang kan även nämnas att Kungl. Maj:t enligt 56 § 4 mom. UL äger förordna om befogenhet för krfm att överlämna ärende om utmätning till annan behörig krfm (jfr 20, 31 och 68 §§ UsK). Vidare sägs i 21 § UsK, att i fall då ansökan om införsel görs hos krfm som inte är behörig att uppta denna, skall ärendet överlämnas till behörig krfm, om det är känt var gäldenären är bosatt. Detsamma gäller, om i ''allmänt mål'' fråga om införsel uppkommer hos krfm i annan ort än den där gäldenären är bosatt.

Beträffande krfms behörighet i införselärenden föreslås i 4 kap. 8 §, att införsel skall i överensstämmelse med vad som nu gäller sökas där gäldenären har sitt hemvist eller, om denne ej har hemvist i riket, där arbetsgivaren finns. Utmätning får enligt 5 kap. 9 § i förslaget sökas hos krfm där gäldenären har sitt hemvist men kan också sökas där egendomen finns eller, i fråga om fartyg eller luftfartyg, där det väntas. Utmätning av fartyg får

[10] Jfr U VIII s. 234 f. Det kan framhållas, att pantbrev i fast egendom eller i skepp enligt SjöLförslaget inte innefattar bevis om fordran. Så kan däremot vara fallet beträffande skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller sådant fartyg jämte reservdelar.

[11] U VIII s. 235.

även sökas på fartygets hemort. Ansökan om utmätning av fordran får också göras där sekundogäldenären finns. Krfm som inte är behörig enligt reglerna i 5 kap. 9 § äger i brådskande fall vidta provisorisk åtgärd. Enligt 16 kap. 2 § i förslaget får verkställighet som ej avser betalningsskyldighet sökas hos krfm där svaranden har sitt hemvist eller egendom som är i fråga finns eller där verkställigheten eljest med fördel kan äga rum. Beträffande handräckning föreslås i 17 kap. 2 § att bestämmelserna i 16 kap. 2 § skall ha motsvarande tillämpning.

Behörighetsfrågan är inte i alla situationer så lätt att bedöma. Frågan huruvida gäldenären resp. svaranden skall anses ha hemvist inom visst distrikt kan t. ex. ibland vara mycket tveksam. Och om till stöd för krfms behörighet åberopas att viss egendom finns inom distriktet måste undersökas huruvida så är fallet. Regeln att verkställighet enligt 16 kap. eller handräckning kan sökas där verkställigheten med fördel kan äga rum ger visst utrymme för skönsmässig bedömning som kan föranleda att krfm inte godtar sökandens uppfattning. Utsökningsärenden är ofta brådskande. Även om man kan utgå från att krfm prövar behörighetsfrågan så snabbt som möjligt kan det innebära betydande olägenhet för sökanden, om ansökan avvisas och han måste vända sig med ny ansökan till annan krfm.

För att så långt möjligt undvika sådana olägenheter bör krfm, om den finner sig inte vara behörig att ta upp ärendet, vara skyldig att själv vidarebefordra det till behörig krfm. Som beredningen i annat sammanhang uttalat är kompetensfördelningen i främsta rummet en fråga om lämplig arbetsfördelning.[1] Denna kan tillgodoses utan att krfm avvisar ansökningar som lämpligen bör handläggas av annan krfm.

I enlighet med det sagda föreslås i första punkten av förevarande paragraf, att om ansökan gjorts hos krfm som inte är behörig enligt 4 kap. 8 §, 5 kap. 9 §, 16 kap. 2 § eller 17 kap. 2 §, skall ärendet genast överlämnas till krfm som enligt vad handlingarna visar är behörig. Bestämmelsen är avsedd att gälla vid såväl skriftlig som muntlig ansökan. Det är viktigt att behörighetsfrågan prövas så snart som möjligt och att ärendet, om krfm ej är behörig och det av handlingarna framgår vilken krfm som är behörig, omedelbart överlämnas till den senare myndigheten. Givetvis bör den förra krfm beakta även vad den själv har sig bekant av betydelse för kompetensfrågan men den behöver inte göra några efterforskningar, om inkomna handlingar och kända fakta inte ger ledning. Om ansökningen grundas på att svaranden har viss egendom, t. ex. en lastbil, inom krfms distrikt och detta konstateras inte längre vara fallet, kan ansökningen vidarebefordras till krfm i vars distrikt gäldenären är bosatt eller där egendomen dåmera finns. Krfm bör alltså inte vara bunden av den av sökanden åberopade grunden för dess behörighet men bör lämpligen ta kontakt med sökanden innan ärendet sänds vidare. Om sökanden begärt utmätning i lön och gäldenären är bosatt på annan ort, bör ärendet liksom f. n. alltid överlämnas dit (20 § första st. UsK). Sedan krfm hos vilken ansökan gjorts funnit sig vara obehörig bör erforderlig komplettering av ingivna handlingar normalt ej föreskrivas av den myndigheten utan av den krfm till vilken ärendet lämnas.

Forumreglerna hänför sig i första hand till tiden för ansökningen.[2] Har

[1] Se U I s. 54 och 121. Se även 10 a § KL och 6 § tredje st. AckL.
[2] Jfr U I s. 59.

svaranden tillhörig egendom som då fanns inom distriktet senare förts därifrån, är myndigheten sålunda alltjämt behörig. I sådant fall kan det bli aktuellt att påkalla medverkan av krfm där egendomen finns. Om på andra sidan svaranden ej hade någon egendom inom distriktet när ansökan gjordes men sådan egendom finns där när verkställighet skall äga rum, bör krfm anses behörig beträffande den egendomen. Motsvarande kan möjligen också inträffa genom byte av hemvist i ena eller andra riktningen. Beträffande utmätning i lön och införsel finns i 31 § UsK särskild bestämmelse om överlämnande av ärende, när ändring inträder i de omständigheter som betingat krfms behörighet. Även enligt beredningens förslag är Kungl. Maj:t oförhindrad att med stöd av 1 kap. 3 § andra stycket föreskriva att ärenden skall överlämnas från en krfm till annan.

I andra punkten av förevarande paragraf sägs, att ansökan anses gjord när den inkom till den första myndigheten. Bestämmelsen är av betydelse när viss frist skall räknas till eller från den dag då ansökningen gjordes. Se 5 kap. 2 § första stycket, 10 § andra stycket och 26 § första stycket samt 16 kap. 6 § tredje stycket.

3 §

Vid sidan av bestämmelserna i 54—55 §§ UL innehåller UsK vissa föreskrifter om vad ansökan till krfm skall innehålla. I 10 § UsK föreskrivs, att motpartens hemvist skall anges jämte uppgift om postadress och vilket slag av åtgärd som begärs samt i fall som avses i 56 § 2 mom. UL den omständighet som grundar krfms behörighet. Vidare skall lämnas vissa uppgifter om motparten, om denne är fysisk person. I 11—13 §§ UsK anges även vissa andra uppgifter som skall lämnas. För ÖEs del sägs i 195 § 2 mom. UL, att om ÖE finner att den som gjort ansökan saknar skäl därtill, skall genast ges beslut därom. Denna bestämmelse, som direkt endast avser förfarandet i handräckningsmål, har i 3 mom. samma paragraf gjorts tillämplig även på andra hos ÖE förekommande utsökningsmål för vilka annat förfarande inte föreskrivs. Bestämmelsen kan möjligen tillämpas även när ansökan är bristfällig.[1] I angivna fall kan ÖE således avslå ansökningen utan att först ha hört motparten (angående komplettering av ansökan jfr nedan). Man har antagit att liknande principer gäller vid ansökan hos krfm.[2] Frånsett den nu anförda bestämmelsen saknar UL föreskrifter om prövning av ansökan i formellt hänseende.

Sedan länge har ansetts, att förvaltningsmyndighet, när någon ger in en handling som inte motsvarar formella krav eller eljest är ofullständig, är skyldig upplysa om bristen och ge vederbörande tillfälle att avhjälpa denna om den är av enkel beskaffenhet. En bestämmelse härom har tagits upp i 8 § FL. Där sägs, att om ansöknings- eller besvärshandling eller annan handling från någon som saken angår är ofullständig och bristen kan avhjälpas på ett enkelt sätt, skall myndigheten vägleda honom, om det behövs för att han skall kunna ta till vara sin rätt.[3] Vägledningsplikten sträcker sig inte längre än till ett klargörande av vad som brister när kompletteringen är av enkel

[1] Jfr Hassler s. 98 och Trygger I s. 466.
[2] Se Hassler s. 99; jfr dock Trygger I s. 467 not 6.
[3] Prop. 1971:30 del 2 s. 371 ff.

beskaffenhet. I princip har den enskilde att själv sörja för behövlig komplettering. Som förut nämnts är FL inte tillämplig på ärende hos ÖE eller krfm som rör den exekutiva verksamheten. För exekutionsrättens del har emellertid i 9 § andra stycket UsK föreskrivits, att om ansökan hos krfm är ofullständig så att den ej kan prövas, skall myndigheten bereda sökanden tillfälle att avhjälpa bristen.

Frågan i vilka fall myndighet är skyldig att pröva även en bristfällig ansökan beror mycket av ärendets beskaffenhet. På vissa områden anses myndigheterna med hänsyn till sina allmänna uppgifter skyldiga att ta upp en ansökan till saklig behandling och verkställa utredning oavsett ansökningens brister. Sådan skyldighet anses t. ex. föreligga på socialvårdsområdet. På andra områden kan sakprövning underlåtas, om part i eget intresse begär en förmån och ansökningen är otjänlig som grund för ärendets handläggning.[4] Avvisning får dock inte ske utan att vederbörande först fått tillfälle att avhjälpa bristen och försummat att begagna sig därav. På flera områden har uttryckligen fastslagits, att en ansökan får avvisas eller förfaller när begärd komplettering inte inkommit inom förelagd tid (se t. ex. 42 kap. 4 § RB, 5 § FPL, 10 § KL, 6 § fjärde st. AckL, 7 § första st. gruvlagen 1938: 314 och 19 § varumärkeslagen 1960: 644).

Enligt förevarande paragraf i förslaget skall krfm i alla slags ärenden förelägga sökanden att komplettera bristfällig ansökan. Samtidigt ges krfm befogenhet att avvisa ansökningen om föreläggandet inte iakttas. Bestämmelsen ansluter nära till 5 § FPL.

Som förutsättning för att föreläggande skall ges har angetts, att ansökan är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak. Häri ligger att bristen är väsentlig. Behövs det endast en mindre komplettering, bör krfm lämpligen först under hand uppmana sökanden att avhjälpa bristen. Det är också tydligt, att komplettering stundom kan underlåtas därför att krfm med hänsyn till utredningen i övrigt anser sig kunna överse med bristen.[5]

Efterkommer sökanden inte meddelat föreläggande, bör ansökningen i allmänhet avvisas. Efter föreläggandets meddelande kan emellertid ha inträffat omständigheter som gör att den begärda kompletteringen inte längre är behövlig. Krfm kan t. ex. i annat ärende ha fått den uppgift om svaranden som saknades. Även av andra skäl kan tänkas att bedömningen av bristen som hinder för sakprövning blir en annan när avvisningsfrågan skall prövas. Avvisning skall sålunda inte ske annat än om ansökningen vid sistnämnda prövning alltjämt bedöms vara så ofullständig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak.

I föreläggandet skall givetvis anges viss tid inom vilken ansökningen bör kompletteras. Det skall också innehålla erinran om den påföljd som kan inträda om komplettering ej sker. Föreläggandet bör lämpligen delges sökanden enligt bestämmelserna i delgivningslagen. Föreskrift härom kan utfärdas i administrativ ordning.

[4] Prop. 1971: 30 del 2 s. 372.
[5] Prop. 1971: 30 del 2 s. 375.

4 §

UL innehåller inte några bestämmelser angående parts behörighet, ställföreträdare och ombud. RBs bestämmelser anses emellertid analogiskt tillämpliga i den mån de passar. Beredningen har i 2 kap. 6 § första stycket i förslaget tagit upp en uttrycklig bestämmelse härom. Det sägs där, att om ej annat föreskrivs, RBs bestämmelser i 11 och 12 kap. har motsvarande tillämpning beträffande parts behörighet samt ställföreträdare eller ombud för och biträde åt part.

Enligt 11 kap. 4 § RB gäller, att det ej fordras bevis om att den som i rättegång uppges vara part eller vill föra talan som part eller ställföreträdare för part är behörig annat än om rätten finner bevis böra företes. Bestämmelsen torde innebära att bevis om behörigheten ej behövs t. ex. när denna ändå är känd för rätten.[1] I fråga om ombud skall däremot behörigheten alltid styrkas. Enligt 12 kap. 8 § RB kan fullmakt ges antingen muntligen inför rätten eller också skriftligen. I förra fallet antecknas i protokollet att fullmakt lämnats. Skriftlig fullmakt skall enligt 9 § första stycket företes i huvudskrift när ombudet första gången vid rätten för talan i målet. Är fullmakten inte tillgänglig då, gäller enligt andra stycket i samma paragraf att rätten som regel skall ge ombudet tid att förete den. Tredje stycket i paragrafen innehåller att rätten, om den finner ovisst huruvida parts underskrift på fullmakt är riktig, får medge anstånd för ovisshetens undanröjande. Enligt fjärde stycket skall skriftlig fullmakt bifogas akten i huvudskrift eller styrkt avskrift.

Nämnda föreskrifter torde i tillämpliga delar iakttas även i utsökningsärenden.[2] Som anförts under 2 kap. 6 § i förslaget anser emellertid beredningen, att krfm även i fråga om ombud bör ha en viss frihet att efter omständigheterna pröva huruvida bevis om behörigheten behöver företes. Här kan erinras om att det enligt 2 § tredje stycket sista punkten lagen (1946: 807) om handläggning av domstolsärenden ej fordras fullmakt för ombud annat än om rätten finner fullmakt böra företes. I motiven till denna bestämmelse sägs, att ombudets behörighet ofta torde framgå av hans innehav av de handlingar som han åberopar till stöd för sin ansökan.[3]

Beträffande utsökningsärenden kan till en början erinras, att rättegångsfullmakt enligt 12 kap. 14 § första stycket 6 RB som regel medför behörighet för ombudet att söka verkställighet av rättens dom. Man kan sålunda i allmänhet utgå från att ombud som fört sökandens talan vid rätten också är behörig att söka verkställighet. I övrigt får krfm bedöma huruvida det finns skäl betvivla att den som uppger sig vara ombud är behörig. Även när det gäller ombud på svarandesidan är oftast onödigt att kräva fullmakt. Om t. ex. delgivning av ansökan skett med svaranden personligen och yttrande eller annan inlaga därefter inkommer från någon som säger sig vara ombud, torde man i allmänhet kunna utgå från att behörig fullmakt föreligger. Om den som uppträder som ombud gör dispositioner, måste emellertid försiktighet iakttas. Vidare bör framhållas att influtna medel inte får utges till ombud som ej styrkt sin behörighet att lyfta medlen. Rättegångsfullmakt medför inte i och för sig behörighet för ombudet att uppbära

[1] Söderlund, Rättegångsbalken I s. 324.
[2] Allenmark s. 40, Hassler s. 58 och Olivecrona s. 112.
[3] NJA II 1947 s. 96. — Jfr även 39 § AckL.

i ärendet influtna medel, frånsett ersättning för rättegångskostnad (12 kap. 14 § första st. 7 RB).

I första stycket av förevarande 4 § föreslås bestämmelse, enligt vilken bevis eller fullmakt, som visar att den som uppger sig vara ställföreträdare eller ombud är behörig, skall företes om krfm finner det behövligt. Det bör understrykas, att om tvekan råder skall infordras bevis om vederbörandes behörighet som ställföreträdare resp. fullmakt.

Ytterligare ett undantag från bestämmelserna i 12 kap. RB följer av andra stycket i förevarande paragraf. I 12 kap. 5 § RB stadgas, att om ombud visar oredlighet, oskicklighet eller oförstånd eller han eljest finnes olämplig, skall rätten avvisa honom som ombud i målet. Rätten äger också, om skäl är därtill, förklara honom obehörig att brukas som ombud vid rätten antingen för viss tid eller tills vidare. Bestämmelserna är enligt 12 kap. 22 § RB tillämpliga även i fråga om rättegångsbiträde. Även i utsökningsärenden bör möjlighet finnas att avvisa olämpligt ombud eller biträde i ärendet. Befogenhet att förklara ombud eller biträde obehörigt för viss tid eller tills vidare synes dock inte böra medges krfm (jfr 48 § andra st. FPL och 6 § andra st. FL). Bestämmelsen i förslaget träder i stället för 12 kap. 5 § RB som annars hade blivit tillämplig enligt 2 kap. 6 § första stycket i förslaget.

Föreskrifterna i 4 § gäller endast beträffande förfarandet hos krfm. I högre instans tillämpas RBs bestämmelser. Över krfms beslut enligt andra stycket får klagan föras enligt 27 § femte stycket i förevarande kap.

5 §

I denna paragraf regleras frågan när en inlaga eller annan handling skall anses ha kommit in till krfm. Tidigare gällde lagen (1946: 326) om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m. Den upphävdes i samband med att FL trädde i kraft den 1 januari 1972. Sistnämnda lag, vilken som nämnts inte är tillämplig i fråga om ÖEs eller krfms exekutiva verksamhet, reglerar i 7 § de frågor som avsågs i 1946 års lag (jfr även 44 § FPL). Det förut berörda genom prop. 1973: 30 framlagda RBförslaget innehåller bl. a. att 33 kap. 3 § RB skall få en lydelse som i sak överensstämmer med 7 § FL. Samtidigt föreslås viss redaktionell jämkning av sistnämnda paragraf. I 33 kap. 3 § första stycket första punkten RBförslaget sägs sålunda, att inlaga eller annan handling anses ha kommit in till rätten den dag då handlingen eller avi om betald postförsändelse, i vilken handlingen är innesluten, anlänt till rätten eller kommit behörig tjänsteman tillhanda. Andra punkten innehåller en särskild bestämmelse om telegram. Om rätten särskilt underrättas om att telegram till rätten anlänt till telegrafanstalt, anses telegrammet ha inkommit redan när underrättelsen nått behörig tjänsteman. Kan det antas att handlingen eller avi om denna har viss dag avlämnats i rättens kansli eller avskilts för rätten på postanstalt, skall den enligt andra stycket anses inkommen den dagen, om den kommit behörig tjänsteman tillhanda närmast följande arbetsdag. Tredje stycket innehåller en bestämmelse, enligt vilken rätten får kräva att avsändaren genom undertecknad handling bekräftar telegram eller annat meddelande som inte är undertecknat.

Bestämmelserna innebär i korthet följande.[1] För att handling skall anses

[1] Jfr prop. 1971: 30 del 2 s. 368 ff och 686 samt prop. 1973: 30 s. 79 ff, 116 f och 121.

inkommen behöver den inte ha avlämnats i rättens kansli. Det räcker att handlingen (eller avi därom) t. ex. i samband med förrättning lämnats till tjänsteman som är behörig att mottaga den. Vanligen krävs inte heller att handlingen överhuvud mottagits av någon. Det är tillräckligt att handlingen avlämnats i rättens kansli, t. ex. i en brevlåda, eller att den avskilts för rätten på postanstalt dagen i fråga. Att handlingen avlämnats eller avskilts under rättens expeditionstid är inte nödvändigt för att den skall anses inkommen samma dag. En handling som anländer till rättens kansli före klockan 24 viss dag skall anses inkommen den dagen, även om ingen tjänsteman finns på kansliet. För att handling skall anses avskild för rätten på postanstalt viss dag krävs enligt uttalande av departementschefen att handlingen (eller avi därom) blivit insorterad i rättens postbox eller postfack. Däremot saknar det betydelse, om domstolen faktiskt ägde tillträde till den lokal där postboxen eller postfacket finns. Kan det antas att handlingen viss dag faktiskt funnits i rättens kansli — före klockan 24 — eller varit avskild för rätten på posten — i den mening som nyss angetts — anses handlingen inkommen den dagen, om den kommer behörig tjänsteman tillhanda närmast följande arbetsdag. Enligt uttalande i förarbetena till FL skall inte behöva företas någon vidlyftig utredning huruvida handlingen funnits i myndighetens lokal före kl. 24. Det räcker att det inte framstår som osannolikt att så var förhållandet. Även när det gäller att avgöra om handlingen viss dag hade avskilts på postanstalt anses beviskravet böra sättas lågt.[2] Departementschefen har vidare framhållit att bestämmelserna endast behandlar frågan vilken dag en handling skall anses inkommen men inte reglerar frågan vilken tidpunkt på dagen som en handling skall anses ha kommit in. Om det i författning eller i beslut angetts viss tid på dagen då en handling skall vara inkommen får som regel krävas att handlingen kommit rätten tillhanda före den tidpunkten. I fall då handling skall ha inkommit senast vid visst sammanträde får enligt departementschefen fristen anses gå ut vid den tidpunkt då sammanträdet avslutas. Endast handling eller avi som dessförinnan anlänt till rätten torde i sådant fall kunna anses inkommen i rätt tid.[3]

Varken FL eller RB är direkt tillämplig på exekutiva ärenden. Efter upphävandet av 1946 års lag torde emellertid här berörda bestämmelser bli analogiskt tillämpliga inom exekutionsväsendet, om inte annat sägs. Uttryckliga bestämmelser i saken bör dock tas in i UB. I *första stycket* av förevarande 5 § har i enlighet härmed upptagits föreskrift att 33 kap. 3 § RB har motsvarande tillämpning beträffande inkommande handlingar.

Om krfm har flera stationeringsorter, får instruktionsvis avgöras var post skall tas emot eller handlingar inlämnas. Frånsett fall som avses i andra stycket av förevarande paragraf bör handling anses inkommen i behörig ordning, om den inkommit till någondera expeditionen.

När skepp, luftfartyg m. m. eller fast egendom skall säljas på auktion, åligger det innehavare av fordran eller rättighet, som behöver tillvarata sin rätt, att göra anmälan därom senast vid bevakningssammanträde eller annan förhandling i samband med auktionen (11 kap. 9 §, 12 kap. 1 § jfrd med 11

[2] Prop. 1971:30 del 2 s. 370.
[3] Prop. 1973:30 s. 81.

kap. 9 § och 13 kap. 23 § i förslaget). Yrkande om t. ex. indragning av gemensamt intecknad fastighet skall framställas senast vid bevakningssammanträdet (13 kap. 49 §). Vidare kan nämnas att ogulden del av köpeskilling skall betalas senast vid fördelningssammanträde (11 kap. 16 § fjärde st., 12 kap. 1 § jfrd med nämnda lagrum och 13 kap. 35 § fjärde st.). I dessa och liknande fall är det nödvändigt att anmälan eller annan åtgärd som skall vidtas blir känd för förrättningsmannen innan sammanträdet eller förhandlingen avslutas. Det är sålunda t. ex. inte tillräckligt att ett yrkande som framställts finns i brev som ligger på postanstalt. Enligt departementschefens ovan återgivna uttalanden skulle detta gälla utan vidare, eftersom principerna i 33 kap. 3 § RB inte skulle tillämpas i sådana fall. Beredningen har emellertid ansett det önskvärt att frågan regleras uttryckligen. I *andra stycket* av förevarande 5 § har därför gjorts undantag från bestämmelsen i första stycket såtillvida att anmälan eller annan åtgärd, som skall ske innan utmätt egendom säljs, sammanträde avslutas eller beslut meddelas, ej kommer i betraktande, om den inte hunnit bli känd dessförinnan. Att försändelse inte på vanligt sätt avhämtats utan blivit kvarliggande på posten får inte läggas sakägare till last. Har avi kommit förrättningsmannen tillhanda, bör han låta hämta försändelsen, om det låter sig göra utan avsevärd olägenhet för sakägarna. När det inte kan ske, måste försändelsen anses för sent inkommen. Det kan anmärkas, att tillämpningen kan vålla svårigheter, men sådana kan överhuvud inte förebyggas om man vill så långt möjligt följa den liberala linje som lagstiftaren slagit in på i 33 kap. RB liksom i FPL och FL.

Bestämmelsen i andra stycket av 5 § avser inte att utesluta återställande av försutten tid i sådana fall då det eljest kunnat äga rum (jfr 45 §).

6 §

I förevarande paragraf regleras den situationen att part eller tredje man som försummat att i ett utsökningsärende iaktta föreskriven frist kan åberopa laga förfall för sin underlåtenhet. I fråga om ny frist för fullföljd av talan se 28 § andra stycket.

Med laga förfall förstås på utsökningsrättens område — liksom inom förvaltningen i övrigt — detsamma som i 32 kap. 8 § RB. Enligt första stycket i sistnämnda paragraf föreligger laga förfall, om någon genom avbrott i allmänna samfärdseln, sjukdom eller annan omständighet, som han ej bort förutse eller som rätten eljest finner utgöra giltig ursäkt, hindrats att fullgöra vad som ålegat honom. I andra stycket av paragrafen anges, att som laga förfall för part även skall anses att det förelegat hinder av angivet slag för ombud som parten vidtalat och annat ombud ej kunnat ställas i tid.

I UL finns bestämmelser om laga förfall endast såvitt avser klagan över beslut eller åtgärd av krfm i vissa fall. I 204 § 1 mom. enligt lydelse som föreslås i prop. 1973: 30 anges sålunda, att om i 201 eller 203 § stadgad tid för klagan försitts och laga förfall ej visas inom samma tid, får klagan ej tas upp till prövning såvitt den avser att vinna ändring i krfms åtgärd. Om tiden är försutten och laga förfall visas, skall ÖE enligt samma förslag sätta ut ny tid för fullföljd av målet.[1] I den mån UL saknar bestämmelser om laga förfall torde RBs föreskrifter i ämnet vara analogiskt tillämpliga. I fråga om

[1] Vid utformningen av förslaget synes ha skett ett redaktionsfel. Avsikten torde vara att laga förfall måste visas inom klagotiden, jfr Trygger I s. 492.

fullföljd av talan till hovrätt och HD samt förfarandet där följer direkt av 21 § Rp att RB är tillämplig.

De frister som part eller annan har att iaktta enligt RB kan vara av två slag. Dels finns frister som rätten eller annan myndighet själv bestämmer, såsom vid föreläggande att inkomma med yttrande, komplettera inlaga eller fullgöra viss annan prestation, dels förekommer frister som är direkt bestämda i lag. Till de senare hör bl. a. frister för fullföljd av talan. Dit hör också andra frister som ålägger part eller annan att vidta åtgärd inom viss bestämd tid, t. ex. visst antal dagar (24 kap. 12 §, 26 kap. 4 § RB) eller senast vid visst tillfälle (4 kap. 14 § och 34 kap. 2 § RB).[2]

Vad först angår frister som rätten själv bestämt föreskrivs i 32 kap. 6 § RB, att om den som enligt rättens beslut skall infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något i rättegången underlåter att ställa sig detta till efterrättelse och anledning förekommer att han har laga förfall, skall underlåtenheten ej leda till påföljd eller eljest läggas honom till last i rättegången. Vid tillämpningen av bestämmelsen skall rätten självmant beakta om laga förfall kan antas föreligga. Det är således inte nödvändigt att laga förfall anmäls eller styrks. Skulle förfallet bli känt först sedan rätten har tillämpat föreskriven påföljd, t. ex. utdömt vite, kan vederbörande fullfölja talan mot rättens beslut härom. — I fråga om vissa frister som är omedelbart bestämda i lag, nämligen sådana som avser användningen av vanliga rättsmedel inkl. ansökan om återvinning eller återupptagande, finns bestämmelser i 32 kap. 7 § RB. Om laga förfall styrks — och inte bara anmäls — före fristens utgång, skall den domstol där åtgärden skall vidtas utsätta ny tid. Denna föreskrift kompletteras av bestämmelsen om återställande av försutten tid i 58 kap. 11 § RB. Det sägs där, att om någon försuttit tid för fullföljande av talan eller för ansökan om återvinning eller återupptagande och det förelåg laga förfall som han ej kunde anmäla i rätt tid, kan den försuttna tiden återställas. Ansökan därom skall enligt 12 § i samma kap. göras inom viss tid hos HD. I ärenden på vilka RB ej är omedelbart tillämplig kan ansökan om återställande av försutten tid göras under åberopande av 19 § regeringsformen. I praxis torde ha skett en viss utvidgning av bestämmelsens tillämpningsområde till andra processuella frister än som direkt omfattas av ordalydelsen. Tillämpningsområdet får dock anses vara ganska snävt. Återställande av försutten tid har sålunda inte ansetts kunna ske vid underlåtenhet att väcka talan inom förelagd tid enligt 69 § UL.[3]

Enligt förslaget kan krfm förelägga sakägare vid vite att fullgöra prestation som åligger honom eller att iaktta något som eljest tillhör förfarandet i ärende hos krfm (se 5 kap. 4 och 13 §§, 16 kap. 4 §, 17 kap. 12 § samt 8, 9 och 13 §§ i förevarande kap., jfr 17 kap. 5 och 18 §§). Vid laga förfall skulle troligen 32 kap. 6 § RB kunna få analogisk tillämpning, om ej annat föreskrivs. Beträffande frist för fullföljd av talan till hovrätt skulle i avsaknad av särskild bestämmelse antagligen 32 kap. 7 § RB tillämpas analogt.

[2] Se Gärde m. fl. s. 433 och 439 ff.
[3] NJA 1967 s. 303. Se även under 45 §, s. 583 f.

Förslaget innehåller emellertid åtskilliga andra bestämmelser om frister vilka inte täcks av RBs bestämmelser om laga förfall. I fråga om dessa kan inte med analogisk tillämpning av RB bli möjligt att få ny tid utsatt. De viktigaste bestämmelserna är föreskrifterna i 5 kap. om att utmätningsverkan av vissa avgöranden förfaller om ej försäljning begärs inom viss tid (15 §) samt angående föreläggande för tredje man att väcka talan mot sökanden och gäldenären angående bättre rätt till lös egendom (19 §) eller till fast egendom (24 §), resp. föreläggande för sökanden att väcka talan mot tredje man angående äganderätten till utmätt lös egendom (20 §, se även 26 §) eller om beståndet av utmätt fordran eller rättighet (21 §). I dessa fall skall talan väckas inom en månad från att föreläggandet delgetts vederbörande. En liknande bestämmelse finns i 14 kap. 9 § för det fallet att tvist råder om rätten till influtna medel. Vidare kan erinras om bestämmelsen i 10 kap. 15 § i förslaget. Där sägs, att om utmätning skett av pantbrev i skepp eller fast egendom, skall yrkande att den intecknade egendomen skall tas i anspråk framställas inom en månad från utmätningen. Enligt 17 § samma kap. har bestämmelsen motsvarande tillämpning i fråga om inteckning i luftfartyg eller reservdelar därtill. Enligt 14 kap. 20 § åligger det borgenär, för vilken utdelning beräknats, att inom ett år från att fördelningen vann laga kraft förete vissa handlingar (t. ex. pantbrev) för att medlen skall få betalas ut till honom. Hit hör även bestämmelsen i 17 kap. 13 § att säkerhetsåtgärd återgår, om ej talan väckts vid domstol eller i annan särskild ordning inom en månad från beslutet. Vidare måste i åtskilliga fall part eller annan sakägare framställa yrkande eller eljest iaktta något vid sammanträde, före auktion, under auktionen eller i annat sammanhang för att det skall kunna beaktas (se t. ex. 11 kap. 6, 9, 16 och 21 §§, motsvarande fall enligt 12 kap. och 13 kap. 13, 23, 35, 42, 49 och 58 §§).

Enligt beredningens mening är det särskilt angeläget att frist som gäller vid föreläggande att väcka talan vid domstol eller i annan särskild ordning kan förlängas i händelse av laga förfall och en möjlighet därtill bör därför införas. En sådan reglering skulle nära överensstämma med vad som gäller beträffande fullföljd av talan i fall då 32 kap. 7 § RB är tillämplig. Se förutom detta lagrum 58 kap. 11 § RB. I fråga om laga förfall när talan mot beslut av krfm skall fullföljas till hovrätten synes likaledes RBs reglering i 32 kap. 7 § och 58 kap. 11 § böra efterliknas. Beträffande andra frister som enligt förslaget skall tillämpas hos krfm, vare sig direkt enligt bestämmelse i balken eller enligt krfms beslut, synes böra tillämpas den reglering som enligt 32 kap. 6 § RB gäller för de fall som avses där.

Lagtekniskt synes den förordade regleringen böra genomföras på det sättet att i förevarande 6 § först beaktas de fall då part eller tredje man underlåter att inom föreskriven tid iaktta något som åligger honom i ärende hos krfm. Föreskrift härom har tagits upp som första punkt i *första stycket* av paragrafen. Där sägs, att om det finns anledning antaga att han har laga förfall, skall underlåtenheten inte leda till påföljd eller eljest läggas honom till last i ärendet. Bestämmelsen är inskränkt till vad som skall iakttas i ett hos krfm alltjämt anhängigt ärende. En sådan föreskrift om uppsägning inom viss tid som meddelas i 13 kap. 46 § hör t. ex. inte hit. Vidare bör framhållas, att bestämmelsen endast gäller part eller annan sakägare i ärendet och tredje man som ålagts att fullgöra något och att den t. ex. inte

kan åberopas av utomstående som ej kunnat infinna sig till auktion. En nyttjanderättshavare som önskar bevaka sin rätt vid auktion men fått laga förfall omfattas däremot (jfr em. andra punkten i första st.).

Krfm skall självmant beakta huruvida det föreligger omständighet som ger anledning antaga laga förfall. Detta behöver sålunda inte styrkas men det är tydligt att en lös förmodan inte utgör tillräcklig anledning att inställa förrättning. När det är angeläget att få besked finns i allmänhet möjlighet att ta reda på varför väntad sakägare uteblivit. Krfm bör själv uppmärksamma huruvida sakägare som veterligen har stort intresse t. ex. av aktuell auktion är tillstädes eller ej och försöka utröna orsaken till utevaro. Om förfarandet fortgår trots att anledning antaga laga förfall föreligger, kan den som verkligen hade laga förfall överklaga meddelat beslut.

Beredningen har inte trott att bestämmelserna skall behöva medföra några beaktansvärda praktiska svårigheter för krfm. Vid behov får krfm bestämma inom vilken tid vederbörande bör iaktta vad han försummat. Måhända kan man dock inte bortse från att regeln kan leda till mindre önskvärda resultat i fråga om bevakningssammanträden och auktioner till vilka ett flertal sakägare kallats och som f. ö. också är öppna för spekulanter o. a. Som andra punkt i första stycket av förevarande 6 § har därför upptagits föreskrift att auktion eller bevakningssammanträde inte behöver uppskjutas eller inställas annat än om synnerliga skäl föreligger (jfr 45 §). Att sökanden kan antas ha laga förfall kan vara anledning att uppskjuta auktion vid vilken han skall bevaka sin rätt. Om det enligt vad som är känt är av vikt för nyttjanderättshavare att skydda sin nyttjanderätt och han kan antas ha laga förfall, kan också föreligga anledning till uppskov.

I *andra stycket* av 6 § regleras härefter det fallet att någon enligt meddelat föreläggande skall inom viss tid väcka talan vid domstol eller i annan särskild ordning. I anslutning till vad som sagts i det föregående föreslås här, att krfm skall sätta ut ny tid om laga förfall visas före utgången av förelagd tid. Det kan vara tveksamt huruvida det i fall när talan skall väckas vid domstol bör ankomma på krfm eller på rätten att sätta ut ny tid. Till stöd för förslagets ståndpunkt talar att domstolen inte har någon kännedom om föreläggandet, medan däremot krfm vet vad det är fråga om och alltjämt har ärendet anhängigt. Dessutom omfattar bestämmelsen även det fallet att talan skall väckas i annan ordning än genom stämning till domstol. En enhetlig och enkel reglering av frågan vinns om befogenheten tilläggs krfm. Om laga förfall inom utsatt tid visats hos rätten eller där talan eljest skall väckas, bör det emellertid godtas av krfm. I 45 § meddelas bestämmelse om återställande av försutten tid när laga förfall ej visats före tidens utgång. Den omfattar dock inte alla fall som går in under förevarande andra stycke i 6 §.

Första och andra styckena i paragrafen är tillämpliga även om det skulle vara högre instans som efter besvär meddelat föreläggande med stöd av balken. Om frågan i första styckets fall rör något som skall iakttas i hovrätten, ankommer det givetvis på hovrätten att avgöra om underlåtenhet att fullgöra detta skall läggas vederbörande till last (jfr 32 kap. 6 § RB). I andra styckets fall blir det den krfm där ärendet är anhängigt som prövar

frågan om utsättande av ny tid, även om föreläggandet meddelats av hovrätten.

Om någon med åberopande av laga förfall överklagar beslut eller åtgärd av krfm, bör beslutet eller åtgärden inte hävas annat än om sådana omständigheter föreligger att uppskov bort äga rum om förfallet varit känt samt klaganden lidit skada genom att förfarandet fortgått. Undantagsvis kan klagan tänkas föranleda jämkning av meddelat beslut.

Vad slutligen angår det fallet att någon ej anfört besvär mot krfms beslut i rätt tid föreslås en särskild bestämmelse härom i 28 § andra stycket. Se även 45 §.

I *tredje stycket* av förevarande 6 § anges, att i frågan när laga förfall skall anses föreligga tillämpas 32 kap. 8 § RB.

7 §

Om jäv i utsökningsärenden meddelas bestämmelser i 1 kap. 4 § i förslaget. Som huvudregel föreskrivs att mot förrättningsman gäller samma jäv som i RB stadgas i fråga om domare. Förrättningsman skall dock inte anses jävig därför att han på tjänstens vägnar har tagit befattning med saken eller att gärning förövats mot honom i eller för hans tjänst. Bestämmelsen motsvarar 6 § 1 mom. UL, med en del förenklingar. Talan mot beslut varigenom krfm avvisat framställt jäv skall f. n. enligt 3 mom. i sistnämnda paragraf föras hos ÖE. Över ÖEs utslag får ej klagas. I 6 § 4 mom. UL sägs, att utmätningsman oavsett jäv äger vidta åtgärd som ej utan fara kan uppskjutas.

I första stycket av förevarande paragraf föreskrivs, att om jäv mot förrättningsman framställs enligt 1 kap. 4 §, skall beslut i frågan meddelas genast. Motsvarande gäller, om han själv finner sig jävig. Vem som skall besluta bestäms av myndighetens arbetsordning. I allmänhet torde inte vara behövligt att beslutet meddelas skriftligen. Så bör emellertid ske när jävet anförts av part i ärendet och beslutet gått parten emot. I andra fall är det tillräckligt att ärendet överflyttas på annan befattningshavare.[1]

Verkan av jäv är i princip att vederbörande befattningshavare bör omedelbart lämna ärendet ifrån sig. Detta synes självklart och behöver inte särskilt utsägas i lagtexten.[2] Liksom f. n. bör emellertid undantag medges i fråga om åtgärd som ej kan uppskjutas utan olägenhet. Föreskrift härom har meddelats i andra stycket.

Beslut i jävsfrågor får överklagas enligt 27 § femte stycket i förevarande kap. (jfr 29 §).

Förhör

Denna avdelning innehåller bestämmelser om förhör med part eller tredje man. Bestämmelserna, som i huvudsak saknar motsvarighet i UL, rör kallelser, föreläggande och utdömande av vite, hämtning, ersättning för inställelse och tystnadsplikt.

Beträffande upprätthållandet av ordningen vid exekutiv förrättning finns

[1] Jfr prop. 1971:30 del 2 s. 345.
[2] Jfr dock 5 § FL.

f. n. en ålderdomlig bestämmelse i 11 § UL. Om någon missfirmar ÖE med ord eller gärning vid förhör eller i skrift till ÖE eller om någon på sådant sätt inför ÖE missfirmar sin motpart eller utmätningsman, kan ÖE enligt bestämmelsen döma till straff, dock högst 100 kr i böter. Detsamma gäller, om någon åstadkommer förargelse inför ÖE genom svordom, oljud eller annorledes. — För allmän domstol finns bestämmelser om ordningen i 5 kap. 9 § RB. Det ankommer enligt detta lagrum på rättens ordförande att upprätthålla ordning vid rättens sammanträden och att meddela därför nödiga föreskrifter. Han får visa ut den som stör förhandlingen eller eljest uppträder otillbörligt och får för undvikande av trängsel begränsa antalet åhörare i rättssalen. Fotografi får inte tas i rättssalen. I 9 kap. 5 § RB stadgas böter för den som vid sammanträde inför rätten stör förhandlingen eller tar fotografi i rättssalen eller vägrar att efterkomma föreskrift som meddelats till ordningens upprätthållande eller som muntligen vid sammanträde eller i rättegångsskrift uttalar sig otillbörligt eller eljest kränker domstolens värdighet.[1] Enligt 20 kap. 1 § RB får rätten utan åtal dvs. självmant pröva fråga om ansvar för förseelse i rättegången. I huvudsak motsvarande bestämmelser finns i 16, 38 och 42 §§ FPL.

Det inträffar givetvis även i ärenden hos krfm att part eller annan beter sig otillbörligt. Beredningen har emellertid inte fördenskull ansett behövligt att föreslå någon motsvarighet till 11 § UL eller nämnda bestämmelser i RB. Otillbörligt uppträdande synes i behövlig utsträckning vara straffbelagt i BrB. Sålunda kan den som genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra bl. a. statlig eller kommunal förrättning straffas enligt 16 kap. 4 § BrB för störande av förrättning. Den som för oljud på allmän plats eller eljest offentligen beter sig på sätt som är ägnat att väcka förargelse hos allmänheten skall enligt 16 kap. 16 § BrB dömas för förargelseväckande beteende, om gärningen inte är straffbelagd enligt annan bestämmelse i kapitlet. Den som förolämpar tjänsteman som avses i 17 kap. 1 § BrB i eller för hans befattning straffas enligt 5 § i samma kap. för missfirmelse mot tjänsteman. Här kan också erinras om straffbestämmelserna för ärekränkning i 5 kap. BrB.

För att fråga om ansvar för nu nämnda brott skall kunna prövas krävs åtal vid domstol. Beredningen har inte ansett behövligt att tillerkänna krfm befogenhet att i exekutiva ärenden själv döma till straff för ordningsförseelser.

Det kan i detta sammanhang erinras om att offentlighetsprincipen inte gäller beträffande exekutiva förrättningar (se vidare under 12 §) och att allmänheten sålunda som regel inte har tillträde. Utan särskild föreskrift är tydligt att krfm skall med andra lämpliga medel än utdömande av straff upprätthålla ordningen vid förrättning. Krfm kan t. ex. avvisa den som stör exekutiv auktion. Föreskrifter härom kan i mån av behov meddelas i administrativ ordning (jfr 19 § UsK).

8 §

F. n. finns inga bestämmelser angående förhör med part eller annan i verkställighetsärende hos krfm (jfr däremot betr. ärende ang. utmätningsed

[1] Lagrummet skall jämkas enligt RBförslaget.

hos konkursdomaren 5—9 §§ lagen därom 1921:244). I fråga om ÖEs handläggning av handräckningsärenden föreskrivs i 195 § 2 mom. UL, att ÖE, om någon skall höras i målet, förordnar hur det skall ske samt därvid får förelägga vite eller äventyr att målet avgörs även om part försummar att fullgöra vad som ålagts honom. Detta gäller enligt 3 mom. även i andra utsökningsärenden hos ÖE, för vilka annan ordning ej är föreskriven i UL (jfr 73 § 1 mom. tredje punkten UL). Det torde emellertid i praktiken inte förekomma att ÖE håller muntligt förhör i verkställighets- eller handräckningsärenden.[1]

I 9 kap. 8 § RB finns bestämmelser om vite som allmän domstol förelägger enligt RB. I första stycket regleras vitets storlek. Vidare föreskrivs att vitesföreläggande skall delges den som föreläggandet avser. Enligt andra stycket får vite inte användas när straff är utsatt och får inte heller föreläggas staten (kronan). Har ändamålet med vite förfallit då fråga uppkommer om utdömande därav, får enligt tredje stycket vitet inte utdömas. I fråga om vite enligt FPL innehåller lagen — utöver föreskrifter om vitets belopp — endast att vite inte får utdömas om ändamålet med vitet förfallit (40 §).

Beredningens förslag innehåller i föregående kapitel bestämmelser som ger krfm befogenhet att hålla förhör i verkställighets- eller handräckningsärenden. Enligt 5 kap. 13 § första stycket kan sålunda krfm i ärende angående utmätning ålägga gäldenären att inställa sig till förhör, om skälig anledning föreligger. Bestämmelsen är inte inskränkt till fall då upplysningar behövs om gäldenärens tillgångar (jfr 5 kap. 4 § första st. och 13 § andra och tredje st.), utan gäller även i andra fall då det är angeläget att gäldenären hörs muntligen. Gäldenären har t. ex. enligt 3 kap. 24 § framställt invändning mot sökt utmätning eller enligt 5 kap. 27 § första stycket begärt att få förfoga över utmätt egendom och bör höras närmare om invändningen eller önskemålet. Bestämmelsen i 5 kap. 13 § första stycket har enligt 17 kap. 5 § motsvarande tillämpning beträffande kvarstad för fordran. I fråga om verkställighet som avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet gäller likaså enligt 16 kap. 3 § första stycket generellt, att krfm kan ålägga svaranden att inställa sig till förhör om skälig anledning föreligger. Sistnämnda bestämmelse har enligt 17 kap. 2 § motsvarande tillämpning vid handräckning.

Krfm bör i första hand inhämta behövliga uppgifter på enklare sätt än genom förhör, t. ex. per telefon. I samband med förrättning för verkställighet eller handräckning kan också upplysningar inhämtas. Förhör bör inte hållas utan att ärendets beskaffenhet kräver det.

När förhör skall äga rum med svaranden, bör båda parterna kallas. Föreskrift härom har tagits upp som första stycke i förevarande 8 §. Även sökanden skall sålunda kallas till förhöret. Han kan givetvis ha intresse av att närvara och bidra till utredningen. Närmare föreskrifter om sättet för kallelse kan meddelas i administrativ ordning.

Om svaranden skall höras, torde det som regel vara nödvändigt att han kommer personligen. Även sökanden bör ibland höras personligen. Beredningen föreslår därför i ett andra stycke av paragrafen att krfm skall kunna förelägga part personlig inställelse vid vite, som maximerats till 1 000

[1] Hassler s. 89 f och 92 samt Nilsson-Stjernquist s. 152 och 155.

kr (jfr 9 kap. 8 § RB och 40 § FPL). Om svaranden trots föreläggande vid vite uteblir, kan enligt 10 § andra stycket hämtning komma i fråga.

När parts personliga närvaro inte behövs, bör han kallas att inställa sig personligen eller genom ombud. Är det av vikt att sökanden är representerad, bör denne kunna föreläggas påföljden att hans ansökan avvisas om han inte inställer sig. Bestämmelse härom har tagits upp som tredje stycke i 8 §. I övrigt behöver sökandens utevaro ofta inte hindra att ärendets handläggning fortgår. Kallelsen bör lämpligen innehålla upplysning i detta hänseende.

Är part juridisk person, får kallelsen anpassas därefter. Föreläggande att inställa sig personligen kan då riktas mot ställföreträdare för parten (jfr 2 kap. 6 § första st. i förslaget och 11 kap. 5 § andra st. RB). Motsvarande gäller förmyndare eller god man för part.

Huruvida vitesföreläggande bör meddelas eller ej är en fråga som får bedömas efter omständigheterna. Enligt 2 kap. 16 § andra stycket får vite inte föreläggas staten. Vitesföreläggande skall givetvis delges den som avses med föreläggandet. Bestämmelse härom kan meddelas i administrativ ordning.

Uppgifter som gäldenär i utmätningsärende lämnar om sina tillgångar är han enligt 5 kap. 13 § tredje stycket i förslaget skyldig att skriftligen bekräfta på heder och samvete. Enligt förslaget skall förhör i övrigt försiggå utan att part avkrävs ed eller försäkran.

Enligt förslaget skall i en del fall hållas särskilda sammanträden vilka inte betecknas förhör. Som exempel kan nämnas sammanträde för prövning av fråga om särskild försäljning av fastighetstillbehör (13 kap. 14 §), bevakningssammanträde före fastighetsauktion (13 kap. 19 §) och sammanträde för fördelning av medel som influtit efter utmätning (14 kap. 6 §). Beträffande dessa sammanträden finns föreskrifter om kallelser och underrättelser i de kapitel där sammanträden föreskrivs. Bestämmelserna i förevarande 8 § gäller inte sådana sammanträden. I fråga om tvist som prövas av krfm enligt 14 kap. 9 § tredje stycket meddelas föreskrifter i 19 och 20 §§ i förevarande kap.

9 §

När fråga är om utmätning av fordran eller rättighet, gäller enligt 73 § 1 mom. tredje punkten UL, att den från vilken fordringen eller rättigheten skall utgå är pliktig att efter anmaning lämna krfm erforderliga upplysningar angående dess innehåll. Efterkommer han inte anmaningen, kan ÖE efter anmälan av krfm förelägga vite. ÖE kan också utdöma vitet. Varken krfm eller ÖE anses kunna hålla vittnesförhör.[1] Som regel torde exekutiv myndighet inte heller kunna förordna om bevisupptagning vid domstol. Enligt 206 § UL kan emellertid ÖE, när den som klagar över utmätning eller utmätt egendoms försäljning påstår att vid förrättningen tillgått på annat sätt än krfms protokoll utvisar, vid behov förordna om vittnens hörande vid domstol.

I 5 kap. 4 § andra stycket i förslaget föreskrivs, att tredje man i utmätningsärende är skyldig att lämna upplysningar om fordran som gäldenären

[1] Trygger I s. 495 och Hassler s. 90.

har eller kan förmodas ha hos honom eller om annat mellanhavande med gäldenären. Motsvarande gäller enligt 17 kap. 5 § i ärende angående kvarstad för fordran. Det synes lämpligt att krfm får befogenhet att hålla förhör även med tredje mannen, t. ex. sekundogäldenär eller den som innehar gäldenären tillhörig egendom på grund av deposition. Även när upplysningsplikt inte är föreskriven kan krfm ibland behöva höra tredje man som berörs av verkställighet eller handräckning, t. ex. i ärende om avhysning.

I enlighet med det sagda föreslår beredningen i förevarande 9 §, att krfm i ärende som anges i 8 § får, om det behövs, även ålägga tredje man, som är sakägare eller enligt denna balk är skyldig lämna upplysningar, att inställa sig till förhör. Därvid skall första och andra styckena i 8 § ha motsvarande tillämpning. Beredningen vill understryka, att det för att tredje man skall kunna kallas till förhör förutsätts att han antingen är sakägare, dvs. att hans rätt är beroende av verkställigheten eller handräckningen, eller också enligt särskild bestämmelse i förslaget är pliktig att lämna upplysningar. Förhöret skall ske utan ed eller försäkran. Till förhör som skall äga rum med tredje man skall även parterna kallas.

Det kan här erinras om att tredje man enligt 13 § i förevarande kap. kan utan samband med förhör föreläggas vid vite att lämna upplysningar i fall som avses i 5 kap. 4 § andra stycket.

10 §

Som förut nämnts kan ÖE enligt 195 § 2 och 3 mom. UL förelägga vite vid förordnande om någons hörande. ÖE anses också ha befogenhet att själv utdöma vitet.[1]

Det synes ändamålsenligt att krfm själv kan utdöma vite som avses i 8 § i förslaget. Motsvarande bör gälla i fall som avses i 9 §. Beredningen förutsätter, att antalet krfdistrikt ej blir fler än att det i alla distrikt finns väl kvalificerade befattningshavare, kompetenta att handlägga mera krävande uppgifter. Frågor om vite hör till dem som måste handläggas av sådan kvalificerad befattningshavare. Man torde därför inte behöva hysa betänkligheter mot att krfm får en sådan befogenhet. Bestämmelse om utdömandet av vite har tagits upp som första punkt i första stycket av förevarande 10 §.

Särskilt yrkande krävs inte för att vite skall få dömas ut. Förekommer anledning att parten hade laga förfall, skall vitet inte dömas ut (jfr 6 §). Enligt andra punkten i första stycket av 10 § får vite inte heller dömas ut om ändamålet med vitet förfallit. Ändamålet med vite får anses ha förfallit t. ex. om sökanden återkallar sin ansökan eller förhör av annan anledning inte längre är påkallat eller om svaranden hämtas. Om anledning förekommer att jämka försuttet vite, kan det ske (eventuellt till noll).[2]

Iakttas inte vitesföreläggande, kan krfm givetvis ge nytt föreläggande vid vite. Det kan erinras om att särskild talan inte får föras mot beslut varigenom vite förelagts enligt 8 eller 9 § (25 § första st.). Huruvida enligt RB nytt vitesföreläggande kan ges när utdömandet av försuttet vite uppskjuts,

[1] Trygger I s. 467.

[2] Jfr Ekelöf, Rättegång I s. 151 samt SvJT 1952 rf s. 439 och 1953 rf s. 69.

synes vara föremål för delade meningar.[3] Anledning till uppskov med utdömandet kan vara att laga förfall möjligen kan föreligga. I exekutiva ärenden synes man vid behov kunna vänta med utdömandet något för kontroll i fråga om laga förfall och därefter pröva såväl frågan om utdömande av vitet som frågan om föreläggande av nytt vite. Beslut varigenom krfm utdömt vite får enligt 17 § andra stycket verkställas först sedan beslutet vunnit laga kraft (jfr 52 § 1mom. UL).

Enligt 8 § lagen om utmätningsed kan gäldenär hämtas, om han underlåter att inställa sig hos konkursdomaren för edgång. Motsvarande gäller enligt 94 § KL, om konkursgäldenären underlåter att fullgöra edgång i konkursen. Beredningen föreslår som tidigare nämnts att lagen om utmätningsed skall upphävas. I stället skall krfm kunna hålla förhör med gäldenären i utmätningsärende. Enligt 8 § i förevarande kap. kan denne föreläggas att inställa sig till sådant förhör vid vite. Det kan naturligtvis inträffa att gäldenären uteblir även om vitesföreläggande meddelats. För att inte saken skall förhalas torde krfm böra ha befogenhet att låta hämta honom i sådant fall. Om det sker, förfaller frågan om utdömande av förelagt vite. Även i andra ärenden än sådana som rör utmätning kan det vara behövligt att låta hämta svaranden. Beredningen föreslår därför, att som andra stycke i förevarande 10 § tas in föreskrift att svaranden får hämtas om han uteblir och vite har förelagts honom. Befogenheten att förordna om hämtning bör tillämpas restriktivt. Frågan skall givetvis prövas av kvalificerad befattningshavare. För hämtningen bör krfm vara berättigad att anlita hjälp av polismyndighet.

11 §

Gällande lag innehåller inga bestämmelser om ersättning av allmänna medel till den som inställer sig hos krfm eller ÖE i exekutivt ärende. Till jämförelse kan nämnas att enligt 15 § FPL kan enskild part som inställt sig till muntlig förhandling få ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om rätten finner att han skäligen bör ersättas för sin inställelse. Enligt rättshjälpslagen (1972: 429) kan den som efter beslut av rättshjälpsnämnden erhållit allmän rättshjälp få ersättning av allmänna medel för kostnader för resa och uppehälle i samband med inställelse inför myndighet, om personlig inställelse ålagts (9 § andra st. 4, 20 § första st. och 26 § nämnda lag). Detta gäller även när rättshjälp beviljats i anledning av verkställighet eller handräckning.

Det synes lämpligt, att part som personligen inställer sig till förhör hos krfm kan få ersättning av allmänna medel för sina kostnader i samband med inställelsen, även om han inte åtnjuter allmän rättshjälp. En sådan möjlighet gör det bl. a. lättare för krfm att få till stånd förhör när det behövs, t. ex. om part saknar medel till resa för att inställa sig till förhör. Rätten till ersättning bör vara beroende av att det framstår som skäligt att ersättning utgår i det enskilda fallet. Därvid bör kostnadens storlek och partens ekonomiska omständigheter beaktas. För att ersättning för personlig inställelse skall kunna utgå bör inte ovillkorligen krävas att det ålagts parten att komma tillstädes personligen. Ersättningen synes böra begränsas till kostnader för

[3] Se Ekelöf, Rättegång I s. 151, H. Strömberg i FT 1954 s. 68 f samt Söderlund, Rättegångsbalken I s. 199, jfr ordalagen i 9 kap. 8 § första st. tredje punkten RB.

resa och uppehälle men däremot inte avse inkomstbortfall. Förskott bör kunna beviljas.

Även tredje man kan enligt 9 § kallas till förhör. Han bör i så fall kunna tillerkännas ersättning åtminstone i samma omfattning som part. Det synes emellertid även böra beredas tredje man möjlighet att få ersättning för tidsspillan. Tredje man kan t. ex. stå helt utanför saken (jfr 5 kap. 4 § andra st.) och alltså ha en ställning i ärendet som liknar vittnes i rättegång. Om tredje man själv fört talan i saken och därför kan jämställas med part, bör ersättning för tidsspillan inte tillerkännas honom.

I enlighet med det sagda föreslås i första stycket av förevarande 11 §, att part eller annan som inställt sig till förhör får tillerkännas ersättning av allmänna medel för resa och uppehälle, om krfm finner att han skäligen bör ersättas för inställelsen. Krfm får enligt förslaget bevilja förskott på ersättningen. Av 53 § FPL och motiven till den bestämmelsen synes framgå, att regeln om ersättning till "enskild part" i 15 § samma lag åsyftar endast part resp. ställföreträdare som infunnit sig personligen.[1] Ersättning skulle alltså inte utgå för inställelse genom ombud. Det kan dock finnas skäl att t. ex. om någon på grund av sjukdom inställt sig genom anhörig ge ombudet ersättning. Ordalagen i förevarande bestämmelse synes inte utesluta en sådan tillämpning. I andra stycket av förevarande 11 § anges, att även ersättning för tidsspillan kan tillerkännas den som ej är part. I administrativ ordning bör med stöd av 1 kap. 3 § andra stycket i förslaget meddelas närmare föreskrifter om ersättning och förskott.

Ersättning enligt förevarande paragraf skall enligt förslaget stanna på statsverket.

12 §

Offentlighetsprincipen gäller inte i fråga om exekutiva förrättningar.[1] En annan sak är att allmänheten måste få tillträde till exekutiv auktion för att syftet med denna skall uppnås.

Krfm och ÖE torde sakna befogenhet att, när det kunde behövas, ålägga part eller annan sakägare tystnadsplikt i fråga om vad som förekommit i exekutivt ärende. Inte heller finns särskilda bestämmelser som medger att handlingar upprättade eller inkomna i sådant ärende hålls hemliga.[2] Om tillfälligt hos exekutiv myndighet förvaras hemliga handlingar i ärende hos annan myndighet, t. ex. taxeringsärende — se 17 § sekretesslagen (1937: 249) — skall aktuell bestämmelse i den lagen tillämpas även av den exekutiva myndigheten.

I fall som anges i 5 kap. 1 § RB eller när det särskilt föreskrivs i annan författning kan förhandling vid domstol hållas inom stängda dörrar, och enligt 4 § samma kap. kan rätten förordna att vad som förekommit vid förhandling inom stängda dörrar inte får uppenbaras. Röjer någon utan giltigt skäl vad som enligt rättens förordnande inte får uppenbaras, straffas han enligt 9 kap. 6 § RB med dagsböter. Vad som enligt förordnande av domstol inte får uppenbaras får enligt 7 kap. 5 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen (TFO) inte offentliggöras genom tryckt skrift (se även 6 §

[1] Prop. 1971: 30 del 2 s. 604 f.

[1] JO 1948 s. 98 f och Hassler s. 94.

[2] JO 1955 s. 200 ff.

i samma kap.). Har förhandling i mål vid domstol hållits inom stängda dörrar, gäller enligt 36 § första stycket sekretesslagen, att protokoll över sådan förhandling jämte annan dylik uppteckning samt därvid företedda handlingar inte får utan domstolens tillstånd utlämnas innan målet blivit skilt från dess handläggning. Om det när domstolen skiljer målet från sig förekommer handling som enligt första stycket inte får utlämnas, kan domstolen enligt andra stycket förordna att handlingen samt dom eller beslut som avkunnats inom stängda dörrar inte får utan domstolens tillstånd utlämnas innan viss tid förflutit, högst 70 år. I paragrafen meddelas vidare föreskrifter om bl. a. det fallet att talan fullföljts i mål vari förordnande enligt andra stycket meddelats. Allmän handling som skall hållas hemlig får enligt 7 kap. 5 § första stycket TFO inte offentliggöras genom tryckt skrift (se även 6 § i samma kap.). — Beträffande förundersökning i brottmål se 23 kap. 10 § fjärde stycket och 9 kap. 6 § RB samt 7 kap. 5 § tredje stycket TFO och 10 § sekretesslagen.

I fråga om offentlighet vid muntlig förhandling vid förvaltningsdomstol föreskriver 16 § FPL bl. a. att 5 kap. 1 och 4 §§ RB skall gälla i tillämpliga delar. Den som utan giltigt skäl röjer vad som enligt rättens förordnande inte får uppenbaras skall enligt 39 § andra stycket FPL dömas till böter. Nyss anförda bestämmelser i 7 kap. 5 § TFO och 36 § sekretesslagen torde även gälla i fråga om förvaltningsdomstol, även om frågan måhända inte är alldeles klar.

De skäl som motiverar att förhandling vid domstol i princip skall vara offentlig kan inte på samma sätt åberopas beträffande exekutiv förrättning. Sådan äger f. ö. ofta rum på plats där det skulle vara praktiskt omöjligt att bereda allmänheten tillträde, t. ex. i svarandens bostad. Beredningen föreslår ej någon bestämmelse i saken och utgår från att offentlighetsprincipen vid sådant förhållande inte blir tillämplig på exekutiv förrättning. Detta gäller även förhör som avses i 8 och 9 §§ i förevarande kap. Allmänheten skall däremot självfallet ha tillträde till exekutiv auktion. Överklagas beslut som krfm meddelat, gäller RBs bestämmelser om offentlighet när hovrätten eller HD håller förhandling i målet.

Vid förhör i exekutivt ärende kan lämnas upplysningar om förhållanden vilkas yppande för utomstående kan vara till skada för parten (jfr 16 § UsK). Det kan röra sig om viktiga ekonomiska omständigheter t. ex. beträffande ett affärsföretag eller strängt personliga förhållanden. Enligt första punkten i förevarande 12 § skall krfm kunna förordna att vad som förekommit vid förhör inte får yppas obehörigen. Sådant förbud riktar sig till envar som var tillstädes vid förhöret eller eljest får del av vad som förekommit därvid. Förbudet gäller även tjänsteman vid krfm. Han är emellertid redan på grund av sin tjänst hindrad att obehörigen yppa vad han erfarit i tjänsten av beskaffenhet att inte böra komma till utomståendes kännedom (33 § krfinstruktionen). Förordnande enligt förevarande paragraf bör delges på lämpligt sätt och antecknas i protokoll eller annan handling i akten.

Tystnadsplikten är inte ovillkorlig. Det är sålunda tydligt att den inte bör leda till inskränkning i den allmänna vittnesplikten. Även i andra fall kan det under särskilda förhållanden vara försvarligt att frångå tystnadsplikten.

Obehörigt yppande av vad som omfattas av tystnadsplikten bör kunna

straffas. I en andra punkt av förevarande 12 § föreslår beredningen att böter skall ådömas den som uppsåtligen bryter mot stadgandet i första punkten, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Det torde ofta vara onödigt att protokollföra uppgifter vilka rör förhållanden som ej bör komma till utomståendes kännedom. Ibland kan dock inte undvikas att sådana uppgifter inflyter i protokoll, liksom de kan förekomma i handlingar som inges i ärendet. För att ålagd tystnadsplikt inte skall kunna kringgås genom att utomstående tar del av handlingarna bör de kunna hållas hemliga. Beredningen ämnar därför föreslå att bestämmelser därom införs i sekretesslagen. Även föreskriften i 7 kap. 5 § första stycket TFO om att allmän handling som skall hållas hemlig inte får offentliggöras genom tryckt skrift blir därigenom tillämplig.

För att uppnå full konsekvens skulle strängt taget också bestämmelsen i 7 kap. 5 § tredje stycket TFO — att vad som enligt bl. a. förordnande av domstol inte får uppenbaras ej heller får offentliggöras genom tryckt skrift — vidgas till att gälla även när krfm meddelat förordnande om tystnadsplikt. Något praktiskt behov härav torde dock knappast föreligga. Beredningen anser att det tills vidare kan anstå med en sådan ändring.

Tvångsmedel

Under denna rubrik ges bestämmelser om vitesförelägganden i andra fall än som avses i 8 och 9 §§ samt om användande av annat tvång, dvs. fysiskt övervinnande av motstånd i olika former.

13 §

I fråga om verkställighet av dom föreskrivs i 38 § 2 mom. UL, att om någon skall tillhållas att fullgöra leveransavtal eller att eljest göra eller låta något och tvångsmedel eller äventyr inte är utsatt i domen eller stadgat i lag, kan ÖE förelägga den tredskande vite, om det är lämpligt, samt fälla honom till sådant vite. I praxis har vite även förelagts vid verkställighet av ÖEs utslag i utsökningsmål.[1] I 73 § 1 mom. tredje punkten UL finns vidare en bestämmelse, enligt vilken ÖE, om den från vilken fordran eller rättighet skall utgå inte efterkommer anmaning att lämna krfm erforderliga upplysningar, kan efter anmälan av krfm förelägga den tredskande vite samt fälla honom därtill. Enligt 187 a § UL jfrd med 15 kap. 3 § RB kan ÖE under förutsättningar som anges där till säkerställande av sökandens rätt bl. a. meddela motparten förbud eller annat föreläggande vid vite. Utan stöd av särskild lagbestämmelse anses ÖE också kunna förelägga vite vid förordnande om handräckning enligt 191 eller 192 § UL.[2]

Enligt beredningens förslag kan krfm i vissa fall förelägga svaranden eller tredje man att fullgöra eller underlåta något för att verkställighet eller handräckning skall kunna genomföras. Enligt 5 kap. 4 § första stycket är gäldenären i ärende om utmätning skyldig att noggrant uppge sina tillgångar. För detta ändamål kan krfm enligt 5 kap. 13 § andra stycket ålägga honom

[1] NJA 1965 s. 321.
[2] Jfr Hassler s. 400 och Nilsson-Stjernquist s. 146 f.

att inge förteckning över tillgångarna, och gäldenären är enligt tredje stycket skyldig att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han lämnat vid förhör eller i förteckning. Enligt 5 kap. 4 § andra stycket är tredje man skyldig att lämna upplysningar om fordran som gäldenären har eller kan förmodas ha hos honom eller om annat mellanhavande med gäldenären. De anförda bestämmelserna skall enligt 17 kap. 5 § ha motsvarande tillämpning i ärende om kvarstad för fordran. Verkställighet som avser annat än betalningsskyldighet kan enligt 16 kap. 4 § ske bl. a. genom att krfm förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom. Motsvarande gäller enligt 17 kap. 18 § när handräckning som avses i 17 kap. 17 § skall genomföras. Annan säkerhetsåtgärd än kvarstad kan enligt 17 kap. 12 § innebära bl. a. förbud för svaranden att utöva viss verksamhet eller annat föreläggande att beakta sökandens anspråk.

När krfm enligt de anförda bestämmelserna förelägger svaranden eller tredje man att fullgöra något, bör vite kunna utsättas. Regler härom meddelas i förevarande 13 §. När i paragrafen talas om föreläggande att fullgöra något, avses även föreläggande som gäller annat än positiva åtgärder. Vite bör regelmässigt bestämmas i pengar. Något högsta belopp har inte stadgats. Det anges endast, att krfm får föreskriva det vite i pengar som finnes behövligt, dvs. ett vite som kan antas förmå den som avses med föreläggandet att rätta sig efter detta. Undantagsvis kan föreligga behov av att kunna använda strängare tvångsmedel än vite i pengar, t. ex. om svaranden inte efterkommit tidigare vitesföreläggande i pengar och det är särskilt viktigt att han inte längre saboterar verkställigheten eller handräckningen. Som andra punkt i första stycket föreskrivs fördenskull att fängelse, högst tre månader, får sättas som vite om synnerliga skäl föreligger.[3] Vitesföreläggande skall givetvis delges vederbörande.

Vite bör inte föreläggas, om den handling eller underlåtenhet som är i fråga är belagd med straff (jfr 9 kap. 8 § andra st. första punkten RB). Enligt 2 kap. 16 § i förslaget får vite inte föreläggas staten.

Som förut nämnts får ÖE enligt gällande lag själv utdöma förelagt vite. Viten som avses i förevarande 13 § kan ibland uppgå till avsevärda belopp, och undantagsvis kan vite ha bestämts till fängelse. Även om krfm i varje distrikt får väl kvalificerade befattningshavare anser beredningen att frågan om utdömande av vitet i hithörande fall bör prövas av domstol. Målet bör lämpligen upptas av den tingsrätt där krfm finns. Talan bör kunna väckas inte bara av allmän åklagare utan även av den som sökt verkställigheten eller handräckningen. I enlighet härmed anges i andra stycket, att fråga om utdömande av vite som har utsatts enligt första stycket skall på talan av allmän åklagare eller sökanden prövas av den allmänna underrätt där krfm finns. Beträffande sådan talan har RBs bestämmelser om åtal för bötesbrott motsvarande tillämpning (18 § Rp). Detta bör gälla även när fängelse har utsatts som vite.

Vite bör inte utdömas, om ändamålet med vitet förfallit. Bestämmelse härom har tagits upp som andra punkt i andra stycket (jfr 9 kap. 8 § sista st. RB). Denna princip torde enligt rådande uppfattning inte hindra att vite utdöms, om åsyftad prestation väl fullgjorts vid tiden för domstolens

[3] Jfr Trygger II s. 121 och Hassler s. 137 not 82.

prövning men förelagd tid inte har iakttagits.[4] Det kan erinras om att det åligger domstolen att pröva föreläggandets laglighet och att domstolen kan efter skälighet jämka beloppet av försuttet vite.[5]

Krfm kan givetvis meddela nytt föreläggande vid högre vite, om det tidigare föreläggandet inte fått avsedd verkan. När förvaltningsmyndighet meddelat vitesföreläggande och förelagd tid försitts, anses myndigheten inte ha befogenhet att ge nytt föreläggande av samma innebörd förrän det förra vunnit laga kraft.[6] I exekutiva ärenden är saken ofta brådskande och svaranden eller tredje mannen bör inte kunna förhala verkställighet eller handräckning. Beredningen föreslår därför i tredje stycket, att om föreläggande inte iakttas, krfm får ge nytt föreläggande utan hinder av att det förra inte har vunnit laga kraft. Att nytt föreläggande inte förutsätter att det först förelagda vitet också utdömts har det ej ansetts behövligt att ange.[7]

14 §

Gällande lag saknar uttryckliga bestämmelser om rätt för krfm att vid behov använda våld mot person eller mot egendom vid genomförande av exekutiv förrättning. Befogenhet därtill anses emellertid ändå föreligga.[1] Sådant tvång måste givetvis användas med urskillning. Förrättningsmannen torde bl. a. få använda visst våld för att från utmätningsgäldenär ta pengar eller värdeföremål som denne med skäl kan antas bära på sig eller för att undersöka plånbok eller handväska men anses i övrigt inte berättigad kroppsvisitera gäldenären för att kontrollera om denne har något utmätningsbart på sig.[2] Han torde också ha rätt att bereda sig tillträde till och genomsöka låst utrymme, om det finns anledning antaga att egendom som bör omhändertas förvaras i utrymmet. Sålunda anses förrättningsmannen enligt rådande uppfattning t. o. m. skyldig att i gäldenärs frånvaro ta sig in i dennes bostad för att undersöka huruvida där finns egendom som kan utmätas. Förrättningsman kan vid behov påkalla biträde av polismyndighet vid exekutiv åtgärd (9 § andra st. krfinstruktionen).

Beträffande utländsk rätt kan nämnas följande. Enligt *dansk rätt* (519 § retsplejeloven) gäller, att om utmätningsgäldenär inte utpekar utmätningsbar egendom, är han skyldig att på fogdens begäran öppna sina rum och förvaringsställen. Vägrar han eller anträffas inte någon som kan efterkomma sådan begäran, kan fogden använda nödigt våld. När det behövs, är fogden också berättigad att kroppsvisitera gäldenären, om det finns anledning antaga att han har dolt värdeföremål på sig. Det sagda har motsvarande tillämpning vid handräckning (''arrest'', 632 § RPL). Polismyndigheten är på begäran skyldig att biträda fogden, om denne vid förrättning möter motstånd som han inte tror sig kunna övervinna själv eller

[4] NJA 1936 s. 637, 1951 s. 116 och 1962 C 995. Se även Söderlund, Rättegångsbalken I s. 199 f. Jfr på andra sidan RÅ 1960 s. 94 samt G. Petrén i FT 1946 s. 238 ff och H. Strömberg i FT 1963 s. 257 ff.

[5] NJA 1951 s. 116.

[6] RÅ 1921 s. 159 och 1944 s. 25. Se även NJA 1911 s. 449 och 1932 s. 662.

[7] Jfr NJA 1951 s. 116 och RÅ 1964 s. 100.

[1] Trygger II s. 174, Hassler s. 106 f, Herslow s. 69, Olivecrona s. 84 ff samt G. Petrén, Om offentligrättslig användning av våld mot person. Se även NJA 1886 s. 230, 1903 s. 28 och 1920 s. 158.

[2] Jfr NJA 1886 s. 230 samt Trygger II s. 174, Hassler s. 107 och Olivecrona s. 85.

med vittnens hjälp eller om han av andra skäl begär bistånd av polismyndigheten (480 § tredje st. RPL). I 1971 års förslag har bestämmelser i ämnet tagits upp i 497 §. Där anges, att fogedretten kan undersöka svarandens rum och förvaringsställen samt hans person, om det är nödvändigt för att genomföra verkställigheten, samt att fogedretten får använda nödigt våld. Polismyndigheten skall på begäran lämna biträde härtill. — Enligt den *finska utsökningslagen* (3 kap. 30 §) är utmätningsman berättigad att låta öppna lås och dörrar samt genomsöka hus och förvaringsställen, om det behövs för verkställigheten. Möter utmätningsman motstånd, är han berättigad att få bistånd av polisen men får även själv tillgripa maktmedel som kan anses försvarliga med hänsyn till tjänsteåtgärdens art och motståndets farlighet samt med beaktande av situationen i övrigt. — I *norsk rätt* (37 § lov om tvangsfuldbyrdelse) föreskrivs, att förrättningsmannen kan kräva tillträde till svarandens bostad och undersöka hans rum och förvaringsställen i den utsträckning som anses nödvändig för att främja verkställigheten. Vägras tillträde eller är ingen tillstädes som kan öppna eller möter motstånd, har förrättningsmannen rätt att bruka nödigt våld och kan kräva hjälp av polismyndigheten. Bryts något upp, skall det åter stängas så väl som möjligt, om inte svaranden eller någon som det åligger att tillvarata hans rätt är närvarande. Vidare föreskrivs att vid verkställighetens genomförande bör visas all den skonsamhet och varsamhet som omständigheterna tillåter. Anförda bestämmelser har motsvarande tillämpning på handräckning (251 och 268 §§). Bestämmelserna i 37 § har utan ändring tagits upp i 1954 års förslag (14 §).

I *Förbundsrepubliken Tyskland* (758 § Zivilprozessordnung, se även 892, 928 och 936 §§) gäller, att förrättningsmannen är berättigad att genomsöka svarandens bostad och förvaringsutrymmen i den mån syftet med den exekutiva åtgärden kräver det. Förrättningsmannen får vidare låta öppna låsta portar eller dörrar och tillslutna förvaringsutrymmen. Möter han motstånd vid verkställighet eller handräckning, får han använda våld och kan begära bistånd av polismyndigheten. — Enligt *schweizisk rätt* (art. 91 andra st. Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs) är gäldenären skyldig att på begäran av förrättningsmannen öppna rum och förvaringsutrymmen. Förrättningsmannen kan vid behov ta polismyndigheten i anspråk.

Om exekutiv myndighet skall kunna fullgöra sina uppgifter, kan det inte undvikas att tvång ibland måste tillgripas. Verkställighet eller handräckning får inte inställas bara därför att svaranden eller tredje man sätter sig till motvärn eller på annat sätt söker hindra förrättningen. Det är härvid inte tillräckligt att kunna ge vitesföreläggande eller lita till straffbestämmelser. Krfm måste ha möjlighet att i viss utsträckning begagna direkt tvång. Denna befogenhet bör inskrivas i lag.[3] Det är emellertid uppenbart att en sådan fråga inte kan regleras i detalj i lagen, utan en viss frihet måste lämnas att handla efter situationens krav. Vissa råd och anvisningar torde kunna meddelas i administrativ ordning. (Jfr betr. polismans befogenhet att bruka våld 24 kap. 2 § BrB och 16 § polisinstruktionen 1972: 511.)

[3] Se riksdagsmotion 1957:I:322 och II:407, 1LU 9 och rskr 127. Se även beredningens direktiv s. 81 ovan.

I *första stycket* av förevarande 14 § föreslås en allmänt hållen bestämmelse i ämnet, enligt vilken krfm får använda tvång för genomförande av förrättning enligt balken i den mån det med hänsyn till förrättningens ändamål och omständigheterna i övrigt framstår som befogat. Bestämmelsen gäller såväl verkställighet som handräckning. I första hand måste alltid krävas att åtgärden är behövlig för förrättningens genomförande. Hänsyn skall också tas till ärendets beskaffenhet och betydelse. Åtgärden måste finnas rimlig i relation till det intresse som skall tillgodoses i det exekutiva ärendet.

Förslaget medger bl. a. att förrättningsmannen under nämnda förutsättningar tar sig in i en lägenhet, med den reservation beträffande bostad som följer av andra stycket, eller att han öppnar låst skrivbordslåda, kassaskåp eller andra tillslutna utrymmen. Det är uppenbart att därvid inte får företas mera ingripande åtgärder än som är nödvändigt och att egendom inte får skadas annat än om det i undantagsfall är klart motiverat. Rum eller förvaringsställe som öppnas bör efter förrättningen tillslutas på lämpligt sätt. Att gäldenärens bostad och andra utrymmen får genomsökas följer utan vidare av ändamålet med utmätning eller kvarstad eller annan förrättning som går ut på att ta hand om viss egendom. Ett annat exempel på ingripande med tvång är att krfm stoppar fartyg eller luftfartyg som är på väg att lämna landet. Härvid kan han behöva anlita biträde av polis- eller tullmyndighet.

Även tvång som består i övervinnande av fysiskt motstånd av svaranden kan komma i fråga. Att förrättningsman dessutom har rätt till nödvärn är självfallet och följer redan av 24 kap. 1 § BrB. Givet är att särskild försiktighet måste iakttas i fråga om användning av fysiskt tvång mot person. Förrättningsmannen bör bl. a. innan sådant tvång tillgrips i förekommande fall upplysa om att vederbörandes motstånd är straffbart (jfr t. ex. 17 kap. 13 § andra st. BrB om straff för den som hindrar förrättning genom att vägra inträde som förrättningsman äger fordra).[4] I likhet med vad som f. n. anses gälla kan krfm enligt förslaget ta ifrån svaranden aktuell egendom som denne bär på sig eller undersöka plånbok eller handväska men bör i övrigt inte kroppsvisitera honom för att konstatera om han har utmätningsbar egendom på sig. Handgripligheter bör undvikas. Om något starkare våld måste användas, bör krfm helst begära biträde av polismyndigheten vars personal har en helt annan utbildning på området. Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning.

Förevarande paragraf medger inte krfm att använda vite i andra fall än som anges i 13 §. Paragrafen medför inte heller befogenhet att hämta part eller annan (jfr 10 § andra st.). En särskild fråga är i vad mån tvång får användas även mot annan än svaranden, dvs. mot annan sakägare eller någon utomstående. Förslaget gör här inte någon skillnad mellan svaranden och andra. Tvång får alltså, i den mån det med hänsyn till omständigheterna kan anses befogat, användas mot envar som söker hindra förrättningen. Frågan kan bli aktuell när gäldenär tillhörig egendom eller när viss bestämd egendom som någon förpliktats utge finns hos tredje man. Den omständigheten att egendom finns i tredje mans besittning hindrar inte att den utmäts för ägarens gäld och även tas om hand, om tredje mannen inte gör

[4] Jfr NJA 1901 s. 235.

anspråk på egendomen för egen del eller sådant anspråk kan lämnas utan avseende. När egendomen sålunda får utmätas utan förbehåll för tredje mans rätt (jfr det motsatta fallet i 5 kap. 20 §), bör också verkställigheten kunna fullföljas även om innehavaren söker hindra det. Tvång bör alltså få användas mot tredje mannen i den mån det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Motsvarande bör gälla i fråga om verkställighet av utgivningsdom. För utmätning hos den som är inneboende hos annan i dennes hus eller lägenhet bör krfm kunna bereda sig tillträde till huset eller lägenheten för att komma till gäldenärens bostad. I annat fall skulle inneboende gäldenär kunna göra sin egendom oåtkomlig för borgenärerna. Hyresvärden bör ställa sig lojal till krfms önskemål. Gör han svårigheter, får krfm använda det våld som, med beaktande även av hyresvärdens synpunkter, kan anses befogat.[5]

Det inträffar ofta, särskilt i storstadsområden, att ingen är hemma när krfm inställer sig för utmätningsförrättning i gäldenärs bostad. Krfm bereder sig då som regel tillträde till bostaden med hjälp av låssmed. I allmänhet påträffas inte någon utmätningsbar egendom. Som anförts i den allmänna motiveringen under 2.5.1 samt under 5 kap. 4 § anser beredningen, att de rutinmässiga hembesöken bör minskas och i viss utsträckning ersättas med att gäldenären hörs muntligen på krfms tjänsterum. Beredningen anser också, att förrättningsmannen inte bör utan vidare ta sig in i bostaden när vederbörande inte är hemma, och föreslår att som *andra stycke* i förevarande 14 § tas in bestämmelse att så inte får ske annat än om innehavaren underrättats om tiden för förrättningen och håller sig undan eller om eljest särskilda skäl föreligger. Bestämmelsen gäller inte bara bostad som innehas av svaranden utan naturligtvis också och i särskild grad annans bostad, när förrättning undantagsvis skall äga rum där. Är innehavaren hemma men vägrar han öppna, är förrättningsmannen oförhindrad att ta sig in, om det i övrigt kan anses befogat. Särskilda skäl därtill kan i övrigt vara, att förrättning vid tidigare tillfälle måst inställas på grund av innehavarens frånvaro och denne trots anmaning inte hört av sig eller att förrättningen är brådskande och därför inte lämpligen kan uppskjutas. Här kan påpekas, att krfm, när den behöver med våld bereda sig tillträde till någons bostad, bör ta särskild hänsyn till barn eller åldringar o. a. som uppehåller sig i lägenheten. Bestämmelsen är även tillämplig vid andra förrättningar än utmätning. Vad särskilt angår avhysning — som kräver förberedelser av olika slag — är det naturligtvis angeläget att den, när i 16 kap. 6 § (jfr 17 kap. 19 §) föreskriven underrättelse m. m. föregått, kan genomföras på utsatt tid. I sådant ärende föreligger därför som regel särskilda skäl för krfm att bereda sig tillträde.

Förslaget utgår från att svaranden eller annan, i vars bostad förrättning skall äga rum, regelmässigt får underrättelse om tidpunkten för förrättningen i så god tid som möjligt (jfr 40 § UsK).

Det kan här påpekas, att som förut nämnts tvång kan behöva användas även i fall då gäldenären eller nyttjanderättshavare vägrar att låta fastighet visas när den skall säljas (jfr 13 kap. 18 § andra st. i förslaget). Likaså kan tvång komma till användning för omhändertagande av pantbrev och andra handlingar (jfr 7 kap. 6 och 9 §§ samt 13 kap. 4 och 5 §§ i förslaget).

[5] Jfr Allenmark s. 51.

Kronofogdemyndighetens beslut

I fråga om krfms handläggning av exekutiva ärenden använder UL som regel inte beteckningen beslut för myndighetens avgöranden. Där begagnas i regel sådana beteckningar som "åtgärd" (t. ex. 77 §), "förfarande" (t. ex. 200 §, se även rubriken till 10 kap.) eller "förslag" (t. ex. 146 §). Under senare tid har emellertid i samband med ändringar i UL beteckningen beslut i ökad utsträckning använts (se t. ex. 83 § 1 mom., 201 § 1 mom. och 209 §). ÖEs avgöranden benämns i UL beslut eller utslag (se t. ex. 53 och 211 §§ samt rubrikerna till 3 och 11 kap.).

I förslaget benämns krfms avgöranden genomgående beslut. Krfm får emellertid även vidta faktiska verkställighets- eller handräckningsåtgärder som kanske inte utåt framstår som beslut i vanlig mening. Att ett beslut i verkligheten måste föregå varje åtgärd är dock uppenbart. I den mån sådana åtgärder har betydelse för part eller tredje man skall de enligt förslaget likställas med beslut såvitt angår tillämpning av 19 kap. (se 16 §).

15 §

Gällande lag saknar i stort sett bestämmelser om hur beslut i exekutivt ärende skall meddelas. Detta kan allt efter sakens beskaffenhet ske muntligen eller skriftligen. Tydligt är att beslut som meddelas muntligen (jfr t. ex. 147 § UL) bör återges i protokoll eller annan handling i ärendet (se bl. a. 35 § första st. 11 och andra st. UsK samt 30 § första st. 5 FeK).

De beslut som krfm skall fatta enligt förslaget bör ofta utfärdas i skriftlig form. Detta gäller t. ex. beslut om införsel eller beslut om handräckning som avses i 17 kap. 17 §. I andra fall bör beslut — eller vidtagen åtgärd — protokollföras resp. antecknas i dagbok e. l., men åsyftad åtgärd måste i många sammanhang kunna genomföras utan avvaktan på sådan protokollföring eller anteckning. Beslut meddelas i sådana fall muntligen, t. ex. i samband med förrättning eller vid sammanträde. I enlighet med det sagda anges i första stycket av förevarande 15 § att krfms beslut meddelas skriftligen eller muntligen samt att muntligt beslut skall uppteckas.

I gällande lag saknas bestämmelser om skyldighet för krfm eller ÖE att motivera sina beslut (jfr 36 § andra st. UsK) men sådan skyldighet torde ändå i princip anses föreligga.[1]

Dom i tvistemål skall enligt 17 kap. 7 § första stycket RB ange bl. a. domskälen med uppgift om vad som är bevisat i målet. Bestämmelsen skall enligt 12 § första stycket i samma kap. också tillämpas i fråga om slutligt beslut, om frågans beskaffenhet fordrar det. Beslut som inte är slutligt skall enligt 13 § första stycket, i den mån det erfordras, ange de skäl på vilka beslutet grundas. Beträffande underrätts slutliga beslut i ärende föreskrivs i 9 § andra stycket ärendelagen, att beslutet skall i den mån det erfordras ange de skäl på vilka det grundas. — Enligt 30 § andra stycket FPL skall av beslut varigenom förvaltningsdomstol avgjort mål framgå de skäl som bestämt utgången. I 17 § FL föreskrivs, att beslut varigenom myndighet avgör ärende skall innehålla de skäl som bestämt utgången. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis i vissa angivna fall, bl. a. om beslutet inte går part emot eller det eljest är uppenbart obehövligt att upplysa om skälen.

[1] JO 1972 s. 340 ff och Hassler s. 103.

Den numera även för förvaltningsmyndigheter lagfästa principen om skyldighet att vid behov motivera beslut bör tillämpas också av krfm. Detta är av betydelse särskilt för part som beslutet gått emot och som därför kan vilja överklaga det samt för överinstansen när besvär har anförts. Beredningen föreslår därför i andra stycket av förevarande 15 § att krfms beslut skall, i den mån det behövs, ange de skäl på vilka det grundas.

Enligt den föreslagna lagtexten behöver inte alla beslut särskilt motiveras. Det skulle vara både onödigt och alltför betungande. När ansökan om verkställighet bifalls, framgår sökandens anspråk och skälen därtill av åberopad exekutionstitel. Detta gäller bl. a. vid införsel och utmätning. Någon ytterligare motivering för att verkställigheten beviljats kan i allmänhet inte anses påkallad. Har svaranden framställt invändning mot verkställigheten (jfr 3 kap. 24 §), kan dock behöva anges varför invändningen inte beaktas, såvida inte saken är uppenbar. Vidare bör skälen anges, om utmätning av lön e. l. beslutas i enlighet med de särskilda förutsättningar som gäller därom eller om viss egendom tas i anspråk oaktat invändning framställts mot att den utmäts osv. Vid handräckning har sökandens anspråk som regel inte prövats i annan ordning och i beslutet bör då i allmänhet skälen anges. När ansökan om verkställighet eller handräckning avslås eller eljest inte föranleder begärd åtgärd, bör beslutet som regel innehålla skälen. Beslut som endast är förberedande behöver i allmänhet inte motiveras.

För stora anspråk bör inte ställas på utformningen av motivering. Vad som skall anges är de huvudsakliga skäl som varit bestämmande så att det blir begripligt varför ärendet fått den utgång som beslutats. Någon detaljerad redogörelse för sakförhållandena kan inte krävas.

Enligt 204 § 2 mom. UL skall krfm vid förrättningar som anges i 201 och 203 §§ (dvs. när viss tid för klagan gäller samt vid utmätning av lön m. m.) meddela underrättelse om vad den som vill söka ändring bör iaktta samt äventyret om det försummas. I UsK meddelas vissa kompletterande föreskrifter. Enligt 28 § första stycket UsK skall i beslut om utmätning i lön eller om införsel och i beslut enligt 12 eller 22 § InfL anges bl. a. att den som är missnöjd kan klaga hos ÖE. Enligt 50 § UsK skall i beslut om rättelse, i bevis enligt 43 § (dvs. över utmätning av annan egendom än lön) och i underrättelser enligt 45 § (bl. a. då egendom utmätts med förbehåll enligt 67 § 3 mom. UL) anges vad den som vill klaga hos ÖE har att iaktta. I 211 § 1 mom. fjärde punkten UL stadgas beträffande ÖE, att när slutligt utslag ges, auktion hållits eller försäljning skett i annan ordning, skall meddelas underrättelse om vad som är att iaktta vid sökande av ändring och äventyret om det försummas.

Beträffande dom i tvistemål gäller enligt 17 kap. 7 § tredje stycket RB, att om part äger fullfölja talan eller söka återvinning, det i domen skall ges tillkänna vad han har att iaktta därvid. Enligt 12 § andra stycket gäller motsvarande i fråga om slutligt beslut. I fråga om beslut under rättegången föreskrivs i 13 § andra stycket bl. a., att det skall tillkännages om talan skall föras särskilt. Den som vill föra talan mot beslutet äger erhålla underrättelse hos rätten om vad han har att iaktta. Beträffande slutligt beslut i ärende föreskrivs i 9 § andra stycket ärendelagen att rätten skall på begäran lämna den som vill föra talan mot beslutet underrättelse om vad han har att iaktta.

— Enligt 31 § första stycket andra punkten FPL skall beslut som kan överklagas innehålla upplysning om vad den skall iaktta som vill anföra besvär över beslutet. I 18 § första stycket andra punkten FL anges, att om det är uppenbart att beslut varigenom myndighet avgör ärende går part emot, skall denne underrättas om vad han har att iaktta vid talan mot beslutet.

Krfms beslut kan enligt förslaget överklagas, om inte annat föreskrivs (jfr 22—25 §§ i förevarande kap.). För klagan gäller enligt 27 § i vissa fall bestämd tid, medan möjligheten att klaga i andra fall inte är tidsbegränsad. När viss besvärstid gäller, bör beslutet ange vad den som vill klaga har att iaktta. I ärende hos krfm kan förekomma successiva beslut beträffande vilka gäller att särskild talan får föras mot varje särskilt beslut inom begränsad tid, i allmänhet räknad från att part delgetts beslutet. Anteckning om vad som i detta hänseende gäller kan ske på dagboksblad eller i protokoll i mycket förenklad form (t. ex. genom ordet besvärshänvisning). Vid eventuell utskrift och delgivning av beslutet bör besvärshänvisningen utskrivas enligt formulär. I andra fall bör den som är missnöjd få upplysning hos krfm vid förfrågan. Bestämmelser i enlighet härmed har tagits upp i tredje stycket av förevarande 15 §. Det kan givetvis vara lämpligt, att beslut som får överklagas utan begränsning till viss tid innehåller erinran om möjligheten att klaga. Föreskrift härom kan vid behov meddelas i administrativ ordning.

Beslut om införsel och om utmätning av lön m. m. kan enligt 4 kap. 12 § första stycket och 8 kap. 5 § ändras av krfm när anledning föreligger. Sådana beslut bör innehålla upplysning om denna möjlighet. Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning (jfr 28 § första st. UsK).

16 §

Som förut nämnts vidtar krfm även faktiska åtgärder som ej utåt framstår som beslut. Som exempel kan nämnas säkerställande av utmätning eller av kvarstad eller utbetalning av medel som influtit efter utmätning. Sådana åtgärder bör i princip likställas med beslut, i den mån åtgärden är av betydelse för någons rätt.[1] I förevarande 16 § anges, att vad som i kapitlet sägs om beslut skall i tillämpliga delar gälla även åtgärd som företas utan särskilt beslut eller följer på beslut och som är av betydelse för part eller tredje man. Bestämmelsen har bl. a. tillämpning i fråga om möjligheten till och tid för klagan.

Enligt 10 kap. 1 § andra stycket i förslaget får krfm liksom f. n. i viss utsträckning överlämna åt annan att sälja lös egendom på offentlig auktion. Här kommer närmast i fråga företag för auktionsverksamhet samt beträffande värdepapper fondkommissionär eller mäklare (jfr 79 och 80 §§ UsK). Det kan möjligen diskuteras hur försäljning som sker i sådan ordning bör betraktas i fråga om möjligheten att överklaga försäljningen. Det skulle i och för sig vara tänkbart att klagan endast finge föras över krfms beslut att överlämna försäljningen till annan, medan själva försäljningen inte skulle få överklagas. En sådan ordning kan dock knappast anses lämplig. Beredningen anser att den försäljning som sker enligt krfms uppdrag bör jäm-

[1] Jfr NJA 1968 s. 344.

ställas med försäljning som krfm själv företar.[2] Klagan bör alltså kunna föras över själva försäljningen. Eftersom denna inte formligen bekräftas av något krfms beslut bör den betraktas såsom en sådan faktisk åtgärd som avses i förevarande paragraf. Motsvarande bör gälla åtgärd som sökanden enligt 16 kap. 4 § första stycket andra punkten utför efter krfms anvisning.

17 §

Beträffande fortgången av det exekutiva förfarandet gäller enligt 210 § 1 mom. UL att klagan över utmätning inte får hindra förrättningens fullbordan eller egendomens försäljning och att inte heller klagan över annan åtgärd som vidtagits av krfm får föranleda uppehåll däri, om ej ÖE förordnar annorlunda. Enligt 208 § äger ÖE, när klagan över krfms åtgärd anmäls hos honom, tills vidare i avvaktan på det slutliga utslaget inställa vidare fortgång av åtgärden eller meddela den rättelse vartill omständigheterna föranleder, om skäl finns och saken inte tål uppskov. I fråga om verkställighet av utslag varigenom ÖE ålagt betalningsskyldighet gäller enligt 51 § 4 mom. UL vad som i 37 samt 39 och 40 §§ är stadgat i fråga om underrätts dom i motsvarande fall.[1] ÖEs utslag varigenom någon fällts till böter eller vite får enligt 52 § 1 mom. inte verkställas förrän det vunnit laga kraft. Annat av ÖE meddelat beslut i utsökningsmål än som avses i 51 och 52 §§ skall enligt 53 § gå i verkställighet även om det överklagas, om inte annorlunda förordnats eller är särskilt stadgat. Utslag varigenom ÖE föreskriver ändring beträffande krfms åtgärd skall enligt 210 § 2 mom. omedelbart lända till efterrättelse, om det inte förordnas annorlunda. I mål om utmätning skall dock redan verkställd åtgärd inte återgå innan utslaget vunnit laga kraft, om inte ÖE särskilt förordnat därom. När ÖEs utslag överklagas, kan hovrätten enligt 218 § 1 mom., innan ändringssökandet slutligen prövas, förordna att utslaget inte får verkställas eller att, om verkställighet redan följt, ytterligare åtgärd inte får vidtas.

Krfms åtgärder avser, frånsett handräckning, att genomföra förpliktelser som bestämts i exekutionstitlar. Myndighetens egna beslut räknas i förslaget inte som exekutionstitlar i den mening som avses i 3 kap. Flera bestämmelser i förslaget anger särskilt att krfm får utsöka vissa fordringar eller kostnader (se 2 kap. 15 §, 3 kap. 26 §, 4 kap. 20, 21 och 26 §§, 8 kap. 5 §, 14 kap. 22 §, 16 kap. 4 § samt 18 kap. 7, 9, 10, 14 och 21 §§, jfr 5 kap. 1 § andra st.). Krfms beslut bör i princip kunna genomföras eller eljest lända till efterrättelse omedelbart. I förevarande 17 § sägs härom generellt i första stycket första punkten, att krfms beslut länder till efterrättelse omedelbart. I en andra punkt tillfogas att verkställighet eller handräckning fortgår även om klagan förs, såvida ej annat är särskilt föreskrivet eller förordnas.

Exempel på särskild föreskrift i fråga om fortgången av det exekutiva förfarandet finns i 9 kap. 9 § första stycket och 14 kap. 16 §.

I andra stycket av förevarande 17 § föreskrivs slutligen särskilt undantag beträffande krfms beslut varigenom vite utdömts (jfr 10 §). Vitet får inte utsökas innan beslutet vunnit laga kraft (jfr 3 kap. 10 §).

[2] Jfr Trygger I s. 485 och NJA 1883 s. 280.

[1] 51 § 4 mom. UL torde, sedan lagsökningsmålen år 1937 överflyttats till domstol, främst åsyfta kostnadsersättning som ÖE ålagt i utsökningsmål. Se Trygger II s. 163, Hassler s. 69 och Olivecrona s. 30.

När besvär anförts över meddelat beslut eller vidtagen åtgärd, kan krfm enligt 36 § andra stycket i förevarande kap. förordna, att ärendet skall vila tills vidare i avvaktan på hovrättens beslut. Enligt 40 § andra stycket kan hovrätten också omedelbart förordna, att åtgärd för verkställighet eller handräckning inte skall äga rum tills vidare eller att sådan åtgärd skall genomföras och bestå till dess annat förordnas. Härunder inbegrips även förordnande av hovrätten att krfms beslut om vilandeförklaring inte skall hindra fortsatt verkställighet. Om synnerliga skäl föreligger, får hovrätten också omedelbart förordna att vidtagen åtgärd skall hävas.

18 §

I InfL och UL finns för vissa fall särskilda bestämmelser om att krfm eller ÖE kan själv ändra eller rätta beslut eller vidtagen åtgärd (se 12 § första st. InfL samt 67 a § 3 mom. och 77 § 2 mom. UL). Förslaget ger på motsvarande sätt i några fall krfm uttrycklig befogenhet att själv ändra eller rätta beslut som myndigheten meddelat (se 4 kap. 12 § första st., 5 kap. 33 § första st. och 34 §, 8 kap. 5 § samt 17 kap. 14 §). De bestämmelser som sålunda meddelats om självrättelse är inte uttömmande. Krfms verksamhet är till större delen av rent praktisk art, och det torde följa av verksamhetens beskaffenhet att myndigheten i viss omfattning måste kunna ändra vidtagna åtgärder. Krfms beslut och åtgärder bör sålunda inte göras mera bindande än som är nödvändigt med hänsyn till syftet med dem. Om krfm genom något sitt beslut slitit en tvist mellan parter, kan emellertid beslutet inte bli föremål för självrättelse utan stöd av lagbestämmelse. Vidare får enligt förslaget självrättelse av beslut om utmätning ske endast under de förutsättningar som anges i 5 kap. 33 och 34 §§. Har åter krfm underlåtit att ta viss egendom i mät därför att förrättningsmannen ansett att den ingick i gäldenärens beneficium eller på grund av sin beskaffenhet inte var utmätningsbar, är myndigheten oförhindrad att ändra mening. Bl. a kan överordnad befattningshavare ha en annan uppfattning i saken och ge order om att egendomen skall utmätas. Beträffande försäljning och köpeskillingsfördelning följer av åtgärdens beskaffenhet att den inte kan hävas av krfm själv (jfr dock 14 kap. 22 §). I fråga om verkställighet enligt 16 kap. i förslaget torde också möjligheten till självrättelse vara begränsad. Rena misstag vid genomförandet, t. ex. vid öppnande av väg eller hämtning av avbetalningsgods, torde dock kunna rättas. Motsvarande gäller avhysning.

I fråga om det praktiska genomförandet av olika förrättningar torde krfm överlag ha befogenhet att successivt anpassa förfarandet efter vad situationen kräver, t. ex. i fråga om åtgärder för säkerställande av utmätning. En del uttryckliga beslut gäller på grund av sakens beskaffenhet endast tills vidare. I vissa fall, t. ex. när det är fråga om undantag från förbud eller anstånd med försäljning, förutsätts att avslag på ansökan ej hindrar vederbörande att återkomma.

Förslaget utgår i enlighet med det sagda från att det — utöver de fall som särskilt nämnts i lagtexten — på grund av verksamhetens beskaffenhet finns viss befogenhet att ändra meddelade beslut och åtgärder, och det har inte synts rådligt att söka fixera den i lagtext. Däremot kan det vara lämpligt att frågan uppmärksammas i administrativa föreskrifter som närmare anger hur krfm bör förfara. Sådana bestämmelser kan utfärdas med stöd av 1 kap.

3 § andra stycket i förslaget.

När beslut eller åtgärd är av den beskaffenhet att självrättelse är tillåten, är det i princip utan betydelse om tiden för besvär har gått till ända eller ej. I 5 kap. 34 § har emellertid den där angivna ordinära tiden för rättelse (två veckor) utsträckts, om besvär anförts. Krfm bör självmant ta upp fråga om självrättelse när anledning föreligger. Anledning kan som förut nämnts yppas vid den rutinmässiga granskning av underordnades arbete som högre befattningshavare förutsätts utföra. Vidare kan påpekande av part eller tredje man ge anledning till rättelse. I första stycket första punkten av förevarande 18 § föreskrivs fördenskull, att krfm skall självmant pröva fråga om ändring eller rättelse av beslut när sådan åtgärd är tillåten och anledning föreligger. Bestämmelsen är tillämplig även om särskild talan får föras mot beslutet. Detta torde överensstämma med vad som anses gälla i fråga om förvaltningsmyndighets möjlighet att vidta självrättelse.

Anledning till ändring eller rättelse kan också föreligga när besvär anförts och krfm skall ta den befattning med ärendet som anges i 33 och 34 §§. Av 36 § första stycket framgår att 18 § är tillämplig även när anförda besvär ger anledning därtill. Ang. inhibition se vidare 36 § andra stycket och 40 § andra stycket samt under 17 § här ovan.

Enligt andra bestämmelser i förslaget skall verkställighet eller handräckning avbrytas eller vidtagen åtgärd hävas, utan att fråga är om någon omprövning av tidigare beslut. I vissa fall används av särskild anledning uttryckssättet att åtgärd skall "återgå". När i förevarande sammanhang talas om hävande, åsyftas även återgång av vidtagen åtgärd. Bestämmelser av hithörande slag finns i 3 kap. 7 § fjärde stycket, 24 § tredje stycket och 26 §, 4 kap. 12 § andra stycket och 17 § första stycket, 7 kap. 12 § tredje stycket, 10 kap. 6 § fjärde stycket, 11 kap. 21 § fjärde stycket, 12 kap. 1 § jfrd med sistnämnda lagrum samt 13 kap. 17 § och 42 § fjärde stycket, 17 kap. 13—15 och 21 §§ och 18 kap. 6 § (jfr även 40 § i förevarande 19 kap.).

Även frågor om verkställighets eller handräcknings avbrytande eller om hävande av redan vidtagen åtgärd bör i princip prövas av krfm utan att särskild begäran därom behöver framställas. I första stycket andra punkten av förevarande 18 § anges fördenskull, att även fråga om verkställighets eller handräcknings avbrytande eller hävande prövas självmant av krfm, om ej annat är föreskrivet. Föreskrift om att särskild begäran förutsätts för vissa åtgärder som har samband med återgång av exekutiv åtgärd finns i 3 kap. 26 § andra stycket, 4 kap. 26 § och 14 kap. 22 §.

Beredningen har även uppmärksammat frågan om rättelse på grund av skrivfel, räknefel eller annat dylikt förbiseende. Enligt 17 kap. 15 § RB kan rätten, om den finner att dom eller beslut av sådan anledning innehåller uppenbar oriktighet, meddela beslut om rättelse. Parterna skall få tillfälle att yttra sig innan rättelse sker. Även enligt 32 § FPL får beslut rättas, om det av nämnd anledning innehåller uppenbar oriktighet. Om det inte är obehövligt, skall tillfälle lämnas part att yttra sig innan rättelse sker. I 19 § FL föreskrivs endast, att innan myndigheten rättar beslut som av nämnd anledning innehåller uppenbar oriktighet, skall tillfälle lämnas part att yttra sig, om det inte är obehövligt.

Beträffande de bestämmelser om ändring eller rättelse som nu finns i InfL

och UL kan nämnas, att deras införande i resp. lagar inte avsetts skola inverka på den befogenhet som kan tillkomma krfm att med analogisk tillämpning av 17 kap. 15 § RB rätta skrivfel o. d.[1] En sådan befogenhet bör finnas och beredningen föreslår i andra stycket av förevarande 18 § uttryckliga bestämmelser därom. Bestämmelserna bör bl. a. kunna tillämpas, om sakägarförteckning eller köpeskillingsfördelning råkat bli felaktig på grund av felräkning eller liknande förbiseende. De gäller även sedan krfm skilt sig från ärendet.

Prövning av tvist

Under denna rubrik behandlas dels vissa tvister som krfm själv skall pröva dels tvister som krfm hänskjutit till särskild rättegång.

19 och 20 §§

Dessa paragrafer gäller tvister som krfm själv skall pröva.

I anslutning till reglerna om fördelning av köpeskilling m. m. har i 14 kap. 9 § första stycket i förslaget upptagits bestämmelser om att medel skall avsättas bl. a. när fordran eller förmånsrätt är tvistig. Vidare ges i andra stycket regler om prövning av tvist om vem medlen skall tillfalla. Enligt tredje stycket i paragrafen äger krfm i vissa fall själv pröva tvisten. Denna bestämmelse ersätter 151 § 3 mom. första punkten i ULförslaget men tillämpningsområdet har vidgats. Medan detta enligt ULförslaget endast innefattar ärenden som handläggs av ÖE, dvs. försäljning av registrerat skepp, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg samt fast egendom, skall bestämmelsen i förslaget gälla alla slags ärenden. 151 § 3 mom. i ULförslaget innehåller också vissa andra bestämmelser angående förfarandet när tvist skall prövas av krfm. Dessa har inte tagits upp i 14 kap. 9 § utan med i huvudsak oförändrat innehåll fått sin plats i 19 och 20 §§ i förevarande kap.[1] Dessutom har tillkommit ett par nya föreskrifter.

Första stycket i *19 §* i förslaget innehåller, att talan i tvist, som enligt 14 kap. 9 § tredje stycket skall prövas av krfm, skall anses väckt när part framställde sitt yrkande. Bestämmelsen motsvarar 151 § 3 mom. andra punkten i ULförslaget. Med "yrkande" avses det yrkande om betalning ur den utmätta egendomen som förutsätts vara framställt under det föregående förfarandet, muntligen eller skriftligen. Det kan anmärkas att det inte behövs någon särskild begäran om att tvisten skall prövas av krfm, men berörda sakägare kan givetvis ta initiativ i den riktningen. Krfm skall självmant pröva huruvida tvisten är sådan att den lämpligen bör tas upp och avgöras av myndigheten, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

För att krfm skall få tillräckligt underlag för sin bedömning av tvisten kan det behövas att framställt yrkande preciseras med angivande av grunden och bevis m. m. Därvid synes lämpligt att anknyta till de krav som enligt bestämmelser i 42 kap. RB gäller för stämningsansökan i tvistemål. Sådan ansökan skall ske skriftligen (1 §) och innehålla uppgift om bl. a. de omständigheter varå talan grundas, det yrkande som framställs och de skriftliga bevis som åberopas (2 § första st. 1—3).

[1] U I s. 98.

[1] Betr. motiven till 151 § 3 mom. ULförslaget se U XI s. 97 f.

Andra stycket i 19 § i förslaget innehåller, att om väckt talan inte uppfyller de krav som ställs på stämningsansökan i tvistemål, skall krfm anmoda parten att avhjälpa bristen. Beredningen har inte ansett behövligt att föreskriva någon påföljd vid underlåtenhet att efterkomma föreläggandet. Det ligger i partens eget intresse att tillhandahålla så fullständigt material som möjligt för tvistens prövning eftersom han annars riskerar att hans talan ogillas. Om den som yrkat betalning till äventyrs i något fall skulle vara ovillig att medverka, kan det tänkas medföra att krfm finner att tvisten inte bör prövas av myndigheten. Parten kan då i stället föreläggas att väcka talan enligt 14 kap. 9 § andra stycket i förslaget. Innan krfm på det sättet avvisar att själv pröva talan bör emellertid uppmärksammas, om avvisning medför besvärande konsekvenser för andra sakägare.

Enligt 151 § 3 mom. första punkten i ULförslaget skall ÖE pröva tvisten efter muntlig förhandling. ULförslaget innehåller inte några närmare bestämmelser om förfarandet vid förhandlingen. Det har emellertid förutsatts, att grundläggande principer för domstolsprocessen i tvistemål skall iakttas. I nu förevarande förslag har som första punkt i första stycket i *20 §* upptagits bestämmelse att krfm skall utsätta muntlig förhandling i tvisten. Därnäst sägs i en andra punkt att vid sådan förhandling gäller i tillämpliga delar vad som i 8 § första och andra styckena, 9 § såvitt angår tredje man som är sakägare, 10 § första stycket samt 11 och 12 §§ sägs om förhör. Krfm skall sålunda kalla vederbörande sakägare till förhandlingen och får ålägga sakägare personlig inställelse vid äventyr av vite (8 § första och andra st. samt 9 §). Krfm äger utdöma försuttet vite (10 § första st.). Part eller annan sakägare som inställt sig vid förhandling kan få ersättning av allmänna medel för inställelsen och kan även få förskott på sådan ersättning (11 §). Vidare kan krfm förordna att vad som förekommit vid förhandlingen inte får yppas obehörigen och den som bryter mot förordnandet kan dömas till böter (12 §). Däremot skall bestämmelsen i 8 § tredje stycket om att sökanden kan föreläggas att inställa sig vid påföljd att hans ansökan avvisas inte vara tillämplig vid sådan förhandling som nu är i fråga. I första stycket tredje punkten i 20 § föreslås i stället — i nära anslutning till 151 § 3 mom. fjärde punkten i ULförslaget — att parts utevaro ej skall utgöra hinder för handläggning och avgörande av tvisten. Inte heller tredskopåföljd får således tillämpas mot den som uteblir. Det förtjänar framhållas, att partsställningen i hithörande mål kan avvika mycket från vanliga stämningsmål vid domstol.

Enligt 9 § i förslaget kan förhör även äga rum med den som ej själv är sakägare men enligt balken är skyldig att lämna upplysningar. I denna del blir bestämmelsen inte tillämplig i tvist som avses i förevarande 20 §, vilken hänvisar till 9 § endast såvitt angår tredje man som är sakägare. Annan tredje man kan emellertid höras som vittne. I fråga om hans hörande och ersättning till honom skall andra stycket i 20 § tillämpas. Ersättningsbestämmelserna i 11 § blir inte tillämpliga för hans del.

Andra stycket i förevarande 20 § innehåller i enlighet med 151 § 3 mom. tredje punkten i ULförslaget, att om bevisning skall gälla vad som i RB föreskrivs för tvistemål. Detta innebär bl. a. att krfm kan höra vittnen resp. höra part under sanningsförsäkran.

När ÖE enligt 151 § 3 mom. i ULförslaget prövat tvist som avses där,

skall avgörandet tas in i utslaget om medlens fördelning. I tredje stycket första punkten av 20 § i nu förevarande förslag har upptagits bestämmelse, enligt vilken tvist som prövas av krfm skall avgöras i samband med fördelning av de medel som tvisten rör. Enligt en andra punkt skall avgörandet då tas upp i beslutet om medelsfördelningen. Utan uttrycklig bestämmelse förutsätts i ULförslaget att medel som ej berörs av tvisten skall fördelas utan avvaktan på avgörandet, om en sådan uppdelning kan ske utan komplikationer. Även nu förevarande förslag utgår från att en uppdelning skall kunna äga rum. Därjämte innehåller 14 kap. 18 § andra stycket en bestämmelse vilken medger att belopp som ej berörs av tvisten betalas i förskott. Slutligen innehåller förevarande 20 § tredje stycket som tredje punkt en särskild föreskrift om att en hithörande tvist får avgöras för sig om synnerliga skäl föreligger. Tvisten kan t. ex. avse en fråga som har prejudicerande betydelse för andra sakägare med likartade anspråk. Det kan då vara praktiskt att krfm avgör tvisten för sig och låter anstå med den medelsfördelning som har samband därmed.

Beträffande kostnader i tvist som avses här skall enligt 18 kap. 24 § i förslaget bestämmelserna i 18 kap. RB tillämpas. Enligt 18 kap. 25 § skall beslut varigenom ersättningsskyldighet ålagts enligt nämnda 24 § verkställas lika med dom som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket.

21 §

Under denna paragraf ges bestämmelser om forum för de fall då krfm förelagt någon att väcka talan vid domstol.

Vid tvist om äganderätten till lös egendom som avses i 69 § UL gäller om forum, att talan skall väckas vid den domstol till vilken krfms tjänstgöringsområde hör. Bestämmelsen avser enligt ordalydelsen endast lös egendom som finns i gäldenärens bo. Tredje man har emellertid i praxis även i andra fall hänvisats att väcka talan vid domstol.[1] Tredje mannen torde emellertid i så fall ej kunna åläggas att väcka talan inom viss tid. Den särskilda forumregeln i 69 § torde ej heller bli tillämplig. Talan får i stället väckas vid den domstol som är behörig enligt reglerna i 10 kap. RB.

I fråga om föreläggande att väcka talan i tvist som rör äganderätt till utmätt fast egendom gäller enligt 5 § första stycket FfL att talan skall väckas vid domstol som anges i 10 kap. 10 § RB, dvs. rätten i den ort där fastigheten är. Motsvarande gäller enligt 5 § andra stycket FfL, när tvisten rör äganderätten till byggnad eller annat som framstår som tillbehör till fastighet.

I 91 a § i ULförslaget finns forumbestämmelser för det fallet att föreläggande att väcka talan meddelas med anledning av tvist i vad mån pantbrev i skepp eller fast egendom utgör pant för fordran. Frågan gäller här om det på grund av pantbrevet finns något att utmäta hos skeppets resp. fastighetens ägare. Talan skall väckas, såvitt avser pantbrev i fast egendom vid fastighetsforum och beträffande pantbrev i skepp vid den domstol till vilken krfms tjänstgöringsområde hör.[2]

När vid fördelning av influtna medel fordran finnes tvistig, kan borgenären enligt 151 § 2 mom. i ULförslaget föreläggas att väcka talan mot

[1] Jfr s. 250.
[2] Se U XI s. 90.

sakägare som medlen skall tillfalla i andra hand. Behörig att ta upp tvisten är domstol till vilken krfms tjänstgöringsområde hör eller, om ärendet är anhängigt hos ÖE, domstolen i den ort där ÖE är.

Här bör erinras om bestämmelsen i 10 kap. 17 § första stycket 6 RB. Enligt denna är rätten inte på grund av vad som stadgas i samma kap. behörig att ta upp tvist som angår utmätt lös egendom och för vilken behörig domstol är särskilt stadgad.

I förslaget har bestämmelser om föreläggande att väcka talan upptagits i 5 kap. 19—21 och 24—26 §§, 10 kap. 12 § andra stycket samt 14 kap. 9 § andra stycket. Bestämmelserna täcker de fall då föreläggande nu kan komma i fråga men sträcker sig därutöver. De innehåller emellertid ej några regler om forum för talans väckande. Frågan om forum regleras i stället i förevarande 21 §.

Den nuvarande forumregeln i 69 § UL tillkom i samband med 1963 års ändringar i UL. Enligt vad beredningen uttalade[3] kunde i något enstaka fall förekomma att utmätningsmans tjänstgöringsområde föll inom mer än en domkrets. Talan skulle i sådant fall väckas vid domstolen för den del av tjänstgöringsområdet till vilken målet var att anse som lokaliserat med hänsyn till den omständighet som betingat utmätningsmannens kompetens. ULförslaget innehåller som förut nämnts motsvarande forumregler i 91 a §, såvitt avser tvist vid utmätning av pantbrev i skepp, och i 151 § 2 mom. med avseende på tvist vid fördelning av köpeskilling m. m.

Antalet kronofogdedistrikt torde komma att minskas väsentligt. Man får räkna med att det i framtiden kommer att i flertalet län finnas endast en krfm. Såvitt man nu kan bedöma kommer då regelmässigt att i varje kronofogdedistrikt finnas två eller flera allmänna underrätter. De nuvarande forumreglerna i 69, 91 a och 151 §§ UL kan därför inte tas upp i balken utan en viss jämkning. Beredningen föreslår, att indelningen i kronofogdedistrikt inte längre skall vara avgörande för kompetensfrågan såvitt angår tvister om lös egendom utan att denna i stället får bli beroende av den plats där myndigheten är situerad. Den domstol blir sålunda behörig inom vars domkrets krfm har sina lokaler. Man kan emellertid utgå från att det inom vissa distrikt kommer att finnas en eller flera filialavdelningar vilka självständigt handlägger vissa grupper av ärenden. När en sådan filialavdelning ger föreläggande att väcka talan, bör domstolen i den ort där avdelningen finns vara behörig. Domstolen skall anges i föreläggandet. I frågan var krfm skall anses situerad kan närmare bestämmelser meddelas i administrativ ordning.

I *första stycket* av förevarande 21 § anges som huvudregel, att hithörande tvister skall tas upp av den allmänna underrätt där krfm finns. Forumbestämmelsen skall gälla, när någon enligt 5 kap. 19, 20, 25 eller 26 § eller 14 kap. 9 § andra stycket har förelagts att i fråga om lös egendom väcka talan vid domstol, om ej annat följer av andra stycket i paragrafen. Beträffande innebörden kan erinras, att 5 kap. 19 § i huvudsak motsvarar 69 § UL, med den skillnaden att alla slag av lös egendom omfattas och att den är tillämplig

[3] U I s. 71 f.

även beträffande egendom i tredje mans besittning. Forumbestämmelsen är tvingande (jfr 10 kap. 17 § första st. 6 RB).

I 5 kap. 20 §, som saknar motsvarighet i gällande rätt, behandlas fall då det finns anledning till antagande att gäldenären är ägare till annan lös egendom än registrerat skepp eller registrerat luftfartyg utan att det föreligger sådant fall som avses i 5 kap. 16—18 §§. Det kvarstår alltså en viss grad av osäkerhet om äganderätten. Egendomen kan då utmätas med förbehåll för tredje mans rätt, och sökanden kan enligt andra stycket i 5 kap. 20 § föreläggas att väcka talan i saken mot tredje mannen. Beredningen har ansett övervägande praktiska skäl tala för att man vid föreläggande enligt 5 kap. 20 §, trots den omvända partsställningen jämfört med 5 kap. 19 §, har samma forumregel som vid föreläggande enligt sistnämnda paragraf.

I 5 kap. 25 § regleras det fallet att tredje man efter utmätt egendoms försäljning eller indrivning av utmätt fordran gör anspråk på influtna medel. Bestämmelserna i 19 och 24 §§ samma kap. har då motsvarande tillämpning. Föreläggande enligt 5 kap. 26 §, som rör återvinning av egendom som gäldenären avyttrat m. m., avser den situationen att tredje man bestrider återvinning. Därvid har 5 kap. 20 § andra stycket motsvarande tillämpning. Det har synts lämpligt, att när föreläggande meddelats enligt 5 kap. 25 eller 26 §, får gälla samma forumregel som i fall vilka direkt regleras i 5 kap. 19 och 24 §§ resp. 5 kap. 20 §.

I fråga om föreläggande enligt 14 kap. 9 § andra stycket motsvarar den föreslagna forumregeln i huvudsak vad som föreskrivs i 151 § 2 mom. i ULförslaget.

Andra stycket i 21 § i förevarande 19 kap. innehåller bestämmelse för de fall då talan skall väckas vid fastighetsforum. I överensstämmelse med vad som nu gäller enligt 5 § FfL skall talan väckas vid fastighetsforum när tvisten rör bättre rätt till utmätt fastighet eller när annan än fastighetens ägare påstår bättre rätt till egendom som framstår som tillbehör till fastigheten, dvs. när föreläggande getts enligt 5 kap. 24 §. Vidare bör tvister som avses i 5 kap. 25 och 26 §§ handläggas vid fastighetsforum, när tvisten rör fast egendom. Även när utmätt fast egendom sålts och tvist som avses i 5 kap. 25 § gäller utmätningens berättigande bör den anses röra fast egendom. Bestämmelsen i andra stycket av förevarande 21 § innebär också, att när tvist enligt 5 kap. 19, 20, 25 eller 26 § rör byggnad på ofri grund, gruva eller för gruvdrift avsedd byggnad eller anläggning, talan skall väckas vid fastighetsforum. Även i andra fall då tvisten rör huruvida viss egendom är tillbehör till fastighet skall den prövas vid fastighetsforum.

Det kan anmärkas, att om utmätning skett av egendom som ostridigt tillförts fastighet av annan än fastighetsägaren (t. ex. nyttjanderättshavare), faller tvist om äganderätten till sådan lös egendom under bestämmelsen i 5 kap. 19 §. Rätt forum för prövning av sådan tvist är — frånsett byggnad på ofri grund, gruva och gruvtillbehör — den underrätt där krfm finns.

I *tredje stycket* första punkten i förevarande paragraf ges forumbestämmelse för de fall då sökanden enligt 5 kap. 21 § första stycket förelagts att väcka talan angående beståndet av utmätt fordran eller rättighet eller han enligt 10 kap. 12 § andra stycket förelagts att skaffa exekutionstitel mot sekundogäldenär oaktat tvist om fordringen ej råder. Talan riktar sig i

sådant fall mot den förpliktade. Beredningen har inte ansett lämpligt att med frångående av de vanliga forumbestämmelserna tvinga den förpliktade att svara vid domstolen där krfm finns. Detta gäller särskilt när han inte finns i riket. Därför föreslås att i fråga om behörig domstol för ifrågavarande fall i stället skall gälla vad som i allmänhet är föreskrivet därom. Talan skall sålunda i regel väckas vid domstol i den ort där den förpliktade har sitt hemvist (10 kap. 1 § första st. RB).

5 kap. 21 § omfattar även fall då tvisten gäller i vad mån pantbrev eller annan inteckningshandling utgör säkerhet för fordran. I fråga om pantbrev i skepp eller fast egendom sägs som förut nämnts i ULförslaget, att tvist huruvida något finns att utmäta hos ägaren på grund av pantbrev i skepp skall handläggas av domstol till vars domkrets krfms tjänstgöringsområde hör, medan tvist i fråga om pantbrev i fast egendom skall handläggas vid fastighetsforum. Detsamma skall gälla enligt nu förevarande förslag, med den modifikationen att domstol där krfm finns har trätt i stället för domstol till vilken krfms tjänstgöringsområde hör. En nyhet är att föreläggande kan ges även i fall då tvisten rör om något finns att utmäta hos ägaren på grund av inteckning i luftfartyg eller reservdelar därtill. I sistnämnda fall bör tvisten lämpligen handläggas där krfm finns. Föreskrifter i enlighet med det sagda finns i tredje stycket andra punkten i förevarande paragraf.

I *fjärde stycket* sägs, att i föreläggande skall anges den domstol vid vilken talan skall väckas. Denna föreskrift överensstämmer med vad som nu följer av 69 § UL, 91 a och 151 §§ i ULförslaget samt 5 § FfL såvitt angår tvister som avses där.

Klagan över kronofogdemyndighets beslut

Beträffande klagan över krfms förfarande gäller f. n. enligt 200 § UL att klagan skall ske skriftligen hos ÖE. Bestämd besvärstid skall iakttas endast i fall då särskild bestämmelse finns därom. I fråga om klagan över beslut om utmätning gäller enligt 201 § 1 mom. för gäldenären och borgenären att besvär skall anföras inom tre veckor från den dag då klaganden erhöll del av beslutet. Detsamma skall enligt ULförslaget gälla beträffande beslut om att fastighet eller skepp tas i anspråk enligt 91 a §.[1] — I fråga om rättelse enligt 77 § 3 mom. ULförslaget sägs i 201 § 2 mom., att borgenären äger föra talan däremot inom tre veckor från den dag då han erhöll del av protokoll eller underrättelse om åtgärden. — När utmätning skett av avlöning, pension eller livränta i den ordning som föreskrivs i 67 a—67 d §§ eller av annan egendom i fall som avses i 67 c § 2 mom., gäller enligt 201 § 3 mom. att klagan ej är inskränkt till viss tid. Slutligen föreskrivs i 201 § 4 mom. i ULförslaget, att sedan utmätt fast egendom eller utmätt registrerat skepp, andel däri eller villkorlig äganderätt till sådant skepp eller andel däri har sålts, får utmätningen ej överklagas annat än i samband med klagan över försäljningen.[2] — I 203 § ges bestämmelse om besvär över krfms förslag till fördelning av köpeskilling för utmätningsvis såld egendom. Bestämmelser

[1] Ang. motiven se U VIII s. 239 och prop. 1971: 20 s. 332 samt U XI s. 99.
[2] Ang. motiven se U XI s. 99 f samt U VIII s. 240 och prop. 1971: 20 s. 333.

om sådant fördelningsförslag finns i 146 §. Klagotiden är tre veckor från att förslaget avgavs. I anslutning härtill kan erinras om att gäldenären enligt 153 § UL kan föra talan om återvinning mot fördelning i visst fall när betalning tillerkänts borgenär utan hans medgivande.

Klagan som ej sker inom föreskriven tid får enligt 204 § UL inte tas upp till prövning. Om laga förfall visas före klagotidens utgång, skall emellertid ÖE sätta ut ny tid.

Fullföljd av talan mot ÖEs beslut regleras i 211—217 §§ UL. Enligt 211 § 1 mom. får missnöjd part besvära sig i hovrätten. Över utslag, varigenom ÖE har visat mål åter till krfm, får emellertid enligt 2 mom. inte klagas, såvida inte ÖEs prövning innefattar avgörande av fråga som inverkar på målets utgång. Klagan får enligt 3 mom. inte föras över beslut varigenom ÖE funnit krfm behörig. Beträffande förbud mot klagan över beslut som angår ärendets behandling finns bestämmelser i 212 §. I fråga om besvärstid och formen för besvär gäller enligt 213 § 1 mom., att klaganden i mål som anges i 209 § skall inkomma till ÖE med besvärsinlaga inom tre veckor från den dag då utslaget meddelades. Nämnda 209 § rör mål om klagan över beslut om utmätning eller om att fastighet eller skepp tagits i anspråk enligt 91 a § samt mål som avses i 201 § 2 mom. och 203 §. — I fråga om klagan över auktion som ÖE hållit eller över försäljning som ÖE verkställt i annan ordning sägs i 213 § 2 mom., att klaganden skall inkomma till ÖE med sin besvärsinlaga inom tre veckor från försäljningsdagen. Besvär över sakägarförteckning som inte avser upphävande av auktion får dock inte anföras annat än i sammanhang med klagan enligt 3 mom. — Sistnämnda 3 mom. innehåller enligt ULförslaget, att den som vill klaga över ÖEs utslag i fråga om fördelning av medel som avses i 143 § skall inkomma till ÖE med besvärsinlaga inom tre veckor från den dag då utslaget meddelades. — I 214 § anges, att den som är missnöjd med ÖEs beslut i andra fall än som nämns i 213 § får inkomma till ÖE med besvärsinlaga inom tid som stadgas i 213 §, om beslutet blivit muntligt avkunnat för honom. Eljest räknas tiden från att han erhöll del av beslutet. 215 och 216 §§ innehåller bestämmelser om delgivning av beslut och om besvär över utslag varigenom ÖE fällt till ansvar enligt 11 §. I 217 § slutligen förklaras bl. a., att om besvärstalan finnes inte vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, skall den avvisas av ÖE. Om fullföljd mot sådant beslut gäller vad som föreskrivs i 216 §.

I samband med RBförslaget i prop. 1973: 30 föreslås vissa ändringar även i 204 och 217 §§ UL (se under 28 § nedan).

Enligt 25 § InfL förs talan mot krfms beslut enligt den lagen genom besvär hos ÖE. Klagan är inte inskränkt till viss tid.

Vid övervägande av den nyreglering som påkallas av ÖEs avskaffande bör lämpligen jämföras med reglerna i RB om fullföljd till hovrätt mot underrätts beslut och i FPL om fullföljd till kammarrätt. Även FL bör uppmärksammas.

Beträffande besvär mot underrätts beslut sägs i 52 kap. 1 § RB, att klaganden skall inom två veckor från den dag då beslutet meddelades inkomma till underrätten med besvärsinlaga. Om beslut under rättegången har meddelats annorledes än vid sammanträde för förhandling, skall dock besvärstiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. Klagan

över beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte eller i fråga som avses i 49 kap. 6 § är ej inskränkt till viss tid. I sistnämnda lagrum anges, att part som menar att målet onödigt uppehålls genom underrätts beslut äger föra särskild talan mot beslutet. I 52 kap. 2 § RB sägs, att om besvärstalan finnes ej vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, skall den avvisas av underrätten. I RBförslaget görs en ändring i paragrafen (se under 28 § nedan).

Varken UL eller RB innehåller några bestämmelser som reglerar vilka intressenter som kan föra talan mot exekutiv myndighets resp. rättens avgöranden. I 33 § andra stycket FPL anges däremot uttryckligen att talan mot meddelat beslut får föras av den som beslutet angår, om det gått honom emot. Enligt 7 § samma lag skall besvärshandling tillställas den domstol som har att pröva besvären. Handlingen skall ha inkommit inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av det beslut som överklagas. Har den före besvärstidens utgång kommit in till den domstol eller förvaltningsmyndighet som har meddelat beslutet, skall besvären ändå tas upp till prövning. Liknande besvärsregler finns i FL (11 och 12 §§).

Som förut nämnts förutsätter beredningens förslag, att hovrätt skall vara den överinstans hos vilken klagan skall få föras över krfms beslut (se 1 kap. 6 §). Efter mönster av FPL och FL har synts lämpligt att söka ange vilka som har rätt att föra sådan talan (22 §). I beredningens förslag anges härefter vissa beslut som inte får överklagas (23 och 24 §§) samt beslut mot vilka särskild talan inte får föras (25 §). Rättsmedlet skall vara besvär (26 §). Tiden för anförande av besvär måste alltjämt regleras på olika sätt för skilda slags ärenden och i viss utsträckning skall någon bestämd besvärstid inte gälla (27 §, jfr 28 §). Vidare har beredningen ansett lämpligt föreslå vissa bestämmelser om verkan av att förrättningsman varit jävig (29 §), om sambandet mellan viss åtgärd som överklagats och senare åtgärder i ärendet (30 §) samt om talan mot fördelningsbeslut (31 §).

22 §

Som beredningen nyss nämnt anges ej i UL vem som äger föra talan mot beslut av krfm eller ÖE. I allmänhet är saken klar. Gällande lag kan förmodas ha samma huvudprincip som finns uttryckt i 33 § andra stycket FPL och 11 § FL, nämligen att talan får föras av den som beslutet angår, om det gått honom emot.[1] Beredningen har i förevarande 22 § första punkten tagit upp en uttrycklig regel därom, ehuru den — liksom nämnda lagrum i FPL och FL — inte i och för sig ger mycken ledning. Beträffande bestämmelsens innebörd kan framhållas följande.

Berättigad att överklaga krfms beslut är givetvis envar som fört talan i saken om beslutet gått honom emot — vare sig han är sökande, svarande eller tredje man. Som tredje man bör räknas bl. a. annan sökande vilken blivit tillbakasatt genom krfms beslut, t. ex. den som påstår att hans fordran bort föranleda utmätning före eller samtidigt med utmätning för fordran som tillgodosetts genom överklagad utmätning. Taleberättigad är även varje innehavare av sakrättsligt skyddat anspråk som kan bli lidande av meddelat beslut. Enligt beredningens mening bör man även erkänna talerätt

[1] Jfr Olivecrona s. 221 ff som möjligen vill medge talerätt i ännu något vidare omfattning.

för den som enligt gängse terminologi endast har ett obligationsrättsligt anspråk som rör utmätt objekt, t. ex. den som har nyttjanderätt till en med orätt utmätt lös sak och genom utmätning därav riskerar att hans nyttjanderätt går förlorad. Hyresvärd eller jordägare som har förmånsrätt enligt 5 § första stycket 1 FRL och företagsinteckningshavare bör också anses behöriga att överklaga utmätning av objekt som omfattas av deras förmånsrätt (jfr t. ex. den konkurrens mellan säljares och köpares företagsinteckningar som avses i 10 § första st. första punkten lagen 1966: 454 om företagsinteckning). Självfallet är, att företagsinteckningshavare som yrkat att få betalning ur såld egendom äger föra talan mot beslut varigenom hans yrkande ogillats. Däremot kan talerätt inte anses tillkomma borgenär enbart därför att han anser att gäldenärens ekonomi försvagas genom utmätning eller försäljning till eventuellt underpris. Detta gäller även om fordringen är förenad med allmän förmånsrätt.

Spekulanter vid exekutiv auktion, vilka ej är sakägare, torde knappast vara behöriga att överklaga auktionen enbart därför att de genom någon brist i kungörandet gått miste om möjlighet att bjuda på egendomen. De blir inte genom en sådan brist i förfarandet sämre ställda än om gäldenären själv sålt egendomen. Överhuvud kan här en behövlig begränsning måhända vinnas genom en jämförelse med den situationen att gäldenären hade själv företagit en viss åtgärd som krfm i det aktuella fallet har tvångsvis företagit i gäldenärens ställe. Det torde i allmänhet böra tillkomma gäldenären och dem som har någon rätt knuten till egendomen att själva bestämma huruvida ett begånget fel bör få passera eller inte.

Make torde få anses behörig att överklaga en enligt hans mening oriktig utmätning av andra makens giftorättsgods, om sistnämnda make enligt GB ej får sälja egendomen utan andra makens samtycke. Andra gränsfall är mera svårbedömda. Man får beakta dels syftet med den speciella bestämmelse som klaganden åberopat dels arten av den skada som klaganden säger sig ha lidit.[2] När talan mot visst beslut tas upp, skall givetvis beskaffenheten av det intresse som klaganden åberopar beaktas vid prövning i vad mån ändring är påkallad.

Beredningen har ansett önskvärt att i ett hänseende genom en särskild bestämmelse klargöra behörigheten att klaga i fall då tredje mans rätt är i fråga. Part har hittills inte ansetts behörig att i exekutiva ärenden föra talan mot beslut som ej anses angå hans egen rätt. Yrkande av utmätningsgäldenär om upphävande av utmätning på den grunden att den utmätta egendomen tillhör tredje man har sålunda inte upptagits till prövning.[3] Även om tredje man underrättas när det kan ske (jfr 44 § UsK) framstår nämnda ordning som alltför formalistisk.[4] Gäldenären bör kunna överklaga utmätningen på angiven grund. Detta kan f. ö. ligga i hans eget intresse, eftersom han i vissa fall kan bli skadeståndsskyldig om han inte tillvaratar tredje mannens rätt (jfr 15 kap. 5 § i förslaget). Även i andra fall finns behov av att part kan föra talan mot beslut som visserligen inte omedelbart rör hans egen rätt men som förnärmar tredje mans rätt. Sökanden kan t. ex. ha

[2] Jfr, betr. motsvarande spörsmål vid tillämpning av 11 § FL och 33 § andra st. FPL, SOU 1964: 27 s. 516 ff och 1968: 27 s. 232 ff samt prop. 1971: 30 del 2 s. 390 ff och 592.

[3] Jfr NJA 1903 s. 378, SvJT 1926 rf s. 9 och 23 och 1951 rf s. 269 samt Trygger II s. 235 not 1, Almén-Eklund s. 409 not 134 och Hassler s. 421.

[4] Se även motion 1972: 20 och LU 1972: 4.

ekonomiskt intresse av att inte tredje mans egendom utmäts. På grund härav föreslår beredningen, att sökande och svarande får klaga över att beslut gör intrång i tredje mans rätt. Några praktiska olägenheter av att de taleberättigades krets vidgas på detta sätt torde inte behöva befaras. Bestämmelsen, vilken införts som andra punkt i förevarande paragraf, gäller fullföljd av talan till högre instans men principen bör givetvis även tillämpas i fråga om begäran om rättelse hos krfm o. l. Med beslut jämställs åtgärd som företas utan särskilt beslut eller som följer på beslut (jfr 16 §).

Här kan tilläggas, att det när egendom ingår i konkursbo är konkursförvaltaren som för talan beträffande egendomen.[5] Närmare bestämmelser om vad förvaltaren har att iaktta med avseende på egendom som ingår i konkursboet meddelas i KL.

23 §

I 208 a § UL föreskrivs, att klagan i fråga om krfms behörighet ej får föranleda upphävande av redan vidtagen åtgärd, om den som åtgärden rör skäligen kunnat ta till vara sin rätt hos krfm eller hos ÖE samt åtgärden i övrigt finnes ha varit ändamålsenlig och höra till krfms åligganden. När åtgärd av obehörig krfm undanröjs, äger ÖE bestämma vilken krfm som skall företa målet till ny behandling. Finnes åtgärden böra bestå oaktat saken bort handläggas av annan krfm, får ÖE överflytta den fortsatta handläggningen till denna, om skäl är därtill. Enligt 218 a § gäller att vad som i 208 a § stadgas med avseende på klagan i fråga om krfms behörighet skall ha motsvarande tillämpning beträffande klagan över att mål upptagits av ÖE. (Jfr 71 § andra st. FfL.) Enligt 211 § 3 mom. UL gäller vidare som förut nämnts att klagan ej får föras över beslut varigenom ÖE funnit krfm behörig.[1]

Beredningen föreslår att som motsvarighet till sistnämnda bestämmelse meddelas föreskrift, att klagan ej får föras över att krfm tagit upp ärende som hör till sådan myndighets åligganden. Det kan förtjäna påpekas att krfm kan i viss utsträckning själv genom kvalificerad befattningshavare förordna om överflyttning av ett ärende, om praktiska skäl talar därför. I övrigt utgår förslaget från att det som regel är av relativt underordnad betydelse vilken krfm som handlägger ett ärende som hör till krfms tjänsteåligganden. Krfm kan vid behov påkalla biträde av annan krfm.

Förslaget avser inte att hindra klagan över att krfm tagit upp ärende i fall då enligt klagandens mening svensk exekutiv myndighet inte är behörig enligt tillämpliga internationellrättsliga regler. Beredningen har inte gått in på den internationellrättsliga kompetensregleringen. Förslaget rör alltså endast kompetenskonflikter av det slag som regleras i balken.

Enligt 10 kap. 20 § första stycket RB gäller, att högre rätt som förklarar lägre rätt obehörig att ta upp mål som väckts där, kan på yrkande av part hänvisa målet till lägre rätt som finnes behörig. Om skilda domstolar genom beslut som vunnit laga kraft funnits obehöriga och någon av dem finnes behörig, kan HD enligt andra stycket i paragrafen på ansökan av part

[5] Se prop. 1971:20 s. 197. Jfr NJA 1930 s. 586 samt Hassler s. 55 not 13.

[1] Ang. motiven till 208 a och 218 a §§ se U I s. 121 ff och prop. 1963:52 s. 158. Betr. 211 § 3 mom. se NJA II 1947 s. 200.

hänvisa målet till den domstol av vilken det bort tas upp.

Av första stycket i förevarande 23 § i förslaget följer, att hovrätt inte kan komma att undanröja beslut av krfm att den funnit sig vara territoriellt behörig (frånsett internationellrättsliga förhållanden). Någon motsvarighet till 208 a § 2 mom. första punkten UL eller första stycket i 10 kap. 20 § RB är därför inte behövlig för det fallet att krfm tagit upp ärendet. Om åter krfm ansett sig vara obehörig och hovrätten fastställt beslutet, kan utrymme finnas för användning av en sådan bestämmelse som finns i nämnda lagrum. Det synes därför ändamålsenligt, att om besvär anförs över att krfm förklarat sig obehörig, hovrätten kan bestämma vilken krfm som skall ta upp ärendet och hänvisa det till den myndigheten. Föreskrift härom har tagits upp som andra stycke i förevarande 23 §. Det är utan särskild föreskrift tydligt att hovrätten, när den bestämmer vilken krfm som skall handlägga ärendet, ej får gå utöver de forumbestämmelser som meddelas i balken.

När ett ärende på angivet sätt hänvisas till behörig krfm, bör ansökningen i ärendet anses inkommen den dag då den kom in till den krfm som meddelat det överklagade beslutet (jfr 2 § i förevarande kap.).

24 §

Även denna paragraf gör vissa inskränkningar i möjligheten att fullfölja talan mot krfms beslut. Bestämmelsen tar i första hand sikte på gäldenärens beneficium. Sådant skall bestämmas både vid införsel och vid utmätning — såväl utmätning i lön som annan utmätning hos fysisk person eller dödsbo — samt vid kvarstad för fordran. Det synes inte påkallat att spörsmål om beneficium skall genom klagan från sökandens sida få dras inför hovrätts prövning. Anvisningar till hjälp för en enhetlig bedömning kan meddelas i administrativ ordning och inom varje särskild krfm kan kvalificerad befattningshavare verka för enhetlig bedömning och vidta självrättelse. Något förbud mot klagan från svarandens sida har det däremot inte ansetts lämpligt att föreskriva. Det kan ändå med hänsyn till krfms möjlighet att vidta självrättelse förutsättas att frekvensen av klagomål från svarandesidan ej blir betungande för hovrätten. I enlighet med det anförda innehåller första stycket i 24 § bestämmelse, enligt vilken beslut om vad som enligt 4 kap. 10 §, 6 kap. 1—4 §§, 8 kap. 3 eller 10 § eller 17 kap. 5 § skall undantas från införsel, utmätning eller kvarstad för fordran ej får överklagas av sökanden.

Som andra stycke i 24 § har införts en erinran om den begränsning av rätten att fullfölja talan som föreskrivs i 13 kap. 33 § tredje stycket i förslaget. Sistnämnda bestämmelse gäller vissa beslut huruvida rättighet skall förbehållas vid fastighetsförsäljning.

25 §

I denna paragraf anges de fall då särskild talan inte får föras mot krfms beslut. Att särskild talan inte får föras innebär, att beslutet inte får överklagas hos hovrätten särskilt för sig. Däremot föreligger inte något hinder att föra talan mot beslutet i sammanhang med klagan över ett senare beslut varigenom ärendet avgörs i sak eller över annat beslut som har samband med det förra och får överklagas. Den fråga som prövats genom det förra beslutet kan emellertid ibland ha förlorat sin aktualitet när beslutet får

överklagas i senare sammanhang.

I *första stycket* av förevarande paragraf stadgas till en början, att särskild talan ej får föras mot beslut varigenom begäran om hävande av utmätning eller annan rättelse enligt 5 kap. 33 eller 34 § lämnats utan bifall. Den frihet som dessa lagrum ger krfm att häva utmätning eller vidta annan rättelse i utmätningsärende har inte synts lämpligen böra kombineras med befogenhet för intressent att klaga över beslut varigenom krfm avslagit begäran om sådan åtgärd. Vederbörande sakägare bör alltså inom föreskriven tid anföra besvär över det ursprungliga beslutet, om han vill få saken prövad i hovrätten. Här bör emellertid påpekas att tredje man som regel kan föra talan mot utmätning utan begränsning till viss tid (27 § andra st. andra punkten).

Anledning har inte ansetts föreligga att förbjuda särskild talan mot beslut varigenom begäran om ändring enligt 4 kap. 12 § första stycket eller 8 kap. 5 § av beslut om införsel resp. utmätning i lön m. m. har ogillats. Klagan över beslut om införsel eller löneutmätning är inte inskränkt till viss tid.

I fråga om provisorisk åtgärd enligt 7 kap. 12 § kan vara tveksamt om talan bör få föras särskilt. Sistnämnda bestämmelse ger krfm befogenhet att själv häva vidtagen åtgärd, om det inte längre är nödvändigt att den upprätthålls. Har utmätning inte följt inom två veckor, skall åtgärden alltid hävas, om inte domstol där tvist om sökandens fordran är anhängig har förordnat att åtgärden skall bestå tills vidare. Beredningen har dock inte ansett praktiskt behövligt att här uppställa förbud mot särskild talan. Detsamma gäller beslut om interimistisk åtgärd som avses i 16 kap. 3 § andra stycket eller 17 kap. 2 § jfrd med 16 kap. 3 § andra stycket (jfr 212 § andra punkten UL).

Beträffande säkerhetsåtgärder kan erinras, att de är avsedda att gälla tills vidare (jfr 17 kap. 14 § i förslaget). Om gäldenären eller tredje man begär att säkerhetsåtgärd hävs, bör klagan över avslagsbeslut kunna föras hos hovrätten.

Beträffande klagan över underrätts beslut under rättegången är huvudregeln i RB, att klagan får föras endast i samband med talan mot dom eller slutligt beslut i målet. Särskild talan torde därför inte få föras mot rättens föreläggande för part eller annan att inställa sig till förhandling (49 kap. 8 § första st. RB, jfr 49 kap. 4 §). Detta gäller även när föreläggandet förenats med vite eller annan påföljd. På motsvarande sätt skall enligt beredningens förslag särskild talan ej få föras med anledning av förelägganden som avses i 8 och 9 §§ i förevarande 19 kap., oavsett om någon påföljd utsatts i föreläggandet eller ej. Om krfm i fall då vite har utsatts utdömer detta, får talan givetvis föras mot att vitet tillämpats. Därvid skall även lagligheten av föreläggandet prövas. Motsvarande gäller, om krfm vid föreläggande för sökanden har som påföljd utsatt att hans ansökan avvisas.

I fråga om föreläggande som avses i 13 § i förevarande kap. är läget ett annat. Enligt andra stycket i sistnämnda paragraf tillkommer det ej krfm att utdöma vite, om föreläggande enligt första stycket i paragrafen ej efterkommes. Frågan om föreläggandets berättigande blir sålunda inte föremål för senare prövning av krfm och särskild talan mot själva föreläggandet bör därför kunna föras hos hovrätten. Även andra skäl gör det påkallat att den mot vilken föreläggandet riktas kan omedelbart överklaga detta, t. ex. om part förelagts att vid högt vite vidta viss kostsam åtgärd. Han är inte

tillgodosedd med att, om han anser föreläggandet oberättigat, klaga först sedan vite utdömts.

Åtskilliga beslut av krfm innefattar endast förberedelse till senare åtgärd — t. ex. värdering av utmätt egendom[1] eller utfärdande av kungörelse om auktion. Det synes som regel inte lämpligt att tillåta särskild talan mot beslut om sådana förberedande beslut. I allmänhet bör det vara tillfyllest att talan kan föras mot de beslut eller åtgärder som skall följa. Om en förberedande åtgärd varit ofullständig eller felaktig, kan det t. ex. medföra att auktion, köpeskillingsfördelning eller annan förrättning hävs efter besvär över den förrättningen. Beredningen föreslår därför att särskild talan som regel ej skall få föras mot beslut som endast innefattar förberedelse till senare åtgärd. Regeln kan sägas ersätta föreskriften i 212 § första punkten UL, enligt vilken besvär över att ÖE genom särskilt beslut utlåtit sig över omständighet som angår målets behandling ej får anföras annorledes än i sammanhang med huvudsaken. Det kan emellertid förekomma att förberedande beslut rör tredje mans rätt, t. ex. omhändertagande av egendom i tredje mans besittning. Denne bör då vara oförhindrad att överklaga åtgärden, om han anser den oriktig. Samma befogenhet bör tillkomma sökanden eller svaranden (jfr 22 § andra punkten). Särskild talan skall alltså enligt förslaget få föras, om beslutet rör tredje man. Om beslutet inkluderar även frågor som inte rör tredje man, är inte avsett att talan i den delen skall få föras särskilt.

Beträffande innebörden av förbudet mot särskild klagan över beslut som enbart rör förberedande åtgärd kan i övrigt framhållas, att till sådana beslut ej skall räknas beslut varigenom anstånd med försäljning medges eller vägras. Om anstånd beviljas t. ex. sedan auktion utsatts, måste det givetvis också medföra att denna inhiberas och därmed bl. a. också redan beslutade förberedande åtgärder för auktionen inställs. Vidare kan nämnas, att om krfm överlämnar utmätt egendom till auktionsföretag för försäljning, får part inte särskilt överklaga beslutet av den anledningen att en sådan försäljningsform synes honom olämplig. Klagan får däremot föras över försäljningen när denna ägt rum. Dessutom står det part fritt att hos krfm begära att myndigheten återkallar försäljningsuppdraget. Krfm är oförhindrad att göra detta, om den efter förnyat övervägande finner att försäljningssättet inte är lämpligt. — Förslaget avser inte att hindra part att föra talan över att exekutivt ärende onödigt uppehålls t. ex. genom onödigt omständliga åtgärder för värdering m. m.

Det bör påpekas, att klagan över utdömande av vite skall fullföljas inom den tid som anges i 27 § sista stycket.

I *andra* och *tredje styckena* av förevarande 25 § görs efter mönster av 49 kap. 8 § RB vissa avsteg från första stycket i paragrafen.

Andra stycket i 49 kap. 8 § RB innehåller att part, ehuru han ej själv fullföljt talan mot dom eller slutligt beslut, får till bemötande av motparts ändringsyrkande påkalla prövning av beslut mot vilket särskild talan inte får föras. Skall ej särskild talan föras mot beslut varigenom rätten förelagt vite

[1] Jfr Trygger II s. 289, Hassler s. 423 och Olivecrona, Förfarandet s. 186 samt NJA 1908 s. 69, 1917 s. 173, 1925 s. 46 och 1958 s. 558. Se även U VIII s. 113 och prop. 1971: 20 s. 176.

eller annan påföljd, får vidare enligt tredje stycket i paragrafen den som är missnöjd med beslutet påkalla prövning av beslutets giltighet i samband med särskild talan mot beslut varigenom föreläggandet tillämpats.

I andra stycket av förevarande 25 § sägs, att den som är missnöjd med beslut varigenom föreläggande har meddelats enligt 8 eller 9 § kan begära prövning av föreläggandet i samband med talan mot beslut varigenom det har tillämpats. Beredningen vill här erinra, att vare sig vite förelagts enligt 8 eller 9 §, då särskild talan mot beslutet inte är tillåten, eller enligt 13 §, då talan mot beslutet skall föras särskilt, får vitet jämkas när fråga uppkommer om utdömandet. — I tredje stycket av förevarande 25 § föreskrivs, att part, ehuru han ej själv har fullföljt talan, får till bemötande av motparts ändringsyrkande påkalla prövning av beslut mot vilket särskild talan inte får föras.

Beredningen har under 18 § behandlat frågan i vad mån krfm är bunden av eget beslut, vare sig särskild talan får föras mot beslutet eller ej.

26 §

Som förut nämnts skall enligt förslaget rättsmedlet för klagan över krfms beslut vara besvär till hovrätten. Bestämmelse härom har införts som första punkt i förevarande 26 §. Rättsmedlet "vad" har sålunda inte upptagits i förslaget. Någon anledning att genom krav på vadeanmälan förkorta den tid inom vilken fullföljd står öppen för att på så sätt ge möjlighet till snabbare verkställighet eller handräckning finns knappast eftersom krfms beslut enligt förslaget i allmänhet länder till efterrättelse omedelbart (17 §). Dessutom är det angeläget att fullföljdsreglerna är så enhetliga som möjligt. Att skilja mellan vademål och besvärsmål bör därför inte komma i fråga.

Beredningen har ansett att rättsmedlet bör vara besvär även när saken gäller krfms avgörande i tvist som avses i 14 kap. 9 § tredje stycket. Sådant avgörande blir som regel kombinerat med beslut om köpeskillingsfördelning, och rättsmedlet bör vara detsamma i båda hänseendena. Förfarandet i hovrätten blir med den intagna ståndpunkten ett annat än i vademål, men beredningen förutsätter att hovrätten, när muntlig förhandling är påkallad, också begagnar sig av den möjlighet därtill som enligt RB föreligger i besvärsmål.

Som andra punkt i 26 § har tagits upp bestämmelse att besvärsinlagan skall tillställas krfm. Av 28 § första stycket andra punkten framgår emellertid, att besvärsinlaga som inkommit till hovrätten före besvärstidens utgång skall anses inkommen inom rätt tid (jfr 52 kap. 2 § RBförslaget, 7 § FPL och 12 § FL). Självfallet är, att besvärsinlaga inte skall avvisas därför att den till äventyrs är ställd till krfm i stället för till hovrätten. I detta sammanhang bör uppmärksammas, att en inlaga som är ställd till krfm kan åsyfta att myndigheten skall själv rätta sitt beslut. Föreligger tvekan huruvida sakägaren velat besvära sig hos hovrätten, bör krfm höra efter vad som åsyftas.

Förslaget följer alltså den reglering som finns i RB och som f. n. också gäller besvär över ÖEs beslut, nämligen att besvären skall inges till underinstansen. Detta sammanhänger med att krfm skall granska ärendet, komplettera det och pröva huruvida anledning finns till självrättelse (jfr 36 §). Flertalet beslut i exekutiva ärenden kommer att meddelas av underordnad befattningshavare. Överordnad befattningshavare skall vis-

serligen hålla tillsyn över de underordnades handläggning, men genom anförda besvär tillförs ärendet ej sällan nytt material för bedömningen av den underordnade befattningshavarens beslut och ges impuls till en mera inträngande granskning. I det summariska förfarande som exekution utgör måste dessutom relativt ofta inträffa att någon tredje man som ej förut fört talan i ärendet anför besvär. De kvalificerade befattningshavare hos krfm som skall gå igenom anförda besvär bör genom självrättelse av krfms beslut kunna förebygga att alltför många ärenden skall behöva prövas av hovrätt.

Förevarande paragraf avser att inbegripa även sådana fall som att utmätt egendom på krfms uppdrag sålts av företag för auktionsverksamhet, fondkommissionär eller mäklare (se 79 och 80 §§ UsK). Enligt 16 § skall vad som i förevarande 19 kap. sägs om beslut i tillämpliga delar gälla även åtgärd som företas utan särskilt beslut eller följer på beslut och är av betydelse för part eller tredje man. Däri inbegrips även försäljning efter krfms uppdrag. Besvär över försäljningen skall anföras inom tid som anges i 27 § tredje stycket.

I detta sammanhang vill beredningen nämna, att den i det följande under 27 § behandlar frågan i vad mån den som överklagar försäljning kan inskränka sin talan och få rättelse till stånd i visst hänseende utan att kräva undanröjande av försäljningen i dess helhet.[1]

27 §

I huvudsaklig överensstämmelse med gällande lag (25 § InfL och 201 § 3 mom. UL) föreslås i *första stycket* av förevarande 27 §, att besvär över beslut om införsel eller om utmätning som avses i 8 kap. skall få anföras utan inskränkning till viss tid. Till sådan utmätning är även att hänföra utmätning som avses i 8 kap. 8 §. Här kan nämnas, att beslut om införsel enligt 4 kap. 12 § första stycket i förslaget skall ändras om anledning föreligger. Motsvarande gäller enligt 8 kap. 5 § utmätning i lön. Besvär och begäran om ändring kan i realiteten ha samma syfte.

Beträffande innebörden av bestämmelsen kan erinras, att i 25 § InfL helt generellt sägs att klagan över utmätningsmans beslut enligt lagen inte är inskränkt till viss tid. Det är kanske något tveksamt huruvida under den bestämmelsen inbegrips även klagan över beslut om fördelning av influtna medel. I 201 § 3 mom. UL sägs, att när utmätning skett av avlöning, pension eller livränta i den ordning som föreskrivs i 67 a—67 d §§ eller av annan egendom i fall som sägs i 67 c § 2 mom., är klagan ej inskränkt till viss tid. Av flera skäl är klart att klagan över fördelningsbeslut inte inbegrips under sistnämnda bestämmelse.[1] När beredningen i förevarande 27 § angett att besvär över beslut "om införsel" eller "om utmätning som avses i 8 kap." får anföras utan inskränkning till viss tid, avses att alla beslut om själva införseln resp. rörande själva utmätningen skall inbegripas — i båda fallen även ändringsbeslut — medan fördelningsbeslut skall falla utanför och hänföras under fjärde stycket i paragrafen. Likaså skall, efter utmätning enligt 8 kap. 8 §, beslut om försäljning av det utmätta falla utanför regelns tillämpningsområde och hänföras under tredje stycket i förevarande 27 §. Om gäldenären anför besvär över införsel eller utmätning av avlöning innan

[1] Se s. 571.

[1] Jfr U III s. 287.

beslut om fördelning vunnit laga kraft enligt fjärde stycket, bör — med tillämpning av 30 § — vid bifall till besvären även fördelningsbeslutet hävas och vad som betalts ut återkrävas. Vad som nu sagts om fördelningsbeslut har motsvarande tillämpning på beslut om utbetalning av influtna medel.

I *andra stycket* av förevarande 27 § föreslås i fråga om annan utmätning än sådan som avses i 8 kap., att sökande eller svarande får anföra besvär inom tre veckor från att beslutet delgetts klaganden. Bestämmelsen ersätter 201 § 1 mom. första punkten UL. Tiden tre veckor överensstämmer med vad som nu gäller enligt sistnämnda bestämmelse, medan besvärstiden enligt 52 kap. 1 § RB är två veckor. Att förkorta den nuvarande besvärstiden i utsökningsärenden har inte synts tillrådligt (jfr 7 § FPL och 12 § FL). Besvär hindrar ej att verkställigheten fortgår, om inte beslut om inhibition meddelas. I andra punkten av 201 § 1 mom. UL sägs enligt ULförslaget, att regeln i första punkten skall gälla även överklagande av beslut om att fastighet eller skepp tas i anspråk enligt 91 a §. I beredningens förslag motsvaras sistnämnda paragraf i nu aktuellt avseende av 10 kap. 15 §, som i tredje stycket anger att den intecknade egendomen anses utmätt när krfm meddelat beslut om att den tas i anspråk. Det torde utan särskild föreskrift vara tydligt att sådant beslut skall räknas som beslut om utmätning. Förslaget innehåller därför inte någon motsvarighet till bestämmelsen i 201 § 1 mom. andra punkten.

Som andra punkt i andra stycket av förevarande 27 § föreslås stadgande, att tredje man får anföra besvär över sådan utmätning som avses i första punkten utan inskränkning till viss tid. Beredningen har förut i olika sammanhang berört denna bestämmelse.[2] Som därvid anförts innehåller 201 § 4 mom. i ULförslaget, att sedan utmätt fast egendom eller utmätt registrerat skepp, andel däri eller villkorlig äganderätt till sådant skepp eller andel däri sålts, får utmätningen inte överklagas annat än i samband med klagan över försäljningen.[3] I samband med den reglering av exekutiv försäljnings verkningar som skett i 15 kap. i förslaget har beredningen förordat, att tredje man skall (i enlighet med vad som tidigare gällt) kunna klaga över utmätning utan att vara bunden till viss tid. Detta innebär inte att efter utmätningen vidtagna åtgärder generellt kan undanröjas. Skedd försäljning skall i princip stå sig, om den inte överklagas inom den tid som föreskrivs för klagan över försäljning, och verkställd köpeskillingsfördelning behåller också i princip sin verkan, om den inte överklagas inom den tid som föreskrivs för klagan över sådan fördelning. Om tredje man på grund av bättre rätt till utmätt egendom anför besvär över själva utmätningen inom tid för överklagande av försäljning, bör besvären anses innefatta klagan även över försäljningen (30 §). Motsvarande gäller om besvär har anförts över utmätningen innan beslut om fördelning eller utbetalning av influtna medel vunnit laga kraft. I undantagsfall kan försäljning tänkas bli angripen av tredje man med särskilda — extraordinära — rättsmedel (45 §). Användning av särskilda rättsmedel får dock enligt förslaget inte utan synnerliga skäl föranleda att exekutiv försäljning hävs.

I detta sammanhang bör även erinras om att tredje man, som förelagts att

[2] Jfr härom s. 207, 290, 291 och 405.
[3] Jfr s. 408 f.

väcka talan enligt bestämmelse i 5 kap. men försuttit tiden och därmed gått förlustig sin eventuella rätt, givetvis inte kan vinna ändring genom besvär med åberopande av den rätt som han har förlorat på det sättet.

Beredningen har särskilt övervägt, huruvida besvärstiden för klagan över utmätning borde begränsas för gäldenärens make resp. den som sammanbor med gäldenären i äktenskapsliknande förhållande. Det har emellertid inte ansetts lämpligt att komplicera regelsystemet med särbestämmelser för make eller annan samboende.

Enligt 9 kap. 8 § i förslaget kan krfm, efter utmätning av andel i viss lös eller fast egendom, förordna att hela objektet skall säljas. Försäljning får enligt 9 kap. 9 § första stycket inte äga rum förrän beslutet har vunnit laga kraft. Ett liknande fall behandlas i 13 kap. 49 § som rör indragning av gemensamt intecknad fastighet. När beslut om sådan indragning meddelats, får försäljning inte äga rum förrän beslutet vunnit laga kraft. Som beredningen anfört under 9 kap. 9 § och 13 kap.[4] skall den som vill klaga föra särskild talan mot beslutet. Det är här inte fråga om utmätningsbeslut i egentlig mening, men i båda nämnda fall anges att beslutet medför utmätningsverkan. Då viss besvärstid här måste gälla även för tredje man, har i tydlighetens intresse som tredje punkt i andra stycket av förevarande 19 kap. 27 § upptagits föreskrift enligt vilken han har att anföra besvär inom tre veckor från att beslutet delgetts honom.

I gällande lag finns inte föreskriven någon särskild besvärstid för talan mot försäljning som förrättats av krfm. I fråga om auktion som ÖE hållit eller försäljning som ÖE verkställt i annan ordning gäller däremot som förut nämnts enligt 213 § 2 mom. UL, att den som vill klaga skall inkomma till ÖE med sin besvärsinlaga inom tre veckor från försäljningsdagen. Besvär över sakägarförteckning som ej avser upphävande av auktion får dock ej anföras annat än i sammanhang med klagan enligt 3 mom. i paragrafen (dvs. över köpeskillingsfördelning). Beredningen föreslår nu en enhetlig reglering för all slags försäljning som krfm ombesörjer. I *tredje stycket* första punkten av förevarande paragraf upptas sålunda bestämmelse om att besvär över exekutiv försäljning skall anföras inom tre veckor från försäljningen. Denna besvärstid gäller såväl för sökanden och svaranden som för tredje man. Det förutsätts inte att beslut om försäljningen delgetts klaganden. Att besvärstiden löper från försäljningen innebär att den räknas från dagen för försäljningen och alltså inte från visst klockslag på dagen.

Beträffande försäljning av lös egendom i allmänhet kan påpekas, att enligt gällande lag den som förvärvat egendomen torde kunna åberopa exstinktivt godtrosförvärv om egendomen är sådan som i andra fall förutsätts för sådant förvärv. Förslaget innebär, att försäljning av dylik egendom även om förvärvaren var i god tro kan överklagas och undanröjas mot att köpeskillingen återbetalas. För att denna ordning skall kunna godtas måste förutsättas, att besvärstiden löper från försäljningen även om tredje man var okunnig om utmätningsärendet. Överhuvud synes det angeläget att enhetlig besvärstid gäller för klagan över skedd försäljning.

I anslutning till gällande lag görs i andra punkten det undantaget, att

[4] Se s. 338 f och 378.

klagan över sakägarförteckning som ej avser upphävande av auktion ej får föras annat än genom besvär över köpeskillingsfördelning.

Som förut nämnts gäller den föreslagna besvärstiden även i det fallet att krfm låtit försälja utmätt lös egendom genom auktionsföretag, fondkommissionär eller mäklare.[5]

Beredningen vill här även fästa uppmärksamheten vid frågan i vad mån den sakägare som vill ha rättelse i skedd försäljning kan inskränka sin talan till en begäran om rättelse på viss punkt eller om han måste yrka att försäljningen i sin helhet undanröjs. Vad gällande lag och förslaget innehåller om klagan över sakägarförteckning innebär endast att klagan över fel i denna, som inte skall föranleda auktions undanröjande, hänförs till klagan över den blivande köpeskillingsfördelningen. I övrigt anser beredningen tämligen självklart, att om klaganden är missnöjd endast på viss punkt — t. ex. att en honom tillkommande nyttjanderätt inte blivit skyddad — rättelse kan ske med köparens godkännande. Är klaganden missnöjd med priset, kan rättelse tänkas ske genom att köparen medger tillägg som klaganden godtar. Tillägget bör då fördelas enligt vanliga regler. Om rättelse inte rör köparens rätt – eller, när denne medger rättelse, inte enbart rör honom utan även annan sakägare — bör rättelse kunna ske mellan berörda sakägare inbördes utan att försäljningen rivs upp. Ett vanskligare problem i detta sammanhang som kan tänkas få successivt ökande betydelse är, om den som anser att utmätt egendom sålts för billigt kan begära att egendomen bjuds ut på nytt på oförändrade villkor, med det förbehållet att den överklagade försäljningen skall gälla om högre pris ej uppnås. Om köparen godtar att så får ske, är ej något att invända från rättslig synpunkt. Och man synes lämpligen böra medge att tillvägagångssättet praktiseras även utan köparens samtycke, om hovrätten i det särskilda fallet finner att köparen endast har obetydlig olägenhet av att frågan hålls svävande en kort tid (t. ex. i fall då en värdefull antikvitet eller frimärkssamling sålts till pris som klaganden anser otillåtligt lågt). Saken kan bli komplicerad i fråga om fast egendom, skepp och luftfartyg. Åtminstone i fråga om fast egendom bör dock ett visst anstånd med köpets fullbordan kunna tolereras. Om uppskovet med tillträde av egendomen inte överskrider den tid som i 13 kap. 48 § andra stycket anges för där åsyftade fall, synes praktiskt välgrundat, att hovrätten kan föreskriva att ny auktion skall äga rum på förut angivna villkor — med korrigering av sakägarförteckningen i fråga om fordringars beräkning per ny dag för fördelningssammanträde — och med förbehåll att det skall förbli vid den första auktionen om den nya inte ger bättre ekonomiskt resultat.

Om utmätt fast egendom har sålts under hand och gäldenären, när detta skett utan hans godkännande, klagar över att priset satts för lågt, synes det, frånsett tidsfaktorn, inte förenat med några större betänkligheter, om hovrätten föreskriver att ett nytt försök skall göras att sälja egendomen under hand till bättre pris med förbehåll att, om bättre pris ej uppnås, den överklagade försäljningen skall stå fast. En annan sak är att kritik av det pris som krfm uppnått måste bedömas med stor försiktighet.

Det kan tillkomma extra förrättningskostnader för nytt försäljningsförsök, en fråga som är beroende av vad tillämpliga bestämmelser om exe-

[5] Se s. 550 f.

kutionsavgifter innehåller. Om extra förrättningskostnad uppkommer, bör den åvila klaganden i fall då försöket inte leder till resultat (jfr 18 kap. 3 §).

I fråga om fördelning av köpeskilling och andra tillgängliga medel som avses i 143 § UL innehåller 213 § 3 mom. i ULförslaget, att den som vill överklaga ÖEs utslag skall inkomma med besvärsinlaga inom tre veckor från den dag då utslaget meddelades. 143 § UL omfattar alla fall då ÖE som första instans fördelar medel enligt UL.[6] Beträffande krfms förslag till fördelning av köpeskilling (jfr 146 § UL) gäller enligt 203 §, att den som vill klaga skall göra det inom tre veckor från den dag då förslaget avgavs. Beredningen föreslår i *fjärde stycket* av förevarande 27 §, att besvär över beslut om fördelning av influtna medel skall anföras inom tre veckor från beslutet. Tiden skall alltså räknas från beslutets dag. Motsvarande föreslås beträffande klagan över beslut om utbetalning av influtna medel. Den i fjärde stycket föreskrivna besvärstiden gäller även besvär över beslut om fördelning eller utbetalning av medel som influtit vid införsel eller efter utmätning som avses i 8 kap. Likaså gäller besvärstiden mot tredje man i fråga om medel som influtit efter annan utmätning. (Jfr vid 4 kap. 26 § och 14 kap. 22 §, se även 19 kap. 30 §.)

Beträffande både fördelning och utbetalning måste verkan av att beslut därom vunnit laga kraft bestämmas med hänsyn till beslutets innebörd. I fall som avses i 14 kap. 16 § är t. ex. tydligt, att utbetalning mot säkerhet inte är avsedd att vara definitiv. Detsamma gäller, om krfm befriar sakägare som vill lyfta betalning från att ställa säkerhet enligt nämnda lagrum eller om betalningsmottagaren (staten m. fl.) enligt 2 kap. 16 § i förslaget är befriad från skyldighet att ställa säkerhet. Att utbetalningen inte överklagas inom stadgad tid medför inte att den förlorar sin villkorliga karaktär.

Femte stycket i paragrafen innehåller, att i andra fall än som förut nämnts skall besvär anföras inom tre veckor från att beslutet delgetts klaganden. Bestämmelsen innebär bl. a., att även klagan över att ärende onödigt uppehålls genom visst beslut skall fullföljas inom nämnda tid. (Jfr däremot 52 kap. 1 § jfrd med 49 kap. 6 § RB.) Den som är missnöjd med att ett ärende blivit liggande kan emellertid påkalla att det tas upp till behandling och klaga över ett eventuellt avslag på denna begäran.

I tydlighetens intresse kan framhållas, att 27 § femte stycket även omfattar det fallet att borgenär vill klaga över beslut om hävande eller annan rättelse av utmätning som meddelats enligt 5 kap. 33 eller 34 § i förslaget (jfr 201 § 2 mom. UL).

När beslut meddelats utan att parterna är närvarande, bör det delges dem på lämpligt sätt, om det är av betydelse för det fortsatta förfarandet. Härmed vinns bl. a. att klagotiden börjar löpa i fall då besvärstiden räknas från delfåendet. Beslut om utmätning av annan egendom än lön o. l. bör t. ex. delges gäldenären (jfr 43 och 53 §§ UsK). Vidare bör, när krfm efter utmätning av andel i viss egendom meddelar beslut enligt 9 kap. 8 § om att hela egendomen skall säljas eller krfm meddelar beslut enligt 13 kap. 49 § om indragning av gemensamt intecknad fastighet, beslutet delges den

[6] Se härom U VIII s. 227 ff och 266, prop. 1971: 20 s. 314 och 371 samt U XI s. 70 f och 101.

indragna egendomens ägare (jfr 71 § första st. FfL). Detta är nödvändigt för att försäljning skall kunna ske (9 kap. 9 § första st. andra punkten och 13 kap. 49 § tredje st. andra punkten jfrda med förevarande 19 kap. 27 § andra st. tredje punkten). Som ytterligare exempel kan nämnas beslut om avvisande av besvärstalan som inte anförts i rätt tid (jfr 28 § i förevarande kap.).

Tydligt är att delgivning inte kan göras obligatorisk i fråga om alla beslut beträffande vilka besvärstiden skall räknas från delgivning. Beslut bör delges endast i fall då det är motiverat av praktiska skäl. Det kan erinras om att verkställighet eller handräckning som regel fortgår utan hinder av att beslut inte vunnit laga kraft (17 § i förevarande kap.). Föreskrifter som anger de fall då delgivning skall ske kan lämpligen meddelas i administrativ ordning.

Det bör åvila krfm att självmant ombesörja att delgivning sker (jfr däremot 215 § UL).

När det i förevarande paragraf talas om att beslut delgetts någon, anknyter detta till delgivningslagen (1970: 428) som är tillämplig även i ärenden hos krfm. Enligt 1 § andra stycket i lagen skall emellertid, om avvikande bestämmelser beträffande delgivning i visst slag av mål eller ärenden meddelats i annan författning, dessa bestämmelser gälla. I administrativ ordning kan sålunda ges särskilda föreskrifter. I den mån sådana föreskrifter inte meddelats krävs för att besvärstid skall börja löpa att beslutet delgetts enligt delgivningslagens regler.

28 §

Som förut nämnts föreskrivs i 204 § 1 mom. UL, att klagan över krfms beslut som ej sker inom föreskriven tid inte skall tas upp till prövning, frånsett laga förfall. I samband med förenämnda förslag till ändringar i RB (RBförslaget) har i samma prop. 1973: 30 föreslagits ett tillägg i paragrafen, enligt vilket, om klagoskrift inkommit till krfm före klagotidens utgång, klagan skall tas upp till prövning. Enligt 217 § 1 mom. gäller beträffande klagan över ÖEs beslut, att besvär — vilka skall inges till ÖE — skall avvisas av ÖE, om talan ej är fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid. I nyssnämnda prop. föreslås det tillägget, att om besvärsinlaga inkommit till hovrätten före besvärstidens utgång skall den omständigheten att inlagan inkommit till ÖE först därefter ej föranleda att den avvisas. Beträffande besvär från underrätt till hovrätt — vilka enligt 52 kap. 1 § RB skall inges till underrätten — sägs i 2 § samma kap., att om besvärstalan finnes ej vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, skall den avvisas av underrätten (jfr 6 § FPL och 12 § tredje st. FL). I en andra punkt tilläggs enligt RBförslaget att om besvärsinlaga inkommit till hovrätten före besvärstidens utgång, skall den omständigheten att inlagan inkommit till underrätten först därefter ej föranleda att den avvisas (jfr 7 § FPL och 12 § tredje st. FL).

Förslaget upptar motsvarande bestämmelser i första stycket av förevarande 28 §.

Krfm skall självmant pröva huruvida besvären anförts i rätt tid. Av 27 § i förevarande kap. framgår, att besvärstiden i vissa fall räknas från att beslutet delgavs klaganden. Delgivning skall ha skett i enlighet med delgivningslagens bestämmelser, i den mån inte avvikande föreskrifter meddelats (1 § nämnda lag). Den ombesörjs av krfm, som emellertid på begäran kan medge part eller annan sakägare att själv få ombesörja delgivning, om

det kan ske utan olägenhet (2 §). Krfm skall i så fall förelägga honom att inom viss tid inge bevis om delgivningen till krfm. På grund härav torde i akten hos krfm finnas bevis eller uppgift om delgivning som skett i ärendet. Krfm torde därför genast kunna konstatera huruvida besvären anförts i rätt tid.

Som förut nämnts gäller enligt 32 kap. 7 § RB bl. a., att om i RB är föreskrivet att den som vill fullfölja talan skall inom viss tid inkomma med besvärsinlaga och laga förfall visas före utgången av den tiden, skall den rätt där åtgärden skall vidtas utsätta ny tid. Eftersom besvär över underrätts beslut enligt 52 kap. 1 § skall inges till underrätten är det denna som skall utsätta ny tid. Motsvarande befogenhet torde tillkomma ÖE vid klagan över ÖEs utslag.[1] I enlighet med denna reglering i RB föreslås, att som andra stycke i förevarande 28 § intas bestämmelse att krfm skall utsätta ny tid om laga förfall visas före utgången av besvärstiden.

29 §

Förslaget innehåller i 1 kap. 4 § bestämmelser om jäv mot förrättningsman, och i 7 § av förevarande 19 kap. regleras hur det skall förfaras när fråga om jäv uppkommer. Angående framställande av jäv i rättegång finns bestämmelser i 4 kap. 14 § RB. Där sägs bl. a. i tredje stycket, att fråga om jäv mot domare i lägre rätt ej får tas upp i högre rätt annat än om jävet i den högre rätten görs av part som enligt vad som sägs i andra stycket i paragrafen är berättigad därtill eller talan förs mot beslut varigenom jävet ogillats.

Enligt beredningens förslag får talan föras mot beslut varigenom jäv ogillats (jfr 6 § 3 mom. UL). Av 7 § ovan framgår att jävig förrättningsman får vidta åtgärd som inte kan uppskjutas utan olägenhet. Huruvida denna bestämmelse varit tillämplig i aktuella fall kan naturligtvis bli föremål för delade meningar. Vidare kan förekomma att jäv förbises. Med tanke på sådana fall föreslås i förevarande 29 §, att klagan över att förrättningsman handlagt ärende oaktat han var jävig inte får föranleda hävande av åtgärd som han vidtagit, om klaganden får anses tillgodosedd genom utförandet av talan i hovrätten. Undanröjande av krfms beslut skall alltså inte ske annat än om det finnes praktiskt motiverat. Om part lämpligen kan utföra sin talan i hovrätten, bör han få nöja sig därmed.

30 §

Enligt 17 § i förevarande kap. länder krfms beslut omedelbart till efterrättelse, och verkställighet eller handräckning fortgår utan hinder av klagan, om inte annat är särskilt föreskrivet eller förordnas. Det kan därför tänkas inträffa att, när talan mot visst beslut prövas av hovrätt, krfm vidtagit ytterligare åtgärd i ärendet. Tredje man som vill klaga över utmätning får enligt förslaget göra det utan inskränkning till viss tid. Även sökande och svarande får i vissa fall klaga utan inskränkning till viss tid.

Det synes inte behövligt, att den som klagat över en sådan åtgärd som t. ex. utmätning skall behöva särskilt klaga över senare åtgärd som hunnit vidtas innan saken prövas av högre instans. I förevarande 30 § föreslås

[1] NJA II 1947 s. 202 f. Jfr 204 § 1 mom. UL.

fördenskull, att vid bifall till besvär över viss åtgärd får även senare åtgärd i ärendet, som inte vunnit laga kraft mot klaganden när besvärsinlagan inkom, hävas när det kan ske. Det är inte obligatoriskt att varje senare åtgärd som berört klagandens rätt skall undanröjas. I första hand är naturligtvis avgörande, om klaganden önskar att senare åtgärd skall hävas. Dessutom måste prövas huruvida det med hänsyn till annans rätt är möjligt att häva vidtagen åtgärd. Om tredje man t. ex. skulle bli pliktig återlämna egendom som han köpt, måste som regel också erlagd köpeskilling återställas till honom, och behövliga medel måste då finnas tillgängliga för ändamålet.

31 §

Som förut nämnts finns i 203 § UL bestämmelse om klagan över krfms förslag till fördelning av köpeskilling för utmätningsvis såld egendom. Beträffande talan mot ÖEs utslag i fråga om köpeskillingsfördelning finns bestämmelse i 213 § 3 mom. I 154 § UL sägs beträffande sådan talan som först nämnts samt talan mot ÖEs beslut i "fördelningsfrågan", att bifall till talan gäller till förmån även för den som inte själv väckt sådan talan.[1] I saklig överensstämmelse härmed föreslås i förevarande 31 §, att om talan mot fördelning bifalles, det skall gälla till förmån även för den som inte själv har fört talan.

Besvärsinlaga och förklaring m. m.

32—35 §§

I *32 §* har tagits upp bestämmelser som svarar mot 52 kap. 3 § RB.

I 52 kap. 6 § första stycket RB finns bestämmelser, att om besvärsinlaga ej uppfyller föreskrifterna i 3 § eller den eljest är ofullständig, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. I andra stycket anges påföljden, om klaganden ej efterkommer föreläggandet. Beredningen förordar som förut nämnts, att krfm skall inte bara kontrollera att besvär anförts i rätt tid utan även tillse bl. a. att besvärsinlagan uppfyller de krav som bör ställas på den. I enlighet härmed föreslås i *33 §*, att krfm skall anmoda klaganden att skyndsamt avhjälpa brister i besvärsinlagan, om det behövs. Något vite får ej utsättas. Krfm får ej heller avvisa besvären därför att bristerna ej avhjälps.

Den som anför besvär får givetvis föra sin talan genom ombud (jfr 32 § tredje st.). Enligt 4 § i förevarande kap. skall fullmakt för ombud i ärende hos krfm företes endast om krfm finner det behövligt. När besvär anförts, skall däremot i hovrätten iakttas de bestämmelser om fullmakt som RB innehåller. Härom föreskrivs i 12 kap. 9 § RB, att skriftlig fullmakt skall företes i huvudskrift när ombudet första gången för talan i målet vid rätten samt att, om fullmakt inte är tillgänglig när den skall företes, rätten skall ge ombudet tid att förete den. Beträffande förfarandet när någon genom ombud anför besvär över krfms beslut och fullmakt inte har bifogats och ej heller företetts tidigare i ärendet synes lämpligt att krfm söker infordra

[1] Bestämmelsen har tillkommit efter förslag av beredningen i U VIII — se s. 41 f och 232 f — som emellertid i likhet med förut gällande lag använde ordet fördelningsfråga i obestämd form. Någon saklig ändring torde inte vara åsyftad.

fullmakten. Krfms anmodan att inge fullmakt får inte förenas med påföljd.

Enligt *34 §* i förslaget skall krfm bereda motpart tillfälle att inkomma med förklaring, om skäl föreligger och det inte föranleder oskäligt dröjsmål. (Se vidare under 18 och 36 §§. Jfr även 40 § första st.) Om förklaringen sägs i *35 §* första stycket — i anslutning till 52 kap. 8 § första stycket RB — att den skall innehålla yttrande rörande de grunder som klaganden anfört för sin besvärstalan och ange de omständigheter som förklaranden vill anföra. I anslutning till 52 kap. 8 § andra och tredje styckena RB föreskrivs vidare i andra stycket av förevarande 35 §, att vad som i 32 § andra och tredje styckena sägs om besvärsinlaga har motsvarande tillämpning på förklaring.

Det bör här tilläggas, att förslaget i 39 § ger hovrätten möjlighet att sedan handlingarna inkommit dit förelägga klaganden att komplettera besvärsinlagan, om hovrätten finner den bristfällig. Krfms bedömning på den punkten binder alltså inte hovrätten.

36 §

Som förut nämnts innehåller 18 § i förevarande kap. att krfm skall självmant pröva fråga om ändring eller rättelse av beslut när sådan åtgärd är tillåten och anledning föreligger. Även fråga om verkställighets eller handräcknings avbrytande eller hävande prövas självmant av krfm om ej annat är föreskrivet. Vad som sägs i 18 § skall enligt första stycket i förevarande 36 § gälla även när anförda besvär ger anledning till sådan åtgärd. Det innebär att ärendet efter anförda besvär kan s. a. s. återupplivas hos krfm. Om krfm vidtar åtgärd som avses här, kan regelmässigt klagan föras över beslutet enligt bestämmelserna i 27 §. Det är givet, att krfm när sådan klagan förs ej skall tillämpa 34 § utan genast sända handlingarna till hovrätten. Vidare bör påpekas, att den frist av två veckor vilken enligt 5 kap. 34 § gäller för rättelse av utmätning inte är tillämplig när talan fullföljts mot utmätningen. Krfm kan alltså i anledning av besvär vidta rättelse vartill besvären efter hörande av motparten gett anledning. I fråga om hävande av utmätning i fall som avses i 5 kap. 33 § gäller inte någon annan särskild tidsbegränsning än att det för att få någon effekt måste ske innan beslut om fördelning eller utbetalning meddelats.

Det kan inträffa att motpart medger ändring av krfms beslut. Beredningen förutsätter, att krfm då alltid kan rätta meddelat beslut eller vidtagen åtgärd i enlighet med medgivandet och även företa de följdåtgärder som föranleds därav. Beredningen har övervägt huruvida krfm borde bemyndigas att även i andra fall med anledning av anförda besvär vidta självrättelse, oaktat befogenhet därtill eljest inte står till buds. Därigenom skulle kunna förebyggas att ärendet måste överlämnas till hovrätten. Som det måste röra sig om ett mycket ringa antal fall då tillämpning av befogenheten skulle kunna komma i fråga har beredningen emellertid ansett lämpligast att inte föreslå någon sådan vidgad befogenhet till självrättelse.

Som andra stycke i förevarande 36 § föreslås bestämmelse om att krfm, när skäl föreligger, kan förordna att ärendet skall vila t. v. i avvaktan på hovrättens beslut. Även sådant inhibitionsbeslut kan överklagas. Om krfm inte förordnat om inhibition, kan beslut därom meddelas av hovrätten enligt 40 § andra stycket.

37 §

Klaganden kan eventuellt bli fullt tillfredsställd genom beslut som krfm meddelar i anledning av anförda besvär. I andra fall kan han avstå från fullföljd oaktat beslutet i någon del gått honom emot. Slutligen kan han av svarandens förklaring bli övertygad om att han bör återkalla sina besvär. Om han inte återkallar besvären, skall akten sändas till hovrätten. I enlighet med det sagda föreslås i första stycket första punkten av förevarande 37 §, att besvärsinlagan och andra handlingar i ärendet skall sändas till hovrätten så snart som möjligt, om ej klaganden blir tillgodosedd genom tillämpning av 36 § första stycket eller återkallar sin talan. Därvid skall krfm enligt andra punkten i första stycket bifoga eget yttrande. Den befattningshavare hos krfm som handlägger besvärsärendet kan förutsättas ha införskaffat yttrande från befattningshavare som förut handlagt ärendet och kan då vid behov göra eget tillägg.

När anförda besvär ej fullföljs och akten alltså inte skall sändas vidare, kan återstå kostnadsfrågor med anledning av besvären eller förklaringen. Enligt andra stycket skall krfm i sådant fall pröva frågan om kostnaderna enligt vad som sägs i 18 kap. i förslaget. De relativt restriktiva bestämmelser som där anges beträffande parts processkostnad skall alltså tillämpas.

Vissa bestämmelser om förfarandet i hovrätten

Beträffande förfarandet i hovrätten skall enligt förslaget i överensstämmelse med 21 § Rp i stort sett tillämpas vad som i RB sägs om besvärsmål. Vissa avvikelser följer emellertid av de regler som föreslagits i föregående avsnitt liksom av härefter följande bestämmelser i 38—41 §§. De regler som upptagits i förslaget är så pass utförliga i de avseenden som behandlas i 52 kap. RB att det endast är 9—12 §§ samma kap. som det kan bli aktuellt att tillämpa vid sidan av förslagets bestämmelser.

38 och 39 §§

Bestämmelsen i *38 §* motsvarar 52 kap. 5 § RB.

Bestämmelserna i *39 §* bör ses mot bakgrunden av att krfm enligt 33—35 §§ bl. a. skall vid behov anmoda klaganden att avhjälpa brister i besvärsinlagan och höra motparten innan den sänds till hovrätten. Denna får emellertid göra en överprövning och tillse att vidtagna åtgärder är tillfyllest. I första stycket av 39 § föreslås fördenskull, att om besvärsinlagan ej uppfyller föreskrifterna i 32 § eller den eljest är ofullständig, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. När besvärsinlagan kompletteras, bör vad som tillkommit delges motparten i enlighet med 40 § första stycket, om ändring av överklagat beslut är aktuell.

I andra stycket av 39 § regleras i överensstämmelse med 52 kap. 6 § andra stycket RB det fallet att klaganden inte efterkommer föreläggandet.

40 §

Enligt 52 kap. 7 § andra stycket RB gäller, att hovrätten ej utan att motparten lämnats tillfälle att förklara sig får göra ändring i underrättens beslut såvitt angår dennes rätt. Har underrätten i tvistemål avslagit yrkande om kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning eller förordnat om hävande av sådan åtgärd, äger hovrätten emellertid enligt tredje stycket i

paragrafen omedelbart bevilja åtgärden att gälla till dess annorlunda förordnas. Har underrätten beviljat sådan åtgärd, äger hovrätten omedelbart förordna att vidare åtgärd för verkställighet ej får äga rum. Lagrummet innehåller dessutom vissa föreskrifter som saknar intresse i hithörande sammanhang.

UL utgår från att RBs bestämmelser om besvärsmål skall tillämpas i hovrätten i den mån inte UL innehåller avvikande föreskrifter (21 § Rp).[1] I 218 § 1 mom. sägs, att hovrätten, innan ändringssökande prövas slutligt, äger att, om skäl är därtill, förordna att ÖEs utslag inte får verkställas eller att, om verkställighet redan följt, ytterligare åtgärd inte får vidtas.[2] Hovrätten äger också omedelbart meddela förordnande om interimistisk åtgärd enligt vad som sägs i 195 § 1 mom. Om besvär anförts över försäljning som ÖE verkställt, kan hovrätten enligt 218 § 3 mom. förordna att fortsatt verkställighet t. v. ej får äga rum innan slutligt utslag meddelas.

I beredningens förslag har som *första stycke* i förevarande 40 § tagits upp föreskrift, att hovrätten ej utan att antingen krfm (jfr 34 §) eller hovrätten gett motpart tillfälle att inkomma med förklaring får göra ändring i krfms beslut såvitt rör motpartens rätt. Man kan — även frånsett interimistiska ingripanden — vara tveksam om denna princip kan fullt ut upprätthållas i exekutiva ärenden. Särskilt gäller detta klagan över auktion på fast egendom, då det kan finnas många intressenter som berörs av eventuellt undanröjande av försäljningen. Ett sådant beslut kan på ett eller annat sätt angå inte bara sökanden, gäldenären och köpare av egendomen utan även andra fordringsägare än sökanden vilka helt eller delvis skulle få betalning genom försäljningen samt rättighetshavare, vilkas rättigheter bevarats vid försäljningen men måhända kan komma att offras vid eventuell ny auktion. Hithörande fall är dock så sällsynta att beredningen inte ansett tillräckliga skäl föreligga att göra avsteg från principen. Beredningen utgår härvid från att frågan vilkas rätt som berörs av auktions undanröjande får bedömas från praktiska utgångspunkter. Några ”rättigheter” i traditionell mening går ju inte i och för sig förlorade genom att auktion undanröjs. Om t. ex. hovrätten vill bestämma att ny auktion skall ske på oförändrade villkor frånsett viss punkt som föranlett undanröjande, finns inte anledning att innan beslut meddelas först höra rättighetshavare som är skyddade. Såvitt angår rättighetshavare synes hovrätten överlag vid prövning av frågan om kommunikation böra bedöma, huruvida auktions undanröjande medför en risk för vederbörande som man inte kan bortse från. Slutligen vill beredningen påpeka att förslaget inte innehåller några bestämmelser hur delgivning skall ske. Det finns därför möjlighet att genom administrativa föreskrifter ge lättnader i det hänseendet (se 1 § delgivningslagen 1970: 428).

I nära anslutning till 52 kap. 7 § tredje stycket RB och 218 § UL föreslås, att i *andra stycket* av förevarande 40 § införs stadgande att hovrätten kan omedelbart förordna att åtgärd för verkställighet eller handräckning t. v. ej

[1] Jfr Hassler s. 433.

[2] Beslut om inhibition av verkställighet har ansetts kunna göras beroende av att klaganden ställer säkerhet för skada som kan vållas genom uppehållet. Se Trygger I s. 499, Hassler s. 112 och Olivecrona s. 26.

skall äga rum eller att sådan åtgärd skall genomföras och bestå till dess annat förordnas. I sistnämnda hänseende åsyftas sådana situationer då krfm ej ansett sig kunna främja verkställighet eller handräckning t. ex. därför att erbjuden säkerhet inte ansetts tillfyllest eller krfm enligt 36 § andra stycket i förevarande kap. förordnat att ärendet skall vila. Beredningen har emellertid inte ansett att man bör stanna härvid. ÖE kan f. n. interimistiskt enligt 208 §UL och även i slutligt utslag häva vidtagen åtgärd utan att motpart hörts. Denna befogenhet torde såvitt angår slutligt utslag i praktiken inte begagnas annat än i undantagsfall.[3] Man synes inte kunna bortse från att saken ibland kan vara så brådskande — t. ex. om det gäller kvarstad på skepp eller luftfartyg — att hävande av krfms åtgärd bör ske omedelbart. Beredningen föreslår därför, att som en andra punkt i andra stycket av förevarande paragraf införs bestämmelse att hovrätten, om synnerliga skäl föreligger, får omedelbart förordna att vidtagen åtgärd skall hävas. Det är uppenbart, att denna befogenhet måste handhas med försiktighet eftersom, om åtgärden hävs, all möjlighet att på nytt genomföra åtgärden ibland kan vara utesluten.

41 §

Enligt 17 § första stycket länder krfms beslut till efterrättelse omedelbart och verkställighet eller handräckning fortgår även om klagan förs, såvida ej annat är särskilt föreskrivet eller förordnas. Sådana undantag finns på olika ställen i förslaget. Beträffande vite som utdömts av krfm sägs i 17 § andra stycket, att det inte får utsökas innan beslutet vunnit laga kraft. I en rad olika fall anges särskilt i förslaget att förpliktelse som krfm har ålagt får genast utsökas. I fall som avses i 16 kap. 4 § andra stycket och 18 kap. 15—19 §§ får dock vad som influtit inte utan att säkerhet ställts betalas ut innan beslutet vunnit laga kraft (se 14 kap. 16 § 3).

Beträffande ÖEs beslut föreskrivs i 53 § UL att annat beslut än som nämns i 51 och 52 §§ (rörande betalningsskyldighet resp. böter eller vite) skall gå i verkställighet även om det överklagas, såvitt ej annorlunda förordnats eller är särskilt stadgat. I 210 § 1 mom. anges vidare att klagan över utmätning inte får hindra förrättningens fullbordan eller egendomens försäljning med mindre ÖE förordnat annorlunda. Klagan över annan av krfm vidtagen åtgärd får inte heller medföra uppehåll däri utan att ÖE förordnat därom. Därjämte sägs i 2 mom. att utslag varigenom ÖE föreskriver ändring med avseende på krfms åtgärd skall lända till efterrättelse omedelbart om inte annorlunda förordnas. I mål om utmätning skall dock redan verkställd åtgärd inte gå åter innan utslaget vunnit laga kraft annat än om ÖE förordnat därom. — I 218 § 2 mom. föreskrivs, att vad som sägs i 53 och 210 §§ har motsvarande tillämpning i fråga om verkställighet av hovrätts utslag eller beslut.

De principer som i förslaget angetts för tillämpning av krfms beslut bör även gälla hovrättens beslut. I första stycket av förevarande 41 § föreslås fördenskull att hovrättens beslut skall lända till efterrättelse lika som krfms beslut (med de undantag som följer av andra st.).

I 210 § 2 mom. UL föreskrivs som nyss nämnts beträffande utmätning,

[3] Jfr Trygger I s. 499, Hassler s. 432 och JO 1970 s. 328.

att redan verkställd åtgärd inte skall gå åter innan utslaget vunnit laga kraft, om ej ÖE förordnat därom. Bestämmelsen är enligt 218 § 2 mom. tillämplig även på hovrätts beslut. Ehuru hovrätts beslut numera endast sällan kan komma att dras under HDs prövning, torde en motsvarande bestämmelse böra intas i förslaget. Den synes böra gälla även införsel (jfr 3 kap. 26 §). Beredningen föreslår sålunda i andra stycket av förevarande 41 §, att redan vidtagen åtgärd i ärende om införsel eller utmätning inte skall gå åter innan hovrättens beslut vunnit laga kraft annat än om hovrätten särskilt förordnat härom.

Fullföljd till högsta domstolen

Även beträffande fullföljd till HD samt rättegången därstädes skall f. n. enligt 21 § Rp i exekutivt ärende gälla vad som i RB är stadgat beträffande mål som väckts i underrätt, om ej särskild föreskrift meddelats. Beredningen föreslår under följande 42—44 §§ vissa bestämmelser med avseende på fullföljd till HD. I fråga om rättegången där blir enligt förslaget bestämmelserna i 56 kap. RB tillämpliga fullt ut.

42 §

Enligt 54 kap. 2 § första stycket RB gäller att talan mot hovrätts slutliga beslut skall föras genom besvär. Vidare följer av 54 kap. 3 och 4 §§, att även talan mot annat beslut förs genom besvär när talan är tillåten. Bestämmelser om fullföljd från hovrätt till HD i exekutiva mål finns i 219 § UL som i stort sett svarar mot 54 kap. 1—8 §§ RB.

I 219 § 1 mom. UL föreskrivs, att talan mot hovrätts utslag eller beslut i utsökningsmål skall fullföljas genom besvär till HD. Ehuru särskild föreskrift därom strängt taget inte är behövlig,[1] har i första stycket av förevarande 42 § upptagits uttrycklig föreskrift att talan mot hovrätts beslut fullföljs genom besvär till HD. I andra stycket sägs, att beträffande sådan talan skall i stället för 54 kap. 1—8 §§ RB iakttas vissa särskilda bestämmelser som följer i förslaget (43 och 44 §§). Av bestämmelserna i 54 kap. 1—8 §§ RB rör 1 § och 2 § andra stycket frågor som överhuvud inte kan bli aktuella i exekutiva ärenden. 5 § rör beslut angående häktning och reseförbud. Som tidigare nämnts föreslår beredningen, att reseförbud avskaffas som säkerhetsåtgärd såvitt angår tvistemål och målsägandes anspråk i brottmål samt i exekutiva ärenden.

43 och 44 §§

Enligt 219 § 2 mom. UL gäller, att om hovrätt i utsökningsmål meddelat beslut varigenom målet visats åter till ÖE eller krfm, skall 211 § 2 mom. ha motsvarande tillämpning. Sistnämnda lagrum innehåller, att klagan ej får föras över utslag varigenom ÖE visat mål åter till krfm. Om emellertid ÖEs prövning innefattar avgörande av fråga som inverkar på målets utgång, äger likväl part fullfölja talan däremot. — I 219 § 3 mom. första punkten UL regleras fullföljd mot interimistiska och liknande beslut av hovrätt. Härom gäller, att särskild talan är tillåten mot beslut varigenom hovrätten, innan ändringssökande slutligt prövats, har förordnat att ÖEs utslag inte får

[1] Jfr NJA II 1947 s. 205.

verkställas eller att, om verkställighet redan följt, ytterligare åtgärd inte får vidtas. Vidare får särskild talan föras mot hovrättens beslut i fråga om interimistiskt beviljande av handräckning enligt 195 § 1 mom. UL. Har hovrätten i annat fall genom särskilt beslut utlåtit sig över omständighet som angår målets behandling, får enligt andra punkten i nämnda 219 § 3 mom. besvär däröver ej anföras annorledes än i sammanhang med huvudsaken. I uttrycket "omständighet som angår målets behandling" anses inbegripna alla processuella frågor, dvs. sådana som inte är att hänföra till huvudsaken.[1] Hur bestämmelsen skall tillämpas är dock något tveksamt.[2] — Enligt 4 mom. i 219 § UL får klagan överhuvud ej föras över utslag varigenom hovrätten undanröjt förordnande som ÖE meddelat enligt 208 §, dvs. inhibition eller rättelse av någon åtgärd av krfm.

Den nuvarande regleringen av fullföljd från hovrätt till HD torde i stort sett böra behållas. Visserligen har möjligheten att uppnå prövning i HD minskat avsevärt genom lagändring 1971 och inskränkts till i huvudsak prejudikatfrågor. De ändrade bestämmelserna, som även gäller exekutiva ärenden, medför att frågan om fullföljd till HD fått väsentligt minskad betydelse. Även i exekutiva ärenden kan emellertid frågor av prejudiciellt intresse förekomma och det saknas anledning att på den punkten behandla sådana ärenden på annat sätt än vanliga mål.

Föreskrifterna i 219 § 2 och 3 mom. UL ersätts i beredningens förslag av förevarande 43 och 44 §§. Den ändrade instansordning som beredningens förslag innebär medför att någon motsvarighet till 219 § 4 mom. UL inte behövs.

I *43 §* i förslaget uppmärksammas först de fall som regleras i 25 § första stycket i förevarande kap. I sistnämnda bestämmelse föreslås, att särskild talan ej får föras mot vissa krfms beslut som ej är slutliga. Motsvarande bör gälla när hovrätt under handläggningen meddelat beslut i där uppkommen eller dit fullföljd fråga som avses i nämnda lagrum. Bestämmelse härom har upptagits i första stycket av 43 §. Bestämmelsen motsvarar delvis 54 kap. 4 § jfrd med 49 kap. 8 § andra och tredje styckena RB.

I ett andra stycke av förevarande 43 § anges i vilka fall särskild talan får föras mot beslut som hovrätten meddelat under rättegången. Därom föreslås, att särskild talan får föras mot beslut varigenom hovrätten, innan ändringsyrkandet prövas slutligt, har utlåtit sig i fråga som avses i 40 § andra stycket eller angående föreläggande som avses i 13 § eller har utdömt vite eller ålagt ansvar för förseelse i rättegången. Bestämmelsen ger måhända möjlighet till särskild talan i något vidare omfattning än 219 § 3 mom. första punkten UL.[3]

Som tredje stycke i 43 § har därefter i nära anslutning till 219 § 3 mom. andra punkten UL föreskrivits, att om hovrätten i annat fall har utlåtit sig över omständighet som gäller målets behandling och beslutet ej rör tredje man, talan mot beslutet inte får föras annat än i samband med huvudsaken. Beträffande sådant beslut föreslås som andra punkt i samma stycke, att 25 § tredje stycket skall ha motsvarande tillämpning (jfr 54 kap. 4 § RB).

[1] Se Trygger I s. 507, Hassler s. 435 och 440 samt NJA II 1947 s. 204 f.
[2] Jfr U XI s. 101.
[3] Jfr noterna 1 och 2 ovan.

Undantaget beträffande tredje man avser endast att talan får föras särskilt såvitt rör honom. Även denna bestämmelse innebär måhända att talan får föras särskilt i något vidare omfattning än enligt gällande lag.[4]

I *44 §* föreskrivs härefter som första punkt i första stycket — i anslutning till 23 § — att talan ej får föras mot beslut, varigenom hovrätten har funnit krfm behörig i ärende som hör till krfms åligganden (jfr 211 § 3 mom. UL och 54 kap. 7 § RB) eller hänvisat ärende till krfm som hovrätten funnit behörig. Här åsyftas inte frågan, om svensk myndighet överhuvud enligt internationellrättsliga regler är behörig att pröva saken. Som andra punkt i samma stycke föreslås i anslutning till 219 § 2 mom. UL, att talan inte får föras mot beslut varigenom hovrätten visat ärende åter till krfm. Om hovrättens prövning innefattar avgörande av fråga som inverkar på målets utgång, skall dock enligt en tredje punkt i stycket talan få föras däremot.

Enligt 6 § 3 mom. UL gäller, att talan mot beslut varigenom förrättningsman avvisat framställt jäv skall fullföljas hos ÖE samt att klagan över ÖEs beslut inte får föras (jfr 54 kap. 8 § RB). Som andra stycke i förevarande 44 § har upptagits ett generellt förbud mot klagan över hovrätts beslut i fråga om jäv mot förrättningsman. Här kan nämnas, att om framställt jäv mot ledamot av hovrätten ogillats, får part enligt 43 § tredje stycket i förslaget anföra besvär mot beslutet endast i samband med huvudsaken.

Till sist kan framhållas, att de regler om prövningstillstånd m. m. som meddelas i 54 kap. 9—16 §§ blir i princip tillämpliga i fråga om fullföljd till HD i utsökningsmål. Vad som sägs i 14 § första stycket i nämnda kap. kan inte enligt orden direkt tillämpas i sådana mål, men det är uppenbart, att hovrätten skall på sätt som stadgas där ge tillkänna när talan enligt förevarande 19 kap. inte får föras mot dess beslut (jfr även 54 kap. 15 § första st. RB).

Särskilda rättsmedel

45 §

Det lärer stå utom tvivel, att de särskilda (extraordinära) rättsmedel som anges i 58 och 59 kap. RB är tillämpliga även i exekutiva ärenden. Detta anses följa av 21 § Rp[1] och gäller såväl i fråga om resning och återställande av försutten tid som beträffande besvär över domvilla. Något undantag torde inte kunna göras beträffande försäljning av utmätt lös egendom som krfm inte själv ombesörjer utan uppdrar åt auktionsföretag, fondkommissionär eller mäklare (se 79 och 80 §§ UsK).[2] Om man i likhet med beredningen anser att dylika försäljningar kan överklagas, blir konsekvensen att även särskilda rättsmedel får användas när förutsättningarna därför föreligger i övrigt.

[4] Jfr noterna 1 och 2 ovan.

[1] Jfr NJA II 1947 s. 199, Gärde m. fl. s. 899, Hassler s. 420, Olivecrona, Utsökning 1 uppl. s. 228 jfrd med 7 uppl. s. 217 och Welamson, Domvillobesvär av tredje man s. 177 och 228 f. Se även NJA 1956 C 201 och C 846 samt 1957 s. 234.

[2] Jfr s. 550 f och 571.

Beredningen har i annat sammanhang[3] uttalat, att tillämpningen av extraordinära rättsmedel i exekutiva ärenden måste ske med beaktande av de exekutiva åtgärdernas särskilda beskaffenhet. Bl. a. måste kungörelseförfarandet i samband med försäljning i viss omfattning utesluta, att tredje man som inte låtit sig avhöra kan senare få försäljningen undanröjd genom anlitande av extraordinärt rättsmedel.

Den grupp av exekutiva åtgärder som försäljningarna representerar intar som förut nämnts en särskild ställning även på det sättet att en skedd försäljning inte utan vidare kan undanröjas med verkan att rättsläget före försäljningen blir återställt. Den som förvärvat egendomen är inte skyldig att återlämna den utan att själv återfå sin prestation. Om influtna medel redan fördelats, kan det emellertid vara mycket svårt, kanske ekonomiskt ogenomförbart att få åter vad som betalts ut. Dessa svårigheter växer naturligtvis ju längre tid som förflutit från försäljningen. Extraordinära rättsmedel kan komma att anlitas relativt lång tid efter att försäljning ägt rum. Ytterligare bör framhållas att den sålda egendomen kan ha undergått betydande förändringar efter försäljningen. Köparen kan ha helt förbrukat eller förslitit den eller värdet kan utan konsumtion eller slitage ha sjunkit till en obetydlighet. Han kan på andra sidan ha gjort den köpta egendomen mycket värdefullare (t. ex. genom att bebygga en på exekutiv auktion inköpt tomt).

Beredningen har tidigare berört sambandet mellan exekutiv försäljning och åtföljande köpeskillingsfördelning.[4] Detta samband är naturligtvis av särskild betydelse, om exekutiv försäljning undanröjs efter anlitande av extraordinärt rättsmedel. Den som med sådant rättsmedel vill angripa exekutiv försäljning bör göra klart för sig i vad mån även köpeskillingsfördelningen bör bringas ur världen. Återställande av försutten tid för klagan över exekutiv försäljning innebär inte i och för sig även ett återställande av försutten tid för klagan över köpeskillingsfördelning, men om den förra tiden återställs kan i samband därmed möjligheten att klaga över köpeskillingsfördelningen återställas i den mån skäl därtill föreligger. Det är emellertid klart, att undanröjande av försäljning i allmänhet inte kan genomföras utan att medel som har betalts ut i enlighet med köpeskillingsfördelning betalas tillbaka till större eller mindre del. Denna fråga måste beaktas innan beslut om undanröjande av försäljningen meddelas. Beredningen återkommer i det följande till frågan om de villkor som bör gälla för bifall när fråga är om användning av extraordinära rättsmedel.

I rättspraxis har ansetts, att återställande av försutten tid på grund av laga förfall inte kan äga rum när tredje man, som enligt 69 § UL förelagts att väcka talan inom där angiven tid, inte iakttagit den tiden.[5] Motsvarande lärer gälla i fall som avses i 5 § FfL. Beredningens förslag innehåller i 5 kap. 19, 24 och 25 §§ bestämmelser som ersätter nämnda båda lagrum. Som förut nämnts anser beredningen att det måste finnas möjlighet för tredje man att få försutten frist för väckande av talan återställd, om laga förfall förelåg. Motsvarande gäller föreläggande enligt 14 kap. 9 § andra stycket i förslaget. Förevarande paragraf i förslaget upptar bestämmelse härom.

[3] U XI s. 102.
[4] Se s. 209, 384, 416 och 574 f.
[5] Se NJA 1967 s. 303.

Förslaget innehåller även för olika fall bestämmelser som innebär att sökanden i exekutivt ärende vid viss påföljd skall väcka talan inom viss tid. De har inte föranlett någon särskild föreskrift i förevarande 45 § (jfr nedan).

Som *första stycke* i paragrafen har tagits upp den allmänna principen, att bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. RB får tillämpas även på krfms beslut. Såvitt angår återställande av försutten tid, som enligt 58 kap. 11 § endast avser tid för fullföljd av talan och liknande, korresponderar bestämmelsen mot 28 § andra stycket i förevarande 19 kap. Beträffande hovrättens och HDs beslut i utsökningsmål är 58 och 59 kap. RB direkt tillämpliga.

Beträffande tillämpningen vill beredningen erinra om att man, som förut nämnts, i hithörande fall måste ta hänsyn till de exekutiva förrättningarnas särskilda karaktär. I fråga om utlysande av auktion kan framhållas, att om kallelser till kända sakägare inte sänts när det bort ske, kan det tänkas grunda laga förfall och föranleda återställande av försutten tid. Sakägarna bör kunna lita på att kallelse till auktion sänds när detta är föreskrivet. Visserligen kan det vara praktiskt olägligt om i så fall auktionen skulle behöva undanröjas, men denna olägenhet kan åtminstone i viss utsträckning förebyggas genom tillämpning av de villkor som enligt tredje stycket i förevarande paragraf skall gälla för bifall till yrkande om auktionens undanröjande. Att avsänd individuell kallelse inte nått vederbörande sakägare på grund av att denne uppgett ofullständig adress bör inte medföra att laga förfall anses föreligga, om föreskrivet kungörande i tidningarna skett. I andra fall då kallelse inte nått vederbörande kan särskilda omständigheter föranleda att laga förfall anses föreligga. Vad angår okända sakägare kan de, om kungörande skett i föreskrivna tidningar, som regel inte framställa någon anmärkning mot att de inte fått särskild underrättelse som skulle ha sänts till dem om de varit kända. Det kan visserligen vara förklarligt att de inte observerat kungörelsen, men avsikten med kungörandet är bl. a. just att bringa auktionen till okända sakägares kännedom, och det måste vara tillfyllest. Det gäller överlag att bedöma, huruvida det kungörande som skett i laga ordning får skäligen anses tillfyllest för att vederbörande sakägare som uteblir skall ha förlorat sin talan.

Det bör nämnas, att reglerna i 59 kap. RB om besvär över domvilla ibland kan ge tredje man möjlighet att vinna rättelse när han lidit förfång genom beslut av krfm och reglerna i 58 kap. RB ej ger möjlighet att återställa försutten tid.

Andra stycket i förevarande paragraf i förslaget reglerar frågan om återställande av försutten tid när föreläggande att väcka talan har meddelats någon enligt 5 kap. 19, 24 eller 25 § eller enligt 14 kap. 9 § andra stycket i förslaget. Bestämmelsen bör jämföras med 6 § andra stycket i förevarande kap. Där sägs, att om den som enligt meddelat föreläggande skall väcka talan inom viss tid visar laga förfall före utgången av den tiden, skall krfm utsätta ny tid. Sistnämnda bestämmelse kan även åberopas av sökanden, om föreläggande getts honom enligt 5 kap. 20 § andra stycket, 21 § eller 26 § eller enligt 10 kap. 12 § andra stycket. Nu förevarande 45 § ger däremot inte sökanden möjlighet att, när föreläggande riktats mot honom, få försutten tid för väckande av talan återställd med hjälp av 58 kap. RB. Anledningen

härtill är att enligt nämnda lagrum utmätningen hävs, om inte sökanden — eller tredje mannen — väckt talan i saken inom den aktuella tiden. Det synes inte lämpligt att, sedan utmätning hävts av sådan anledning, återuppliva utmätningen genom återställande av försutten tid. Man måste också i så fall ta ståndpunkt till verkningarna av vad som kan ha skett under mellantiden. Sökanden synes här få anses tillräckligt tillgodosedd med möjligheten att få ny utmätning, även om det kan inträffa att det objekt som den förra utmätningen gällde har under tiden sålts eller belastats med panträtt e. l. Beträffande denna risk kan framhållas, att det överhuvud är föga antagligt att sökanden, som ju är den som främst agerar i ärendet, skall på grund av laga förfall underlåta att väcka talan i tid.

I 17 kap. 13 § första stycket innehåller beredningens förslag bestämmelse, enligt vilken kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd som beviljats av krfm skall återgå om inte talan har inom en månad från beslutet väckts vid domstol eller, i fall talan skall prövas i annan ordning, enligt vad som gäller därom. Av i huvudsak samma skäl som när sökanden till utmätning försummat att väcka talan i förut nämnda fall har beredningen inte ansett, att möjlighet bör ges att återställa tiden med hjälp av extraordinärt rättsmedel. Det står emellertid sökanden fritt att på nytt begära säkerhetsåtgärd på samma grund som förra gången.

Utöver de fall som här berörts kan krfm enligt 6 § första stycket utsätta ny tid i en rad andra fall. Det rör sig här om situationer då vederbörande försummat att iaktta förelägganden av krfm eller att eljest inom viss tid bevaka sin rätt i ärende hos krfm (frånsett fullföljd mot krfms beslut). Krfm skall då pröva, huruvida underlåtenheten skall leda till påföljd eller eljest läggas vederbörande till last i ärendet. Tiden kan inte återställas med hjälp av extraordinärt rättsmedel. Som förut nämnts kan emellertid även reglerna i 59 kap. RB om besvär över domvilla få betydelse för exekutiva ärenden.

Beredningen har i det föregående i olika sammanhang uppmärksammat olägenheterna av att exekutiv försäljning och därav föranledd köpeskillingsfördelning eventuellt hävs med hjälp av extraordinärt rättsmedel. Det kan särskilt i fråga om fast egendom, skepp eller luftfartyg finnas ett flertal intressenter som är inblandade och man bör inte annat än på mycket vägande skäl rygga den rättsliga disposition som lagakraftvunnen försäljning med åtföljande likvid utgör. Bl. a. bör den som förvärvar egendomen kunna lita på sitt lagakraftvunna förvärv. Beredningen föreslår därför i *tredje stycket* av förevarande 45 §, att användning av särskilda rättsmedel ej får utan synnerliga skäl föranleda att exekutiv försäljning hävs. Avsikten är att det skall ske en samlad värdering av de skäl som kan göra det motiverat att undanröja förrättningen, med hänsyn tagen jämväl till de olägenheter som i det aktuella fallet skulle följa därav. I det förra hänseendet bör beaktas såväl de omständigheter som gjort att klaganden inte med anlitande av ordinärt rättsmedel kunnat komma till sin rätt som ock de materiella omständigheter han åberopar till stöd för sin talan om undanröjande av försäljningen. Det kan t. ex. ha förekommit en brist i kungörandet av auktion på fast egendom som inte kan betecknas som alltför grov men ändå i det aktuella fallet måste antas ha lett till stor ekonomisk förlust för klaganden. Skälen för att häva en exekutiv försäljning behöver inte heller vara lika starka när följderna därav är

mycket begränsade som när ett flertal svårreglerade konsekvenser uppkommer.

Den föreslagna regeln är avsedd att tillämpas även när det inte är fråga om att helt undanröja försäljning utan klaganden begränsat sin talan. Den som efter laga förfall vill fullfölja talan mot exekutiv försäljning kan t. ex. inskränka sig till att begära nytt utrop för att bättre pris skall uppnås men förklara sig godta den redan skedda försäljningen, om bättre pris ej uppnås. Beredningen utgår som förut nämnts från att beslut kan — med tillbörligt beaktande av köparens intresse att snabbt få besked — meddelas i enlighet med ett sådant yrkande. Även på annat sätt kan talan mot exekutiv försäljning avgränsas. Ju mer begränsad den åsyftade ändringen är desto mindre krav behöver ställas på de omständigheter som skall kunna föranleda ändring.

4 Organisationsfrågan, övergångsbestämmelser och följdlagstiftning

4.1 *Organisationsfrågan*

I avd. 2 ovan har vid redogörelse för huvudgrunderna i förslaget bl. a. behandlats frågan hur exekutionsväsendet bör vara organiserat. Beredningen har därvid, i överensstämmelse med vad den uttalat i tidigare betänkanden, förordat att ÖEinstitutionen avskaffas. Vid beredningens överläggningar med representanter för justitie- och civildepartementen har också rått enighet på denna punkt. Den starka reduktion av antalet krfdistrikt som statsmakterna i princip beslutat stämmer väl med det sätt på vilket beredningen ansett att organisationsfrågan bör lösas.

Krfm skall enligt vad beredningen föreslagit vara det organ som på exekutionssidan motsvarar allmän underrätt på den dömande sidan. Försäljning av registrerat skepp, luftfartyg m. m. och fast egendom skall enligt förslaget anförtros krfm, vare sig egendomen utmätts av krfm eller domstol fastställt fordran till betalning ur egendomen. Detsamma gäller andra verkställighetsärenden som nu handläggs av ÖE liksom frågor om handräckning. Som beredningen i flera sammanhang betonat förutsätter den föreslagna ordningen att kvalificerad arbetskraft finns att tillgå hos krfm och att det inom myndigheten sker en ändamålsenlig arbetsfördelning. Efter den minskning av antalet krfdistrikt som i princip har beslutats bör dessa önskemål kunna tillgodoses. Vissa ärenden, t. ex. exekutiv försäljning av skepp, är emellertid så relativt sällsynta att någon egen erfarenhet inte kan vinnas inom flertalet distrikt. Vid behov bör då expert tillkallas från annat håll.

Kungl. Maj:t har den 2 juni 1972 uppdragit åt exekutionsväsendets organisationsnämnd att utarbeta förslag om ny distriktsindelning samt om arbets- och personalorganisationen inom de nya krfdistrikten. Uppdraget har genom beslut av Kungl. Maj:t den 16 mars 1973 överförts till särskild utredningsman.[1] Förslagen väntas bli framlagda under hösten 1973. Beredningen vill för sin del endast understryka tidigare framfört önskemål att krfdistrikten så långt möjligt får motsvara länsindelningen. I mån av behov kan personal förläggas till lokal stationering utanför centralort för en

[1] Utredningsman är överdirektören H. Djurberg.

del av ärendena. Ansökningar o. l. som kommer utifrån bör emellertid passera och registreras hos centralen. Detta bör dock ej hindra, att allmänheten kan vända sig direkt till den lokala stationen som i så fall får ombesörja registrering hos centralen för distriktet.

Vad angår kraven på kronofogdepersonalens kvalifikationer finns bestämmelser i 27 § krfinstruktionen (1965: 687) samt i vissa övergångsbestämmelser (1971: 425). Någon tvekan synes knappast råda om att, sedan krfdistriktens antal reducerats, skall inom varje distrikt finnas tillgång till flera kvalificerade befattningshavare med erforderlig juridisk utbildning. Om de befattningshavare som nu handlägger ÖEgöromål kommer att stanna kvar hos länsstyrelserna, bör de vid behov under en övergångstid kunna förordnas att handlägga ärenden hos krfm som kräver särskild rutin, t. ex. exekutiv försäljning av fast egendom. Det torde inte ankomma på beredningen att söka närmare utreda hur tillgången på kvalificerad arbetskraft skall säkerställas.

I detta sammanhang kan nämnas, att det innan UBförslaget sätts i kraft bör för bedömandet av arbetsbördan införskaffas erforderlig statistik om de ärenden som nu handläggs av ÖE. Av beredningen år 1961 införskaffad statistik är numera föråldrad.[2] Vid överläggningar som beredningen haft med representanter för justitiedepartementet har ansetts, att det bör anstå med införskaffande av nya uppgifter till ett senare stadium. Beredningen har därför inte vidtagit någon åtgärd för detta ändamål. Nyare uppgifter har införskaffats av EON men även de kommer att behöva kompletteras.

Ur Sveriges officiella statistik, Domstolarna 1970, inhämtas att antalet till överexekutorerna år 1970 inkomna ärenden var sammanlagt 26 875 (tabell 21). Antalet samma år slutligt handlagda ärenden, 24 582, fördelade sig enligt följande tabell (tabell 37):

verkställighet av dom eller beslut	114
skiljedom	24
exekutiv auktion	4 252
tvångsförvaltning av fast egendom enligt 7 kap. UL	1
beviljande av kvarstad, skingrings- eller reseförbud eller åtgärd som avses i 187 a § UL	118
handräckning för rubbat besittningsförhållandes återställande	568
arrendators eller hyresgästs vräkande	9 047
klagan över utmätningsmans förfarande	2 810
utseende eller entledigande av skiljeman	45
nedsättning enligt 21 § hyreslagen eller 1927 års lag om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar	626
tillämpning av bulvanlagarna	4
uppskov med försäljning enligt 88 c § UL samt tillsättande av syssloman enligt 81 § 1 mom. UL	123
mottagande av lagsökningsutslag enligt 85 § 6 mom. UL	5 213
annan åtgärd	1 637

Upptagandet av såväl "mottagande av lagsökningsutslag" som "exekutiv auktion" är i huvudsak en dubbelföring av försäljningsärenden.

För den interna organisationen inom varje särskild krfm gäller f. n. som norm, att varje krfm har ett kansli, en centralavdelning och en fältavdelning. De tre största distrikten är emellertid organiserade på annat sätt.

[2] Enligt uppgiftslämnarnas dåvarande uppskattning skulle ÖEgöromålen för hela riket ge full sysselsättning för sammanlagt 23—24 beslutande och föredragande. Se bil. 2 till U II.

Enligt normalarbetsordning för krfm som fastställts av EON den 12 maj 1971 skall inom *kansliet* handläggas ärenden rörande ekonomi, organisation, personal, lokaler, inventarier, arkiv, bevis- och intygsgivning, bevakning av kronans rätt, arbetsgivares kvittningsrätt och statlig lönegaranti vid konkurs samt remisser och sådana ärenden som inte skall handläggas vid annan avdelning. Inom kansliet sker vidare den kontorsmässiga handläggningen av enskilda mål utom mål om införsel. Avser mål utmätning i lön, skall målet i denna del handläggas inom kansliet beträffande registrering, dagbokföring, avsändande av underrättelse till gäldenären om sökt utmätning, kassabokföring och redovisning. — Inom *centralavdelningen* registreras, fördelas, bevakas, bokförs och redovisas allmänna mål samt vidtas åtgärder i samband med avkortning och avskrivning. Vid avdelningen förs anställningsregister och liggare över förverkad egendom. Inom avdelningen handläggs härjämte mål om införsel samt mål om utmätning i lön i fråga om åtgärder som inte skall handläggas inom kansliet, utmätning av fordran på skatt m. m. som skall återbetalas samt allmänna mål om s. k. kvittning av fordran som nyss har nämnts. Vidare verkställs utredningar och åtgärder av företrädesvis kontorsmässig natur som förman påkallar i tjänsten. — Inom *fältavdelningen* sker verkställighet m. m. i allmänna och enskilda mål, som inte avser införsel eller utmätning i lön. Vidare upptas protest enligt växel- och checklagarna samt verkställs de utredningar och åtgärder i mål eller ärenden som förman påkallar i tjänsten. Tillfälliga ändringar kan ske för arbetets behöriga gång.

Som förut nämnts är även den interna organisationen föremål för särskild utredning. Här kan också erinras om att införandet i krfdistrikten av automatisk databehandling (ADB) kommer att i hög grad påverka arbetsformerna.

Med hänsyn till det läge vari f. n. organisationsfrågan för krfma befinner sig har beredningen inte ansett sig böra mera i detalj gå in på hur den interna organisationen hos krfma bör utformas, om UBförslaget genomförs. Beredningen vill endast framhålla, att mera krävande ärenden bör om möjligt samlas på en och samma avdelning som har tillgång till välutbildad personal för ändamålet. Med avdelning åsyftar beredningen här inte bara en organisatoriskt klart avgränsad enhet utan även annan sektion åt vilken ärendena anförtros. Till de mera krävande ärendena vill beredningen hänföra försäljning enligt 11—13 kap. i förslaget (dvs. av skepp, luftfartyg, intecknade reservdelar och fast egendom). Huruvida egendomen har blivit utmätt i allmänt eller i enskilt ärende bör alltså inte vara avgörande för handläggning av försäljningsärendet, utan detta bör anförtros den avdelning där lämplig personal för dylika försäljningsärenden finns. Detta gäller naturligtvis även följdåtgärder såsom fördelning av köpeskilling m. m. Sådan verkställighet som avses i 16 kap. och handräckning enligt 17 kap. torde lämpligen böra handläggas på samma avdelning som nyss nämnts, oavsett om distriktet är så stort att dylika ärenden förekommer i större antal eller ej.

Förslaget förutsätter, att krfm skall i ganska vid omfattning (se 19 kap. 18 och 36 §§) kunna vid rutinmässig granskning eller av särskild anledning vidta s. k. självrättelse. Vad angår handläggningen av fråga om självrättelse synes rationellt att den i första hand sker på den avdelning som förut handlagt ärendet. Huvudsaken är att det finns kvalificerad befattningshavare att tillgå. Fråga om självrättelse i anledning av anförda besvär (jfr 19 kap. 36 §) intar dock en särställning. Beredningen anser, att den handläggning av inkomna besvär som enligt 19 kap. 33—37 §§ i förslaget skall åvila krfm bör ske på en och samma avdelning, oavsett vad besvären rör. Den som handlagt ärendet bör emellertid få yttra sig. Det synes särskilt angeläget, att denna handläggning och därmed förenad prövning blir omdömesgill. Även i övrigt

är naturligtvis angeläget, att handläggningen av frågor om självrättelse blir väl organiserad. I annat fall torde den bl. a. inte kunna i avsedd utsträckning förebygga att tillströmningen av mål till hovrätterna blir för stor.

Även många andra frågor som enligt förslaget ankommer på krfm kan vara krävande och förutsätter en omdömesgill prövning. Vitesföreläggan-den och andra tvångsmedel som nämns i 19 kap. 8—14 §§ i förslaget får t. ex. inte missbrukas. Utdömandet av processkostnader måste också ske med urskillning. När dylika spörsmål förekommer, bör frågan handläggas av kvalificerad person på den avdelning till vilken ärendet hör. Däremot bör såvitt möjligt undvikas att anlita befattningshavare på annan avdelning för sådana beslut som nu nämnts.

Beredningen vill i detta sammanhang erinra om att den i Utsökningsrätt II föreslog att ärenden angående sådana betalningsförelägganden som behandlas i LL skulle i samband med reformen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet överflyttas från domstol till krfm. Beredningens förslag föranledde inte någon åtgärd i nämnda sammanhang men är nu aktuellt. Frågan behandlas vid den utredning om avskaffande av LL som f. n. pågår inom justitiedepartementet. LLs avskaffande kan f. ö. väntas tillföra krfm nya kvalificerade uppgifter som i så fall bör handhas på samma avdelning som handräckning m. m. enligt 17 kap. i UBförslaget.

Under 2.1.3 har beredningen nämnt, att i åtskilliga författningar läggs speciella befogenheter hos ÖE och att beträffande dessa befogenheter får i varje särskilt fall prövas, om ÖE bör ersättas av krfm eller någon annan myndighet.[3]

I fråga om uppgifter som enligt andra lagar än UL åvilar ÖE kan först erinras om lagen (1929: 145) om skiljemän, som ålägger ÖE vissa speciella befogenheter t. ex. att vid behov utse skiljeman. Vidare kan nämnas lagen (1899: 12 s. 9) om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut och lagen (1932: 540) om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge. ÖE prövar frågor om verkställighet enligt dessa lagar. Enligt UBförslaget skall krfm i stället för ÖE pröva huruvida svensk skiljedom skall gå i verkställighet. Beredningen utgår från att i linje därmed ÖEs befogenheter enligt nämnda lagar som regel bör överflyttas till krfm. Det förutsätter, att krfm har tillgång till sådan juridisk sakkunskap som beredningen nämnt i det föregående. Man kan dock vara tveksam beträffande ÖEs befogenhet att utse skiljeman o. l.

Även i en del andra författningar finns föreskrift, enligt vilken ÖE kan förordna om verkställighet, t. ex. 5 § lagen (1959: 517) om förlängning av tiden för vissa servitut och 32 § lagen (1933: 269) om ägofred. ÖEs befogenhet synes böra övergå till krfm. I några fall föreskrivs, att beslut skall gå i verkställighet om ej ÖE förordnar annorlunda, se t. ex. 12 § lagen (1919: 426) om flottning i allmän flottled och 19 § lagen (1886: 46 s. 1) ang. stenkolsfyndigheter m. m. Prövningen torde även där böra överflyttas från ÖE till krfm.

[3] På beredningens uppdrag har f. d. landssekreteraren L. Lorichs utarbetat en promemoria angående ÖEs åligganden utanför UL. Ehuru promemorian behöver kompletteras och justeras med hänsyn till vad som förekommit under de sista åren, torde den ge en god översikt av författningar vilka kan behöva ändras som en följd av att ÖE avskaffas.

Ett antal bestämmelser hänvisar till ULs regler om handräckning varvid ÖE anges som beslutande myndighet. Som exempel kan nämnas 12 kap. 27 § JB och 18 § lagen (1942: 350) om fornminnen. Det är tydligt att ÖEs funktion i dessa fall skall övertas av krfm. I andra fall ankommer det på länsstyrelsen att meddela vissa förelägganden, medan ÖE får ge handräckning om det behövs för att åstadkomma rättelse. Här kan som exempel nämnas 106 § lagen (1939: 608) om enskilda vägar och 18 § lagen (1960: 690) om byggnadsminnen. Beredningens förslag ger ej anledning till ändring av den fördelning av uppgifterna mellan länsstyrelse och exekutiv myndighet som sålunda skett, men ÖE bör ersättas av krfm. Här kan nämnas, att enligt flera lagar medel skall inbetalas till länsstyrelsen som har att fördela dem enligt vad som gäller för fördelning hos ÖE av köpeskilling för exekutivt såld fast egendom. Hänvisningen bör uppenbarligen framdeles gälla reglerna för krfms fördelning av dylik köpeskilling. Som beredningen nämnt under 2.1.3 kan det synas rationellt att dessa fördelningsärenden överflyttas från länsstyrelsen till krfm. Om det ej sker, kan länsstyrelsen behöva anlita expert på hithörande frågor hos krfm eller på annat håll. Beredningens förslag påkallar inte i och för sig en sådan överflyttning som nu nämnts.

I vissa fall kan domstol förordna, att ÖE skall pröva viss fråga. Exempel härpå finns i 1 § lagen (1925: 221) om bulvanförhållande i fråga om fast egendom. Jfr 2 § lagen (1934: 239) om bulvanförhållande i fråga om aktier i vissa bolag. Även här bör ÖE ersättas av krfm.

Enligt lagen (1927: 56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar skall sådan betalning ske hos ÖE. Beredningens förslag behöver ej föranleda att denna befogenhet överflyttas just till krfm, men övervägande praktiska skäl synes tala för att så sker. Motsvarande gäller andra bestämmelser om deposition, t. ex. 12 kap. 21 och 44 §§ JB. — I vissa fall skall säkerhet ställas hos eller godkännas av ÖE. Föreskrifter finns också om att underrättelse skall lämnas till domstol eller ÖE eller enbart till ÖE osv., se t. ex. 10 kap. 6 § HB (jfr 9 § Up) och 1 § förordningen (1862: 10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer. I allmänhet torde föreskrifterna — när de inte kan upphävas — böra ändras så att ÖE ersätts av krfm.

Såvitt beredningen kunnat finna möter det ej några svårigheter att i hithörande bestämmelser utanför UL som regel ersätta ÖE med krfm. Den arbetsbörda som överflyttningen medför är inte så stor att den kan ha någon självständig betydelse för frågan om krfms organisation.

4.2 *Övergångsbestämmelser*

UBförslaget kräver en rad övergångsbestämmelser som direkt hänför sig till samma förslag. Det föranleder också större eller mindre ändringar i annan lagstiftning — främst RB — vilka ändringar i sin tur påkallar övergångsbestämmelser. I motiven till UB har på åtskilliga punkter angetts behov av sådana lagändringar. Beredningen har efter samråd med justitiedepartementet funnit, att UBförslaget lämpligen bör framläggas utan avvaktan att förslag till övergångsbestämmelser till UB och förslag till följdlagstiftning hunnit färdigställas. Arbetet har emellertid påbörjats och beredningen torde komma att utarbeta åtminstone förslag till promulgationslag till UB och den viktigaste följdlagstiftningen, medan återstoden av arbetet kan komma att

utföras inom justitiedepartementet. Det har emellertid synts önskvärt att redan nu översiktligt antyda hur lagstiftningen i fråga enligt beredningens mening skulle gestalta sig.

Vad angår övergångsbestämmelserna till UB — promulgationslagen — bör med nya balken upphävas UL, Up, lagen (1921: 244) om utmätningsed, lagen (1949: 249) om upphörande i vissa fall av den verkan, tredskodom eller utslag i lagsökningsmål enligt 77 a § utsökningslagen medfört, InfL, FfL, LfL och SfL.

I fråga om upphävande av Up torde undantag böra göras för 10 § 4 och 5 som innehåller bestämmelser om "invisning" och "missräkning". I övrigt kan särskilt nämnas att 22 § Up, som rör exekution av domar i brottmål, samt punkt 13 i övergångsbestämmelserna till lag (1971: 495) om ändring i UL, punkt 9 i övergångsbestämmelserna till FfL, punkt 5 i övergångsbestämmelserna till LfL och punkt 5 i övergångsbestämmelserna till SfL, vilka samtliga punkter också rör allmänna ärenden, ersätts av 1 kap. 8 § i UBförslaget och administrativa bestämmelser som förutsätts skola utfärdas med stöd av sistnämnda lagrum.

UB blir enligt beredningens förslag — i motsats till UL — direkt tillämplig även på indrivning av skatter och allmänna avgifter. 59 och 60 §§ UppbF, som utgår från ULs ståndpunkt, bör ändras till överensstämmelse med UB. Erforderliga undantag från UBs regler i de hänseenden som avses i 60 § 3 mom. UppbF får göras med stöd av 1 kap. 8 § i förslaget.

Upphävandet av UL föranleder, att vissa speciella organisatoriska övergångsproblem måste uppmärksammas. Beträffande ärenden som skall handläggas enligt äldre lag bör Kungl. Maj:t kunna bestämma vem som skall fungera som ÖE. I fråga om ärenden som vid UBs ikraftträdande är anhängiga hos ÖE bör beredas möjlighet att i lämplig omfattning överlämna dem till krfm.

En del föreskrifter som upptagits bland övergångsbestämmelser till ändringar i UL eller till FfL, LfL och SfL torde, med hänsyn till att de egentligen inte reglerar övergångsspörsmål, böra oförändrade eller i modifierad form tas upp i promulgationslagen till UB eller där uttryckligen ges fortsatt giltighet. Detta gäller t. ex. punkt 8 i övergångsbestämmelserna till FfL, enligt vilken vad som i nya lagen föreskrivs om tomträtt även gäller vattenfallsrätt som upplåtits enligt lagen (1907: 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, möjligen även punkterna 3—7 i samma övergångsbestämmelser. På likartat sätt bör, i analogi med övergångsbestämmelse till lagen (1971: 481) om ändring i UL, sägas ut att de bestämmelser om bostadsrätt som finns i 6 kap. 1 § 6 och 7 kap. 3 § andra stycket andra punkten i UBförslaget skall ha motsvarande tillämpning i fråga om andelsrätt i förening som ej är bostadsrättsförening, handelsbolag eller aktiebolag med vilken följer rätt att besitta eller hyra lägenhet. Motsvarande överväganden får göras beträffande en del andra övergångsbestämmelser. Vid sidan därav kommer en rad äldre övergångsbestämmelser att alltjämt bli tillämpliga på de övergångssituationer som avses med dem.

I övrigt måste föreskrifter meddelas om skilda situationer, då ärende är anhängigt hos exekutiv myndighet när UB träder i kraft.

4.3 *Följdlagstiftning*

Av vad som anförts i organisationsfrågan framgår, att ÖEs avskaffande fordrar ändringar i ett stort antal lagar — liksom av andra författningar. Det torde saknas anledning att gå in härpå mera i detalj än som redan skett.

UBförslaget innebär en relativt betydande omreglering beträffande handräckning. Bl. a. har instituten reseförbud och skingringsförbud ej tagits upp i UBförslaget. Som beredningen framhållit bör motsvarande ändringar göras i 15 och 26 kap. RB. Även i 25 kap. RB bör göras följdändringar. Reseförbud bör dock behållas där för att säkerställa lagföring för brott. En del andra bestämmelser behöver också ändras. Detta gäller 17 kap. 14 § och 30 kap. 12 § samt ytterligare en rad bestämmelser i RB liksom i andra lagar där skingringsförbud nämns. UBförslagets nya bestämmelser om handräckning föranleder också ändring i 16 § LL. Som framhållits under 17 kap. kräver vidare regleringen av kvarstadsinstitutets rättsverkningar, att en del inskrivningsrättsliga regler ändras i 22 kap. 3 § JB, 12 § lagen (1955: 227) om inskrivning av rätt till luftfartyg och 13 § lagen (1966: 454) om företagsinteckning. Även andra följdändringar av mera lagteknisk natur får göras i JB och lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg samt i SjöLförslaget. På motsvarande sätt blir vissa följdändringar behövliga i BrB och FRL.

I AvbL regleras återtagande av avbetalningsgods. 10—16 §§ i lagen behöver ändras men ändringarna är inte av djupgående natur.[1]

Några av de nyheter som i andra hänseenden tagits upp i UBförslaget föranleder ändringar i annan lag. Så torde t. ex. bestämmelserna i 5 kap. 26 § om återvinning böra föranleda en bestämmelse av liknande karaktär i lagen (1927: 77) om försäkringsavtal. Förslagets regler i 7 kap. 2 § om säkerställande av utmätning har som förut nämnts ansetts böra medföra att en ny bestämmelse om dödning av löpande skuldebrev m. m. införs i lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling.

I övrigt kan nämnas, att de nya reglerna om kostnadsersättning i 18 kap. inte, såsom nu är fallet med ULs regler i ämnet, torde böra bli tillämpliga i ärende som avses i 21 kap. 11 § FB. Sistnämnda lagrum bör därför ändras.

I 12 kap. HB torde lämpligen böra ges möjlighet för depositarie att sälja eller bortskaffa deponerad egendom, om deponenten ej gör rätt för sig. Bestämmelsen bör tillämpas även när krfm för svarandens räkning deponerat lösöre som tagits om hand vid avhysning. I samband därmed synes lämpligen bestämmelserna i 10 kap. 2 § HB om försäljning av pant böra moderniseras.

Efter samråd med justitiedepartementet har beredningen även tagit upp fråga om avskaffande av lösöreköpsförordningen (1845: 50 s. 1), vilken i så fall skulle ersättas med nya bestämmelser som på ett mera tidsenligt sätt reglerade förutsättningarna för att en köpare av lösöre skall bli sakrättsligt

[1] AvbL är föremål för revision av andra skäl. Se 1972 års riksdagsberättelse Ju: 53. Här kan nämnas, att JO har uppmärksammat frågan om handräckning i Sverige för återtagande av avbetalningsgods som sålts enligt kontrakt upprättat i annat nordiskt land (se JO 1963 s. 128 ff). Beredningen kan få anledning att behandla spörsmålet i samband med andra ändringar i AvbL, om inte frågan tas upp vid nyssnämnda utredning. Vidare kan nämnas att advokaten Otto Nordstrand i skrivelse den 14 sept. 1972 hemställt om lagstiftning angående återtagande av uthyrda varor enligt samma principer som avbetalningsgods. Beredningen avser att återkomma även till denna fråga. I väsentlig mån torde emellertid önskemålet med framställningen vara tillgodosett genom 17 kap. 17 § i UBförslaget.

skyddad. Beredningen utgår från att hypotekarisk pantsättning av lösöre — dvs. utan tradition — inte är ett institut som hos oss är tillräckligt motiverat vid sidan av andra former för säkerställande av kreditgivares rätt (vanlig pant, äganderättsförbehåll, företagsinteckning osv.).

Beredningen har förut nämnt att 95 § växellagen (1932: 130) och 73 § checklagen (1932: 131) bör upphävas. Även på andra håll, bl. a. i KL, behövs mindre ändringar.

I övrigt vill beredningen i detta sammanhang erinra om att UBförslaget föranleder ändring i lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar. Denna lagstiftning är f. n. föremål för revision i annat sammanhang.[2]

Beredningen vill till sist särskilt erinra om att UBförslaget utgår från de till lagrådet den 26 april 1972 remitterade SjöLförslaget, SfL och ULförslaget. I den mån dessa förslag jämkas efter lagrådsbehandlingen måste det observeras vid utarbetande av slutligt förslag till UB. Jämkningarna kan också påverka de motivuttalanden som beredningen gjort i frågor som har samband med SjöLförslaget, SfL och ULförslaget. Den utredning om avskaffande av LL som påbörjats inom justitiedepartementet kan föranleda en del ändringar i UBförslaget (bl. a. i 3 kap.). Vidare kan pågående utredning angående inskrivning av rätt till luftfartyg m. m.[3] föranleda en del ändringar som kan väntas resultera i vissa förenklingar genom att pantbrevssystemet införs även för luftfartyg. En nyligen påbörjad utredning angående företagsinteckning[4] kan också inverka på UBförslaget.

[2] Se 1970 års riksdagsberättelse Ju: 49 och 1972 års riksdagsberättelse Ju: 38.
[3] Se 1973 års riksdagsberättelse Ju: 51.
[4] Se samma berättelse Ju: 58.

Förkortningar

Myndigheter, lagar och andra författningar, lagförslag, betänkanden o. d.

AckL	ackordslagen (1970: 847)
AvbL	lagen (1915: 219) om avbetalningsköp
BrB	brottsbalken
Brp	lagen (1964: 163) om införande av brottsbalken
BvL	barnavårdslagen (1960: 97)
CU	civilutskottet
DS Ju	departementsserie justitiedepartementet
EaK	exekutionsavgiftskungörelsen (1971: 1027)
EON	exekutionsväsendets organisationsnämnd
FAL	lagen (1927: 77) om försäkringsavtal
FB	föräldrabalken
FeK	kungörelsen (1971: 1097) om exekution i fast egendom
FfL	lagen (1971: 494) om exekutiv försäljning av fast egendom
FL	förvaltningslagen (1971: 290)
FPL	förvaltningsprocesslagen (1971: 291)
FRL	förmånsrättslagen (1970: 979)
GB	giftermålsbalken
HB	handelsbalken
HD	högsta domstolen
InfL	införsellagen (1968: 621)
JB	jordabalken
JO	justitieombudsmannen resp. ämbetsberättelsen
Jp	lagen (1970: 995) om införande av nya jordabalken
KL	konkurslagen (1921: 225)
KLförslaget	förslag till lag om ändring i konkurslagen (1921: 225) enligt remiss till lagrådet den 26 april 1972
K1LU	sammansatt konstitutions- och första lagutskott
krf	kronofogde
krfm	kronofogdemyndighet
LeK	kungörelsen (1971: 1102) om exekution i luftfartyg m. m.

LfL	lagen (1971: 500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.
LL	lagsökningslagen (1946: 808)
LU	lagutskott
NOU	Norges offentlige utredninger
NU	Nordisk udredningsserie
prop.	proposition
RB	rättegångsbalken
RBförslaget	förslag till lag om ändring i rättegångsbalken enligt prop. 1973: 30.
Rp	lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken
RPL	dansk lov den 11 april 1916 om rettens pleje
rskr	riksdagsskrivelse
sekretesslagen	lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar
SfL	förslag till lag om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m. enligt remiss till lagrådet den 26 april 1972
SFS	Svensk författningssamling
SjöLförslaget	förslag till lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1) enligt remiss till lagrådet den 26 april 1972
SL	strafflagen (1864: 11 s. 1)
SOU	statens offentliga utredningar
Sp	förordningen (1864: 11 s. 101) om nya strafflagens införande och vad i avseende däråa iakttagas skall
TFBL	norsk lov den 13 augusti 1915 om tvangsfuldbyrdelse
TFO	tryckfrihetsförordningen
U I	Utsökningsrätt I, partiella reformer, förslag av lagberedningen (SOU 1961: 53)
U II	Utsökningsrätt II, lagsökning och betalningsföreläggande, överexekutor och utmätningsmän m. m., förslag av lagberedningen (SOU 1963: 28)
U III	Utsökningsrätt III, exekution i lön, beneficium m. m., förslag av lagberedningen (SOU 1964: 57)
U IV	Utsökningsrätt IV, fastighetstillbehör och företagsintecknad egendom m. m., förslag av lagberedningen (SOU 1966: 7)
U V	Utsökningsrätt V, verkställighet som rör barn, förslag av lagberedningen (SOU 1966: 38)
U VI	Utsökningsrätt VI, arbetsgivares kvittningsrätt, förslag av lagberedningen (SOU 1967: 3)
U VII	Utsökningsrätt VII, ackordsförhandling, förslag av lagberedningen (SOU 1968: 41)
U VIII	Utsökningsrätt VIII, fastighetsexekution m. m., förslag av lagberedningen (SOU 1968: 64)
U IX	Utsökningsrätt IX, förmånsrättsordning m. m., förslag av lagberedningen (SOU 1969: 5)
U X	Utsökningsrätt X, konkursgrunderna, gäldenärens legitimation, återvinning, kvittning, solidariska skuldförhållanden m. m., förslag av lagberedningen (SOU 1970: 75)

U XI	Utsökningsrätt XI, exekutiv försäljning av fartyg m. m., förslag av lagberedningen (SOU 1971: 45)
UB	förslag till utsökningsbalk enligt förevarande betänkande
UL	utsökningslagen (1877: 31 s. 1)
ULF	finska utsökningslagen av den 3 dec. 1895
ULförslaget	förslag till lag om ändring i utsökningslagen (1877: 31 s. 1) enligt remiss till lagrådet den 26 april 1972
Up	förordningen (1877: 31 s. 51) om nya utsökningslagens införande och vad i avseende däråa iakttagas skall
UppbF	uppbördsförordningen (1953: 272)
UsK	utsökningskungörelsen (1971: 1098)
VL	vattenlagen (1918: 523)
ZPO	Zivilprozessordnung den 30 jan. 1877 (Förbundsrepubliken Tyskland)
ÄB	ärvdabalken
ÖE	överexekutor

Tidskrifter

FT	Förvaltningsrättslig tidskrift
NJA	Nytt juridiskt arkiv Avd. I
NJA II	Nytt juridiskt arkiv Avd. II
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SvJT	Svensk juristtidning
TfR	Tidskrift for Rettsvitenskap
TSA	Tidskrift för Sveriges advokatsamfund

Annan litteratur

Alexanderson	Lärobok i rättskunskap för blivande landsfiskaler IV. Processrätt Avd. 3 Utsökning av N. Alexanderson. 2 uppl. Lund 1927
Allenmark	Allenmark, Utsökningsrätt. Handledning för befattningshavare hos kronofogdemyndighet. Uppsala 1971
Almén, Auktion II	Almén, Om auktion såsom medel att åvägabringa aftal II. Uppsala 1900
Almén, PM	Justitierådet Tore Alméns promemoria vid föredragning i lagrådet av 1912 års ändringar i utsökningslagen. Stockholm 1927
Almén-Eklund	Almén-Eklund, Om köp och byte av lös egendom. 4 uppl. Stockholm 1960
Alten	Alten, Tvangsloven med kommentar. 3 utg. Oslo 1950
Eilard	Eilard, Exekution i lön. Kommentar till införsellagen m. fl. därmed sammanhängande lagar och författningar med lagmotiv, rättsfallsreferat och tillämpningsregler m. m. Borås 1954
Ekelöf, Rättegång I—III	Ekelöf, Rättegång. Första, andra och tredje häftena. 3 uppl. Stockholm 1970
Eklund-Nordström	Eklund-Nordström, Lagen om avbetalningsköp. 2 uppl. Stockholm 1957
Favre	Favre, Schuldbetreibungs- und Konkursrecht. Systematische Darstellung. Freiburg 1956

Gomard	Gomard, Fogedret. 2 udg. Köpenhamn 1966
Gärde m. fl.	Gärde, Engströmer, Strandberg och Söderlund, Nya rättegångsbalken jämte lagen om dess införande. Stockholm 1949
Hassler	Hassler, Utsökningsrätt. 2 uppl. Lund 1960
Hassler, Svensk exekutionsrätt 2	Hassler, Svensk exekutionsrätt. Andra häftet. Utmätning. Lund 1940
Herslow	Herslow, Utsökningslagen och dithörande författningar. 2 uppl. Stockholm 1903
Hessler	Hessler, Allmän sakrätt. Stockholm 1973
Lent-Jauernig	Lent-Jauernig, Zwangsvollstreckungs- und Konkursrecht. Ein Studienbuch. 10 Aufl. München und Berlin 1966
Munch-Petersen	Munch-Petersen, Tvangsfuldbyrdelse och forelöbige Retsmidler. 4 utv. Udg. Köpenhamn 1948
Nilsson-Stjernquist	Nilsson-Stjernquist, Om handräckningsutslag. Lund 1946
Olivecrona	Olivecrona, Utsökning. 7 uppl. Lund 1972
Olivecrona, Förfarandet	Olivecrona, Förfarandet vid exekutiv försäljning av fast egendom. 2 uppl. Malmö 1941
Schönke-Baur	Schönke-Baur, Zwangsvollstreckungsrecht und Konkursrecht. 6 Aufl. Karlsruhe 1956
Söderlund, Rättegångsbalken I	Söderlund, Rättegångsbalken med kommentar I. Kap. 1—12. Stockholm 1970
Tiberg	Tiberg, Kreditsäkerhet i fartyg. Stockholm 1968
Trygger I	Trygger, Kommentar till utsökningslagen. Uppsala 1904
Trygger II	Trygger, Kommentar till utsökningslagen. 2 uppl. (till 90 §). Uppsala 1916
Undén I	Undén, Svensk sakrätt I. Lös egendom. 6 uppl. Lund 1969
Walin, Föräldrabalken	Walin, Föräldrabalken. 2 uppl. Stockholm 1971
Walin-Lorichs	Walin-Lorichs, Exekution i fast egendom, luftfartyg m. m. Stockholm 1973
Walin-Rydin	Walin-Rydin, Förmånsrättslag, lönegaranti, kvittning mot lön m. m. Stockholm 1972
Welamson, Konkurs	Welamson, Konkurs. 3 uppl. Stockholm 1971
Welamson, Konkursrätt	Welamson, Konkursrätt. Stockholm 1961
Vinge	Vinge, Om kvarstad i civila mål. Göteborg 1951
Wrede	Wrede, Finlands gällande civilprocessrätt. Bd 3. Utsökningsväsendet. 2 uppl. Helsingfors 1936

Sammanställning

av bestämmelserna i UL (resp. Ulförslaget), InfL, SfL, LfL och FfL samt närmast motsvarande bestämmelser i UB

Ett flertal paragrafer i UL berörs av ULförslaget enligt lagrådsremissen den 26 april 1972. Den med UL betecknade kolumnen bygger i denna del på ULförslaget. De paragrafer i UL som skall upphävas enligt ULförslaget är inte upptagna i kolumnen.

I

UL	*UB*
1 § 1—3 mom.	1:2:1
1 § 4 mom.	1:9
2 § 1 mom.	1:2:1
2 mom.	—
3 mom.	1:3:2
3 §	—
4 §	1:3:1
5 §	—
6 § 1 mom.	1:4
2 mom.	19:7:1
3 mom.	19:29 och 44:2
4 mom.	19:7:2
8 §	1:3:2
9 §	1:3:2
10 §	1:3
11 §	—
12 §	1:3
37 §	1:2:1 jfr 3 kap.
38 § 1 mom.	1:2:1
2 mom.	19:13
39 § 1 mom.	3:7:3 och 4
2 mom.	jfr 9:16
40 § 1 mom.	9:3
2 mom.	—
41 § 1 ledet	3:8
2 ledet	—
42 § 1 mom.	3:11:1
2 mom.	3:11:2
43 §	—
45 §	3:14

UL		*UB*
46 §	1 mom.	—
	2 mom.	3: 17 och 18
	3 mom.	jfr 3: 20 samt 19: 17, 36:2 och 40:2
	4 mom.	3: 18 och 19
	5 mom.	3: 4
47 §	1 mom.	3: 13: 1
	2 mom.	3: 13: 2
48 §	1 mom.	2: 14
	2 mom.	2: 16: 1
49 §	1 mom.	3: 7: 2 och 9: 3: 2
	2 mom.	3: 9 och 9: 3: 2
	3 mom.	3: 12
50 §		3: 26 jfr 2: 18
51 §	1 mom.	3: 15
	2 mom.	9: 3
	3 mom.	3: 16 jfr 3: 3: 2
	4 mom.	—
52 §	1 mom.	3: 10
	2 mom.	—
53 §		19: 17
54 §		19: 1
54 a §	1 mom.	3:21:1 och 5: 2: 2
	2 mom.	5: 2: 1
	3 mom.	3: 21: 2
	4 mom.	19: 1
55 §		—
56 §[1]	1 mom.	5: 9: 1 och 2: 4
	2 mom.	5: 9: 2
	3 mom.	5: 9: 3
	4 mom.	1: 3: 2
56 a §		5: 31
58 §		5: 11
59 §	1 mom.	5: 12: 1
	2 mom.	5: 12: 2
60 §	1 mom.	5: 14: 1
	2 mom.	5: 14: 2
60 a §		7: 12
61 §		16: 4: 2
62 §[1]	1 mom.	5: 5: 1 och 5: 7: 1
	2 mom.	5: 5: 2
	3 mom.	5: 6
	4 mom.	2: 8
63 §	1 mom.	5: 7: 2
	2 mom.	5: 7: 3
64 §	1 mom.	—
	2 mom.	6: 3: 2 och 8: 1: 3
	3 mom.	6: 13
65 §	1 mom.	6: 1
	2 mom.	6: 2
	3 mom.	6: 3: 1
66 §	1 mom.	6: 5
	2 mom.	6: 6: 1
	3 mom.	6: 7: 1
	4 mom.	6: 8
	5 mom.	6: 9
	6 mom.	—
	7 mom.	6: 10: 2
	8 mom.	6: 10: 1

[1] Enl. ULförslaget.

UL		*UB*
67 §	1 mom.	6: 12: 1
	2 mom.	6: 14
	3 mom.	6: 4
67 a §	1 mom.	8: 1: 1
	2 mom.	8: 1: 2
	3 mom.	8: 5 och 12
67 b §	1	8: 3: 1
	2	8: 2: 1 och 2
	3	8: 3: 2
	4	8: 4: 1
	5	8: 4: 2
	6	8: 2: 3
	7	8: 3: 3
67 c §	1 mom.	8: 6
	2 mom.	8: 8
	3 mom.	8: 9
67 d §	1 mom.	8: 10
	2 mom.	8: 11
67 e §		6: 11 jfr 8: 7
68 §		jfr 5: 16 ff
69 §	1 mom.	5: 17 och 19, 9: 4 och 19: 21
	2 mom.	5: 19
	3 mom.	5: 19: 3
	4 mom.	jfr 5: 18 och 19
70 §		—
71 §[1]	1 mom.	9: 11
	2 mom.	5: 3: 2
	3 mom.	—
72 §	1 mom.	jfr 9: 10, 12 och 13
	2 mom.	5: 8 och 17: 9
73 §[1]	1 mom.	7: 10 och 5: 4: 2
	2 mom.	7: 6 och 9
74 §	1 mom.	7: 1, 2 och 4
	2 mom.	7: 8
	3 mom.	7: 2: 2 och 7: 8
75 §	1 mom.	7: 2: 1
	2 mom.	7: 8
76 §		7: 11
77 §[1]	1 mom.	5: 28
	2 mom.	5: 28: 2
	3 mom.	5: 33, 34 och 35
	4 mom.	—
77 a §		5: 15: 1
78 §		5: 7
82 §	1 mom.	5: 22
	2 mom.	jfr 5: 24
82 a §		5: 23
83 §	1 mom.	5: 28: 2
	2 mom.	7: 14 jfr 5: 28
86 §	1 mom.	5: 15: 2
	2 mom.	jfr 19: 1
88 a §		9: 6
88 b §	1 mom.	10: 10—13
	2 mom.	9: 4: 2 jfr 10: 13

[1] Enl. ULförslaget.

UL		*UB*
88 c § [1]	1 mom.	5: 10
	2 mom.	9: 5 jfr 11: 3 och 12: 1
	3 mom.	9: 5: 2
	4 mom.	9: 5: 1 jfr 11: 3, 12: 1 och 13: 11
88 d § [1]	1 mom.	9: 17
	2 mom.	5: 29
89 § [1]	1 mom.	10: 1
	2 mom.	jfr 9: 1
	3 mom.	jfr 9: 1
90 § [1]	1 mom.	10: 2
	2 mom.	—
91 § [1]	1 mom.	jfr 10: 2
	2 mom.	10: 17
	3 mom.	10: 2
	4 mom.	10: 2: 2 och10: 16: 2
	5 mom.	—
91 a § [1]	1 mom.	5: 3: 2
	2 mom.	7: 2: 2 jfr 7: 8
	3 mom.	10: 14: 1 och 10: 15
	4 mom.	5: 21: 2 jfr 19: 21: 3, 10: 15: 2 och 10: 16: 2
	5 mom.	5: 21: 2 jfr 5: 20: 2
91 b § [1]		10: 16: 1
91 c § [1]		9: 10: 2
92 § [1]		10: 4: 2
93 § [1]	1 mom.	9: 17
	2 mom.	10: 4: 1
	3 mom.	10: 6
94 § [1]		jfr 10: 3
96 § [1]	1 mom.	10: 5: 1
	2 mom.	10: 5: 2
	3 mom.	10: 5: 3 och 10: 7
96 a § [1]	1 mom.	10: 8: 1
	2 mom.	10: 8: 2
	3 mom.	10: 8: 3
137 §	1 mom.	14: 2
	2 mom.	14: 16 p. 1
	3 mom.	—
138 § [1]		9: 11 jfr 9: 10
139 § [1]	1 mom.	9: 10: 1
	2 mom.	9: 12
	3 mom.	9: 13: 2
141 § [1]	1 mom.	14: 6
	2 mom.	14: 6
	3 mom.	—
143 §	1 mom.	14: 3, 6 och 13 samt 14: 7: 2, 14: 8: 2 och 14: 13: 2
	2 mom.	14: 14
	3 mom.	14: 15
	4 mom.	14: 2: 1 och 14: 6
	5 mom.	jfr 14: 6
143 a §	1 mom.	2: 15 och 14: 4: 1
	2 mom.	2: 15 och 14: 4: 2
144 §		14: 7
145 §		14: 11
146 §		jfr 19: 27: 4
147 §		—
150 §	1 mom.	2: 17
	2 mom.	—

[1] Enl. ULförslaget.

UL		*UB*
151 §[1]	1 mom.	14:9:1
	2 mom.	14:9:2 jfr 19:21:1
	3 mom.	14:9:3 jfr 19:19 och 20
	4 mom.	14:9:1
152 §		14:10
153 §		—
154 §		19:31
155 §	1 mom.	14:16 p. 5
	2 mom.	14:21
156 §		14:16 p. 4
157 §		14:16 p. 2
158 §		14:17 och 14:21:2
159 §		14:20
160 §		9:16 och 14:5:2
161 §	1 mom.	14:19:1
	2 mom.	14:19:2
	3 mom.	14:19:3
166 §		2:18
179 §		17:5 och 10
180 §		jfr 17:5 och 10
181 §		jfr 17:5 och 10
183 §	1 mom.	17:2 och 17:6:2
	2 mom.	17:2 och 17:7:2
	3 mom.	17:7:2
184 §		—
185 §	1 mom.	jfr 17:6:2 och 7:4:2
	2 mom.	jfr 17:5:2 och 17:6:2
187 §		—
187 a §		17:11 och 12
188 §	1 mom.	17:13:1 och 17:15
	2 mom.	17:13
	3 mom.	17:13
189 §		17:14
190 §		17:14 och 16
191 §		17:17 och 20
192 §		17:17 och 20
193 §	1 mom.	17:19:1
	2 mom.	17:19:1
	3 mom.	16:6
194 §		17:3
195 §	1 mom.	19:1 och 17:2 jfr 16:3
	2 mom.	19:8
	3 mom.	19:8
195 a §		jfr 16:3, 17:2 och 1:3
197 §		18:15—20
198 §[1]	1 mom. p. 1 och 2	18:2, 3 och 7—9
	p. 3	18:3:2
	2 mom.	—
	3 mom.	18:6
	4 mom.	18:6:2
	5 mom.	18:11 jfr 18:12
199 §	1 mom. p. 1	18:10 jfr 18:11
	p. 2	18:13:1
	2 mom.	18:7
	3 mom.	18:6
200 §		19:22 ff jfr 19:18 och 36

[1] Enl. ULförslaget.

UL		*UB*
201 §[1]	1 mom.	jfr 19: 27: 2
	2 mom.	jfr 19: 27: 5
	3 mom.	jfr 19: 27: 1
	4 mom.	—
203 §		jfr 19: 27: 4
204 §[2]	1 mom.	jfr 19: 28
	2 mom.	jfr 19: 15: 3
205 §		jfr 19: 37
206 §		—
208 §		jfr 19: 36: 2 och 40: 2
208 a §	1 mom.	jfr 19: 23: 1
	2 mom.	jfr 19: 23: 2
209 §[1]		jfr 1: 3
210 §	1 mom.	19: 17
	2 mom.	jfr 19: 41
211 §	1 mom.	jfr 19: 26 och 1: 6: 1
	2 mom.	jfr 19: 44: 1 och 3
	3 mom.	jfr 19: 44: 1
212 §		jfr 19: 25
213 §[1]	1 mom.	jfr 19: 27
	2 mom.	jfr 19: 27: 3
	3 mom.	jfr 19: 27: 4
213 a §[1]	1 mom.	15: 3: 1 jfr 2: 9 och 10
	2 mom.	15: 3: 2
	3 mom.	15: 6: 1
214 §		jfr 19: 27: 5
215 §		jfr 1: 3
216 §		jfr 19: 27: 5
217 §[2]	1 mom.	jfr 19: 28 och 19: 27
	2 mom.	jfr 19: 37
218 §	1 mom.	19: 40: 2
	2 mom.	19: 41
	3 mom.	19: 40: 2
218 a §		19: 23: 1
219 §	1 mom.	19: 42 jfr 1: 6: 2
	2 mom.	19: 44: 1 p. 2 och 3
	3 mom.	19: 43
	4 mom.	jfr 19: 43: 2
220 §		jfr 1: 3

II

InfL	*UB*
1—4 §§	4: 1—4
5 § 1 st. p. 1	3: 5—7, 9, 11 och 21
p. 2	4: 5: 1
2 och 3 st.	4: 5: 2 och 3
6 § 1 st. p. 1	3: 21 och 22
p. 2	4: 6: 1
2 st.	4: 6: 2
7 §	4: 7 och 3: 10
8 §	4: 8 jfr 2: 4
9—20 §§	4: 9—20
21 §	4: 28
22—24 §§	4: 21—23
25 §	jfr 19: 22—37
26 §	3: 21: 2

[1] Enl. ULförslaget.
[2] Jfr prop. 1973:30.

InfL	*UB*
27 § 1 st.	18: 1: 3
2 st.	18: 4 och 9
28 § 1 st.	4: 27
2 st.	1: 3: 2

III

SfL	*UB*
1 § 1 st.	11: 1: 1
2 st.	2: 8
3 st.	2: 7 och 8
2 §	9: 1: 3 och 11: 2
3 § 1 st.	11: 3
2 st.	9: 5: 2
4—11 §§	11: 4—11
12 § 1—3 st.	11: 12: 1—3
4 st.	2: 17
13—15 §§	11: 13—15
16 § 1 och 2 st.	11: 16: 1 och 2
3 st.	11: 16: 3, 2: 16: 1
4—6 st.	11: 16: 4—6
17—22 §§	11: 17—22
23 §	14 och 19 kap. jfr 15 kap.
24 §	11: 23

IV

LfL	*UB*
1 § 1 st.	12: 1: 1 och 11: 1: 1
2 st.	12: 1: 2
2 §	9: 1: 3
3 § 1 st.	12: 1: 1 och 11: 3
2 st.	9: 5: 2
4 §	12: 1: 1 och 11: 4
5 § 1 st.	12: 1: 1, 12: 2: 1 och 11: 5: 2 p. 1
2 st.	12: 1: 1, 12: 2: 1 och 11: 5: 4
6 §	12: 1: 1 och 11: 6, 12: 2: 2 p. 1
7 §	12: 1: 1, 12: 2: 1 och 11: 7, 12: 2: 2 p. 2 och 3
8 §	12: 2: 2 p. 4 och 11: 8
9—11 §§	12: 1: 1, 12: 2: 1 och 11: 9—11
12 § 1 st. p. 1	12: 1: 1 och 11: 12: 1 p. 1
p. 2 och 3	2: 17
2 st. p. 1	12: 3: 1 p. 1, 11: 12: 1 p. 3 och 11: 12: 2, 12: 3: 1 p. 2
p. 2	12: 1: 1, 11: 12: 1 p. 4 och 11: 12: 3
13 § 1 st.	12: 1: 1 och 11: 13
2 st.	12: 3: 2
14 §	12: 4
15 §	12: 1: 1 och 11: 14

LfL	*UB*
16 § 1 st. p. 1 och 2	12: 1: 1 och 11: 15: 1 jfr 12: 3: 1 p. 1
p. 3	12: 5: 1
2 st.	12: 1: 1 och 11: 15: 2
17 §	12: 1: 1 och 11: 16: 1—5
18—23 §§	12: 1: 1 och 11: 17—22
24 § 1 st. p. 1	14 kap. jfr 15 kap.
p. 2 och 3	12: 3: 3
2 st.	19 kap.
25 §	12: 1: 1 och 11: 23

V

FfL	*UB*
1 §	13: 1
2 § 1 st.	9: 1: 3
2 st.	13: 2
3 st.	2: 12: 2
3 §	13: 3: 1 och 2
4 § 1 st.	13: 4
2 st.	13: 5
5 §	5: 24, 9: 4, 19: 21
6—10 §§	13: 6—10
11 § 1 och 4 st.	13: 11 p. 1
2 st.	9: 5: 2
3 st.	13: 11 p. 2
12 §	13: 12
13 §	13: 13: 1 p. 1
	13: 13: 3 och 4
14—25 §§	13: 14 –25
26 § 1 st. p. 1	13: 26: 1 p. 1
p. 2	5: 28: 3
p. 3	13: 26: 2
2 st.	13: 26: 1 p. 2
3 och 4 st.	13: 26: 3 och 4
27 § 1—3 st.	13: 27
4 st.	13: 28
28 §	2: 17
29—66 §§	13: 29—66, se även 2: 16: 1
67 §	9: 8: 1
68 § 1 st.	9: 9: 1
2 och 3 st.	13: 67
69 § 1 st.	9: 9: 2
2 st.	13: 68
70 § p. 1	—
p. 2	jfr 19: 2
71 § 1 st.	—
2 st.	jfr 19: 23: 1
3 st.	19: 22—31
72 §	9: 18

Statens offentliga utredningar 1973

Kronologisk förteckning

1. Litteraturen i skolan. U.
2. Högskolan. U.
3. Högskolan. Sammanfattning. U.
4. Fastighetstaxering. Fi.
5. Museerna. U.
6. Data och näringspolitik. I.
7. Trygghet i anställningen. In.
8. Radio i utveckling. U.
9. Fortsatt uppsökande verksamhet för cirkelstudier inom vuxenutbildningen. U.
10. Reklam III. Ställningstaganden och förslag. U. (Utkommer senare)
11. Reklam IV. Reklamens kostnader och bestämningsfaktorer. U.
12. Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning. U.
13. Snyltningsbrott och sjukförsäkringsmissbruk. Ju.
14. Mål och medel i skogspolitiken. Jo.
15. Kommunal planering och detaljhandel. H.
16. Samhället och filmen. Del 3. U.
17. Teknisk översyn av studiemedelssystemet. U.
18. Styrelserepresentation för bankanställda. Lagteknisk översyn. Fi.
19. TRU:s försöksverksamhet 1967—1972. U.
20. Varudeklaration — ett medel i konsumentpolitiken. H.
21. Svensk ekonomi fram till 1977. Fi.
22. Utsökningsbalk. Utsökningsrätt XII. Ju.

Statens offentliga utredningar 1973

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Snyltningsbrott och sjukförsäkringsmissbruk. [13]
Utsökningsbalk. Utsökningsrätt XII. [22]

Finansdepartementet

Fastighetstaxering. [4]
Styrelserepresentation för bankanställda. Lagteknisk översyn. [18]
Svensk ekonomi fram till 1977. [21]

Utbildningsdepartementet

Litteraturen i skolan. Separat bilagedel 4 till litteraturutredningens huvudbetänkande. [1]
1968 års utbildningsutredning. 1. Högskolan [2] 2. Högskolan. Sammanfattning. [3] 3. Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning. [12]
Museerna. [5]
Radio i utveckling. [8]
Fortsatt uppsökande verksamhet för cirkelstudier inom vuxenutbildningen. [9]
Reklamutredningen. Reklam III. Ställningstaganden och förslag. [10] (Utkommer senare) Reklam IV. Reklamens kostnader och bestämningsfaktorer. [11]
Samhället och filmen. Del 3. [16]
Teknisk översyn av studiemedelssystemet. [17]
TRU:s försöksverksamhet 1967—1972. [19]

Jordbruksdepartementet

Mål och medel i skogspolitiken. [14]

Handelsdepartementet

Kommunal planering och detaljhandel. [15]
Varudeklaration — ett medel i konsumentpolitiken. [20]

Inrikesdepartementet

Trygghet i anställningen. [7]

Industridepartementet

Data och näringspolitik. [6]

KUNGL. BIBL.
25 JUL 1973
STOCKHOLM

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.

Allmänna Förlaget

KUNGL. BIBL.
25 JUL 1973
STOCKHOLM

ISBN 91-38-01357-6